SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
A-sarja N:o 198

Risto Koulu

YRITYSSANEERAUS-MENETTELYN ALOITTAMINEN

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden määräytyminen saneerauksen aloittamisharkinnassa

With an English Summary

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN
JULKAISUJA

A-sarja N:o 198

SUOMALAISEN LAKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
A-sarja N:o 198

RISTO KOULU

YRITYSSANEERAUS-MENETTELYN ALOITTAMINEN

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden määräytyminen saneerauksen aloittamisharkinnassa

WITH AN ENGLISH SUMMARY

AKATEEMINEN KIRJAKAUPPA
JAKAJA

YRITYSSANEERAUS-MENETTELYN ALOITTAMINEN

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden määräytyminen saneerauksen aloittamisharkinnassa

KIRJOITTANUT

RISTO KOULU

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

© 1994 Suomalainen Lakimiesyhdistys
ja Risto Koulu

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-200-2
Verkkokirjan ISBN 978-951-855-665-0

Vammalan Kirjapaino Oy Vammala 1994

ALKUSANAT

Vuoden 1993 helmikuussa tulivat voimaan lait yrityksen saneerauksesta ja yksityishenkilön velkajärjestelystä. Uusien lakien myötä ajattelua pitkään vallinnut 1800-luvun loppupuolen konkurssi-ideologia väistyi. Uudistus toi Suomeen Pohjoismaiden ja ehkä koko Euroopan kehittyneimmän maksukyvyttömyyden sääntelyn. Vuoden 1993 uudistus tapahtui hyvin nopean valmistelun jälkeen; sitä ei myöskään edeltänyt de lege ferenda-tutkimus, jolle muun muassa ulosottolain osittaisuudistukset ovat paljolti tukeutuneet. Osaksi näistä syistä uusi lainsäädäntö loi pikaisen perustutkimuksen tarpeen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on osaltaan täyttää kyseistä aukkoa.

Säännelty yrityssaneeraus jakaantuu tutkimuskohteena kahteen osa-alueeseen. Tutkimus voidaan kohdistaa joko menettelyn aloittamiseen tai saneerausohjelman vahvistamiseen. Tämä kirja kattaa ensimmäisen osa-alueen, jolla menettelylliset kysymykset painottuvat. Saneerausohjelman vahvistamista koskeva tutkimus julkaistaan erikseen. Tuo tutkimus tulee sijoittumaan perinteisessä oikeudenalajaotuksessa esineoikeuden, velvoiteoikeuden ja prosessioikeuden leikkauspisteeseen.

Olen saanut käsikirjoituksesta arvokasta palautetta prof. Erkki Havansilta ja oik.lis. Juha Häyhältä, jotka ovat lukeneet käsikirjoituksen osia. Apul. prof. Matti Heimonen on auliisti tarjonnut konsultaatioapua taloustieteen kysymyksissä. Oikeusministeriö ja Helsingin käräjäoikeus ovat ystävällisesti toimittaneet julkaisematonta aineistoa saneerausasioiden käsittelystä tuomioistuimissa. Kiitän kaikkia mukanaolleita.

Olen kiitoksen velkaa Suomen Akatemialle, koska tämä kirja on syntynyt Akatemian vanhemman tutkijan viran turvin. Kiitän myös Suomalaista Lakimiesyhdistystä siitä, että kirjani on hyväksytty yhdistyksen julkaisusarjaan.

Käsikirjoituksessa on otettu huomioon aineisto, joka on ollut saatavilla 15. toukokuuta 1994.

Rikos- ja prosessioikeuden laitoksella toukokuussa 1994.

Risto Koulu

SISÄLLYS

Alkusanat V
Sisällys VII
Lähteet XI
Lyhenteet XXIII

1. JOHDANTO 1
1.1. Likvidaatiokonkurssista rehabilitaatioon 1
1.1.1. Vuoden 1993 maksukyvyttömyyslainsäädäntö 1
1.1.2. Saneerausjärjestelmän lähtökohdat 7
1.2. Konkurssi maksukyvyttömyysoikeuden järjestelmässä 13
1.2.1. Likvidaatiokonkurssi ja kansantalous 13
1.2.2. Uudelleenjärjestely konkurssissa 18
1.3. Tutkimustehtävä 21
1.3.1. Saneeraus suunnittelu- ja neuvotteluprosessina 21
1.3.2. Tutkimustehtävän jäsentelyä 22
1.3.3. Tuomioistuintoimintoisuuden ja velkojien autonomian jännitteestä 25

2. SANEERAUSMENETTELYN PERUSTEISTA 29
2.1. Tuomioistuinkeskeinen vaiko velkojakeskeinen saneerausjärjestelmä? 29
2.1.1. Tuomioistuinkeskeisen järjestelmän yleiskuvaus 29
2.1.2. Tuomioistuinkeskeisen saneerauksen reunaehdoista 31
2.2. Velkojakeskeinen saneeraus 36
2.2.1. Velkojakeskeisen saneerauksen taloudelliset reunaehdot 36
2.2.2. Saneerauksen jatkamiskonflikti ja konkurssin jakokonflikti 39
2.3. Velkojien päätöksentekoon vaikuttaminen 42
2.4. YrSanL:n päätöksentekojärjestelmä 45
2.4.1. YrSanL:n järjestelmän kuvaus 45
2.4.2. YrSanL legaliteettiperiaatteen sovellutuksena 47
2.4.3. Saneeraus itseohjautuvana järjestelmänä 49
2.5. Saneerausmenettelyn aloittamista ja sisältöä ohjaavat periaatteet 57
2.5.1. Oikeusperiaatteista menettelyjärjestelmissä 57
2.5.2. Likvidaatiomenettelyjen oikeusperiaatteet 60
2.5.2.1. Velkavastuun toteuttamisen periaate 60
2.5.2.2. Taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate 62
2.5.3. Rehabilitaatiomenettelyjen oikeusperiaatteet 66
2.5.3.1. Yksityishenkilön velkajärjestely 66

2.5.3.2. Yrityksen saneeraus ... 69
2.5.3.3. Mitä jatkamiskelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen tarkoittaa? ... 74
2.5.3.4. Vähimmän puuttumisen periaate? ... 81

3. SANEERAUSMENETTELY PROSESSINA ... 83
3.1. Menettelyn sääntelyn ongelma ja sen ratkaisu ... 83
3.1.1. Avoin vs. suljettu menettelyjärjestelmä ... 83
3.1.2. Hakemuslainkäytön rationaalisuusedellytykset ... 85
3.1.3. Riita-asiatyyppisestä ja tavallisesta hakemuslainkäytöstä ... 89
3.1.4. Saneerausmenettely riita-asiatyyppisenä hakemuslainkäyttönä ... 93
3.2. Viittaussäännösten tulkinnan ongelma ... 98
3.2.1. HakKäsL 20 §:n viittaussäännös ja alioikeusuudistus ... 98
3.2.2. OK 5 luvun soveltamisesta saneerausmenettelyssä ... 100
3.2.3. Virallisperiaate ja tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus ... 106
3.3. Vaiheittaisen tutkinnan periaate ... 113
3.3.1. Matala aloittamiskynnys ja matala lopettamiskynnys ... 113
3.3.2. Vaiheittaisesta tutkinnasta YrSanL:n säätämässä menettelyssä ... 115
3.3.3. Saneerauksen edellytysten sääntely ... 117

4. SANEERAUKSEN HAKEMINEN ... 122
4.1. Saneerausmenettelyn kohde ... 122
4.1.1. Menettelyn soveltamisala ... 122
4.1.2. Kansainvälisen yrityksen saneerausmenettely ... 132
4.2. Velallisen oikeus saneerauksen vireillepanoon ... 136
4.2.1. Velallisyrityksen sisäinen päätöksenteko ... 136
4.2.2. Vaaditaanko velalliselta saneerauksen ennakkosuunnittelua? ... 138
4.3. Velkojan oikeus saneerauksen vireillepanoon ... 142
4.3.1. Saatava velkojan vireillepano-oikeuden perustana ... 142
4.3.2. Velkojalla ei ole yksittäistapauksessa vireillepano-oikeutta ... 145
4.4. Todennäköisen velkojan vireillepano-oikeus ... 148
4.4.1. Velkojasta maksukyvyttömyysoikeudessa ... 148
4.4.2. Todennäköinen velkoja saneerauksen hakijana ... 151
4.4.3. Todennäköisen saatavan näyttäminen ... 155
4.5. Menettelyn vireilletulo ... 158
4.5.1. Menettelyn oikeuspaikka ... 158
4.5.1.1. Varsinainen oikeuspaikka ... 158
4.5.1.2. Vireilläolon attraktiovaikutus ... 160
4.5.1.3. Konserni ... 162
4.5.1.4. Samanaikainen konkurssi- ja saneeraushakemus ... 163
4.5.2. Hakemus ... 165
4.5.2.1. Hakemuksen muoto ja sisältö ... 165
4.5.2.2. Hakemukseen liitettävä selvitys ... 167
4.5.2.3. Hakemukseen yhtyminen ... 173
4.5.3. Hakemuksen käsittely ... 175
4.5.3.1. Käsittelyn määräaika ... 175

4.5.3.2. Täydennyskehotus ... 177
4.5.3.3. Menettelyssä vaaditaan väliaikaismääräystä ... 183
4.6. Vastapuolen kuuleminen saneerausasiassa ... 187
4.6.1. Pakollinen ja harkinnanvarainen kuuleminen ... 187
4.6.2. Menettely kuulemisessa ... 196
4.6.3. Hakija esittää menettelyosalliselta hankkimansa ennakkolausuman ... 204
4.7. Saneerausmenettelyn ja likvidaatiokonkurssin suhde ... 205
4.7.1. Hakemuksen vaikutus menettelyn valikoitumiseen ... 205
4.7.2. Valinnan muuttamisen ongelma ... 209

5. PÄÄTÖS SANEERAUSMENETTELYN ALOITTAMISESTA ... 214
5.1. Taloustieteellisen tiedon merkitys aloittamisharkinnassa ... 214
5.1.1. Maksukyvyttömyyden ja jatkamiskelpoisuuden ristiriidasta ... 214
5.1.2. Taloustieteen konkurssiprosessi ja sen vaatima aika ... 219
5.1.3. Ratkaisuaineiston vaikutus ennusteisiin ... 221
5.2. Saneerausmenettelyn aloittamisperusteet (YrSanL 6 §) ... 224
5.2.1. Aloittamisperusteena yhteishakemus (1-kohta) ... 224
5.2.2. Aloittamisperusteena velallisen maksukyvyttömyys (3-kohta) ... 227
5.2.2.1. Näyttöproblematiikan jäsentelyä ... 227
5.2.2.2. Maksukyvyttömyyden näyttämisestä ... 231
5.2.2.3. Maksukyvyttömyyden arvioinnin perusteista: kassavirta-analyysi vaiko taseanalyysi? ... 237
5.2.2.4. Maksukyvyttömyyden tilapäisyydestä ... 242
5.2.3. Aloittamisperusteena velallisen uhkaava maksukyvyttömyys (2-kohta) ... 246
5.2.3.1. Uhkaava maksukyvyttömyys tosiseikastona ... 246
5.2.3.2. Uhkaavan maksukyvyttömyyden osoittamisesta ... 249
5.2.3.3. Mikä on »hakijan huomattava taloudellinen etu»? ... 251
5.2.4. Saneerauksen aloittamisperusteiden arviointia ... 253
5.3. Saneerausmenettelyn esteperusteet (YrSanL 7 §) ... 255
5.3.1. Varojen riittävyys: riittävyysharkinta ... 255
5.3.1.1. Menettelystä aiheutuvat kustannukset (2-kohta) ... 255
5.3.1.2. Menettelyn aloittamisen jälkeen syntyvät velat (3-kohta) ... 257
5.3.2. Ohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä (5-kohta) ... 260
5.3.2.1. Estetosiseikaston tulkinnasta ... 260
5.3.2.2. Jatkamiskelpoisuuden arvioimisesta ... 265
5.3.3. Erityiset esteperusteet ... 269
5.3.3.1. Menettelyn väärinkäyttö (4-kohta) ... 269
5.3.3.2. Puutteellinen tai virheellinen kirjanpito (6-kohta) ... 276
5.3.4. Onko olemassa laissa sääntelemättömiä menettelyn esteitä? ... 278
5.3.4.1. Velallisyritys ei myötävaikuta ... 278
5.3.4.2. Velkojalla on vakuus ... 283
5.4. Aloittamisharkinnan ratkaisuaineiston kokoaminen ... 287
5.4.1. Velvollisuudesta asian selvittämiseen ... 287
5.4.2. Selvityskynnys saneerausasiassa ... 292
5.5. Todistelusta saneerausasiassa ... 303

5.5.1. Näyttökynnys ja todistustaakka ... 303
5.5.2. Esteperusteiden näyttökynnyksen määräämisestä ... 308
5.6. Tuomioistuimen harkintavallasta ... 312
5.6.1. Saneerausmenettelyn aloittamisen harkinnanvaraisuudesta ... 312
5.6.2. Esteperusteiden ehdottomuudesta ... 313

6. SANEERAUSMENETTELYN ALOITTAMISTA ARVIOIDAAN UUDELLEEN ... 315
6.1. Menettelyn keskeyttäminen menettelyosallisen vaatimuksesta ... 315
6.1.1. Keskeyttämisperusteiden tulkinta ... 315
6.1.2. Menettelyn keskeyttämisen este ... 323
6.1.3. Keskeyttämisvaatimuksen käsittely ... 326
6.2. Menettelyn keskeyttäminen viran puolesta ... 330
6.3. Saneeraushakemuksen peruuttaminen menettelyn keskeyttämisen perusteena ... 333
6.3.1. Konkurssihakemuksen peruuttamisesta ... 333
6.3.2. Hakijan vallasta peruuttaa hakemus saneerausmenettelystä ... 335
6.4. Muutoksenhaku ... 338
6.4.1. Saneeraustuomioistuimen ratkaisujen valituskelpoisuudesta ... 338
6.4.2. Kenellä on oikeus valittaa? ... 343
6.4.3. Valituksen vaikutus ... 348

7. SANEERAUSORGANISAATION ASETTAMINEN ... 354
7.1. Selvittäjä määrätään ... 354
7.2. Velkojatoimikunta asetetaan ... 365
7.3. Saneerausorganisaatio jätetään määräämättä ... 369

8. LOPUKSI ... 373
8.1. Tutkimuksen tuloksista ... 373
8.2. Ehdotuksia säädettäväksi laiksi ... 377

SUMMARY ... 387

LAINKOHTAHAKEMISTO ... 391

OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO ... 394

ASIAHAKEMISTO ... 395

LÄHTEET

Alanen, Martti: Yrityssaneerauslain soveltamisedellytyksistä. DL 1992 ss. 831–844.

Allgemeine Begründung zum Regierungsentwurf der Insolvenzordnung. KTS 1992 ss. 33–96.

Andersen – Werlauff, Dansk retspleje

Andersen, Jens Anker – Werlauff, Erik: Dansk retspleje i hovedtraek. København 1993.

Artto–Koskela–Leppiniemi, Ulkoisen ja sisäisen laskentatoimen perusteet ja hyväksikäyttö

Artto, Eero – Koskela, Markku – Leppiniemi, Jarmo: Ulkoisen ja sisäisen laskentatoimen perusteet ja hyväksikäyttö. Kirjanpito, rahoitus, talouden hallinto. Helsinki 1988.

Artto–Koskela, Tilinpäätös, tuloslaskelma, rahoitus

Artto, Eero – Koskela, Markku (toim.): Tilinpäätös, tuloslaskelma, rahoitus. Helsinki 1988.

Baird, Douglas G.: The Uneasy Case for Corporate Reorganizations. The Journal of Legal Studies. Vol. XV (1) 1986. Ss. 127–148.

Bayles, Principles of Law

Bayles, Michael D.: Principles of Law. A Normative Analysis. Dordrecht 1987.

Bayles, Procedural Justice

Bayles, Michael D.: Procedural Justice. Allocating to Individuals. Dordrecht 1990.

Bailey–Groves–Smith, Corporate Insolvency

Bailey, Edward – Groves, Hugo – Smith, Cormac: Corporate Insolvency – Law and Practice. London 1992.

Bebchuk, Lucian Arye: A New Approach to Corporate Reorganizations. Harvard Law Review Vol. 101 1987:1988. Ss. 775–804.

Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit. Herausgegeben vom Bundesjustizministerium 1991.

Bodoh, William T. – Kennedy, John W. – Mulligan, Joseph P: The Parameters of the Non-plan Liquidating Chapter eleven: Defining the Lionel Standard. Bankruptcy Developments Journal. Volume 9 Number 1 (1992).

Bogdan, Internationell konkurs- och ackordsrätt

Bogdan, Michael: Internationell konkurs- och ackordsrätt. Lund 1984.

Bogdan, Michael: Obeståndsbegreppet och gäldenärens tillgångar. SvJT 1981 ss. 500–518.

Boman, Robert: Till frågan om dispositionsprincipens tillämpning i jävsprocessen. Teoksessa: Festskrift till Per Olof Ekelöf. Stockholm 1972. Ss. 144–160.

Cappelletti, The Judicial Process in Comparative Perspective

Cappelletti, Mauro: The Judicial Process in Comparative Perspective. Oxford 1989.

Cars, Om resning i rättegångsmål

Cars, Thorsten: Om resning i rättegångsmål. Stockholm 1959.

Castrén, Toiminimi

Castrén, Martti: Toiminimi. Mikkeli 1984.

Cooter–Ulen, Law and Economics
Cooter, Robert – Ulen, Thomas: Law and Economics. London 1988.
Cowans, Bankruptcy Law and Practice
Cowans, Daniel R.: Bankruptcy Law and Practice. 1989 Edition. Volume 3. St. Paul. 1989.
Dalberg–Larsen, Retsstaten, velfaerdsstaten og hvad så?
Dalberg–Larsen, Jorgen: Retsstaten, velfaerdsstaten og hvad så? Sammenhaenge mellem retsudvikling og samfundsudvikling set i et retssociologisk perpektiv. København 1984.
Dalhuisen, On International Insolvency and Bankruptcy
Dalhuisen, J.H.: On International Insolvency and Bankruptcy. Volume 1. New York 1984.
Diesen, Utevaroläggning och bevisprövning i brottmål.
Diesen, Christian: Utevaroläggning och bevisprövning i brottmål. Stockholm 1993.
Edelstam, Sakkunnigbeviset
Edelstam, Henrik : Sakkunnigbeviset. En studie rörande användningen av experter inom rättsväsendet. Uppsala 1991.
Eisenberg, Nature of Common Law
Eisenberg, Melvin Aron: The Nature of Common Law. London 1988.
Ekelöf, Per Olof: Muntliga och skriftliga inslag i modern rättskipning. JFT 1984 ss. 424–447.
Ekelöf, Rättegång V
Ekelöf, Per Olof: Rättegång. Femte häftet. Sjätte upplagan. Lund 1987.
Ekelöf, Per Olof: Samhällsåskådning och civilprocess – än en gång. Teoksessa: Festskrift till Lars Welamson. Malmö 1988. Ss. 119–136.
Ekelöf–Boman, Rättegång I
Ekelöf, Per Olof – Boman, Robert: Rättegång. Första häftet. Sjunde upplagan. Lund 1990.
Ekelöf–Boman, Rättegång IV
Ekelöf, Per Olof – Boman, Robert: Rättegång. Fjärde häftet. Sjätte upplagan. Göteborg 1993.
Eliasson, Gunnar: Affärsmisstag och konkurser. Ekonomiska samfundets tidskrift 1992 ss. 201–215.
Ellilä, Hovioikeusmenettely ja oikeudenkäynnin uudistus
Ellilä, Tauno: Hovioikeusmenettely ja oikeudenkäynnin uudistus. Nykynäkymiä ja uudistusajatuksia. Helsinki 1971.
Ellilä, Sivullisen oikeussuojan takeista
Ellilä, Tauno: Sivullisen oikeussuojan takeista ulosotossa erityisesti silmälläpitäen ulosmittausmenettelyä. Prosessioikeudellinen tutkimus. Vammala 1947.
Ellilä, Ulosotto-oikeuden yleiset opit
Ellilä, Tauno: Ulosotto-oikeuden yleiset opit. Toinen, uusittu painos. Porvoo 1970.
Englund, Tomi: Yhtiö ja vararikko. Teoksessa: Tilinpäätös, tuloslaskelma, rahoitus. Helsinki 1988. Ss. 91–100.
Epstein–Nickles–White, Bankruptcy 1 ja 3
Epstein, David G. – Nickles, Steve H. – White, James J.: Bankruptcy. Volume 1 Sections 1–1 to 6–45. Volume 3 Sections 10–1 to End. St.Paul. 1992.
Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht herausgeben vom Bundesministerium der Justiz. Köln 1985.
European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy. 5th June 1990.
Eyben – Vinding Kruse, Formueretten.
von Eyben, W.E. – Vinding Kruse, Anders: Formueretten. 27. omarbejdede udgave af Borgerlig ret 1. København 1991.

Fitger, Peter: Några tankar om antalet paragrafer i RB. Teoksessa: Festskrift till Lars Welamson. Malmö 1988. Ss. 153–172.
Fletcher, Law of Bankruptcy
Fletcher, I.F.: Law of Bankruptcy. Plymouth 1978.
Gerhardt, Walter: Aspekte zur Wechselwirkung zwischen Konkursrecht und Wirtschaftsleben. Teoksessa: Festskrift für Friedrich Weber. Berlin 1975. Ss. 181–197.
Goode, Principles of Corporate Insolvency Law
Goode, R.M.: Principles of Corporate Insolvency Law. London 1990.
Graver, Gjeldsordningsloven
Graver, Hans Petter: Gjeldsordningsloven med kommentarer. Lov av 17. juli 1992 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner. Oslo 1993.
Grotenfelt, Konkursstadgan
Grotenfelt, Julius: Kommentar till konkursstadgan. Helsingfors 1918.
Grunsky, Grundlagen des Verfahrensrechts
Grunsky, Wolfgang: Grundlagen des Verfahrensrechts. 2. Auflage. Bielefeld 1974.
Grönfors, Avtalsgrundande rättsfakta
Grönfors, Kurt: Avtalsgrundande rättsfakta. Stockholm 1993.
Göranson, Återvinning utom konkurs
Göranson, Ulf: Återvinning utom konkurs. Göteborg 1989.
Habscheid, Freiwillige Gerichtsbarkeit
Habscheid, Walther J.: Freiwillige Gerichtsbarkeit. Ein Studienbuch. München 1971.
Hakman, Sata konkurssia
Hakman, Maija: Sata konkurssia. Verotarkastuksiin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva tutkimus konkursseihin liittyvistä rikoksista. Helsinki 1993.
Halila, Jouko: Konkurssipesän ja sen toimitsijain oikeudellisesta asemasta. Juhlajulkaisu Ilmari Caselius–Aarne Rekola. Porvoo 1963. Ss. 101–110.
Halila–Havansi, Ulosotto-oikeuden oppikirja
Halila, Jouko – Havansi, Erkki : Ulosotto-oikeuden oppikirja. Helsinki 1986.
Hansen–Smith, Skat ved konkurs og akkord m.v.
Hansen, Allan Borch – Smith, Jakob: Skat ved konkurs og akkord m.v. København 1992.
Havansi, Erkki: Etuoikeudet ja »etuoikeudet» osakeyhtiökonkurssin valossa. Teoksessa: Juhlajulkaisu Matti Ylöstalo. Vammala 1987. Ss. 123–132.
Havansi, Erkki: Prosessioikeus. Teoksessa: Johdatus Suomen oikeusjärjestelmään 2. Jyväskylä 1993. Ss. 123–278.
Havansi, Suomen konkurssioikeus
Havansi, Erkki: Suomen konkurssioikeus. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki 1992.
Havansi, Erkki: Taakkaa kerrakseen. Teoksessa: Asianajajan työkentältä. Helsinki 1994. Ss. 90–99.
Havansi, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen
Havansi, Erkki: Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen. Oikeudenkäymiskaaren uusi 7 luku sekä ulosottolain 7 luvun uusitut säännökset kommentoituina. Helsinki 1993.
Hallituksen esitys Eduskunnalle
HE 1985:90
hakemusasioiden käsittelyä yleisessä alioikeudessa koskevaksi lainsäädännöksi.
HE 1990:15
riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 1990:102
takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.
HE 1990:179
turvaamistointa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.
HE 1992:181
etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi
HE 1992:182
yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi.
HE 1993:216
laiksi konkurssisäännön muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.
Hellner, Lagstiftning inom förmögenhetsrätten
Hellner, Jan: Lagstiftning inom förmögenhetsrätten. Praktik, teori och teknik. Stockholm 1990.
Hellners, Trygve: Något om huvuddragen i Insolvensutredningens slutbetänkande. JT 1992–93 ss. 794–806.
Helminen – Lehtola – Virolainen, Uusi esitutkintalainsäädäntö
Helminen, Klaus – Lehtola, Kari – Virolainen, Pertti: Uusi esitutkintalainsäädäntö. 2. uudistettu painos. Helsinki 1990.
Hemmo, Mika – Leppänen, Tatu: Tahdonvaltaiset säännökset, sopimuskäytäntö ja näyttövaatimus. DL 1993 ss. 116–129.
Heuman, Lars: Editionsföreläggande i civilprocesser och skiljetvister. Del I. JT 1989–90 s. 3–46.
Heuman, Reklamationsnämnden och försäkringsnämnden
Heuman, Lars: Reklamationsnämnden och försäkringsnämnden. Lund 1980.
Heuman, Specialprocess
Heuman, Lars: Specialprocess – Utsökning och konkurs. Andra upplagan. Stockholm 1987.
Hodgkinson, Expert Evidence
Hodgkinson, Tristram: Expert Evidence: Law and Practice. London 1990.
Hormia, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa
Hormia, Lauri: Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa. Tutkimus yksipuolisesta eli kontumasiaalimenettelystä erityisesti ns. dispositiivisia riita-asioita silmälläpitäen. Vammala 1988.
Huser, Kristian: Enkelte prosessuelle konkursrettslige sporsmål vedrørande selskaper. Teoksessa: Seks foredrag om konkurs i selskapsforhold. Oslo 1986. Ss. 39–68.
Huser, Gjeldsforhandling og konkurs I
Huser, Kristian: Gjeldsforhandling og konkurs. Bind I. Bergen 1987.
Hydén, Ram eller lag?
Hydén, Håkan: Ram eller lag? Om ramlagstiftning och samhällsorganisation. Stockholm 1984.
Häyhä, Juha: Vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuus, oikeusvaltion vai hyvinvointivaltion sopimusoikeutta. Teoksessa: Euroopan integraatio ja sosiaalinen sopimusoikeus. Helsinki 1993. Ss. 163–238.
Ignatius, Pirkko – Kanninen, Heikki: Hallintolainkäytön menettelysäännösten uudistamisesta. Teoksessa: Korkein hallinto-oikeus 1918–1993. Jyväskylä 1993. Ss. 86–98.
Iivari, Rikosten ja riitojen vaihtoehtosovittelu refleksiivisen oikeuden konseptiossa
Iivari, Juhani: Rikosten ja riitojen vaihtoehtosovittelu refleksiivisen oikeuden konseptiossa. Helsinki 1991.
Jaatinen, Yrityssaneeraus 1994

Jaatinen, Pekka: Yrityssaneeraus 1994. Julkaisematon alustus. Asianajajapäivät 14–15.1.1994 Aulanko.
Jacobsson, Ulla: Åberops- och bevisbörderegler i lagsökningsförfarandet. SvJT 1968 ss. 707–732.
Jakonen, Saneeraus
Jakonen, Jukka: Saneeraus. Yrityksen saneerauslaki käytännössä. Juva 1993.
Jauernig, Othmar: Ist die Rechtsmacht der Konkursverwalters durch den Konkurszweck begrenzt? Teoksessa: Teoksessa: Festskrift für Friedrich Weber. Berlin 1975. Ss. 307–322.
Jensen, Michael C. – Meckling, William H: Theory of the Firm: Managerial Behaviour, Agency Costs and Ownership Structure. Teoksessa: Coleman, Jules and Lange, Jeffrey (Ed.): Law and Economics. Volume II. Aldershot 1992. Ss. 139–194.
Jepsen, Jorgen: Om kontrol med erhvervslivet – og med andre. Teoksessa: Deregulering. Ret uden regler? Tilegnet Jorgen Jepsen på 60-årsdagen 5. december 1990. Redigeret af Lis Frost. Aarhus 1990. Ss. 71–96
Jokela, Antti: Aineellinen prosessinjohto ja asianosaisen tehtävät. LM 1994 ss. 139–158.
Jokela, Vesioikeuden ja yleisen alioikeuden asiallisesta toimivallasta
Jokela, Antti: Vesioikeuden ja yleisen alioikeuden asiallisesta toimivallasta. Oikeudellinen tutkimus toimivallan jakautumisesta vesioikeuden ja yleisen alioikeuden välillä. Vammala 1983.
Jokela, Antti: Yleisen alioikeusmenettelyn suullisuudesta, välittömyydestä ja keskityksestä. Oikeustiede-Jurisprudentia 1988 ss. 54–163.
Jonkka, Rikosprosessioikeuden yleisistä opeista
Jonkka, Jaakko: Rikosprosessioikeuden yleisistä opeista. Helsinki 1992.
Jonkka, Syytekynnys
Jonkka, Jaakko: Syytekynnys. Tutkimus syytteen nostamiseen vaadittavan näytön arvioimisesta. Vammala 1991.
Jonkka, Todistusharkinnasta
Jonkka, Jaakko: Todistusharkinnasta. Helsinki 1993.
Jonkka, Jaakko: Välittömyysperiaate prosessuaalisena periaatteena. LM 1992 ss. 699–721.
Kaisto, Valtuutus ja arvo-osuuden luovutus
Kaisto, Janne: Valtuutus ja arvo-osuuden luovutus. Helsinki 1993.
Klami, Hannu Tapani: Normit palvelevat tavoitteita. LM 1978 ss. 146–151.
Klami, Hannu Tapani – Sorvettula, Johanna – Hatakka, Minna: Evidentiary value. JFT 1989 ss. 23–62.
Kollhosser, Zum Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten
Kollhosser, Helmut: Zum Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten im Erkenntnisverfahren der freiwilligen Gerichtsbarkeit. München 1970.
Kollhosser, Helmut: Zur Problematik eines »Allgemeines Teils» in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit. Zeitschrift für Zivilprozess 1980. Ss. 265–311.
Komiteanmietintö
KM 1978:37
Konkurssioikeuden kehittämiskomitean mietintö.
KM 1990:44
Suunnattu osakeanti. Osakeyhtiölakitoimikunta 1990:n osamietintö.
KM 1991:23
Ulkomaalaisomistuskomitean mietintö.

KM 1992:14
Tilintarkastusjärjestelmän kehittämistoimikunnan mietintö.
Koskelo, Yrityssaneeraus
Koskelo, Pauliine: Yrityssaneeraus. Helsinki 1994.
Koskelo–Lehtimäki, Yksityishenkilön velkajärjestely
Koskelo, Pauliine – Lehtimäki, Liisa: Yksityishenkilön velkajärjestely. Helsinki 1993.
Koski–af Schultén, Osakeyhtiölaki selityksin I
Koski, Pauli – af Schultén, Gerhard: Osakeyhtiölaki selityksin I. Luvut 1–9. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki 1991.
Koulu, Risto: Asiayhteyteen perustuvasta oikeuspaikasta. DL 1987 ss. 649–684.
Koulu, Hakemusasioista
Koulu, Risto: Hakemusasioista erityisesti avioeroasioiden kannalta. Helsinki 1989.
Koulu, Risto: Irtaimen esineen omistuksen kirjaamisesta. Oikeustiede-Jurisprudentia 1987 ss. 183–232.
Koulu, Risto: Laillisen maksuvälineen käsitteestä. Oikeustiede-Jurisprudentia 1992 ss. 113–163.
Koulu, Legaalisista kiinteistöpanttioikeuksista
Koulu, Risto: Legaalisista kiinteistöpanttioikeuksista erityisesti kirjaamisen ja kiinteistöeksekuution kannalta. Vammala 1986.
Koulu, Risto: Liiallisen ulosoton kielto – periaate ilman käytännön sovellutuksia? LM 1988 ss. 263–289.
Koulu, Risto: Päätöksenteko konkurssipesässä 1. DL 1990 ss. 300–330. Päätöksenteko konkurssipesässä 2. DL 1990 ss. 396–437.
Koulu, Saatavan ulosmittaus
Koulu, Risto: Saatavan ulosmittaus. Toinen painos. Mikkeli 1984.
Koulu, Risto: Saneeraushakemuksen käsittelystä. DL 1993 ss. 689–718.
Koulu, Ulosotto menettelynä
Koulu, Risto: Ulosotto menettelynä erityisesti ulosmittauksen kannalta. Helsinki 1988.
Koulu, Risto: Velkojainkokouksen päätöksen moite. LM 1990 ss. 901–929.
Koulu – Tepora, Lainhuuto- ja kiinnitysmenettely.
Koulu, Risto – Tepora, Jarno: Lainhuuto- ja kiinnitysmenettely. Helsinki 1989.
Kuusiniemi, Ympäristönsuojelu ja immissioajattelu
Kuusiniemi, Kari: Ympäristönsuojelu ja immissioajattelu. Helsinki 1992.
Kytönen, Erkki: Yrityksen moderni kassahallinto. Teoksessa: Rahoitusmarkkinat. Jyväskylä 1990. Ss. 297–311.
König, Bernhard: Probleme eines »Allgemeines Teils» in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit. Zeitschrift für Zivilprozess 1980. Ss. 312–330.
Laakso, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta
Laakso, Seppo: Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta erityisesti julkisoikeuden alalla. Helsinki 1990.
Lager, Irma: Konkurssiinasettamispäätöksestä prosessuaalisena ratkaisuna. LM 1986 ss. 737–755.
Lager, Irma: Menettelysäännöksistä hallintolainkäytössä. LM 1969 ss. 51–68.
Lager, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista
Lager, Irma: Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista erityisesti saamisen velallisperinnässä. Helsinki 1988.

Lager, Tuomionpurun edellytyksistä siviili- ja hallintoprosessissa
Lager, Irma: Tuomionpurun edellytyksistä siviili- ja hallintoprosessissa. Helsinki 1972.
Lahti, Raimo: Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe. Varallisuus- ja talousrikossäännökset, III. LM 1991 ss. 1168–1201.
Erkki Laitinen, Konkurssin ennustaminen
Laitinen, Erkki: Konkurssin ennustaminen. Alajärvi 1990.
Teija Laitinen, The Information Content of Alternative Income Concepts in Predicting Corporate Failure
Laitinen, Teija: The Information Content of Alternative Income Concepts in Predicting Corporate Failure. Vaasa 1993.
Lappalainen, Alioikeusuudistus 1987–1993
Lappalainen, Juha: Alioikeusuudistus 1987–1993. Alioikeuksien yhtenäistäminen ja uusi oikeudenkäyntimenettely riita-asioissa. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki 1994.
Lappalainen, Juha: Oikeustosiseikka ja todistustosiseikka prosessioikeudellisina peruskäsitteinä. LM 1986 ss. 756–770.
Lappalainen, Juha: Principen jura novit curia och domarens processledning. JFT 1993 ss. 36–43.
Lappalainen, Todistajan esteellisyydestä
Lappalainen, Juha: Todistajan esteellisyydestä. Prosessioikeudellinen tutkimus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:n tulkinnasta. Helsinki 1988.
Lappalainen, Vahingonkorvausvaatimuksesta rikosjutussa
Lappalainen, Juha: Vahingonkorvausvaatimuksesta rikosjutussa. Prosessioikeudellinen tutkimus. Vammala 1986.
Larsson, Sven: Dispositionsprinciper och dispositiva regler. SvJT 1980 ss. 577–605.
Lavin, Rune: Civilprocessen och förvaltningsprocessen – en jämförelse. JT 1989–90 ss. 70–88.
Lennander, Gertrud: Den nya insolvensrätten. Utvecklingstendenser inom konkurs- och ackordsrätten. Särskilt i västtysk, engelsk, fransk och österrikisk rätt. TfR 1987 ss. 545–589.
Lennander, Gertrud: Gäldenärens kontraktsförhållanden i ett framtida rekonstruktionsförfarande. JT 1992–93 ss. 318–330.
Lennander, Återvinning i konkurs
Lennander, Gertrud: Återvinning i konkurs. Lund 1985.
Leppiniemi, Jarmo: Maksuvalmius yritysanalyysin osana. Teoksessa: Tilinpäätös, tuloslaskenta, rahoitus. Ss. 355–360.
Leppänen, Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa
Leppänen, Tatu: Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa. Helsinki 1992.
Leppänen, Tatu: Vastuun samastus osakeyhtiön konkurssissa. Oikeustiede-Jurisprudentia 1991 ss. 271–332.
Lindblom, Per Henrik: Allmän domstol som alternativt tvistlösningsorgan. Teoksessa: Studier i processrätt. Stockholm 1993. Ss. 83–112.
Lindblom, Grupptalan
Lindblom, Per Henrik: Grupptalan. Det anglo-amerikanska class actioninstitutet ur svensk perspektiv. Stockholm 1989.
Lindblom, Processhinder
Lindblom, Per Henrik: Processhinder. Om skillnaden mellan formell och materiell rätt i civil-

processen, särskilt vid bristande talerätt. Stockholm 1974.
Lindblom, Per Henrik: En struntsak. Om process och exekution rörande småbelopp. Teoksessa: Studier i processrätt. Ss. 113–136.
Lindblom, Per Henrik: Tes, antites och syntes. Teoksessa: Studier i processrätt. Ss. 43–62.
Lindell, Partsautonomins gränser
Lindell, Bengt: Partsautonomins gränser – i dispositiva tvistemål och med särskild inriktning på rättsanvändningen. Uppsala 1988.
Lindell, Sakfrågor och rättsfrågor
Lindell, Bengt: Sakfrågor och rättsfrågor. En studie av gränser, skillnader och förhållanden mellan faktum och rätt. Uppsala 1987.
Lindencrone–Ørgaard, Betalningstandsningsret
Lindencrone, Lars – Ørgaard, Niels: Betalningstandsningsret. København 1990.
Lindskog, Kvittning
Lindskog, Stefan: Kvittning om avräkning av privaträttsliga fordringar. Andra upplagan. Stockholm 1993.
Linna, Tuula: Linjanmuutos korkeimmassa oikeudessa – vai erilainen tapaus? DL 1989 ss. 477–493.
Linna, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda
Linna, Tuula: Ulosottorealisoinnista de lege ferenda. Vammala 1987.
Liukkonen, Iiro: Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet. DL 1994 ss. 32–64.
Luhmann, Legimation durch Verfahren
Luhmann, Niklas: Legimation durch Verfahren. Neuwied 1969.
LVK 1932:5
Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle akordilaiksi.
Millqvist, Göran: Konkursförvaltarens skadeståndsansvar. SvJT 1991 ss. 1–39.
Mitchell, Janet: Creditor passivity and bankruptcy. Teoksessa Colin Mayer and Xavier Vives (edited): Capital Markets and Financial Intermeditation. Cambridge 1993. Ss. 197–229.
Munch, Konkursloven
Munch, Mogens: Konkursloven af 1977 med kommentarer. 6. udgave. København 1988.
Munch-Petersen, Konkurssurrogater
Munch-Petersen, Erwin: Konkurssurrogater. En retssammenlignende undersógelse. København 1932.
Mäenpää, Hallintolupa
Mäenpää, Olli: Hallintolupa. Helsinki 1985.
Möller, Gustaf: Välimiehen määräämisestä (Mietteitä erään oikeustapauksen johdosta). DL 1976 ss. 195–203.
Nicklisch, Fritz: Der technische Sachverständige im Prozess. Teoksessa: Effektiver Rechtsschutz und verfassungsmässige Ordnung. Würzburg 1983. Ss. 291–344.
Niemi, Matti: Havaintoja omistusasunnon suojasta yksityishenkilön velkajärjestelyssä. DL 1993 ss. 719–754.
Niemi-Kiesiläinen, Johanna: Johdatus velkajärjestelylakiin. Teoksessa: Velkaneuvonnan ja -järjestelyn alkutaipaleelta 1993. Ss. 1–22.
Niemi-Kiesiläinen, Massavelat konkurssissa
Niemi-Kiesiläinen, Johanna: Massavelat konkurssissa. Helsinki 1989.
Niemi-Kiesiläinen – Tala – Wilhelmsson, Kuluttajien velkasaneeraus
Niemi-Kiesiläinen, Johanna – Tala, Jyrki – Wilhelmsson, Thomas: Kuluttajien velkasaneeraus.

Tarve ja mahdollisuudet. Helsinki 1991.
Nissén, Ivar: Liiketaloudelliset tunnusluvut ja niiden tulkinta. Teoksessa: Tilinpäätös, tuloslaskenta, rahoitus. Ss. 250–267.
NOU 1993:16. Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.
Nousiainen, Prosessin herruus
Nousiainen, Kevät: Prosessin herruus. Länsimaisen oikeudenkäytön 'modernille' ominaisten piirteiden tarkastelua ja alueellista vertailua. Helsinki 1993.
OM 1994:2.
Hallintolainkäyttölaki. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston ehdotus.
Oulasmaa, Petri: Lapsen edun arvioimisesta. Oikeustiede-Jurisprudentia 1992 ss. 215–274.
Ovaska, Konkurssikäsikirja
Ovaska, Risto K.: Konkurssikäsikirja. 2. uudistettu painos. Helsinki 1991.
Ovaska, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen
Ovaska, Risto K.: Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen. Helsinki 1992.
Ovaska, Yrityssaneerauskäsikirja
Ovaska, Risto K.: Yrityssaneerauskäsikirja. Jyväskylä 1993.
Palme, Vapaaehtoisesta oikeudenhoidosta
Palme, W.A.: Lyhyt esitys Suomen vapaaehtoisesta oikeudenhoidosta. Tampere 1943.
Palmgren, Konkursförutsättningarna
Palmgren, Bo: Konkursförutsättningarna. En studie i Finlands gällande konkursrätt. Helsingfors 1936.
Palvi, Mauri: Yrityskauppa ja yrityksen substanssiarvo. Teoksessa: Tilinpäätös, tuloslaskenta, rahoitus. Ss. 268–277.
Pizzorusso, Alessandro, The Law-Making Process as a Judicial and Political Activity. Teoksessa Pizzorusso (Ed.): Law in the Making. A Comparative Survey. Berlin 1988.
Porkka, Jaakko: Yrityskaupat ja yrityksen arvonmääritys. Teoksessa: Tilinpäätös, tuloslaskenta, rahoitus. Ss. 278–288.
Prihti, Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla
Prihti, Aatto: Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla. Helsinki 1975.
Prihti, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus
Prihti, Aatto: Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus. Espoo 1980.
Pulkkinen, Pekka: Konsernin vakuusjärjestelyistä konkurssioikeudellisen takaisinsaannin kannalta. LM 1993 ss. 1173–1204.
Pålsson, Svensk rättspraxis i internationell processrätt
Pålsson, Lennart: Svensk rättspraxis i internationell processrätt. Kristianstad 1989.
Pöyhönen, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu
Pöyhönen, Juha: Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu. Vammala 1988.
Rasmussen, Robert K.: The Efficiency of Chapter 11. Bankruptcy Developments Journal. Volume 8 Number 2 (1991).
Rodhe, Knut: Moderbolagets ansvar för dotterbolagets skulder. Teoksessa: Festskrift till Jan Hellner. Malmö 1984. Ss. 481–499.
Saarnilehto, Huoneenvuokran sääntelystä
Saarnilehto, Ari: Huoneenvuokran sääntelystä. Pori 1981.
Sarvilinna, Osakeyhtiön selvitystilaan asettaminen
Sarvilinna, Teppo: Osakeyhtiön selvitystilaan asettaminen. Osakeyhtiöoikeudellinen tutkimus. Helsinki 1989.

Savolainen, Lapsen huolto ja tapaamisoikeus
Savolainen, Matti: Lapsen huolto ja tapaamisoikeus. Helsinki 1984.
Scheinin, Ihmisoikeudet Suomen oikeudessa
Scheinin, Martin: Ihmisoikeudet Suomen oikeudessa. Valtiosääntöoikeudellinen tutkimus kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valtionsisäisestä voimassaolosta sekä ihmisoikeus- ja perusoikeusnormien sovellettavuudesta Suomen oikeusjärjestyksessä. Jyväskylä 1991.
Schum, David A.: Probability and the Processes of Discovery, Proof, and Choice. Teoksessa Tillers, Peter – Green, Eric D. (edited): Probability and Inference in the Law of Evidence. The Uses and Limits of Bayesianism. Boston 1988. Ss. 213–270.
SOU 1968:41
Ackordsförhandling. Förslag av lagberedningen.
SOU 1970:75
Utsökningsrätt X. Konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, återvinning, kvittning, solidariska skuldförhållanden m.m.
SOU 1983:24
Ny konkurslag.
SOU 1987:10
Betänkande av skatteindrivningsutredningen.
SOU 1987:13
Översyn av rättegångsbalken 3.
SOU 1990:74
Skuldsaneringslag. Delbetänkande av Insolvensutredningen.
SOU 1991:106
Domstolarna inför 2000-talet. Betänkande av domstolsutredningen. SOU 1991:106. Del A. Arbetsuppgifter och förfaranderegler.
SOU 1992:78
Utredningen om vissa internationell insolvensfrågor.
SOU 1992:113
Slutbetänkande av Insolvensutredningen: lag om företagsrekonstruktion.
Stalev, Zhivko: Non-Contentious Proceedings and their Development. Teoksessa: Effektiver Rechtsschutz und verfassungsmässige Ordnung. Würtzburg 1983. Ss. 253–290.
Stening, Bevisvärde
Stening, Anders: Bevisvärde. Uppsala 1975.
Strömholm, Rätt, rättskällor och rättstillämpning
Strömholm, Stig: Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära. Andra upplagan. Lund 1984.
Strömholm – Hemström, Swedish National Reports to the XIIIth International Congress of Comparative Law
Strömholm, Stig – Hemström, Carl (eds.): Swedish National Reports to the XIIIth International Congress of Comparative Law. Uppsala 1990.
Ståhlberg, Ydinvastuusta
Ståhlberg, Pauli: Ydinvastuusta. Vahingonkorvausoikeudellinen tutkimus erityisesti ydinvoimalaonnettomuudesta aiheutuvien vahinkojen kannalta. Vammala 1993.
Tepora, Jarno: Yritysvarallisuuden myynti toiminnallisena kokonaisuutena velkojan suojan kannalta. Teoksessa: Asianajajan työkentältä. Helsinki 1994. Ss. 456–478.
Tepora, Jarno – Kartio, Leena – Koulu, Risto – Wirilander, Juhani: Kiinteistön käyttö ja luo-

vutus. Toinen, uudistettu painos. Helsinki 1993.
Tirkkonen, Suomen siviiliprosessioikeus I
Tirkkonen, Tauno: Suomen siviiliprosessioikeus I. Toinen, uusittu painos. Porvoo 1974.
Tirkkonen, Suomen siviiliprosessioikeus II
Tirkkonen, Tauno: Suomen siviiliprosessioikeus II. Toinen, uusittu painos. Porvoo 1977.
Toiviainen, Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema
Toiviainen, Heikki: Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema. Oikeusdogmaattinen tutkimus vallasta ja sen sääntelystä. Helsinki 1992.
Tuomisto, Tyyppipakosta aikaprioriteettiin
Tuomisto, Jarmo: Tyyppipakosta aikaprioriteettiin. Näkökohtia esineoikeudellisen sivullissuojan perusteista. Helsinki 1993.
Tuomisto, Vuokranantaja ja vuokralaisen konkurssi
Tuomisto, Jarmo: Vuokranantaja ja vuokralaisen konkurssi. Helsinki 1991.
Tuori, Oikeus, valta ja demokratia
Tuori, Kaarlo: Oikeus, valta ja demokratia. Helsinki 1990.
Tuori, Valtionhallinnon sivuelinorganisaatiosta 2
Tuori, Kaarlo: Valtionhallinnon sivuelinorganisaatiosta 2. Julkisoikeudellinen tutkimus komiteatyyppisten elinten asemasta Suomen valtio-organisaatiossa. 2. nide. Positiivisoikeudelliset tarkastelut. Vammala 1983.
Walin–Palmér, Konkurslagen
Walin, Gösta – Palmér, Eugéne: Konkurslagen. Stockholm 1989.
Weitzman, Lenore J.: The Divorce Revolution. The Unexpected Social and Economic Consequences for Women and Children in America. New York 1985.
Welamson, Konkurs
Welamson, Lars: Konkurs. Åttonde upplagan. Lund 1988.
Welamson, Konkursrätt
Welamson, Lars: Konkursrätt. Stockholm 1961.
Veljanovski, Legal Theory, Economic Analysis and Tort. Teoksessa: Legal Theory and Common Law. Oxford 1986. Ss. 215–237.
Vento, Maksukyvyttömyys ja konkurssi
Vento, Harri: Maksukyvyttömyys ja konkurssi rangaistavuuden edellytyksenä. Tutkimus konkurssirikoksista historian ja rikosoikeuden yleisten oppien valossa. Helsinki 1994.
Westberg, Domstols officialprövning
Westberg, Peter: Domstols officialprövning. En civilprocessuell studie i anslutning till RB 17:3 p 1. Lund 1988.
Westberg, Peter: Kulissdom och summarisk tvistemålsrättegång. Process och Exekution. Teoksessa Vänbok till Robert Boman. Uppsala 1990. Ss. 359–380.
Weston–Copeland, Managerial Finance
Weston, J. Fred – Copeland, Thomas E.: Managerial Finance. Ninth Edition. Fort Worth 1992.
Whelan, Small Claims Courts
Whelan, Cristopher J. (ed.): Small Claims Courts. Comparative Study. New York 1990.
Wilhelmsson, Critical Studies
Wilhelmsson, Thomas: Critical Studies in Private Law. Dordrecht 1992.
Wilhelmsson, Social civilrätt
Wilhelmsson, Thomas: Social civilrätt. Om behovsorienterade element i kontraktsrättens allmänna läror. Helsinki 1987.

Wilhelmsson, Thomas: Sosiaalinen sopimusoikeus ja Euroopan integraatio. Teoksessa: Euroopan integraatio ja sosiaalinen sopimusoikeus. Helsinki 1993. Ss. 7–146.
Wilhelmsson, Suomen kuluttajansuojajärjestelmä
Wilhelmsson, Thomas: Suomen kuluttajansuojajärjestelmä. Yleinen osa. Helsinki 1991.
Vilkkonen, Hallintolainkäyttö I
Vilkkonen, Eero: Hallintolainkäyttö I. Helsinki 1976.
Virolainen, Alioikeusuudistus I
Virolainen, Jyrki: Alioikeusuudistus I. Käräjäoikeus ja siviiliprosessin muutokset. Rovaniemi 1992.
Virolainen, Jyrki: Alioikeusuudistus alituomarin näkökulmasta. LM 1986 ss. 998–1026.
Virolainen, Materiaalinen prosessinjohto
Virolainen, Jyrki: Materiaalinen prosessinjohto. Helsinki 1988.
Virolainen, Reformatio in pejus-kiellosta
Virolainen, Jyrki: Reformatio in pejus-kiellosta. Tutkimus tuomioistuimen tutkimisvallan laajuudesta yksipuolisessa muutoksenhaussa erityisesti rikosprosessia silmällä pitäen. Vammala 1977.
Välimaa, Lainvoimaa vailla olevan siviilituomion täytäntöönpanosta
Välimaa, Asko: Lainvoimaa vailla olevan siviilituomion täytäntöönpanosta – tutkimus ennakollisesta täytäntöönpanosta siviiliprosessioikeuden järjestelmässä. Julkaisematon lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto. Helsinki 1994.
Välimäki, Toimitusosituksesta.
Välimäki, Pertti: Toimitusosituksesta. Julkaisematon lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto. Helsinki 1986.
Yrityssaneerausopas
Kääpä, Risto – Leino, Timo – Lillrank, Paul – Pakarinen, Mika – Siljama, Seppo: Yrityssaneerausopas. Helsinki 1993.
Zahle, Om det juridiske bevis
Zahle, Henrik: Om det juridiske bevis. København 1976.
Ämmälä, Sopimuksen pätemättömyyden korjaantumisesta
Ämmälä, Tuula: Sopimuksen pätemättömyyden korjaantumisesta. Helsinki 1993.

LYHENTEET

DL	Defensor Legis
FörRekL	förslag till Lag om företagsrekonstruktion
HakKäsL	laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa (307/86)
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
HMenL	hallintomenettelylaki (598/82)
HO	hovioikeus
JFT	Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland
JT	Juridisk Tidskrift vid Stockholm universitet
KauppaRekL	Kaupparekisterilaki (129/79)
KilpRajL	laki kilpailunrajoituksista (480/92)
KKO	korkein oikeus
KL	konkurslagen 1987:672, myös 1921:225 (Ruotsi)
KM	komiteanmietintö
KPL	kirjanpitolaki (655/73)
KS	konkurssisääntö (9.11.1868/31)
KTS	Zeitschrift für Insolvenzrecht: Konkurs, Treuhand, Sanierung
LVK	lainvalmistelukunta
MJL	laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä (1578/92)
NOU	Norges offentlige utredninger
OikJulkL	laki oikeudenkäynnin julkisuudesta (945/84)
OikTL	laki varallisuusoikeudellisista oikeustoimista (228/29)
OK	vuoden 1734 lain oikeudenkäymiskaari
OM	oikeusministeriö
OYL	osakeyhtiölaki (734/78)
PK	perintökaari (40/65)
RB	rättegångsbalken (Ruotsi)
RL	rikoslaki (19.12.1889/39)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
SähkViestL	laki sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa (594/93)
TakSL	laki takaisinsaannista konkurssipesään (758/91)
TfR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
UL	ulosottolaki (3.12.1895/37)
VahL	vahingonkorvauslaki (412/74)
VJL	laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/93)

YrSanA	asetus yrityksen saneerauksesta (55/93)
YrSanL	laki yrityksen saneerauksesta (47/93)
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht und Insolvenzpraxis
ZZP	Zeitschrift für Zivilprozess

1. JOHDANTO

1.1. Likvidaatiokonkurssista rehabilitaatioon

1.1.1. Vuoden 1993 maksukyvyttömyyslainsäädäntö

Yritysten taloudellisesta epäonnistumisesta

Tunnettua on, että vuosittain osa markkinoilla toimivista yrityksistä epäonnistuu eikä enää pysty vastaamaan maksuvelvoitteistaan. Tällaisen yrityksen katsotaan tulleen maksukyvyttömäksi.[1] Maksukyvyttömyyden aiheuttama ongelma voidaan ratkaista useammalla tavalla. Hiukan yleistäen voidaan hahmottaa kolme perusvaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa yritys jatkaa toimintaansa, toisessa yritys joutuu sulautumaan menestyvään yritykseen ja kolmannessa se on pakotettu lopettamaan toimintansa. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä ovat ensimmäisen ja kolmannen vaihtoehdon tilanteet.

Yrityksen lopettaminen tapahtuu yleensä säännellyssä oikeudellisessa menettelyssä, likvidaatiokonkurssissa. Likvidaatiokonkurssia koskevat säännökset sisältyvät konkurssisääntöön (jäljempänä KS). Vuoteen 1993 saakka yrityksen toiminnan jatkaminen sen maksukyvyttömyydestä huolimatta oli periaatteessa ei-oikeudellinen vaihtoehto.[2] Maksukyvytön yritys pystyi jatkamaan toimintaansa vain, jos se onnistui sopimaan velkojiensa kanssa maksujärjestelyistä. Mainittu-

---

[1] Liiketaloustieteessä on tapana erottaa tekninen maksukyvyttömyys ja oikeudellinen maksukyvyttömyys. Yritys on teknisesti maksukyvytön, kun sen saama tulo (ns. kassavirta) ei riitä korkoihin ja lyhennyksiin määräpäivinä. Oikeudellinen maksukyvyttömyys on kysymyksessä silloin, kun yrityksen omaisuustase on negatiivinen. Ks. esim. *Weston–Copeland*, Managerial Finance s. 1146.

[2] Teoriassa tämä tosin oli mahdollista pakkoakordin kautta. Edellisen suuren laman aikana eli 1930-luvulla syntynyt akordilainsäädäntö ei kuitenkaan pystynyt luomaan käytännössä toimivaa järjestelmää.

na vuonna tapahtui radikaali muutos, sillä vuoden alussa säädettiin lait yrityksen saneerauksesta (47/93) ja yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/93).[3]

Säädetyt lait toivat maksukyvyttömyysmenettelyjen järjestelmään kaksi uutta menettelyä, yrityksen saneerauksen ja velkajärjestelyn. Koska kumpikin menettely tähtää velallisen maksukyvyn palauttamiseen, saneeraus ja velkajärjestely ovat systemaattisesti luokiteltavissa rehabilitaatiomenettelyiksi.[4] Vastakohtana ovat likvidaatiomenettelyt, joita voimassaolevassa oikeudessa edustavat konkurssi ja ulosmittaus. Taloudellinen ero menettelyjen välillä on velkojen suoritustavassa. Rehabilitaatiomenettelyssä velallisen velat maksetaan tämän vastaisuudessa hankkimilla varoilla; likvidaatiomenettelyssä maksuun käytetään velallisen nykyisiä varoja.[5]

Rehabilitaatiomenettelyn tavoitteista

Vaikka YrSanL ja VJL mielletään yleisesti rinnakkaislaeiksi, lähempi tarkastelu osoittaa niiden tavoitteenasettelun erilaisuuden. Yritystoiminnan jatkamiseen tähtäävän saneerausmenettelyn ratio on pelkistetysti kansantaloudellinen.[6] YrSanL:n mukaisella menettelyllä pelastetaan elinkelpoisia yrityksiä tarpeettomalta konkurssilta.[7] Velkojen totaalinen tai osittainen anteeksianto – lain terminologiassa velkajärjestely – on yksi, tosin käytännössä hyvin tärkeä keino, jolla tavoitteeseen pyritään.[8] YrSanL 1 §, jonka otsikkona on »Lain tarkoitus ja suhde muuhun lainsäädäntöön», mainitsee hiukan epäjohdonmukaisesti samalla kertaa sekä saneerausmenettelyn tavoitteen että kyseisen keinon. Pykälä kuuluu:

---

[3] Lakien taustasta ja syntyhistoriasta ks. *Koulu*, Saneeraushakemuksen käsittelystä DL 1993 s. 689–691 ja *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 1–5.

[4] Tätä tarkoittanee myös *Tuomisto* (Tyyppipakosta aikaprioriteettiin s. 9) todetessaan, että saneerauksessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä »kysymys on pikemminkin velallisen maksuvelvollisuuden määrittelemisestä uudella tavalla kuin pakkotäytäntöönpanosta.»

[5] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 10: »Chapters 11, 12, and 13 of the Bankruptcy Code contemplate debtor rehabilitation. In a rehabilitation case, creditors look to future earnings of the debtor, not to the property of the debtor at the time of the initiation of the bankruptcy proceeding, to satisfy their claim.» – Konkurssikäytännössä tavallinen liiketoiminnan jatkaminen konkurssipesän lukuun kylläkin hämärtää tätä periaatteellista eroa. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 148–150.

[6] Saneerauksen synonyyminä käytetään usein termiä uudelleenjärjestely, jolla »tarkoitetaan sellaista yrityksen pääomarakenteen ja toiminnan järjestämistä, jonka avulla yritys voi jatkaa toimintaansa ja saavuttaa jälleen likvidin tilan.» Näin *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 21.

[7] Näin HE 1992:182 s. 15–16.

[8] Velkajärjestelyn tosiasiallista painottumista kuvastaa hyvin sen sinänsä epälooginen mainitseminen YrSanL 1 §:ssä.

> Taloudellisissa vaikeuksissa olevan velallisen jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseksi taikka sen edellytysten turvaamiseksi ja velkajärjestelyn aikaansaamiseksi voidaan ryhtyä tämän lain mukaiseen saneerausmenettelyyn.

VJL:n ohjaama yksityishenkilön velkajärjestely ei tähtää yritystoiminnan tervehdyttämiseen yhteiskunnan intressissä. Velkajärjestelymenettelyssä velkavastuun alentaminen on tulkittavissa itseisarvoiseksi tavoitteeksi.[9] VJL 1 §:n mukaan tuomioistuin voi lain mukaisessa menettelyssä määrätä yksityishenkilön velkojen »järjestelystä» ja vahvistaa henkilölle hänen maksukykyään vastaavan maksuohjelman.

Tavoitteiden eritasoisuudesta seuraa, että VJL:n mukainen menettely »onnistuu» periaatteessa aina; yksityishenkilön velkavastuu rajataan hänen maksukykyään vastaavalle tasolle. Näin tapahtuu silloinkin, kun hakemus hylätään. Sen sijaan YrSanL:n mukaiseen saneerausmenettelyyn sisältyy rakenteellinen epäonnistumisen riski. Saattaa olla, että liiketaloudellisesti perustellutkaan toimet eivät riitä säilyttämään yritystä markkinoilla pitkällä tähtäimellä. Tällöin saneerausmenettely »epäonnistuu» siinä merkityksessä, että menettelyn pitkän tähtäimen päämäärä, velkojen maksu vastaisella tulorahoituksella, jää saavuttamatta.[10]

Yksittäisen saneerausmenettelyn välittömäksi tavoitteeksi asetetaan saneerausohjelman aikaansaaminen ja vahvistaminen.[11] Menettelyn sääntelyn tarkoitus on tukea velallisen (poikkeustapauksissa muun hakijan) tähän tähtääviä pyrkimyksiä. Toimenpiteet, joita menettelyn kohteena olevaan yritykseen sovelletaan, määrätään saneerausohjelmassa. YrSanL:ssa ei oteta kantaa siihen, mitä ky-

---

[9] Lakien esitöissä saneeraus ja velkajärjestely ajatuksellisesti rinnastetaan. VJL:n päätavoitteeksi todetaan, että velkaongelmiin ajautunut yksityishenkilö kykenee lain avulla korjaamaan taloutensa. Ks. HE 1992:183 s. 22. Hänet rehabilitoidaan yhteiskuntaan, mitä nimenomaista perustelua käytetään Ruotsin vastaavan lain esitöissä. Ks. Skuldsaneringslag. Delbetänkande av insolvensutredningen SOU 1990:74 s. 214. Hyötyajattelu näkyy siinä, että velallisen talouden »tervehdyttämisen» todetaan turvaavan sen, että velkojat voivat saada saatavistaan mahdollisimman suuren osasuorituksen. Muutoin velallinen jättäytyy passiiviseksi, eivätkä velkojat saa lainkaan suoritusta. Ja jos suuri määrä velallisia syrjäytyy normaalista taloudellisesta toiminnasta, vaikutukset ovat jo kansantaloudellisia. Riskinä on pimeän talouden alan laajentuminen. Huomattakoon, että Norjan vuoden 1992 velkajärjestelylain (lov om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner) tavoitteet ovat selkeän sosiaalipoliittisia ilman meikäläistä, hiukan väkinäistä kansantalouskytkentää. Ks. *Graver*, Gjeldsordningsloven s. 19 ja 27.

[10] Mainitun peruseron takia termi saneeraus varataan niille rehabilitaatiomenettelyille, joilla pyritään yritystoiminnan jatkamiseen; muita menettelyjä kutsutaan velkajärjestelyksi.

[11] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 28–29: »The debtor's ultimate goal in Chapter 11 proceedings is formulating and confirming a plan of reorganization. Code sections ... provide breathing space for the debtor to determine how best to reorganize and preserve its going concern value.»

seiset uudelleenjärjestelyyn kuuluvat toimet yksittäistapauksessa ovat. Se, mihin toimiin yrityksen tervehdyttämiseksi on ryhdyttävä, todetaan (poikkeuksena velkajärjestely) lain julkaistuissa esitöissä liiketaloudelliseksi kysymykseksi.[12]

Saneerausjärjestelmässä saneerausmenettelyn tavoitteeksi katsotaan yleensä toiminnallisten kokonaisuuksien suojaaminen. Jos saneeraus onnistuu (so. ohjelma vahvistetaan ja se pystytään toteuttamaan), yritykseen sisältyvä toiminnallinen arvo, jatkamisarvo eli going concern-arvo, säilyy. Muussa tapauksessa yrityksen toiminta lakkaa likvidaatiokonkurssin seurauksena. Konkurssissa yrityksen varallisuudesta saadaan teoriassa likvidaatioarvo, joka on yleensä, mutta ei loogisella välttämättömyydellä, going concern-arvoa pienempi. Käytännössä ero ei ole näin jyrkkä, sillä välistä likvidaatiokonkurssikin pystyy säilyttämään yrityksen jatkamisarvon.

> Yrityksiä saneerataan myös ilman kytkentää maksukyvyttömyysmenettelyyn, ja saneeraus onkin pohjimmiltaan liiketaloudellinen käsite. Liiketaloustieteessä saneerauksella tarkoitetaan yrityksen tervehdyttämistä eli »sen rahavirtojen saattamista jälleen tasapainoon viime tingassa ennen konkurssia.» Liiketalouden saneeraukseen liittyy käytännössä lähes poikkeuksetta yrityksen johdon muutos. Ellei näin yksittäistapauksessa menetellä, puhutaankin yrityksen toiminnan uudelleensuuntaamisesta.[13]

Saneerausmenettely pääpiirteittäin

Saneerausasia tulee vireille hakemuksesta, jonka tekijänä eli hakijana voi olla velallinen tai velkoja. Ensimmäisessä tapauksessa kysymyksessä on velallisaloitteinen, jälkimmäisessä velkoja-aloitteinen menettely. Vireilletullut menettely ei Suomen oikeuden järjestelmässä etene automaattisesti saneerausohjelman valmistelun aloittamiseen, vaan tuomioistuin ratkaisee erikseen, aloitetaanko saneerausmenettely yksittäisessä saneerausasiassa.[14] Tätä tuomioistuimen päätöksentekoa kutsutaan jatkossa *aloittamisharkinnaksi.*

Aloittamispäätöksen yhteydessä menettelyyn määrätään samalla selvittäjä, jonka tehtävät luetellaan YrSanL 8 §:ssä. Selvittäjän tehtävistä verrattomasti tär-

---

[12] HE 1992:182 s. 42.

[13] Näin *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 49.

[14] YrSanL:n järjestelmässä erotetaan siis menettelyn vireilletulo ja menettelyn aloittaminen, joilla kummallakin on omat oikeusvaikutuksensa. Keskeiset aineellisoikeudelliset vaikutukset liittyvät jälkimmäiseen ajankohtaan, vireilletulolla on lähinnä prosessuaalisia vaikutuksia. Kirjallisuudessa on aiheellisesti kiinnitetty huomiota YrSanL:n kielenkäytön harhaanjohtavuuteen. Ilmaisu »saneerausmenettelyn aloittaminen» on haluttu korvata selkeämmällä »saneeraustilaan asettamisella». Näin *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 81. Tässä tutkimuksessa noudatetaan lain terminologiaa; väärinkäsitysten välttämiseksi puhun kuitenkin saneerausmenettelyn vireilletulon sijasta saneeraushakemuksen vireilletulosta.

kein on laatia ehdotus saneerausohjelmaksi. Ohjelmaehdotukselle asetetaan sisältövaatimukset lain 41 ja 42 §:issä. Jälkimmäisen pykälän mukaan saneerausohjelmassa tulee yksilöidä velallisen toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetut toimenpiteet ja järjestelyt. Saneerausohjelman tulee myös sisältää maksuohjelma, josta ilmenevät velkasuhteiden muutokset (= velkajärjestely) ja maksuaikataulu.

Ohjelmaehdotuksen hyväksymisestä päättävät velkojat. Päätöksenteko tapahtuu äänestämällä selvittäjän jättämästä ehdotuksesta ja mahdollisista kilpailevista ehdotuksista. Äänestyksen, joka tapahtuu kirjallisesti, järjestää tuomioistuin. Äänestyksen jälkeen tuomioistuin päättää ehdotuksen vahvistamisesta saneerausohjelmaksi (*vahvistamisharkinta*). Vahvistamisen oikeudelliset edellytykset riippuvat äänestyksen tuloksesta. Mitä niukemman kannatuksen ohjelma on saanut, sitä tiukemmat sen vahvistamisen edellytykset ovat. Vahvistettu ohjelma määrää saneerausvelkojen ja muiden ohjelmassa mainittujen oikeussuhteiden ehdot. Vahvistetun ohjelman täytäntöönpanosta huolehtii joko velallinen tai poikkeustapauksissa saneerausorganisaatio. On huomattava, että YrSanL ei varaa mahdollisuutta siihen, että saneeraukseen kuuluvien yksittäisten toimenpiteitten laillisuus tai tarkoituksenmukaisuus saatettaisiin erikseen tuomioistuimen tutkittavaksi. Saneeraus uudelleenjärjestelynä on tässä mielessä autonominen menettely.

Saneerausmenettelyn sääntely

YrSanL 68 § määrää, että saneerausasiaan sovelletaan, mitä HakKäsL:ssa säädetään, ellei ensimmäisestä laista muuta johdu. Saneerausmenettely kuuluu tällä perusteella hakemuslainkäyttöön. Varsinainen saneerausmenettely jakaantuu ulkonaisesti useisiin vaiheisiin, ja menettely kussakin vaiheessa on verrattavissa itsenäisen hakemusasian käsittelyyn. Tuomioistuimessa tapahtuvat saneerausasian käsittelyvaiheet ovat: hakemuksen jättäminen eli asian vireillepano (69 §), saneerausmenettelyn aloittaminen (71 §), ohjelmaehdotuksen käsittely (72 §), väitteiden käsittely (75 §) ja saneerausohjelman vahvistaminen (77 §). Saneerausmenettely päättyy ohjelman vahvistamiseen, jolloin menettely lakkaa olemasta vireillä saneeraustuomioistuimessa.

Aloitettu saneerausmenettely voi antaa aiheen menettelynsisäisille liitännäisasioille. Liitännäisasioille on ominaista, että tuomioistuin menettelyyn osallisen vaatimuksesta ratkaisee yksittäisen, menettelyyn tavalla tai toisella yhteydessä olevan kysymyksen.[15] Myös liitännäisasia käsitellään YrSanL 68 §:n

[15] Kirjallisuudessa puhutaan tällöin saneerausmenettelyyn välittömästi liittyvistä asioista. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 183.

viittaussäännöksen nojalla HakKäsL:n säännöksiä noudattaen. Tyypillisiä liitännäisasioita ovat erilaisten lupahakemusten käsittelyt. Tuomioistuin antaa velkojalle luvan vakuuden hyväksikäyttämiseen (20 §); selvittäjän hakemuksesta se myös määrää välttämättömälle uudelle luotolle etuoikeuden (34 §). Myös saneeraushallinnon nimittäminen[16] ja siihen määrättyjen henkilöiden vapauttaminen voidaan lukea tähän ryhmään.

> Eräät materiaalisoikeudelliset riidat ohjautuvat saneerausmenettelystä erilliseen välioikeudenkäyntiin. Jos velkojan saatava riitautetaan eikä asiaa voida ratkaista saneerausmenettelyn yhteydessä, tuomioistuin osoittaa näyttövelvollisen osapuolen erilliseen menettelyyn (75.2 §).[17] Muita säännöksiä osoituksista ei ole, joten YrSanL rakentuu hyvin pitkälle viedylle attraktioperiaatteelle.[18] Nähtäväksi jää, missä määrin osalliset voivat menettelyn kuluessa ajaa erillisiä kanteita. On myös epäselvää, kuinka osalliset voivat saattaa saneerausmenettelyssä aktualisoituvia riitoja saneeraustuomioistuimen erikseen ratkaistaviksi nimenomaisten säännösten ulkopuolella.[19]

Saneerausmenettelyn päättyminenkään ei katkaise tuomioistuimen toimivaltaa, vaan tuomioistuimen ratkaistavaksi voidaan myöhemmin tuoda saneeraukseen liittyviä kysymyksiä. Erillisiä, itsenäisinä hakemuksina esille tulevia asioita (jälkiasioita) ovat vaatimukset saneerausohjelman muuttamisesta (63 §), velkajärjestelyn raukeamisesta (64 §) ja koko saneerausohjelman raukeamisesta (65 §).

On huomattava, että YrSanL sääntelee vain menettelyn julkista, tuomioistuimessa tapahtuvaa osaa. Todellisuudessa saneeraus etenee yhtäaikaa julkisena ja 'piilevänä' prosessina. Määräaikoihin ja säädettyihin edellytyksiin sidotun formaalisen tuomioistuinmenettelyn taustalla käydään epävirallisia neuvotteluja, joissa intressitahot (ennen kaikkea velkojat) suunnittelevat ja sopivat yrityksen

---

[16] Selvittäjän määrääminen tapahtuu säännönmukaisesti aloittamispäätöksessä. Valitun selvittäjän lisäksi tai tilalle voidaan myöhemminkin määrätä velkojatoimikunnan vaatimuksesta toinen henkilö (YrSanL 83.2 §). Velkojatoimikunta määrätään joko aloittamisen yhteydessä tai myöhemmin (84.1 §).

[17] Menettely voi olla muukin kuin riita-asiain oikeudenkäynti.

[18] Attraktioperiaatteesta maksukyvyttömyysoikeudessa ks. *Ellilä*, Ulosotto-oikeuden yleiset opit s. 145. Koska liitännäiskysymykset kuuluisivat itsenäisinä asioina yleensä siviiliprosessin piiriin, voidaan myös puhua adheesioperiaatteesta. Päävaateena (= saneerausasian) käsittely nimittäin määrää liitännäiskysymysten menettelylajin. Ks. lähemmin *Lappalainen*, Vahingonkorvausvaatimuksesta rikosjutussa s. 2–4.

[19] Esimerkki tällaisesta erityiskysymyksestä on, miltä osin vakuuden arvo kattaa velkojan saatavan. Sillä, onko velka vakuusvelka vai tavallinen velka, on huomattava vaikutus velkojan asemaan. Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 141–142.

tervehdyttämiseen tarvittavia toimia.[20] Velkojien kannanotot vaikuttavat menettelyyn vahvemmin kuin mitä YrSanL:n säännöksistä voisi päätellä; YrSanL antaa tavallaan harhaanjohtavan kuvan päätöksentekoprosessista. Todellinen päätöksenteko ei yleensä tapahdu äänestyksessä ohjelmaehdotuksesta vaan sitä edeltävissä ulkoprosessuaalisissa neuvotteluissa. Äänestykseen alistettavassa ohjelmaehdotuksessa on sopimuksen piirteitä[21], ehdotus on säännönmukaisesti ristiriitaisten näkemysten yhteensovittamisessa saavutettu neuvottelutulos. Voidaan olettaa, että saneerausasiat, joissa laadittu ehdotus hylätään äänestyksessä, jäävät harvinaisiksi. Jos saneerausmenettelyn osalliset eivät pysty sopimaan erimielisyyksiään vapaamuotoisin neuvotteluin, selvittäjä ei ryhdy laatimaan ohjelmaehdotusta.[22] Todellisen vedenjakajan saneerausmenettelyssä muodostaakin se, pystyvätkö intressitahot sopimaan periaatteista, joita seuraten ehdotus laaditaan ja alistetaan äänestykseen.

1.1.2. Saneerausjärjestelmän lähtökohdat

YrSanL on menettelylaki

Saneerauslainsäädäntö on menettelylainsäädäntöä.[23] Lainsäädäntö tarjoaa intressitahoille vain menettelyn, ei sen sijaan sisältöä eli konkreettisia ratkaisuja yrityksen maksukyvyttömyyden (laajassa mielessä) muodostamaan ongelmaan.[24] Kuten edellä todettiin, saneerausmenettely on valinnainen keino ratkaisujen löytämiseksi. Yrityksen intressitahot pääsevät samaan lopputulokseen vapaamuo-

---

[20] Varjomenettelyssä voi syntyä myös varjo-organisaatio. Kirjallisuudessa suositellaan, että selvittäjä kokoaa yrityksen henkilökunnasta tuekseen »saneeraavan johtoryhmän». Saneerauksen suunnittelusta ks. *Jakonen*, Saneeraus s. 89–102. YrSanL ei tunne tällaisia elimiä. Lähinnä kysymys on selvittäjän apulaisista (YrSanL 9.3 §).

[21] Tästä johtuu, että ohjelmaehdotuksella – tarkkaan ottaen sen pohjana olevilla menettelyosallisten sopimuksilla – saattaa olla vaikutusta menettelyosallisten välisiin oikeussuhteisiin, vaikka ehdotusta ei vahvistettaisikaan saneerausohjelmaksi. Ainakin periaatteessa velallisen tietyn velkojansa kanssa sopima järjestely (esim. maksuajan pidennys) voi sen ehdoista riippuen sitoa osapuolia, vaikka saneerausmenettely keskeytyisikin.

[22] Jos saneeraus ymmärretään intressitahojen näkökulmasta neuvotteluprosessiksi, selvittäjä rinnastuu välittäjään. Välittäjän tehtävänä on – ei ratkaista riitaisuutta – vaan saada intressitahot suostumaan sopimukseen. Välittäjästä tuomioistuimen vaihtoehtona ks. esim. *Bayles*, Principles of Law s. 18.

[23] *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 7) huomauttaa samaa tarkoittaen, että saneerauslaki on työväline, joka tarjoaa oikeudellisia keinoja yrityksen tervehdyttämiseen.

[24] Menettelyn ja sisällön erosta ks. *Bayles*, Procedural Justice s. 3. »Procedure concerns the process or steps taken in arriving at a decision; substance concerns the content of the decision.»

toisinkin neuvotteluin. Legaalisen saneerausmenettelyn oikeutus saadaan siitä, että saneerauslainsäädäntö tarjoaa liiketaloudellisten ratkaisujen etsimistä helpottavat ja joskus ratkaisuihin pakottavat *oikeudelliset puitteet*, ennen kaikkea legaalisen menettelyn ja saneerausorganisaation.

Oikeudellisten puitteiden luominen ei muuta talouden lainalaisuuksia, eikä saneerausmenettely sinänsä ratkaise yrityksen vaikeuksia.[25] Se, tuottavatko puitteet halutun tuloksen – oikeuspoliittisesta tavoitteenasettelusta riippuen tulos voi olla esimerkiksi yrityksen säilyminen toiminnallisena kokonaisuutena tietyn ajan – jää menettelyyn osallistuvien intressitahojen varaan. Lähtökohtana on, että saneeraus onnistuu periaatteessa vain, jos menettelyn intressitahot, erityisesti velallisyrityksen velkojat, pitävät uudelleenjärjestelyä itselleen edullisimpana vaihtoehtona. Vertailukohteina tässä edullisuusvertailussa ovat vapaamuotoinen saneeraus, likvidaatiokonkurssi ja säännelty saneerausmenettely. Syviin maksuvaikeuksiin joutuneen yrityksen kohdalla vertailu tehdään kahden jälkimmäisen vaihtoehdon välillä. Näin ollen konkurssimenettelyn sääntelyllä voidaan vaikuttaa saneerausmenettelyn edullisuuteen ja päinvastoin.

Kannattaa huomata, että YrSanL:n mukainen saneerausmenettely on pääsääntöisesti suunnittelumekanismi.[26] Tältä kannalta on hyvin johdonmukaista, että menettely lakkaa, kun tarkoituksenmukaiset toimenpiteet on löydetty, toisin sanoen kun saneerausohjelma on vahvistettu (YrSanL 77.4 §). Tosin velkajärjestelyssä oikeusvaikutukset syntyvät tuomioistuimen vahvistaessa saneerausohjelman. Muutoin YrSanL:n järjestelmä jättää saneeraustoimet velallisen toimeenpantaviksi.[27] Järjestelmä luottaa siihen, että rationaalinen itsekkyys saa velallisen huolehtimaan ohjelman toteuttamisesta. Uhkana on saneerauksella saavutetun edun (»saneerausedun») menetys. Saneerausohjelma raukeaa, jos velallinen on rikkonut ohjelmaa suosiakseen jotakin velkojaa eikä rikkomus ole vähäinen (YrSanL

[25] Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan osuvasti, että laki ei auta avaamaan uusia markkinoita tai löytämään uusia liikeideoita tai pääomia. Näin HE 1992:182 s. 16.

[26] Samoin nähdäkseni *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 7, joka puhuu (saneeraus)menettelystä selvitysprosessina. Prosessissa haetaan hänen mukaansa konkreettisia ratkaisuja yrityksen ongelmiin ja laaditaan täsmällinen saneerausohjelma.

[27] Tässä kohdin yrityksen saneeraus eroaa likvidaatiokonkurssissa tavallisesta »saneerauksesta», joka kuuluu konkurssihallinnolle. Ei-toteuttavien saneerausjärjestelmien – kuten monien järjestelmien esikuvana olleen Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun uudelleenjärjestelyn – epäkohtana onkin, että velallisen (käytännössä yhtiön omistajatahon) myötävaikutus joudutaan ostamaan takaamalla heillekin etuja saneerausohjelmassa. Omistajatahon neuvotteluvalttina on yrityksen tuhoaminen ('self-destructive act'). Osakkeenomistajat saavat näin saneerausmenettelyssä suorituksia, joihin heillä ei likvidaatiokonkurssissa olisi oman pääomanehtoisen saatavien viimesijaisuuden takia mahdollisuutta. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 66–67.

65.1 §). Ohjelmaan sisältyvä velkajärjestely puolestaan raukeaa, jos velallinen laiminlyö olennaisella tavalla ohjelman mukaisen velvollisuutensa velkojaa kohtaan (YrSanL 64 §).[28]

> Hallituksen esityksessä viitataan siihen, että saneeraustuomioistuin voi tehostaa ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutumista.[29] Ensinnäkin tietyn toimenpiteen toteuttaminen voitaisiin asettaa saneerausohjelman vahvistamisen ehdoksi. Toiseksi ohjelmassa olisi mahdollista määrätä, että yksilöidyn toimenpiteen toteutumatta jääminen on peruste velkajärjestelyjen raukeamiselle.

Saneerauksen sisällöstä yksittäisessä saneerausasiassa

Yrityksen saneerauksen sisältönä ovat yksittäiset toimenpiteet (saneerauksen keinot), jotka parantavat yrityksen toiminnan edellytyksiä. Saneerauksen keinot luetellaan saneerausohjelman vähimmäissisältöä ohjaavassa YrSanL 42.1 §:ssä. Ohjelmassa tulee pykälän perusteella määrätä

- siitä, onko velallisen toimintaa tarkoitus jatkaa ja missä laajuudessa, sekä tähän liittyvistä yritysmuodon, yhtiöjärjestyksen, sääntöjen taikka yhtiön organisaation muutoksista (1-k),
- velallisen varoja koskevista toimenpiteistä ja järjestelyistä, kuten varojen säilyttämisestä velallisella, niiden rahaksi muuttamisesta tai luovuttamisesta, rahaksimuutto- tai luovutustavasta sekä täten saaduista tai odotettavissa olevista tuotoista (2-k),
- henkilöstöä koskevista järjestelyistä (3-k),
- saneerausvelkoja koskevista järjestelyistä (4-k),
- velalliselle, velallisyhtiön yhtiömiehelle tai osakkeenomistajalle taikka näiden läheiselle suoritettavasta vastikkeesta tai muusta korvauksesta taikka niiden perusteista (5-k),
- ohjelman rahoituksesta (6-k) ja
- ohjelman seurannasta (7-k).

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetut toiminnalliset muutokset ovat yleensä välttämätön osa saneerausta.[30] Muutoksia voidaan tehdä ensinnäkin tuotantopro-

---

[28] Raukeaminen edellyttää, että velkoja tai valvoja vaatii raukeamista. Vaatimus johtaa erilliseen saneerauksen jälkimenettelyyn, joka on, kuten edellä todettiin, itsenäinen hakemusasia. Myös jälkimenettely tapahtuu HakKäsL:n nojalla sikäli kuin YrSanL ei poikkeuksellisesti toisin säädä.

[29] HE 1992:182 s. 53.

[30] Oikeudellisen saneerausmenettelyn englanninkielinen yleistermi »reorganization» viittaa samoin siihen, että yrityksessä ryhdytään aina toiminnallisiin muutoksiin.

sesseissa ja tuotannon suuntaamisessa.[31] Yleensä tämä ei säännellyssä saneerausmenettelyssä enää riitä; tuloksiin päästään vasta muuttamalla yritysmuotoa ja liikkeenjohdollista organisaatiota. Momentin 3-kohdassa tarkoitettu henkilöstön järjestely ei tarkoita operatiivisen liikkeenjohdon vaihtamista, mikä kuuluu jokseenkin poikkeuksetta liiketaloudelliseen saneeraukseen. YrSanL:n kielenkäytössä henkilöstö viittaa tuotannolliseen henkilöstöön, ja henkilöstön järjestely on näin eufemistinen ilmaus henkilöstön vähentämiselle.[32] Henkilöstön järjestelyn piiriin saattaa kuulua palkkio- ja kannustusjärjestelmien kehittäminen, ja liiketaloudellisessa saneerauksessa onkin pidetty tärkeänä työntekijöiden motivoimista.[33] Sama näkökohta pätee tietenkin myös saneerausmenettelyssä.

> Liiketaloustieteellisessä saneerauksessa käytettävät toimenpiteet ryhmitellään systemaattisesti seuraavasti:
>
> 1. muutokset tuotelinjoissa ja yritysjohdossa,
> 2. kannattamattomien laitteiden ja tehtaiden poismyynti,
> 3. terveeseen yhtiöön fuusioituminen,
> 4. rahoitusrakenteen muuttaminen,
> 5. oikeudellinen saneerausmenettely ja
> 6. yrityksen likvidointi.
>
> Samat toimenpiteet (5-kohtaa lukuunottamatta) tulevat kysymykseen myös saneerausmenettelyssä.[34] Saneerauksen liiketaloudellisiksi reunaehdoiksi asetetaan yleensä seuraavat vaatimukset. Ensinnäkin yrityksen velkojen määrää tai luonnetta on muutettava, toiseksi uusia varoja on saatava käyttöpääomaksi ja yritysvarallisuuden uudistamiseksi sekä kolmanneksi toiminnan ja johtamisen vaikeudet on löydettävä ja eliminoitava.[35] Konkreettisina esimerkkeinä saneeraustoimista on kirjallisuudessa mainittu kustannusten karsiminen, omistuspohjan laajentaminen, lisäluoton hankkiminen ja suunnattu osakeanti tärkeimmille velkojille.[36]

Kuten momentin 2-kohdasta käy ilmi, saneerauksen keinona voi olla myös yritysvarallisuuden, liiketoimintojen tai niiden osan luovuttaminen. Varallisuu-

---

[31] Useimmiten on kysymys toiminnan supistamisesta eli alasajosta. Ks. *Koskelo* mt. s. 7. Periaatteessa toiminnan laajentaminenkin on mahdollista.

[32] HE 1992:182 s. 43. Henkilöstön järjestelyn helpottamiseksi on säädetty poikkeuksellinen irtisanomisaika (TSL 41a §). Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 201–204.

[33] *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 72.

[34] *Prihti*, mt. s. 85. Liiketaloudellisen saneerauksen yleisimmiksi lyhyen tähtäyksen keinoiksi luetellaan vaihto- ja käyttöomaisuuden realisointi, nopeat kustannussäästöt toimintoja lopettamalla tai työntekijöitä irtisanomalla tai uudet oman pääoman sijoitukset joko entisiltä tai uusilta osakkailta. Näin *Prihti* mt. s. 69.

[35] *Weston–Copeland*, Managerial Finance s. 1154.

[36] *Alanen*, Yrityssaneerauslain soveltamisedellytyksistä DL 1992 s. 842–843. Ks. myös *Weston–Copeland* mt. s. 1156.

den tai toimintojen osittainen myyminen muodostunee hyvin tavalliseksi saneerauskeinoksi käyttö- ja investointirahoituksen hankkimiseksi. Tällöin yrityksen kannattamattomat osat myydään kannattavien pelastamiseksi.[37] Yleisestä kielenkäytöstä poiketen (oikeudellisesta) saneerauksesta puhutaan silloinkin, kun saneerauskeinona on kaiken yritysomaisuuden omistajanvaihdos. Tällöin yritys »tervehdytetään» myymällä koko sen varallisuus. Voidaan kysyä, jääkö tällaisen rahaksimuuttavan saneerauksen ja perinteisen likvidaatiokonkurssin välille merkittävää eroa.[38]

On huomattava, että yrityksen saneeraukseen tarvittavien toimenpiteitä alaa ei ole laissa mitenkään rajoitettu.[39] YrSanL 42.1 §:n luettelemat toimet ovat esimerkkejä. Periaatteessa kaikki ajateltavissa olevat toimenpiteet käyvät päinsä, joskin tuomioistuin joutuu ottamaan kantaa toimien laillisuuteen (eräissä tilanteissa myös tarkoituksenmukaisuuteen) saneerausohjelmaa vahvistaessaan.[40]

Velkajärjestely saneerauksen keinona

Tärkein saneerauksen keino on velkajärjestely, joka pykälämäärillä mitattuna saa YrSanL:ssa korostetun aseman. Muihin saneeraustoimiin verrattuna velkajärjestely on periaatteessa viimesijainen. Velkajärjestelyn viimesijaisuudesta ei – yllättävää kylläkin – ole laissa säännöstä; viimesijaisuus on kuitenkin johdettavissa saneerauksen tavoitteista. Saneerauksen ilman *uudelleen*järjestelyä (= pelkkä velkajärjestely eli velkasaneeraus) tulisi teoriassa olla kielletty.[41] Saneerauksella on puututtava yrityksen taloudellisten vaikeuksien syihin.[42] Jos näin ei tehdä, me-

[37] Saneerauksen katsotaan aina vaativan investointeja, jotka on rahoitettava joko uutta (omaa tai vierasta) pääomaa hankkimalla tai yrityksen osia myymällä. Ensimmäiseen saneerausmenettely ei periaatteessa tarjoa mitään keinoja. Menettelynsisäisissä neuvotteluissa velkojat kuitenkin suostuvat usein myös uuteen luotonantoon. Teoriassa vain kannattamattomat osat tulisi myydä, jotta terveet voitaisiin pelastaa. Käytännössä tämä saattaa olla vaikeaa tai mahdotonta, sillä kannattamattomille osille ei löydy ostajia. Tällöin kannattaviakin toimintoja joudutaan kauppaamaan. Ks. *Prihti* mt. s. 69 ja 72.

[38] Näin *Alanen*, Yrityssaneerauslain soveltamisedellytyksistä DL 1992 s. 837.

[39] Lakitekstissä on vältetty mainitsemasta kovin tarkkoja esimerkkejä; velkajärjestely on poikkeus. Syy saattaa olla, että yksityiskohtainen luettelo herättäisi kysymyksen sen tyhjentävyydestä. Ks. myös *Jakonen*, Saneeraus s. 10.

[40] Saneerauksen keinoista ks. *Koskelo* mt. s. 7, 13–14 ja 122.

[41] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 13: »Saneerausmenettely ei ole tarkoitettu pelkästään yrityksen velkojen järjestelyä varten...» Toisaalta hänkin myöntää, että saneerausmenettely voi rajoittua vain velkajärjestelyjen aikaansaamiseen. Ks. mt. s. 7

[42] Näin *Lennander*, Den nya insolvensrätten TfR 1987 s. 597 ja Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 15–16. Samaa tarkoittanee *Jakonen* (Saneeraus s. 10) seuraavalla lausumalla: »Uusi laki (=YrSanL, minun huomautukseni) antaa mahdollisuuden ja taval-

nettely on ollut epärationaalinen, sillä yrityksen vaikeudet todennäköisesti uusiintuvat. YrSanL 44.3 § määrää velkajärjestelyn sisäisen järjestyksen. Velkojan oikeuteen ei saa puuttua enempää kuin mitä on tarpeen saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi *(lievimmän keinon periaate).*[43]

Säännöstasolla saneerauksen keinojen järjestys on epäselvä. YrSanL ei muodollisesti ole omaksunut muiden saneerausjärjestelmien keskeistä periaatetta velkajärjestelyn viimesijaisuudesta. Päinvastoin laki sallii kirjaimellisesti tulkittuna pelkän velkajärjestelynkin. YrSanL:n mukaisessa saneerausmenettelyssä velan anteeksianto kokonaisuudessaankin on mahdollista – kylläkin vain muiden kuin vakuusvelkojen kohdalla. Tässä suhteessa Suomen YrSanL poikkeaa muista saneerausjärjestelmistä, joissa tavoitteeksi on asetettu velkojien ainakin jonkinasteinen tyydyttäminen.[44] Ero on kuitenkin vain näennäinen, sillä velkojien ei voida olettaa hyväksyvän ohjelmaehdotusta, joka ei tuo heille suorituksia.

Velkajärjestely, joka ainoana saneerauksen keinona säännellään yksityiskohtaisesti laissa (YrSanL 44 §), poikkeaa muista saneeraukseen vaadittavista toimista. Ensinnäkin velkajärjestelyn sisältö (keinovalikoima) on tarkkaan määrätty. Muihin kuin YrSanL 44 §:n sallimiin velkajärjestelyihin ei saa ryhtyä.[45] Toiseksi esitöissä korostetaan velkajärjestelyn normatiivisuutta. Velkajärjestely toteutuu saneeraustuomioistuimen päätöksellä saneerausohjelman vahvistamisesta, kun sen sijaan muut uudelleenjärjestelyyn tarvittavat keinot ovat tosiasiallisia. Vahvistamispäätöksen jälkeen velkasuhteet määräytyvät suoraan lain nojalla vahvistetun ohjelman mukaisesti (YrSanL 57 §), eikä velkajärjestelyn toteuttamista tästä syystä ole tarpeen sanktioida.

> Toinen asia on, että velallisen laiminlyönti *uusien* velkasuhteen ehtojen noudattamisessa (esim. lyhennyksistä huolehtimisessa) saattaa johtaa velkajärjestelyn raukeamiseen (YrSanL 64 §). Jos velallinen asetetaan konkurssiin ennen saneerausohjelman päättymistä, ohjelma velkajärjestelyineen raukeaa automaattisesti (YrSanL 66 §). Tuomioistuin voi kuitenkin

laan jopa velvoittaa asettamaan liiketoiminnan saneeraamisen velkasaneerauksen hyväksymisen ehdottomaksi edellytykseksi, jotta velkasaneerauksen hyöty ei heti katoa huonoon toimintaan.»

[43] Momentti lisättiin lakiin perustuslakivaliokunnan vaatimuksesta. Ks. perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 23 s. 5 ja lakivaliokunnan mietintö n:o 15 s. 6/1992 vp.

[44] Hyvin selvä tämä tavoite on ollut Ruotsin oikeudessa. Ehdotetun lain (=lag om företagsrekonstruktion) 1:1 kuuluisi: »Företagsrekonstruktion enligt denna lag innebär att en gäldenär som driver näringsverksamhet ... söker rekonstruera verksamheten utan konkurs och träffa en ekonomisk uppgörelse med sina borgenärer.» Ks. Slutbetänkande av Insolvensutredningen. Lag om företagsrekonstruktion SOU 1992:113 s. 418–419.

[45] Tämä on pääsääntö. Kaikkien tai asianomaisten velkojien suostumuksella muutkin järjestelyt lienevät mahdollisia.

erityisestä syystä määrätä, että ohjelmaan kytkeytyvät oikeusvaikutukset säilyvät konkurssista huolimatta. Mainitun velkasuhteen alkuperäisten ehtojen palautumisen huomioonottaen velkajärjestelyn voidaan sanoa sisältävän velan ehdollisen anteeksiannon.

1.2. Konkurssi maksukyvyttömyysoikeuden järjestelmässä

1.2.1. Likvidaatiokonkurssi ja kansantalous

Konkurssi yritysvarannon uudistajana

Saneerausmenettelyn tutkiminen edellyttää sen rinnakkaismenettelyn, konkurssin, tavoitteenasettelun selvittämistä. Konkurssi on lyhyesti määriteltynä *velkojien kollektiivinen perimisjärjestelmä*.[46] Konkurssimenettelyä on vakiintuneesti tarkasteltu velkojien tai laajemmassa merkityksessä luottojärjestelmän näkökulmasta. On syytä korostaa, että konkurssilla on merkittävä tehtävä talousjärjestelmässä. Jokaista toimintaansa alkavaa yritystä voidaan pitää eräänlaisena kokeiluna. Kokeilussa on yhdistetty tuotannontekijöitä uudella, periaatteessa ainutkertaisella tavalla.[47] Konkurssi ilmentää evoluutioteorioiden mukaista luonnonvalintaa. Konkurssiin päätyminen on osoitus siitä, että yritys on hävinnyt kilpailussa.

Konkurssi hävittää talousjärjestelmästä yritykset, joille ei ole elintilaa markkinoilla. Näin konkurssi pitää yllä yritysten muodostaman varannon ('yritysvarannon') jatkuvaa uudistumista.[48] Se tuhoaa muodollisestikin yritykset, jotka ovat jääneet kilpailussa auttamattomasti tappiolle. Kannattamattomien yritysten häviäminen parantaa alun perinkin hyvin hoidettujen yritysten toimintaedellytyk-

---

[46] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 3: »State and federal nonbankruptcy law provides a means for collection of a single debt, but bankruptcy is a collective debt collection device.» Konkurssi määritellään myös välistä velkojien viimeiseksi perimiskeinoksi ('ultimate weapon»). Näin *Fletcher*, Law of Bankruptcy s. 3.

[47] Uusien yritysten jatkuva syntyminen taas seuraa toisaalta liikeideoiden periaatteellisesta rajattomuudesta, toisaalta taas yritysten vapaasta perustamisoikeudesta. Ks. lähemmin *Eliasson*, Affärsmisstag och konkurser s. 207.

[48] *Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 7. Markkinoilta katoamisen oikeudellinen heijastuma on, että konkurssi yleensä tuhoaa yrityksen oikeushenkilöllisyyden. Yhdeksi konkurssin tavoitteeksi on nimittäin asetettu, että se poistaa yhtiön kaupparekisteristä. Näin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 9. Voimassaoleva oikeus on kuitenkin toisella kannalla. Yhtiö voi periaatteessa jatkaa konkurssin päätyttyä toimintaansa, jos varoja on jäänyt jäljelle. Ks. *Castrén*, Toiminimi s. 175. Toiminimen rahaksimuuttamisesta konkurssipesän selvityksessä ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 227–228.

siä; samalla markkinoille tulee tilaa uusille yrityksille. Tästä seuraa, että kansantalouden kannalta konkurssi on välttämätön, jopa lainsäädännöllä suosittava talousjärjestelmän puhdistaja.[49] Maksukyvyttömyysmenettelyjen järjestelmään puuttuminen merkitsee tästä syystä perimmältään talouden lainalaisuuksiin kajoamista.

Suomen vuoden 1868 konkurssisäännön mukainen konkurssi täyttää evolutiivisen tehtävänsä hyvin.[50] Konkurssisäännön tarkoittamaa konkurssia on tapana kutsua *likvidaatiokonkurssiksi*. Likvidaatiokonkurssille on ominaista, että siinä yrityksen liiketoiminta lopetetaan, yrityksen omaisuus realisoidaan ja tuotto jaetaan velkojille.[51] Korostettakoon, että likvidaatiokonkurssin tavoitteenasettelusta ei voida vielä päätellä, miten omaisuus tulisi realisoida. Useimmat vanhakantaiset konkurssijärjestelmät – Suomen KS mukaanluettuna – lähtevät kuitenkin esine kerrallaan tapahtuvasta pakkomyynnistä. Tätä tarkoittaen voidaan sanoa, että likvidaatiokonkurssissa vallitsee esineittäisen pakkomyynnin periaate.[52] Tällainen periaate johtaa siihen, että toiminnalliset esinekokonaisuudet pirstoutuvat, jos ne eivät samalla ole oikeudellisia esinekokonaisuuksia. Todellisuudessa reunaehto jää yleensä täyttymättä. Tyypillisen esimerkin taloudellisesta esinekokonaisuudesta, joka ei ole oikeudellinen kokonaisuus, tarjoaa juuri liiketoimintaan käytetty varallisuus tai sen itsenäinen kokonaisuus (esim. tulosyksikkö).

Taloudellisten kokonaisuuksien hajoaminen, minkä konkurssi saa aikaan, ei ole kansantalouden kannalta välttämättä pahasta. Toteutunut konkurssihan on

---

[49] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 8. *Eliasson* (mt. s. 208) lausuu: »Och affärsmisstagen, konkurserna kan för ekonomin som helhet betraktas som en normal konstnad för ekonomisk tillväxt.» Konkurssin yhdeksi eduksi on mainittu sekin, että konkurssi tarjoaa keinon yritysjohdon vaihtamiseen. Ko. vaihtaminen on yksi muoto tuotannontekijöiden allokointia. – Mahdollisuus operatiivisen liikkeenjohdon syrjäyttämiseen puuttuu, yllättävää kylläkin, useimmista saneerausjärjestelmistä (poikkeuksena Englanti). Ks. lähemmin *Mitchell*, Creditor passivity and bankruptcy s. 212. Jo tästä syystä saneerausmenettely on lähtökohtaisesti tehottomampi allokoinnin keino kuin konkurssi.

[50] Se, että vuoden 1868 KS:n mukainen konkurssi on harvinaisen selkeä taloustieteellisen eloonjäämisopin sovellutus, ei kylläkään johtune KS:n laatijoiden tietoisesta pyrkimyksestä. Todennäköistä on, että konkurssin taloustieteellinen puhdasoppisuus on seuraus velkojien edun painottumisesta. Vuoden 1868 KS on – vuoden 1895 UL:n tapaan – velkojanoikeutta. KS:n aatehistoriallisesta taustasta ks. esim. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 3–15. Ks. jäljempänä jakso 2.4.

[51] Samoja piirteitä on myös osakeyhtiön selvitystilalla. OYL 13:10:n mukaan selvitysmiesten on mahdollisimman pian muutettava rahaksi selvitystä varten tarvittava määrä yhtiön varallisuutta sekä maksettava yhtiön velat. Toisin kuin konkurssissa liiketoiminnan jatkaminen on periaatteessa kielletty; liiketoimintaa saadaan jatkaa ainoastaan siinä määrin, »kuin tarkoituksenmukainen selvitys vaatii.»

[52] Periaatteesta ulosotossa ks. *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 144.

osoitus siitä, että mainitussa yksittäistapauksessa (= ko. yrityksessä) tuotannontekijät oli koottu epätarkoituksenmukaisesti, yritystä johdettiin virheellisesti tai että markkinoilla ei ollut kysyntää yrityksen tuotteille.[53] Yritysvarallisuuden hajoaminen avaa mahdollisuuden tuotannontekijöiden uusille yhdistelmille. Konkurssin kansantaloudelliseksi tavoitteeksi luetaankin voimavarojen tehokkaampi uudelleenjako. Ja kääntäen: legaalista saneerausmenettelyä taas voidaan vastustaa sillä perusteella, että se estää ekonomisesti välttämättömän taloudellisten voimavarojen allokoinnin – tai ainakin viivästyttää sitä.[54]

Likvidaatioarvo ja jatkamisarvo

Likvidaatiokonkurssin todellinen tai oletettu esineittäinen pakkomyynti antaa yritykselle sen likvidaatioarvon. Varma likvidaatioarvo saadaan vasta todellisen pakkomyynnin jälkeen; laskennallista (so. hypoteettista, ilman todellista rahaksimuuttamista saatua) likvidaatioarvoa käytetään usein vertailuarvona sekä velkojien että tuomioistuimen päätöksenteossa.[55] Laskennallisen likvidaatioarvon perustana on olettamus, että yrityksen toiminta lopetetaan ja sen omaisuus realisoidaan nopeasti. Tästä seuraa, että yrityksen omaisuus ja siihen sisältyvät oikeudet arvostetaan todennäköiseen myyntiarvoonsa lyhyellä aikavälillä.[56] Likvidaatioarvo on säännönmukaisesti pienempi kuin yrityksen jatkamisarvo. Jatkamisarvoa laskettaessa huomioon otetaan myyntikelvottomat tuotannontekijät sekä usein myös tuottoarvo eli yrityksen ansaintakyky tulevaisuudessa.[57] Esineittäisessä pakkomyynnissä jatkamisarvoon sisältyvä arvonlisäys joko katoaa tai

[53] *Hakman*, Sata konkurssia s. 2, joka huomauttaa: »Konkurssi on aina eräänlainen merkki elinkeinotoiminnan epäonnistumisesta... Hyötyviä tahoja ei tavallisesti löydy konkursseista, ellei oteta huomioon kilpailevia yrityksiä, joille avautuu konkurssin jälkeen mahdollisuus kasvattaa omaa markkinaosuuttaan konkurssiyrityksen kustannuksella.»

[54] Näin *Mitchell*, Creditor passivity and bankruptcy s. 198 verr. 205.

[55] NOU 1993:16 (s. 28) toteaa hypoteettisista arvoista varovasti, että omaisuuden arvon määritteleminen on vaikeaa niin kauan, kuin se on myymättä.

[56] Näin *Porkka*, Yrityskaupat ja yrityksen arvonmääritys s. 282. Oma vaikutuksensa likvidaatioarvoon on tietenkin sillä, kuinka erikoistunutta yrityksen toiminta on ollut. Ks. lähemmin *Weston–Copeland*, Managerial Finance s. 1155.

[57] Yrityksen substanssiarvo on »yksittäisten aineellisten ja aineettomien tuotannontekijöiden yhteenlaskettu arvo, josta on vähennetty yrityksen tiedossa olevat velvoitteet.» Arviointiin otetaan mukaan vain ne aineettomat tuotannontekijät, joilla on kirjanpitolain mukainen arvo eli joille voidaan osoittaa hankintameno. Ks. *Palvi*, Yrityskauppa ja yrityksen substanssiarvo s. 269. Jotta kaikki aineettomat tuotannontekijät (organisaatio, tietotaito, asiakassuhteet yms.) saadaan mukaan, lasketaan usein yrityksen tuottoarvo. Tuottoarvo rakentuu tuotto-odotuksille, viime kädessä arviolle yrityksen tulevasta ansaintakyvystä. Näin se antaa liiketaloudellisesti oikeaoppisimman kuvan yrityksen arvosta ja on lähtökohtaisesti yrityksen vapaaehtoisen

siirtyy vastikkeettomasti (so. velkojia hyödyttämättä) pakkomyyntiostajille. Likvidaatiokonkurssin lisärasitteena ovat sen yhteiskunnalliset haittavaikutukset. Kuten tunnettua, konkurssi aiheuttaa työttymyyttä ja vähentää verokertymää.[58]

> *Havansi* toteaa konkurssin vaikutuksista yritys- ja elinkeinotoimintaan seuraavaa : »Konkurssimuotoisessa likvidoinnissa menetetään lähes aina työpaikkojen ohella muutakin sellaista, mitä ei ehkä olisi ollut pakko menettää: sellaisia liiketoiminnan kokonaisuuteen sisältyneitä toiminnallisia ja aineettomia arvoja, jotka 'elävässä' liiketoiminnassa ovat rahan arvoisia mutta jollaiset eivät 'likvidaatiokuolemassa' ole rahaksi muunnettavissa (myytävissä). Ja sekin, mikä on myytävissä, on usein myytävä esineittäin tai muutoin paloiteltuna niin pieniin osiin, etteivät ne muodosta liiketoiminnallista kokonaisuutta; niistä saadaankin siksi vähemmän rahaa kuin mikä olisi orgaanisena kokonaisuutena toimivan liikkeen (ns. *going concern*) arvo.»[59]

Ero jatkamisarvon hävittävän likvidaatiokonkurssin ja sen säilyttävän saneerausmenettelyn välillä ei todellisuudessa ole näin mustavalkoinen. Kannattaa huomata, että velkojat voivat klassisessa likvidaatiokonkurssissakin joko jatkaa velallisen liiketoimintaa[60] tai realisoida yritysomaisuuden toiminnallisina kokonaisuuksina (esim. tulosyksikköinä).[61] Kummassakaan tapauksessa taloudellisia arvoja ei tuhoudu, vaan jatkamisarvoon sisältyvä arvonlisäys säilyy.[62] Konkurssissa tapahtuva »saneeraus» eli konkurssisaneeraus onkin – ainakin jos huomio kiinnitetään lopputulokseen – yllättävän lähellä rehabilitaatiomenettelyä, jos jälkimmäisen tavoitteena pidetään taloudellisten kokonaisuuksien (= liiketoiminnan) säilyttämistä.[63] Saneerausmenettely ei ole innovaatio vaan tiettyjen konkurssin

---

luovutuksen (yrityskaupan) perusta. Ks. *Porkka*, Yrityskaupat ja yrityksen arvonmääritys s. 284.

[58] Nämä konkurssin haittavaikutukset toi oikeuspoliittiseen keskusteluun jo 1930-luvulla *Munch-Petersen* – tosin tuloksetta. Ks. Konkurssurrogater s. 2–3.

[59] Suomen konkurssioikeus s. 3. Ks. myös *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 27. Going concern -arvon määrittelystä ks. *Vento*, Maksukyvyttömyys ja konkurssi s. 214.

[60] Kun toisaalta pesän liiketoiminta on ajateltu tilapäisjärjestelyksi, saneerauksen perimmäinen tavoite, elinkelpoisen liiketoiminnan pysyvä säilyminen, toteutuu vain jälkimmäisessä vaihtoehdossa.

[61] KS:n realisaatiosäännöksiin sinänsä voidaan enintään kohdistaa sama moite kuin Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 7 luvun vastaaviin (ja yllättävän identtisiin) säännöksiin. Vaikka kumpikin sallii realisoinnin toiminnallisina kokonaisuuksina, niitä ei ole kirjoitettu »with such sales in mind.» Näin *Baird*, The Uneasy Case for Corporate Reorganizations s. 146.

[62] Kirjallisuudessa puhutaan tällöin osuvasti konkurssiuudelleenjärjestelystä. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 87.

[63] Näin *Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht* s. 157. Konkurssisaneerauksesta ei ole tilastotietoja; siitä huolimatta se lienee Pohjoismaissa hyvin tavallinen. Ruotsissa

pesänselvityksen muotojen legalisointi. Erillisen saneerausmenettelyn tarpeellisuutta voidaan perustella kahdella tavalla. Ensinnäkin se vähentää tarvetta lykätä uudelleenjärjestely konkurssissa suoritettavaksi.[64] Toiseksi saneerauslainsäädäntö vapauttaa konkurssimenettelyn ja konkurssin hallintojärjestelmän niille alun perin kuulumattomista tehtävistä.

> Myös yhtiöoikeudellista selvitystilaa voidaan käyttää saneeraukseen. Tilanteet jaetaan kahteen ryhmään. Toisessa yhtiö on asetettu selvitystilaan »pelkästään saneeraustarkoituksessa.» Kun yhtiön taloudellinen tila paranee, yhtiökokous päättää OYL 13:17:n nojalla selvitystilan lopettamisesta ja toiminnan jatkamisesta. Toisessa taas on kysymys »saneerauslikvidaatiosta». Tällöin selvitystilalla pyritään siirtämään yhtiön liiketoiminnot joko uudelle tai ennestään toimivalle yhtiölle, joka jatkaa toimintaa.[65] Selvitystilasaneeraus lienee käytännössä harvinainen, koska sillä ei pystytä kiertämään vapaamuotoisen saneerauksen pahinta kompastuskiveä, vaatimusta sidosryhmien yksimielisyydestä. Sen sijaan selvitystilasaneerauksella on kaikki saneerausmenettelyn haitat, sääntöihin sidottu menettely ja kustannusten kalleus.[66]

Edellä on tarkasteltu likvidaatiokonkurssin saneerausmaisia piirteitä. On huomattava, että myös saneerausmenettely saattaa sisältää sellaista rahaksimuuttamista, mikä on likvidaatiokonkurssille tyypillistä. Edellä viitattu YrSanL 42.1 § osoittaa, että saneerausohjelma voi rakentua yritysvarallisuuden rahaksi muuttamiselle ja luovuttamiselle. Samaa edellytetään myös YrSanL 7.2 §:ssä, joka sääntelee saneerausmenettelyn keskeyttämistä. Ja vihdoin koko olettamus likvidaatioarvoa suuremmasta jatkamisarvosta saattaa yksittäistapauksessa pettää. Tuotannontekijöiden yhdistelmä, jota yritys edustaa, on niin epäonnistunut, että sillä ei ole lainkaan jatkamisarvoa. Toisin ilmaistuna: likvidaatioarvo on yhtä kuin jatkamisarvo.[67]

Korostettakoon, että saneerauksessa yritysomaisuutta voidaan myydä yksittäin eli esine kerrallaan, jos näin on määrätty saneerausohjelmassa. Tavoitteena kylläkin on, että mahdolliset luovutukset käsittäisivät kokonaisuuksia.[68] Tavoite

---

sen yleisyyttä on epäilty todelliseksi syyksi akordiasioiden vähäisyyteen ja jopa laskuun vuonna 1992. Ks. *Hellners*, Något om huvuddragen i Insolvensutredningens slutbetänkande JT 1992–93 s. 797–798.

[64] Näin Ruotsissa SOU 1992:113 s. 419. Tarkoituksena on, että tuleva saneerauslainsäädäntö vähentäisi konkurssimenettelyn yhteydessä tapahtuvia saneerauksia.

[65] Ks. lähemmin *Sarvilinna*, Osakeyhtiön selvitystilaan asettaminen s. 4–5.

[66] Haitoista ks. *Sarvilinna* mt. s. 189.

[67] Ääritapauksissa jatkamisarvo saattaa olla jopa likvidaatioarvoa pienempi. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun yrityksellä on laiminlyötyjä ympäristönsuojeluvelvoitteita, joista on jatkossa huolehdittava. Ongelmasta yleensä ks. NOU 1993:16 s. 69–70.

[68] Näin HE 1992:182 s. 26.

käy epäsuorasti ilmi YrSanL 7.2 §:stä, jonka mukaan saneerausmenettelyä ei perusteen olemassaolosta huolimatta keskeytetä, jos on todennäköistä, että yrityksen varallisuus tai olennainen osa siitä voidaan luovuttaa yhtenä kokonaisuutena.[69] – Toinen asia on, että oikeudellisia sanktioita, joilla kokonaisuuksien luovutus taattaisiin, ei ole. Jos kyseinen luovutustapa on yksilöity saneerausohjelmassa, siitä poikkeaminen (eli esineittäinen myynti) saattaa laukaista ohjelman laiminlyömisen yleiset sanktiot, ennen muuta ohjelman tai sen sisältämän velkajärjestelyn raukeamisen.

1.2.2. Uudelleenjärjestely konkurssissa

Saneerauskonkurssiin eli konkurssin käyttämiseen uudelleenjärjestelyyn liittyy omat ongelmansa. Ensinnäkään konkurssipesien hallintojärjestelmää ei ole suunniteltu tähän tarkoitukseen.[70] Pesänhoitajilla, jotka valikoituvat hyvinkin sattumanvaraisesti, ei välttämättä ole valmiuksia tai kapasiteettia työlääseen saneeraukseen. Toiseksi pesänhoitajilta saattaa puuttua intressiä pyrkiä taloudellisesti mielekkääseen uudelleenjärjestelyyn. Jos likvidaatiohinta on lähellä jatkamishintaa, monissa konkurssijärjestelmissä on epäselvää, onko pesänhoitajilla ylipäätään oikeudellista velvollisuutta pyrkiä kansantalouden kannalta edullisempaan uudelleenjärjestelyyn. Esimerkiksi Suomen oikeuden kannalta vastaus on kielteinen.

> On muistettava, että konkurssin primääritavoite on omaisuuden rahaksimuutto ja velkojien tyydyttäminen. Eräissä konkurssijärjestelmissä sallitaan muidenkin näkökohtien huomioonottaminen. Esimerkiksi Ruotsin KL 7:8.2 määrää, että »förvaltaren vid avvecklingen av boet beaktar vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.» Kirjallisuudessa on katsottu, että työpaikkojen säilyttämisvelvoite tulee sovellettavaksi harkittaessa, mikä tehdyistä tarjouksista hyväksytään. Esimerkiksi velallisen läheisen korkein tarjous voidaan hylätä, jos työntekijöiden intressejä ei voida pitkällä tähtäimellä turvata. Toisen momentin nojalla alempikin tarjous voidaan hyväksyä, jos pesänhoitaja katsoo, että se edistää työllisyyttä.[71] Pykälä näyttää jääneen vaille käytännön merkitystä.

---

[69] HE 1992:182 s. 68.

[70] Ongelmina on nähty muun muassa konkurssin vääristämä hinnanmuodostus markkinoilla ja konkurssin julkisuus. Ks. Allgemeine Begründung zum Regierungsentwurf der Insolvenzordnung KTS 1992 s. 37–38. Konkurssissa tapahtuvan saneerauksen heikkouksina on Ruotsissa pidetty menettelyn kalleutta ja saneerauksen riskejä. Ks. *Hellners* JT 1992–93 s. 797.

[71] Ks. lähemmin *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 577–578. – Momentin merkitys on sii-

Konkurssisaneeraus on menettelynä lähes täysin sääntelemätön. Konkurssi tarjoaa näin keinon »kovaan» saneeraukseen, joka ei välttämättä vastaa yleistä etua. Konkurssisaneerauksen reunaehdot onkin otettava huomioon suunniteltaessa erillistä uudelleenjärjestelymenettelyä. Jos konkurssilainsäädäntö suosii 'kovaa' saneerausta konkurssimenettelyn yhteydessä, itsenäiselle saneerausmenettelylle ei voida asettaa ankaria reunaehtoja. Muutoinhan jatkamiskelpoiset yritykset ohjautuisivat likvidaatiokonkurssiin ja sen puitteissa toteutettavaan saneeraukseen.[72]

Konkurssirealisaation suosiminen – tarkkaan ottaen sen monipuolistaminen – vaikeuttaa konkurssin ja saneerauksen edullisuusvertailua. Jos konkurssilainsäädäntö tarjoaa hyvin monipuolisen valikoiman rahaksimuuttamisen tapoja, konkurssissakin voidaan saavuttaa yrityksen jatkamisarvoa vastaava realisointitulos. Tällöin menettelyjen reunaehdot (likvidaatioarvo = konkurssi/jatkamisarvo = saneeraus) saattavat olla lähellä toisiaan, jopa identtiset. Velkojien kannattaa ohjata elinkelpoinenkin yritys likvidaatiokonkurssiin, mikä puolestaan on vastoin valinnan rationaalisuusolettamaa konkurssivaihtoehdon 'huonommuudesta'. Jos konkurssirealisoinnin sääntelyn vaikutus ohjautumiseen sivuutetaan, on ilmeistä, että kansantaloudelliset tavoitteet ulottuvat likvidaatiokonkurssin sisälle. Yritysomaisuuden myyminen kerralla tai osakokonaisuuksina on kansantalouden kannalta tarkoituksenmukaista silloinkin, kun myyminen tapahtuu konkurssissa.[73]

---

nä, että se poistaa pesänselvittäjältä vahingonkorvausvastuun, jonka korkeimman tarjouksen sivuuttaminen muutoin saisi aikaan. Ks. *Millqvist*, Konkursförvaltarens skadeståndsansvar SvJT 1991 s. 12.

[72] Jotta kehitys kääntyisi, saneerausmenettelyn tulisi tarjota etuja intressitahoille, esimerkiksi suuremman onnistumisprosentin. Vertailukelpoisia tietoja toisaalta konkurssisaneerauksen ja toisaalta saneerausmenettelyn keskinäisestä paremmuudesta tässä(kään) suhteessa ei kuitenkaan tiettävästi ole saatavilla. Käytettävissä oleva aineisto ei riitä osoittamaan, poikkeaako konkurssisaneeraus onnistumisennusteeltaan saneerausmenettelyn avulla toteutettavasta saneerauksesta.

[73] Sama taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate on hyväksytty myös erityistäytäntöönpanossa eli ulosotossa. Ks. *Koulu*, Saatavan ulosmittaus s. 107–111. Periaate ilmenee muun muassa säännöissä, jotka ohjaavat yrityskiinnitetyn omaisuuden pakkomyyntiä (UL5:8a). UL 5:8a:n suppeaa soveltamisalaa on aihetta arvostella. Samat oikeuspoliittiset näkökohdat, jotka johtivat pykälään, pätevät yritysomaisuuden myymisessä riippumatta siitä, kohdistuuko siihen yrityskiinnitys tai ylipäätään vakuusoikeus. Uudistusehdotuksista ks. OM 1989:2 s. 89–94. Ks. myös *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 367–368, joka katsoo, että säädettävän lain kannalta ei ole estettä myydä muissakin kuin yrityskiinnitystapauksissa irtaimet esineet yhtenä kokonaisuutena, jos niihin kohdistuvien panttausten rakenne on homogeeninen.

> Vaikka saneeraus lienee ajateltu konkurssin vastakohdaksi,[74] saneerauksella ja konkurssilla on muitakin merkittäviä yhtäläisyyksiä.[75] Sekä konkurssi- että saneerausmenettely voivat päätyä – ja käytännössä yleensä päätyvätkin – samaan eli yritysomaisuuden myymiseen. Todellisiksi eroiksi menettelyjen välillä jää lähinnä saneerauksen keinovalikoiman säädännäinen(kin) monipuolisuus ja saneeraukseen liittyvä mahdollisuus velkojen anteeksiantamiseen. Kuten tunnettua, viimeksimainittu puuttuu perinteisestä konkurssista.[76]

KS jätti alun perin realisointitavan valinnan täysin velkojien tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan. Neutraali sääntely oli (ja edelleenkin on) sopusoinnussa konkurssipesän hallintojärjestelmän kulmakiven, velkojien autonomian,[77] kanssa. Tosin lähtökohta ei välttämättä estä lainsäätäjää suosimasta jatkamisarvon säilyttävää pakkomyyntiä, mikä käytännössä merkitsee koko liiketoiminnan tai sen toiminnallisten alakokonaisuuksien pakkomyyntiä. Voimassaolevassa oikeudessa tälle tielle ei ole kuitenkaan lähdetty. Konkurssissa tapahtuva »saneeraus» jää pääsääntöisesti tuomioistuimen kontrollin ulkopuolelle. Päätösvalta kuuluu velkojille, joiden ratkaisut 'konkurssisaneerausasioissakin' voidaan riitauttaa yksinomaan laillisuusperustein (KS 83–84 §).[78]

> Kirjallisuudessa on pohdittu oikeuspoliittista perusongelmaa, tuleeko konkurssilaissa ylipäätään säännellä yritystoiminnan aineettomia varallisuusarvoja. Yhdysvaltalaisessa konkurssitutkimuksessa vastaus on ollut kielteinen. »To the extent possible, bankruptcy law should not interfere with substantive nonbankruptcy rights.»[79] Lähtökohta muodostaa tavallaan esteen yritysvarallisuutta koskevan erityissääntelyn kehittämiselle. Toisaalta jo kokonaisuuksin tapahtuvan konkurssirealisoinnin mahdollisuus heikentää saneerausmenettelyn oikeuspoliittista perustaa. Yhdysvaltojen oikeudessa mahdollisuus erityiseen uudelleenjärjestelymenettelyyn onkin haluttu poistaa sillä perusteella, että tavanmukainenkaan konkurssilainsäädäntö (eli Bankruptcy Code) ei sisällä mitään, mikä »prevents the firm's being sold as a going concern rather than piecemeal in the liquidation procedure.»[80]

---

[74] Päätelmään oikeuttaa se, että saneerauksen tarkoitukseksi määritellään konkurssin välttäminen. Näin esim. HE 1992:182 s. 1.

[75] Esimerkiksi Yhdysvaltojen konkurssilain 11 luvun uudelleenjärjestelyä on pidetty konkurssin »kaltaisena» maksukyvyttömyysmenettelynä. Näin *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 129.

[76] Säädettävän lain kannalta ks. esim. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 62–64.

[77] Ks. esim. *Koulu*, Päätöksenteko konkurssipesässä DL 1991 s. 300–302.

[78] Ks. lähemmin *Koulu*, Velkojainkokouksen päätöksen moite LM 1990 s. 901 ss.

[79] *Baird*, The Uneasy Case for Corporate Reorganizations s. 147.

[80] Näin *Mitchell*, Creditor passivity and bankruptcy s. 205.

1.3. Tutkimustehtävä

1.3.1. Saneeraus suunnittelu- ja neuvotteluprosessina

Vaikka eri maiden saneerausjärjestelmät poikkeavat toisistaan[81], yhteisiä piirteitä voidaan erottaa. Yksi on saneerausmenettelyn rauhoittava vaikutus. Menettelyn aloittaminen – toisinaan jo sen hakeminen – estää toisaalta velallisyrityksen maksut ja toisaalta velkojien perimistoimet. Yhtäläisyyden muodostaa edelleen pyrkimys saneeraussuunnitelmaan eli kokonaisesitykseen siitä, miten yrityksen vaikeudet poistetaan.[82]

> Vähemmän keskeisenä mutta silti merkittävänä piirteenä voidaan pitää sääntelyä, jolla pyritään takaamaan toiminnan rahoitus saneerausaikana. Tämä tapahtuu myöntämällä uudelle luotolle parempi etuoikeus kuin saneerausveloille eli ns. vanhoille veloille.[83] Huomattavaa on, että menettelynaikainen rahoitus on vierasta pääomaa; yhdessäkään järjestelmässä ei oleteta, että yritykseen pystyttäisiin hankkimaan oman pääoman ehtoista rahoitusta.

Vedenjakajan saneerausjärjestelmien välillä muodostaa siihen sisältyvä pakkomomentti. Järjestelmät voidaan tällä perusteella jakaa suunnitteleviin ja toteuttaviin. Ensimmäisessä – josta esimerkkinä on Yhdysvaltojen Bankruptcy Code 11 luvun mukainen saneerausjärjestelmä – tavoitteisiin pyritään suunnittelulla ja neuvottelulla.[84] Velallisyrityksen liiketoimintaan ei puututa. Säännelty saneerausmenettely tarjoaa menettelynsisäiselle päätöksenteolle ulkoiset puitteet, aineellisen maksukyvyttömyysoikeuden säännöt taas lähtökohdan. Tällaisen järjestelmän riskinä on menettelyn väärinkäyttäminen. Uudelleenjärjestelystä saattaa tulla yrityksen johdon keino puolustautua yrityksen velkojia vastaan. Tämä moite onkin kohdistettu Yhdysvaltojen konkurssilain eli Bankruptcy Code 11 luvun tarkoittamaan saneeraukseen.

---

[81] Tätä korostaa *Hellners*. Ks. JT 1992–93 s. 796.

[82] Eri asia on, että kaikissa järjestelmissä varaudutaan siihen, että suunnitelmaa ei pystytä laatimaan.

[83] Juridistekniset järjestelyt poikkeavat hiukan toisistaan. Ruotsin ehdotuksessa uudelleenjärjestelylaiksi lähdetään siitä, että saneerausaikaiset velat, jotka ovat syntyneet selvittäjän suostumuksella, saavat automaattisesti paremman etuoikeuden. Ks. SOU 1992:113 s. 339 ja 448–450. Suomen YrSanL taas edellyttää, että tuomioistuin määrää selvittäjän hakemuksesta, että uusi yksilöity luotto saa paremman etuoikeuden (34 §). Koska määräys on sidottu tiettyihin aineellisiin edellytyksiin ja tuomioistuimella on kuulemisvelvollisuus, säännös johtaa menettelynsisäiseen »pienoisprosessiin» saneerausmenettelyssä. YrSanL:n osalta ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 155–156. Ks. edellä jakso 1.1.1. alaviitteen 15 kohdalla.

[84] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 4: »... it would be wrong to think of Chapter 11 process as primarily a litigated, judge-ruled adversial process.»

Toteuttavassa saneerauksessa on kysymys todellisesta pakkosaneerauksesta. Saneerausorganisaatio (= käytännössä selvittäjä) ottaa yrityksen hallintaansa. Selvittäjällä on paitsi suunnitteluvalta myös liikkeenjohdon valta. Selvittäjä voi myös toteuttaa saneerausohjelman vaatimat toimenpiteet. Selkein esimerkki toteuttavasta saneerausjärjestelmästä on Englannin Insolvency Act'in mukainen toimitsijahallinto saneeraukseen käytettynä.[85]

YrSanL:n mukainen menettely sijoittuu suhteellisen selvästi suunnittelevan saneerauksen piiriin. Yksinkertaistaen: lain tarkoittama saneerausmenettely on suunnittelu- ja neuvotteluprosessi, jossa velallisella, selvittäjällä, velkojilla ja tuomioistuimella on oma roolinsa. Tutkimuksen luontaiseksi tehtäväksi näyttää muodostuvan sen eritteleminen, miten saneerausmenettelyn kulkua ohjaavat säännökset tukevat menettelynsisäistä päätöksentekoa ja millaiseen vuorovaikutukseen menettely johtaa.

1.3.2. Tutkimustehtävän jäsentelyä

Tässä tutkimuksessa tehtävänä on selvittää, mitä oikeudellisia edellytyksiä saneerausmenettelyn aloittamisella on. Tutkimuksessa pyritään ensisijaisesti jäsentämään tuomioistuimen päätöksentekoa sen harkitessa, johtaako yksittäinen hakemus saneerausmenettelyn aloittamiseen (aloittamisharkinta). Huomio kiinnitetään sekä harkinnan ulkoiseen että sisäiseen rakenteeseen. Harkinnan ulkoinen rakenne koostuu selvästikin erillisistä vaiheista, jotka seuraavat toisiaan loogisessa järjestyksessä. Harkinnassa voidaan erottaa prosessuaalisten menettelynedellytysten harkinnan vaihe (esimerkiksi YrSanL 5 § sääntelee kyseisiä edellytyksiä), aineellisten aloittamisedellytysten harkinnan vaihe (jossa otetaan kantaa YrSanL 6 §:n edellytyksiin) ja vihdoin esteperusteiden harkinnan vaihe. Esteperusteet luetellaan lain 7 §:ssä.

Aloittamisharkinnan sisäinen rakenne näyttää olevan osaksi sääntöjä soveltava, osaksi taas periaatehakuinen. Aloittamisharkintaa ei ole kokonaan säännelty menettelyoikeudelle perinteisin formaalisin säännöin, vaan tuomioistuin joutuu soveltamaan yleisiä periaatteita.[86] Keskeinen periaatehakuisen harkinnan piiriin kuuluva seikka on velallisyrityksen saneerauskelpoisuus, joka YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteperusteen nojalla on otettava aloittamisharkinnassa huomioon. Rationaalinen päätöksenteko tällä harmaalla alueella edellyttää paitsi saneerausme-

[85] Ks. esim. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 103–111.

[86] Saneerausmenettelyn aloittamisharkinnalla näyttäisikin olevan melkoisia yhtäläisyyksiä OikTL 36 §:n mukaisen sovitteluharkinnan kanssa. Sovitteluharkinnasta ks. *Pöyhönen*, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu s. 252–261. Samalla saneerauksen aloitta-

nettelyn periaatteiden myös niiden järjestelmäarvon eli keskinäisen merkityksen tuntemista. Selvää on, että periaatteilla on vaikutusta myös aloittamisharkintaa ohjaavien sääntötyyppisten normien tulkinnassa.

Aloittamisharkinnasta saatava kuva jää yksipuoliseksi, ellei tarkastelu tapahdu YrSanL:n harkinnalle antamien menettelysäännösten kehikossa. Aloittamisharkinta saa pitkälti sisältönsä sitä tukevien ja ohjaavien menettelysäännösten kautta, ennen kaikkea siitä, miten tuomioistuin kokoaa rationaaliseen päätöksentekoon tarvittavan aineiston[87] ja millä perusteilla aineistoa arvioidaan.[88] Tutkimustehtävä on kaksitasoinen; toisaalta pyritään aloittamisharkinnan sisällön jäsentämiseen, toisaalta taas päätöksentekoon liittyvän menettelysäännöstön toiminnan tarkasteluun.

Aloittamisharkinnassa ratkaistaan, onko tietyssä yksittäistapauksessa syytä aloittaa menettely. Kuten edellä todettiin, keskeinen asema päätöksenteossa on sillä, onko menettelyn kohteena oleva yritys saneerauskelpoinen. On huomattava, että menettelyn edellytykset – saneerauskelpoisuus mukaanluettuna – saattavat joutua uudelleentutkinnan kohteeksi. Jo aloitettu menettely voidaan tietyin edellytyksin keskeyttää. Tuomioistuimen päätöksentekoa voidaan tältä osin kutsua keskeytysharkinnaksi. Keskeytysharkinta muodostaa osaksi itsenäisen, osaksi taas aloittamisharkintaan asiallisesti kytkeytyvän tutkimustehtävän. Rinnastus voidaan viedä pitemmällekin; myös keskeytysharkinnassa voidaan hahmottaa vastaava aineellisoikeudellisen ja menettelyllisen kysymyksenasettelun kahtiajako.

Saneerausmenettely ja konkurssimenettely ovat vaihtoehtoisia. Tästä syystä saneerauksen edellytysten tarkastelu on vaatinut sen selvittämistä, missä määrin saneerausmenettelylle asetetut tavoitteet ovat saavutettavissa konkurssissa, toisin sanoen onko yritys »saneerattavissa» myös KS:n eli konkurssimenettelyn tarjoamin keinoin.[89] Tutkimuksessa joudutaan asiayhteyksissä vertailemaan YrSanL:n sääntelemää saneerausmenettelyä ja KS:n nojalla tapahtuvaa konkurssimenettelyä.

---

misharkinta tarjoaa esimerkin siitä, että myös prosessuaalisten ongelmien »painopiste ei enää ole tunnusmerkistö-oikeusvaikutus-suhteiden ongelmissa vaan monien näkökohtien yhtäaikaisen huomioonottamisen aiheuttamissa optimointiongelmissa.» Lainaus on Pöyhöseltä (mt. s. 375).

[87] Tämä kysymys on osa laajaa ongelmaa, sovelletaanko tai tulisiko tietyssä asiassa soveltaa käsittely- vai tutkintamenetelmää. Ko. vaihtoehdoista ks. *Tirkkonen*, Suomen siviiliprosessioikeus I s. 81–88.

[88] Hallinto-oikeudellisessa kirjallisuudessa *Laakso* toteaakin, että viranomaisen päätösvallan ja harkintavallan käyttöä jäsentävät useat menettelyä koskevat vaatimukset. Päätösharkinnalle keskeisiä ovat asian selvittämistä (HMenL 17 §), asianosaisen kuulemista (HMenL 15 §), päätöksen sisältöä (HMenL 23 §) ja päätöksen perusteluvelvoitetta (HMenL 24 §) koskevat säännökset ja oikeusperiaatteet. Ks. Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 257–258.

[89] Saneerausmenettelyn ja konkurssisaneerauksen rinnastamisesta ks. esim. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 8 ja 34.

Pääjaksot 2 ja 3 muodostavat tavallaan tutkimuksen yleisen osan. Pääjaksossa 2 käydään läpi saneerausjärjestelmien perusvalintaa: tuomioistuinkeskeinen vaiko velkojakeskeinen saneeraus. Pääjaksossa on tarkoitus selvittää, miten saneerausmenettelyn tavoite, yrityksen saneerauksen suunnittelu, toteutuu, toisin sanoen miten saneerauksen keinot valitaan. Lähtökohtana on saneerausjärjestelmien jako velkojakeskeisiin ja tuomioistuinkeskeisiin, jota tarkastellaan oikeusvertailevan aineiston avulla. Kantaa otetaan uusien maksukyvyttömyysmenettelyjen, erityisesti YrSanL:n mukaisen menettelyn, painottumiseen. Pääjakson keskivaiheilla perehdytään teoriaan maksukyvyttömyysmenettelystä itseohjautuvana systeeminä. On ilmeistä, että itseohjautuvassa järjestelmässä tuomioistuimen tehtävät ovat aloittamisharkinnankin osalta rajallisemmat kuin saneerausjärjestelmässä, joka rakentuu tuomioistuimen aktiiviselle vaikuttamiselle itse menettelyyn. Pääjakso 2 päättyy yritykseen hahmottaa maksukyvyttömyysoikeuden yleiset periaatteet, joita voidaan käyttää ohjaamaan saneerausjärjestelmän toimintaa.

Pääjaksossa 3 siirrytään kokonaisuudessaan voimassaolevaan oikeuteen eli YrSanL:n tulkintaan. Saneerausmenettelyä tarkastellaan yhtenä hakemuslainkäytön lajina, joten huomiota joudutaan kiinnittämään hakemuslainkäytön yleisiin oppeihin. Esitys kytkeytyy tältä osin hakemuslainkäytön alasta käytyyn, 1970-luvun alussa aloitettuun kansainväliseen keskusteluun. Pääjaksossa tarkastellaan HakKäsL:n yleissäännösten ja YrSanL:n erityissäännösten suhdetta. Saneerausasian käsittelystä pyritään muodostamaan kokonaiskuva.

Pääjaksossa 4 tutkitaan saneeraushakemuksen vireilletuloa. Aluksi huomio kiinnitetään sekä yleisiin menettelynedellytyksiin – jotka siis vastaavat perinteisen oikeudenkäynnin prosessinedellytyksiä – että saneerausmenettelyn erityisiin menettelynedellytyksiin. Erityiset edellytykset säännellään YrSanL 5 §:ssä, ja pääjakso keskittyy varsin pitkälti mainittuun pykälään. Pääjakson loppupuolella käydään läpi saneerausasian vireilletuloa seuraavaa menettelyä, ennen kaikkea menettelyn osallisten kuulemiseen liittyviä ongelmia.

Pääjakso 5 keskittyy saneerauksen aineellisten edellytysten tarkasteluun. Tavoitteena on myös tältä osin jäsentää tuomioistuimen aloittamisharkinta johdonmukaiseksi järjestelmäksi. Tarkastelu käynnistyy saneerausmenettelyn aloittamisperusteiden (YrSanL 6 §) ja sen esteiden (7 §) sisällön analysoinnilla. Tämän jälkeen käsitellään tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden laajuutta ja selvityksen arviointiin liittyviä kysymyksiä.

Pääjakso 6 käsittelee tilanteita, joissa saneerausmenettelyn aloittaminen tulee uudelleenarvioitavaksi. Aluksi tarkastellaan menettelyn keskeyttämistä vaatimuksen perusteella, mitä säätelee YrSanL 7.2 §. Momentti antaa eräille menettelyosallisille oikeuden vaatia menettelyn keskeyttämistä tuomioistuimelta, jossa aloitettu saneerausmenettely on vireillä. Tuomioistuimen päätöksenteon

kannalta kysymyksenasettelu on paljolti sama kuin pääjaksossa 5. Pääjaksossa selvitetään lisäksi, saako saneerauksen hakija menettelyn raukeamaan muulla tavoin, esimerkiksi peruuttamalla hakemuksensa. Pääjakson päättää muutoksenhaun edellytysten ja vaikutusten tarkastelu.

Pääjaksossa 7 esillä ovat saneerausorganisaation määräämisen ja muuttamisen ongelmat. Ennen kaikkea huomio kiinnitetään selvittäjän valintaan, sillä osuva selvittäjän valinta on menestyksekkään saneerauksen todellinen reunaehto. Pääjakso 8 sisältää tiivistelmän tuloksista sekä säädettävää lakia koskevia kannanottoja.

1.3.3. Tuomioistuintoimintoisuuden ja velkojien autonomian jännitteestä

Tuomioistuintoimintoisuus saneerausmenettelyssä

Saneerausmenettelylle on ominaista, että toisaalta tuomioistuimelle uskottu valta ja toisaalta (tässä vaiheessa vielä oletettu) menettelyn itseohjautuvuus tuovat menettelyyn rakenteellista jännitettä. YrSanL:n menettelyssä ovat vastakkain vahva tuomioistuintoimintoisuus ja velkojien autonominen päätöksenteko. Tässä tutkimuksessa tuomioistuintoimintoisuudelle annetaan laaja merkitys. Käsitteellä tarkoitetaan ylipäätään tuomioistuimen valtaa toimia itsenäisesti (=omasta aloitteestaan) menettelyssä.[90] Vahvimmillaan tuomioistuintoimintoisuus ilmenee velvollisuutena tietyn seikan tutkimiseen *ex officio*. Esimerkki tästä on prosessinedellytysten tutkinta, josta tuomioistuin pääsääntöisesti huolehtii omasta aloitteestaan oikeudenkäynnissä tai muussa säännellyssä menettelyssä.[91]

---

[90] Vastaavasta virallisperiaatteen alan laajentamisesta ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång I s. 60–63. Koska silmällä pidetään nimenomaan tuomioistuinta, tekstissä käytetään perinteisen virallistoimintoisuus-termin sijasta termiä tuomioistuintoimintoisuus. Virallistoimintoisuuden käsitteestä ks. Ks. *Ellilä*, Sivullisen oikeussuojan takeista s. 131 alaviite 5. Vahvalla tuomioistuintoimintoisuudella tarkoitetaan suurin piirtein samaa kuin anglosaksisella ilmauksella »judical activism». Järjestelmävaihtoehdoista »adversity system» ja »judical activism» ks. *Cappelletti*, The Judicial Process in Comparative Perspective s. 249–252. *Common law* -kirjallisuudessa toimioistuintoimintoisuuden yhtä puolta, tuomarin oma-aloitteisuutta, korostetaan toteamalla, että tuomioistuin toimii tai että sen pitäisi tietyssä tilanteessa toimia »sua sponte». Ks. *Westberg*, Domstols officialprövning s. 35–38, jossa termin »officialprövning» piiriin sisällytetään tuomioistuimen mahdollisuus »att utöva inflytande på frågan om vilka rättsföljder som skall eller bör sakprövas i civilprocessen.» Vrt. *Virolainen*, Materiaalinen prosessinjohto s. 43 alaviite 8, jossa virallistoimintoisuus määritellään osaksi tuomioistuimelle kuuluvaa muodollista prosessinjohtoa. Kyseiseen suppeaan virallistoimintoisuuteen kuuluvat muun muassa määräaikojen asettaminen ja tiedoksiannoista huolehtiminen.

[91] Tällöin voidaan puhua virallistutkinnasta, joka sisältyy alakäsitteenä tuomioistuintoimintoisuuteen. Ks. *Westberg*, Domstols officialprövning s. 37–38.

Toinen esimerkki tuomioistuintoimintoisuudesta on aineellisena prosessinjohtona tunnettu instituutio.[92] Tämän tutkimuksen kannalta tärkeä on oikeudenkäyntiaineiston laajentamiseen tähtäävä prosessinjohto.[93] Tällaisella prosessinjohdolla on suuri merkitys periaatteessa yksiasianosaisuudelle rakentuvissa hakemusasioissa. Ratkaisuaineiston laajentuminen tuo tuomioistuimen tutkittavaksi sellaisiakin seikkoja, jotka eivät konkretisoidu hakijan alunperin jättämässä aineistossa. Jos tuomioistuimella on vartavastinen velvollisuus huolehtia ratkaisuaineiston kattavuudesta, on paikallaan puhua selvitysvelvollisuudesta.[94] Tuomioistuintoimintoisuuden muodot voivat olla myös päällekkäisiä. Esimerkiksi: tuomioistuin hankkii oma-aloitteisesti selvitystä, jotta se voisi ratkaista virallistutkittavan kysymyksen.

Velkojien autonomia saneerausmenettelyssä

Puitteet velkojien vallankäytön tarkasteluun saadaan samoin aikaisemmasta tutkimuksesta. Voidaan sanoa, että velkojien vallankäyttö heijastaa velkojien autonomian periaatetta. Velkoja-autonomialla on maksukyvyttömyyden oikeudellisessa sääntelyssä vahvat perinteet. KS on tunnettu esimerkki poikkeuksellisen pitkälle viedystä velkoja-autonomiasta, jossa velkojien kollektiivi päättää teoriassa (joskaan ei käytännössä) kaikesta mikä liittyy pesänselvitykseeen ja varallisuusmassan hallintoon.[95] Kannattaa korostaa, että rajoittamaton velkoja-autonomia päätöksenteon muotona on lähestymässä loppuaan.[96] Syynä saattaa olla

---

[92] Laajasti ymmärretyn virallistoimintoisuuden keinovalikoimasta ks. *Westberg* mt. s. 48. Aineelliseen prosessinjohtoon luetaan tuomioistuimen toiminta (1) oikeudenkäynnin kohteen toteamiseksi ja vahvistamiseksi sekä (2) oikeudenkäyntiaineiston hankkimiseksi. Ks. *Virolainen*, Materiaalinen prosessinjohto s. 51–52.

[93] Prosessinjohdon keinoista ks. *Virolainen*, Materiaalinen prosessinjohto s. 89–113.

[94] Selvitys- tai selvittämisvelvollisuutta pidetään myös aineellisen prosessinjohdon synonyyminä. Näin *Virolainen*, Materiaalinen prosessinjohto s. 51. Tässä tutkimuksessa selvitysvelvollisuus ymmärretään enintään osaksi aineellista prosessinjohtoa. Kannattaa huomata, että selvitysvelvollisuutta yllä käytetyssä merkityksessä ei yleensä käsitellä adversiaaliprosessiin keskittyvässä prosessioikeudellisessa kirjallisuudessa. Niinpä tapana onkin tukeutua tällä kohdin hallintolainkäyttöön, koska »administrativ undersøgelsesvirksomhed er mere udviklet og bedre udforsket end den judiciell.» Siteeraus on *Zahle*'lta. Ks. Om det juridiska bevis s. 649.

[95] Voidaan sanoa, että velkoja-autonomia tässä perinteisessä muodossaan on yksityisautonomian jatke. Velkoja-autonomia on luonnollinen seuraus siitä toimintavapaudesta, jonka yksityisoikeudelliset säännöt takaavat kansalaisille taloudellisissa asioissa. Yksityisautonomiasta sopimusoikeuden järjestelmässä ks. *Häyhä*, Vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuus, oikeusvaltion vai hyvinvointivaltion sopimusoikeutta s. 172–174 ja 178–179.

[96] Velkoja-autonomisten järjestelmien heikkouksista ja suuntauksesta kohti pesänhoitaja-

se, että muillakin oikeudenaloilla (esim. siviilioikeudessa) autonomia oikeusperiaatteena on väistymässä. Yksityisoikeuden kehitykseen verrattuna esimerkiksi KS:n rajoittamaton velkoja-autonomia voidaan luonnehtia jäänteeksi muualla sivuutetulta kehitysvaiheelta. Kehitys muilla oikeudenaloilla todennäköisesti ennen pitkää heijastuu maksukyvyttömyysoikeuteenkin.

> Uusimmassakaan konkurssilainsäädännössä ei vielä ole havaittavissa merkkejä drakonisen velkoja-autonomian pehmentymisestä. Vaikka velkojien päätöksenteossa havaittuja epäkohtia on korjattu KS:n osittaisuudistuksissa (1595/92) tarkentamalla esteellisyys- ja äänestyssäännöksiä, edelleenkin tuomioistuinkontrolli rajoittuu tahdonmuodostuksen lainmukaisuuden tarkistamiseen. Selityksenä saattaa olla, että yleinen etu ei vaadi tehokkaampaa puuttumista. Konkurssi voidaan nähdä tasavertaisten velkojien välienselvittelyksi.

Maksukykyä palauttavassa menettelyssä velkojien autonomian merkitys on vähäisempi kuin likvidaatiomenettelyssä.[97] Velkoja-autonomisen päätöksenteon reunaehto on, että tällaiseen päätöksentekoon ei kannata kytkeä muita kuin velkojien lyhyen tähtäimen egoistisia tavoitteita. Velkojien autonomialle rakentuva päätöksenteko ei tästä syystä kelpaa saneerausmenettelyssä oikeuspoliittiseksi lähtökohdaksi yhtä laajalti kuin likvidaatiokonkurssissa. On vaadittava, että velkojien lyhytnäköinen eduntavoittelu ei saa estää saneerausmenettelyn tavoitteiden saavuttamista. Yrityksen saneerauksessa velkojien autonomian on oltava modifioitua, lievennettyä.

Tuomioistuintoimintoisuus ja velkojien autonomia leikkaavat osaksi toisiaan. Velkojat ovat osallisia saneerausmenettelyssä eli *menettelyosallisia*.[98] Velkojil-

---

autonomisia järjestelmiä ks. *Koulu*, Päätöksenteko konkurssipesässä 1 DL 1990 s. 302–303 lähteineen.

[97] Rakenteellisestikaan laaja velkoja-autonomia ei ole mahdollinen, koska määräämisvalta yritysvarallisuuteen jää velalliselle. Velallinen säilyttää saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeenkin vallan määrätä omaisuudestaan ja toiminnastaan, ellei laissa toisin säädetä (YrSanL 29 §). YrSanL kylläkin rajoittaa velallisen valtaa sitomalla tietyt toimenpiteet selvittäjän suostumukseen. Lisäksi tuomioistuin voi yksittäistapauksessa asettaa lisärajoituksia (YrSanL 30 §). YrSanL:ssa velkoja-autonomia on tästä syystä – toisin kuin KS:n yleinen velkoja-autonomia – jo rakenteellisesti rajoitettua. Oikeastaan velkojien autonomia ilmenee vain saneerausohjelmasta päätettäessä.

[98] Muita menettelyosallisia ovat velallinen ja eräissä tapauksissa selvittäjä. Selvittäjällä on hakijan asema monissa menettelynsisäisissä lupa-asioissa (esim. YrSanL 34 §); lisäksi hänelle on tietyissä tilanteissa varattava tilaisuus tulla kuulluksi (esim. YrSanL 20 §). Selvittäjällä lienee oikeus käyttää puhevaltaa silloinkin, kun YrSanL ei nimenomaisesti edellytä hänen kuulemistaan. Poikkeuksellisesti myös ulkopuolisella saattaa olla menettelyosallisen asema. Jos yksityistakaajan tai yksityisvakuuden antajan vastuun järjestely vahvistetaan saneerausmenettelyssä (YrSanL 48 §), kyseinen henkilö on saneerausmenettelyn menettelyosallinen siltä osin kuin hänen oikeutensa on kyseessä.

la on kaksoisrooli; he ovat toisaalta päätösvaltaisen velkojakollektiivin jäseniä ja toisaalta prosessuaalisia menettelyosallisia. Menettelyosallisina velkojilla on ensinnäkin oikeus aloitteen tekemiseen, toiseksi tuomioistuin kuulee velkojia ennen keskeisiä ratkaisujaan. Menettelyosallisen asema muodostaa näin tuomioistuimen toimivallan ja velkoja-autonomisen päätöksenteon kosketuspinnan. On huomattava, että menettelyosallisena jokainen velkoja on itsenäinen toimija, oma subjekti. Suomen oikeus ei tee eroa lakimääräisten ja harkinnanvaraisten menettelyosallisten välillä, mistä syystä periaatteessa kaikilla velkojilla on tälläkin tavoin mahdollisuus vaikuttaa menettelyyn.[99]

> Hakemusasian subjektien sijoittaminen hakemuslainkäytön teoriaan on osoittautunut vaikeaksi. On helppo havaita, että siviiliprosessuaaliset analogiat eivät päde; esimerkiksi kuultava ei ole oikea asianosainen, koska hän saa asemansa joko lain tai tuomioistuimen määräyksen, kutsun, nojalla. Kuultava ei käsitteellisesti samastu riita-asiain oikeudenkäynnin sivuväliintulijaan, sillä kuultavan tarkoituksena ei ole tukea hakijaa vaan hän voi yhtä hyvin vastustaa hakemusta.[100] Hakemuslainkäytön tutkimuksessa onkin päädytty spesifiseen menettelyosallisen käsitteeseen.[101] Menettelyosallisia tässä merkityksessä ovat hakija ja hakemusasiassa puhevaltaa faktisesti käyttävät tai siihen ainakin oikeutetut henkilöt.
>
> Hakemusasiassa voidaan erottaa kolme menettelyosallisten ryhmää: hakija, intressitaho jonka kuuleminen on pakollista sekä intressitaho jolle voidaan tuomioistuimen harkinnan mukaan varata tilaisuus tulla kuulluksi tai joka saa omasta aloitteestaan käyttää asiassa puhevaltaa. Kahta ensimmäistä ryhmää kutsutaan joskus varsinaisiksi menettelyosallisiksi. Hakija rinnastuu tavallaan adversiaalisen oikeudenkäynnin asianosaisiin, kantajaan ja vastaajaan. Kuultavien kohdalla sivuväliintulo muodostaa luontevimman vertailukohteen. Rinnastusta ei kuitenkaan voida viedä niin pitkälle, että se oikeuttaisi automaattisesti analogiaan.[102]

---

[99] Oppeja oikeudesta päästä osalliseksi tiettyyn menettelyyn on kehitetty erityisesti keskieurooppalaisissa prosessijärjestelmissä. Ks. esim. *Kollhosser*, Zum Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten *passim*. Skandinaavisissa avoimissa järjestelmissä vastaavia ongelmia ei juuri syntyne. Näin jo *Ellilä*, Sivullisen oikeussuojan takeista s. 301–316.

[100] Näin *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 275. Väliintulo hakemusasiassa on tästä syystä menettelyllinen kummajainen, joka on haluttu kokonaan kieltää.

[101] *Kollhosser*, Zur Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten s. 410–411. Tällainen luokittelu ei tietenkään ratkaise kysymystä pakkokeinoista. HakKäsL 20 §:n laaja viittaussäännös sallii yhtä hyvin asianosaista kuin todistajaakin koskevien poissaolosäännösten soveltamisen.

[102] Ks. lähemmin *Koulu*, Hakemusasioista s. 90–102.

2. SANEERAUSMENETTELYN PERUSTEISTA

2.1. Tuomioistuinkeskeinen vaiko velkojakeskeinen saneerausjärjestelmä?

2.1.1. Tuomioistuinkeskeisen järjestelmän yleiskuvaus

Saneerausmenettelyn keskeisin ongelma on oikeiden (so. yrityksen maksukyvyn palauttavien) keinojen valinta. Koska keinojen valinta riippuu aina velallisyrityksen taloudellisesta tilasta, ongelma pelkistyy kysymykseksi, kenelle saneerauksen sisällöstä päättäminen tässä merkityksessä uskotaan. Periaatteellisina vaihtoehtoina pidetään velkojakeskeistä ja tuomioistuinkeskeistä päätöksentekoa.[1] Kolmanneksi vaihtoehdoksi on nousemassa vahvalle ja itsenäiselle selvittäjälle rakentuva järjestelmä (eli selvittäjäkeskeinen järjestelmä). On huomattava, että selvittäjään turvaudutaan useimmiten myös kahdessa ensimmäisessä järjestelmässä; selvittäjä on tällöin lähtökohtaisesti epäitsenäinen apuhenkilö.

Järjestelmien peruseroavuuksia voidaan kuvata seuraavasti. Velkojakeskeisessä saneerausjärjestelmässä kohteena olevan yrityksen velkojilla on valta päättää, miten yrityksen uudelleenjärjestely toteutetaan. Loogisesti puhtaassa velkojakeskeisessä saneerauksessa tuomioistuimen tehtäväksi jää pelkästään velkojien päätöksenteon asianmukaisuuden (sen muodollisen laillisuuden) kontrollointi.[2]

Tuomioistuinkeskeisessä järjestelmässä saneeraustoimien valinta on saneeraustuomioistuimen asiana. Tuomioistuinkeskeisessä järjestelmässä saneeraus-

---

[1] Kyseisiä termejä ('court orientated'/'creditor orientated') käytetään anglosaksisessa kirjallisuudessa kuvaamaan eri saneerausjärjestelmien keskeisiä ominaisuuksia. Ks. esim. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 78. Järjestelmien taustalla vaikuttavaa ideologiaa voidaan melko osuvasti kuvata maksukyvyttömyystutkimuksen perinteisellä dikotomialla velkoja-autonomia ja tuomari-autonomia, joita käytettiin alun perin likvidaatiokonkurssista. Ks. *Welamson*, Konkursrätt s. 120–121.

[2] Tuomioistuimen kannalta velkoja-autonomia on työtä säästävä vaihtoehto. Tämä ilmenee erityisesti velallisaloitteisessa menettelyssä. Koska velkojat muodostavat velallisen vastapainon, yksipuolinen menettely kääntyy tosiasiallisesti kaksitahoiseksi, adversiaaliseksi.

tuomioistuin siis kontrolloi sekä menettelyä että sen sisältöä. Koska tuomioistuimelle ei yleensä uskota suoranaisia hallinnoimis- tai tiedonkeräämistehtäviä, järjestelmä edellyttää tosiasiallisesti, että yritykseen määrätään erillinen saneeraaja eli selvittäjä ('administrator') tai että uudelleenjärjestelyyn sisältyvä suunnittelu ja toimeenpano jätetään velallisen huoleksi. Tuomioistuin kuitenkin säilyttää lähtökohtaisen valtansa puuttua milloin tahansa harkintansa mukaan saneerauksen sisältöön. Yksi ilmaus tuomioistuimen vallasta on, että se voi jatkaa menettelyä osapuolten vastustuksesta huolimatta.

Selvittäjäkeskeisessä järjestelmässä päätöksenteko delegoidaan selvittäjälle. Selvittäjän toimivaltaa määritellessään lainsäätäjällä on suuri liikkumavapaus. Linjavaihtoehdot ovat selväpiirteiset; selvittäjä toimii joko *suunnittelijana* tai *yritysjohtajana*. Jotta järjestelmää voidaan pitää selvittäjäkeskeisenä, selvittäjän tulee lähtökohtaisesti olla yritysjohtaja. Suunnittelija-selvittäjä esiintyy vain tuomioistuin- tai velkojakeskeisissä järjestelmissä.

Useimmat saneerausjärjestelmät ovat päätyneet suunnittelija-selvittäjään, jota voidaan pitää tavallaan vakioratkaisuna. Myös YrSanL:n järjestelmä rakentuu tälle vaihtoehdolle. Eräissä saneerausjärjestelmissä selvittäjällä on liikkeenjohdollistakin valtaa, jolloin järjestelmää voidaan pitää enemmän tai vähemmän selvittäjäkeskeisenä. Englannin oikeudessa selvittäjä (administrator) syrjäyttää kokonaan velallisyrityksen johdon.[3] Selvittäjän valta on laajempi kuin normaalin liikkeenjohdon, sillä selvittäjällä on oikeus harkintansa mukaan erottaa yrityksen johtoon kuuluvia henkilöitä. Ainoa rajoitus on, että selvittäjä ei saa ryhtyä omaisuuden jakamiseen eikä jako-osuuksien tilittämiseen velkojille.[4]

Yksi tuomioistuinkeskeisen saneerauksen ongelmista on lainkäyttöön perinteisesti yhdistyvä julkisuus. Menestyksekäs saneeraus ja julkisuus ovat tavallaan

---

[3] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 125. – Englannissa ei ole erityislakia saneerausmenettelystä, mutta toimitsijamääräys-instituutiota (administration order) käytetään laajalti yritysten uudelleenjärjestelyyn. Toimitsijamääräyksin toimeenpantua saneerausta pidetään kirjallisuudessa yhdysvaltalaisen uudelleenjärjestelyn 'vesitettynä' versiona.

[4] Periaatteessa tuomioistuin saa antaa selvittäjää sitovia ohjeita; käytännössä ohjeet ovat harvinaisia. Ks. *Bailey– Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 106–107. Tässä äärimuodossaan selvittäjän valta on oikeastaan itsenäinen vaihtoehto muille päätöksenteon järjestelmille. Laajaan liikkeenjohtovaltaan yhdistetty selvittäjäjärjestelmä näyttää tavallaan ihanneratkaisulta. Hallintomalli on yksinkertainen ja selkeä; kun päätöksenteko keskitetään yhdelle henkilölle, siinä myös päästään nopeuteen ja tehokkuuteen. Järjestelmän edut vesittyvät kuitenkin sillä, että usein pidetään välttämättömänä, että selvittäjän ratkaisut alistetaan tai ainakin voidaan tuoda tuomioistuimen arvioitavaksi. Todellinen vaihtoehto selvittäjäkeskeisyys on vain, jos tätä mahdollisuutta ei ole, toisin sanoen menettelyn tehokkuuden nimissä hyväksytään oikeudellisen kontrollin ulkopuolelle jäävä päätösvallan delegointi yksityishenkilölle.

ristiriidassa.[5] Julkisuus sinänsä vaarantaa saneerauksen onnistumisen, sillä yrityksen maksuvaikeudet julkistetaan. Vielä suurempi riski aiheutuu siitä, että liikesalaisuudet kuten toiminnan kaavaillut suunnanmuutokset ja tekeillä olevat yrityskaupat tulevat kilpailijoiden tietoon.[6] Saneerausmenettelyn lähtökohtainen julkisuus kääntää helposti vaa'an konkurssissa tapahtuvan saneerauksen hyväksi. Konkurssisaneeraus on salainen, mikä suosii sen valintaa. Lausuttu pätee erityisen hyvin Suomen oikeudessa, jossa konkurssisaneeraus tapahtuu pesän hallinnon toimin. KS:n laajasta velkoja-autonomiasta johtuen saneeraustoimet ovat kokonaan velkojien kontrollissa.[7] Lisäksi velkojainkokoukset, joissa saneeraustoimista päätetään, ovat suljettuja. Ulkopuolisilla ei ole oikeutta saada tietoja velkojainkokouksen päätöksistä.

2.1.2. Tuomioistuinkeskeisen saneerauksen reunaehdoista

Aktiivisen tuomioistuimen ongelma

Tuomioistuinkeskeiseen saneeraukseen kohdistettu arvostelu on viime vuosina kiihtynyt erityisesti Yhdysvalloissa.[8] Saneeraukseeen tarvittavien ratkaisujen on väitetty poikkeavan niin olennaisesti tuomioistuinten säännönmukaisesta päätöksenteosta, että tuomioistuin ei pysty muodostamaan aktualisoituviin kysymyksiin rationaalista kantaa.[9] Ääritapauksissa tuomioistuin tekee, menettelyyn puuttuessaan, ilman asiantuntemusta harkitsemattomia periaateratkaisuja. Kritiikki onkin ollut pitkälti yliaktiivisen tuomioistuintoimintoisuuden arvostelua.

---

[5] Näin *Lennander* TfR 1987 s. 588. Vrt. SOU 1992:113 s. 379. YrSanL:n mukaisen menettelyn julkisuudesta ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 344–345. Julkisuuden tuottamat haitat keskittyvät saneerausohjelman julkiseksi tuloon. Niinpä ratkaisuksi on ehdotettu erilaisia ohjelmaversioita; näin on käytännössä meneteltykin. Ks. lähemmin *Jakonen*, Saneeraus s. 71.

[6] Empiiristä selvitystä julkisuuden haitallisista vaikutuksista ei ole.

[7] Asia on toisin niissä konkurssijärjestelmissä, missä tuomioistuin tai konkurssituomari ottaa osaa myös pesänselvitykseen. Ks. Allgemeine Begründung zum Regierungsentwurf der Insolvenzordnung KTS 1992 s. 40.

[8] Tunnetuksi on tullut Eastern Airlines-lentoyhtiön saneeraus, jossa tuomioistuin liiketaloudellisesti kestämättömin perusteluin salli lentoliikenteen jatkamisen polkumyyntiehdoilla. Polkumyynti aiheutti yhtiön velkojille – jotka alusta alkaen vastustivat liikenteen jatkamista – suuria tappioita ja vei koko ilmailualan kannattavuuskriisiin. Ks. *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 319–321, joka arkailematta leimaa Eastern Airlines-yhtiön uudelleenjärjestelyn fiaskoksi.

[9] Englannin toimitsijahallinnon ongelmana pidetäänkin, että tuomioistuinta ainakin teoriassa vaaditaan tekemään liiketaloudellisia ratkaisuja, jotka olisivat vaikeita »even for a business person.» Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 79–80.

Aktiivisen tuomioistuimen ongelma on ollut pitkään esillä Yhdysvaltojen oikeudessa. Arvostelu johti vuonna 1978 saneerausjärjestelmän täydelliseen uudistamiseen. Aikaisempi vuoden 1898 Bankruptcy Act'n säänteleмä saneerausmenettely edellytti tuomioistuimelta aktiivisuutta. Nykyistä vuoden 1978 Bankruptcy Code'n[10] 11 luvun sääntelemää uudelleenjärjestelyä pidetään yleisesti vastareaktiona aikaisemman lain sallimalle, liialliseksi katsotulle aktiivisuudelle.[11] Uuden saneerauslainsäädännön perustaksi asetettiin, että tuomioistuimen on pysyttävä menettelyn taustalla.[12] Tuomioistuin ei saa puuttua saneerattavan yrityksen normaaliin liiketoimintaan,[13] eikä velallisyrityksen johdon liiketaloudellisia ratkaisuja voida saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi. Bankruptcy Code'ssa omaksuttua periaatetta, jossa velkojien komitealla on määräämisvalta, pidetään yleisesti onnistuneena.[14]

> Kyseistä saneerauksen puuttumattomuusperiaatetta valottaa ratkaisu *In re Simasko Production Company* (1985). Tapauksessa öljy-yhtiö oli saneerausmenettelyn kohteena. Yhtiö pyysi tuomioistuinta vahvistamaan väliaikaisen rahoitussuunnitelman, johon liittyi poraamisohjelma öljyn etsimiseksi. Yksi yhtiön velkojista vastusti suunnitelman hyväksymistä vedoten siihen, että porausohjelma sisälsi suuren taloudellisen riskin. Tuomioistuin hylkäsi velkojan väitteen; se kieltäytyi ottamasta kantaa riskin suuruuteen perusteluin, että liiketaloudelliset päätökset tuli tehdä johtokunnan kokouksessa eikä tuomioistuimessa.[15]

Samansuuntainen kehitys on havaittavissa myös Englannin vuoden 1986 Insolvency Act'in mukaisessa toimitsijahallinnossa. Kirjallisuudessa YrSanL:n mukaista menettelyä on verrattu juuri kyseiseen toimitsijahallintoon.[16] Kuten edel-

---

[10] Bankruptcy Code on itse asiassa vuonna 1978 säädetty Bankruptcy Reform Act. Laki sisältää vain aineelliset säännökset; menettelysäännökset on sijoitettu liittovaltion korkeimman oikeuden vahvistamiin konkurssin sääntöihin (Bankruptcy Rules). Säännösten jakautuminen ei täysin seuraa periaatetta.

[11] Yhtenä syynä päätöksenteon painopisteen muutokselle tuotiin esiin se, että velallisyrityksen velkojat olivat yleensä institutionaalisia eivätkä suinkaan tarvinneet tuomioistuinta etunsa valvojaksi. Ks. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 323.

[12] *Cowans* mt. s. 323. Yksi muutos oli, että tuomioistuimelle ei jäänyt *common law* -perusteista, kirjoitetussa laissa sääntelemätöntä toimivaltaa. – Muutoksen jälkeenkin tuomioistuinten on katsottu ohjanneen liiaksi uudelleenjärjestelyn sisältöä.

[13] Bankruptcy Code 363.c § antaa velalliselle oikeuden »to conduct its business in the ordinary course without court review.» Lakiteknisesti säännös ei ole osoittautunut kovinkaan tarkoituksenmukaiseksi, sillä määre »in the ordinary course» on ollut jatkuvasti riidan aiheena oikeuskäytännössä. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 11.

[14] Näin SOU 1992:113 s. 522.

[15] Ratkaisun yksilöintitiedoista ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 11–12.

[16] Näin Yrityssaneerausopas s. 101.

lä todettiin, Insolvency Act'in järjestelmä on tällä hetkellä ainakin tosiasiallisesti, joskaan ei ehkä periaatteessa, hyvin selvittäjäkeskeinen. Tuomioistuimen roolia on oikeuskäytännössä kavennettu eri tavoin. On muun muassa vaadittu, että selvittäjä-toimitsija (eli administrator) ei saa hakea jokaiselle liikkeenjohtoon liittyvälle päätökselleen tuomioistuimelta hyväksymistä; tällöin tuomioistuin alistetaan kumileimasimeksi. Vain tilanteet, joissa syntyy aito konflikti tai epäilys oikeasta menettelytavasta, saadaan tuoda erillisellä hakemuksella tuomioistuimen ratkaistaviksi. Mainituista rajoituspyrkimyksistä huolimatta järjestelmää pidetään kankeana ja liiaksi tuomioistuimeen keskittyvänä.[17]

Saneeraus ja tuomioistuimen perinteinen tehtäväkuva

Tuomioistuinkeskeisen päätöksenteon järkevyyttä voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin saneerauksesta päättäminen vastaa tuomioistuinten tehtäviä lainkäytön ydinalueella. Oikeusjärjestyksen säännöt jaetaan kolmeen ryhmään, konstituoiviin sääntöihin, menettelysääntöihin ja toimintasääntöihin.[18] Ensimmäinen ryhmä voidaan tässä yhteydessä sivuuttaa. Toisen ryhmän säännöt eli menettelysäännöt vastaavat kysymykseen, millaisia muotoja on seurattava (miten on tehtävä). Toimintasäännöt taas määräävät toiminnan sisällöstä (mitä on tehtävä). Toimintasäännöt ryhmitellään edelleen velvollisuusnormeihin, punnintanormeihin ja tavoite-keinonormeihin.

Oikeusjärjestys rakentuu enimmäkseen velvollisuusnormeille, sillä lait laaditaan totutusti velvollisuusnormeja käyttäen.[19] Velvollisuusnormit perustuvat toteutuneiden oikeustosiseikkojen ja oikeusseuraamusten kytkennälle. Oikeussäännös velvoittaa adressaattinsa käyttäytymään tietyssä tilanteessa tietyllä tavalla. Säännöksessä kuvataan tosiseikasto, joka laukaisee tietyn haitallisen seuraamuksen. Punnintanormeilla taas halutaan varmistaa tapaussidonnainen kohtuus.[20] Tavoite-keinonormit johtavat tavoiterationaaliseen päätöksentekoon. Tavoite-keinonormeja sovellettaessa eri vaihtoehtojen seuraamuksia arvioidaan nii-

[17] *Bailey–Groves–Smith* mt. s. 98–100.

[18] Ks. esim. *Tuori*, Oikeus, valta ja demokratia s. 33–45 lähteineen. Jaottelu voidaan viedä pitemmällekin; tässä rajoitutaan tarkastelemaan tutkimustehtävän kannalta relevantteja sääntöryhmiä.

[19] *Klami*, Normit palvelevat tavoitteita LM 1978 s. 149, jonka mukaan »tavoitteellisia normeja on meillä lakiin kirjoitettu vähän; paljon enemmän on sääntöjä, joissa julkilausumattomana edellytyksenä on tietty tavoiteharkinta (esim. rangaistuksen määrääminen sekä useat yleislausekkeet).»

[20] Punnintanormeina pidetään yleislausekkeita ja sovittelusäännöksiä. Punnintanormeista ks. esim. *Kuusiniemi*, Ympäristönsuojelu ja immissioajattelu s. 127–130.

den tosiasiallisten, kausaalisten seuraamusten kannalta. Tämän tutkimuksen kannalta kiintoisin on velvollisuusnormien ja tavoite-keinonormien ero siltä osin kuin se heijastuu oikeudelliseen päätöksentekoon. Vaikka teoreettista eroa normien soveltamisessa ei olekaan, velvollisuusnormien aktualisoima päätöksenteko näyttää tarkoituksenmukaisimmalta kohdistuessaan menneisyyteen, tavoite-keinonormien taas tulevaisuuteen.

Tuomioistuinten toiminta sijoittuu enimmäkseen velvollisuusnormien alueelle. Tuomioistuimet toisaalta ohjaavat kansalaisten käyttäytymistä (*ohjaamisfunktio*), toisaalta ne taas ratkaisevat kärjistyneitä erimielisyyksiä kansalaisten välillä (*konfliktinratkaisufunktio*).[21] Kummassakin roolissaan tuomioistuin yhdistää tosiseikkoja ja oikeusseuraamuksia. Traditionaalinen lainkäyttö toteuttaa velvollisuusnormeja, mistä seuraa, että adversiaaliprosessissa tuomioistuin lähtökohtaisesti arvioi menneisyyttä. Toisin sanoen tuomioistuimen toiminta on ymmärrettävissä reaktioksi tapahtuneisiin oikeudenloukkauksiin. Tästä syystä perinteisessä lainkäytössä tuomioistuimen ratkaisut ovat joko/tai-tyyppiä. Oikeudenkäyntiä onkin osuvasti luonnehdittu nollasummapeliksi, sillä laskettavissa oleva tappio jaetaan osapuolten kesken. Toisen asianosaisen voittoa vastaa toisen tappio.[22]

> Lausuttu koskee tavanomaista siviiliprosessia, eikä väite pidä täysin paikkaansa erityistuomioistuinten kohdalla. Muun muassa markkinatuomioistuimen toiminnasta todetaan »det framåtblickande draget, inriktning på svarandet, den bredare intressiavvägningen det oklara sambandet mellan »right» och »remedy». Processens handlingsdirigerande funktion träder i förgrunden.»[23] Avioeroasioiden muuttuminen hakemusasioiksi vuonna 1987 heijastaa samaa tendenssiä; kohdistuminen tulevaisuuteen on leimallista juuri hakemuslainkäytölle. »The focus of the new law was to be on the present and the future (i.e., on fashioning an equitable settlement) rather than on the past (i.e., on trying to reconstruct who did what dreadful thing to whom).»[24]

---

[21] Kyseisestä kaksoisfunktiosta ks. esim. *Havansi*, Prosessioikeus (Johdatus Suomen oikeusjärjestelmään 2) s. 133. Yksimielisyyttä tehtävien painottumisesta ei ole saavutettu. Ks. esim. *Ekelöf*, Samhällsåskådning och civilprocess – än en gång s. 127–132. *Common law* -oikeus poikkeaa skandinaavisista oikeusjärjestelmistä. Tuomioistuinten tehtäväksi ymmärretään siinä toisaalta riitojen ratkaiseminen, toisaalta taas uusien oikeusohjeiden lisääminen ennakkopäätöksistä muodostuvaan oikeusjärjestelmään. Näkemys on looginen järjestelmässä, jossa ennakkopäätökset sitovat tuomioistuinta. Ks. *Eisenberg*, Nature of Common Law s. 5 ja 165.

[22] Näin *Veljanovski*, Legal Theory, Economic Analysis and Tort s. 229.

[23] Ks. *Lindblom*, Tes, antites och syntes s. 59–60.

[24] Näin *Weitzman*, The Divorce Revolution s. 23. Lausuma soveltuu Suomeenkin.

Jos tuomioistuin päättäisi saneerauksen sisällöstä, tuomioistuin loisi – tai ainakin hyväksyisi – *tulevan* liiketoiminnan tavoitteita ja puitteita.[25] On helppo havaita, että päätöksenteko saneerauksessa kuuluu enimmäkseen tavoite-keinonormien eli ns. tavoiterationaalisen päätöksenteon alueelle. Saneerauksessakaan kysymys juridisesti oikeasta tai väärästä käyttäytymisestä ei aktualisoidu. Joko/tai-ratkaisuja ei tehdä, vaan tuomioistuin valitsee mahdollisista toimenpiteistä ne keinot, jotka parhaiten yksittäistapauksessa edistävät säädetyn tavoitteen toteuttamista. Tuomioistuimen päätöksenteko lähentyy hallintoviranomaisen toimintaa tämän toteuttaessa talousarvionsa puitteissa hallinnonalansa yleisiä tavoitteita. Päätöksenteon eroavuudet toisaalta velvollisuusnormien ja toisaalta tavoite-keinonormien alueella ovat niin erilaiset, että herää kysymys, missä määrin tuomioistuimelle on ylipäätään mielekästä antaa tehtäviä yrityksen saneerauksessa.[26]

> YrSanL:n julkaistussa valmisteluaineistossa tätä kysymystä ei käsitellä. Tuomioistuimen osallisuus saneeraukseen otetaan tavallaan annettuna. Sen sijaan Ruotsissa kysymystä pohdittiin laajalti insolvenssitoimikunnan loppumietinnössä.[27] Saneerausasioiden käsittelemistä käräjäoikeudessa puolsivat ennen kaikkea kansainväliset sopimukset, luottamus tuomioistuimen puolueettomuuteen sekä tuomioistuinten aikaisempi kokemus konkurssija akordiasioista. Mietinnössä todettiin, että yleinen suuntaus vie kohti hallintoviranomaisia. Hakemuslainkäyttöön kuuluvia asioita – maksukyvyttömyysasiat mukaan luettuina – siirretään yhä enenevästi hallintoviranomaisille.[28]

Saneerauksen aloittamisesta päättäminen on tietenkin eri asia kuin saneerauksen sisällön määräytyminen. Asioilla on kuitenkin yhteys. Kaikissa saneerausjärjestelmissä – myös velkojakeskeisissä[29] – tuomioistuimen on todettava menettelyn edellytysten olemassaolo. Vedenjakajan järjestelmien välille muodos-

---

[25] Kiintoisaa kylläkin sama tulevaisuuteen kohdentuminen erottaa hakemuslainkäytön perinteisestä oikeudenkäynnistä. Ks. *Koulu*, Hakemusasioista s. 4–5. Tämä saattaa selittää, miksi saneerausmenettely on Suomessakin hakemuslainkäyttöä.

[26] Tosin on myönnettävä, että tällaista päätöksentekoa edellyttävien säännösten määrä jatkuvasti lisääntyy – ainakin jos kehitys vie kohti kohtuullisuusperiaatteen mukaista ajattelutapaa. Jos näin tapahtuu, tuomioistuimen päätöksenteon rakenne muuttuu, mikä puolestaan herättää tarpeen ryhtyä menettelyjärjestelmien perusteiden uudelleenarviointiin.

[27] SOU 1992:113 s. 377–378.

[28] SOU 1991:106 s. 136–137.

[29] On syytä muistuttaa, että yksittäisen saneerausjärjestelmän leimaaminen esimerkiksi »velkojakeskeiseksi» on eräässä mielessä harhaanjohtava yksinkertaistus; luokittelussa korostetaan yhtä järjestelmän ominaispiirrettä. Korostaminen on kuitenkin välttämätöntä järjestelmän perusteiden selventämiseksi.

taa kysymys, ottaako tuomioistuin aloittamisharkinnassaan kantaa saneerauksen onnistumisen aineellisiin edellytyksiin. Aineellinen edellytys voi olla esimerkiksi ennuste, että saneerausmenettely johtaa yksittäistapauksessa tietyllä todennäköisyydellä tavoitteiden saavuttamiseen.[30] Aineellisten edellytysten ongelma on, että tuomioistuin joutuu niitä arvioidessaan ennakoimaan saneerauksen sisältöä.

Ankaran johdonmukaisesti päädytään näin siihen, että aineellisia aloittamisedellytyksiä on syytä käyttää vain, jos saneerauksen sisällöstäkin päätetään tuomioistuimessa. Jos taas saneerausjärjestelmä painottaa velkojien päätöksentekoa, lähtökohdaksi tulee, että saneerausmenettelyllä on pelkästään muodollisia edellytyksiä. Tuomioistuinta ei voida rationaalisesti vaatia ennustamaan, mitä velkojat tulevat saneerauksessa päättämään.[31] On huomattava, että vaikka YrSanL ja VJL ovat samanaikaisesti säädettyjä rinnakkaislakeja, niiden lähtökohdat poikkeavat radikaalisti toisistaan. Pelkän velkajärjestelyn alueella velvollisuusnormein tapahtuva sääntely näyttää tarkoituksenmukaiselta. Tämä johtuu siitä, että VJL:n sääntelyn kohde, ylivelkainen kansalainen, on yksinkertaisempi kuin YrSanL:n sääntelyn kohde. Ylivelkaisuuden poistaminen on myös tavoitteena selkeämpi kuin elinkelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen. VJL tuntee tavoitteensa saavuttamiseksi vain yhden keinon, velasta vapauttamisen joko kokonaan tai osaksi.

2.2. Velkojakeskeinen saneeraus

2.2.1. Velkojakeskeisen saneerauksen taloudelliset reunaehdot

Keskieurooppalaisessa tutkimuksessa velkojakeskeistä saneerausta on kannatettu taloustieteen argumentein. Yrityksen saneerauksen katsotaan, muun liiketoiminnan tapaan, seuraavan talouden lainalaisuuksia. Näitä ei voida muuttaa oikeudellisella sääntelyllä. Vaikutusyhteys on käänteinen: saneerauksen tai laajemmin koko maksukyvyttömyyden sääntelyn on seurattava talouden lakeja. Liiketoimintaa ohjaavista lainalaisuuksista seuraa, että yritys saneerataan, jos jatkaminen tuottaa intressitahoille (käytännössä velkojille) enemmän hyötyä kuin sen likvidaatio. Menettelylajien valintaan siirrettynä tämä merkitsee seuraavaa. Jotta yritys

---

[30] Kuten jäljempänä tullaan toteamaan, YrSanL 7.1 § 5-kohta sisältää tavallaan vaatimuksen tällaisesta (positiivisesta) ennusteesta. Ks. lähemmin jakso 5.3.2.

[31] Yksittäistapauksessa asia voi tietenkin olla toisinkin. Suurten velkojien keskinäiset riidat ja/tai kielteinen asenne saneeraukseen yleensä ennakoi, että vaadittavista saneeraustoimista ei pystytä sopimaan.

ohjautuu hajoittavan likvidaatiokonkurssin sijasta saneeraukseen[32], sen jatkamisarvon on oltava likvidaatioarvoa suuremman.[33]

Jos arvot ovat yhtä suuret tai likvidaatioarvo on suurempi kuin jatkamisarvo, saneeraus on tuomittu epäonnistumaan riippumatta siitä, miten menettely säännellään. Paraskaan menettelysäännöstö ei tällöin auta. Vastaavasti velkojaenemmistön arvio jatkamisen edullisuudesta saa aikaan uudelleenjärjestelyn, vaikka vartavastisia menettelyllisiä puitteita saneeraukselle ei olisikaan. Jopa klassinen likvidaatiokonkurssi saadaan (alkuperäisen tarkoituksensa vastaisesti) palvelemaan saneerausta, kun velkojat pitävät velallisyrityksen jatkamista muodossa tai toisessa itselleen edullisena.[34] Olettamus saneerauksen taloudellisista lainalaisuuksista johtaa vaatimukseen, että legaalisen saneerausmenettelyn on oltava mahdollisimman niukalti säännelty. Toisaalta oikeusvaltion lakisidonnaisuus pakottaa vähimmäissääntelyyn eli menettelyn formalisointiin.[35] Vähimmäissääntelystä ei vapauta se, että saneeraus (tai muu vastaava maksukyvyttömyysmenettely) luokitellaan hakemusasiaksi.

> Kiintoisa, joskin tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäävä kysymys kuuluu, onko esitetyillä vaatimuksilla saneerausmenettelyn alistamisesta taloudellisiin lainalaisuuksiin ja menettelyn sääntelemättä jättämisestä yhteyttä talouselämän dereguloinnista käytyyn keskusteluun.[36] Selitys ehkä saadaan

---

[32] Saneerauksella tarkoitetaan tässä paitsi YrSanL:n mukaista legaalimenettelyä myös konkurssisaneerausta ja ulkoprosessuaalista saneerausta.

[33] Näin Allgemeine Begründung zum Konkurs- und Vergleichsverfahren KTS 1992 s. 40. Samaa tarkoittaa *Mitchell* (Creditor passivity and bankruptcy s. 198) todetessaan: »Efficient resource allocation in this context implies that firms whose values in continuation exceed their liquidation values continue in operation (despite liquidity problems) and firms whose continuation values are less than their liquidation values liquidate.» – Lainalaisuus selittää sen tunnetun anomalian, että suuret yritykset joutuvat odotettua harvemmin konkurssiin. Tällaisen yrityksen jatkamisarvo on säännönmukaisesti ollut sen likvidaatioarvoa suurempi; velkojat ovat tästä syystä olleet valmiita ulkoprosessuaalisen saneerauksen vaatimaan vaivannäköön ja taloudellisiin uhrauksiin.

[34] Tilastotietoja ei ole saatavissa. Konkurssimenettelyn yhdistämistä uudelleenjärjestelyyn on kuitenkin käsitelty kirjallisuudessa siinä määrin, että ilmiö ei voi olla poikkeuksellinen. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 78–79, 151 ja 418–419.

[35] *Kollhoser* ZZP 1980 s. 271–272 toteaa hakemuslainkäytöstä seuraavaa: »Rechtstaatlichkeit erfordert Bindung der Richtermacht ans Gesetz und/oder ihre Kontrolle und Begrenzung durch Mitwirkungsbefugnis der Verfahrensbeteiligten, kurz: Formalisierung des Verfahrens.» Oikeusvaltioperiaatteesta ja siihen liittyvästä, oikean sääntelyn tason osoittavasta oikeusvaltion lakivaraumasta ks. esim. *Laakso*, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 80–82.

[36] Keskustelusta ks. esim. *Jepsen*, Om kontrol med erhvervslivet – og med andre s. 71–96. Ks. KM 1978:37 s. 604, jossa katsottiin, että yrityssaneerauksen ja velkajärjestelyn esias-

pikemminkin menettelyn sääntelyn provosoivasta vaikutuksesta. Anglosaksisessa oikeussosiologiassa on saanut runsaasti huomiota väite, että menettelyn formaalinen – erityisesti riita-asiatyyppinen eli adversiaalinen – sääntely sinänsä saattaa kärjistää osapuolten alitajuista vastakohtaisuutta.[37] Toisin sanoen paras tulos saavutetaan, yllättävää kylläkin, sääntelemättömällä menettelyllä. Ei-säännelty (= konflikteja provosoimaton menettely) on paikallaan ainakin silloin, kun osapuolilta myöhemmin vaaditaan yhteistoimintaa. Kyseinen reunaehto täyttyy saneerauksessa, joten menettelyn niukalle, ei-provosoivalle sääntelylle on tältäkin kannalta perusteita.

Säädettävän lain kannalta näyttää siis siltä, että erityinen saneerausmenettely on paikallaan ainoastaan, kun se lisää (velkojien) jatkamismyönteisten arvioiden todennäköisyyttä. Toisin sanoen säännellyn saneerausmenettelyn tulee sisältää tässä suhteessa etuja sekä likvidaatiokonkurssiin että ulkoprosessuaaliseen saneeraukseen verrattuna. On huomattava, että jälkimmäisellä on jo valmiiksi etulyöntiasema.[38] Tosin ulkoprosessuaalisessa saneerauksessa kompastuskiven muodostaa sen vaatima velkojien täydellinen yksimielisyys. Legaalisen saneerausmenettelyn avulla voidaan yksittäisten velkojien vastustus murtaa. YrSanL:n legaalinen saneerausmenettely saakin oikeutuksensa siitä, että se tarjoaa keinon, jolla vastentahtoisetkin velkojat pakotetaan ottamaan osaa uudelleenjärjestelyyn.[39]

Likvidaatioarvon ja jatkamisarvon vertaamista helpottaa, jos yhteismitattomat menettelyt, likvidaatiokonkurssi ja saneerausmenettely, pystytään ajatuksellisesti rinnastaan. Tähän onkin päästy yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa. Bankruptcy Code'n 11 luvun tarkoittama uudelleenjärjestely mielletään fiktiiviseksi omistajanvaihdokseksi. Näin sekä likvidaatiokonkurssi että uudelleenjärjestely

---

tetta, velkaselvittelyä, ei sen joustavuuden säilyttämiseksi voitu laadittavassa laissa säännellä kovin tarkasti. Käytäntö olisi vapaamuotoista, mikä tosin saattaisi vaarantaa yksityisen oikeuden.

[37] Tulokset ovat avioeroprosessista. Ks. *Weitzman*, The Divorce Revolution s. 37–38. Avioerossa ja yrityksen saneerauksessa näyttäisi muutoinkin olevan yllättävää samankaltaisuutta; molemmissa tavoitteena on osapuolten taloudellinen uudelleenjärjestely.

[38] Uusimmassa kirjallisuudessa onkin tuotu esiin 'vapaamuotoisen', ulkoprosessuaalisen uudelleenjärjestelyn edullisuutta. Sillä vältetään »the formality, expense and delay of the statutory modes of arrangement.» Näin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 16. Vapaamuotoisen uudelleenjärjestelyn ja säädännäisen saneerausmenettelyn suhteesta ks. esim. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 152.

[39] *Jakonen* näyttää yhtyvän ko. käsitykseen katsoessaan, että pakkosaneeraus on suojakeino velkojien vähemmistön kiristystä vastaan. Ks. mt. s. 9. Vrt. ehkä *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 9: »Laki (= YrSanL, minun huomautukseni) mahdollistaa sellaiset järjestelyt saneerausmenettelyn yhteydessä, joita ei erityisesti takaisinsaantisäännökset huomioonottaen ole mahdollista toteuttaa vapaaehtoisessa saneerausmenettelyssä.»

saavat aikaan menettelyn kohteena olevan yrityksen omistajanvaihdoksen.[40] Ensimmäisessä, likvidaatiokonkurssissa, omistajan vaihdos on todellinen eli reaalinen, sillä yritys tai sen varallisuus myydään. Toisessa tapauksessa, saneerausmenettelyssä, omistajanvaihdos on oletettu, hypoteettinen. Uudelleenjärjestelyn omistajanvaihdos ilmenee siinä, että yrityksen sidosryhmät (= käytännössä velkojat) saavat osuuden saneeratussa yrityksessä. Osuus voi olla todellinen omistajan osuus (esim. osakkeiden omistus) tai aikaisempaa varmempi saamisoikeus. Maksuksi yrityksestä velkojat joutuvat luovuttamaan vanhat oikeutensa (vakuusoikeutensa, saatavansa).[41]

Velkojakeskeistä saneerausta voidaan perustella myös laajemmilla (taloudellisilla) lainalaisuuksilla. Näyttää siltä, että velkojien määräämisvalta saneerauksessa takaa parhaiten kansantaloudellisten valintamekanismien toiminnan. Jos epäkelvot, markkinoilta väistymään tuomitut yritykset ohjautuvat automaattisesti tuomioistuinjohtoiseen saneeraukseen, konkurssiin perustuva valinta ei toimi. Velkojien päätöksenteko on tässä suhteessa – oletettavasti – rationaalisempaa. Ja jos olettamus pitää paikkansa, mitä laajempi määräämisvalta velkojilla on, sitä pienempi saneerausmenettelyn väärinkäyttämisen riski on.[42]

2.2.2. Saneerauksen jatkamiskonflikti ja konkurssin jakokonflikti

Jakokonflikti ja sen sääntely

Velkoja-autonomisten saneerausjärjestelmien olettamus on, että saneeraus jää lähtökohtaisesti oikeudellisen sääntelyn ulottumattomiin. Kannattaa panna merkille, että tämä olettamus on helppo kyseenalaistaa. Konkurssin ja saneerausmenettelyn välillä on nimittäin perustava ero. Ero aiheutuu perimmältään siitä, että konkurssissa kysymys on velkojien välisestä ristiriidasta, jakokonfliktista. Jakokonfliktissa velkojat kilpailevat maksun saamisessa velallisen nykyisistä varoista. Tällainen jakokonflikti on yksinkertainen ristiriitatilanne; se on tästä syystä ratkaistavissa oikeudellisin keinoin. Ratkaisu tapahtuu muuttamalla ve-

[40] »Reorganization is essentially a sale of a company to the existing »participants» – all those who hold claims against or interests in the company.» Lainaus on *Bebchuk*'ilta (A New Approach to Corporate Reorganizations s. 776). Mainitussa artikkelissa pyritään kehittämään oikeudenmukaista tapaa, jolla saneerattavan yrityksen arvo jaetaan sen velkojille.

[41] *Baird*, The Uneasy Case for Corporate Reorganizations s. 127.

[42] Näin olettaa Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht. Ks. mt. s. 153. Kantaa perustellaan viittauksella *Kilger*'in artikkeliin »Grundzüge eines Reorganisationsverfahrens», joka on julkaistu aikakauslehdessä ZIP 1981. Koska tiedekunnan kirjasto on rajoittanut kaukolainaustoimintaansa, en ole pystynyt hankkimaan kyseistä artikkelia.

lallisen omaisuus mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti rahaksi sekä jakamalla varat velkojille.

> On huomattava, että klassisessa konkurssioikeudessakin on alueita, joilla lainsäätäjä on (yleensä huonolla menestyksellä) siirtynyt jakokonfliktin ydinalueen ulkopuolelle. Näin tapahtuu esimerkiksi säänneltäessä konkurssipesän liiketoimintaa ja konkurssisaneerausta. Tällainen sääntely ei tunnu tehokkaasti toteutuneen missään konkurssijärjestelmässä. Toisaalta on syytä mainita, että saneerausmenettely on jossain määrin heterogeeninen. Voidaan olettaa, että saneerauksen konkurssimaisia elementtejä (esimerkiksi saneerauksen realisointirutiineja) pystytään mielekkäästi sääntelemään.

Saneeraus käsittää jatkamiskonfliktin.[43] Jatkamiskonfliktissa velkojat kilpailevat tyypillisimmillään oikeudesta maksuun velallisen vastaisuudessa hankkimista varoista.[44] Kannattaa panna merkille, että saneerauksen jatkamiskonflikti on jakokonfliktia ratkaisevasti monimutkaisempi. Ensimmäiseksi joudutaan kysymään, onko konflikti ylipäätään säänneltävissä lain avulla, toisin sanoen kannattaako siihen puuttua oikeudellisen sääntelyn keinoin.[45] Konflikti saattaisi olla tarkoituksenmukaisinta jättää liiketaloudellisten lainalaisuuksien ('markkinavoimien') varaan. Jos saneerauskonfliktissa taloudellinen reunaehto täyttyy (= jatkamisarvo > likvidaatioarvo), osapuolet pyrkivät uudelleenjärjestelyyn. Luontainen egoismi takaa suurella todennäköisyydellä menestyksen, vaikka oikeusjärjestys ei tuntisikaan erityistä saneerausmenettelyä.

Jos taas reunaehto ei täyty (= jatkamisarvo < likvidaatioarvo), yritys päätyy viiveellä likvidaatiokonkurssiin parhaastakin saneerauslainsäädännöstä huolimatta. Ja koska likvidaatioarvo ja jatkamisarvo määräytyvät markkinoiden mukaan, tuomioistuin ei pysty niihin vaikuttamaan. Yhdysvaltojen oikeudessa onkin kysytty, miksi velkojien pitäisi luottaa tuomarin arvioon enemmän kuin »to the current cash value of their interests as determined by the market». Tuomioistuimen

---

[43] Jatkamiskonfliktilla tarkoitetaan tässä erimielisyyttä siitä, tulisiko velkojien välinen kilpailu niukoista varoista ratkaista jatkamalla yrityksen toimintaa vastaisen tulorahoituksen toivossa.

[44] Jatkamisarvoa määriteltäessä otetaan huomioon myös yrityksen vastainen tuotto (= voitto). Ei-olemassaolevaan varallisuuteen kohdistuessaan yrityssaneeraus muistuttaa suuresti yksityishenkilön velkajärjestelyä, jota voidaan samoin huomattavalla oikeutuksella pitää vastaisuudessa saatavaan omaisuuteen eli velallisen tuleviin (ansio)tuloihin ulottuvana täytäntöönpanona. »Det är främst gäldenärens framtida inkomster och tillgångar som bildar underlaget för ordningen med skuldsanering». Lainaus on julkaisusta SOU 1990:74 (s. 214).

[45] Ks. Allgemeine Begründung zum Regierungsentwurf der Insolvenzordnung KTS 1992 s. 38–41.

ei voi odottaa kohtuudella pystyvän tarkempiin arvioihin kuin New Yorkin pörssi. Saneerausmenettely vaatisikin, ollakseen rationaalisesti perusteltu, sen osoittamista, että menettely keskimäärin tuottaa tarkempia arvioita kuin markkinat.[46]

Velkojien autonomialla on omat reunaehtonsa sekä jakokonfliktin että jatkamiskonfliktin alueella. Kummassakin päätöksenteon toimivuus vaatii, että velkojat ovat yhdenvertaisia. Laaja etuoikeussäännöstö estää rationaalisen päätöksenteon, koska etuoikeutetuilla velkojilla ei ole intressiä suostua kompromisseihin. Etuoikeutettu velkoja voi useimmiten luottaa siihen, että hän saa etuoikeutensa turvin maksun saatavastaan. On ilmeistä, että laaja-alaisille etuoikeuksille rakentuvassa oikeusjärjestyksessä saneerauksen on oltava tuomioistuinkeskeistä. Ja kääntäen: velkojakeskeinen saneerausjärjestelmä on mahdollinen vain, kun yleisten etuoikeuksien määrä on rajoitettu.

YrSanL:n valmistelussa lain säätämisen katsottiin edellyttävän etuoikeusjärjestelmän muuttamista, sillä muutoin saneerauslainsäädäntö heikentäisi entisestään etuoikeudettomien velkojien asemaa.[47] Muutos toteutettiin lailla velkojien maksunsaantijärjestyksestä ((1578/92), mikä raivasi esteet velkoja-autonomisen päätöksenteon tieltä.[48] Samaa on ehdotettu Ruotsissakin huolimatta siitä, että ehdotettu saneerausmenettely ei perustu vastaavassa määrin velkojien autonomialle.[49]

> Ensiarvoisen tärkeää saneerauksen onnistumiselle on vakuusvelkojien myötämielisyys. Erityisesti yrityskiinnitysvelkojat ovat avainasemassa. On ilmeistä, että MJL 5 §:n puolitussääntö – yrityskiinnitys tuottaa etuoikeuden vain puoleen kiinnitetyn omaisuuden arvosta – lisää olennaisesti yrityskiinnitysvelkojien saneerausalttiutta. Konkurssi aiheuttaa yrityskiinnitysvelkojille aikaisempaa selvästi suuremman riskin, joten rationaalisen päätöksenteon odotetaan tässä velkojaryhmässä suosivan saneerausvaihtoehtoa.

---

[46] Näin *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 325–326 lähteineen. – Velkojien vakuuttamisessa uudelleenjärjestelyn edullisuudesta on toinenkin este. Teoreettisesti tarkastellen likvidaatiokonkurssin sisältämällä todellisella myynnillä on etuna se, että myynti automaattisesti korjaa fiktiiviseen hintaan jäävät vääristymät. Ks. *Baird*, The Uneasy Case for Corporate Reorganizations s. 128.

[47] HE 1992:182 s. 14–15 ja 60.

[48] MJL:n esitöissä viitattiin siihen, että keskeisiltä velkojilta puuttuisi ilman uudistusta taloudellinen kiinnostus saneerausjärjestelyihin, mikä heikentäisi merkittävästi saneerausmahdollisuuksia. Ks. HE 1992:181 s. 16.

[49] SOU 1992:113 s. 321–339.

Velkojien autonomian toimivuus jatkamiskonfliktissa

Toisaalta jatkamiskonfliktia ei voida ratkaisun yhteiskunnallisten heijastusvaikutusten takia jättää kokonaan velkoja-autonomisen päätöksenteon varaan. Havaitaan, että velkojien autonomian rationaalisuus heikkenee siirryttäessä sen ydinalueen ulkopuolelle. Velkojien autonomia on pohjimmiltaan *jakokonfliktin* ratkaisukeino. Autonomia on tarkoituksenmukaisin päätöksenteon muoto, jos kysymys on *pelkästään* velallisen varallisuusmassan hallinnoimisesta ja jakamisesta.

Tehokkain vastaväite velkojien autonomiaa vastaan on, että velkojakeskeinen päätöksenteko ei anna takeita siitä, että saneerauksen kansantaloudelliset hyötynäkökohdat otettaisiin riittävästi huomioon. Saneerauksessa velkojien autonomia on hyväksyttävissä vain sillä reunaehdolla, että velkojien päätöksentekoa pystytään ohjaamaan yksittäisen maksukyvyttömyysmenettelyn muodostamassa autonomisessa järjestelmässä. Tällaisista järjestelmistä tai niiden ohjaamisesta ei ole aikaisempia kokemuksia, joskin eräät perusolettamukset vaikuttavat oikeutetuilta. Riidattomana voitaneen pitää esimerkiksi sitä, että ohjautumista ei saada aikaan säännöksin, jotka määräävät, mitä velkojien (tai muiden saneerauksen osapuolten) tulee tiettyjen tosiseikkojen vallitessa tehdä. Tilanteet ovat joko liian monimutkaisia tai vaihtelevia velvollisuusnormein katettavaksi.[50]

2.3. Velkojien päätöksentekoon vaikuttaminen

Arviointien epätarkkuusperiaate

Tarkkaan ottaen velkojien käyttäytymismallit eivät velkoja-autonomiankaan alueella ole kokonaan lainsäädännöllisen vaikuttamisen ulottumattomissa. Tämä johtuu siitä, että yritysten jatkamis- ja likvidaatioarvoja ei yleensä pystytä määrittelemään absoluuttisella tarkkuudella.[51] Esimerkiksi kehittymättömissä oloissa (esim. Itä-Eurooppa) tai kehittyneenkin talouden syvässä lamassa epävarmuustekijät saattavat olla niin suuret, että velkojat eivät pysty rationaaliseen päätöksentekoon; jäädään yksinkertaisesti odottamaan tulevaa kehitystä. Seurauksena on velkojien passiivisuudeksi kutsuttu ilmiö, mikä on eräiden konkurssijärjestelmien ongelma. Maksukyvytöntä yritystä ei haeta sen enempää likvidaatiokonkurssiin kuin legaaliseen

[50] Huomattakoon, että yrityksen toiminta maksukyvyttömyysmenettelyn kaltaisessa häiriötilassa on erilaista kuin normaaleissa olosuhteissa.

[51] Tämä johtuu siitä, että »... bero på den konkrete situasjonen hvilket verdsettelseskriterium som skal anvendes.» Näin NOU 1993:16 s. 28.

uudelleenjärjestelyynkään (mitä useimmat oikeusjärjestykset eivät tosin tunnekaan), vaan sopimuskumppanit joko luopuvat kaupankäynnistä ko. yrityksen kanssa tai vaativat käteismaksuun rinnastettavan suorituksen.[52]

Tulevan tuottoarvon (= käytännössä jatkamisarvo) ja esineittäisen eli hajoittavan likvidaatioarvon vertailu on aina yksinkertaistus. Kaikki konkurssijärjestelmät sallivat muunkin realisoimistavan kuin esineittäin myymisen. Toiminnalliset kokonaisuudet tai koko yritysvarallisuus voidaan myydä kerralla.[53] Omaisuuden rahaksimuutto toiminnallisina kokonaisuuksina onkin konkurssissa paitsi sallittua myös käytännössä hyvin tavallista. Likvidaatioarvoja, jos termillä tarkoitetaan omaisuuden rahaksimuuttamisesta konkurssissa saatavaa vastiketta, on monia, joskus jopa kymmeniä. Lisäksi on, kuten edellä todettiin, huomattava, että mikään ei estä saneerausmenettelyssä tapahtuvaa esineittäistä myyntiä.

> Jatkamisarvoon sisällytetään muitakin kuin pelkkiä voitto-odotuksia. Jatkamisarvolla saatetaan ymmärtää myös toiminnallisten kokonaisuuksien realisoinnissa saavutettavaa lisäarvoa esinekohtaiseen realisointiin verrattuna.[54] Tällöin jatkamisarvo ja likvidaatioarvo ovat yleensä identtiset; käsitteetkin tulevat synonyymeiksi.

Saneerausmenettelyn suosimisesta lainsäädännössä

Arviointien epätarkkuus avaa mahdollisuuden saneerauksen suosimiseen maksukyvyttömyyslainsäädännössä. Suosimista pidetään oikeutettuna ja taloudellisesti rationaalisena silloin, kun likvidaatio- ja jatkamisarvojen määrittelyssä on poikkeuksellisia vaikeuksia. Vaikeudet ilmenevät arvojen epätavallisen suurina heilahteluina.[55] Arvioimisen poikkeuksellinen epävarmuus siis on oi-

---

[52] Ks. lähemmin *Mitchell*, Creditor passivity and bankruptcy *passim*. Arviointien tarkkuus riippuu myös yrityksen toimialasta. Yleensä ajatellaan, että aineettomia hyödykkeitä tuottavan yrityksen arvo putoaa eniten likvidaatiossa; toisin sanoen tällaisen yrityksen jatkamisarvo on likvidaatioarvoon verrattuna korkeampi kuin perinteisen teollisuusyrityksen.

[53] Ensiksimainitulla on merkitystä monialayrityksissä ja eri paikkakunnilla toimivissa yrityksissä. Realisoinnissa tietyn alan tai tietyn paikkakunnan yritysvarallisuus myydään kokonaisuutena. Myös koko velallisyrityksen 'liiketoimintojen' myynti kokonaisuutena tulee säännönmukaisesti harkittavaksi. – Koko yritysten tai toiminnallisten yksikköjen luovutusmahdollisuuksilla näyttää muutoinkin olevan jonkinlainen yhteys saneeraukseen. Saneerausmenettelyn käyttöönottamisen Yhdysvaltojen maksukyvyttömyysoikeudessa, mikä siis tapahtui vuonna 1898, on arveltu perustuneen siihen, että tuolloin kokonaisille yrityksille tai niiden toiminnallisille osille ei ollut markkinoita. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 66.

[54] Tapauksista, joissa going concern -arvoa ei voida ottaa perusteeksi, ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 41–42.

[55] *Mitchell* mt. s. 212: »Designing a law with a bias towards reorganization of claims or of production operations might be desirable when a large proportion of firms have particular-

keuspoliittinen perustelu sille, että lainsäätäjä, lähtökohtaisesta neutraliteettivaatimuksesta poiketen, suosii uudelleenjärjestelymenettelyä.[56]

Saneerausmenettelyn suosinta voi tapahtua monin tavoin. Paradoksaalista kylläkin, tehokkainta uudelleenjärjestelyn suosintaa olisi konkurssirealisoinnin vaikeuttaminen. Jos esimerkiksi esineittäinen ('piecemeal') realisointi tehtäisiin ainoaksi sallituksi realisoimistavaksi konkurssissa, odotettavissa olevat realisointitappiot olisivat niin suuret, että velkojat päätyisivät arvioinneissaan jatkamisarvon suuremmuuteen. Tällöin he ovat, lähtökohdaksi hyväksytyn joskin todistamattoman olettamuksen mukaan, valmiita kannattamaan saneerausmenettelyä. Yhdessäkään saneerausjärjestelmässä tälle tielle ei kuitenkaan ole lähdetty – ainakaan julkilausutusti. Pikemminkin konkurssin realisaatiojärjestelmää on pyritty monipuolistamaan.

Toinen tapa on säännellä menettelystä aiheutuvia kustannuksia. Tunnettua on, että korkeat konkurssikustannukset vähentävät yrityksen likvidaatioarvoa; ulkomaisessa tutkimuksessa kustannusten on todettu nousevan jopa 6 prosenttiin yrityksen arvosta.[57] Saneerausmenettelyn kustannukset ovat tästä vain murto-osa. Rajatapauksissa, joissa likvidaatio- ja jatkamisarvot ovat lähellä toisiaan, velkojien kannattaa tästä syystä valita halvempi saneerausmenettely.[58] Suosinta voi tapahtua myös sääntelemällä menettelyn aloittamista. Esimerkiksi – saneerausmenettely saadaan aloittaa kevyen, vain muodollisiin menettelynedellytyksiin rajoittuvan tutkinnan jälkeen,[59] kun taas konkurssimenettelyn käynnistyminen sidotaan tiukkoihin materiaalisiin kriteereihin. Saneerausmenettelylle voidaan myös antaa etusija valintatilanteissa, joissa vireillä ovat yhtäaikaa hakemukset konkurssista ja saneerauksesta.

Yksimielisyys vallitsee siitä, että saneerauksen sisällön tulisi olla suoran oikeudellisen vaikuttamisen ulottumattomissa. Saneeraus, jonka tuomioistuin pyrkii

---

ly uncertain liquidation or continuation values.» – Kyseinen tila vallitsee paitsi kehittymättömässä markkinataloudessa myös lama-aikana.

[56] Tällaisessa tapauksessa voidaan puhua yrityksen nauttimasta saneerausedusta, joka esiintyy tyypillisimpänä YrSanL:n(kin) esikuvana olleessa Bankruptcy Code'n 11 luvun uudelleenjärjestelyssä.

[57] *Jensen–Meckling*, Theory of the Firm s. 175. Arviossa on otettu huomioon vain oikeudelliset kustannukset.

[58] Vasta-argumentti taas on, että yritys ajautuu uudelleenjärjestelystä huolimatta konkurssiin, jolloin sitä rasittavat sekä konkurssi- että saneerauskustannukset. Tässä tapauksessa velkojien jako-osuudet ovat yleensä pienemmät kuin jos yritys olisi ohjautunut suoraan likvidaatiokonkurssiin. Uudelleenjärjestelyn oikeuspoliittinen rationaalisuus on tälläkin perusteella asetettu kyseenalaiseksi. Ks. *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 326.

[59] Tällöin voidaan puhua velallisen prosessuaalisesta »saneerausedusta». Jäljempänä palataan kysymykseen, voidaanko YrSanL:n järjestelmässä erottaa vastaava menettelyllinen etu.

toteuttamaan vastoin intressiryhmien tahtoa, epäonnistuu vääjäämättä. Se, että tuomioistuimen valta siirretään selvittäjälle – toisin sanoen kyse on selvittäjäkeskeisestä saneerausjärjestelmästä – ei paranna ennustetta.[60] Kokonaisuutena ottaen voidaan todeta, että saneeraus*lainsäädännön* merkitys jää suhteellisen vähäiseksi, ellei sillä voida vaikuttaa intressitahojen käyttäytymiseen. Tällainen tavoite taas johtaa ristiriitaan toisen reunaehdon, sääntelyn niukkuuden kanssa. Realistisesti tarkasteltuna maksukyvyttömyyslainsäädännöltä voidaan vaatia enintään, että se jos mahdollista edistää intressiryhmien, ennen kaikkea velkojien, rationaalista tahdonmuodostusta.[61] Erillisen saneerausmenettelyn ja konkurssissa toteutettavan saneerauksen (eli konkurssisaneerauksen) välillä ei näytä tässä suhteessa olevan eroa.[62]

2.4. YrSanL:n päätöksentekojärjestelmä

2.4.1. YrSanL:n järjestelmän kuvaus

Velkojakeskeisessä järjestelmässä tyydytään menettelyn pääpiirteitten sääntelyyn eli menettelylliseen raamilakiin[63], tuomioistuinkeskeisessä järjestelmässä päädytään yksityiskohtaisten menettelysääntöjen asettamiseen. Velkojakeskeisessä järjestelmässä aloittamisharkinta on kevyt, suppealle tutkinnalle perustuva. Saneerausmenettelyllä on joko pelkästään muodollisia edellytyksiä tai sääntely tapahtuu saneerauksen esteiden kautta. Jälkimmäisten avulla ennalta toivottomiksi todetut (= saneerauskelvottomiksi tiedetyt) yritykset suljetaan menettelystä. Tällai-

[60] Tähän saneerauksen malliin ei kritiikkiä ole hiukan yllättäen kohdistettu. Selitys lienee siinä, että vaihtoehto ei ole ollut esillä keskieurooppalaisessa tutkimuksessa ja lainvalmistelussa.

[61] Seuraava ajatuskulku tuntuukin osuvasti kuvaavan saneerausmenettelyä maksukyvyttömyysongelman ratkaisukeinona. »Styrning inom *självreglande system* bör bygga på och avbilda det självreglande systemets interna mekanismer och funktionssätt. Det gör att konstituerande regler är viktiga samt att finns utrymme för ramlagstiftning som skänker systemet stadga och enhet.» Näin *Hydén*, Ram eller lag? s. 104.

[62] Saneerauskirjallisuudessa on aiheellisesti suhtauduttu pessimistisesti lainsäätäjän mahdollisuuksiin muuttaa sidosryhmien asenteita, jos yritys on taloudellisesti epäonnistunut. Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 92. Vielä vaikeampi on vaikuttaa saneerauslainsäädännöllä yrityksen vastaisten liikekumppanien asenteisiin. Yrityssaneerausopas (s. 100) toteaakin osuvasti: »Paraskaan lainsäätäjä ei ole keksinyt menetelmää, jolla muut markkinaosapuolet saataisiin käyttäytymään normaalisti saneerauksen jälkeen.»

[63] Ennen kaikkea menettelyn aloittaminen ja lopettaminen on säänneltävä niihin liittyvien oikeusvaikutusten takia.

nen sääntely luo todistuksellisen saneerausedun; menettely aloitetaan, ellei vastasyytä, saneerauskelvottomuutta, pystytä riittävästi selvittämään.[64] Tuomioistuinkeskeisessä järjestelmässä tuomioistuin kontrolloi tiukasti saneerausmenettelyyn pääsyä. Velallisyrityksen on täytettävä laissa asetetut positiiviset (aineelliset) kriteerit, joihin yleisimmin kuuluu juuri vaatimus saneerauskelpoisuudesta. Ja ellei yksittäisessä saneerausasiassa saada riittävää selvitystä positiivisesta edellytyksestä (esim. saneerauskelpoisuudesta), menettelyä ei aloiteta, toisin sanoen hakemus hylätään.

YrSanL:n järjestelmä on hankalasti sijoitettavissa. YrSanL:n sääntelytiheys on suuri ja menettelysäännökset enimmäkseen pakottavia. Saneerausmenettelyn eteneminen on lyöty ennalta lukkoon ilman, että tuomioistuin saisi toimia yksittäistapauksen erityispiirteiden mukaan. Säännösmäärillä mitaten Suomen YrSanL:n järjestelmä näyttäisi olevan hyvin tuomioistuinkeskeinen. Toisaalta YrSanL:ssa myös korostetaan velkojien päätösvaltaa.[65] Laki jättää velkojille itsenäisen päätösvallan keskeisessä kohdassa eli saneerausohjelman hyväksymisessä. Tätä päätösvaltaa rajoittaa se, että tuomioistuimella on puolestaan laaja kontrollivalta. Velkojien hyväksymäkin ohjelma voidaan jättää materiaalisin perustein vahvistamatta. Ilmeiseen velkojapainotteisuuteen viittaa vielä se, että menettelyn aloittaminen velallisen hakemuksesta edellyttää velkojien kuulemista. YrSanL näyttää kompromissilta, jossa on yhdistetty velkoja-autonomisen ja tuomioistuinkeskeisen järjestelmän osia.

---

[64] Todettakoon, että tällä kannalla on YrSanL. »Lain systematiikka on siis se, että yritys oletetaan elinkelpoiseksi, kunnes sen elinkelvottomaksi osoittava jokin menettelyn lakisääteinen este havaitaan.» Ks. *Liukkonen*, Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 33. VJL:n lähtökohta on toinen; mitään velkajärjestelyetua ei tunneta. Velkajärjestelyn edellytyksistä, sosiaalisesta suoritusesteestä tai erityisestä syystä, on saatava VJL:n aloittamisharkinnassa (ainakin periaatteessa) riittävä selvitys. Ellei näin tapahdu, harkinta ei etene esteisiin saakka, vaan hakemus hylätään. Velkajärjestelymenettelyn edellytyksistä ks. *Niemi-Kiesiläinen*, Johdatus velkajärjestelylakiin (Velkaneuvonnan ja -järjestelyn alkutaipaleelta) s. 7–13.

[65] Hallituksen esityksessä tavoitteiden yhteydessä todetaan, että lainsäädännöllä voidaan luoda »oikeudelliset puitteet, jotka antavat mahdollisuuden etsiä ja toteuttaa sellaisia ratkaisuja vaikeuksiin joutuneen yrityksen ongelmiin, että toiminnan jatkuminen voidaan turvata... Laissa ei voida määritellä yrityksen saneerauksen edellyttämiä liiketaloudellisia toimenpiteitä... Asian monitahoisuus ja oikeussuojatarpeet tekevät siten välttämättömäksi suhteellisen laajan ja seikkaperäisen säännöstön samoin kuin sen, että asian käsittely uskotaan tuomioistuimille. Menettely on kuitenkin järjestettävä mahdollisimman pitkälle niin, että tuomioistuin ei joudu ratkaisemaan liiketaloudellisia kysymyksiä, vaan ainoastaan asianosaisten oikeussuojaan liittyviä asioita.» Ks. HE 1992:182 s. 16.

YrSanL:n velkoja-autonomiset piirteet havainnollistuvat vertailussa Ruotsin valmisteltavana olevaan uudelleenjärjestelylakiin.[66] Ehdotuksessa velkojien vaikutusmahdollisuudet rajoittuvat oikeuteen tulla kuulluiksi. Kuuleminen ajoittuu menettelyn jatkamisesta päättämiseen (ehdotettu 2:19); velkojien kuuleminen ei – toisin kuin YrSanL:ssa – ole edellytys menettelyn aloittamiselle.[67]

2.4.2. YrSanL legaliteettiperiaatteen sovellutuksena

Sääntely rakentuu YrSanL:n järjestelmässä legaliteettiperiaatteelle.[68] Tässä mielessä laki on vanhakantainen.[69] Legaliteettiperiaatteen läpäisemä sääntely on omiaan takaamaan menettelyosallisten oikeusturvan. On huomattava, että legaliteettiperiaatetta toteuttava sääntely tulee välttämättömäksi, jos saneerausmenettely johtaa vastakohtaisasetelmaan. Tähän on varauduttava erityisesti silloin, kun velkojille tai muulle sivullistaholle (esim. valvontaviranomaiselle) annetaan oikeus menettelyn käynnistämiseen vastoin velallisen tahtoa. Tällöin syntyy velkoja-aloitteista konkurssia vastaava tilanne.[70] On katsottu, että tässä tapauksessa velallisen oikeusturva vaatii tarkkarajaisia aloittamisen edellytyksiä, säänneltyä menettelyä ja kontradiktoorista käsittelyä. Myös tarve menettelyn väärinkäytösten estämiseen vaatii vahvaa tuomioistuinkontrollia, joka oikeusvaltiollisen lakisidonnaisuuden takia johtaa kattavaan sääntelyyn.

> Legaliteettiperiaatetta on perusteltu kotimaisessa kirjallisuudessa seuraavasti: »... täyttääkseen tehtävänsä aineellisen oikeuden palveluksessa prosessioikeuden tulee olla riittävän seikkaperäisesti ja yksiselitteisesti lainsäädännön tasolla kodifioitu. Prosessilaki ei saa jättää oikeaa menettelytapaa etsivää tuomaria pulaan; tuomioistuimen käytettävissä oleva aika on ainakin periaatteessa tarkoitettu aineellisoikeudellisen 'pääasian' eikä prosessuaalisten menettelytapakysymysten harkintaan. Uudenaikaisissa prosessilaeissa tämä näkökohta konkretisoituu normituksen laajuudessa ja laadussa: oikeussäännöksiä on kvantitatiivisesti paljon ja ne ovat kvalitatiivisesti selkeitä ja yksiselitteisiä.»[71]

---

[66] Ehdotus on julkaisussa SOU 1992:113.

[67] Kuulemisen tarkoituksista ks. SOU 1992:113 s. 433–434.

[68] Legaliteettiperiaate ei ole optimointikäskyn tyyppinen oikeusperiaate vaan lähinnä tuomioistuimen toimivallan lakisidonnaisuuden ilmaiseva sääntö. Ks. esim. *Jonkka*, Syytekynnys s. 186.

[69] Adjektiivi on paikallaan ainakin, jos YrSanL:ia verrataan rationaalisuusehtojen mukaiseen saneerauksen ideaalijärjestelmään. Ideaalijärjestelmä lähtee delegointiperiaatteesta.

[70] Näin SOU 1992:113 s. 380 menettelyn osalta.

[71] Siteeraus on *Hormialta* (Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 46). Legaliteettiperiaatteen ja delegointiperiaatteen välisestä jännitteestä ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång I

YrSanL:n sääntelyn poikkeuksellinen tiheys ja pakottavuus saatetaan selittää muullakin tavoin. Ensinnäkin velvollisuusnormeja soveltavalla päätöksenteolla ja legaliteettiperiaatteella on luonnollinen yhteys. Sidottu päätöksenteko vaatii sidottua menettelyä.[72] Toisin sanoen YrSanL:n sääntösidonnainen aloittamisharkinta ja vahvistamisharkinta edellyttävät (myös) legaliteettiperiaatteen mukaista menettelynkin sääntelyä. Vasta jos tuomioistuimelle tietoisesti annetaan tavoiterationaalista päätöksentekoa vaativia tehtäviä, menettely voidaan perustaa legaliteettiperiaatteen sijasta delegointiperiaatteelle.[73] Delegointiperiaatteeseen siirtymisen hintana on ennustettavuuden katoaminen. Delegoidussa menettelyssä asianosaisten on vaikea ennakoida, mihin prosessitoimiin heidän tulisi ryhtyä.[74] Tämä ei ole voittamaton este, sillä menettelyllistä ennustettavuutta ei pidetä – aineellisoikeudellisesta ennustettavuudesta poiketen – kovinkaan merkittävänä. Riittää, että menettelyosalliset ehtivät menettelyn kuluessa mukautua kulloinkin noudatettaviin prosessuaalisiin sääntöihin.

> Oma asiansa on vapaan menettelyn pysyttäminen vapaana. 'Vapaamuotoiset' menettelyt ovat taipuvaisia proseduralisoitumaan; toisin sanoen niihin luodaan menettelysääntöjä. Näin on tapahtunut muun muassa pesän-

---

s. 47–49. Legaliteettiperiaatteen vaivihkaisesta väistymisestä uusimmassa menettelylainsäädännössä ks. *Fitger*, Några tankar om antalet paragrafer i RB s. 166–172. Voimassaolevassa oikeudessa hakemuslainkäytön alan laajentuminen selittyy osaksi pyrkimyksellä joustavaan menettelyyn. Hakemusasioille ominaisen käsittelyn eduksi on nimittäin luettu se, että menettely voidaan (ja se myös tulee voida) sovittaa vaihtelevien olosuhteiden mukaan riita-asioiden menettelyä laajemmin. Näin SOU 1991:106 s. 669.

[72] Onkin todettu, että »prosessioikeus on ankaraa oikeutta eivätkä siinä vaikuttavat oikeusvarmuussyyt salli tuomarille laajaa harkinnan vapautta.» Näin *Hormia* mt. s. 46 alaviite 112.

[73] Delegointiperiaatteelle tukeutuvasta hallintolainkäytöstä ks. ehdotus hallintolainkäyttölaiksi OM 1994:2 s. 89: »Hallintolainkäytössä ... säännökset ilmaisevat pikemminkin tietyn periaatteen kuin ohjaavat kasuistisesti menettelyn kulkua.» Delegointiperiaatteen etuna on pidetty menettelyn sopeutumista tapauksen tosiseikkojen mukaan, mikä johtaa varmuuteen, nopeuteen ja halpuuteen. Delegointi voi tapahtua joko tuomioistuimelle tai asianosaisille. Jälkimmäisen haittana on, että periaate edellyttää asianosaisten yhteistoimintaa; muutoin haluton osapuoli pystyy sabotoimaan menettelyä. Niinpä delegoinnin katsotaan vaativan ankaria muotosäännöksiä ja erityisesti prekluusiojärjestelyjä. Ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång I s. 50. Tuomioistuimelle tapahtuva delegointi taas sisältää puolueellisuuden riskin.

[74] Legaliteettiperiaate saa pääosan oikeutustaan juuri menettelyn ennustettavuuden lisääntymisestä. Ks. *Ellilä*, Hovioikeusmenettely ja oikeudenkäynnin uudistus s. 30 ennustettavuuden merkityksestä ks. *Dahlgren* SvJT 1994 s. 401. Periaatteen teho kasvaa, jos vielä menettelyprejudikaateille annetaan erityinen sitovuus kuten on esitetty. Ks. *Linna*, Linjanmuutos korkeimmassa oikeudessa – vai erilainen tapaus? DL 1989 s. 483. Vrt. *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 48, joka antaa menettelykysymyksiin liittyvälle oikeuskäytännölle (vain) sille kuuluvan normatiivisen painon.

jakajan toimittamassa osituksessa ja perinnönjaossa. Kehitetyt menettelysäännöt ovat yleensä olleet yleisten (prosessuaalisten) periaatteitten sovellutuksia, ja niistä keskeisimmät on sanktioitu osituksen pätemättömyydellä. Pätemättömyys seuraa muotovirheestä.[75]

Toinen mahdollinen selitys pakottavalle sääntelylle on lainsäätäjän pyrkimys varta vasten sitoa tuomioistuinten harkintaa. Oletetaan, että säännökset määräävät sitovasti saneeraustuomioistuimen toiminnan rajat. Voidaan esimerkiksi ajatella, että delegoidussa menettelyjärjestelmässä tuomioistuimet ohjaisivat saneerausta 'ulkoprosessuaalisesti' kuten Yhdysvalloissa tapahtui ennen Bankruptcy Code'n 11 luvun uudistamista vuonna 1978. Toinen asia on, kuinka realistinen tällainen pelko skandinaavisessa oikeuskulttuurissa on. Suomen oikeudessa lainkäyttö on ollut perinteisesti istuntosidonnaista, mikä käytännössä rajoittaa tehokkaasti tuomioistuimen aktiivisuutta. Vaikka alioikeusmenettelyn uudistus murtaakin tätä perinnettä, *common law* -järjestelmien pelko saneeraustuomioistuimesta, joka »is running wild», tuskin on aiheellinen Suomen oikeudessa, vaikka menettelyn sääntelyä purettaisiin huomattavasti.

2.4.3. Saneeraus itseohjautuvana järjestelmänä

Itseohjautuvista järjestelmistä

Saneerauksen sisällön itseohjautuvasta määräytymisestä muodostettu kuva heijastuu toisaalta tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuteen aloittamisharkinnassa. Toisaalta taas väite saneerausmenettelyn itseohjautumisesta avaa uuden kysymyskokonaisuuden. Joudutaan kysymään, mitä periaatteita noudattaen saneeraus saa yksittäistapauksessa sisältönsä. Samalla kysymyksenasettelu antaa mahdollisuuden pohtia oikeudellisen sääntelyn vaikutusmahdollisuuksien rajoja.

Jos saneerauksen sisältö määräytyy oletetulla tavalla autonomisesti, saneerausmenettelyllä on piirteitä, jotka ovat ominaisia refleksiiviselle oikeudelle. Refleksiivinen oikeus luottaa nimenomaan kohteensa itsesääntelyominaisuuksiin. Katsotaan, että riittävään sääntelyyn päästään, kun lainsäätäjä määrittää toimivallan, organisaatiot ja menettelyn.[76] Sääntelyn kohde tuottaa tämän jälkeen si-

[75] Ks. lähemmin *Välimäki*, Toimitusosituksesta (Julkaisematon lisensiaatintutkimus 1986) *passim*. Vastaavasta hallintomenettelyn prosessuaalistumisesta ks. *Mäenpää*, Hallintosopimus s. 20 ja 29–30.

[76] Tämä refleksiivisen oikeuden määritelmä on peräisin Tuorilta. Ks. *Tuori*, Oikeus, valta ja demokratia s. 45. Ideologiseksi määritelmäksi kelpaa esimerkiksi toteamus, että refleksiivinen oikeus »klart går *fra* en *formel* ret praeget af formel rationalitet over en *materiel* form ...» Näin *Dalberg–Larsen*, Retsstaten, velfaerdsstaten og hvad så? s. 197. Toinen asia on, mistä

sältönorminsa; saneerauksen kohdalla se suunnittelee tulevan saneerauksen keinot.[77] On huomattava, että menettelykin voidaan yksityiskohdissa jättää itseohjautuvaksi.[78] Itse asiassa delegointiperiaatteelle tukeutuvat vaihtoehtoiset prosessimallit rakentuvat ajatukselle, että tarvittava menettelysääntöjen kokonaisuus määräytyy tiettyjen kiinnekohtien mukaisesti erikseen kussakin yksittäistapauksessa.

Oikeusvaltion periaatteet tuovat itseohjautuvuuteen eräitä rajoituksia. Jos menettelyssä puututaan tavoitteen toteuttamiseksi intressitahon oikeuksiin (kuten YrSanL:n mukaisessa saneerausmenettelyssä kiistatta tapahtuu), menettelyn aloittaminen ja ehkä sen pääasiallinen kulkukin on säänneltävä täsmällisin velvollisuusnormein.[79] Ongelmaksi jää, mitä täsmällisyys tarkoittaa eli missä määrin lähtökohtana olevasta sääntelyn täsmällisyydestä tingitään. Saksan saneerauslainsäädännön valmistelussa tuotiinkin korostetusti esiin saneerauksen onnistumisen ja oikeusturvan ristiriita.[80] Saneerauksen onnistumistodennäköisyys kasvaisi, jos menettely voitaisiin aloittaa ennen maksuykyvyttömyysmenettelyn klassista kriteeriä, maksukyvyttömyyttä. Tämä kuitenkin pakottaisi epätäsmällisiin yleislauseketyyppisiin edellytyksiin – esimerkkinä 'yrityksen toiminnan vaarantuminen rahoitusvaikeuksien takia'. Mainitut kriteerit eivät kuitenkaan vielä oikeuta puuttumaan kansalaisten varallisuuspiiriin. Sitä paitsi tällaiset tosiseikat eivät juuri sovi tuomioistuimen kontrolloitaviksi.

Valmistelussa todettiin, että »uhkaava maksukyvyttömyys» on hyvin tarkoituksenmukainen aloittamiskriteeri, jos menettelyn käynnistää velallinen. Koska

---

yksityisoikeudellisista instituutioista voidaan löytää refleksiivisen oikeuden empiirisiä esimerkkejä. Ks. *Iivari*, Rikosten ja riitojen vaihtoehtosovittelu refleksiivisen oikeuden konseptiossa s. 35, erityisesti alaviite 21. – Refleksiivinen oikeus merkitsee prosessuaalisen sääntelyn korostumista entisestäänkin. Jo nykyisin on väitetty, että »issues of procedural justice pervade modern society» ja että »procedure plays a central role in the law.» Näin *Bayles*, Procedural Justice s. 1. Samansuuntainen joskin varovaisempi on myös *Dalberg–Larsen*in kehitysennuste. Ks. mt. s. 208. Proseduralismin heijastumisesta EY-oikeudessa ks. *Wilhelmsson*, Sosiaalinen sopimusoikeus ja Euroopan integraatio s. 120–121.

[77] Tämän suunnittelupainotuksen takia voidaankin sanoa, että saneerausmenettelyssä on elementtejä sekä itseohjautuvasta että suunnittelevasta järjestelmästä. Järjestelmistä ks. esim. *Hydén*, Ram eller lag? s. 45–64.

[78] Tosin lähtökohtana on, että itseohjautuva järjestelmäkin tarvitsee menettelynormeja toisaalta konfliktien ratkaisuun, toisaalta tarkoituksenmukaisen päätöksenteon takaamiseksi. Ks. *Hydén* mt. s. 52 ja 91.

[79] Oikeusturvaa on pidetty tärkeänä myös suunnittelevassa järjestelmässä; oikeusturva saattaa vaatia yksityiskohtaista (menettelyn) sääntelyä. Näin *Hydén* mt. s. 95.

[80] Näin Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 154, johon seuraava esitys perustuu.

yksin velallinen voi riittävällä varmuudella todeta, uhkaako häntä maksukyvyttömyys, kyseistä aloittamisperustetta ei oikeusturvasyistä voida käyttää velkoja-aloitteisessa menettelyssä.[81] Velkoja-aloitteisessa menettelyssä on aloittamisperusteena käytettävä perinteistä maksukyvyttömyyttä. Suomen YrSanL edustaa eri ajattelumallia; lain järjestelmässä tämä oikeusturvaongelma on sivuutettu. Uhkaava maksukyvyttömyys on itsenäinen aloittamisperuste sekä velallis- että velkoja-aloitteisessa menettelyssä.

Jotta refleksiiviselle oikeudelle pohjautuva järjestelmä ohjautuisi lainsäätäjän asettamia tavoitteita seuraten, kirjallisuudessa katsotaan melko yksimielisesti, että järjestelmä kaipaa toimiakseen vähintäänkin punnintanormeja tai tavoitekeino-normeja. Ilman näitä järjestelmä ei ohjaudu oikein, so. tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Punnintanormeja käytetään pääasiassa sääntelemään julkisen vallan ja kansalaisten välisiä suhteita.[82] Punnintanormi osoittaa huomioonotettavat intressit; niiden tapauskohtaisia painoarvoja ei kuitenkaan etukäteen määrätä.[83] Menettelylainsäädännössä puhtaat punnintanormit ovat harvinaisia, joskin velvollisuussäännös määrittää monasti tuomioistuimen päätöksenteossa huomioonotettavat seikat. Punnintanormit voidaan tässä yhteydessä, yrityksen saneerausmenettelyssä, hylätä; niillä ei maksukyvyttömyysmenettelyssä päästä riittävän tehokkaaseen ohjaukseen.

> Esimerkin puhtaan punnintanormin hampaattomuudesta menettelyjärjestelmässä tarjoaa Ruotsin vuoden 1987 KL 7:8.2, johon on edellä viitattu. Momentin mukaan pesänhoitajan tulee ottaa huomioon työllisyysnäkökohdat. Säännöksellä ei ole ollut havaittavaa vaikutusta pesänselvitykseen.[84] Mitä tulee moderniin maksukyvyttömyysoikeuteen, punnintanormein tapahtuva sääntely olisi selvästikin mahdollinen VJL:n alueella. Laeissa ei kuitenkaan ole puhtaita punnintanormeja.[85] Tosin VJL 4 §:n säännös perusteista, joiden mukaan velallisen maksukykyä arvioidaan, lienee hyvin lähellä 'puhdasta' punnintanormia. Esimerkin kombinoidusta punnintanormista, joka liittyy velvollisuusnormiin, tarjoaa taas LMO 1 §. Pykälän mukaan asiaan osalliselle myönnetään maksuton oikeudenkäynti, jos hän ei kykene suorittamaan käsittelyn vaatimia menoja, »ottaen huomioon hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut talou-delliseen asemaansa vaikuttavat seikat.»

---

[81] Näin Allgemeine Begründung zum Konkurs- und Vergleichsverfahren KTS 1992 s. 53.

[82] *Tuori*, Oikeus, valta ja demokratia s. 33–34 ja 42.

[83] Tosin arvostuksen suuntaviivojen lukkoonlyöminen on mahdollista.

[84] Ks. edellä jakso 1.2.2.

[85] Ruotsin oikeudesta ks. SOU 1990:74 s. 222.

Sen sijaan tavoite-keinonormit ansaitsevat huomion.[86] Tällaisen sääntelyn etuna on, että tavoite-keinonormit sallivat monipuolisen ja vivahteikkaan ohjauksen. Tunnetaan sekä tavoitteita että keinoja painottavia tavoite-keinonormeja. Seuraava kuvaus tuntuu soveltuvan saneerausmenettelyn päätöksentekoon: »Tavoitepainotteisessa sääntelyssä sääntelyn kohteen asiaksi jää valita kulloisessakin tilanteessa tavoitteen saavuttamiseksi soveliaimmat keinot.»[87] Saneerauksessa tunnetaan tavoite, elinkelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen, mutta vaadittavia keinoja tai niiden valikoitumista ei voida yleisin säännöin määritellä. Näyttää siltä, että saneerauksen tarkoituksenmukainen ('oikea') ohjautuminen saadaan aikaan tavoitepainotteisilla tavoite-keinonormeilla.

Jos tavoite-keinosääntely on keinopainotteista, lainsäätäjä pyrkii ohjaamaan keinon valintaa. Mikäli keinot on määritelty tyhjentävästi ja niiden valintaa ohjataan asettamalla kullekin keinolle täsmälliset kriteerit, »lähestytään itse asiassa jo konditionaaliseen muotoon puettuja velvollisuusnormeja.»[88] Lausuttu sopii varsin hyvin VJL:n mukaiseen menettelyyn, sillä VJL 25 § sisältää paitsi tyhjentävän keinovalikoiman myös valintasäännön. Valintasääntö on 3 momentin lievimmän keinon periaate. Periaate lisättiin lakiin lakivaliokunnan ehdotuksesta.[89] Velkajärjestely, olipa se oma (yksityishenkilön) velkajärjestelymenettelynsä tai osa muuta menettelyä, näyttää toisin sanoen sijaitsevan velvoitenormisääntelyn ja hyvin vahvan tavoite-keinosääntelyn raja-alueella.

> On huomattava, että itseohjautuvan järjestelmän suuntaamiseen voidaan käyttää muitakin tekniikoita kuin edellä käsiteltyä tavoite-keinosääntelyä. On esitetty, että refleksiivisesti ohjautuvalle järjestelmälle pystytään antamaan sisältö yleislausekkeillakin. Mahdollista on, että tavoiterationaalisilla säännöillä on jo sinänsä järjestelmää ohjaavaa vaikutusta.[90]

---

[86] Tässä yhteydessä voidaan todeta, että tavoite-keinonormit ovat tavallinen normityyppi suunnittelevissa järjestelmissä – jollainen myös saneerausmenettely eräässä mielessä on. Ks. *Hydén*, Ram eller lag? s. 60, joka huomauttaa: »Mål-medelnormen handhas som regel av myndigheter dominerade av experter... Det saknas en omedelbart koppling mellan rättsfakta och rättsföljd. Det beslut som skall fattas kan således inte enbart vila på normativa ställningstaganden, utan de grundar sig främst på kunskapsmässiga överväganden.»

[87] Näin *Tuori* mt. s. 43.

[88] Myös *Laakso* (Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 26) viittaa kehitystendenssiin, jossa tavoite-keinonormit muuntuvat velvoitteen sisältäviksi kompetenssinormeiksi. Kyseinen muuntuminen onkin ilmeinen YrSanL:n menettelyn aloittamisedellytysten sääntelyssä.

[89] Ks. lakivaliokunnan mietintö n:o 14 s. 6.

[90] *Wilhelmsson* (Critical Studies s. 71) toteaa: »The theory of need-rationality expressly and directly states what is implicitly and indirectly contained in the ... reflexive logic.» Ks. myös *Wilhelmsson*, Social civilrätt s. 36–43.

Saneerauksen sisällön määräytymisestä YrSanL:n mukaisessa saneerauksessa

Hiukan harhaanjohtavasta ulkonaisesta vaikutelmastaan huolimatta YrSanL:n menettelysääntely vastaa yllättävän hyvin teoreettisia lähtökohtia. Menettelyn aloittaminen on velvollisuusnormein säänneltyä, sillä menettelyn aloittamisen kriteerit on legaliteettiperiaatteen toteuttamiseksi määriteltävä laissa. Vivahdeeroksi jää, että saneerausmenettelyn aloittamisperusteet määritellään muita maksukyvyttömyysmenettelyjä väljemmin, mikä heijastaa järjestelmän tavoitteiden ja oikeusturvanäkökohtien välistä, tavallaan ratkaisematta jätettyä ristiriitaa.

Saneerauksen suunnitteluvaiheessa havaitaan siirtymä refleksiiviseen järjestelmään, sillä YrSanL säätää organisaation (selvittäjä, velkojatoimikunta, saneeraustuomioistuin) asettamisen sekä sen elinten toimivallan. Menettelynkin sääntely harventuu; YrSanL sisältää säännöksiä saneerausohjelmaehdotuksen laatimisesta (39–40 §) ja siihen liitettävästä selvityksestä (41 §). Ohjelman sisältöä – joka viime kädessä merkitsee saneerauksen sisältöä – sääntelee vain YrSanL 42 §. Rakenteellisesti säännös on ilmeinen tavoite-keinosäännös; sen mukaan ohjelmassa tulee yksilöidä toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetut toimenpiteet ja järjestelyt. Keinoja, joilla tavoite saavutetaan, ei ohjata, ellei tällaisena pidetä ohjelman vahvistamisella tapahtuvaa epäsuoraa sääntelyä. Ohjelman vahvistamista säännellään velvollisuusnormein. YrSanL näyttää näin sijoittuvan heikon tavoite-keinosääntelyn piiriin.

Voidaan kysyä, mikä käytännön merkitys saneerausmenettelyn oletetulla itseohjautumisella on. Säädettävässä laissa itseohjautuminen vaikuttaa sääntelyn tyyppiin. Näyttäisi siltä, että pyrkimykset velvollisuusnormein tapahtuvaan sääntelyyn ovat turhia, sillä sääntelyn kohdetta eli saneerausta yksittäisessä saneerausasiassa ei voida tyydyttävästi hallita. Päädytään joko tyhjiin yleissäännöksiin tai kasuistiseen, aukolliseen sääntelyyn. Itseohjautuvuuden kannalta olisi johdonmukaista, että saneerauslaki olisi väljä menettelylaki.

Voimassaolevan oikeuden tulkinnan kohdalla huomionarvoista on, että lähtökohdan vaikutus ulottuu YrSanL:n yksittäisten säännösten tulkintaan. Erityisesti tulkittaessa säännöksiä, jotka oikeuttavat tuomioistuinta puuttumaan menettelyyn, varovaisuus on paikallaan.[91]

Itseohjautuvuuden oikeudellinen merkitys kärjistyy erityisesti lain aukoissa. Yksi YrSanL:ssa suoranaisesti sääntelemättä jäänyt kysymys on, voiko tuomioistuin antaa ohjeita saneerauksen sisällöstä. Tällaiset ohjeet voisivat vaik-

[91] Väärinkäsitysten välttämiseksi korostan, että tuomioistuintoimintoisuuden rajoitukset nimenomaisen toimivaltanormin tulkinnan tasolla ovat käsitteellisesti eri asia kuin tuomioistuimen oikeus puuttua menettelyyn ilman vartavastista säännöstä.

kapa määrätä selvittäjän laatimaan tietyntyyppisen saneerausohjelman tai hoitamaan liiketoimintaa määrätyllä tavalla. Eräissä saneerausjärjestelmissä (esim. Englannin Insolvency Act) tuomioistuimella on ohjeidenantovalta. Vertailtaessa eri maksukyvyttömyysmenettelyjä havaitaan, että konkurssisääntö ei tunne tätä järjestelyä.[92] Tällainen valta olisikin KS:ssä toteutetun velkojien autonomian perusteiden vastainen. Koska YrSanL:n perusta on pohjimmiltaan sama velkojaautonomia, ohjeidenantovalta ei, kun siitä ei ole nimenomaista säännöstä, ole hyväksyttävissä. Olettamus saneerauksen (sisällöllisestä) itseohjautumisesta vahvistaa tätä päätelmää.

Itseohjautumisella näyttää olevan vaikutusta myös aloittamisharkintaan. Asian luonteesta johtuen menettelyosallisten toiminta on ennakoimatonta; tuomioistuimen on mahdotonta ennustaa, mihin sisällöllisiin ratkaisuihin yksittäisessä menettelyssä päädytään. Yksi seuraus on, että yritysten saneerauskelpoisuuden arvioinneissa ei teoriassakaan voida päästä optimitarkkuuteen. Näin ollen voimavarojen käyttäminen perusteelliseen aloittamisharkintaan on prosessitaloudellisesti kyseenalaista. Riittävää panos/hyöty-suhdetta ei voida saavuttaa. Itseohjautuvuus tuntuu siis puoltavan kevyttä (eli suppeatutkintaista) menettelyn aloittamisen valvontaa. Tämä tarkoittaa säädettävää lakia ajatellen sitä, että saneerausmenettelyn aloittamiskynnys saa olla matala. Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden tulee kuitenkin olla niin laaja, että menettelyn ilmeinen väärinkäyttäminen estyy.

Muiden maksukyvyttömyysmenettelyjen itseohjautumisesta

Jos saneeraus määritellään pohjimmiltaan itseohjautuvaksi menettelyksi, on aihetta kysyä, poikkeaako se tässä suhteessa muista maksukyvyttömyysmenettelyistä. Mitä tulee konkurssimenettelyyn, havaitaan, että konkurssipesän selvitys ja hallinto on selvästikin itseohjautuva. KS asettaa selvityksen lähtökohdan, velkojien autonomian. KS ei yritäkään määrätä, mihin konkreettisiin toimiin konkurssihallinnon tulee pesän selvittämiseksi ryhtyä.[93] Sen sijaan päätöksenteon

[92] Se, että velkojilla on oikeus antaa pesänhoitajille ohjeita (arg. KS 64 §), on tietenkin velkoja-autonomiassa järjestelmän mukaista. Velkojainkokouksen ohjeenantovallasta ks. esim. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 376.

[93] Tästä on eräitä poikkeuksia, joissa on lähinnä kysymys pesän rahavarojen säilyttämisestä ja hallinnoimisesta (KS 59 §). Pesänselvitykseen kuuluvat rutiinit jäävät velkojainkokouksen ja (useimmiten käytännössä) pesänhoitajien harkintaan. Ruotsin KL 7:8.1 sisältää pesänhoitajien toimintaa ohjaavan yleissäännöksen. Säännöksen mukaan »åligger förvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta de alla åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet.» Säännös toisaalta valtuuttaa pesänhoitajan tar-

asianmukaisuutta, so. oikeaa tahdonmuodostusta, säännellään – välistä hyvinkin yksityiskohtaisesti.[94] Sääntely tapahtuu päätöksenteon muotoja (velkojainkokoukset, äänestäminen) ja päätöksentekoon osallistumista (intressivaatimus, jääviys) kontrolloimalla.

Skandinaavinen kehitys kulkee kohti likvidaatiokonkurssin itseohjautuvuuden kasvua, koska tuomioistuimen tehtävät konkurssissa entisestäänkin supistuvat. Ruotsissa on esitetty radikaalia tehtävien uudelleenjakoa valvontaviranomaisen, pesänhallinnon ja tuomioistuimen välillä. Tuomioistuimelle jäisi ensinnäkin päättäminen konkurssiin asettamisesta ja konkurssin lopettamisesta. Toiseksi tuomioistuin päättäisi velalliseen kohdistettavista pakkokeinoista; se myös ratkaisisi menettelyssä riitautetut asiat. Konkurssihallinnon tehtäväksi jäisi pesänselvitys sekä varojen että velkojen osalta.[95]

> Suomen vuoden 1993 konkurssilainsäädännön osittaisuudistus heijastaa osaltaan tätä kehitystä. Hallituksen esityksessä uudistamisen pitkän tähtäimen tavoitteeksi asetetaan, että päävastuu sen selvittämisestä, mille saataville maksetaan konkurssissa jako-osuutta, siirtyy tuomioistuimelta pesän hallinnolle. Tuomioistuimelle jäisi vain riitaisten kysymysten ratkaiseminen.[96] Osittaisuudistuksessa (1027/93) konkurssihallinnolle siirrettiin osa tuomioistuimelle aikaisemmin kuuluneista tehtävistä. Pesänhoitajan tulee tarkastaa valvonnat (KS 67a §).[97] Jos hän katsoo, että saatava tai sille vaadittu etuoikeus on perusteeton, hänen on tehtävä siitä muistutus.

Erityistäytäntöönpano eli ulosotto tarjoaa ainakin ulkonaisesti esimerkin velvollisuusnormein säännellystä maksukyvyttömyysmenettelystä. Ulosottomiehen

---

peellisiksi katsomiinsa toimiin, toisaalta se asettaa standardin, jota vasten pesänhoitajan toimia myöhemmin (esimerkiksi myöhemmässä vahingonkorvausprosessissa) arvioidaan. Ruotsin oikeuskäytännössä on vuoden 1921 KL:n ajalta – laissa oli vastaava säännös – ratkaisuja pesänhoitajien 'pesänhoitovallan' oikeudellista rajoista. Ratkaisussa NJA 1963 s. 471 katsottiin, että pesänhoitaja sai sopia pesän puolesta luotollisesta shekkitilistä. Ratkaisussa NJA 1966 s. 171 shekkitilisopimus taas todettiin pesää sitomattomaksi. Ks. lähemmin *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 577–579 viittauksineen. Saksalaisessa tutkimuksessa on kehitetty teoria, jonka mukaan pesänhoitajien valta on sidottu konkurssin tarkoitukseen. Konkreettisiin tuloksiin teoria ei tunnu johtavan. Ks. *Jauernig*, Ist die Rechtsmacht der Konkursverwalters durch den Konkurszweck begrenzt? s. 317–322.

[94] Ks. edellä jakso 1.2.2. Olisi houkuttelevaa väittää, että sääntelyn puuttuminen pesänselvityksen osalta johtuu tietoisesta valinnasta velkoja-autonomisen itseohjautumisen eduksi. Tätä vastaan puhuu se, että samaan lakitekniseen ratkaisuun on päädytty niissäkin konkurssijärjestelmissä, joissa lähtökohtana on tuomariautonomia.

[95] Ks. lähemmin SOU 1991:106 s. 120–139.

[96] HE 1993:216 s. 3–4. Ks. *Pesonen* DL 1994 s. 227.

[97] Tarkastuksen taso määräytyisi pesänhoitajan yleisen huolellisuusvelvoitteen mukaisesti. Näin HE 1993:216 s. 14. Riitautuksen laiminlyönti saattaa näin johtaa korvausvastuuseen.

toimimisvelvollisuus yksittäisessä ulosottoasiassa on pyritty määrittelemään kirjoitetussa laissa yksityiskohtaisesti.[98] Sääntelyn tehokkuus on kuitenkin asia erikseen. Näyttää siltä, että todelliseen sääntelyyn ei ole päästy. Tämä johtuu selvästikin siitä, että ulosottoperusteen täytäntöönpanoon kulloinkin tarvittavat toimet ovat niin yhteismitattomia, että tosiasiallisesti ulosottomiehen toimintaa ohjaavat yleislausekkeet, lähinnä hyvä ulosottotapa.[99] Jopa keskeisimmillä alueilla kuten etsiskelyvelvollisuuden ja ulosoton joutuisuusvaatimuksen kohdalla velvollisuusnormein tapahtuva sääntely jättää avoimeksi, miten ulosottomiehen tulee todellisuudessa menetellä, jotta ulosoton tavoite saavutetaan.[100]

VJL:n mukainen yksityishenkilön velkajärjestelymenettely edustaa tuomioistuimeen painottuvaa, velvollisuusnormein tapahtuvaa sääntelyä. Sääntelytiheydeltään VJL on legaliteettiperiaatteen mukainen. Sääntelyn tiheydestä johtuen tuomioistuimen päätöksenteko on suhteellisen tarkoin sidottua; ulkonaiset puitteet eivät jätä tilaa itseohjautumiselle. Lisäksi itseohjautuvuuden perustana oleva velkojien autonomia puuttuu. Tämä johtuu siitä, että jos menettelyn tarkoitus on muu kuin olemassaolevan varallisuuden jakaminen, puhtaan velkojaautonomian käyttökelpoisuus on riitautettavissa. Velkajärjestelyssä, jossa jakokonfliktin piirteitä on vähän, päätösvallan tulee olla tuomioistuimella. Koska velkajärjestely sisältää periaatteessa aina velan totaalisen tai osittaisen anteeksiannon,[101] muunlainen päätöksenteko ei ole mahdollinen. Vastakkaiset intressit estäisivät luultavasti velkojakeskeisen päätöksenteon.

> Tähän eroon viitannee SOU 1990:74 (s. 253): »Det finns en viktig skillnad mellan skuldsanering och konkurs: den förra och rehabiliteringsinrikta-

---

[98] Ulosottomenettelyä ei tästä syystä ole uudemmassa kirjallisuudessa enää pidetty summaarisena. Ks. *Lager*, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista s. 87–88. *De lege ferenda* on puollettu tavoitesäännösten käyttämistä perusteluin, että usein vasta konkreettisessa tilanteessa on mahdollista valita tarkoituksenmukainen keino tai keinokombinaatio. Ks. *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 195.

[99] *Koulu*, Ulosotto menettelynä s. 155–160.

[100] *Koulu* mt. s. 171–178 ja 198–199.

[101] SOU 1990:74 (s. 203) toteaa: »Ett nytt skuldsaneringssystem bör med andra ord inte ses som en ordning där man reglerar formerna för borgenärernas bestämmanderätt vid en gäldenärs insolvens utan som ett förfarande där huvudvikten ligger vid en samlad bedömning av om gäldenären över huvud har någon betalningsförmåga under överskådlig tid framöver och i så fall hur mycket han bör kunna avvara till betalning av skulderna utan att han och hans familj betungas på ett oskäligt sätt. Ett system med nu angivna rehabiliterande inriktning kan knappast fungera utan att även en borgenärsmajoritet får ge vika.» Myös kotimaisessa kirjallisuudessa on kiinnitetty huomiota yksittäisen velkojan ja velkojakollektiivin eturistiriitaan arvioitaessa, paljonko ja miten velallisen varoja käytetään velkojen maksuun. Ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 14.

de ordningen tar sikte på gäldenärens framtida inkomster och tillgångar som underlag för betalning av en viss skuldemassa, medan den senare och exekutionsinriktade syftar till atta göra det möjligt för borgenärerna att vid ett tillfälle ta i anspråk gäldenärs samtliga då befintliga tillgångar för betalning av fordringarna.»

2.5. Saneerausmenettelyn aloittamista ja sisältöä ohjaavat periaatteet

2.5.1. Oikeusperiaatteista menettelyjärjestelmissä

Jokseenkin riidatonta lienee, että oikeusperiaatteet vaikuttavat paitsi aineelliseen oikeuteen myös prosessuaalisten järjestelmien toimintaan.[102] Vaikutus ei kuitenkaan ole välttämättä sama, sillä periaatteilla tarkoitetaan oikeudenalasta riippuen eri asioita. Nimenomaan menettelyoikeuden ja aineellisen oikeuden välillä näyttää vallitsevan eroja. Prosessioikeudellisessa tutkimuksessa periaatteina on käsitelty muun muassa yleiskuvauksia tuomioistuimen työskentelytavoista sekä tuomioistuimen ja asianosaisten työnjaosta.[103] 'Aidot' periaatteet eli menettelylliset optimointikäskyt ovat suhteellisen harvinaisia.[104] Aitojen oikeusperiaatteiden merkitys on kuitenkin menettelyoikeudessa sama kuin aineellisessa oikeudessa. Periaatteet sitovat toisaalta lainkäyttäjää;[105] toisaalta periaatteet on otettava huo-

---

[102] *Bayles* (Procedural Justice s. 7) huomauttaakin: »... it does not follow that the only grounds for procedural justice are instrumental. Some features of procedures might contribute to their justice but not to the correctness of outcomes.»

[103] *Jonkka* (Välittömyysperiaate prosessuaalisena periaatteena LM 1992 s. 700) lukee tällaiset periaatteet prosessijärjestelmää systematisoiviin ja jäsentäviin perusteorioihin. Johdonmukaisempaa olisi ehkä puhua toiminnallisista periaatteista. Vastaavista julkisen hallinnon periaatteista ks. *Laakso*, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 203.

[104] Ks. *Jonkka*, Syytekynnys s. 186 verr. 164. Toinen erottamisen ongelma on hahmotettavissa sääntöjen ja periaatteiden välille. Ongelmasta ks. esim. *Pöyhönen*, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu s. 20–23. Erityisesti prosessuaalisten sääntöjen ja periaatteiden erottamisesta ks. *Bayles*, Procedural Justice s. 9–13. Dualismin liiallisesta ehdottomuudesta ks. *Laakso* mt. s. 127. Koska prosessuaalisten periaatteiden vaikutus pelkistyy sääntövaikutukseen, tähän erotteluun ei jatkossa kiinnitetä huomiota; määritelmäkysymys on, luokitellaanko jäljempänä käsiteltävät menettelyn periaatteet sääntötyyppisiksi periaatteiksi vaiko periaatetyyppisiksi säännöiksi. Kummassakin tapauksessa periaatteen vaikutus ilmenee poikkeuksetta tarkkasisältöisenä, joko/tai-tyyppisenä menettelynormina.

[105] *Jonkka* (LM 1992 s. 707) ei tee eroa menettelyoikeuden ja aineellisen oikeuden välillä todetessaan: »Lainkäyttäjä saattaa joutua ratkaisuargumentaatiossaan tukeutumaan oikeuspe-

mioon säädettävässä laissa. Tältä osin voidaan sanoa, että oikeusperiaatteet rajoittavat lainsäätäjän toimintavapautta.[106]

> Prosessioikeudellinen tutkimus on suhtautunut ehkä muita oikeudenaloja kielteisemmin periaatehakuisuuteen erityisesti tulkinnassa. Osaksi vastahakoisuus on ideologista. On väitetty, että periaatteet houkuttelevat kaavamaisiin ratkaisuihin. Samalla periaatteiden arvoperustakin on leimattu vanhahtavaksi, aikansa eläneeksi.[107] Ilmeistä myös on, että yksityiskohtaiset, kodifioidut menettelynormistot avaavat erinomaiset mahdollisuudet sääntöhakuiseen tarkasteluun.[108] Tällöin oikeusperiaate saa enintään tulkintavaikutuksen joko/tai-tyyppisen, säädännäisen menettelysäännön soveltamisessa. Mitä yksityiskohtaisemmin menettely on säännelty kirjoitetussa laissa, sitä vähemmän jää tilaa periaatteille. Ja kääntäen: periaatteilla näyttäisi olevan merkitystä heikosti säänneltyjen menettelyjen tutkimuksessa.

Menettelyoikeudessa yleisinä oikeusperiaatteina esiintyvät syytetyn suojaamisen periaate, vastapuolen kuulemisen periaate, välittömyysperiaate ja prosessiekonomian periaate.[109] Periaatteista merkittävin on vastapuolen kuulemisen periaate (*audiatur et altera pars*- periaate), jonka katsotaan perustuvan luonnonoikeuteen.[110] Vastakohtaisessa eli adversiaalisessa menettelyssä oikeus tulla kuul-

---

riaatteisiin silloin kun hänelle on joko tarkoituksellisesti annettu tai säännösten käyttämien käsitteiden epätäsmällisyyden vuoksi jäänyt harkintavaltaa. *Periaatteet ohjaavat tämän harkintavallan käyttöä, ne toimivat tällöin ratkaisuvaihtoehtojen oikeudellisina kvalifiointikriteereinä* (kursivointi alkuperäinen, minun huomautukseni). Lainkäyttäjä punnitsee siis vastaavalla tavalla konkreettisessa yksittäistapauksessa eri suuntaisia periaatteita kuin lainsäätäjä tekee muodostaessaan yleisen normin.»

[106] Ihmisoikeusnormeista lainsäätäjään kohdistuvina periaatteina ks. *Scheinin*, Ihmisoikeudet Suomen oikeudessa s. 316–318. Menettelyä koskevien periaatteiden huomioonottamisesta lainsäädännössä ks. *Jonkka* LM 1992 s. 701.

[107] *Ekelöf*, Muntliga och skriftliga inslag i modern rättskipning JFT 1984 s. 424.

[108] Tähän viitannevat *Ekelöf–Boman* (Rättegång I s. 84) todetessaan RB:n sääntösysteemin niin kattavaksi, että tavoiteperiaatteita voidaan soveltaa vain harvoin prosessioikeudessa. – Samasta ilmiöstä julkisessa hallinnossa ks. *Laakso* mt. s. 128, jonka mukaan HMenL:n voimaantulo on supistanut asianosaisen kuulemisen periaatteen soveltamisalaa.

[109] *Jonkka*, Rikosprosessioikeuden yleisistä opeista s. 26–33. Myös asianosaisautonomia näyttää täyttävän ainakin eräät periaatteen tunnusmerkit. Ks. *Lindell*, Partsautonomins gränser s. 11. *Bayles* (Procedural Justice s. 19–114) lukee menettelyn traditionaalisiin periaatteisiin tuomarin puolueettomuuden, oikeuden tulla kuulluksi, ratkaisun perustelemisvelvollisuuden ja ratkaisun muodollisen oikeudenmukaisuuden. Luetteloon lisätään monasti ihmisoikeussopimusten velvoitteet. Ks. *Bayles*, Principles of Law s. 12.

[110] Näin *Cappelletti*, The Judicial Process in Comparative Perspective s. 221: »The quality of the courts' procedure turns essentially around the basic principle of the right to be heard.». – Laajemmassa merkityksessä voidaan puhua oikeudesta tulla kuulluksi, johon sisältyy myös henkilön oikeus esiintyä menettelyssä, jossa ei ole vastapuolia tai jonka hän on itse käynnistänyt.

luksi edellyttää kuulemista julkisesti, asianmukaista kutsua kuulemistilaisuuteen, kohtuullista aikaa valmistautua kuulemiseen, oikeutta avustajaan, oikeutta esittää ja riitauttaa näyttöä, kuulemisen pöytäkirjaamista, ratkaisun perustumista kuulemisessa esitettyyn aineistoon sekä oikeutta muutoksenhakuun.[111]

Periaatteen merkitystä ei vähennä, että se jää voimassaolevassa oikeudessa paikoitellen puutteellisesti toteutetuksi.[112] Eri asia on, että periaatteen intensiteetin havaitaan vaihtelevan; vaihtelua tapahtuu jopa yhden ja saman menettelylajin piirissä. Esimerkin tästä tarjoaa hakemuslainkäyttö. Yksiasianosaisessa, riidattomassa hakemuslainkäytössä periaate vaikuttaa heikompana kuin vastakohtaisasetelmaan johtaneessa (adversiaalisessa) hakemuslainkäytössä. Jälkimmäisessä kuulemisen laiminlyönti muodostaa yleensä menettelyvirheen.[113] Näkemys, että periaatteen soveltamisessa menettelylaji on yhdentekevä, on kuitenkin vakiintumassa.[114]

Maksukyvyttömyysoikeuden oikeusperiaatteiden ei voida otaksua merkittävästi poikkeavan muiden oikeudenalojen periaatteista. Maksukyvyttömyysoikeuden periaatteilla on oltava enemmän tai vähemmän todennettava institutionaalinen tuki. Myös vaikutus on sama, jos silmällä pidetään tuomioistuimen toimintaa; periaatteet tiivistyvät viime kädessä säännöiksi, joten niitä voidaan pitää sääntötyyppisinä optimointikäskyinä.

> Eräitä vähäisiä eroavaisuuksia periaatteiden institutionaalisessa perustassa voidaan toki osoittaa. Esimerkiksi ulosoton ja konkurssin alueella tuki koostuu muita oikeudenaloja useammin oikeustieteen kannanotoista. Tämä johtuu toisaalta lainsäädännön iästä ja toisaalta taas suhteellisen vähäisestä oikeuskäytännöstä. Ulosotto-oikeudessa prejudikaattien määrä on keskitasoa vähäisempi ja esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna poikkeuksellisen pieni. Syyksi on oletettu – hiukan paradoksaalisesti – säädännäisen oikeuden aukollisuutta ja täytäntöönpanon nopeaa etenemistä vali-

[111] Ks. *Bayles*, Procedural Justice s. 41.

[112] Kirjallisuudessa periaate on määritelty tästä syystä välistä heikoksi. Ks. *Jokela*, Vesioikeuden ja yleisen alioikeuden asiallisesta toimivallasta s. 228.

[113] Näin *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 26, joka viittaa esimerkkinä ratkaisuun KKO 1977 II 79. Tapauksessa kiinnityspäätös, joka oli tehty kiinteistön omistajaa kuulematta, poistettiin kanteluteitse. – Jotta kontradiktoorinen periaate saataisiin riitaasiamaisessa hakemuslainkäytössä optimoitua, eräissä prosessijärjestelmissä pidetään suullista käsittelyä pakollisena. Saksan oikeutta koskevasta periaateselvityksestä ks. Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 325–326 verr. 392–393.

[114] Näin *Kollhosser*, ZZP 1980 s. 272. Kontradiktoorisesta periaatteesta hakemuslainkäytössä samoin myös *Cappelletti* mt. s. 247 ja 378. Samaa tarkoittanee *Lager* (Menettelysäännöksistä hallintolainkäytössä LM 1969 s. 69) lausuessaan: »Menettelyoikeuteen kuuluvissa säännöksissä on sellaisia oikeusohjeita, jotka ilmaisevat siinä määrin yleisesti vallitsevia oikeudellisia periaatteita, että näitä oikeusohjeita voidaan soveltaa kaikissa prosessilaeissa.»

tuksesta huolimatta. Myös konkurssimenettelyä, erityisesti itseohjautuvuuden kannalta kiintoisaa konkurssin täytäntöönpanovaihetta, sivuavia ratkaisuja on äärimmäisen vähän.[115]

2.5.2. Likvidaatiomenettelyjen oikeusperiaatteet

2.5.2.1. Velkavastuun toteuttamisen periaate

Velkavastuun toteuttaminen ulosoton prima facie periaatteena

Ulosotto on kirjoitetulla lailla pitkälle säännelty maksukyvyttömyysoikeuden osaalue. Sitä käsittelevässä tutkimuksessa on korostettu erityisesti velallisen suojan periaatetta. Koska kirjoitettu laki ei riittävästi suojaa velallista, velallisen suoja on jouduttu perustamaan ulosoton yleisten periaatteiden varaan.[116] Velallisen suojan periaatteesta on kehitetty monitasoinen suojajärjestelmä. Yksi suojan ilmentymäsäännöistä on liiallisen ulosoton kielto, joka vaikuttaa sääntötyyppisesti estämällä kohtuuttoman ankaran ulosoton kohdistamisen velalliseen.[117] Kielto ohjaa ulosottomiehen toimintaa sääntelemättömällä alueella.

Vaikka velallisen suojan periaate on ollut laajalti esillä, kannattaa huomata, että periaate – vielä vähemmän sen yksittäiset säännöt – ei ole ulosoton johtava periaate. UL on ankaraa *velkojanoikeutta*, ja ulosoton johtavaksi periaatteeksi on asetettava velkavastuun toteuttamisen periaate. Toinen asia on, missä määrin tämän tavoiteperiaatteen sisältö on säilynyt ennallaan. Käsitykset sallitusta puuttumisesta velallisen oikeuspiiriin ovat olennaisesti muuttuneet UL:n säätämisestä kuluneiden sadan vuoden kuluessa.[118] Ulosotto-oikeudelle ominaista on

---

[115] Vähäisen riitelyfrekvenssin oletetuista syistä ks. *Koulu* LM 1990 s. 927–928.

[116] Kannattaa mainita, että ulosotto-oikeudellisessa tutkimuksessa uhrattiin jo 1940-luvulla vaivaa ulosoton yleisten periaatteiden kehittämiseen. Periaatteet johdettiin UL:n yksittäisistä säännöksistä. Ulosotto oli tässä suhteessa metodinen edelläkävijä. Ks. *Ellilä*, Sivullisen oikeussuojan takeista s. 282 ss. On huomattava, että prosessioikeuden johtava periaate, vastapuolen kuulemisen periaate, ei toteudu ulosotossa. Ks. *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 21 lähteineen.

[117] *Koulu*, Liiallisen ulosoton kielto – periaate ilman käytännön sovellutuksia LM 1988 s. 266–268. – Velallisen suojan periaate voidaan ymmärtää sekä arvo- että tavoiteperiaatteeksi. Rajanvedon vaikeus johtuu siitä, että kyseistä määrittelyä pidetään yleensäkin ongelmallisena. Ks. *Jonkka*, Syytekynnys s. 158.

[118] UL:n säätämisaikaan velkavastuu toteutettiin nopealla pakkorealisaatiolla. Nykyisin täytäntöönpano kohdistuu enimmäkseen velallisen (tuleviin) työtuloihin. Realisointiin edenneessä ulosotossa voidaan kylläkin katsoa vallitsevan tehokkaan realisoinnin periaatteen. Realisoinnin tavoitteista ks. *Linna*, mt. s. 64–65.

johtavan periaatteen väistyminen tasapainotilanteessa. Esimerkiksi liiallisen ulosoton kielto syrjäyttää velkavastuun toteuttamisen periaatteen, kun velkojan oikeuden ei katsota kohtuuttomasti vaarantuvan, vaikka velallisen edut otettaisiinkin huomioon.

Ulosotossa periaatteena pidetään myös sivullisen suojaamista.[119] Kiistatonta onkin, että tällainen periaate saa vaadittavan institutionaalisen tuen. UL 4:9 kieltää ulosmittauksen sivullisen haitaksi, ja UL 4:10 sisältää teknisen järjestelyn, jolla sivullisen omistusoikeutta suojataan. Sen sijaan epävarmaa on, toimiiko sivullisen suojaamisen periaate optimointikäskynä – mitä periaatteelta edellytetään. Ulosotolla toteutettava velkavastuu on velallisen, tarkkaan ottaen ulosottoperusteessa määritellyn velallisen vastuuta.[120] Ulosottoa ei saa kohdistaa sivullisen varallisuuspiiriin. Kysymyksenasettelu kohdistuu siihen, mitkä säännöt rajaavat velallisen ja sivullisen varallisuuspiirejä, toisin sanoen mitä sivullisen oikeuksia suojataan. Sivullisen suojaamisen periaatetta on tietenkin mahdollista pitää ratkaisunormiin ohjaavana.

Velkavastuun toteuttamisen periaate konkurssissa

Konkurssinkin johtavana periaatteena on velkavastuun toteuttaminen. Jos konkurssin ja ulosoton eroavuutta halutaan korostaa, konkurssissa voidaan oikeutetusti puhua velkavastuun *tehokkaan* toteuttamisen periaatteesta.[121] Konkurssi on yleistäytäntöönpanona periaatteessa tehokkaampaa pakkotäytäntöä kuin erityistäytäntöönpano eli ulosotto. Konkurssissa velkavastuun toteuttamisen periaatteen vaikutus on ulosottoa vahvempi. Toiseen suuntaan vaikuttavia kilpailevia periaatteita ei ole muodostettu. Konkurssia voidaan kuvata toteamalla, että siinä vallitsee säädännäisessä oikeudessa rajoittamattomana tavoitteena pyrkimys velallisen omaisuuden mahdollisimman tehokkaaseen hyödyntämiseen mahdollisimman pienin kustannuksin.[122] Mitään velallisen suojan periaatetta siinä mer-

[119] *Ellilä* mt. s. 291–299 ja *Ellilä*, Ulosotto-oikeuden yleiset opit s. 189.

[120] Sivullisen suojan periaate ei ole todellinen periaate siitäkään syystä, että UL antaa sivulliselle suojaa nimenomaisin säännöksin. Sääntelemättömän harkinnan aluetta, johon periaate vaikuttaisi, ei jää.

[121] Nimenomaan yrityskonkurssien johtavaksi periaatteeksi on law and economics-tutkimuksessa nostettu velkojien hyödyn maksimointi. »Corporate bankruptcy in general ... should focus on maximizing the wealth of those who have invested in the debtor.» Näin *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 323.

[122] *Rasmussen* mt. s. 324: »... bankruptcy is efficient when it maximizes the value of the debtor's assets and minimizes the creditor's collection costs.»

kityksessä kuin ulosotossa ei ole.[123] Enintään voidaan puhua ulosotto-oikeudellisen suojan heijastumisesta konkurssiin; konkurssipesäänhän kuuluu KS 45.1 §:n mukaan kaikki se omaisuus, joka laillisesti saadaan ulosmitata.

Kirjallisuudessa konkurssin yleisenä periaatteena on pidetty myös velkojien yhdenvertaisuuden tai tasa-arvoisuuden periaatetta.[124] Yhdenvertaisuuden periaate ilmenee kahdella tavalla. Ensinnäkin velkoja saa saatavansa suuruuden mukaisen suhteellisen osan kilpailussa velallisen riittämättömistä varoista.[125] Velkojien yhdenvertaisuus on yhdenvertaisuutta tappion jakamisessa.[126] Toiseksi velkojien yhdenvertaisuus on tasa-arvoa konkurssipesän hallinnossa ja selvityksessä. Jokainen velkoja on oikeutettu osallistumaan saatavansa määrän mukaisella äänivallalla päätöksentekoon konkurssipesän hallinnosta.[127]

Korostettakoon, että kirjallisuuden sille osoittamasta huomiosta huolimatta velkojien yhdenvertaisuuden periaate on »tavallinen» periaate. Erilaisesta kohdentumisestaan johtuen velkavastuun toteuttamisen periaate ja yhdenvertaisuuden periaate eivät yleensä joudu ristiriitaan. Velkavastuun toteuttamisen periaate liittyy velkojien ja velallisen suhteeseen, yhdenvertaisuuden periaate taas muodostaa velkojien keskinäisten suhteiden perustan.

2.5.2.2. Taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate

Ulosoton legalisoitu periaate

Yrityksen maksukyvyttömyyttä ajatellen merkitystä saa taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate. Sen institutionaalisena perustana on UL 4:29.

---

[123] Voimassaolevassa, lähtökohdiltaan vanhakantaisessa konkurssioikeudessamme puute on ymmärrettävä. Moderneissakaan konkurssilaeissa velallisen suojan periaate ei ole saanut samaa läpäisyvoimaa kuin ulosotossa. Syyt tähän ovat epäselviä; yksi selitys saattaa olla, että periaatteille tilaa jättävää harmaata aluetta ei konkurssimenettelyssä synny.

[124] *Common law*-oikeudessa yhdenvertaisuuden periaate kulkee nimellä *pari passu* -periaate. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law. s. 22. Periaatteen ala ymmärretään Englannin konkurssioikeudessa hyvin laajaksi. Sen esimerkiksi katsotaan »strike down all agreements which have as their object or result the unfair preference of a particular creditor by removal from the estate on winding up of an asset that would otherwise have been available for the general body of creditors.» Ks. mt. s. 60. Periaatetta rasittavat lukuisat poikkeukset, ja sen suoralla soveltamisella on käytännön merkitystä lähinnä puututtaessa viime hetken toimiin, joilla velallinen on suosinut velkojaa ennen konkurssia muiden velkojien vahingoksi.

[125] *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 213 ja 227.

[126] *Heuman* (Specialprocess s. 128) toteaa: »Konkursens syfte är att fördela de uppkomma förlusterna proportionellt mellan borgenärerna.»

[127] Myös eräät takaisinsaantiperusteet ovat selitettävissä tasa-arvon periaatteella. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 299–300.

Pykälään on sijoitettu ainesosan tai tarpeistoesineen erillisulosmittauksen kielto. Säännöksen on katsottu ilmentävän periaatetta, joka kattaa koko ulosoton.[128] Se estää kaikkien esinekokonaisuuksien hajoittamisen erillisin ulosmittauksin, se ulottuu sanamuotonsa vastaisesti erilliseen realisointiin.[129] Kokonaisuus on pyrittävä jos mahdollista säilyttämään pakkomyynnissä. Periaatteesta on myös johdettu ulosmittauksen kohdistumista täsmentävä tulkintasääntö; sääntö lienee saavuttanut tavanomaisen oikeuden sitovuuden. Ulosmittauksen katsotaan, ellei muuta ole määrätty ulosmittausjulistuksessa, käsittävän koko taloudellisen kokonaisuuden.[130]

> *Linna* on huomauttanut, että taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate joutuu ristiriitaan pakkomyynnin yksilöintiperiaatteen kanssa.[131] Yksilöintiperiaate – joka ei nimestään huolimatta ole optimointikäsky vaan tavallinen oikeussääntö – määrää, että pakkomyynti on toimitettava esine kerrallaan. Ristiriitatilanteissa normi syrjäyttää periaatteen, jolloin yhdessä ulosmitattu esinekokonaisuus hajoaa viimeistään UL:n nojalla toimitetussa pakkorealisaatiossa. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa erityissäännös kuten UL 5:8a vuorostaan syrjäyttää tavanomaisoikeudellisen yleissäännöksen myynnistä esine kerrallaan.[132]
>
> UL 5:8a on muodollisesti fakultatiivinen säännös: ulosottomies »saa» panna kiinnitetyn yritysvarallisuuden myyntiin kokonaisuutena. Tulkinnassa on kuitenkin otettava huomioon oikeusperiaatteet. Taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate johtaa optimointikäskynä kuitenkin siihen, että ulosottomiehen on mielestäni aina yritettävä kokonaisuutena myyntiä, ellei erityisiä vastasyitä ole.

Taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen suhde velkavastuun toteuttamisen periaatteeseen ei tuota ongelmia, sillä kokonaisuuksien säilyttäminen on säännönmukaisesti velkojan edun mukaista. Toisaalta havaitaan, että taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate joutuu helposti ristiriitaan liiallisen ulosoton kiellon kanssa. Kokonaisuuden ulosmittaus merkitsee tai saattaa merkitä laajempaa täytäntöönpanoa kuin mitä hakijan tyydyttämiseen tarvittai-

---

[128] *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 143: »Säännös (= UL 4:29, minun huomautukseni) ilmaisee yleisesti ulosottoon sovellettavissa olevan periaatteen taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisestä. Säännöksellä pyritään estämään taloudellisten arvojen häviäminen ulosotossa.»

[129] On huomattava, että taloudellisten kokonaisuuksien säilyttäminen sisältää useita spesifisempiä periaatteita. Omaisuuden luovutusta silmälläpitäen voidaan puhua esimerkiksi säilyttävän realisoinnin periaatteesta. Periaatteen lähempään analysointiin ei tässä ryhdytä.

[130] *Koulu*, Saatavan ulosmittaus s. 108. – Esimerkiksi saatavan ulosmittauksen tulkitaan käsittävän saatavan pääoman, sille kertyvän koron ja viivästyskoron sekä saatavaa turvaavat vakuudet.

[131] Ks. Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 124–125 ja 144–145.

[132] *Halila–Havansi*, Ulosotto-oikeuden oppikirja s. 188–189.

siin. Tällöin mielestäni velkavastuun toteuttamisen periaate väistyy, koska liiallisen ulosoton kiellon taustalla oleva arvo, velallisen suojaaminen, on tärkeämpi kuin periaatteen toteuttama arvo (= kokonaisuuden säilyttäminen).[133]

Taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate konkurssissa?

Konkurssi poikkeaa ulosotosta myös siinä, että konkurssissa ei noudateta taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaatetta. Kirjoitetussa laissa sääntöjä on vain realisoinnin tavasta. KS 71 § määrää, että omaisuus on myytävä huutokaupalla, elleivät velkojat toisin päätä. Velkojainkokous päättää, tapahtuuko realisointi päätetyn myyntitavan puitteissa esinekohtaisesti, tiettyjä operatiivisia kokonaisuuksia säilyttäen vaiko koko yritysvarallisuuden kertaluovutuksin. KS:n hallintojärjestelmässä lähtökohtana on, että päätösvalta on velkojainkokouksella. Velkojainkokouksen päätösvalta on tässäkin asiassa yleinen ja ensisijainen.

Käytännössä ratkaisu delegoidaan yleensä pesänhoitajille, jotka saavat valtuutuksen realisoida omaisuus tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Tällöin pesänhoitajat sekä valitsevat tarkoituksenmukaisimman rahaksimuuttomenetelmän että päättävät, miten kyseisellä menetelmällä saavutetaan optimitulos.[134]

Vaikka rahaksimuutto uskotaankin pesänhoitajille, he ovat velvollisia selvittämään eri vaihtoehtojen edullisuuden. Valitun realisointitavan tai realisointitapojen yhdistelmän tulee olla perusteltavissa; sanktiona on pesänhoitajien yleisestä huolellisuusvelvollisuudesta johtuva vahingonkorvausvastuu. Taloudellisia kokonaisuuksia realisoimalla saavutetaan säännönmukaisesti paras tulos. Tästä kokemussäännöstä voidaan muodostaa presumptio. Jos presumptio hyväksytään, pesänhoitajien on, välttääkseen korvausvastuun, periaatteessa pystyttävä osoittamaan, että muu käytetty realisointitapa (esim. esineittäin myynti) on ollut yksittäistapauksessa edullisin.

Kiintoisaa kylläkin velkojainkokouksen päätöksentekoa rahaksimuuttamista harkittaessa ei ohjata.[135] Tämä on johdonmukaista velkojien autonomiaan tukeutuvassa ja näin itseohjautuvassa järjestelmässä. Lähtökohtana on olettamus, että velkojat pyrkivät tehokkaaseen realisointiin. Konkurssilainsäädännön osittaisuudistus (1585/92) näyttäisi olevan osoitus eräänlaisesta kannanmuutoksesta;

---

[133] On huomattava, että kaikkia ulosotto-oikeuden periaatteita ei voida pitää optimointikäskyinä. Esimerkiksi tärkeä ulosottoperusteen uudelleentutkinnan kielto on tyypillinen sääntö.

[134] Optimitulos on suurin kauppahinta pienimmin kustannuksin.

[135] Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että velkojainkokouksen päätöstä ei voida moittia sillä perusteella, että muu realisoimistapa tuottaisi paremman tuloksen.

uudistuksessa realisointitavan valintaa ryhdyttiin ohjaamaan. Tämä KS:n osittaisuudistus oli osa etuoikeusjärjestyksen kokonaisuudistusta.[136] Yritysomaisuus voidaan myydä muutoin kuin huutokaupalla, jos velkojien enemmistö niin päättää.[137] Enemmistöpäätös riittää siis yritysvarallisuuden myymiseen toiminnallisina kokonaisuuksina, mikä ei yleensä käy päinsä huutokaupalla. Päätöksenteko on vaikeutettua, jos ostaja on velallisen tai velkojan läheinen. Tällöin myynti muutoin kuin huutokaupalla edellyttää ääntenenemmistöä sekä etuoikeutettujen että etuoikeudettomien velkojien joukossa (KS 71a §). Enemmistön saavuttaminen on hankalampaa kiristyneiden jääviyssäännösten johdosta. Etuoikeutettu velkoja, joka on »lupautunut» rahoittamaan hankinnan, on esteellinen osallistumaan päätöksentekoon (KS 71b §).[138] Sen sijaan ei-etuoikeutettu velkoja saa vapaasti äänestää siitä huolimatta, että hän luotottaa ostajaa. Katsotaan, että jälkimmäisessä tapauksessa eturistiriitaa ei ole.

Lähempi tarkastelu osoittaa, että velkoja-autonomisen järjestelmän perusteisiin ei uudistuksessa kajota. Lainsäätäjän tavoitteena on pelkästään taata velkojien kollektiivin päätöksenteon rationaalisuus. Tämä tapahtuu siten, että velkojia, joilla voidaan olettaa olevan konkurssimenettelyn kannalta epärationaalisia motiiveja, estetään ottamasta osaa päätöksentekoon. KS:öön lisätyt 71a § ja 71b § ovat tulkittavissa osoitukseksi tästä pyrkimyksestä. Järjestelmän perusta on siis entinen; velkojat ilman erityisintressejä päätyvät luontaisen itsekkyyden nojalla parhaaseen ratkaisuun. Muutosten vaikutus konkurssipesien realisointikäytäntöön on vielä epäselvä. Kun käytännössä ostajalla on yleensä kytkentä velallisyritykseen tai sen velkojiin, jääviyssäännökset ja äänestystavan muutos tullevat todennäköisesti vaikeuttamaan tarkoituksenmukaisinta realisoimistapaa eli yritysomaisuuden myymistä toiminnallisina kokonaisuuksina.

On huomattava, että konkurssissa kysymys taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisestä aktualisoituu muutoinkin kuin parhaan realisaatiotavan valinnan

---

[136] Uudistus sisältyi hallituksen esitykseen etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 1992:181).

[137] Tämä oli aikaisemminkin mahdollista KS:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain nojalla. Lain voimassaoloaika päättyi vuoden 1992 lopussa.

[138] Uudistuksesta ks. HE 1992:181 s. 38–39. Perusteluissa viitataan epäsuorasti intressiristiriitaan, joka syntyy, kun etuoikeutettu velkoja saa merkittävän jako-osan kauppahinnasta. Tällaisen velkojan kannattaa hyväksyä huonotkin (esim. matalan hinnan) luovutusehdot, koska hän joka tapauksessa saa jako-osuuden. Epäselvää on, mitä luotottamiseen »lupautumisella» tarkoitetaan. Siviilioikeudellisesti sitova lupaus luotonannosta aiheuttaa tietenkin jäävin; säännöksen ration nojalla muunkinlainen (esim. aiesopimuksin tapahtuva) lupaus riittänee. Tällainenkin intressiristiriita heijastuu velkojan päätöksentekoon. Velkojan rationaalisena intressinä ei enää ole maksimaalisen kauppahinnan saavuttaminen pienimmillä mahdollisilla kustannuksilla.

ongelmana. Kokonaisuuksien säilyttäminen voi tarkoittaa myös konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkamista. Velkojat päättävät, milloin velallisen liiketoimintaa jatketaan.[139] Näin voidaan käsitteellisesti erottaa toisaalta itse toiminnan ja toisaalta kokonaisuuksien säilyttäminen rahaksimuutossa.[140] Kumpikin kuuluu kokonaisuudessaan velkoja-autonomisen itseohjautumisen piiriin.

2.5.3. Rehabilitaatiomenettelyjen oikeusperiaatteet

2.5.3.1. Yksityishenkilön velkajärjestely

Velkavastuusta vapauttaminen prima facie periaatteena?

VJL:n mukaisen velkajärjestelyn tavoite määritellään lain 1.1 §:ssä. Tuomioistuin voi määrätä maksukyvyttömän yksityishenkilön velkoja koskevista järjestelyistä ja vahvistaa hänelle hänen maksukykyään vastaavan maksuohjelman. Jos huomio kiinnitetään yksinomaan pykälän sanamuotoon, velkajärjestely on melkoisella oikeutuksella määriteltävissä menettelyksi, jonka avulla velallinen voi vapautua veloistaan. Velkajärjestelyn *prima facie* periaatteeksi näyttää nousevan velkavastuusta vapauttamisen periaate.[141] Velkajärjestely on määriteltävissä *velallisen*oikeudeksi, kun taas konkurssi, ulosotto ja rajoitetusti myös yrityksen saneeraus ovat velkavastuuta toteuttavaa velkojanoikeutta.

Lain tavoitteenasettelussa havaitaan – lyhyestä valmistelusta huolimatta – merkkejä vaivihkaisesta liukumisesta. Ensimmäisissä suunnitelmissa velkajärjestelyä (silloista velkasaneerausta) perusteltiin sekä velallisen, yhteiskunnan että

---

[139] Vrt. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 260–261, joka lähtee siitä, että tuomioistuin voi ottaa kantaa siihen, onko jatkamispäätöksen todellinen tarkoitus muu kuin konkurssipesän selvitystarkoitus. Jos näin on ja toiminta edellyttää merkittävien massavelkojen ottamista, päätös on kumottavissa.

[140] On huomattava, että asioilla on yhteys. Kokonaisuuksin realisointi onnistuu yleensä vain, kun liiketoimintaa on jatkettu, toisin sanoen toiminnan säilyttäminen on realisointisäilyttämisen reunaehto. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 154–155 verr. 395. Sama näkökohta on tuotu esiin saneerausmenettelyssäkin. Yrityksen osien pikarealisointi saattaa olla tarpeen, koska saneerausohjelman hyväksymiseen mennessä toiminta olisi jo lakannut ja myyntihinta pienempi. Suomessa pikamyyntiin riittää selvittäjän suostumus, Yhdysvaltojen oikeudessa vaaditaan saneeraustuomioistuimen lupa. Ongelmasta ks. *Bodoh–Kennedy–Mulligan*, The Parameters of the Non-plan Liquidating Chapter eleven s. 9 verr. 12.

[141] Vrt. *Niemi-Kiesiläinen–Tala–Wilhelmsson*, Kuluttajien velkasaneeraus s. 69, jonka mukaan velkasaneerauksen tavoitteena on, että velallinen pystyisi käyttämään tulevaa ansaintakykyään mahdollisimman tehokkaasti sekä itsensä elättämiseen että velkojiensa tyydyttämiseen.

velkojien edulla.[142] Hallituksen esitys puolestaan kirjaa menettelyn tavoitteen pyöreästi. Velkaongelmiin joutunut yksityishenkilö kykenee menettelyn avulla selvittämään ja korjaamaan taloudellisen tilanteensa.[143] Vaikka maksykyvyttömyysmenettelyjen järjestelmässä VJL:n mukainen menettely ei toteutakaan velkavastuuta[144], tosiasiallisesti velkajärjestely saattaa edistää velkojien etua. Kun velka alennetaan maksukykyyn nähden realistiseksi, velkojien mahdollisuudet saada suoritus paranevat.[145] Velkajärjestely voi jopa tehostaa velkavastuun toteuttamista. Tällöin ero likvidaatiomenettelyihin kaventuu.

Velasta vapauttamisen periaatetta rajoittaa VJL 25.3 §:n rajoitussääntö. Momentti määrää, että velkaan on sovellettava velkojan kannalta lievintä keinoa, joka riittää korjaamaan velallisen taloudellisen tilanteen. Velan määrää voidaan alentaa tai maksuvelvollisuus poistaa kokonaan vain, jos velkajärjestelyä ei voida muutoin toteuttaa. Velan määrän alentaminen ja maksuvelvollisuudesta vapauttaminen ovat siis viimesijaisia velkajärjestelyn keinoja. Yleisemmin muotoiltuna voidaan puhua lievimmän keinon periaatteesta. Periaate ohjaa paitsi keinojen jakaantumista ensisijaisiin ja toissijaisiin myös tuomioistuimen valintaa ensisijaisten, lainkohdan 1 momentin 1–3-kohtien keinojen kesken.

Tehokkaan rahaksimuuttamisen periaate

VJL säätelee, toisin kuin YrSanL, yksityiskohtaisesti velallisen omaisuuden realisointia. Maksuohjelmassa voidaan määrätä, että velallisen omaisuus muutetaan rahaksi (VJL 37.1 §). Myyminen määrätään pääsääntöisesti selvittäjän tehtäväksi; tuomioistuin voi antaa tehtävän myös vakuusvelkojalle tai ulosottomiehelle.

---

[142] Ks. *Niemi-Kiesiläinen–Tala–Wilhelmsson*, Kuluttajien velkasaneeraus s. 170. Heidän mukaansa velkasaneerauksen yhtenä tavoitteena on tarjota velkojille menettely, jossa pyritään varmistamaan velkojille mahdollisimman suuri osasuoritus ilman toistuvia ja epävarmoja perintätoimia. Ehdotus vastasi Ruotsin samanaikaista ehdotusta (SOU 1990:74 s. 214), jonka mukaan velkajärjestely on »i stället ett medel för gäldenären att – med samhällets medverkan – erbjuda borgenärerna en realistisk lösning av dennes betalningsproblem.»

[143] HE 1992:183 s. 22. Ks. edellä jakso 1.1.1. alaviitteen 9 kohdalla. Kirjallisuudessa on kuitenkin korostettu, että velkajärjestelyn tarkoituksena on »antaa maksukyvyttömille yksityishenkilöille mahdollisuus veloista selviytymiseen ja taloudellisen tilanteensa korjaamiseen samalla kun velkojat saavat velallisen olosuhteisiin nähden mahdollisimman suuren osan saatavistaan.» Näin *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 19.

[144] Tämän lähtökohdan valossa onkin täysin loogista, että YrSanL:n mukaisessa menettelyssä laadittu maksuohjelma on täytäntöönpanokelpoinen ulosottoperuste (YrSanL 60 §) mutta VJL:n maksuohjelma ei (VJL 40 §). Ks. HE 1992:183 s. 73.

[145] Erityisesti velkajärjestelyssä tehtävän perusteellisen (velallisen) maksukyvyn selvityksen on katsottu palvelevan velkojien tavoitteita. Näin *Niemi-Kiesiläinen*, Johdatus velkajärjestelylakiin (Velkaneuvonnan ja -järjestelyn alkutaipaleelta) s. 5.

Myyntimääräys saadaan antaa joko menettelyosallisen vaatimuksesta tai viran puolesta.[146] VJL 37.2 § sisältää – menettelyn tavoitteet huomioonottaen melko yllättävän – ohjeen velallisen varallisuuden realisoinnille.[147] Jos velallisen varallisuutta on maksuohjelmassa määrätty muutettavaksi rahaksi, rahaksimuunto on pykälän mukaan suoritettava siten, että omaisuudesta saadaan mahdollisimman korkea hinta mahdollisimman pienin kustannuksin. Esitöiden mukaan tavoite ohjaa sekä tarkoituksenmukaisen myyntitavan valitsemista että varallisuuden rahaksi muuttamista käypään hintaan.[148] VJL:n sosiaalisen luonteen nojalla voisi myös ajatella, että huomioon otettaisiin muitakin kuin tehokkuusnäkökohtia, esimerkiksi milloin asunto on luovutettava ostajalle tai että myynti ei aiheuta (esim. virhevastuun takia) uusia velkoja velalliselle.

> Tavoite näyttää olevan peräisin ulosoton realisointia koskevasta de lege ferenda- tutkimuksesta[149], joten se on muotoiltu UL:n mukaista, suhteellisen tarkkaan säänneltyä ja viranomaisen toimittamaa pakkorealisaatiota ajatellen. VJL:n vapaamuotoista myyntiä ajatellen tavoite on niin yleinen, että lainsoveltaja ei juuri saa siitä apua. Erityissäännöksen suurin merkitys lieneekin siinä, että VJL 37 §:n määrittelemä huolellisuusvelvoite tiukentaa myynnin toimittavan henkilön vastuuta.

VJL 37.2 §:n vapaamuotoinen (mutta ankaralla vahingonkorvausvastuulla tehostettu) myyntitapa syrjäyttää sekä UL 5 luvun myyntimenettelyn että KK 10:2:n mukaisen panttirealisoinnin. VJL lähtee selvästikin siitä, että tuomioistuin ei yksittäisessä velkajärjestelyasiassa määrää rahaksimuuttamisen tapaa. Tarkoituksenmukainen myyntimenettely ja myyntiajankohta jäävät myynnin toimittajan ratkaistaviksi. Tosin estettä konkreettisen menettelytavan määräämiselle ei periaatteessa ole.[150] Tavoitteen kannalta se ei kuitenkaan ole suositeltavaa, sillä ennalta lukkoon lyödyt menettelytavat saattavat estää tilanteeseen parhaiten soveltuvan realisointitavan käyttämisen.

---

[146] Näin HE 1992:183 s. 70.

[147] Realisoinnin sääntelystä rehabilitaatiomenettelyissä ks. *Tepora–Kartio–Koulu–Wirilander*, Kiinteistön käyttö ja luovutus s. 334–336.

[148] Näin HE 1992:183 s. 71.

[149] *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 64.

[150] Poikkeuksena lienee ulosottoviranomaisen toimittama myynti. Tuomioistuin voi antaa ulosottoa koskevia määräyksiä vain siihen oikeuttavan säännöksen turvin. Tässä suhteessa merkitystä ei ole sillä, onko ulosottomiehen toimitettava itse myyminen UL:n realisointisäännöksiä seuraten. Tavanomaisoikeudellisesti tuomioistuimella on tosin rajoitettu valta antaa ns. täytäntöönpanomääräyksiä eli määräyksiä siitä, miten sen antama ratkaisu on pantava täytäntöön. Ks. esim. *Välimaa*, Lainvoimaa vailla olevan siviilituomion täytäntöönpanosta s. 83–90 lähteineen. On tietenkin mahdollista, että oikeuskäytäntö ulottaa tämän valtuuden myös VJL:n mukaisiin myyntimääräyksiin.

VJL 37 §:n pitkälle viety tuottamusvastuu herättää kysymyksen siitä, vaatiiko henkilön määrääminen velallisen omaisuutta myymään hänen suostumustaan.[151] Kysymys voidaan esittää myös käännettynä; voiko esimerkiksi selvittäjä kieltäytyä myyntitehtävästä? Selvittäjän velvollisuutta tehtävän vastaanottamiseen on pidetty itsestään selvänä. Pykälän perusteluissa katsotaan, että ulosottomies voidaan määrätä »virkansa puolesta» huolehtimaan rahaksimuutosta.[152] Toisaalta on huomattava, että UL:n mukaisessa realisoinnissa ulosottomiehen (= valtion) vastuu pysyy suppeampana kuin VJL:n edellyttämässä vapaamuotoisessa mutta optimitulokseen sidotussa rahaksimuutossa. Tästä syystä ulosottomiehelle annettu määräys edellyttänee tämän suostumusta. Vakuusvelkojan oikeus kieltäytyä rahaksimuuttotehtävästä on itsestäänselvä. Kyseisten hankaluuksien takia käytännössä päädyttäneen useimmiten siihen, että velallinen määrätään huolehtimaan itse omaisuutensa rahaksimuuttamisesta.

2.5.3.2. Yrityksen saneeraus

Jatkamiskelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen

Saneerausmenettelyn tavoitteet määritellään YrSanL 1 §:ssä, joka kohottaa menettelyn päätavoitteeksi *jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen.*[153] Tavoitteesta kiteytetty periaate tuntuu itsestään selvästi muodostavan saneerausmenettelyn johtavan periaatteen. Pykälän perusteluissa viitattu toinen tavoite, tarpeettomien konkurssien välttäminen, sopii hyvin johtavaa periaatetta täydentäväksi periaatteeksi.[154] Tavoitteet eivät ole täysin yhteensopivat, vaan ne voidaan ymmärtää joko yhdensuuntaisiksi tai vastakkaisiksi. Jos jatkamiskelpoisen yrityksen konkurssi tulkitaan automaattisesti »tarpeettomaksi», tavoitteet vaikut-

[151] VJL:ssä on säännös ainoastaan selvittäjän vahingonkorvausvelvollisuudesta (71 §). Säännöksen mukaan selvittäjä on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän tehtäväänsä hoitaessaan on virheellä tai laiminlyönnillä aiheuttanut velalliselle tai velkojalle. Esitöiden mukaan vastuu on tuottamusperusteista. Ks. HE 1992:183 s. 84. Vaikka muiden myynnin toimittajien vastuusta ei olekaan säännöstä, myös he vastaavat samalla tavoin toiminnastaan VahL:n nojalla.

[152] HE 1992:183 s. 71.

[153] YrSanL:n lakiteksti ja perustelut poikkeavat hiukan toisistaan. Lain 1 § puhuu »jatkamiskelpoisesta» yritystoiminnasta, sen perustelut taas »elinkelpoisesta» yrityksestä. Ks. HE 1992:182 s. 1 ja 15–17. Ilmaisut lienee ymmärretty synonyymeiksi.

[154] HE 1992:182 s. 15. Ks. edellä jakso 1.1.1. alaviitteen 7 kohdalla. De lege ferenda -tutkimuksen käsitteistölle käännettynä: yritystoiminnan tervehdyttäminen on lopputilarelatiivinen tavoite ja tarpeettomien konkurssien välttäminen absoluuttinen (konkreettinen) tavoite. Käsitteistä *Linna* mt. s. 64–65.

tavat yhdensuuntaisesti. Jatkamiskelpoisen toiminnan säilyminen optimoidaan parhaiten siten, että tällaisen yrityksen päätymistä likvidaatiokonkurssiin estetään tai vaikeutetaan. Tämä näyttäisi myös olevan YrSanL:n lähtökohta.[155]

> Vaikka tulkintapresumptio ohjaa päättelyä vain, kun lainkäyttäjä liikkuu puuttuvan tiedon kentässä, on huomattava, että ennusteet toteuttavat helposti itse itsensä. Yritysten varma erottelu jatkamiskelpoisiin ja jatkamiskelvottomiin on objektiivisin perustein mahdotonta. Periaatteessa vasta tulevaisuus vahvistaa arvion osuvuuden; yritys on ollut jatkamiskelpoinen, jos se säilyy saneerauksen jälkeen riittävän pitkän ajan. Konkurssiin joutunut yritys ei taas periaatteessa saa koskaan tilaisuutta osoittaa, että arvio sen elinkelvottomuudesta oli virheellinen.
>
> Valintaongelma tässä äärimuodossaan vältettäisiin, jos maksukyvyttömyysmenettelyjä olisi vain yksi. Velallisyritykset ohjautuisivat oikeisiin alamenettelyihinsä päämenettelyn 'sisällä'. Moderniin maksukyvyttömyysoikeuteen on katsottu kuuluvan menettelyn yhtenäisyys.[156] Voimassaoleva oikeus on kuitenkin säilyttänyt menettelyjen erillisyyden. Sekä konkurssilla että yrityksen saneerauksella on omat, periaatteessa itsenäiset edellytyksensä. Valinta – velallisyrityksen kannalta ohjautuminen – tapahtuu heti menettelyn alussa, jolloin rationaaliseen päätöksentekoon tarvittava tieto on niukinta.

Jos taas tarpeettomana pidetään pelkästään sellaista konkurssia, joka tuottaa velkojille niukemman jako-osuuden kuin saneeraus, tavoitteet ovat yhteismitattomat. Konkurssi, jossa saadaan velkojille parempi jako-osuus, ei ole heidän kannaltaan tarpeeton. Kirjaimellisesti ymmärrettynä tarpeettomien konkurssien välttämisen tavoite joutuu tällöin ristiriitaan velkavastuun toteuttamisen kanssa. Ristiriita heijastuu velallisyrityksen ohjautumisessa vaihtoehtoisiin menettelyihin. Jos velkavastuun toteuttamista pidetään tärkeimpänä tavoitteena, aloittamisharkinnassa päädytään lähtökohtaisesti siihen, että jatkamiskelpoisenkin yrityksen ohjaaminen likvidaatiokonkurssiin on perusteltua, kunhan likvidaatio tuottaa velkojille suuremman hyödyn kuin saneeraus. Tässä tilanteessa konkurssi saadaan estetyksi vain, jos jatkamiskelpoisen liiketoiminnan tervehdyttämistä pidetään painavampana kuin velkavastuun toteuttamisen periaatetta. Tälle painotukselle myös YrSanL:n tavoitteenasettelu nähdäkseni rakentuu.

Saneerauksen aloittamisharkinnassa jatkamiskelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen siis syrjäyttää velkavastuun toteuttamisen. Aloittamisharkinnassa ei

---

[155] Näin HE 1992:181 s. 16: »Uudistuksen tarkoituksena onkin edesauttaa sitä, että taloudellisiin vaikeuksiin joutuneet yritykset valikoituisivat oikealla tavalla yhtäältä toiminnan lopettamiseen tähtäävään konkurssimenettelyyn ja toiminnan tervehdyttämiseen tähtäävään saneerausmenettelyyn.»

[156] *Lennander* TfR 1987 s. 587.

kiinnitetä huomiota kilpailevien menettelylajien, likvidaatiokonkurssin ja saneerausmenettelyn, keskinäiseen paremmuuteen kyseisessä yksittäistapauksessa. Toisin sanoen konkurssin tarpeellisuus velkavastuun toteuttajana ei tule arvioitavaksi saneerauksen aloittamisvaiheessa. Kokonaan velkojien intressejä menettelylajin valintaan ei sivuuteta, vaan YrSanL lykkää vertailun saneerauksen myöhempään vaiheeseen eli saneerausohjelman vahvistamiseen. Tästä syystä voidaan sanoa, että jatkamiskelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen leimaa saneerausmenettelyn aloittamista, velkavastuun toteuttaminen saneerausmenettelyn lopputulosta.

Mainitulla varauksella saneerausmenettelynkin periaatteeksi lienee asetettava velkavastuun toteuttaminen. Tällöin saneerauksella ja konkurssilla ei tässä suhteessa ole eroa.[157] Ja koska saneerausmenettely tuo (toisin kuin konkurssi) velkavastuun toteuttamisen vaikutuspiiriin myös yrityksen vastaiset tulot, saneerausmenettelyä voidaan pitää erityisen tehokkaana keinona velkavastuun toteuttamiseen.[158]

> Se, että saneerauksessakin tavoitellaan velkavastuun toteuttamista, on helpompi ymmärtää, jos uudelleenjärjestelyn ymmärretään, *common law*-tutkimuksen tapaan, sisältävän yrityksen fiktiivisen luovutuksen velkojille. Likvidaatiokonkurssi saa aikaan todellisen realisaation, saneerauksen katsotaan koostuvan yrityksen kuvitteellista pakkomyynnistä velkojille.[159] Vastaavasti velkojat saavat maksun konkurssissa todellisesta myyntihinnasta, saneerauksessa kuvitteellisesta. Rinnastus vaikuttaa Suomenkin oikeudessa huomattavan luontevalta, jos saneerauksessa velat (eli vierasta pääomaa) muutetaan suunnattujen osakeantien, vaihtovelkakirjajärjestelyjen yms. kautta yrityksen omaksi pääomaksi ja velkojat saavat tätä kautta omistajan määräämisvallan yrityksessä.[160]

---

[157] Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todettiin, että ehdotetut uudet järjestelyt ovat »asialliselta luonteeltaan ja merkitykseltään rinnastettavissa velallisen maksukyvyttömyyteen nykyisin kytkeytyvään täytäntöönpanolainsäädäntöön, ennen kaikkea konkurssi- ja ulosottolainsäädäntöön.» Ks. lausunto n:o 23 s. 2. Yllä esitetyn valossa vertaus on hyvin osuva.

Vrt. *Niemi*, Havaintoja omistusasunnon suojasta yksityishenkilön velkajärjestelyssä DL 1993 s. 723. » (VJL:n mukaisella, minun huomautukseni) Velkajärjestelyllä voidaan sanoa olevan itsenäinen ja konkurssimenettelyyn verrattuna erilainen tehtävä... Konkurssi tähtää ensisijaisesti elinkeinotoiminnan lopettamiseen ja velallisen kaiken varallisuuden rahaksimuuttamiseen, mutta velkajärjestelyssä tarkoituksena on velallisen taloudellisen itsenäisyyden turvaaminen ja maksukyvyn palauttaminen... Samoin on yrityksen saneerauksessa.»

[158] *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 323–324.

[159] Ks. esim. *Baird*, The Uneasy Case for Corporate Reorganizations s. 128. Ks. edellä jakso 2.2.1.

[160] Tähän viitannee Yrityssaneerausopas s. 108. »Hankalissa tapauksissa velka konvertoidaan suoraan osakepääomaksi. Tällöin myös muodollinen äänivalta siirtyy velkojille.»

Vähintään saman hyödyn periaate

Ohjelmaehdotusta vastaan äänestänyt velkoja pystyy estämään ohjelman vahvistamisen, jos hän tekee todennäköiseksi, että hän saa ohjelmassa pienemmän suorituksen kuin velallisen konkurssissa (YrSanL 53.1 § 5-kohta).[161] Säännös oikeuttaa velkojan vaatimaan toteutumassa olevan saneerausmenettelyn ja hypoteettisen konkurssin lopputulosten vertailua.[162] Lakitekstin mukaan säännös tulee sovellettavaksi viran puolesta.[163] Eri asia on, että käytännössä tutkinta ulotettaneen kyseiseen vahvistamisen esteeseen vain, kun siitä tehdään nimenomainen väite.

YrSanL 53.1 §:n 5-kohta ilmaisee vähintään saman hyödyn periaatteen. Velkoja ei ilman suostumustaan saa joutua huonompaan asemaan kuin missä hän olisi perinteisessä likvidaatiokonkurssissa. Vähintään saman hyödyn periaate vaikuttaa vasta ohjelman vahvistamisesta päätettäessä eli vahvistamisharkinnassa. Kuten edellä todettiin, velkoja ei voi estää saneerausmenettelyn aloittamista väittämällä, että kilpaileva maksukyvyttömyysmenettely (= konkurssi) tuottaisi hänelle paremman hyödyn.[164] Pykälän 5-kohdan suoja on pelkästään velkojan suojaa. Muut menettelyosalliset (esimerkiksi velallinen) jäävät sen vaikutuspiirin – toi-

[161] Pykälä on suora käännös Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 1129.a §:n 7-kohdasta, jonka mukaan ei-suostuneen velkojan on saatava »not less than the amount that such holder would receive or retain if the debtor were liquidated under chapter 7.» Kyseisestä arviosta käytetään nimitystä »the best interests of creditors test.» Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 7.

[162] Kirjallisuudessa puhutaankin kuvaavasti »konkurssivertailusta». Ks. *Koskelo*, Yritys-saneeraus s. 280. Lakitekstin valossa kyseenalaista on, voidaanko vertailuun käyttää muita maksukyvyttömyysmenettelyjä kuten ulosmittausta tai yksityishenkilön velkajärjestelyä. Myönteistä vastausta – näin *Koskelo* (mt. s. 282) – voidaan perustella sillä, että jos konkurssi ei kyseisessä tilanteessa ole mahdollinen, suojasäännös jäisi 'tyhjäksi'. Tulkintaa vastaan taas puhuu se, että vertailuarvot muodostuvat vieläkin epämääräisemmiksi ja laskelmat monimutkaisemmiksi.

[163] Vrt. HE 1992:182 s. 94, jonka mukaan »säännösten huomioon ottaminen olisi väitteenvaraista, eli edellyttäisi, että velkoja vetoaa niihin.» Perustelulausuma on kuitenkin ristiriidassa itse lakitekstin kanssa, joka viittaa varsin selvästi viran puolesta tapahtuvaan tutkintaan. Kuten jäljempänä todetaan, teoreettisesti merkittävä ero virallistutkinnan ja väitteestä tutkinnan (eli ns. reaktiotutkinnan) välillä ei ole käytännössä kovinkaan tärkeä.

[164] Eräät esityölausumat kuten YrSanL 6.2 §:n erityisperustelut tosin antavat tukea muunkinlaiselle tulkinnalle. Ks. HE 1992:182 s. 66. Vastakkainen tulkinta saa tukea myös YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan sanamuodosta. Ks. lähemmin jakso 5.3.2. Eräissä saneerausjärjestelmissä menettelyvertailu sisältyy nimenomaisestikin aloittamisharkintaan. Esimerkiksi Englannin oikeudessa arvio paremmasta realisaatiotuloksesta on itsenäinen saneerauksen aloittamisperuste. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 115 ja *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 86–87.

saalta sen tarjoaman suojan – ulkopuolelle.[165] Sitäpaitsi velkojakin voi perustaa vastustuksensa vain siihen, että hän henkilökohtaisesti saa pienemmän suorituksen. Hän ei saa aikaan menettelyjen kokonaisvertailua. Kannattaa panna merkille, että velkoja saa suojaa myös omaa velkojaryhmäänsä vastaan. Periaate suojaa velkojaa silloinkin, kun hänen velkojaryhmänsä enemmistö hyväksyy ohjelmaehdotuksen.[166]

YrSanL 53 § antaa riitautusvallan vain nimenomaisesti ohjelmaehdotusta vastaan äänestäneelle. Ehdotusta kannattanut tai äänestyksestä pidättynyt velkoja ei voi muuttaa mieltään. Velkojan on tehtävä riitautuksensa joko YrSanL 77.1 §:n nojalla häneltä pyydetyssä kirjallisessa lausumassa tai mahdollisessa suullisessa käsittelyssä. Vähintään saman hyödyn periaate lähentää YrSanL:n menettelyä niihin saneerausjärjestelmiin, joissa saneerausmenettelyllä on alun perinkin kaksoistavoite, yrityksen pelastaminen *ja* suoritusten takaaminen velkojille. Vähintään saman hyödyn periaate on osoitus tavoitteenasettelun radikaalista muuttumisesta menettelyn kestäessä. Saneerausta haettaessa saneerattavan yrityksen intressit ovat määräämiä, saneerausohjelman vahvistamista taas ohjaavat velkojien intressit.

Periaate pakottaa intressivertailuun, jossa vastakkain ovat saneerausohjelman mukainen reaalinen suoritus ja oletetussa, samaan aikaan alkaneessa konkurssissa saatu hypoteettinen jako-osuus.[167] Jotta velkoja pystyy itse vertailemaan menettelyjen edullisuutta, YrSanL 42.2 § määrää, että saneerausohjelman maksu-

---

[165] Teoriassa mahdollista on, että velallisen kannattaa vastustaa saneerausta sillä perusteella, että välitön likvidaatiokonkurssi tuottaisi hänen velkojilleen parhaan tuloksen. Käytännössä velallinen pystyy estämään ohjelman vahvistamisen ilmoittamalla, että hän ei tule sitä toteuttamaan. Tällöin on olemassa YrSanL 53.1 §:n 2-kohdan esteperuste, toisin sanoen on perusteltua syytä olettaa, että ohjelman toteutumiselle ei ole edellytyksiä.

[166] Säännöksen ehkä suurin merkitys on siinä, että se parantaa erimielisen velkojan neuvotteluasemaa. Velkoja saattaa saada muita velkojia suuremman hyödyn uhkaamalla, että hän vetoaa ohjelmaa vahvistettaessa kyseiseen vahvistamisen esteeseen.

[167] Laskentasäännöistä ks. lähemmin HE 1992:182 s. 94–95. Koska konkurssissa on normaalisti useita realisointivaihtoehtoja, vertailu saattaa vaatia, että vaihtoehdoista esitetään eri laskelmat. Lähtökohtana on velkojien kannalta edullisin skenaario; kantaan voidaan yhtyä, jos tarkoitetaan nimenomaan riitauttaneelle velkojalle edullisinta vaihtoehtoa. Ks. *Koskelo* mt. s. 280. – On huomattava, että arvioinnissa merkitsee vain suoritusten määrä; suoritusajankohdan varhaistuminen tai myöhentyminen ei vaikuta. Vertailukriteerit eivät tältä osin ole perusteltuja. Kirjallisuudessa on oletettu, että saneeraus tuottaa velkojalle maksun nopeammin kuin likvidaatiokonkurssi. Konkurssissa joudutaan realisointiin, saneerauksessa velkojen maksu taas rahoitetaan – tosin monasti epärealistisen lähtökohdan mukaan – yrityksen vastaisella tulorahoituksella. Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 87. Pelkkään summavertailuun rajoittuessaan vertailusääntö toimii tavallaan saneerauksen vahingoksi – edellyttäen, että oletamus saneerauksen maksunsaantia nopeuttavasta vaikutuksesta ylipäätään pitää paikkansa.

ohjelma-osassa on kunkin velan kohdalla arvio siitä, millaiseksi jako-osuus olisi muodostunut konkurssissa.[168] Huomioon ei oteta YrSanL 32.2 §:ssä säädettyä uusien velkojen muuttumista konkurssipesän massaveloiksi. Selvittäjän arvio ei luonnollisesti sido sen enempää velkojaa kuin tuomioistuintakaan.[169] Todistustaakka konkurssin edullisuudesta on ohjelmaehdotuksen tältä osin riitauttaneella velkojalla. Jotta velkoja todella saisi suojaa säännöksen avulla, näyttökynnyksen on oltava matala.[170]

Säädettävän lain kannalta on syytä kysyä, ulotetaanko vahvistamisharkinta liian pitkälle. Toisin sanoen: asettaako YrSanL 53 § tuomioistuimelle tarpeettoman tai epärealistisen laajan tutkimisvelvollisuuden? Vastaus lienee molemmissa kohdin myöntävä. Kun saneerauksen sisältö määräytyy velkoja-autonomisesti, on epäjohdonmukaista uskoa velkojien päätöksenteon tarkoituksenmukaisuuden arviointi tuomioistuimelle. Asianmukaisesti suoritettu ohjelmaehdotuksen täystutkinta asettaa tuomioistuimen poikkeuksellisen vaikean tehtävän eteen. On olemassa vaara, että YrSanL:n laaja tutkimisvelvollisuus on todellisuudessa kulissisääntelyä. Todellinen vahvistamisharkinta muodostuu pinnallisemmaksi kuin laissa edellytetty.

2.5.3.3. Mitä jatkamiskelpoisen yritystoiminnan säilyttäminen tarkoittaa?

Varsinainen uudelleenjärjestely

Jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen periaate on tavoiteperiaate. Se, että jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen saadaan määritellyksi menettelyn tavoitteeksi, ei auta tuomioistuinta aloittamisharkinnassa. Tutkimuksen ensimmäinen tehtävä onkin selvittää, mikä on tämän optimointikäskyn lähempi sisältö eli mihin asiaintilaan tuomioistuimen on yksittäisessä saneerausmenettelyssä pyrittävä? On huomattava, että kysymys yksittäisen saneerausmenettelyn tavoitteesta ei ole useinkaan relevantti menettelyä aloitettaessa. YrSanL:n järjestelmässä tuomioistuin ei aloittamisharkinnassa joudu lähtökohtaisesti ottamaan kantaa saneerauksen tavoitteisiin kyseisessä yksittäistapauksessa.

---

[168] HE 1992:182 s. 87.

[169] Kirjallisuudessa onkin todettu, että saneerausohjelmiin sisältyvät vertailut ('liquidation analyses') ovat yleensä subjektiivisia. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 35.

[170] On luultavaa, että näyttökynnys ei todellisuudessa jää matalaksi. Pikemminkin voidaan odottaa, että tuomioistuin on psykologisesti haluton hylkäämään aikaansaatua ohjelmaa yksittäisen velkojan vastustuksen takia. Toiseksi näytön esittäminen konkurssin paremmuudesta on käytännössä hankalaa. Ellei suullista käsittelyä järjestetä, näyttö on esitettävä kirjallisessa muodossa YrSanL 77 §:n tarkoittaman kirjallisen lausuman yhteydessä. Vahvistamismenettelystä ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 328.

Hakijan ei tarvitse ilmoittaa haetun menettelyn tavoitteita. Tällaisen ilmoituksen vaatiminen olisi periaatteessa vastoin menettelyn itseohjautuvuutta.

Itse asiassa hakija ottaa riskin määritellessään menettelyn tavoitteita tai saneerausohjelman suuntaviivoja. Hakijan määrittelemä tavoite antaa tuomioistuimelle kiinnekohdan sen arvioidessa, johtaako haettu menettely vahvistamiskelpoiseen saneerausohjelmaan.[171] Jos menettelyn tavoitteet jätetään avoimiksi, tuomioistuimen on periaatteessa harkittava kaikkien mahdollisten saneerauksen toteuttamistapojen realistisuutta. Säännöstasolla kysymys on YrSanL 7.1 § 5-kohdan soveltuvuudesta. Kohta kieltää aloittamasta menettelyä, jos on perusteltua syytä olettaa, että joko saneerausohjelman aikaan saamiselle tai sen vahvistamiselle ei ole edellytyksiä.

> Selvittäjä tietenkin joutuu työnsä aloittaessaan kysymään, mille saneerauksen vaihtoehdolle hän perustaa ehdotuksen. Kuten edellä todettiin, Suomen järjestelmässä selvittäjän linjavalinta ei voi tulla tuomioistuimen päätettäväksi erillisenä kysymyksenä; mahdollisuutta välituomion kaltaiseen ennakkoratkaisuun ei ole. Erimielisyys ehdotuksen suuntaviivoista ratkaistaan kunkin intressitahon oikeudella laatia kilpailevia ohjelmaehdotuksia, joiden paremmuudesta äänestetään. Normaalitapauksessa ohjelmaehdotuksen perusvalinnat ratkeavat niissä neuvotteluissa, joita selvittäjä käy velkojien kanssa.[172] Toisin sanoen selvittäjän on laadittava ehdotus perusteille, jotka hänen arvionsa mukaan saavat velkojien enemmistön kannatuksen. Ääritapauksissa velkojien ja selvittäjän luottamuspula saatetaan ratkaista vapauttamalla selvittäjä toimestaan. Luottamuspula on YrSanL 86 §:n vapauttamiselle asettama edellytys eli muu painava syy.

YrSanL 1.1 §:n ilmentämä tavoite, jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen, on saavutettavissa kolmella tavalla: varsinaisella uudelleenjärjestelyllä, osittaisella uudelleenjärjestelyllä ja realisaatiosaneerauksella. Kyseisiä vaihtoehtoja voidaan pitää saneerausmenettelyn konkreettisina tavoitteina. Vasta konkreettiset tavoitteet jäsentävät aloittamisharkinnan perustan. YrSanL:n lähtökohta näyttää olleen, että ensisijaisesti menettelyllä tavoitellaan alkuperäisen yrityskokonaisuuden säilyttämistä entisen omistuspohjan varassa.[173] Tällaista sa-

---

[171] YrSanL:n mukaisen saneerauksen eduksi on luettu se, että siihen sisältyy ainakin jonkinasteinen toteutettavuuden tutkinta. Ks. esim. *Jakonen*, Saneeraus s. 12, joka lausuu: »Saneerauslain mukaisissa terveyttämisissä on tuomioistuin etukäteen tutkinut, ettei kyse ole ollut aiheettomasta konkurssin pitkittämisestä vaan että ainekset todelliselle terveyttämiselle olivat ainakin toimenpidettä haettaessa olleet olemassa.»

[172] Selvittäjän neuvotteluvelvollisuudesta ks. esim. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 14, 221 ja 233.

[173] YrSanL:n tavoitteiden konstruointi valmisteluaineistosta on huomattavan hankalaa. Edes primääritavoitetta ei määritellä sen enempää lakitekstissä kuin valmisteluaineistossakaan. Primääritavoitetta voitaneen kuitenkin pitää suhteellisen riidattomana.

neerausta kutsutaan jatkossa *varsinaiseksi uudelleenjärjestelyksi*.[174] Legaalisen saneerausmenettelyn sisältönä on tällöin liiketaloudellinen saneeraus.[175]

Vaikka ihannetapauksessa uudelleenjärjestely hoidetaan korjaamalla liikkeenjohdon tekemät strategiset virheet, varsinaiselle uudelleenjärjestelylle on tunnusomaista yrityksen rahoitusrakenteen parantaminen. Parantaminen tapahtuu joko velkajärjestelyllä (eli velkojen määrää vähentämällä) tai muuttamalla velkapääomaa omaksi pääomaksi. Kumpikin käy päinsä myös YrSanL:n mukaisessa menettelyssä. Laissa on yksityiskohtaiset säännökset velkajärjestelystä; sen sijaan velkojen muuttaminen omaksi pääomaksi jätetään avoimeksi. Osakeyhtiöiden kohdalla aukko täyttyy yhtiöoikeudellisen sääntelyn kautta. Muuttaminen tapahtuu yleensä suunnatulla osakeannilla, josta päättää yhtiökokous kahden kolmasosan enemmistöllä. Saneerausmenettely on tällöin OYL 4:2:n edellyttämä painava taloudellinen syy.[176] Viime kädessä syyn olemassaolo ratkaistaan oikeudenkäynnissä, jossa vaaditaan yhtiökokouksen päätöksen kumoamista. Velkojen muuntamiseen omaksi pääomaksi voidaan käyttää myös vaihtovelkakirjoja.[177] YrSanL:n legaalimenettelyyn ei kuitenkaan liity tässä kohdin olennaisia etuja vapaamuotoiseen saneeraukseen verrattuna.

On luultavaa, että legaalisessa saneerausmenettelyssä toteutuvat varsinaiset uudelleenjärjestelyt jäävät harvinaisiksi. Jos yritys on pelastettavissa varsinaisen uudelleenjärjestelyn avulla, saneerausasiaa tuskin tuodaan tuomioistuimeen.

Osittainen uudelleenjärjestely

Yleisin saneerauksen muoto tullee Suomessakin olemaan *osittainen uudelleenjärjestely*.[178] Tällöin yrityksen terveet osat[179] säilytetään entisen omistuspohjan varassa; muu yritysvarallisuus realisoidaan, yleensä toiminnallisina osakokonaisuuksina. Yllättävää kyllä YrSanL ei mainitse tätä toissijaista tavoitetta. Pikem-

[174] Varsinaisen uudelleenjärjestelyn asetti saneerauksen tavoitteeksi jo *Munch-Petersen*. Ks. Konkurssurrogater s. 13 verr. 23.

[175] Ks. *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 60.

[176] Esitöissä mainitaan yrityskauppa esimerkkinä painavasta syystä. Ks. KM 1990:44 s. 33–34. Osakeantijärjestelyjen heikkoutena on, että YrSanL:n sanktiojärjestelmän (= raukeamisseuraamusten) ei katsota koskevan ko. järjestelyjen laiminlyömistä. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 284.

[177] Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 170.

[178] Kotimaista tilastoaineistoa, joka todistaisi päätelmän, ei vielä ole saatavissa. Ulkomainen aineisto kuitenkin antaa viitteen siitä, että osittainen uudelleenjärjestely on legaalisen saneerauksen päämuoto.

[179] Saneerauksen teoria edellyttää, että kaikissa yrityksissä on terve osa, vaikka yritys kokonaisuutena onkin »sairas». Näin *Prihti* mt. s. 15.

minkin YrSanL 7.2 §:n tulkinta vastakohtaispäätelmin saattaisi antaa tukea väitteelle, että saneerausmenettelyä ei voitaisi aloittaa osittaisen uudelleenjärjestelyn saavuttamiseksi. Momentin mukaan menettelyä ei tarvitse keskeyttää (= sitä saadaan jatkaa), jos menettelyn aloittamisen jälkeen havaitaan velallisen olevan korjauskelvottomasti maksukyvyttömän[180] mutta on todennäköistä, että yrityksen varallisuus tai sen olennainen osa voidaan luovuttaa yhtenä kokonaisuutena.

Tällaista tulkintaa ei kuitenkaan voida hyväksyä. Jos legaalisen saneerausmenettelyn soveltamisala rajoitetaan varsinaiseen uudelleenjärjestelyyn ja realisaatiosaneeraukseen, menettely ei muodostaisi ajateltua likvidaatiokonkurssin vaihtoehtoismenettelyä. Saneerauksesta tulisi 1930-luvun akordilainsäädännön kaltainen kuollut instituutio. Sitäpaitsi monet YrSanL säännökset (esim. YrSanL 51 § 6-kohta) viittaavat siihen, että saneerausohjelma voi sisältää osittaiseen uudelleenjärjestelyyn kuuluvia luovutuksia. Tästä syystä YrSanL 7.2 §:stä ei voida tehdä pitemmälle meneviä päätelmiä menettelyn tavoitteista. Momenttia on tulkittava sanamuotonsa mukaisesti; tällöin se koskee vain tilannetta, jossa velallinen todetaan menettelyn kuluessa maksukyvyttömäksi.

Realisaatiosaneeraus

Menettelylle voidaan asettaa myös kolmas tavoite, koko yrityksen omistajanvaihdoksen aikaansaaminen. Tällöin puhutaan *realisaatiosaneerauksesta.*[181] Kokonaisuuksien realisointi voidaan toteuttaa kahdella tavalla, osakekannan ja/tai liiketoimintojen myymisellä.[182] Tällöin saneerauksessa ei itse asiassa ole enää kysymys YrSanL 1.1 §:n tarkoittamasta jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisestä vaan parhaan realisaatiokeinon valinnasta. Realisaatiosaneerauksen tähtäävän saneerausmenettelyn rationaalisuus on kyseenalainen. Vastaavaan realisaatioon päästään konkurssimenettelyssäkin. Realisaatiosaneeraus on perusteltu vain, jos saneerausmenettelyssä tapahtuvaan realisointiin liittyy etuja, jotka konkurssista puuttuvat.[183]

---

[180] Perusteluissa puhutaan saneerauskelvottomuudesta. Ks. HE 1992:182 s. 68.

[181] Osittaisen uudelleenjärjestelyn ja realisaatiosaneerauksen rajaviiva kulkee siinä, käsittääkö omistajanvaihdos koko yritysvarallisuuden vaiko vain sen osan. Ensimmäisessä tapauksessa on kysymys realisaatiosaneerauksesta, toisessa osittaisesta uudelleenjärjestelystä.

[182] Valinnasta ks. *Jakonen* mt. s. 85. – Jos liiketoimintojen tai liikevarallisuuden luovutus tapahtuu konsernin muulle yhtiölle, puhutaan usein yhtiöittämisestä. Liiketoiminnan luovutuksesta ks. KM 1991:23 s. 25.

[183] Erillisessä saneerausmenettelyssä tapahtuvan rahaksimuuton (eli tämän tutkimuksen kielenkäytön mukaan realisaatiosaneerauksen) oikeuspoliittinen perusta on lähinnä olettamus,

> Eräissä saneerausjärjestelmissä edullinen realisaatio hyväksytään saneerausmenettelyn tavoitteeksi. Tällöin yhtenä perusteena menettelyn aloittamiselle on paremman realisoinnin aikaansaaminen. Englannin Insolvency Act'in mukaan toimitsijamääräys voidaan antaa, jos siten päästään »a more advantageous realisation of the company's assets than would be effected on a winding up.»[184]

Kirjaimellisesti tulkittuna epäselvää on, hyväksyykö YrSanL menettelyn aloittamisen pelkän realisaatiosaneerauksen aikaansaamiseksi. Edellä viitattu YrSanL 7.2 § keskeytyskieltoineen ei anna varmaa vastausta kysymykseen. Se, että menettelyä ei tarvitse keskeyttää, on selitettävissä prosessitaloudellisin syin. Momentista ei voida johtaa päätelmää, että saneerausmenettely voitaisiin aloittaa realisaatiosaneeraukseen sisältyvän omistajanvaihdoksen aikaansaamiseksi. Realisaatiosaneerausta on mahdollista vastustaa kahdella perusteella; ensinnäkin yrityksen jatkamiskelpoisuuden arviointi tässä vaihtoehdossa on vaikeaa, toisaalta realisaatiosaneeraus merkitsee radikaalia puuttumista yrityksen omistukseen. Jälkimmäinen argumentti on helposti torjuttavissa. Saneerauksen tavoitteenasettelu edellyttää, että kriisiyrityksen omistajien intressejä ei välttämättä suojata.[185] Omistajan intressit joutuvat väistymään, jos tavoitetta ei voida saavuttaa omistusrakennetta muuttamatta.[186]

> Ulkomainen empiirinen aineisto osoittaa, että varsinainen uudelleenjärjestely onnistuu pääsääntöisesti vain suuryrityksissä. »For reasons that are not too clear to us, the latter group (the large companies) almost always produce reorganization plans that are successful at least in the sense that some existing business enterprise carries on the old business after the conclusion of the Chapter 11 bankruptcy.» Pienissä yrityksissä vahvistamiskelpoista suunnitelmaa ei yleensä saada aikaan; usein edes ehdotusta ei pystytä jättämään.[187] Osittaiseen uudelleenjärjestelyyn ja realisaatiosaneeraukseen sen sijaan tunnutaan pääsevän huomattavan usein. Englannin oikeutta – kuten edellä todettiin, englantilainen toimitsijamääräysjärjestelmä muistuttaa ehkä eniten suomalaista saneerausmenettelyä – koskevan

---

että sen hidas rahaksimuutto tuottaa keskimäärin paremman tuloksen kuin konkurssin hätäinen realisointi. Näin jo *Munch–Petersen*, Konkurssurrogater s. 11. Samoin Suomessa KM 1978:37 s. 603. Saatavilla oleva empiirinen aineisto ei riitä vahvistamaan eikä kumoamaan oletusta. Riidatonta on vain se, että konkurssirealisoinnin menettelytapojen monipuolistuminen on voimakkaasti kaventanut eroa.

[184] *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 86. Ks. edellä alaviite 164.

[185] Vrt. *Jakonen*, Saneeraus s. 68. Kun toisaalta uudelleenjärjestelyn toteuttaminen jää velallisen huoleksi, realisointisaneeraus vaatii tosiasiallisesti omistajan myötävaikutusta. Ellei tätä saada, rahaksimuutto käy päinsä vain konkurssissa.

[186] Näin Yrityssaneerausopas s. 107.

[187] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 5.

vertailuaineiston mukaan onnistumisprosentti tässä oli jopa 55! Yhtiön palauttaminen maksukykyiseksi varsinaisen uudelleenjärjestelyn avulla menestyi enintään joka kymmennessä yrityksessä.[188]

Jatkamiskelpoisuuden arviointiin liittyvät ongelmat voidaan sivuuttaa katsomalla, että jatkamiskelpoisuus on joka tapauksessa lähtökohtaolettamus. Realisointisaneerauksen luvallisuus konkretisoituu vain kahdessa tapauksessa. Ensimmäisessä hakija nimenomaan ilmoittaa tähtäävänsä pelkästään realisaatiosaneeraukseen. Toisessa hakemusta vastustava menettelyosallinen osoittaa, että kyseisen yrityksen kohdalla vain realisaatiosaneeraus on mahdollinen. YrSanL 1.1 §:n hyvin yleisluontoisesta tavoitesäännöksestä ei mielestäni voida johtaa rajoituksia menettelyn aloittamiselle.[189] Kysymys, aloitetaanko menettely, ratkaistaan aloittamisharkintaa sääntelevien normien eli YrSanL 6 ja 7 §:ien tulkinnalla. Kysymys realisaatiosaneerauksen luvallisuudesta palautuu YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan tulkintaan: onko luultavaa, että näin rajatussa menettelyssä saadaan aikaan velkojia tyydyttävä saneerausohjelma.

Oma ongelmansa on, seuraako realisaatiosaneeraukselle ominainen omaisuuden rahaksimuutto taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaatetta.[190] Kuten edellä todettiin, periaate on voimassa (tosin intensiteetiltään vaihtelevana) muissa likvidaatiomenettelyissä. On ilmeistä, että periaate kattaisi sekä omaisuuden rahaksimuuttamisen[191] menettelyn aikana että saneerausohjelmassa määrätyt luovutustoimet. Koska kokonaisuudet säilyttävä realisointi on yleensä tehokkain (= paras hinta pienimmin kustannuksin) rahaksimuuton tapa, ongelma valinnasta tehokkaimman realisoinnin ja säilyttävän realisoinnin välillä aktualisoituu harvoin. Kokonaisuuksia pirstova realisointi on vastoin YrSanL:n tavoitteita, joskaan YrSanL ei – kuten edellä todettiin – suoranaisesti kiellä vahvistamasta saneerausohjelmaa, joka loukkaa säilyttävän realisoinnin periaatetta.

Pikemminkin ohjelma voidaan hylätä sillä perusteella, että siinä lähdetään toiminnallisten kokonaisuuksien myymisestä. YrSanL 53.1 §:n 6-kohdan mukaan

---

[188] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 112. Huomattavan samankaltaisiin päätelmiin tullaan yhdysvaltalaisessa tilastoaineistossa. Aineistoa on koottu julkaisuun Yrityssaneeraus. Ks. mt. s. 110–113.

[189] Vrt. ehkä *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 40 alaviite 5, joka toteaa, että YrSanL 1.1 §:n luonne lain yleistä tarkoitusta kuvaavana johdantosäännöksenä ei sulje pois sitä, että säännökselle annetaan tulkinnallista merkitystä lakia sovellettaessa.

[190] Sama tietenkin koskee myös osittaisen uudelleenjärjestelyn edellyttämiä luovutuksia.

[191] Velallinen voi selvittäjän suostumuksella myydä yrityksen substanssia esimerkiksi välttämättömän käyttöpääoman hankkimiseksi (YrSanL 29.2 §). Ajan kulumisen vaikutuksesta rahaksimuuttoon ks. *Bodah–Kennedy–Mulligan*, The Parameters of the Non-plan Liquidating Chapter eleven: Defining the Lionel Standart s. 9–11. Esitys pätee Suomenkin osalta.

ohjelmaa ei saa vahvistaa, jos siihen sisältyy toiminnallisten kokonaisuuksien luovutuksia ja ohjelmaa vastaan äänestänyt velkoja saattaa todennäköiseksi, että edullisempi tulos voitaisiin saavuttaa muulla tavoin.[192] Hallituksen esityksen perustelujen mukaan esteperuste on olemassa silloin, kun kauppahinta ei ole paras mahdollinen[193] tai toiminnan jatkaminen muunlaisten järjestelyjen turvin olisi ollut velkojien kannalta edullisempi ratkaisu.[194]

> Lainkohta osoittaa, kuinka irrallisia ohjelman vahvistaminen ja saneerauksen tavoitteet ovat. YrSanL 53.1 § 6-kohta ei ota lainkaan huomioon käänteistä tilannetta eli tapausta, jossa saneerausohjelma määrää omaisuuden myytäväksi esine kerrallaan, mutta vastaan äänestänyt velkoja osoittaa, että parempi hinta saadaan myymällä omaisuus toiminnallisina kokonaisuuksina. Ohjelma on tällöin vahvistettava![195]

Pykälän 6-kohta on poikkeuksellisen vaikeasti sovellettava säännös; se pakottaa tuomioistuimen jälleen fiktiivisten tapahtumakulkujen vertailuun, tällä kertaa vertailu tapahtuu saneerausmenettelyn 'sisällä'. Vertailu tapahtuu kahdessa vaiheessa. Ensinnä verrataan siis ohjelmassa toteutettavaa realisaatio-tapahtumakulkua ja fiktiivistä toiminta jatkuu-tapahtumakulkua. Viime kädessä vastakkain ovat siis saneerauksen vaihtoehdot, varsinainen ja osittainen uudelleenjärjestely vs. realisaatiosaneeraus. Vaikka realisaatiosaneeraus todettaisiinkin parhaaksi vaihtoehdoksi, seuraavaksi joudutaan vertaamaan kokonaisuuksin realisointia ja esineittäin realisointia. Jos vastaan äänestänyt velkoja osoittaa esineittäin realisoinnin edullisemmaksi, kokonaisuuksin realisoinnin sisältävä saneerausohjelma jätetään vahvistamatta.

---

[192] Saneerausohjelman tulee tässäkin kohtaa antaa vertailuun tarvittavat tiedot. YrSanL 42.4 § määrää, että jos ohjelman mukaan velallisyritys, sen liiketoiminta tai varallisuus taikka osa näistä luovutetaan toiminnallisena kokonaisuutena, ohjelmasta tulee ilmetä luovutustapa, luovutusehdot ja luovutuksensaaja, jos viimeksimainittu on tiedossa.

[193] Näin tulkittuna esteperuste on omiaan provosoimaan riitoja. Aina voidaan väittää, että optimaalista kauppahintaa ei ole saavutettu. Esteperustetta lienee tulkittava suppeasti siten, että omaisuudesta ei voida olettaa saatavan käypää hintaa korkeampaa vastiketta.

[194] Ongelma voidaan ratkaista katsomalla, että ohjelmaehdotuksessa on aina lähdettävä luovutuksista toiminnallisina kokonaisuuksina. Esimerkiksi *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 278 verr. 266) käsittelee YSL 53.1 §:n 6-kohdan yhteydessä vain tätä tilannetta. Kokonaan tämäkään tulkinta ei ongelmaa poista – mahdollistahan on, että toiminnalliselle kokonaisuudelle ei ole ostajia.

[195] Lakiteknisesti hylkäämisperusteet ovat kasuistisia, joten niiden laajentava tulkinta muodostuu tulkinnan pääkysymykseksi. Aineisto ei riitä arvioon, onko hylkäämisperusteiden aukollisuus tarkoituksellista. Tarkoituksellinen aukollisuus saisi oikeutuksensa siitä, että lain säätelemän menettelyn on oletettu johtavan lain tavoitteiden toteutumiseen.

2.5.3.4. Vähimmän puuttumisen periaate?

Eräissä saneerausjärjestelmissä voidaan puhua *vähimmän puuttumisen periaatteesta*; esimerkki tällaisesta järjestelmästä on Yhdysvaltojen konkurssilain 11 luvun uudelleenjärjestely. Periaate tarkoittaa menettelyn »optimoimista» siten, että tuomioistuin puuttuu saneeraukseen mahdollisimman harvoin, lähinnä tuomioistuimen tehtäväksi jää ratkaista menettelyssä konkretisoituneet ja tuomioistuimeen tuodut riitakysymykset.[196]

Saneerauksen sisällön kohdalla vähimmän puuttumisen periaatteen oikeutusta ei voitane kiistää YrSanL:nkaan järjestelmässä. Jos saneerausmenettely on itseohjautuvaa, on luonnollista vaatia, että tuomioistuin puuttuu sen sisältöön vain poikkeustapauksissa. Menettelyn sisältö jätetään 'markkinavoimien' varaan. Toinen asia on periaatteen noudattaminen saneerausmenettelyä aloitettaessa. Periaate ilmenisi tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden pinnallisuutena tai kapeutena. YrSanL 7.1 § asettaa tuomioistuimelle rajoittamattoman velvollisuuden saneerauksen edellytysten tutkintaan. Näin ollen menettelyn aloittamista ajatellen ei voida puhua vähimmän puuttumisen periaatteesta.[197] Pikemmin voimassaoleva oikeus vaatii tuomioistuimelta suhteellisen vahvaa muodollista ja aineellista prosessinjohtoa.[198]

Sen sijaan voidaan väittää, että saneerauksen aloittamisen jälkeen tuomioistuin lähtökohtaisesti pysyttäytyy passiivisena, menettelyn lainmukaisuuden valvojana. Rationaaliselta näyttää, että yksimielisesti tai enemmistöllä hyväksytyn ohjelman hylkääminen sillä perusteella, että ohjelman toteutumiselle ei ole edellytyksiä (YrSanL 50.2 § 2-kohta), on äärimmäisen poikkeus.[199] Itseohjautuvassa menettelyssä on johdonmukaista, että velkojat ratkaisevat, mikä on toteutettavissa, mikä ei. Alhaisempi tutkinnan taso voidaan hyväksyä myös ohjelmaehdotuksen saatua enemmistön tuen (YrSanL 53 §).

---

[196] *Cowens*, Bankruptcy Law and Practice s. 409 ss. – Vastaavanlainen pidättyminen toimivallan käytössä sisältyy hallinto-oikeudelliseen suhteellisuusperiaatteeseen; viranomaisen käyttämien keinojen tulee olla järkevässä suhteessa päämäärään. Ks. *Laakso*, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 215–216.

[197] Aloittamisvaiheessa toteutettavuusongelma ja kysymys vähimmän puuttumisen periaatteesta yleensä hukkuu tietämisen aukkoon. Toteutettavuuden arvioiminen vaatisi toisaalta tietoja saneerauksen sisällöstä ja toisaalta velallisen taloudellisen tilanteen tuntemista. Epävarmuus ratkaistaan, kuten edellä on esitetty, saneerauksen eduksi.

[198] Saneerauksen aloittaminen ei tässä suhteessa muodosta poikkeusta. Vahvaa prosessinjohtoa on pidetty hyvinvointivaltion menettelyoikeudelle tyypillisenä; vahvan virallistoimintoisuuden katsotaan suojaavan prosessin heikompaa asianosaista. Ks. *Nousiainen*, Prosessin herruus s. 520.

[199] »Jos kaikkien velkojien hyväksyntä on saatu, ohjelmaehdotuksen sisällöllinen tutkinta tuomioistuimessa jää yleensä hyvin rajoitetuksi.» Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 317.

Toinen vähimmän puuttumisen periaatteesta saatava sääntö on, että tuomioistuimen puuttuminen saneerausmenettelyyn edellyttää nimenomaista toimivaltanormia. Tämä tarkoittaisi sitä, että tuomioistuin saa käsitellä vain sille säädetyt asiat.[200] Esimerkiksi vaatimus, että tuomioistuimen tulisi antaa selvittäjälle ohjeita saneerausohjelmaehdotuksen laatimiseksi, on jätettävä tutkimatta. On kuitenkin helppo havaita, että vähimmän puuttumisen periaate on tarpeeton pelkästään mainittujen vaikutusten selittämiseksi. Kyseiset säännöt voidaan ymmärtää seuraukseksi kaikkia menettelylajeja koskevasta legaliteettiperiaatteesta.

---

[200] Rajoitus on suhteellisen yleinen pohjoismaisessa maksukyvyttömyysoikeudessa. Muun muassa Norjan oikeuden velkajärjestelyssä tuomioistuimen toimivalta on negatiivisesti rajoitettu; »den har avgjørelsesmyndighet bare hvor dette er sagt uttrykkelig i loven.» Näin *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 253.

3. SANEERAUSMENETTELY PROSESSINA

3.1. Menettelyn sääntelyn ongelma ja sen ratkaisu

3.1.1. Avoin vs. suljettu menettelyjärjestelmä

Legaaliset menettelyt voidaan sääntelytavan perusteella luokitella suljettuihin ja avoimiin. Suljetussa järjestelmässä menettelyä koskeva sääntely sijoitettu kokonaisuudessaan kyseiseen lakiin, avoimessa taas viitataan joltain osin toiseen menettelynormistoon (eli lähdenormistoon). Avoimessa järjestelmässä joudutaan soveltamaan sekä ko. menettelyä varten annettuja erityissäännöksiä että toisesta normistosta lainattuja yksittäisiä säännöksiä. Avoimelle järjestelmälle ominaista on, että lainattavien normien piiriä ei ole yksityiskohtaisesti määrätty. Esimerkiksi: lähdenormistoa noudatetaan soveltuvin osin, ellei muuta ole määrätty.[1]

Jos huomioon otetaan menettelyä sääntelevä keskeinen säädös, ulosottolaki ja konkurssisääntö muodostivat alunperin suljetut menettelyjärjestelmät[2], sillä kummassakin menettelyn kulku pyrittiin sääntelemään tyhjentävästi. Täydentävää, toissijaista viittaussäännöstä ei ollut, joskin yleisten prosessuaalisten säännösten (lähinnä OK:n) analogiaa pidettiin rajoitetusti sallittuna.[3] Tässä suhteessa KS:n vuoden osittaisuudistus (1027/93) merkitsi periaatteellista muutosta.[4] KS:öön lisätyn 1d §:n mukaan konkurssiasiassa noudatetaan soveltuvin osin

---

[1] Esimerkeistä ks. *Lager*, Menettelysäännöksistä hallintolainkäytössä LM 1969 s. 65–67.

[2] Prosessista järjestelmänä ks. *Luhmann*, Legimation durch Verfahren s. 41. »Verfahren sind in der Tat soziale Systeme, die eine spezifische Funktion erfüllen, nämlich eine einmalige verbindliche Entscheidung zu erarbeiten, und dadurch von vorhein in ihrer Dauer begrenzt sind... Prozesse sind Systeme und haben eine Struktur...»

[3] Myös Ruotsin vuoden 1921 KL:ia pidettiin periaatteessa suljettuna, vaikka laki sisälsi viittauksen eräisiin RB:n säännöksiin. Ks. SOU 1983:24 s. 132. Vuoden 1987 KL seuraa samaa kaavaa.

[4] Tosin kirjallisuudessa oli aikaisemminkin katsottu, että KS:n kasuistisia menettelynormeja joudutaan täydentämään HakKäsL:lla ja OK:lla. Näin *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 53. Uusi 1d § tavallaan legalisoi tavanomaisoikeudellisen viittaussäännön.

HakKäsL:n säännöksiä. Näin ollen KS:n sisältämä erityissäännös syrjäyttää aina HakKäsL:n yleissäännöksen.[5]

Uusien menettelylajien, yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityksen saneerauksen, muotoutuessa jouduttiin tekemään periaatteellinen valinta. Tuliko uudet menettelyt rakentaa myös suljetuiksi vaiko avoimiksi, muista menettelymuodoista sisältönsä saaviksi järjestelmiksi? Ensimmäisessä tapauksessa uuteen lakiin tulisivat materiaalisen sääntelyn lisäksi yksityiskohtaiset menettelysäännökset, jälkimmäisessä menettelylaki sisältäisi vain keskeiset säännökset; muilta osin menettelyä jouduttaisiin täydentämään viittaussäännöksellä osoitetusta instituutiosta. Kummastakin vaihtoehdosta oli ulkomaisia esikuvia. *Common law* -maiden järjestelmiä voitaneen pitää suljettuina[6], Ruotsin kaavailtu uudelleenjärjestely taas on selvä avoimen järjestelmän sovellutus.

YrSanL:n valmistelussa ensimmäinen vaihtoehto, suljettu järjestelmä, putosi oikeastaan jälkiä jättämättä vaihtoehtojen joukosta. Valmisteluun käytetty aika ei sallinut kokonaan uuden menettelysäännöstön luomista. Avoimeen järjestelmään päätymisen jälkeenkin valinta sisälsi useita vaihtoehtoja. Ajateltavissa olisi ensinnäkin ollut, että saneeraus ja konkurssi seuraisivat samoja menettelysääntöjä. Suomen KS:n yleisen vanhentuneisuuden takia tämä luontevin valinta olisi vaatinut konkurssimenettelyn uudistamista, mikä on vasta aloitettu. Erittäin kiireellisenä pidettyä uutta lainsäädäntöä ei kuitenkaan voitu jättää odottamaan konkurssioikeuden kokonaisuudistuksen loppuunsaattamista. Toinen mahdollisuus olisi ollut täyttää erityissääntelyn aukot riita-asioita koskevilla säännöksillä. Tämä olisi merkinnyt, että saneerausasioihin olisi sovellettu toissijaisesti – toisin sanoen silloin, kun YrSanL:n erityinen menettelysäännös ei muuta määrää – oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

> Jälkimmäiseen vaihtoehtoon päädyttiin Ruotsin FörRekL-ehdotuksen valmistelussa. Valintaa perusteltiin sillä, että hakemuslainkäytön kokonais-

[5] Tämä muutoinkin selvä tulkintasääntö vahvistetaan osittaisuudistuksen yhteydessä muutetussa HakKäsL 1.2 §:ssä, jonka mukaan lakia sovelletaan konkurssiasioihin, niin kuin siitä erikseen säädetään. Hallituksen esityksessä esimerkkeinä tilanteista, joissa KS syrjäyttää HakKäsL:n, mainitaan hakemuksen muotoa ja käsittelyaikaa koskevat säännökset. Konkurssihakemuksen tulee olla aina kirjallinen, vaikka HakKäsL 6.3 § hyväksyy suullisenkin hakemuksen. Konkurssi on aina käsiteltävä kiireellisesti, vaikka HakKäsL 8 § antaa käsittelyn enimmäisajaksi seitsemän päivää. Ks. HE 1993:216 s. 7.

[6] Suoraa vertailua vaikeuttaa se, että esimerkiksi Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun saneeraus on yhtenäisen konkurssimenettelyn vaihtoehto. Saneerausmenettelyyn sovelletaan konkurssin yleisiä menettelysääntöjä, jonka ohessa myös eräät liittovaltion prosessilain (28 U.S.C.A. Judiciary and Judicial Procedural) säännökset otetaan huomioon. Yleissäännökset sääntelevät asianosaisen oikeutta jury-oikeudenkäyntiin, tuomioistuimen toimivaltaa ja menettelyn oikeuspaikkaa. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 193 ss.

uudistusta parhaillaan valmisteltiin. Vuoden 1944 hakemuslainkäyttöä ohjaava vanhentunut erityislaki ('ärendelagen') oli tarkoitus korvata yleislailla, joka sääntelisi paitsi hakemuslainkäyttöä alioikeustasolla myös menettelyä hallintotuomioistuimissa. Huomioon oli otettava myös periaatteelliset seikat. Tärkeänä pidettiin, että sekin menettely, joka ei ollut lainkäyttöä sanan varsinaisessa merkityksessä mutta joka kuitenkin tapahtui yleisissä tuomioistuimissa, »om möjligt anknyter till RB.»[7] Käytännön syistä tuomioistuinten sovellettavana tulisi olla vain yksi menettelysääntöjen kokonaisuus. Vuoden 1944 laki ja sen korvaava uusi laki olivat nähtävissä RB:n poikkeuksina. Mitään hyötyä ei voitaisi näin saavuttaa sillä, että saneerausasiat käsiteltäisiin uuden lain mukaan; saneerausmenettelyn sääntelyn aukot voitiin jättää täydentymään RB:n säännöksillä.

3.1.2. Hakemuslainkäytön rationaalisuusedellytykset

Hakemuslainkäyttöön tukeutuva avoin menettelyjärjestelmä on rationaalinen, jos maksukyvyttömyysmenettely sijoittuu riittävän lähelle hakemuslainkäytön perinteistä ydinaluetta. Toisin sanoen hakemuslainkäytön ja maksukyvyttömyysmenettelyn tavoitteiden on oltava yhteismitallisia. Saneerausmenettelyn osalta tämä vaatimus tuntuukin täyttyvän. Saneeraus ja hakemuslainkäyttö sijoittuvat samaan menettelyjen kategoriaan, sillä oikeudellisesti säännellyt menettelyt eli prosessit on tapana jakaa kolmeen ryhmään.[8] Ensimmäisessä ryhmässä on pohjimmiltaan kysymys oikeudenhaltijan puolustautumisesta hänen oikeusasemaansa kohdistunutta loukkausta vastaan.

Toisessa ryhmässä konkreettista oikeudenloukkauksesta ei ole tapahtunut, mutta vastakkaiset intressitahot eivät ole yksimielisiä yksityisen oikeuden sisällöstä.[9] Toisen ryhmän menettelyille on ominaista, että kummallakaan osapuolella ei ole tukenaan materiaalista oikeutta, mistä syystä tilannetta kuvataan termillä »ei-oikeudellinen riita» (»no law»-dispute, Regelungsstreitigkeit). Suomenkielinen vastine on lähinnä *sääntelyriitaisuus*. Tällaisessa riidassa tuomioistuimelta odotetaan – ei riidan ratkaisua – vaan aukkotilanteen sääntelyä. Asian luonteesta johtuu, että tuomioistuimella on oltava harkintavaltaa[10]; toinen sääntely-

[7] SOU 1992:113 s. 382.

[8] Ks. *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 260–262.

[9] *Stalev* mt. s. 260: »Without any violation of the law a need for state intervention could arise when it is necessary to *regulate for the future* the private law relations between persons with opposed interests when they cannot agree about the regulation.» Esimerkkinä hän mainitsee riidat lasten huollosta ja yhteiseen kotiin jäämisestä.

[10] On helppo havaita, että sääntelyriitaisuudessa tuomioistuimen tulee toteuttaa optimointikäskyjä. Esimerkiksi huoltoriidoissa optimointikäskynä (so. oikeusperiaatteena) toimii lapsen etu. Ks. *Oulasmaa*, Lapsen edun arvioimisesta Oikeustiede–Jurisprudentia 1992 s. 224.

riitaisuuden ominaispiirre on, että tuomioistuin ei koskaan vahvista vallitsevaa oikeustilaa vaan ainoastaan määrää tilan muuttamisesta.[11] Vaatimuksen hylkääminen on *status quo*n säilyttämistä. Huomattakoon, että kummassakin ryhmässä menettely on kaksiasianosaista ja riitaista (contentious), toisin sanoen »riita-asiatyyppistä».

Kolmannessa ryhmässä menettelyä ei saa aikaan »violation of rights or parties disagreement... but... the impossibility to attain the necessary protective assistance otherwise than by the respective state intervention.» Tässä tapauksessa oikeutetulle annetaan oikeussuojaa ilman, että se merkitsisi puuttumista muun tahon oikeuspiiriin.[12] Menettelyn ainoa vaikutus on hakijan saama hyöty.

Suomenkin oikeudessa vallitsevan näkemyksen mukaan hakemuslainkäyttö antaa suojaa vastaisia oikeudenloukkauksia vastaan.[13] Tämän eron seuraukseksi katsotaan, että hakemusasiassa ei muodostu kahden asianosaisen suhdetta. Hakemuslainkäyttö on yksiasianosaista, eikä siinä tästä lähtökohdasta johtuen voi periaatteessa syntyä riitaa.[14] Todettakoon, että suomenkielinen käsite »hakemuslainkäyttö» ja sen synonyymi »vapaaehtoinen oikeudenhoito» (*jurisdictio voluntaria*) ovat sikäli vaillinaisia, että niistä puuttuu viittaus menettelyn lähtökohtaisesti riidattomaan luonteeseen. Mainittu vivahde sisältyy kylläkin kömpelöön käsitteeseen »riidattomien asioiden menettely» ('non-contentious procedure', käytetään usein lyhenteenä NCP), minkä piiriin hakemuslainkäyttö oikeusvertailevissa esityksissä sisällytetään.[15]

On syytä korostaa, että hakemuslainkäyttö ei ole summaarisen menettelyn synonyymi. Summaarisessa menettelyssä syntyy riita-asioille tyypillinen kahden

[11] Ks. *Habscheid*, Freiwillige Gerichtsbarkeit s. 33 verr. 140.

[12] »The protective assistance is given to a person (or persons) not by a limitation, deprivation or obligation of another (determined) person, imposed by the act granting the protective assistance». Ks. *Stalev* mt. s. 261. Ks. myös *Cappelletti* mt. s. 345, joka huomauttaa, että tässä sääntelyriitaisuuksiksi kutsutuille prosesseille ominaista on, että tuomioistuin ei ratkaisunsa myötä pääse irroittautumaan asiasta, vaan »its administration requires the continuing participation of the court» – jälleen piirre, jonka leimaa myös tuomioistuimen päätöksentekoa saneerausasiassa.

[13] Ks. esim. *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 23 lähteineen.

[14] »One could expect therefore that the proceedings for protective assistance would be *unilateral* (no defendant) and *non-contentious* (no resolution of disputes).» Näin *Stalev* mt. s. 261. – Todellisuudessa aksiooma hakemusasian riidattomasta luoneesta ei pidä paikkaansa. Esimerkiksi kelpaa ratkaisu KKO 1989:142, joka on otsikoitu: »Koska pesänjakajan määräämistä koskevassa hakemusasiassa ei ollut näytetty toteen väitettä siitä, että kuolinpesän osakkaat olisivat tehneet sopimuksen kuolinpesän jättämisestä jakamatta lesken elinajaksi, kuolinpesään määrättiin pesänjakaja.»

[15] Sujuvuuden vuoksi jatkossa käytetään vakiintuneita ilmauksia »hakemuslainkäyttö» ja »hakemusasia».

asianosaisen suhde[16] ja siitä johtuva lähtökohtainen vastakkaisuus. Tällainen menettely antaa hakijalle oikeussuojaa oikeudenloukkauksia vastaan.[17] Menettelyn summaarisuus tarkoittaa vain yhtä menettelyn piirrettä, tutkinnan suppeutta. Asiallisesti suppea tutkinta merkitsee todistelun rajoittamista erityissäännöksin, mikä voi tapahtua kelpuuttamalla kirjallinen näyttö, tai määräämällä, että pelkästään menettelyn muodolliset edellytykset tutkitaan.[18] Summaarisessakin prosessissa noudatetaan normaaleja väittämistaakan ja todistustaakan jakautumista koskevia periaatteita, eikä tuomioistuimella ole samaa velvollisuutta kuin hakemusasioissa relevanttien tosiseikastojen oma-aloitteiseen selvittämiseen. Vaikka hakemuslainkäytön ja summaarisen menettelyn käsitteet ovat muodostetut eri perustein, menettelyn piirteet, joihin käsitteillä viitataan, saattavat ilmetä päällekkäisinä. Hakemuslainkäytössäkin tutkinta voi olla esimerkiksi menettelyn muodollisiin edellytyksiin rajoittunutta.[19]

Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että tuomioistuimen velvollisuus tosiseikkojen selvittämiseen (eli selvitysvelvollisuus) on laajempi käsite kuin tuomioistuimen velvollisuus käsitellä asia kunnolla. Jälkimmäistä voidaan kutsua vaikkapa *käsittelyvelvollisuudeksi*. Säännös käsittelyvelvollisuudesta sisältyy OK 6:2a.2:ään (595/93). Momentin 1 virkkeen mukaan tuomioistuimen tulee valvoa,

---

[16] Poikkeuksena ovat summaarisen konfiskaatioprosessin nimellä tunnetut menettelyt, joissa vastapuolena on tuntematon omistaja. Ks. *Lager*, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista s. 95.

[17] Suomessa summaarisia menettelyjä on sulautettu normaaliin riita-asioiden menettelyyn. Summaarisuus on tämän jälkeen »menettelynsisäistä». Se tarkoittaa, että tietyt asiat käsitellään muita asioita yksinkertaisemmin. Tällöin puhutaan summaaristyyppisistä asioista. Ks. lähemmin *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 11 ja 62–63. *De lege ferenda* kiintoisaa on, että Pohjoismaissa on ehdotettu summaaristen prosessien käyttöalan laajentamista. Ruotsalaisessa kirjallisuudessa summaarisia prosesseja on pidetty sopivana menettelymuotona konkurssin ulkopuolisten takaisinsaantivaatimusten käsittelyyn. Ks. *Göranson*, Återvinning utom konkurs s. 247 verr. s. 312.

[18] *Lager*, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista s. 152–154. Lopputulosta ajatellen summaarisen menettelyn ja hakemusasian välillä on yhtäläisyyksiä. Ellei asiaa voida selvittää menettelyn asettamissa rajoissa, hakemus hylätään. Summaarisessa prosessissa oikeudenhaltijalle jää yleensä täystutkintaisen ordinääriprosessin tie, hakemusasiassa tätä valinnaisuutta ei ole. Hakijan on yritettävä uudelleen samassa menettelymuodossa, mikä käykin päinsä, sillä negatiivista oikeusvoimaa ei hakemusasiassa annettuun hylkäävään päätökseen liity. Valinnaisuudesta summaarisen prosessin osalta ks. *Lager* mt. s. 73–74.

[19] Välistä suppea tutkinta kyllä katsotaan hakemuslainkäytön(kin) periaatteeksi. Ks. esim. *Möller*, Välimiehen määräämisestä DL 1976 s. 202, joka käsittelee välityssopimuksen voimassaolosta käytävää riitaa välimiehen määräämistä koskevassa hakemusasiassa. Hän katsoo, että tuomioistuimella on lähtökohtaisesti tutkimisvelvollisuus mutta että tuomioistuin ei ole velvollinen yhtä perusteellisesti tutkimaan välityssopimuksen voimassaoloa kuin kanteen yhteydessä.

että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi ja että asiaan ei sekoiteta mitään siihen kuulumatonta.[20] Vaikka pykälän soveltamisala onkin periaatteessa suppea, käsittelyvelvollisuus kattaa koko menettelyn. Tuomioistuimen velvollisuus huolehtia asian riittävästä käsittelystä koskee sekä valmistelua että pääkäsittelyä. Eroa ei myöskään tehdä asia- ja oikeuskysymysten välillä.[21]

Käsitteiden eroavuus voidaan määritellä seuraavasti. Käsittelyvelvollisuuteen kuuluu oikeudenkäyntiaineiston vastaanottaminen, aineiston epäselvyyksien ja sen sisältämien ristiriitojen poistaminen sekä asianosaisten välisen vuoropuhelun edistäminen. Selvitysvelvollisuus sisältää lisäksi oikeudenkäyntiaineiston hankkimisen ilman menettelyosallisten myötävaikutusta.[22] Oikeudenkäynnissä selvitysvelvollisuus tässä merkityksessä perustuu OK 17:8:ään, jonka mukaan tuomioistuin saa, milloin tarpeelliseksi harkitaan, omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi todisteita.[23]

Selvää on, että tuomioistuimella on molemmat velvollisuudet myös summaarisissa prosesseissa ja hakemuslainkäytössä. Velvollisuuden sisältö ei tietenkään voi olla vakio.[24] Tämä on helpommin havaittavissa käsittelyvelvollisuuden kohdalla. Sekä summaarisen prosessin että hakemuslainkäytön menettelylliset puitteet vaikuttavat tuomioistuimen velvollisuuksiin ja tosiasiallisiin mahdollisuuksiin huolehtia asian perusteellisesta käsittelystä. Kirjallisessa menettelyssä käsittelyvelvollisuuden sisällön täytyy olla toinen kuin suullisessa. Käsittelyvelvollisuus ja selvitysvelvollisuus näyttäisivät olevan lähinnä optimointikäskyjä.

---

[20] Alioikeusuudistuksen siirtymäsäännöksissä lakiin lisätty OK 6:2a.2 korvasi aikaisemman OK 14:4. Asiallisiin muutoksiin ei pyritty. Ks. *Jokela*, Aineellinen prosessinjohto ja asianosaisen tehtävät LM 1994 s. 139–140. OK 6:2a.2 on kuitenkin soveltamisalaltaan rajoitetumpi kuin edeltäjänsä; koska säännös on sijoitettu pääkäsittelyä ohjaavaan OK 6 lukuun, se koskee muodollisesti vain pääkäsittelyä. Toiseksi tuomioistuimen velvollisuuksia on vähennetty. Kun OK 14:4 määräsi tuomioistuimen »huolehtimaan» asian perusteellisesta käsittelystä, uusi säännös lähtee siitä, että tuomioistuin »valvoo», että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi.

[21] *Virolainen*, Alioikeusuudistus I s. 92 ja 94 sekä *Lappalainen*, Principen jura novit curia och domarens processledning JFT 1993 s. 38.

[22] Sitä, onko tuomioistuimella vartavastinen velvollisuus selvityksen hankkimiseen viran puolesta, kuvataan kirjallisuudessa käsitteillä käsittelymenetelmä ja tutkintamenetelmä. Ensimmäisessä velvollisuutta ei ole, toisessa taas on. Ks. lähemmin *Virolainen*, Materiaalinen prosessinjohto s. 26–28. Käsitepari on kuitenkin niin karkeajakoinen, että sitä ei jatkossa käytetä.

[23] OK 17:8:n tulkinnasta ks. *Koulu*, Hakemusasioista s. 44–45 lähteineen.

[24] Ehdotuksessa hallintolainkäyttölaiksi (OM 1994:2 s. 294) todetaankin, että yleisessä lainkäytön prosessioikeudessa omaksutuista ratkaisuista voidaan saada vain vähän johtoa siihen, miten mainittuja periaatteita tulisi soveltaa hallintolainkäytössä. Yksi syy periaatteiden soveltumattomuuteen lienee asianosaisasetelmien erilaisuus; kääntäen taas vaikuttaa ilmeiseltä, että hallintolainkäytön ratkaisut ovat paljolti hyödynnettävissä hakemuslainkäytössä.

Tuomioistuimen on (esimerkiksi) yksittäisessä saneerausasiassa mahdollisuuksiensa rajoissa pyrittävä periaatteen ilmentävään tavoitteeseen. Tässä suhteessa riittämätön optimointi saa aikaan menettelyvirheen, joka voi muodostaa perusteen tuomioistuimen ratkaisun kumoamiselle.

3.1.3. Riita-asiatyyppisestä ja tavallisesta hakemuslainkäytöstä

Hakemuslainkäytön kahtiajako

Aikanaan hyvin selkeä ero riita-asioiden lainkäytön ja hakemuslainkäytön välillä on sittemmin murentunut. Vaikka hakemuslainkäytön tyyppiominaisuutena pidetään edelleenkin pidättäytymistä riitaisuuksien ratkaisemisesta, modernin menettelyn sääntelyn kehityspiirteitä on ollut hakemuslainkäytön alan laajentaminen. Hakemuslainkäyttö on ulotettu riitaisuuksien ratkaisemisen alueelle.[25] Erityisesti tätä on tapahtunut edellä mainittujen sääntelyriitaisuuksien kohdalla; oikeudenloukkausten hyvittäminen on sen sijaan johdonmukaisesti pysytetty siviiliprosessuaalisen sääntelyn piirissä. Hakemuslainkäytön lähtökohtainen rationaalisuusalue näyttää näin koostuvan kahdesta asiaryhmästä, ei-riitaisista yhden asianosaisen asioista *ja* sääntelyriitaisuuksista, joissa syntyy kahden asianosaisen suhde mutta joissa ei ole kysymys oikeudenloukkausten hyvittämisestä. Saneerausmenettelyn voidaan sanoa sijoittuvan jälkimmäiselle alueelle.

> Kiintoisaa kylläkin oikeusvertailussa on todettavissa vastakkainenkin kehityssuuntaus, joka tuo sääntelyriitaisuuksia traditionaalisen siviiliprosessin piiriin. Alunperin riitoja ratkaisevaa siviiliprosessia yritetään käyttää vastaajatahon tulevan käyttäytymisen ohjaamiseen ('behaviour modification'). Tällöin siviiliprosessi on väline toteuttaa tietty yhteiskunnallinen tavoite – tästä nimitys »public law litigation» – eikä enää keino saada oikeussuojaa yksittäisessä asiassa.[26]

Kehitys on merkinnyt hakemuslainkäytön eriytymistä. Perinteisen, riidattoman ydinalueen rinnalle on muodostettu menettely riitaisten hakemusasioiden käsittelyä varten.[27] Tällöin hakemuslainkäytön muodossa ratkaistaan erimielisyyksiä, jotka ennen ohjautuivat traditionaaliseen siviiliprosessiin. Vastaava ilmiö on

---

[25] Oikeusvertailevasta kehityksestä *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 259. – Kyseenalaista on, päteekö vanha periaate pidättäytymisestä riitojen ratkaisusta enää millään hakemuslainkäytön alueella.

[26] Funktiomuutoksesta ks. *Lindblom*, Allmän domstol som alternativt tvistlösningsorgan s. 87.

[27] Tätä hakemuslainkäytön aluetta kutsutaan melko epäjohdonmukaisesti *riitaiseksi hakemuslainkäytöksi* (contentious non-contentious procedure, contentious NCP).

havaittavissa Suomessakin.[28] Riitaiset hakemusasiat joudutaan väistämättä käsittelemään eri tavalla kuin riidattomat asiat.[29] Perinteisesti on katsottu, että tuomioistuimella on yksiasianosaisissa, riidattomissa hakemusasioissa selvittämisvelvollisuus.[30] Sama sääntö ei ole, jo tarkoituksenmukaisen työnjaon kannalta, rationaalinen riitaisessa, kaksiasianosaissuhteiseksi kypsyneessä hakemusasiassa.

Hakemuslainkäytön soveltamisalan laajentamistendenssi selitetään eri tavoin.[31] Suomea ajatellen todennäköisin selitys lienee seuraava. Asiaryhmien siirtäminen hakemuslainkäytön piiriin on ollut järkevää niin kauan, kuin riita-asiat käsiteltiin olennaisilta osiltaan aina vuoden 1734 lain oikeuskäymiskaareen pohjautunutta järjestystä seuraten. Hakemuslainkäyttö edusti modernia ja joustavampaa vaihtoehtoa, jolla aineellista oikeutta voitiin toteuttaa.[32] Uudistettu riita-asiain oikeudenkäynti tuli voimaan joulukuun alussa 1993, jolloin osat vaihtuivat. Hakemuslainkäytöstä tuli – paitsi vaikeasti hallittava säännösten rykelmä[33] – myös vanhakantainen menettelymuoto. Toinen, joskin vaikeasti todennettava selitys kytkee hakemuslainkäytön laajentumisen tuomioistuimen aineellisoikeu-

---

[28] Trendistä ks. *Jokela*, Yleisen alioikeusmenettelyn suullisuudesta, välittömyydestä ja keskityksestä Oikeustiede-Jurisprudentia 1988 s. 151. Hakemuslainkäytön alan kasvu yhtyneenä menettelyn heikkoon sääntelyyn ('ein recht zersplitterter, unübersichtlicher und unvollkommener Komplex von Verfahrensnormen') on herättänyt vastustusta Keski-Euroopassa. Ks. *Kollhosser*, Zur Stellung und zum Begreff der Verfahrensbeteiligten s. 4–5. Arvostelu ei johtanut tarkoitettuun tulokseen eli hakemusasioina käsiteltävien asioiden palauttamiseen siviiliprosessiin vaan hakemuslainkäytön tarkempaan sääntelyyn. Ks. *Kollhosser*, Zur Problematik eines »Allgemeines Teils» in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit. ZZP 1980 passim.

[29] Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 320: »... sich das Verfahren, in dem die *echten Streitsachen* behandelt werden, soweit keine ausdrückliche Sonderregelung vorliegt, zwar grundsätzlich nach dem FGG richtet, dass dafür aber auch Vorschriften der ZPO massgebend sind. Verfahrensmässig gesehen handelt es sich um ein zwischen den beiden Verfahrensarten stehendes *Sonderverfahren*.»

[30] Tämä johtuu perimmältään siitä, että tuomari joutuu toimimaan puuttuvan vastapuolen korvikkeena. Ks. *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 278. Ongelman aiheuttaa se, että tuomioistuimelle jätetty ratkaisuaineisto valikoituu hakemuksen jättävän asianosaisen etujen mukaiseksi. Ongelmasta adversaaliprosessissa ks. esim. *Zahle*, Om det juridiske bevis s. 619–633.

[31] Saksan ZPO:n uudistamista koskeva periaateselvitys kirjaa seuraavat syyt: (1) siviiliprosessin jäykkyys ja kankeus, (2) lainsäätäjän laiskuus, mikä on siirtänyt tuomarille konkreettisten oikeussääntöjen muodostamisen (»Richterrecht»), (3) siirtyminen käsittelymaksimista tutkintamaksiimiin ja julkisten etujen korostettuun huomioonottamiseen. Ks. Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 321.

[32] HakKäsL:n säännösten todettiin onnistuneesti sovittaneen yhteen eri asioiden vaatimat erilaiset menettelytavat. Näin *Jokela* Oikeustiede–Jurisprudentia 1988 s. 151.

[33] *Virolainen*, Alioikeusuudistus alituomarin näkökulmasta LM 1986 s. 1000.

dellisen harkintavallan lisääntymiseen. Harkintavaltaa on vaivattominta käyttää joustavassa (= väljästi säännellyssä) menettelyssä.[34]

Viimeaikaisessa keskustelussa riitaisen (eli riita-asiatyyppisen) hakemuslainkäytön laajentumista on arvosteltu. Hakemuslainkäyttö on alun perin yksiasianosaisten, toisin sanoen ei-riitaisten asioiden ratkaisemiseen kehitetty menettelylaji. Ja kääntäen: tästä lähtökohdasta johtuen hakemusasioiden harvalukuiset käsittelysäännöt eivät välttämättä optimoi oikeusturvaa menettelyssä, jossa otetaan kantaa ristiriitaisten näkökohtien »paremmuuteen». Väitetään, että hakemuslainkäytön prosessitaloudellinen epätarkoituksenmukaisuus on sitä selvempi, mitä monimutkaisemmista asioista on kysymys.[35] Hakemuslainkäytön laajentumista ei voida myöskään perustella siinä käsiteltävien asioiden vähämerkityksellisyydellä. Saksan oikeudessa on arvioitu, että hakemusasioiksi luokitellaan juttuja, joissa vastakkaiset intressit ovat suurempia kuin normaaleissa riita-asioissa.[36]

Sääntelemättömyydestä sääntelyyn

Toinenkin pitkä sykli on ilmeinen. Alun perin varsin osuva käsitys hakemuslainkäytöstä heikosti säänneltynä menettelynä ei enää pidä paikkaansa. Vallalle on päässyt näkemys, jonka mukaan ainakin menettelyn pääpiirteet on säänneltävä kirjoitetulla lailla.[37] Sääntelyn lisääntymistä perustellaan kahdella tavalla. Ensinnäkin yksittäisen asian osallisten oikeussuoja edellyttää kuulemisjärjestelyjä, joilla intressitahot vedetään mukaan muutoin yksiasianosaiseen hakemus-

---

[34] Bericht (s. 321) kääntää syy-yhteyden toisinpäin: »Vor allem war es aber die elastische Gestaltung des Verfahrens, die in allen Fällen notwendig ist, in denen der Gesetzgeber gezwungen war, dem Richter einen Ermessensspielraum einzuräumen.» – Toisaalta on arveltu, että riitaisen hakemuslainkäytön lisääntyessä menettely hakemusasioissa lähenee säänneltyä siviiliprosessia. Kannanotot eivät ole välttämättä yhteensovittamattomia. Tuomarivaltainen menettely luonnollisesti hakee tukea tutusta menettelylajista eli siviiliprosessista, jossa vastaavat ongelmat on jo ratkaistu.

[35] Seuraava siteeraus on *Kollhosser*ilta (Zur Stellung und zum Begriff der Verteiligten s. 54):» Je komplexer und unübersichtlicher der Aufgabekatalog der Gerichte der freiwilligen Gerichtsbarkeit wird, um so stärker wächst das Bedürfnis, die Voraussetzungen für die richtige »Ermessensausübung» zu präzisieren und zu normieren, um eine gleichmässige und fehlerfrei Behandlung gleichwertige Fälle zu sichern...»

[36] *Kollhosser*, Zur Problematik eines »Allgemeines Teils» in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit s. 272.

[37] Näin *Kollhosser* mt. s. 265–267. Todettakoon, että kyseinen artikkeli perustuu tältä osin hänen aikaisempaan tutkimukseensa »Zur Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten», jossa hän torjuu aikaisemman opin hakemusasioissa vallitsevasta »tuomarin menettelyharkinnasta». Ks. mt. s. 65–69.

asiaan. Toiseksi sääntely takaa käytännön yhtenäisyyden. Muutoin alueellisten tuomioistuinkäytäntöjen erot kärjistyvät.

Myös Suomen HakKäsL on nähtävissä osoitukseksi pyrkimyksestä hakemuslainkäytön sääntelyyn. Laki liittyy vastaavaan Keski-Euroopan trendiin. Näin kehityskaari on päätynyt lähtöpisteeseensä. Hakemuslainkäytön joustavuus muodosti aikanaan perusteen yhä uusien asiaryhmien siirtämisestä sen piiriin. Hakemuslainkäytön merkityksen kasvu taas nostatti vaatimuksen kattavammasta sääntelystä. Sääntely toteutettiin pitkälti siviiliprosessuaalisin säännöslainoin, jolloin oikeuspoliittinen etu, menettelyn väljyys, menetettiin.

> Vaikka hakemuslainkäytön muodostama menettelytyhjiö täyttyykin, vertaileva prosessioikeustutkimus osoittaa, että pyrkimys vapaamuotoiseen, sääntelemättömään riitojen ratkaisuun on säilynyt.[38] Hyvin tavallinen ratkaisu on luoda 'epävirallinen' menettelylaji pienen riitaintressin juttuja eli ns. pikkujuttuja varten. Jutuissa ovat säännönmukaisesti vastakkain elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja.[39] Suomessa ei ole päädytty pikkujuttumenettelyn käyttöönottoon perinteisen lainkäytön alueella. Jossain määrin pikkujuttumenettelyn ratio toteutuu kuluttajanlainsäädännön alueella. Kuluttajavalituslautakunta ratkaisee vapaamuotoisessa menettelyssä[40] yksittäisiä kuluttajavalituksia. Myös vaihtoehtoisille riitojen ratkaisujärjestelyille (Alternative Dispute Resolution) on ominaista kiinteiden menettelysääntöjen hylkiminen.[41]

---

[38] Koska menettely aina hakee tukea jostain, oikeampaa olisi puhua heikosti säännellystä prosessista vastakohtana vahvasti säännellylle menettelylle. Vaikka menettely jätettäisiin kokonaan yleisten prosessuaalisten periaatteiden varaan, se on eräässä merkityksessä vieläkin »säänneltyä».

[39] *Whelan*, Small Claims Courts s. 223–234, joka kysyy: »Conversely, if 'informal' procedures are appropriate for small claims, why are they not appropriate for all claims?» Pohjoismaista vain Ruotsissa pikkujutuista on omat menettelysäännöksensä, jotka siirrettiin vuonna 1987 RB:iin. Muutoksen on nähty ilmentävän paluuta legaliteettiperiaatteen mukaiseen oikeudenkäynnin yksityiskohtaiseen sääntelyyn.Ks. *Ekelöf*, Rättegången V (1987) s. 14–15. Ks. lähemmin *Lindblom*, Grupptalan s. 548–549.

[40] Näin *Wilhelmsson*, Suomen kuluttajansuojajärjestelmä s. 69–70.

[41] *Iivari*, Rikosten ja riitojen vaihtoehtosovittelu refleksiivisen oikeuden konseptiossa s. 47 ss. Ruotsin oikeudessa luottokorttien maksuhäiriöitä käsittelevä lautakunta (kontonämden) on tyypillinen esimerkki sopimusperusteisesta ADR-menettelystä. Ks. esim. SOU 1990:74 s. 377–378. Konkreettisia esimerkkejä ADR-menettelyistä *common law* -maissa antaa *Cooter–Ulen*, Law and Economics s. 489 (VISA Arbitration Committee) ja 510 (Rent-a-Judge). Pohjoismaita ajatellen todennäköisempi kehityslinja on, että ADR-menettelyjen kiistattomat edut (asiantuntemus, nopeus, joustavuus ja ei-julkisuus) integroidaan osaksi tavanomaista siviiliprosessia. Näin Ruotsin osalta *Lindblom*, Allmän domstol som alternativt tvistlösningsorgan s. 107–110. Viimeksi mainittu kehitys on havaittavissa myös Suomessa.

Hakemuslainkäytön sääntelytiheys eri oikeusjärjestelmissä vaihtelee kahdesta 50 yksittäiseen säännökseen. Vertailussa HakKäsL edustaa keskitasoa. *Common law* -maille on ominaista sääntelyn totaalinen puuttuminen; jopa hakemuslainkäytön käsite on tuntematon. Keski-Euroopassa sääntelytiheys ylittää keskiarvon ja on jatkuvasti kasvamassa.[42]

3.1.4. Saneerausmenettely riita-asiatyyppisenä hakemuslainkäyttönä

Rationaalisuustesti

YrSanL:n avoin järjestelmä tukeutuu hakemuslainkäyttöön. Hakemuslainkäytön rationaalisuusehtojen valossa valinta on ensi näkemältä yllättävä, sillä saneerausmenettely näyttäisi olevan periaatteessa hyvin riitaista. Yrityksen saneeraaminen vaatii vastakkaisten intressien yhteensovittamista eli tavallaan riitojen ratkaisemista. Hakemuslainkäytöön pohjautuva menettely on kuitenkin perusteltu, jos saneerauksen katsotaan olevan sisällöllisesti itseohjautuva. Menettelyn tehtäväksi jää tarjota ulkonaiset puitteet menettelyn sisäiselle suunnittelu- ja neuvotteluprosessille. Edellä YrSanL:n mukaista saneerausmenettelyä onkin pidetty tyypillisenä suunnittelevana saneerauksena, joten se täyttää kyseisen rationaalisuusehdon. Hakemuslainkäyttö vastaa myös hyvin ennakkokäsitystä tuomioistuimen lähtökohtaisesti passiivisesta roolista (vähimmän puuttumisen periaate).

Asia erikseen on, missä määrin HakKäsL:n ja YrSanL:n erityissäännöksistä koostuva menettelyjärjestelmä täyttää legaliteettiperiaatteen vaatimukset. Jotta menettely olisi edes pääpiirteissään ennustettava, periaate edellyttää toisaalta sääntelyn kattavuutta, toisaalta taas sen täsmällisyyttä. Kuten jäljempänä tullaan toteamaan, erityisesti jälkimmäisessä suhteessa hakemuslainkäytön sääntely jättää paljon toivomisen varaa. Tämä johtuu erityisesti käytetystä viittaustekniikasta. YrSanL 68.1 §:n mukaan saneerausasioihin sovelletaan, mitä laissa hakemusasioiden käsittelystä säädetään, mikäli YrSanL:sta ei muuta johdu.[43]

---

[42] *Stalev* mt. s. 263–265.

[43] YrSanL 68 § viittaa periaatteessa vain säädännäiseen oikeuteen (»... säädetään»). Hakemusasioita koskevia tavanomaisoikeudellisia sääntöjä ei siis voitaisi soveltaa. Tällaiseen keinotekoiseen erotteluun ei kuitenkaan liene syytä. Viittaussäännösten järjestelmästä ks. *Koulu* DL 1993 s. 692. Tällaista viittaustekniikkaa kutsutaan toisinaan muodolliseksi ('formal') renvoiksi. Ks. *Pizzorusso*, The Law-Making Process as a Judicial and Political Activity s. 61. – Samaan lopputulokseen johtaa Norjan velkajärjestelylaissa (lov om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner) käytetty tekniikka. Lain 7:5:n mukaan velkajärjestelyssä noudatetaan pakkotäytäntölain yleisiä menettelysäännöksiä »så langt de passer.» Viittaussäännöksen tulkinnasta ks. *Graver*, Gjeldsordningsloven s. 80.

HakKäsL:kikaan ei, nimestään huolimatta, ole läheskään kattava. Laissa on edelleenviittaus toiseen lähdenormistoon. HakKäsL 20 § määrää, että hakemusasian käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä riita-asian käsittelystä alioikeudessa on voimassa, ellei kyseisessä laissa (= HakKäsL) toisin säädetä.[44] Menettelynormistoa, joka määräytyy kahden viittaussäännöksen kautta, tuskin voidaan pitää täsmällisenä.

Menettelysäännösten soveltamisesta kahden viittaussäännöksen järjestelmässä

YrSanL 68 §:n viittaussäännös on pakottava; se ei jätä tuomioistuimelle harkinnanvaraa. Jos YrSanL ei sisällä soveltuvaa erityissäännöstä, tuomioistuimen on käytettävä HakKäsL:n yleissäännöksiä. HakKäsL 20 § on taas luokiteltavissa lähinnä fakultatiiviseksi viittaussäännökseksi. Tuomioistuimelle jää »tilannetyyppikohtaista harkintavaltaa.»[45] Sääntelyn kerroksisuus johtaa saneerausmenettelyssä kahteen, periaatteessa erilaiseen tulkintaongelmaan. Ensinnäkin YrSanL 68 § herättää kysymyksen, milloin YrSanL:n erityissäännös sivuuttaa yleissäännöksen. Toiseksi HakKäsL 20 § nostaa esiin ongelman, mitä riita-asioiden käsittelysäännöksiä saneerausasiassa joudutaan noudattamaan.

Ensimmäinen kysymys eli erityisten ja yleisten säännösten soveltamisalojen erottelu on säännönmukainen tulkintaongelma, joka on ratkaistavissa tavanomaisten tulkintasääntöjen mukaan. Se ei juuri poikkea erityissäännösten sisällöllisestä tulkinnasta.[46] Koska kysymyksessä ovat menettelynormit, merkitystä on annettava toisaalta tulkintojen tarkoituksenmukaisuudelle, toisaalta ennustettavuudelle.[47] Selvää kuitenkin on, että erityissääntelyllä täydennetty viittaussäännös luo

---

[44] Käytännössä viittausproblematiikka keskittyy oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltamiseen. Periaatteessa viittaussäännös tuo mahdollisen soveltamisen piiriin myös muun prosessilainsäädännön menettelysäännöt sekä riita-asioita koskevat tavanomaisoikeudelliset säännöt.

[45] Näin OK 7:5:n vastaavasta säännöksestä *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 122. Harkintavallan puitteissa tuomioistuimen on hänen mukaansa otettava huomioon turvaamistoimiasiain erikoislaatu, etenkin kiireellisyys, summaarisuus ja tilapäisyys.

[46] Menettelysäännökset, jotka seuraavat menettelyn ajallista etenemistä, ovat pääosin lain 10 luvussa. Kyseinen luku on otsikoitu »Menettelysäännökset». Otsikosta poiketen kaikkia menettelysäännöksiä ei tosin luvusta löydy, vaan yksittäisiä säännöksiä on muuallakin. Erityissäännösten tulkinnassa voitaneen yleensä omaksua lähentävä tulkinta, joka olettaa, että erityissäännökset eivät koskaan merkitse täydellistä poikkeamista yleisistä menettelyohjeista. Ks. *Lager*, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista s. 7.

[47] Prosessuaalisten säännösten tulkinta sekä tyypillisissä että ei-tyypillisissä soveltamistilanteissa sidotaan vakiintuneesti aineellisessa lainsäädännössä hahmottuviin tavoitteisiin. Tulkinta on siis tarkoituksenmukainen, kun se edistää aineellisen lainsäädännön tavoitteita. Ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång I s. 82 verr. 74. Prosessilain tulkinnasta ks. myös *Jokela*, Vesioi-

avoimeen menettelyjärjestelmään vahvan rakenteellisen jännitteen. Lainkäyttäjä joutuu kussakin yksittäisessä saneerausasiassa ottamaan kantaa, mikä on yleis- ja erityissäännösten suhde, toisin sanoen milloin erityissäännös syrjäyttää viittaussäännöksen kautta kollisoivan yleissäännöksen. Näin tapahtuu, kun YrSanL:sta johtuu »muuta» (arg. YrSanL 68.1 §). Tulkinnan ensimmäinen vaihe on siis päätellä, mikä on milloinkin »muuta». Tulkintaa vaikeuttaa se, että YrSanL:n lakiteksti ja sen perustelut poikkeavat hiukan mutta relevantisti toisistaan. Perustelut pitäytyvät lakitekstiä uskollisemmin viittaussäännöksen osoittamaan normistoon eli hakemuslainkäyttöön. Perustelujen mukaan HakKäsL:ia seurataan, ellei lakiehdotuksen »erityisistä säännöksistä johdu muuta.»[48] Näin ollen vain nimenomainen erityissäännös syrjäyttäisi HakKäsL:n yleissäännöksen. Lakiteksti puolestaan antaa vaikutelman, että tuomioistuin voisi poiketa HakKäsL:sta erityissäännöksen puuttuessakin esimerkiksi saneerausmenettelyn systemaattisen erilaisuuden johdosta. Kokonaisuutena ottaen YrSanL:n erityissäännösten suhde HakKäsL:n yleissäännöksiin on kaikkea muuta kuin selvä.[49]

Toinen kysymys, ongelma muuta menettelyä varten säädettyjen normien noudattamisesta »soveltuvin osin» on erilainen. Kyseessä näyttäisi olevan – ei tulkinnan vaan – valinnan ongelma. Jokseenkin kaikkien oikeudenkäymiskaaren yksittäisten säännösten osalta voidaan sen soveltuvuus hakemuslainkäyttöön asettaa riidanalaiseksi. Kun vastaus ei ole välttämättä sama edes kaikissa HakKäsL:n piiriin kuuluvissa asioissa – puhumattakaan lain ulkopuolelle jäävistä asioista – lainkäyttäjällä on tosiasiallisesti erittäin suuri valinnan vapaus.[50]

---

keuden ja yleisen alioikeuden asiallisesta toimivallasta s. 52 verr. s. 548 alaviite 9. Yleisten ja erityisten menettelylajien suhteesta ks. myös *Lager*, Suppeatutkintaisista lainkäyttölajeista s. 7.

[48] HE 1992:182 s. 102: »Pykälän *1 momentin* mukaan saneerausmenettelyä koskevissa asioissa noudatettaisiin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia (307/86) sikäli kuin lakiehdotuksen erityisistä säännöksistä ei johdu muuta.»

[49] *Koulu* DL 1993 s. 716–717.

[50] Ks. esim. NJA 1989:107, jossa oli kysymys hakemusasian ja riita-asian yhdistämisestä RB 14:7a:n nojalla. Kirjallisuudessa on kehitetty tulkintasääntöjä helpottamaan valintaa. Tällainen sääntö on olettamus, että kaksiasianosaisuutta edellyttäviä instituutioita ei voida soveltaa tavallisessa hakemuslainkäytössä. Yhteensopimattomiksi instituutioiksi on mainittu haastehakemus ja sen tiedoksianto, vastakanne, todistustaakan jako, kolmannen väliintulo ja kulujen korvaaminen. Ks. lähemmin *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 277. Vrt. Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 392–398, jossa katsotaan, että riitaisessa hakemuslainkäytössä tulee noudattaa määräyksiä pakollisesta suullisesta käsittelystä, reformatio in pejus-kiellosta, todistelusta ja aineellisesta oikeusvoimasta.

> Suomen HakKäsL ei ole tässä suhteessa mitenkään poikkeuksellinen, sillä hakemuslainkäyttöön sovellettavien yleisprosessuaalisten säännösten ongelma tunnetaan lähes kaikissa oikeusjärjestyksissä. Hyvin tunnettu on keskustelu tuomarin esteellisyyttä koskevien säännösten soveltamisesta. Koskevatko ko. säännöt – jotka Suomessa sijoittuvat OK 13 lukuun – hakemusasioita? Vastaus näyttäisi alustavan tarkastelun jälkeen kielteiseltä; esteellisyyssäännöillä pyritään varmistamaan tuomarin puolueettomuus suhteessa asianosaisiin. Tuomarin puolueettomuus taas on tae oikeudenmukaisesta ratkaisusta. Kysymys ratkaisun oikeudenmukaisuudesta jää kuitenkin syntymättä hakemuslainkäytössä, jossa *per definitionem* on vain yksi asianosainen. Puolueettomuusperiaatteen tiettyä itseisarvoa todistaa se, että Saksan perustuslakituomioistuin vahvisti vuonna 1967 säännön, jonka mukaan oikeus tuomarin jäävääamiseen oli niin tärkeä oikeus, että se oli voimassa kaikessa oikeudellisessa menettelyssä.[51]

Saneerausmenettely jakaantuu näin tulkinnallisesti kahteen osaan. Erityissäännösten ja HakKäsL:n yleissäännösten soveltamisalue kuuluu normaalin sääntösidonnaisen tulkinnan piiriin. Tällä alueella tulkintaa ohjaavat prosessioikeuden perinteiset tulkintasäännöt, tarkoituksenmukaisuus ja ennustettavuus. Siirryttäessä HakKäsL:n 20 §:n viittaussäännöksen avaamalle vapaan harkinnan alueelle tapahtuu muutos. Sääntösidonnainen tulkinta menettää selvästikin toimivuuttaan. Lainkäyttäjä saa nykyaikaisissa menettelyjärjestelmissä poikkeuksellisen laajan vallan koota haluamansa menettelyn. Elementit saadaan lähdenormistosta eli riita-asian käsittelysäännöistä. YrSanL:n periaatteellinen ratkaisu edustaa näin pitkälle vietyä menettelyn delegointia.

Lainkäyttäjän valintojen perusteista

Tällainen menettelyn delegointi herättää kysymyksen, ohjaavatko mitkään yleiset periaatteet soveltuvien menettelysääntöjen valintaa lähdenormistosta, toisin sanoen mitä näkökohtia lainsoveltajan on otettava huomioon valitessaan hakemusasioihin sovellettavia riita-asiasääntöjä. Saneerausasian aloittamisharkintaa ajatellen ainakin yksi valintaa ohjaava periaate on ilmeinen. Saneerausasiaan on

---

[51] BVerfGE 21,139. Tapausta kommentoi *Kollhosser* (Zur Problematik eines »Allgemeines in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit. ZZP 1980 s. 69–78). Ratkaisusta ks. myös *Cappelletti*, The Judicial Process in Comparative Perspective s. 235. – Huomattavan samankaltainen keskustelu on käyty tuomioistuimen velvollisuudesta perustella ratkaisunsa. Perustelupakon ei aikaisemmin katsottu koskevan hakemuslainkäyttöä; sittemmin vallitsevaksi kannaksi Saksan oikeudessa on vakiintunut käsitys, että perustelupakko ulottuu tällekin alueelle. Ks. *König*, Probleme eines »Allgemeinen Teils» einer Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit ZZP 1980 s. 315–318.

pyrittävä soveltamaan sellaisia riita-asiasääntöjä, jotka edistävät oikeaa lopputulosta, jatkamiskelpoisten yritysten ohjautumista saneerausmenettelyyn.[52] Lähemmin sanottuna menettelyn on minimoitava oikeiden aloittamispäätöksien aikaansaamiseen vaadittavat kustannukset[53] sekä virheellisistä aloittamispäätöksistä johtuvat epäsuorat kustannukset. Kyseistä periaatetta kutsutaan taloudellisten kustannusten periaatteeksi (the principles of economic costs).[54]

Vaikka kyseinen valintaperiaate sinänsä lienee riidaton, siitä saatava konkreettinen hyöty on vähäinen. Empiirinen tieto siitä, millainen menettely lisää oikeiden aloittamispäätösten todennäköisyyttä, puuttuu. Oikeusvertaileva aineisto osoittaa lähes samoja (eli suuria) epäonnistumisprosentteja menettelyllisesti hyvinkin erilaisissa saneerausjärjestelmissä.[55] Valinnan perusteita saadaan hiukan täsmennettyä katsomalla, että menettely on muodostettava sellaiseksi, että se kokoaa aloittamisharkintaa varten mahdollisimman täydellisen tiedon mahdollisimman pienin kustannuksin. (Taustalla on todistamaton olettamus, jonka mukaan parempi ratkaisuaineisto lisää oikeiden ratkaisujen todennäköisyyttä. Olettamuksella näyttäisi olevan puolellaan tietty *prima facie* perustelu.)

Menettelyn tarkoituksenmukaisuutta joudutaan yleensä arvioimaan sen lopputuloksesta välittämättä, toisin sanoen menettelyn sisäisen rationaalisuuden näkökulmasta. Tämä edellyttää sen lähtökohdan hyväksymistä, että tietyntyyppisellä menettelysäännöllä voi olla itseisarvoinen perustansa.[56] Sääntöön liittyvät psykologiset ja praktiset edut muodostavat yhden arviointiperusteen, prosessin

---

[52] Äärimmilleen pelkistettynä menettely on ollut oikea vain, kun se on tuottanut »oikean» (= aineellisen oikeuden saneleman) tuomion. »Procedures are evaluated by their producing just outcomes in particular cases.» Näin *Bayles*, Procedural Justice s. 5.

[53] Näitä kustannuksia kutsutaan suoriksi ('direct') kustannuksiksi. Ne jakaantuvat valtion maksamiin oikeudenkäyntikoneiston ylläpitokustannuksiin sekä asianosaisille yksittäisessä asiassa aiheutuviin menettelykustannuksiin.

[54] Minimointiperiaate esitetään kaavana, että kustannusten summa (ErrorCosts + DirectCosts) tulee minimoida. Ns. virhekustannuksista ('error costs') ks. *Bayles*, Principles of Law s. 22. – On huomattava, että meikäläinen prosessiekonomian periaate on huomattavasti suppeampi. Periaate tarkoittaa vain vireilläolevan menettelyn kustannusten (laajassa merkityksessä, jolloin siihen sisältyy myös tuomioistuimen työmäärä) minimointia. Väärästä ratkaisusta aiheutuviin epäsuoriin kustannuksiin ei kiinnitetä huomiota.

[55] Puhtaan loogisesti tulokset näyttäisivät oikeuttavan pikemminkin päätelmään, että suorilta (menettely)kustannuksiltaan halvin saneerausmenettely on rationaalisin, sillä erehtymisen riski on (lähes) sama riippumatta menettelyn perusteellisuudesta.

[56] »Another approach to legal procedure is to consider values of benefits of procedures independent of their effect on the accuracy of outcomes.» Ks. *Bayles*, Principles of Law s. 28. Myös *Luhmann* (Legitimation durch Verfahren s. 28) hyväksyy menettelyn legitimaatioksi sen yleisen valmiuden tuottaa sisällöllisesti vielä määräytymättömiä ratkaisuja tiettyjen sietorajojen sisällä.

oikeusperiaatteet toisen.[57] Menettelyn psykologinen vaikutus on saneerauksessa merkittävä, sillä legaalinen saneerausmenettely on pohjimmiltaan neuvottelumenettely.

Näyttäisi siis perustellulta, että saneerausmenettelyssä tulee välttää vastakohtaisasetelmaa, koska vastakohtaisuudelle rakentuva prosessi on kokemussääntöjen mukaan omiaan kärjistämään erimielisyyksiä. Vastakohtainen eli adversiaaliprosessi on epärationaalinen, jos riidan osapuolten on vastaisuudessakin pystyttävä yhteistoimintaan. Sen sijaan adversiaaliprosessi on paikallaan, kun tavoitteena on yksittäisen riidan lopettava kertakäyttöratkaisu.[58] Näin päädytään siihen, että menettely tulisi jos mahdollista rakentaa yksiasianosaiseksi, inkvisitooriseksi. Toisin sanoen tuomioistuimen on pyrittävä siihen, että velallisen ja velkojien välille ei synny turhaa jännitettä. Tai kärjistäen: tuomioistuimen on kehitettävä saneerausta adversiaaliseen suuntaan vain, jos tällaisella menettelyllä saavutetaan joko parempi lopputulos tai painavia menettelyetuja.

> Korostettakoon, että kysymys inkvisitoorisen ja adversiaalisen menettelyn psykologisesta paremmuudesta on riidanalainen. Eräät tutkimistulokset viittaavat siihen, että hävinnyt osapuoli tyytyy tappioonsa helpommin, kun tappiollinen menettely on ollut kaksiasianosainen.[59] Voidaan myös ajatella, että taloudellinen rationaalisuus ohjaa saneerauksen intressitahoja niin voimakkaasti, että menettelynkään vastakohtaisuus ei vaikuta heidän käyttäytymiseensä.

3.2. Viittaussäännösten tulkinnan ongelma

3.2.1. HakKäsL 20 §:n viittaussäännös ja alioikeusuudistus

Tilanne HakKäsL:n säätämisen aikaan

HakKäsL säädettiin suhteellisen suppean valmistelun jälkeen vuonna 1986. Tuolloin riita-asiat ratkaistiin olennaisin osin alkuperäisessä, vuoden 1734 oikeudenkäymiskaaren säätämässä järjestyksessä. Menettely oli kaavamainen; kaikki asiat käsiteltiin periaatteessa samalla tavalla. Koska oikeudenkäynti aloitettiin nykyterminologian mukaan suoraan pääkäsittelyllä, asian käsittely jakaantui erillisiin

---

[57] Näitä etuja kutsutaan menettelyeduiksi ('process benefits'). Menettelyedut otetaan vähennyksinä huomioon minimointisäännössä. Ks. *Bayles*, Principles of Law s. 30.

[58] *Bayles*, mt. s. 37.

[59] *Bayles* mt. s. 36: »... adversial adjudication produces more satisfaction with the decision, especially when it is unfavorable, than inquisitorial abjudication.»

istuntoihin, jotka saattoivat olla ajallisesti hyvinkin kaukana toisistaan. Modernille oikeudenkäynnille tyypillisiä periaatteita menettelyn keskityksestä, suullisuudesta ja välittömyydestä ei noudatettu.[60]

Vuoden 1986 uudistuksessa sama käsittelyjärjestys siirrettiin kevennettynä hakemuslainkäyttöön. HakKäsL:n perusteet ovat samat kuin vuoden 1734 lain oikeudenkäymiskaaren. HakKäsL 20.1 §:n viittaussäännös ei tuonut hakemuslainkäyttöön olennaista uutta – viittaus oli lähinnä tekninen. Lainkäyttäjä saattoi yksityiskohdassa tukeutua toiseen menettelylajiin, joka rakentui samoille periaatteille kuin uudistettu hakemuslainkäyttö. Alioikeusmenettelyn uudistus, joka tuli voimaan 1.12.1993, muutti hakemuslainkäytön ja oikeudenkäyntimenettelyn suhdetta. Uudistunut oikeudenkäynti riita-asioissa tuli rakentumaan edellä mainituille moderneille periaatteille, joita ei ole toteutettu hakemuslainkäytössä. Seurauksena oli, että HakKäsL:n ja oikeudenkäymiskaaren lähtökohtainen yhteismitallisuus katosi, eivätkä menettelyjen elementit (= käytännössä yksittäiset säännökset) ole enää automaattisesti sovitettavissa yhteen.

Tekniset ja periaatteisiin ankkuroidut säännöt

Prosessilain ajallista ulottuvuutta koskevista periaatteista seuraa, että HakKäsL 20.1 §:n viittaussäännös on ymmärrettävä viittaukseksi kulloinkin voimassaoleviin oikeudenkäymiskaaren säännöksiin eikä niihin sääntöihin, jotka vallitsivat HakKäsL:n syntyaikaan.[61] On helppo havaita, että alioikeusuudistus huomattavasti hankaloittaa riita-asioita koskevien käsittelysäännösten soveltamista hakemusasioihin. Suora soveltuvuus näyttää mahdolliselta vain niiden säännösten kohdalla, jotka ovat riippumattomia toimintaympäristöstään eli uudesta riita-asiain oikeudenkäyntimenettelystä. Suoraan sovellettavat säännöt ovat yleensä teknisiä, ns. »puhtaita» menettelysäännöksiä. Sen sijaan prosessin moderneihin periaatteisiin ankkuroituva normisto ei lähtökohtaisesti ole siirrettävissä hakemuslainkäyttöön siirtämättä vastaavia periaatteita.[62]

Esimerkki: OK 6:1:n säännökset pyrkivät varmistamaan ns. subjektiivisen välittömyyden eli sen, että tuomioistuimen kokoonpano ei menettelyn kuluessa muutu. Sääntö on välttämätön prosessissa, joka rakentuu välittömyysperiaatteelle.

---

[60] Vanhasta prosessijärjestelmästä ks. esim. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 14–17.

[61] Periaatteista ks. esim. *Tirkkonen*, Suomen siviiliprosessioikeus I s. 147–149.

[62] Tämäkin on joskus mahdollista. Ruotsin oikeudessa on esimerkiksi katsottu, että RB:n säännökset käsittelyn keskittämisestä pätevät lähtökohtaisesti myös konkurssiasioissa. Ks. SOU 1983:24 s. 264. Sen sijaan hallintolainkäytössä on epäilty (uudistetun) alioikeusmenettelyn suullisuusperiaatteen hyödynnettävyyttä. Ks. OM 1994:2 s. 317–318.

Koska hakemuslainkäytössä ei noudateta kyseistä periaatetta, pelkästään OK 6:1:n säännön siirtämisellä saneerausasiaan ei saavuteta prosessitaloudellisia etuja. Menettely ei ratkaisevasti tehostu, eikä siirtäminen paranna saneerausmenettelyn tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä. Yksittäisen säännöksen lainaamisella ei saavuteta niitä etuja, mitä välittömyysperiaatteen johdonmukaisella toteuttamisella katsotaan, oikein tai väärin, saavutettavan.[63] Korostettakoon, että HakKäsL 20.1 §:n viittaussäännös periaatteessa sallii tämänkin tulkinnan.

> YrSanL:ssa käsittelyn keskittämiseen (keskittämistä voidaan tavallaan pitää välittömyyden esiasteena tai toisesta näkökulmasta keinona välittömyyden aikaansaamiseksi) pyritään päätettäessä saneerausohjelman vahvistamisesta.[64] Sen sijaan keskittämiseen tai sen tarpeellisuuteen ei – melko yllättävästi – viitata aloittamisharkinnan osalta. Selvää tietenkin on, että tuomioistuimen tulee optimointiperiaatteen mukaisesti tavoitella keskittämistä myös aloittamisharkinnassa.

Säädettävässä laissa joudutaan ratkaisemaan, missä määrin modernin oikeudenkäynnin periaatteet on ulotettava hakemuslainkäyttöön. Usein lähdetään siitä, että suullisuus- ja välittömyysperiaatteita ei tarvitse ulottaa hakemusasioiden käsittelyyn.[65] Lähtökohta on helppo kiistää siltä osin kuin se ulotetaan koskemaan myös riitaista hakemuslainkäyttöä.[66] Jos tuomioistuin joutuu ratkaisemaan menettelyosallisten välisiä riitaisuuksia, välittömyysperiaatteen sivuuttamista ei voida oikeuttaa pelkästään luokittelemalla menettely hakemuslainkäytöksi. Toinen asia on, että periaate voidaan jättää toteuttamatta, jos katsotaan, että se ei merkittävästi paranna oikean lopputuloksen saavuttamista joko hakemuslainkäytössä yleensä tai tietyntyyppisissä hakemusasioissa.

3.2.2. OK 5 luvun soveltamisesta saneerausmenettelyssä

Yksittäisten säännösten vaiko menettelykokonaisuuksien lainaaminen?

Oikeudenkäymiskaaren soveltamisen ongelma on mahdollista jäsentää eri tavoin. Voidaan esimerkiksi kysyä, onko soveltamisongelma ratkaistava aina yksittäisten normien tasolla vai voidaanko tämä toistuva vakiokysymys välttää lähtemällä

---

[63] Periaatteen aatehistoriallisesta perustasta ks. *Nousiainen*, Prosessin herruus s. 222–227.

[64] Ks. HE 1992:182: s. 104: »... ohjelmaehdotuksen ja riitautusten käsittely mahdollisuuksien mukaan voisi tapahtua keskitetysti.»

[65] Näin SOU 1991:106 s. 667, uudistuksen tavoitteista s. 675–677. Samoin koko hakemuslainkäytön osalta *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 278.

[66] Kiintoisaa kylläkin hakemuslainkäyttöä ja erityisesti sen laajentumistrendiä on vastustettu etenkin sillä perusteella, että välittömyyden puute vaikeuttaa hakemusasiassa esitetyn

tarkoituksenmukaisten menettelykokonaisuuksien ('prosessifragmenttien') soveltamisesta. YrSanL:n viittaussäännökset sallivat periaatteessa kokonaisratkaisunkin eli tarkoituksenmukaisen kokonaissoveltamisen. Tämä tarkoittaa sitä, että saneerausasiaan – tai laajemmin vaikkapa riitaisiin hakemusasioihin sinänsä – sovelletaan siviiliprosessuaalisten menettelysääntöjen kokonaisuuksia, ellei painavaa perustetta muunlaiseen tulkintaan ole. Tällaisella kokonaissoveltamisella olisi ilmeisiä prosessiekonomisia etuja säännösten yksittäissoveltamiseen verrattuna.[67]

Toinen, itsenäinen kysymys on, mikä siviiliprosessin menettelyvaihe tarjoaa luontevimman lainaamislähteen. Kuten tunnettua, siviiliprosessi jakaantuu kahteen vaiheeseen, valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Valmistelua säätelee uudistettu OK 5 luku, pääkäsittelyä OK 6 luku. Näistä OK 5 luku näyttäisi olevan etusijalla.[68] Saneerauksen aloittamisella ja riita-asian valmistelulla on merkittäviä rakenteellisia yhtäläisyyksiä; molemmissa pääpaino on kattavan ratkaisuaineiston keräämisellä sekä riitaisten ja riidattomien kysymysten erottamisella. Sen sijaan pääkäsittely tähtää päätöksen tekemiseen valmiin (eli jo kootun) aineiston nojalla.[69]

> *Liukkonen* on ottanut kantaa OK 5:15:n soveltamiseen saneerausmenettelyssä – pykälän 1 momentti säätelee valmistelun jatkamista istunnossa, 2 momentti kirjallisen lausuman vaatimista yksilöidystä kysymyksestä. Hän katsoo, että tuomioistuimella ei ole laista johtuvaa velvollisuutta sen enempää suullisen käsittelyn järjestämiseen (arg. YrSanL 68.2 §) kuin lausuman vaatimiseenkaan.[70] Esitys tukeutuu tältä osin kirjallisuudessa tavalliselle tuomioistuimen oikeuksien ja velvollisuuksien erottelulle. Kysymys, mitä tuomioistuin on velvollinen tekemään, on tavallaan virheellisesti ase-

---

selvityksen arvioimista. Ks. *Kollhosser* ZZP 1980 s. 279–280. – Saneerausasiassa on siis mahdollista, että hakija toimittaa tarpeellisen selvityksen useassa erässä. Paitsi että kokonaiskuvan muodostaminen vaikeutuu, YrSanL 70 §:n mukaista intressiryhmää olisi periaatteessa kuultava vasta, kun kaikki selvitys on koossa.

[67] Yksi selvä etu on, että 'lainattu' menettelyfragmentti on todennäköisesti toimivampi kuin yksittäisten säännösten lainaamisella koottava kokonaisuus. Myös työnsäästö on huomattava.

[68] Myös turvaamistoimiasiassa analogia-apua on haettu OK 5 luvusta jopa vastoin viittaussäännöksen sanamuotoa. OK 7:5.3 määrää, että turvaamistointa koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen käsittelystä säädetään. Ks. lähemmin *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 125.

[69] Toinen syy pääkäsittelynormiston sivuuttamiseen on, että menettely pääkäsittelyssä on suunniteltu kahden asianosaisen vastakohtaisuuden varaan. »This distinguishes the adversial setting from setting in which only one party is involved or the decisionmaker has primary responsibility for obtaining and presenting information.» Lainaus on *Bayles*'ilta (Procedural Justice s. 14).

[70] Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 36.

tettu. Kun menettelyn tavoitteena on ideaalituloksen (= oikea ratkaisu menettelyn aloittamisesta käytettävissä olevilla voimavaroilla) saavuttaminen, pitää kysyä, mihin toimiin tuomioistuimen kannattaa tai on tarkoituksenmukaista ryhtyä.[71]

Määritelmäongelma on, pidetäänkö ko. standardin vastaista menettelyä virheellisenä. Virheellisyys on järjestelmän sisäistä virheellisyyttä, joka ilmenee enintään siten, että aloittamispäätös kumotaan ylioikeudessa. Menettelyn optimointiteorian mukaan tuomioistuimella saattaa hyvinkin olla »velvollisuus» lisälausuman vaatimiseen, jos se on ratkaisuaineiston kokoamiseksi tarpeellista eikä aiheuta epärationaalista ajanhukkaa tai kustannusten lisäystä.

Saneerausasian valmistelusta

Erityinen peruste OK 5 luvun lainaamisella on, että hakemusasioissa ei tunneta erillistä valmistelua.[72] Hakemusasian käsittely alkaa periaatteessa suoraan pääkäsittelyllä.[73] Termi on adekvaattinen vain puhuttaessa suullisesta käsittelystä, joten pääkäsittelyyn voidaan rinnastaa lähinnä HakKäsL 3 §:n mukainen hakemusasian käsittely istunnossa. Tosin voidaan väittää, että YrSanL:ssä tavoitellaan eräänlaista valmistelua. YrSanL 70.1 § – säännökseen palataan jäljempänä – määrää, että tuomioistuimen on annettava velallisen hakemus tiedoksi velkojille sekä »varattava näille tilaisuus antaa määräpäivään mennessä kirjallinen lausuma.» Ellei hakemusta voida ratkaista kertyneen kirjallisen aineiston perusteella

[71] Tähän periaatteeseen, jota voidaan kutsua vaikkapa menettelyn optimointiteoriaksi, ei tässä syvennytä.

[72] Käytännössä hakemusasioiden valmisteluun on välistä pyritty ottamalla käyttöön epävirallinen (=laissa sääntelemätön) hakemusasioiden ennakkotarkastusmenettely. Menettelyn laillisuuteen on otettu kantaa ratkaisussa KKO 1984 II 107, jolla on periaatteellista merkitystä muidenkin rutiinien vaikutuksia arvioitaessa. Ratkaisun otsake kuuluu: »KO:n puheenjohtaja oli suurehkon rikosjutun käsittelyä varten määrätyssä ylimääräisessä istunnossa oikeudelle esitettyä holhousasiaa käsiteltäväksi ottamatta ohjannut sen tuomiokunnassa käytössä olleen hakemusasioiden ennakkotarkastusmenettelyn kautta muuna istuntopäivänä oikeudelle esiteltäväksi. Koska puheenjohtajalla ei ollut ollut tilaisuutta ennakolta tutustua hakemusasiakirjoihin ja asia olisi voitu rikosjutun käsittelyn vuoksi laillisin perustein lykätä toiseen oikeudenkäyntitilaisuuteen, puheenjohtajan menettelyä ei tuolta osin pidetty virkavirheenä.»

[73] Vertailukohteen tarjoaa konkurssimenettely. Ruotsin oikeudessa riitaisen konkurssihakemuksen käsittelyn katsotaan aina tapahtuvan pääkäsittelyssä. Tämä on myös viittaussäännöksen lähtökohtana. Jos hakemusta siirretään suulliseen käsittelyyn, KL 16:2 määrää noudatettavaksi, mitä riita-asian pääkäsittelystä on säädetty, »om inte sakens beskaffenhet motiverar avsteg därifrån.» Ks. SOU 1983:24 s. 157–258. Eroavaisuuksista ks. *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 1014. – Suomen KS soveltaa uudistuksen (1027/93) jälkeen HakKäsL:ssä säädettyä hakemusasiain menettelyä konkurssihakemukseen. Ks. HE 1993:216 s. 7.

vaan saneerausasiassa joudutaan järjestämään suullinen käsittely, näin kertynyt aineisto helpottaa käsittelyyn valmistautumista.

On ilmeistä, että OK 5 luvun valmistelu on sekä tehokkaampaa että monipuolisempaa. Yksi osoitus tästä on, että OK 5:10 asettaa kirjalliselle vastaukselle vähimmäisvaatimukset. Vastaajan on ilmoitettava, kiistääkö hän vaatimuksen, ilmoitettava kiistämisen perusteet sekä todisteet, joita hän aikoo esittää. YrSanL:n ja HakKäsL:n »valmistelussa» riittää, että kuultava saa tilaisuuden kirjallisen lausuman antamiseen. Edes sitä, mistä lausuma on tarkoitus antaa, ei määritellä.[74]

Toinen ero on, että YrSanL ei – sen enempää kuin HakKäsL:ikaan – oikeuta tuomioistuinta vaatimaan kirjallista lausuntoa yksittäisestä kysymyksestä. Tämä oikeus taas tuomioistuimella on OK 5:15.2:n nojalla riita-asian valmistelussa. Tarve yksilöityyn kyselyyn syntyy esimerkiksi silloin, kun yksi velkojista riitauttaa velallisen hakemuksen sellaisella perusteella, jota muut lausuman antajat eivät lainkaan käsittele. Esimerkiksi: velkoja vetoaa siihen, että velallisen hakemus on menettelyn väärinkäyttämistä (YrSanL 7.1 § 4-kohta). Velkojan riitautus antaa tällöin aiheen vaatia selitystä hakijana olevalta velalliselta, mikä samoin voi tapahtua vaatimalla yksilöity kirjallinen lausuma. (Toinen vaihtoehto on antaa velkojan lausuma tiedoksi velalliselle ja määrätä, että velalliselle varataan tilaisuus vastata siihen suullisessa käsittelyssä.)

Kolmas ero on, että kaikki hakemusasian istuntokäsittelyt ovat samanarvoista pääkäsittelyä. Vastinetta suulliselle valmisteluistunnolle, josta OK 5:15 säätää, ei hakemuslainkäytössä ole. Saneerausasiassa valmistelu ja päätöksenteko aina yhtyvät. Tuomioistuin saattaa missä aloittamisharkinnan vaiheessa tahansa ilman ennakkovaroitusta katsoa asian ratkaisukypsäksi ja päättää sen. Viittaussäännösten avulla saneerausasiaankin on toisaalta luotavissa kyseinen kahtiajako.

> Ruotsin oikeudessa konkurssiasian istuntokäsittely on, kuten edellä todettiin, pääkäsittelyä. Tämän legalisoi vuoden 1987 KL 16:2 määräämällä, että asiaan on sovellettava, mitä pääkäsittelystä riita-asiassa on säädetty, ellei asian laatu muuta vaadi. Tämän viittaussäännöksen nojalla – ja tavallaan vastoin sen sanamuotoa – on pidetty mahdollisena sitä, että konkurssihakemuksen istuntokäsittelyä valmistellaan RB:n yleissäännösten mukaisesti.[75] RB:n säännöksiä kirjallisesta valmiste-

[74] Samasta tulkintaongelmasta turvaamistoimiasiassa ks. *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 126 verr. 114. Itsestään selvää on, että vastaamisella ei voi olla samaa tehostetta eli yksipuolista tuomiota. Kuten jäljempänä todetaan, saneerausasiassa joudutaan tekemään aina aineelliseen totuuteen perustuva asiaratkaisu. Toisin sanoen hakemus voidaan hylätä, vaikka kukaan kuultavista menettelyosallisista ei anna lausumaa.

[75] Ks. SOU 1983:24 s. 264.

lusta on samoin katsottu voitavan tarvittaessa soveltaa missä konkurssimenettelyn vaiheessa hyvänsä.[76]

Vaikean saneeraushakemuksen käsittely

YrSanL:n erityissäännöksestä, HakKäsL:n yleissäännöksistä sekä OK 5 luvusta lainatuista säännöksistä voidaan edellä mainittujen valintakriteerien avulla rakentaa tyyppimenettelyt erilaisten saneerausasioiden käsittelyyn. Tällöin on syytä erottaa vaikea saneerausasia[77] ja rutiinimainen saneerausasia. Saneerausasia on vaikea, kun kysymys on ns. rajatapauksesta tai saneerattava yritys on hyvin suuri.[78] Tällaisessa asiassa erehtymisen (= väärän aloittamispäätöksen) riski on suuri, ja huomioon on otettava virheellisestä päätöksestä aiheutuvat epäsuorat kustannukset.[79]

Vaikeassa saneerausasiassa on tarkoituksenmukaista erottaa aineiston keruu (= valmistelu) ja päätöksenteko selkeästi omiksi vaiheikseen. Tällöin aloittamismenettely (eli aloittamisharkinnan ulkoinen rakenne) on esimerkiksi seuraava:

1. YrSanL 70 §:n edellyttämä kirjallisen lausuman vaatiminen hakemuksen johdosta[80],
2. OK 5:15.2:ssä säädetty ja HakKäsL 20 §:n viittaussäännöksen 'sallima' kirjallinen kuuleminen yksilöidystä kysymyksestä,
3. suullinen käsittely, joka vastaa funktioltaan valmistelun suullista istuntoa[81] ja
4. suullinen jatkokäsittely, jossa saneeraushakemukseen annetaan asiaratkaisu (pääkäsittelyä vastaava käsittely).

Tätä laajaa käsittelyä voitaisiin noudattaa paitsi päätettäessä menettelyn aloittamisesta myös käsiteltäessä ohjelmaehdotuksen vahvistamista tai menettelyn keskeyttämistä. Tuomioistuin päättäisi kussakin tapauksessa, mitä menettelyä

---

[76] Näin *Walin–Palmér* mt. s. 1015.

[77] Ns. kiperästä tapauksesta ks. esim. *Pöyhönen*, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu s. 55 ja 65.

[78] Asian vaikeus johtuu siitä, että tällöin huomioon otettavat yhteiskunnalliset heijastusvaikutukset (eli seurausharkinta) monimutkaistuvat.

[79] Minimointiperiaate on siis tavanomainen EC+DC.

[80] Koska YrSanL 70 § on pakottava erityissäännös, sitä ei voida syrjäyttää. Näin ollen ei ole mahdollista menetellä siten, että kuultavat velvoitetaan suoraan saapumaan suulliseen käsittelyyn ja antamaan siellä vastineensa. YrSanL 70 § koskee kuitenkin vain saneeraushakemuksen käsittelyä: ohjelmaehdotuksen käsittelyssä (72 §), menettelyn lakkaamisessa (73 § verr. 78 §) ja selvittäjän vapauttamisessa (86 §) tuomioistuin voi valita menettelytavan, jolla kuuleminen toteutuu.

[81] Tässä »valmisteluistunnossa» osapuolet kävisivät ns. asianosaisten keskustelun.

seurattaisiin. Samankin saneerausasian eri vaiheet voitaisiin – ja ne myös tulisi – käsitellä eri tavoin. Tuomioistuimella on vapaat kädet yhdistää kirjallisen ja suullisen valmistelun järjestelyjä. Poikkeustapauksissa saneerausasian käsittely on mahdollista järjestää ulkonaisesti aivan samankaltaiseksi kuin uudistunut riita-asioiden oikeudenkäynti.

On kuitenkin huomattava, että lukuisat OK 5 luvun säännökset liittyvät niin kiinteästi uudistettuun siviiliprosessiin, että niiden yksittäinen lainaaminen vanhakantaiseen hakemuslainkäyttöön on turhaa. Esimerkin tästä tarjoavat OK 5:20 ja 5:23. Ensimmäinen kieltää kirjallisen lausuman lukemisen tai jättämisen. Koska hakemuslainkäyttö ei rakennu samassa määrin suullisuudelle ja välittömyydelle, OK 5:20:n kirjelmäkiellosta ei saada vastaavaa prosessiekonomista hyötyä saneerausasian suullisessa(kaan) käsittelyssä. OK 5:23 antaa tuomioistuimelle luvan valmistella erikseen asian erillisen osan tai oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen. Tämän säännöksen analogista käyttöä ei kylläkään voida torjua kokonaan ennalta. Erillinen valmistelu saattaa olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun ennakkoluontoinen kysymys kuten hakijan vireillepano-oikeus on riitautettu. Tällöin menettelyn aloittamisen edellytysten käsittelyä ei kannata aloittaa, ennen kuin mainittu kysymys on selvitetty.

> Teoriassa kysymys väliaikaiskielloista sopisi hyvin erikseen valmisteltavaksi ja ratkaistavaksi. Kysymys saattaa olla hyvinkin riitainen kuten Polar-Yhtymä Oy:n saneerausasia (Y 93/17 Helsingin raastuvanoikeus A2. osasto) osoittaa. Hakijana olleet velkojat vaativat kaikkia kieltoja, velallisyritys olisi suostunut perintä- ja täytäntöönpanokieltoon, tärkeimmät kuultava-velkojat olivat velallisen kannalla.

Rutiinimaisen hakemuksen käsittely

Yksinkertaisessa saneerausasiassa päähuomio voidaan kiinnittää suorien menettelykustannusten minimointiin. Tästä syystä rutiinimainen saneerausasia on käsiteltävissä kevennetyssä menettelyssä, jossa aineiston keruu ja asian ratkaiseminen tapahtuvat päällekkäin. Kevennetty menettely on:

1. kirjallisen lausuman vaatiminen (YrSanL 70 §) ja tuomioistuimen harkinnan mukaan
2. kansliakäsittely tai istuntokäsittely.

On helppo havaita, että kevennetty käsittely muistuttaa suuresti hallintolainkäytössä noudatettavaa menettelyä.[82] Vakiomenettelynä on kirjallinen käsittely, jota täydentää tarvittaessa järjestettävä istuntokäsittely.

[82] Uudistuvan hallintolainkäytön yleisluonnehdinnasta ks. OM 1994:2 s. 93.

3.2.3. Virallisperiaate ja tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus

Indispositiivisuuden merkityksestä riita-asiassa

Menettely riita-asiain oikeudenkäynnissä vaihtelee huomattavasti riippuen siitä, onko asiassa sovinto sallittu vai ei. Asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, eli indispositiivisessa asiassa käsittelyä ohjaa virallisperiaate.[83] Katsotaan, että tuomioistuimen tulee tutkia, mikä on asiassa aineellinen totuus. Virallisperiaate on tässä merkityksessään tyypillinen oikeusperiaate, optimointikäsky. Tuomioistuimen tehtäväaluetta kuvataan toteamalla, että tuomioistuimella on velvollisuus asian selvittämiseen.[84] Jotta aineellinen totuus voidaan saavuttaa, asianosaiset eivät saa tehdä sovintoa, vastapuolen vaatimuksen myöntäminen ei sido tuomioistuinta, eikä tunnustetusta tosiseikasta tule riidatonta.[85] Tuomioistuin saa ottaa huomioon tosiseikkoja, joihin kumpikaan asianosainen ei vetoa.[86] (Sen sijaan

---

[83] Virallisperiaate määritellään sisällöllisesti tuomioistuimen velvollisuudeksi *ex officio* valvoa, että pyydetylle tuomiolle on olemassa lainmukaiset edellytykset. Näin *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 180. – On huomattava, että asian määrittely indispositiiviseksi tai dispositiiviseksi on kielenkäyttöä keventävä yksinkertaistus. Periaatteessa vain jutussa esiintulevat kysymykset ovat luokiteltavissa dispositiivisiin tai indispositiivisiin. Tämä ei tietenkään estä pitämästä koko asiaa indispositiivisena, jos siinä aktualisoituvat kysymykset ovat enimmäkseen sellaisia, joissa sovinto ei ole sallittu. Indispositiivisuudesta hakemuslainkäytössä ks. lähemmin *Koulu*, Hakemusasioista s. 33–36 lähteineen.

[84] Tässä yhteydessä käytettynä termiä selvitysvelvollisuus voidaan moittia epätarkkuudesta ainakin, jos silmällä pidetään vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Selvitysvelvollisuus tarkoittaa tosiasiallisesti pelkästään tuomioistuimen velvollisuutta arvioida kriittisesti osapuolten hankkimaa aineistoa. Ellei aineisto riitä tuomarin vakaumuksen mukaan aineellisen totuuden selvillesaamiseen, kanne tai hakemus hylätään ilman, että tuomioistuin ryhtyisi tutkimaan, mitä lisäselvitystä asiaan on saatavissa. Näin *Virolainen*, Reformatio in pejus -kiellosta s. 197.

[85] Määräämisperiaatetta konkretisoivista säännöistä ks. esim. *Larsson*, Dispositionsprincipen SvJT 1980 s. 580. – Esimerkin indispositiivisuuden vaikutuksista tarjoaa ratkaisu KKO 1976 II 64. Ratkaisu on otsikoitu: »Vuokranantaja oli kanteessaan vaatinut vuokran korottamista enemmän kuin mitä (silloisessa, minun huomautukseni) HVL 47a §:n 1 mom:ssa tarkoitettu yleisohje edellytti. Vuokralainen oli myöntänyt kanteen oikeaksi ja ilmoittanut pitävänsä vaadittua vuokraa kohtuullisena. Koska kysymys oli asiasta, josta asianosaiset eivät saaneet sopia, vahvistettiin vuokra asianosaisten sopimaa määrää pienemmäksi.» Ratkaisusta ks. *Saarnilehto*, Huoneenvuokran sääntelystä s. 241.

[86] Esimerkiksi muotomääräisyys on kiinteistönkauppaa koskevassa oikeudenkäynnissä seikka, joka otetaan viran puolesta huomioon. Ks. KKO 1952 I 14. Kirjallisuudessa on katsottu, että tuomioistuin voi poiketa väittämistaakkaa koskevista säännöistä yleisen edun, heikomman suojelun ja sivullisen edun takia. Ks. esim. *Ämmälä*, Sopimuksen pätemättömyyden korjaantumisesta s. 146–152.

indispositiivisissakin riita-asioissa tuomioistuin on sidottu osapuolten vaatimuksiin. Asianosaisella on toisin sanoen ns. vaatimistaakka.)[87]

Pyrkimys aineellisen totuuden selvittämiseen vaikuttaa suuresti myös siihen, minkä vaikutuksen asianosaisen passiivisuus, poissaolo tai vastaamisen laiminlyönti, saa. Jotta asianosaiset eivät epäsuorastikaan pystyisi määräämään riidan kohteesta, yksipuolista tuomiota ei voida antaa asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu.[88] Indispositiivisessa asiassa ratkaisu joudutaan tällöinkin perustamaan aineelliseen täystutkintaan.[89] Kantajan poissaolo saa aikaan asian jäämisen sillensä (OK 12:18 1052/91). Jos vastaaja jää pois pääkäsittelystä, kantajalla on oikeus saada asia ratkaistuksi, jos hän sitä vaatii ja »asia saadaan riittävästi selvitetyksi vastaajan poissaolosta huolimatta» (OK 12:21). Hallituksen esityksessä korostetaan, että tuomioistuimen on vaadittava, että ratkaisun kannalta riittävä ja hyväksyttävä selvitys esitetään.[90] Kysymys selvityksen riittävyydestä ja hyväksyttävyydestä on eräässä mielessä esikysymys. Jollei selvityskynnys yksittäisessä jutussa täyty, tuomioistuin jättää asian sillensä kantajan vaatimuksesta huolimatta.[91] Vaikka periaatteessa on mahdollista, että tuomioistuin toteaa selvityksen riittävän mutta ratkaisee asian kantajan tappioksi, OK 12:21:n rationa on tällaisten tilanteiden välttäminen.

Tuomioistuin soveltaa indispositiivisessa riita-asiassa tutkintamenetelmää.[92] Tutkintamenetelmä onkin perusteltu nimenomaan virallisperiaatteen vallitessa. Tutkintamenetelmällä tarkoitetaan tuomioistuimen velvollisuutta huolehtia todisteiden hankkimisesta.[93] On huomattava, että todisteiden hankkimisvelvollisuuden rajat ovat epämääräiset. OK 17:8 vahvistaa lähinnä tuomioistuimen aloiteoikeuden rajoittamattomuuden – ei sen velvollisuutta. Kirjallisuudessa on vakiintuneesti katsottu, että OK 17:8:n mukainen velvollisuus rajoittuu näyttöön, jonka olemassaolo on pääteltävissä jo esitetystä oikeudenkäyntiaineistosta.[94]

---

[87] *Virolainen*, Reformatio in pejus -kiellosta s. 197.

[88] Poissaolon seurauksista indispositiivisessa riita-asiassa ks. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 194–198.

[89] HE 1990:15 s. 100: »Pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa asian ratkaisu perustuu siihen, että asia on asiallisesti tutkittu ja selvitetty.» – Asian ratkaisu on tästä syystä tuomio (eikä yksipuolinen tuomio).

[90] HE 1990:15 s. 100.

[91] Tuomioistuin lopettaa siis asian käsittelyn lausumin, että kannetta ei »tällä kertaa» hyväksytä. Ks. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 194.

[92] *Tirkkonen*, Suomen siviiliprosessioikeus I s. 85.

[93] *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 181.

[94] Näin *Tirkkonen* mt. s. 86.

Hakemusasiat muistuttavat indispositiivisia riita-asioita siinä, että hakemuslainkäytössä sovelletaan tutkintamenetelmää.[95] Erona on, että tutkintamenetelmä kattaa kaikki hakemusasiat. Tuomioistuimella on menettelyn periaatteellisesta yksiasianosaisuudesta johtuen aina velvollisuus asian selvittämiseen[96] – viime kädessä hankkimalla omin toimin näyttöä.[97] Selvitysvelvollisuuden aste (intensiteetti) kuitenkin vaihtelee. Suurin vaikutus vaihteluun on hakemusasiassa syntyvällä osallisasetelmalla. Menettelyssä, jossa vallitsee riita-asiatyyppinen vastakohtaisuus – tällaista asiaa on edellä kutsuttu riitaiseksi (hakemus)asiaksi – tuomioistuimen selvitysvelvollisuus on suppea. Sen sijaan jos vastakohtaisuutta ei synny (vastapuoli ei tosiasiallisesti käytä puhevaltaa, vastapuolen ja hakijan intressit yhtyvät suhteessa sivulliseen[98]), periaate vaikuttaa koko tehollaan.[99]

Virallisperiaatteen osalta hakemusasiat jakaantuvat riita-asioiden tapaan dispositiivisiin ja indispositiivisiin. Ne hakemusasiat, joissa on julkinen intressi (esim. avioeroasiat), kuuluvat virallisperiaatteen piiriin. Näissä asioissa tuomioistuin valvoo julkisen edun toteutumista.[100] Voidaan kysyä, mitä hakemusasian indispositiivisuus tarkoittaa riita-asian indispositiivisuuteen verrattuna. Tärkein ero näyttäisi olevan, että keskeinen määräämisperiaatteen ilmaus *ne eat judex ultra petita partium*-sääntö[101], jota noudatetaan indispositiivisissa riita-

[95] Näin *Grunsky*, Grundlagen des Verfahrensrechts s. 24. joka katsoo, että nykyisin puhdasta tutkintamenetelmää noudatetaan vain hakemuslainkäytössä.

[96] *Stalev* (Non-Contentious Proceedings and their Development s. 278) toteaakin, että »the most important peculiarity of NCP is that they are based on the principles of officiality and the search for the truth by the court on its own motion.»

[97] *Hormia* mt. s. 24: »Kaksiasianosaissuhde tosin puuttuu – joka tapauksessa ensimmäisessä instanssissa –, mutta muutoin hakemuslainkäyttökin rakentuu tuomarin ja tämän menettelyn aloittavan henkilön yhteistoiminnalle. Tuomari ei ole samalla tavoin sidottu asianosaisen esityksiin kuin siviiliprosessissa vaan voi käytellä riippumattomammin keinojaan päätökseen pyrkiessään; vallitsee ns. tutkintamenetelmä.»

[98] Tällöin puhutaan usein »kulissioikeudenkäynnistä» tai »kulissituomiosta». Ks. lähemmin *Westberg*, Kulissdom och summarisk tvistemålsrättegång s. 361–363.

[99] YrSanL 50 §:ssä säädetään saneerausohjelman vahvistamisesta kaikkien velkojien suostumuksella. Pykälän 2 momentissa luetellaan vahvistamisen esteet. Perustelujen mukaan (HE 1992:182 s. 93) esteitä ei otettaisi huomioon viran puolesta, »paitsi jos kysymys on sellaisen henkilön oikeudesta, jolla ei ole ollut tilaisuutta lausua ohjelmaehdotuksen sisällöstä.»

[100] *Stalev* mt. s. 277. – Avoimissa menettelyjärjestelmissä normien lainaamisella ja määräämisperiaatteella on haluttu nähdä yhteys. Näin Ruotsin oikeudessa SOU 1983:24 s. 133: »...spörsmålet om RB:s tillämpning i konkursmål i viss mån hänger samman med frågan i vad mån dispositionsprincipen skall tillämpas i sådana mål.»

[101] Aikaisemmin tavanomaisoikeudellinen sääntö sisältyy nykyisin OK 24:14.1:ään (1052/91). Se kuuluu: »Tuomioistuin ei saa tuomita muuta tai enempää kuin mitä asianosainen on vaatinut.» Sääntö voidaan tilanteesta riippuen esittää joko määräämisperiaatteen sovellutukseksi tai virallisperiaatteen rajoitukseksi.

asioissa, ei ole automaattisesti voimassa hakemuslainkäytössä.[102] Säännöstä on katsottu voitavan poiketa esimerkiksi siten, että tuomioistuin voi eräissä tapauksissa ottaa hakemusasian käsiteltäväksi omasta aloitteestaan.[103]

On huomattava, että hakemusasioiden jaolla indispositiivisiin ja dispositiivisiin ei ole vaikutusta hakijan tai muun menettelyosallisen passiivisuuden seurauksiin. Passiivisuuden vaikutus (tai pikemminkin vaikutuksettomuus) on sama hakemustyypistä riippumatta.[104] Säännökset sisältyvät HakKäsL 12.1 §:ään, jota muutettiin alioikeusuudistuksen yhteydessä (1054/91).[105] Jos hakija ei jatka hakemustaan tai jää pois hakemusasian (suullisesta) käsittelystä, asia jää sillensä. Jos muu asiaan osallinen – eli tämän tutkimuksen kielenkäytön mukaan menettelyosallinen – ei toimita häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa tai jää pois käsittelystä johon häntä ei velvoitettu saapumaan henkilökohtaisesti, asia voidaan käsitellä ja ratkaista osallisen laiminlyönnistä tai poissaolosta huolimatta.

HakKäsL 12 § ei suoraan ilmoita, onko tuomioistuimen päätös tällöin asiaratkaisu vaiko yksipuoliseen tuomioon verrattava. Vallitseva kanta on, että ratkaisu on asiaratkaisu riippumatta siitä, kumman tyyppinen hakemusasia on kysymyksessä.[106] Todettakoon, että indispositiivisiakaan hakemusasioita varten ei ole annettu OK 12:21:n kaltaista säännöstä, joka asettaisi ratkaisemisen ehdoksi, että asia saadaan riittävästi selvitettyä menettelyosallisen poissaolosta huolimatta. Vastakohtaispäätelmin tullaan näin siihen, että hakemusasia on aina ratkaistavissa. Hakijan ehdoton oikeus saada ratkaisu onkin rationaalinen, koska hylkäävään päätökseen ei liity samanlaista oikeusvoimavaikutusta kuin riita-asioissa.[107] Hakija ja menettelyosallinen voidaan velvoittaa saapumaan käsitte-

---

[102] Näin SOU 1991:106 s. 675. – Vertailun vuoksi todettakoon, että myös hallintolainkäytössä on katsottu, että ratkaiseva elin saa poiketa asiassa esitetyistä vaatimuksista yksityisen eduksi, ellei poikkeaminen loukkaa vastakkaista yksityistä intressiä. Ks. OM 1994:2 s. 384–385.

[103] HakKäsL koskeekin sanamuotonsa vastaisesti myös asioita, jotka alioikeus voi ottaa käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan (1.1 §).

[104] *Habscheid*, Freiwillige Gerichtsbarkeit s. 104: »Die formelle Wahrheit, wie sie der Zivilprozess kennt, gibt es in der Freiwillige Gerichtsbarkeit nicht.»

[105] HakKäsL 12 §:ää muutettiin alioikeusuudistuksen yhteydessä. Perustelujen mukaan kyseessä oli selvennys, sillä vastaava sääntö sisältyi aikaisemman, vuoden 1986 hallituksen esityksen perusteluihin. Ks. HE 1990:15 s. 129.

[106] *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 26: »Passiivisuudella ei ole sitä vaikutusta, että se tosiseikasto, josta lausunto olisi pitänyt antaa, tulee tunnustetun veroiseksi.»

[107] Hakemuslainkäyttöratkaisujen oikeusvoimasta ks. *Palme*, Vapaaehtoisesta oikeudenhoidosta s. 54–56. Hylkäävän päätöksen vaikutusta myöhempään hakemukseen käsitellään jäljempänä. – Riitaisessa hakemuslainkäytössä on kylläkin tavoitteeksi asetettu, että päätöksellä tulee olla aineellinen oikeusvoimavaikutus. Ks. Bericht der Kommission zur Vorbereitung eines Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 396.

lyyn henkilökohtaisesti (HakKäsL 13 § 1054/91). Vaikka HakKäsL ei määrää, mikä vaikutus henkilökohtaisesti velvoitetun menettelyosallisen poissaololla on, hakemusasia on tällöinkin ratkaistavissa HakKäsL 12 §:n pääsäännön mukaisesti.[108]

Konkurssi

Konkurssi katsotaan yleisesti indispositiiviseksi. Tämä koskee ennen kaikkea kysymystä konkurssin edellytyksistä (= konkurssiin asettamista).[109] Indispositiivista lähtökohtaa heijastaa muun muassa sääntö, että velkojan on, velallisen poisjäämisestä huolimatta, pystyttävä osoittamaan sekä hakijakelpoisuutensa (saatava) että ainakin yksi maksukyvyttömyyden presumoiva seikka (KS 5 ja 6 §:issä säädetty peruste).[110] Velallisen poissaollessa annettava ratkaisu on lopullinen, täystutkintaan perustuva asiaratkaisu. Sen sijaan velallinen voi – tavallaan lähtökohdan vastaisesti – myöntää konkurssin materiaalisen edellytyksen oikeaksi. Myöntäminen sitoo tuomioistuinta.[111]

Eräät muutkin konkurssimenettelyn piirteet (esim. hakijan rajattu peruuttamisvalta) ovat selitettävissä virallisperiaatteen ilmentymiksi. Periaatteen vaikutukset ulottuvat myös konkurssimenettelyn liitännäisprosesseihin. Tällä tarkoitetaan sitä, että periaate on otettava huomioon, vaikkakin vaikutukseltaan heikentyneenä, vielä riitautettuja saatavia koskevissa oikeudenkäynneissäkin. Tuomioistuimella on siis periaatteessa samanlainen selvitysvelvollisuus kuin indispositiivisessa riita-asiassa.[112] Todellisuudessa tuomioistuimen selvitysvelvollisuus on hyvin ohut; sen toteuttamiseen riittää »en starkare materiell processledning än i ordinära dispositiva mål.» Normaalisti etenevässä riitautusprosessissa riittää hyvin, että tuomioistuin lausuu toivomuksia todistelun suhteen. Kannattaa huomata, että Suomen konkurssioikeudessa riitautusprosesseja ei tarkastella tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden kannalta, vaan samaan tulokseen päästään antamalla konkurssipesälle rinnakkainen, täysin itsenäinen asialegitimaatio, jolloin pesän voimavarat mobilisoidaan yleisen edun (= konkurssivelkojien intressin) valvonnan tueksi.[113]

---

[108] Hakijan poissaolo saa tietenkin aikaan asian jäämisen sillensä.

[109] *Heuman*, Specialprocess s. 135. Ks. myös *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 1015.

[110] Näin *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 97–98.

[111] *Havansi*, mt. s. 80. Kanta perustuu siihen, että velallinen voi milloin tahansa itse hakeutua konkurssiin ilman materiaalista tutkintaa.

[112] Näin *Boman*, Dispositionsprincipen i jävsprocessen s. 144–160.

[113] *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 250–252.

Vuoden 1993 osittaisuudistukseen saakka velallisen poissaolon merkityksettömyys kävi ilmi yksistään KS 6.2 §:stä. Momentin alkuperäinen, edelleenkin voimassaoleva sanamuoto kuuluu: »Ellei velallinen, saatuansa kutsumuksen, tule saapuville, tehköön oikeus kuitenkin samanlaisen päätöksen, jos syytä on.»[114] Uudistuksessa (1027/93) KS 6.2 §:ään ei kajottu. Uusi KS 1d § toi konkurssiasiatkin soveltuvin osin HakKäsL:n soveltamisen piiriin. Tällöin velallisen poissaolo tai vastauksen laiminlyönti tulee arvioitavaksi HakKäsL 12 §:n perusteella, ellei KS 6.2 §:n katsota erityissäännöksenä sivuuttavan 12 §:n yleissäännöstä.[115] Periaatteellista muutosta ei tapahtunut; konkurssiin asettaminen on asiaratkaisu, perustuipa se KS 6.2 §:ään tai HakKäsL 12 §:ään. Velallisen myöntämiselle voidaan HakKäsL 12 §:stäkin lähdettäessä antaa niin suuri todistusvaikutus, että kysymys myöntämisen luvallisuudesta muuttuu akateemiseksi.

Konkurssia ei yleensä ole tarkasteltu tutkintamenetelmää ajatellen. Velallisaloitteisessa konkurssissa materiaalista tutkintaa ei tapahdu, joten tältä osin tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden kuvaaminen on turhaa. Velkoja-aloitteisessa konkurssissa menettelyn vastakohtaisuus (velkoja/velallinen) tuottaa ratkaisuun tarvittavan aineiston; kysymys tuomioistuimen oma-aloitteisesta selvityksen hankkimisesta jää syntymättä. Silloinkaan kun velallinen jää pois, tuomioistuin ei ryhdy hankkimaan sen enempää hakemusta tukevaa kuin vastaan puhuvaakaan aineistoa.

Saneerausmenettely

Saneerausmenettelyssäkin on eräitä kiistattomasti indispositiivisia kysymyksiä. Tällaisia ovat ainakin menettelyn aloittaminen, saneerausohjelman vahvistaminen[116], menettelyn keskeyttäminen sekä menettelyn tai sen osana olleen velkajärjestelyn raukeaminen. Päätöksenteko mainituissa kysymyksissä liittyy siinä

[114] Vertailuna todettakoon, että Ruotsin vuoden 1987 KL 2:19.2:ssä on toisella tavoin muotoiltuna vastaava säännös velallisen poissaolon merkityksettömyydestä. »Ansökning får prövas slutligt även om gäldenären uteblir från förhandlingen.» Velallisen poissaololla on kuitenkin vaikutusta näyttökynnyksen sijoittamiseen yksittäistapauksessa. Ks. *Walin–Palmér* mt. s. 81. – Suomalaisissa ratkaisuissa KKO 1987:31 ja KKO 1989:128 velallisen poisjäämisen todistuksellinen painoarvo näyttää jääneen olemattomaksi päätellen siitä, että poissaolon todistusvaikutukseen ei ole kiinnitetty perusteluissa lainkaan huomiota.

[115] Tämä kysymys on tietenkin mielekäs vain, jos säännökset edellyttävät erilaista tutkinnan tasoa, erilaista aineistoa yms.

[116] Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 304. Hänen mukaansa ohjelmaehdotuksen käsittelyssä noudatetaan dispositiivisia asioita koskevia periaatteita; tuomioistuin tutkii vahvistamisen esteet menettelyosallisten väitteiden perusteella ja väitteen osoittamassa laajuudessa.

määrin velallisyrityksen materiaaliseen oikeusasemaan suhteessa sivullisiin, että muunlainen tulkinta ei ole ajateltavissa. Tuomioistuimen on otettava huomioon paitsi menettelyosallisten erityinen etu myös yhteiskunnan etu. Myös YrSanL:n systematiikka tukee olettamusta saneerausasian lähtökohtaisesta indispositiivisuudesta.

> Saneerauskäytännössä kysymys on kärjistynyt ongelmaksi väittämistaakan soveltamisesta. On kysytty, onko hakijalla »oikeus saada perusteetonkin hakemuksensa hyväksytyksi silloin, kun kukaan asiaan osallisista ei huomaa sitä oikeilla perusteilla vastustaa.»[117] Kysymys on muotoiltavissa toisinkin: liittyykö saneerausasioihin niin painava yleinen intressi, että tuomioistuimen on ulotettava virallistutkintansa kaikkiin esteperusteisiin. Jos vastaus on myöntävä, saneerausasia on määriteltävissä indispositiiviseksi hakemusasiaksi. Tällöin väittämistaakka ei ole voimassa. On huomattava, että teoriassa rajaton tutkimisvelvollisuus ja todellisuudessa käytettävissä olevat voimavarat luovat jännitteen. Kyseinen jännite on, kuten jäljempänä lähemmin tullaan esittämään, purettavissa siten, että virallistutkinnan katsotaan ulottuvan niihin esteperusteisiin, jotka tavalla tai toisella konkretisoituvat ratkaisuaineistossa. Toisin sanoen tuomioistuimen ei tarvitse (eikä se itse asiassa optimointiteorian mukaan saakaan) ryhtyä selvittämään abstrakteja estetosiseikastoja.

Toteamus saneerausmenettelyn lähtökohtaisesta indispositiivisuudesta ei vielä auta lainsoveltajaa; indispositiivisuus tarjoaa pelkän lähtökohdan. Indispositiivisuuden merkitys yksittäisiin menettelykysymyksiin ratkaistaan erikseen. Virallisperiaatteella näyttäisi olevan merkitystä arvioitaessa tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden laajuutta, erityisesti tuomioistuimen velvollisuutta varmistaa, että aineisto riittää rationaaliseen päätöksentekoon. Lähtökohta antaa myös aiheen kysyä, muuttuuko velallisen tunnustama, aloittamisedellytyksiin kuuluva tosiseikka riidattomaksi (OK 17:4) tai johtaako se, että adversiaalinen menettelyosallinen myöntää saneeraushakemuksen, automaattisesti menettelyn aloittamiseen. Kannattaa korostaa, että velallisen myöntämiselle ei velkoja-aloitteisessa menettelyssä voida antaa ratkaisevaa merkitystä pelkästään sillä perusteella, että velallinen voi itse hakea saneerausmenettelyä. Konkurssista poiketen saneerausmenettelyn aloittamisedellytykset ovat (ainakin) säännöstasolla samat sekä velkoja- että velallisaloitteisessa menettelyssä.

Edellä on tarkasteltu lähinnä aloittamisharkintaa. Yleinen etu, joka esineellistyy virallisperiaatteen noudattamisena, on otettava huomioon myös päätettäessä menettelyn keskeyttämisestä (keskeytysharkinta) ja saneerausohjelman vahvistamisesta (vahvistamisharkinta). Virallisperiaatteen kaltaisen optimointikäs-

[117] Näin *Liukkonen* DL 1994 s. 39.

kyn merkitys vähenee olennaisesti siirryttäessä yksityiskohtaisen sääntelyn alueelle. Passiivisuuden vaikutukset seuraavat HakKäsL:n yleistä sääntelyä, joten tältä osin saneerausmenettelyn indispositiivisuudella ei tunnu olevan merkitystä.[118]

3.3. Vaiheittaisen tutkinnan periaate

3.3.1. Matala aloittamiskynnys ja matala lopettamiskynnys

Jotta päätöksenteko saneerausmenettelyn aloittamisesta olisi rationaalista, tarvitaan kattava ja luotettava ratkaisuaineisto. Ratkaisuaineiston tulisi käsittää analyysi yrityksen (nyky)tilasta, suunnitellun saneerauksen pääkohdat (= saneerausohjelman runko) sekä ennuste saneerauksen vaikutuksista yrityksen myöhempään toimintaan. Näin kattavan aineiston kerääminen aloittamisharkintaa varten on poikkeuksellista; sen hankkimiseen ei itse asiassa ole oikeudellisia mahdollisuuksia. YrSanL ei aseta saneeraussuunnitelman pääkohtienkaan esittämistä hakemuksen vireilletulon tai menettelyn aloittamisen edellytykseksi.[119] Koska ohjelmasta päättäminen kuuluu velkojille, ohjelmaluonnoksen vaatiminen jo aloittamisharkintaa varten olisi epäjohdonmukaista. Tosin yksittäiseen saneerushakemukseen saattaa sisältyä tällaisia kaavailuja tulevan saneerauksen sisällöstä.

Joka tapauksessa saneerauksen velkojakeskeisyydestä seuraa, että ratkaisuaineistolle asetettavat optimaalivaatimukset eivät periaatteessa voi täyttyä. Vielä vähemmän hakijalta voidaan vaatia analyysiä kuvitteellisen ohjelman oletetuista vaikutuksista.[120] Voidaan väittää, että jo tästä syystä YrSanL:n edellyttämä, aineellisesti sääntösidonnainen aloittamisharkinta jää illuusioksi. Tuomioistuimella ei ole käytännössä edellytyksiä tällaiseen päätöksentekoon.

Huomattavan yleinen tapa ratkaista puutteellisen aineiston ongelma on, että saneerausjärjestelmä rakentuu vaiheittaiselle tutkinnalle. Painotus on selvin velallisaloitteisessa menettelyssä.[121] Velallinen saa menettelyn käynnistymään suppean, muodollisiin seikkoihin kohdentuvan tutkinnan jälkeen. Menettelyn toi-

[118] Samoin on asianlaita yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Ks. lähemmin *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 94–95.

[119] Vrt. ehkä *Alanen* DL 1993 s. 840, joka toteaa: »Taseanalyysin avulla selvitettävien tunnuslukujen pohjalta voidaan tehdä hypoteesi siitä, miten tunnusluvut muuttuvat toimintaa muuttamalla.»

[120] Todettakoon, että hakemuskäytännössä tällaisiakin arvioita esitetään.

[121] Velkoja-aloitteisessa menettelyssä kokonaiskuvaa hämärtää se, että oikeusturvasyistä tietyt aineellisetkin edellytykset, yleensä velallisen maksukyvyttömyys, tutkitaan. Velkojaltakaan ei kuitenkaan vaadita selvitystä velallisyrityksen saneerauskelpoisuudesta.

sessakin vaiheessa vain ilmeisen toivottomat yritykset karsitaan. Vasta menettelyn lopussa otetaan kantaa saneerauksen aineellisiin edellytyksiin, esimerkiksi siihen, johtaako menettely jatkamiskelpoisen yrityksen syntyyn.[122] Näin ollen menettelyn aloittamiskynnys (= saneerauksen aloittamisen edellytykset) on matala mutta lopettamiskynnys (= ohjelman vahvistamisen edellytykset) vastaavasti korkea. Vastaavasti aloitettujen, ohjelmaan johtamattomien menettelyjen määrä on huomattava.[123] Kyseisen menettelyn voidaan sanoa rakentuvan vaiheittaisen tutkinnan periaatteelle.

Vaiheittaisen tutkinnan edut ovat ilmeiset. Kohtalokkaat valintaratkaisut, ennen kaikkea yrityksen elinkelpoisuuden arviointi, tehdään mahdollisimman tarkan ja luotettavan tiedon nojalla. Tällöin lainkäyttäjä ei siis jää puuttuvan tiedon kenttään. Ongelmaa velallisyrityksen »saneerausedusta», joka herää menettelyä haettaessa ja joka yritetään ratkaista presumptioilla ja alhaisilla näyttövaatimuksilla, ei päästetä syntymään. Ja jos tärkein kysymys, yrityksen saneerauskelpoisuus, jätetään avoimeksi, koko aineellinen tutkinta on mielekästä lykätä menettelyssä niin pitkälle kuin mahdollista.

> Ruotsin ehdotus on tyypillinen esimerkki vaiheittaiselle tutkimukselle rakentuvasta saneerausjärjestelmästä. »Förfarandet bör ... kunnan inledas främst på ansökan av gäldenär. I det fall skall någon materiell prövning av gäldenärens ekonomiska situation normalt inte behövas.»[124] Hakemuksen hylkääminen/tutkimatta jättäminen tulee kysymykseen vain kahdessa tapauksessa. Toisessa velallisen hakemus »är bristfällig i formellt hänseende.» Ellei velallinen noudata täydennyskehotusta, hakemusta ei tutkita. Toisessa tapauksessa velallisen antamat tiedot »klart ger vid handen, att saknas skäl att förmoda att syftet med företagsrekonstruktion kan uppnås.» Tuomioistuimen on hylättävä tällainen hakemus.[125] Yrityksen saneerauskelpoisuutta joudutaan arvioimaan uudelleen velkojainkokouksessa ('borgenärssammanträde'). Kokous pidetään noin kolmen viikon kuluttua menettelyn aloittamisesta. Kokouksessa velkojia kuullaan; lopullinen ratkaisuvalta siitä, jatketaanko menettelyä, on kuitenkin tuomioistuimella.[126]

---

[122] Niinpä Yhdysvaltojen konkurssioikeudessa jatkamiskelpoisuuteen otetaan kantaa vasta saneerausohjelmaa vahvistettaessa. Ohjelmaehdotuksen tulee Bankruptcy Code 1129 §:n mukaan täyttää järkevyysvaatimus (feasibility requirement); ohjelman saa vahvistaa vain, jos »confirmation is not likely to be followed by the liquidation.»

[123] Kustannusten minimointiperiaatteen kannalta tällaiseen turhaan menettelyyn ei liity mitään moitittavaa. Turha menettely minimoi huomattavasti suuremmat kustannukset, jotka toisenlainen virheellinen ratkaisu (menettelyä ei aloiteta, vaikka sen edellytykset ovat teoriassa olemassa) olisi aiheuttanut.

[124] SOU 1992:113 s. 380 verr. 424.

[125] Ks. lähemmin SOU 1992:113 s. 380.

[126] Ks. mt. s. 373 ja 433–434. – Ruotsin konkurssioikeudessa termi »sammanträde» on varattu käsittelylle, jossa ei tehdä ratkaisuja. Ks. *Heuman*, Specialprocess s. 135.

Vaiheittainen tutkinta ei ole vain saneeraukselle ominainen periaate. Sille ovat rakentuneet myös pohjoismaiset velkajärjestelymenettelyt, joista on jo lähes 10 vuoden kokemus. Menettelyn säädännäiset aloittamisedellytykset on tarkoitettu karkeaksi siiviläksi ('avsilingsmekanismer'), joka karsii menettelyn piiristä toisaalta toivottomat tapaukset joille konkurssi on oikea vaihtoehto, toisaalta taas ne hakijat, joilla ei ole riittävän vakavia taloudellisia ongelmia.[127]

3.3.2. Vaiheittaisesta tutkinnasta YrSanL:n säätämässä menettelyssä

Vaiheittainen tutkinta tulkintasääntönä

Vaiheittaisen tutkinnan periaate on perusteltu säädettävässä laissa. On syytä korostaa, että YrSanL ei muodollisesti rakennu vaiheittaiselle tutkinnalle.[128] Pikemminkin laki edustaa ääripäätä. Menettely aloitetaan aineellisen täystutkinnan jälkeen, ja myös menettelyn säännönmukainen päättäminen, ohjelman vahvistaminen, on sidottu täsmällisiin materiaalisiin kriteereihin.[129] Tämän lisäksi menettelyn aloittaminen on milloin tahansa erikseen riitautettavissa. Aloittamisedellytysten tutkinta saatetaan joutua toistamaan periaatteessa useitakin kertoja.

Kysymykseksi nousee, voidaanko vaiheittaisen tutkinnan sääntöä soveltaa YrSanL:n sallimissa puitteissa. Tämä tarkoittaisi sitä, että vaiheittaisen tutkinnan periaatteen annetaan heijastua YrSanL:n yksittäisten säännösten (esim. esteperusteiden) tulkintaan. Tulkinta *contra legem* on tietenkin kiellettyä. On ilmeistä, että saneerausmenettely ei muodosta tässä suhteessa kokonaisuutta. Velallisaloitteisen ja velkoja-aloitteisen saneerauksen välille on tehtävä ero.

Ensimmäisessä eli velallisaloitteisessa saneerauksessa menettely on periaatteessa rakennettavissa vaiheittaiselle eli asteittain syvenevälle tutkinnalle. YrSanL:n esityöt antavat tälle näkemykselle jossain määrin institutionaalista tukeakin. YrSanL 6 §:n erityisperusteluissa todetaan, että *velkojalta* vaadittavan selvityksen tarve riippuu luonnollisesti siitä, vastustaako velallinen hakemusta. Lain 3 §:n perusteluissa taas lausutaan, että tarve edellytysten tarkempaan tut-

[127] Ks. esim. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 189.

[128] Enintään voidaan sanoa, että vaikka YrSanL ei seuraakaan vaiheittaisen tutkinnan periaatetta, saneerausmenettelyn jakaantuminen eri vaiheisiin tekisi periaatteen toteuttamisen helpoksi. Menettely jakaantuu jo valmiiksi neljään vaiheeseen, vireilletuloon (5 §), menettelyn aloittamiseen (6–7 §), saneerausohjelmasta päättämiseen ja ohjelman vahvistamiseen.

[129] Tässä vaiheessa ei oteta kantaa siihen, missä määrin edellytyksillä on reaalista, tuomioistuimen harkintaa ohjaavaa vaikutusta.

kimiseen ennen menettelyn aloittamista riippuisi ennen kaikkea velallisen suhtautumisesta hakemukseen.[130]

Jatkossa lähdetään jos mahdollista vaiheittaisen tutkinnan periaatteesta. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että menettelyn käynnistämistä pyritään lain asettamissa kehyksissä helpottamaan. Aloittamiskynnys on siis lähtökohtaisesti alhainen.[131] Konkreettiseen laintulkintaan siirrettynä: aloittamisedellytyksiä tulkitaan laajentavasti, menettelyn aloittamisen estäviä perusteita taas suppeasti. Selvää on, että alhainen aloittamiskynnys johtaa objektiivisesti perusteettomien menettelyjen käynnistymiseen. 'Turhiin' menettelyihin voidaan puuttua säännöksillä menettelyn keskeyttämisestä. Aloittamiskynnyksen mataluus toisin sanoen kompensoidaan keskeyttämissäännösten tehokkaalla soveltamisella. YrSanL:ssa perusteet, jotka oikeuttavat jo aloitetun menettelyn keskeyttämiseen, ovat yhtä poikkeusta lukuunottamatta samat kuin esteperusteet (7 §). Este- ja keskeyttämisperusteita ei kuitenkaan tarvitse tulkita samalla tavoin.

> Aloittamisedellytysten laajentavaan tulkintaan päästään seurausharkinnallakin. Realistisen velallisaloitteisen saneeraushakemuksen hylkääminen on kohtalokasta, sillä saneerauksen vaihtoehto on yleensä likvidaatiokonkurssi. Turhaan käynnistetty (= epäonnistunut) saneeraus ei taas tuota vastaavaa vahinkoa niillekään intressitahoille, käytännössä muille velkojille, joiden etu vaatisi jälkikäteen arvioiden 'oikeaa' ratkaisua eli saneeraushakemuksen hylkäämistä ja yrityksen asettamista konkurssiin. Turhan saneerausyrityksen hintana on vain perinnän keskeytys muutamiksi kuukausiksi, menettelykustannukset sekä menettelystä johtuva toimintakustannusten kasvu.

Velkoja-aloitteinen menettely

Velkoja-aloitteisessa saneerauksessa, jota velallinen vastustaa, asteittain tiukentuva tutkinta ei näytä samassa laajuudessa mahdolliselta. Velallisen oikeusturva

---

[130] HE 1992:182 s. 66 verr. 63.

[131] Tässä suhteessa VJL:n ja YrSanL:n valmistelun kuluessa näyttää tapahtuneen periaatteellinen käänne. VJL:n ensimmäisissä kaavailuissa lähdettiin siitä, että velkajärjestelyllä ei olisi aineellisia edellytyksiä. Ks. *Niemi-Kiesiläinen–Tala–Wilhelmsson*, Kuluttajien velkasaneeraus s. 180–181. Lopullinen ratkaisu oli kuitenkin toinen. Ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 28 ss. Sama pitää paikkansa myös YrSanL:n kohdalla, jos vuoden 1978 ehdotusta velkajärjestelystä pidetään YrSanL:n edeltäjänä. Velkajärjestelyssä hakemus olisi käytännössä tutkittu vain muodollisin perustein. Poikkeuksena olisi ollut tapaus, jossa samanaikaisesti oli vireillä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin. Tällöin velkajärjestely estyisi, jos velkoja pystyi esittämään todennäköisiä syitä oikeutensa joutumisesta vaaraan velkaselvittelyssä tai velkoja kykeni estämään maksujärjestelyn toteutumisen. Ks. KM 1978:37 s. 621–623.

vaatii, että hakijavelkoja osoittaa, että menettelyn aloittamisen edellytykset ovat olemassa. Tästä syystä edellytysten täystutkinta on ajoitettava menettelyn alkuun. Käytännön ongelmaksi nousee lähinnä, noudatetaanko edellytysten tulkinnassa samaa velallistahoa suosivaa tulkintaa kuin konkurssissa. Koska saneerauskin merkitsee puuttumista velallisyrityksen toimintavapauteen, vastaus voi tuskin olla muuta kuin myöntävä. Sillä, että puuttuminen on erilaisten vallintarajoitusten takia lievempää tai että puuttuminen voi tervehdyttää yrityksen, ei ole vaikutusta.

Toinen eroavuus on vaiheittaisen tutkinnan soveltuvuus este- ja keskeytysperusteiden tutkintaan. Esteperusteet on kirjoitettu ajatellen velallisaloitteista saneerausta, ja niiden soveltuvuus velkoja-aloitteiseen menettelyyn on paikoitellen kyseenalainen. Sääntöä, jonka mukaan esteperusteita ei pääsääntöisesti tutkita velkoja-aloitteisen saneerauksen aloittamisessa, voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Tämä tulkintasääntö johtaa tavallaan vaiheittaiseen tutkintaan. Sen sijaan keskeytyssäännöstön funktio on sama kuin velallisaloitteisessa saneerauksessa. Aloittamispäätös on kumottavissa paremman ratkaisuaineiston perusteella.

3.3.3. Saneerauksen edellytysten sääntely

Vireilletulon edellytykset (menettelynedellytykset)

YrSanL erottaa (1) vireilletulon edellytykset, (2) saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset sekä (3) saneerausohjelman vahvistamisen edellytykset. Kaksi jälkimmäistä säännellään pelkästään YrSanL:n erityissäännöksin. Säännökset saneerauksen aloittamisen edellytyksistä sisältyvät lain 5–7 §:ssä, kun taas säännökset saneerausohjelman vahvistamisen edellytyksistä täyttävät lain 8 luvun. Vireilletulon edellytyksistä on määräyksiä sekä YrSanL:ssa että HakKäsL:ssa.

Kannattaa korostaa, että vireilletulon edellytykset (= menettelynedellytykset) ovat verrattavissa prosessuaalisiin konkurssin edellytyksiin, kun taas aloittamisen ja vahvistamisen edellytykset muistuttavat materiaalisia konkurssin edellytyksiä.[132] Jaottelu vastaa prosessinedellytysten ja aineellisten tosiseikkojen dualismia normaalissa oikeudenkäynnissä.[133] Koska menettelyn aloittamisen ja ohjelman vahvistamisen edellytykset ovat aineellisia, niiden puuttuminen johtaa hakemuksen tai saneerausohjelmaehdotuksen hylkäämiseen. Sen sijaan jos vireilletulon edellytys puuttuu eikä puutetta saada korjatuksi, hakemus jätetään tut-

[132] Konkurssin edellytyksistä ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 54.

[133] Dualismista ks. esim. *Lindblom*, Processhinder s. 19–20.

kimatta. Menettelynedellytykset määräytyvät vain osaksi YrSanL:n säännösten nojalla. Erityisiä menettelynedellytyksiä ('hakemuksenedellytyksiä') on vain kaksi. Jos velallinen on asetettu konkurssiin, hänen saneeraushakemuksensa jätetään tutkimatta (YrSanL 24.2 §). Hakemusta ei myöskään tutkita, jos hakijalla ei ole YrSanL 5 §:n mukaista vireillepano-oikeutta.[134]

Tilanteet, joissa saneeraushakemus jää tutkimatta, lienevät suhteellisen poikkeuksellisia. Tavallisimpia tapauksia ovat tilanteet, joissa tuomioistuimelta puuttuu alueellinen toimivalta.[135] Myös yleistoimivallan puuttuminen johtaa samaan seuraamukseen. Jo aloitettu saneerausmenettely muodostaa esteen uudelle hakemukselle. Sen sijaan se seikka, että velallista koskeva saneeraushakemus on lainvoimaisesti hylätty, ei estä uuden hakemuksen tutkimista. Hylkäävä päätös ei saa negatiivista oikeusvoimaa.[136] YrSanL ei myöskään – toisin kuin VJL – rajoita saneerausmenettelyjen lukumäärää. Velallisyritys voi siis periaatteessa hakea uudelleen saneerausmenettelyä, vaikka se on aikaisemmin saanut hyväkseen saneeraukseen sisältyvän velkajärjestelyn.

Aloittamisen edellytykset (aloittamisperusteet) ja esteet (esteperusteet)

Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset määritellään lain 6 §:ssä. Aloittaminen sidotaan osaksi hakija-asemaan, osaksi aineelliseen tosiseikastoon. Aloittamisperusteita on kolme, kvalifioitu yhteishakemus[137], velallisen maksukyvyttömyys ja velallista uhkaava maksukyvyttömyys. Aloittamisedellytysten täyttymisestä huolimatta menettelyä ei kuitenkaan saa aloittaa, jos on olemassa lain

---

[134] Vireillepano-oikeus tarkoittaa toisin ilmaistuna asialegitimaatiota. Vaatimusta erillisestä prosessuaalisesta asialegitimaatiosta perustellaan yleensä sillä, että se on tarpeen sivullisen suojaamiseksi. Ks. lähemmin *Lindblom* mt. s. 220–228.

[135] Samoin Norjan oikeudessa velkajärjestelyn osalta *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 180. – Suomen VJL:ää käsittelevässä kirjallisuudessa ainoa tapaus, jolloin hakemus jää tutkimatta, on sen laatiminen vahvistettua kaavaa käyttämättä. Tämäkin on harkinnanvaraista. Ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 91.

[136] *Koulu*, Saneeraushakemuksen käsittelystä DL 1993 s. 707–708. Tämä johtuu siitä, että olosuhteet eivät ole toista kertaa samanlaiset ('samaan virtaan ei voi astua kahta kertaa'). Jotta uuden hakemuksen käsittely varmistuu, hakijan kannattaa nimenomaan vedota aikaisemmasta poikkeaviin olosuhteisiin. Aloittamisperustetta ei tarvitse muuttaa. Samasta ongelmasta turvaamistoimihakemuksen kohdalla ks. *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 112 ja 143. Norjan oikeudessa *Huser* (mt. s. 181) katsoo, että jos uusi velkajärjestelyhakemus sisältää täsmälleen saman tosiseikaston, uusi hakemus on jätettävä tutkimatta.

[137] Menettely on aina aloitettavissa, jos hakemuksen ovat tehneet yhdessä velallinen ja vähintään kaksi velkojaa, joiden saatavat ovat vähintään viidesosa velallisen tunnetuista veloista (1-kohta).

7 §:ssä mainittu este. Lain 6 §:n yleisluontoisuudesta johtuen aloittamisenkin edellytykset saavat todellisen sisältönsä vasta 7 §:n kautta. Ongelma aloittamisedellytyksistä muuttuu näin pitkälti kysymykseksi menettelyn esteistä tai keskeyttämisperusteista.

Menettelyn kuluessa todettu este aiheuttaa menettelyn keskeyttämisen. YrSanL 7 §:n otsikko on: Esteet ja keskeyttämisperusteet. Lakiteknisellä ratkaisulla saavutetaan etuja, joista tärkein on, että tiedon puuttuessa (oikeaa asianlaitaa ei tunneta) menettelyä jatketaan. Vasta positiivinen tieto saneerausyritysten turhuudesta johtaa menettelyn keskeyttämiseen. Tätä YrSanL:n sisältämää saneerausmyönteistä olettamaa on edellä kutsuttu saneerauseduksi. On huomattava, että olettama on tehokkaampi keskeytysperusteiden kohdalla. Keskeytystosiseikasto otetaan – toisin kuin *ex officio* arvioitava estetosiseikasto – huomioon vain saneeraustuomioistuimen ulkopuolelta tulevasta impulssista. Menettely voidaan määrätä lakkaamaan selvittäjän, velkojan tai velallisen vaatimuksesta, ei sen sijaan tuomioistuimen omasta aloitteesta (2 mom.).

Esteet ja keskeytysperusteet ovat identtiset, toisin sanoen niiden oikeustosiseikastojen sisältö on sama yhtä poikkeusta lukuunottamatta.[138] Toinen asia on, että pitkälle edenneen ja menestyksekkäältä vaikuttavan menettelyn keskeyttäminen saattaa olla epätarkoituksenmukaista. Esimerkiksi: ohjelmasta äänestettäessä todetaan, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena onkin ollut perintätoimien estäminen, mikä on esitöiden mukaan menettelyn väärinkäyttöä (7.1 § 4-k). Ohjelma on kuitenkin hyväksytty äänestyksessä, ja se vaikuttaa toteuttamiskelpoiselta. Erimielinen velkoja hakee kuitenkin YrSanL 7.2 §:n mukaisesti menettelyn keskeyttämistä ja esittää riittävän näytön esteperusteesta. Onko tuomioistuimen keskeytettävä menettely? Viime kädessä päädytään YrSanL 7 §:n tulkintaan – ennen kaikkea kysymykseen, osoittaako verbi »voidaan» tuomioistuimelle jäävää harkintavaltaa sen soveltaessa keskeytysperusteita. Kysymykseen palataan jäljempänä; tässä vaiheessa todettakoon, että myönteinen kanta on mielestäni perusteltu.

[138] Se, että maksukyvyttömyyttä ei voida torjua muutoin kuin lyhytaikaisesti (7.1 § 1-k), estää aina menettelyn aloittamisen. Sen sijaan sama tosiseikasto ei *keskeytä* menettelyä, jos on todennäköistä, että yrityksen varallisuus tai sen olennainen osa voidaan luovuttaa tämän lain mukaisessa järjestyksessä yhtenä kokonaisuutena. Poikkeussäännön ratio on sinänsä hyväksyttävä, sillä saneerausmenettelyssä useinkin todetaan, että klassista (eli varsinaista) uudelleenjärjestelyä ei voi toteuttaa mutta että realisaatiosaneeraus käy päinsä.

Saneerausohjelman vahvistamisen edellytykset (vahvistamisperusteet) ja vahvistamisen esteet

Myös saneerausohjelman vahvistaminen säännellään käyttäen rakennetta vahvistamisperusteet/vahvistamisen esteet. Vahvistamisen edellytyksillä ja esteillä on merkitystä jo aloittamisharkinnassa, sillä YrSanL 7.1 § 5-kohta välittää niiden vaikutuksen esteharkintaan. Ohjelman hyväksymisestä päättävät velkojat äänestämällä. Tuomioistuin vahvistaa ohjelmaehdotuksen saneerausohjelmaksi, ellei estettä ole (50.2 §, 53 § ja 54 §). Asetelma muuttuu osaksi, jos ohjelmaehdotus ei ole saanut kaikkien ryhmäenemmistöjen kannatusta. Tällaisen ehdotuksen vahvistaminen vaatii tiettyjen aineellisten edellytysten täyttymistä (54 §). Tällöinkin ohjelma on jätettävä vahvistamatta, jos sille on este. Yksi ohjelman vahvistamisen este on, että ohjelman toteutumiselle ei ole edellytyksiä. Ohjelman vahvistamisedellytysten ja menettelyn aloittamisen kytkentä ulottaa tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden teoriassa myös ohjelman toteutumisen ennusteeseen.[139] YrSanL 7 §:n 5-kohta tuo kirjaimellisesti ymmärrettynä tuomioistuimelle mahdottoman tehtävän. On pelättävissä, että ratkaisukäytännössä 5-kohdan merkitys supistuu jäsentymättömään todennäköisyysennusteeseen.

> Edellytykset/esteet-sääntelyn kanssa sopusoinnussa on, että saneeraustuomioistuimen on vahvistettava tai jätettävä vahvistamatta (eli hylättävä) ohjelmaehdotus sellaisenaan. Tuomioistuimella ei ole valtaa muuttaa ehdotusta tai vahvistaa sitä muutettuna.[140] Poikkeuksen tekee YrSanL 55.2 §; tuomioistuimen on jätettävä vahvistamatta yksittäinen saneerausohjelmaan sisältyvä määräys, joka on lain vastainen tai kohtuuton. Esimerkkinä mainitaan määräys, jonka mukaan velkajärjestely raukeaa muulla kuin laissa säädetyllä perusteella. Määräys on jätettävä vahvistamatta, jos se on velallisen kannalta kohtuuton.[141] Muuttamiskielto on selvä osoitus taustalla vaikuttavasta vahvasta velkoja-autonomiasta.

Kytkentä säilyy myös menettelyn päättymisen jälkeen. Ohjelman vahvistamisen esteet toimivat samalla sen raukeamisperusteina. Tämä tarkoittaa sitä, että myöhemmin havaittu este saa aikaan ohjelman raukeamisen, jos esteen konsti-

---

[139] Tuomioistuin siis arvioi aloittamisharkinnan aikaan vielä hypoteettisen ohjelman oletettua toteutumista epämääräisessä aikaperspektiivissä.

[140] Takaporttina on YrSanL 76.1 §:n sallima äänestyksessä olleen ehdotuksen 'palauttaminen' sen laatijalle, jotta tämä saa tilaisuuden ohjelman muuttamiseen. Järjestely muodostaa erityislaatuisen vahvistamisvaiheen sisäisen hakemusasian. Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 308–309. Palauttamiseen voitaneen ryhtyä sekä menettelyosallisen (ei välttämättä ehdotuksen laatijan) vaatimuksesta että viran puolesta. Muutokset vaativat yleensä uuden äänestyksen ohjelmasta kokonaisuudessaan.

[141] HE 1992:182 s. 97.

tuoiva seikka olisi estänyt ohjelman vahvistamisen (YrSanL 65 §).[142] Myös aloitevallan osalta sääntely seuraa menettelyn keskeyttämistä. Ohjelman raukeaminen edellyttää valvojan tai velkojan vaatimusta. Myös kysymys raukeamisperusteen ehdottomuudesta on sama. YrSanL 65 § käyttää samaa ilmaisua »voidaan». Perusteluissa ei, sen enempää kuin 7 §:nkään perusteluissa, kysymykseen puututa.[143] Perustelujen kielenkäytöstä saa tukea sekä säännöksen fakultatiivisuuteen että pakottavuuteen. Koska YrSanL:n menettelysääntely on lähtökohtaisesti pakottavaa, raukeamisperusteitakin lienee pidettävä ehdottomina. Jos tosiseikasto osoitetaan, tuomioistuimen on määrättävä ohjelma raukeamaan. Ehdottomuutta pehmentää se, että epätarkat tunnusmerkistöt jättävät tuomioistuimelle tosiasiallisesti laajan liikkumatilan.

---

[142] Raukeamisperusteeseen voidaan siis vedota vain, jos (1) peruste ei ollut vahvistamisharkinnassa tuomioistuimen tiedossa ja (2) se olisi estänyt ohjelman vahvistamisen. Jälkimmäinen vaatimus on sinänsä selvä. Huomioon otetaan esteperusteet, jotka olisivat vaikuttaneet lopputulokseen. YrSanL 65 § näyttää edellyttävän huomattavaa varmuutta lopputuloksesta eli siitä, että ohjelmaa ei olisi vahvistettu. Se, että este olisi saattanut vaikuttaa, ei riitä. Ensimmäinen kriteeri tarkoittanee käytännössä sitä, että tuomioistuin on ottanut (esim. tehdyn väitteen takia) kantaa esteperusteeseen, toisin sanoen hylännyt väitteen. Tällöin ratkaisun oikeusvoima estää sen uudelleentutkinnan. YrSanL 65 §:n asemasta lain järjestelmässä ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 341–343.

[143] Sen sijaan velkajärjestelyn raukeamista koskeva YrSanL 64 § jättää tarkoituksellisesti tuomioistuimelle harkintavaltaa, tosin harkinta on periaatteessa tällöinkin sidottua. Toisen momentin mukaan tuomioistuin voi jättää raukeamisseuraamuksen määräämättä, jos velkajärjestelyn raukeaminen olisi kohtuutonta.

4. SANEERAUKSEN HAKEMINEN

4.1. Saneerausmenettelyn kohde

4.1.1. Menettelyn soveltamisala

Pääsääntö

YrSanL:n soveltamisala määritellään lain 2 §:ssä, jonka 1 momentti sisältää pääsäännön. Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys. Toinen momentti puolestaan rajoittaa lain soveltamisalaa;[1] menettelyn ulkopuolelle jätetään talletuspankki, vakuutus- ja eläkelaitos sekä selvitystilassa oleva yhtiö.[2] Abstrakti saneerauskelpoisuus eli yrityksen kelpoisuus saneerausmenettelyn kohteeksi on näin ollen suppeampi kuin konkurssikelpoisuus[3]. Saneeraus ja konkurssi eivät ole kaikissa suhteissa vaihtoehtoisia menettelyjä. Pelkästään konkurssimenettelyyn oikeutettuja liiketoiminnan harjoittajia ovat esimerkiksi säätiöt ja aatteelliset yhdistykset.[4]

---

[1] On katsottu, että kyseiseen yritykseen »kohdistuva» hakemus jätetään tutkimatta, koska saneerauskelpoisuutta pidetään prosessuaalisena menettelynedellytyksenä. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 77. Teoreettisesti kysymyksessä lienee pikemminkin menettelyn asiallinen edellytys, joten hakemus tulisi hylätä.

[2] Jälkimmäiselle rajoitukselle YrSanL:n esityöt osoittavat kiertotien. Saneerausmahdollisuus avautuu, kun selvitystila lopetetaan yhtiökokouksen päätöksellä (OYL 13:17). Ks. HE 1992:182 s. 62.

[3] Konkurssikelpoisuudesta ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 32–44.

[4] Aatteellisen yhdistyksen saneerausta ei kuitenkaan ole haluttu totaalisesti evätä. Esimerkiksi *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 39) näyttää pitävän saneerausta mahdollisena, jos aatteellinen yhdistys harjoittaa jatkuvasti taloudellista toimintaa. Urheiluseuran saneeraamiseen saattaisi olla reaalistakin tarvetta, sillä urheiluseuran konkurssi ei ole tarkoituksenmukainen vaikeasti rahaksi muutettavan omaisuusmassan (käytännössä pelaajasopimusten) takia. Sen sijaan säätiön kohdalla vastaavaa soveltamisalan liukumaa ei voitane ajatella. Ks. mt. s. 40.

Vaikka YrSanL 2 § ei salli julkisoikeudellisten oikeushenkilöiden saneerausta, valtionyhtiöiden pääsylle saneeraukseen ei ole estettä.

YrSanL:n valmistelussa päädyttiin siihen, että soveltamisalaa ei rajata yrityksen koon perusteella. Lain soveltamisala on tässä suhteessa yleinen.[5] Eri asia on, että yritystoiminnan laajuus on otettava huomioon yksittäisen menettelyn aloittamisharkinnassa. Velallisyrityksen ei periaatteessa tarvitse vielä tai enää harjoittaa liiketoimintaa. Sellainenkin yritys, joka on lopettanut liiketoimintansa, kuuluu lain soveltamisalaan.[6] Yritys voi, niin kauan kuin se säilyttää oikeushenkilöllisyytensä, olla saneerausmenettelyn kohteena. Tosin toimintansa lopettaneen yrityksen saneeraus kariutuu yleensä esteperusteisiin. Lähemmin sanottuna saneeraukselle on olemassa YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan mukainen este. Se seikka, että yritys ei enää toimi, konkretisoi esteperusteen – toisin sanoen tuomioistuimen on otettava 5-kohdan esteperuste huomioon viran puolesta, jos toiminnan lopettaminen käy ilmi hakemusasiakirjoista. Samaan esteeseen kaatunee useimmiten myös vasta toimintaansa aloittelevan yrityksen saneeraus.

> Teoreettisesti kiintoisa joskin käytännössä harvoin aktualisoituva ongelma aiheutuu konkurssipesän saneerauskelpoisuudesta. Konkurssipesä voi harjoittaa liiketoimintaa. Toiminta voi olla (ja yleensä onkin) jatkoa velallisen aikaisemmalle toiminnalle. Legaalista estettä yritystoiminnan laajentamiselle tai uudelleensuuntaamiselle ei kylläkään ole. Konkurssipesä on katsottu konkurssikelpoiseksi – toisin sanoen konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin. YrSanL 2 §:n sanamuoto ei muodosta estettä saneeraukselle. Koska konkurssipesä ei ole erillinen oikeussubjekti, saneerauskelpoisuutta arvostellaan periaatteessa velallisen ominaisuuksien nojalla. Jos velallinen kuului lain soveltamisalaan, on johdonmukaista, että konkurssipesäkin kuuluu. Myöskään YrSanL:n materiaalinen sääntely ei näytä muodostavan systemaattista estettä konkurssipesän saneeraukselle. On helppo havaita, että saneerausmenettelyssä 'saneerattavia' velkoja ovat konkurssipesän massavelat.[7]

---

[5] Näin HE 1992:182 s. 19. 'Pöytälaatikkoyrityskin' on siis teoriassa (abstraktisti) saneerauskelpoinen. – Samoin Ruotsin valmistelussa SOU 1992:113 s. 350–350, jossa kylläkin arvellaan, että saneerausmenettelyä pystyvät tosiasiallisesti hyödyntämään vain suuret ja keskisuuret yritykset.

[6] Samoin on asianlaita myös Bankruptcy Code'n 11 luvun uudelleenjärjestelyssä. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 20. Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 40, joka johtaa kyseisen vaatimuksen YrSanL 1.1 §:n tavoitteenasettelusta. – YrSanL 102 §:n siirtymäsäännöksistä ilmenee periaate, jonka mukaan saneeraus tulee kysymykseen vain, kun velallisyritys on »going concern.» Lakia ei voida (tarkkaan sanoen: voitu) soveltaa takautuvasti, jos yritys oli asetettu konkurssiin ja sen omaisuutta oli merkittävässä määrin ryhdytty muuttamaan rahaksi.

[7] Konkurssipesän konkurssista ks. *Niemi-Kiesiläinen*, Massavelat konkurssissa s. 57–63. Säädettävän lain kannalta ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 49, joka

Yksi soveltamisalan ongelma kuuluu, onko yrityksen osa (abstraktisti) saneerauskelpoinen; kysymys herää useimmiten silloin, kun elinkeinotoimintaa harjoitetaan yksityishenkilöinä yhteiseen lukuun ilman yhtiösuhdetta. YrSanL 2 §:n sanamuoto tuntuu edellyttävän, että koko yritystoimintaa harjoittava oikeussubjekti on saneerauksen kohteena.[8] Saneerausmenettely käy aina päinsä, kun elinkeinonharjoittajat hakevat yhdessä menettelyä. Soveltamisalan määrittämisen ongelmaa ei myöskään synny silloin, kun yritysvarallisuuden yksin omistava elinkeinonharjoittaja tekee hakemuksen tai on velkojan hakemuksen kohteena.[9] Vasta jos myös liikevarallisuus omistetaan yhdessä, ongelma aktualisoituu. Vastausta ei ole tarpeen etsiä menettelyn soveltamisalan rajauksista vaan siitä, onko yritystoiminnan osa saneerauskelpoinen. Toisin sanoen tämäkin ongelma palautuu YrSanL:n säädännäisiin esteperusteisiin.[10]

Saneerauksen ja yksityishenkilön velkajärjestelyn suhde

Periaatteessa saneerausmenettelyn ja yksityishenkilön velkajärjestelyn soveltamisalat ovat selkeästi erilliset. Ensimmäinen menettely on tarkoitettu ratkaisuksi yritystoiminnan, toinen yksityisen talouden ongelmiin.[11] VJL 2.1 §:n mukaan velkajärjestely voidaan myöntää vain luonnolliselle henkilölle eli yksityishenkilölle. Rajauksen seurauksena menettelyjen soveltamisalat ovat päällekkäisiä vain silloin, kun luonnollinen henkilö harjoittaa elinkeinoa tai ammattia.[12] Kyseinen henkilö voi hakea harkintansa mukaan joko saneerausta tai eräin erityis-

---

ehdottaa kömpelöjen perättäiskonkurssien korvaamista yksinkertaisemmalla massavelkojen selvityksellä.

[8] Sen sijaan lain 1.1 § sitoo saneerauksen velallisen henkilöön (»...velallisen jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseksi...»). Momentista ei näin voida johtaa vaatimusta koko yrityksen mukanaolosta.

[9] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 44. – Riidatonta myös on, että ei-omistava elinkeinonharjoittaja (esim. puoliso tai perheenjäsen) ei voi käynnistää saneerausmenettelyä. Tällaisenkin henkilön myötävaikutus kuitenkin otetaan huomioon aloittamisharkinnassa; jos hän jatkaa yrityksessä, saneerausmahdollisuudet paranevat.

[10] Lopputulos on useimmiten sama kuin jos lain soveltamisala rajoitettaisiin vain kokonaisiin yrityksiin. Yritystoiminnan puolikas ei yleensä ole asiallisesti saneerauskelpoinen, ei ainakaan jos toiminta perustuu yhteisesti omistetun kiinteistön käyttöön (esim. kauppapuutarha).

[11] Näin HE 1992:182 s. 19.

[12] Jos elinkeinon/ammatin harjoittaminen on menettelyä haettaessa päättynyt, henkilö kuuluu selvästikin VJL:n (yleiseen) soveltamisalaan. Toinen asia on, että menettelyn aloittaminen estyy (= hakemus hylätään), jos pääasiallinen osa veloista on syntynyt keinotteluluonteisessa elinkeinotoiminnassa tai sinänsä hyväksyttävässä toiminnassa on menetelty törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan (VJL 10 § 3-kohta). Ks. lähemmin *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 44–48. – Toisaalta lopetettu toiminta näyttäisi sisältyvän

edellytyksin velkajärjestelyä taikka molempia.[13] Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi joutua velkoja-aloitteisen saneerausmenettelyn (mutta ei vastaavan yksityishenkilön velkajärjestelyn) kohteeksi.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan velkajärjestelyn erityiset edellytykset määritellään VJL 45.1 §:ssä.[14] Edellytykset ovat sisällöllisiä ja vaativat näin materiaalista täystutkintaa.[15] Velkajärjestely voidaan myöntää vain, kun elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja on vähän ja toimintaan käytetty varallisuus vähäinen (ns. pienimuotoinen toiminta) tai velat eivät ole vielä erääntyneitä ja velallinen kykenee suorittamaan ne toiminnan tuloilla. Pykälän 2 momentti kytkee yhteen saneerausmenettelyn ja velkajärjestelyn; jos velallinen harjoittaa toimintaa henkilöyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä, hänen velkajärjestelynsä edellytyksenä on, että yhtiö on joko maksukykyinen (eikä sitä uhkaakaan maksukyvyttömyys) tai yhtiön saneerausmenettely on aloitettu.[16] Velkajärjestelyä hakevan velallinen on esitettävä tästä selvitys.[17] Kirjallisuudessa on katsottu, että jälkimmäisessä tapauksessa yhtiömiehen velkajärjestely voidaan aloittaa vasta, kun yhtiötä koskevan saneerausmenettelyn aloittamisesta on päätetty.[18]

> Yhtiötapauksessa velkajärjestely ja saneerausmenettely ovat muutoinkin riippuvuussuhteessa. VJL:n vaatima maksuohjelma voitaneen vahvistaa vasta saneerausmenettelyn aloittamispäätöksen tultua lainvoimaiseksi.[19] Toisaalta lainvoimaisesti aloitetun saneerauksen lopputuloksella ei liene vaikutusta velkajärjestelyyn. Vaikka menettely keskeytettäisiinkin YrSanL 7.2 §:n nojalla tai saneerausohjelmaa ei saataisi aikaan, velkajärjestely voidaan vahvistaa VJL:n edellytysten mukaisesti.

YrSanL:nkin soveltamisalaan, joskaan menettelyä ei yleensä voida esteperusteiden takia aloittaa. Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 42. Menettelyt voidaan koordinoida katsomalla, että yksityinen elinkeinonharjoittaja muodostaa poikkeustapauksen. Hänen kohdallaan toiminnan lopettaminen vie aina YrSanL:n alaisuuteen.

[13] Velallinen voi myös esittää vaihtoehtoisen hakemuksen ja muuttaa jo tekemäänsä hakemusta (ns. hakemuksen konversio). Tämä erityisproblematiikka sivuutetaan. Vastaavasta saneeraus- ja konkurssihakemuksen vaihtoehtoisuudesta ks. *Koulu*, Saneeraushakemuksen käsittelystä DL 1993 s. 709–712.

[14] VJL 45 §:n edellytykset ovat aineellispainotteisuudestaan huolimatta funktionaalisesti prosessuaalisia menettelynedellytyksiä. Elleivät ne yksittäistapauksessa täyty, hakemusta ei tutkita. Vrt. *Koskelo–Lehtimäki* mt. s. 95, jotka näyttävät lähtevän siitä, että hakemus hylätään.

[15] Säädettävässä laissa voidaan vaatia, että menettelyjen soveltamisalat rajataan objektiivisin, ulkonaisesti helposti todettavien kriteerien perusteella.

[16] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 45.

[17] *Koskelo–Lehtimäki* mt. s. 228.

[18] Näin *Koskelo–Lehtimäki* mt. s. 228.

[19] Ib.

Kun menettelyt ovat samanaikaisesti vireillä, yksityishenkilön velkajärjestely kohdistuu elinkeinonharjoittajan yksityisiin velkoihin ja varoihin, saneerausmenettely puolestaan elinkeinotoimintaan käytettyyn varallisuuteen ja tästä toiminnasta aiheutuneisiin velkoihin (arg. VJL 46.1 §). Toisin sanoen: vaikka saneeraus ja velkajärjestely ovat menettelyinä päällekkäisiä, niiden aineelliset vaikutukset eivät kohtaa. Tästä syystä voidaan puhua menettelyjen erillisyyden periaatteesta. Kummassakin menettelyssä ratkaisut tehdään itsenäisesti ko. menettelyä koskevien säännösten perusteella.[20] Sen sijaan jos vireillä on vain saneerausmenettely, se vetänee piiriinsä henkilön kaikki velat ja koko varallisuuden siitä riippumatta, onko niillä mitään yhteyttä elinkeinotoimintaan.[21] Saneerausmenettelyllä on siis attraktiovaikutus. Tällöin aloittamisharkinnassa joudutaan kiinnittämään huomiota myös velallisen yksityistalouden tilaan ja sitä koskevaan ennusteeseen.

Saneerausmenettelyn laajempi soveltamisala selittää samalla VJL 47 §:n erityissäännöksen. Pykälä koskee tapausta, jossa yksityiselle elinkeinonharjoittajalle on aikaisemmin vahvistettu maksuohjelma velkajärjestelyssä.[22] Tällöin saneerausmenettelyn aloittaminen saa aikaan sen, että maksuohjelma raukeaa, ellei tuomioistuin toisin määrää. Syynä raukeamiseen on se, että yksityiset, kertaalleen jo järjestetyt velat tulisivat uudelleen velkajärjestelyn piiriin.[23] VJL 47 § vaikuttaa epäsuorasti saneerausmenettelyn aloittamiseen. Aloittamisharkinnassa syntyy ongelma, minkä suuruisina yksityiset velat otetaan huomioon arvioitaessa, ovatko menettelyn edellytykset olemassa. Koska maksuohjelman raukeaminen on pääsääntö, vastaus voi tuskin olla muu kuin että yksityiset velat otetaan huomioon koko määrästään.[24]

---

[20] Mahdollisuutta menettelyjen totaaliseen erillääpitämiseen sopii tosin epäillä. Velallisen yksityistaloudessa tapahtuvat muutokset heijastuvat hänen yritystalouteensa ja päinvastoin. Vireillä oleva velkajärjestely, jossa odotetaan päästävän huomattavaan yksityisvelkojen 'järjestelyyn', parantaa tietenkin yritystoiminnan jatkamisennustetta.

[21] HE 1992:183 s. 76. Tämä johtuu siitä, että laissa ei ole oikeusvaikutuksia rajaavaa erityissäännöstä. Sen sijaan henkilöyhtiön saneeraus ei sisällä yhtiömiesten yksityisiä velkoja. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 45. – Kytkentä elinkeinotoimintaan on kuitenkin relevantti YrSanL 4 §:n sääntelemässä tilanteessa, jossa on aloitettu henkilöyhtiötä koskeva saneerausmenettely. Menettelyn vaikutukset (esim. perintä- ja maksukielto) eivät tällöin ulotu yhtiömiehen yksityisiin velkoihin. Ks. HE 1992:182 s. 65.

[22] Pykälä ei koske muita VJL 7 luvun tarkoittamia velallisia.

[23] HE 1992:183 s. 76.

[24] Tuomioistuin voi tietenkin päättää poikkeussäännön soveltamisesta. Koska menettelysäännöksiä ei ole, päätös maksuohjelman pysyttämisestä voitaneen tehdä (saneerauksen) aloittamispäätöksen yhteydessä. Oma ongelmansa on, vaatiiko pysyttäminen velkajärjestelyn velkojien kuulemista. On huomattava, että VJL 61 § periaatteessa edellyttää 'vastapuolen' kuu-

Kummassakaan laissa ei ole säännöksiä siitä, miten samanaikaisesti vireillä oleva velkajärjestelyhakemus ja saneeraushakemus käsitellään. Ottaen huomioon menettelyjen keskinäisen yhteyden ainakin yksityisen elinkeinonharjoittajan hakemusten yhteiskäsittely (= yhdistäminen) on paikallaan.[25] Yhteiskäsittelyllä saavutetaan prosessitaloudellisia etuja myös, kun kysymyksessä on henkilöyhtiön yhtiömiehen velkajärjestely ja yhtiön saneerausmenettely.

Menettelyn kohteen supistaminen ja laajentaminen

Saneeraus käsittää aina koko velallisyrityksen. Tämä voidaan ilmaista toteamalla, että saneeraus on sidottu velalliseen oikeussubjektiuteen.[26] Menettely käsittää konkurssin tapaan kaikki velallisyrityksen varat ja velat.[27] Saneerausta ei voida rajoittaa velallisen elinkeinotoiminnan osaan (esim. tulosyksikköön), vaikka kysymyksessä olisikin itsenäinen (ja elinkelpoinen) toiminnallinen yksikkö. Tosin viime hetken yhtiöittämisellä päästään samaan lopputulokseen. Toisin sanoen toimintayksiköstä tehdään itsenäinen yhtiö, sen omistukseen siirretään tarvittava osa 'emoyhtiön' liikeomaisuudesta ja uusi yhtiö haetaan saneeraukseen, kun taas saneerauskelvoton 'emoyhtiön' jäännös ohjataan konkurssimenettelyyn.[28]

Oikeussubjektius määrää paitsi menettelyn minimin myös sen enimmäiskoon. Saneerausmenettely on periaatteessa yrityskohtainen. Jos menettely halutaan kohdistaa useampaan yritykseen, kunkin yrityksen kohdalla on aloitettava erillinen,

---

lemista aina, kun vaaditaan velkajärjestelyn raukeamista tai maksuohjelman muuttamista. Kun VJL 47 §:n tarkoittamassa tapauksessa kysymys on nimenomaan vallitsevan oikeustilan pysyttämisestä, kuuleminen ei liene tarpeen. – VJL 47 § ei edellytä, että maksuohjelman pysyttämistä olisi vaadittu. Tuomioistuin voi siis antaa ko. määräyksen virankin puolesta.

[25] Yhteisen käsittelyn periaate (the principle of case scope) onkin nostettu prosessuaaliseksi oikeusperiaatteeksi. »Insofar as feasible, all claims and parties involving the same questions of fact or law should be considered in one case, and other claims involving the same parties should be permitted.» Yhteisen käsittelyn periaatteen taustalla on suorien kustannusten minimointi. Ks. lähemmin *Bayles*, Principles of Law s. 48–50. – Saman lähtökohdan hallintomenettelylle asettaa HMenL 14 §.

[26] Sama periaate koskee muitakin maksukyvyttömyysmenettelyjä. Ks. Norjan velkajärjestelyn osalta *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 160.

[27] Saneerauksen kohteen määrittely voi olla käytännössä ongelmallista yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla. Lähtökohta tietenkin on, että saneerausmenettely käsittää kaiken elinkeinotoimintaan käytetyn omaisuuden, kun taas henkilön yksityinen varallisuus jää menettelyn ulkopuolelle.

[28] Tällainen osittainen saneerausmenettely olisi säädettävässä laissa harkinnanarvoinen mahdollisuus – ainakin jos silmällä pidetään varsinaista uudelleenjärjestelyä. Kun toisaalta saneeraukseen liittyy käytännössä aina velkajärjestely ja velkavastuu on sidottu oikeussubjektiuteen, on ymmärrettävää, että yrityksen osasaneerausta ei ole legalisoitu.

itsenäinen saneerausmenettely.[29] YrSanL:n valmistelussa kylläkin harkittiin yhteistä saneerausmenettelyä, jossa saneeraus kohdistettaisiin yhden ja ainoan menettelyn avulla useista itsenäisistä yrityksistä koostuvaan toiminnalliseen kokonaisuuteen. Käytännössä yhteistä saneerausmenettelyä olisi sovellettu lähinnä konserneissa.[30]

Konserni on ongelma myös konkurssimenettelyssä, sillä KS lähtee YrSanL:n tapaan käsityksestä, että yksi oikeussubjekti on yhtä aikaa maksukyvyttömyysmenettelyn sekä suurin että pienin kohde. *Säädettävän* konkurssilain näkökulmasta konkurssipesien yhteisselvittely ja/tai yhdistäminen tarjonnevat ainoan ratkaisun konsernin muodostamaan ongelmaan. Voimassa olevan oikeuden kannalta on kirjallisuudessa pidetty selvänä, että ongelmaa ei voida ratkaista pesät »yhdistämällä», vaan kunkin pesän varallisuuspiiri on erikseen selvitettävä.[31]

> Periaatteessa konkurssipesien yhteisselvittely ja yhdistäminen ovat eri asioita, joskin kirjallisuudessa ilmaisut »konkurssipesien yhteisselvittely» ja »konkurssipesien yhdistäminen» ovat olleet pitkälti synonyymeinä.[32] Yhteisselvittely on vain menettelyllinen muutos, sillä konkurssipesien muodollinen itsenäisyys säilyy; erikseen kuhunkin pesään määrätyt pesänselvittäjät toimivat yhdessä tai eri pesiin määrätään sama henkilö pesänhoitajaksi.[33]

---

[29] Tähän liittyvä menettelykysymys kuuluu, voidaanko useampien yritysten saneerausta hakea yhdellä hakemuksella. Vaikka ankaran loogisesti (asiahan ei ole sama!) kielteistä vastausta voitaisiinkin ehkä perustella, mitään praktista syytä yhteisen hakemuksen epäämiseen tuskin on. Pikemminkin yhteinen hakemus tuo esiin näennäisesti itsenäisten yritysten toiminnallisen tai omistuksellisen yhteyden.

[30] Konsernista maksukyvyttömyysoikeudessa yleensä ks. *Pulkkinen*, Konsernin vakuusjärjestelyistä konkurssioikeudellisen takaisinsaannin kannalta LM 1993 s. 1173–1204. Kuuluminen konserniin saattaa sulkea yrityksen tosiasiallisesti saneerauksen ulkopuolelle. Jos saneeraukseen haettu yritys on konsernin tytäryhtiö, velkojat eivät todennäköisesti ole valmiita luopumaan eduistaan. Näin *Jakonen*, Saneeraus s. 15. Saneeraukseen liittyy muitakin pulmia. Saneeraustoimet ovat usein näennäisiä, ne siirtävät kustannuseriä konsernin sisällä. Ks. mt. s. 81. Lain tulkinnan kannalta tytäryhtiö ei saa erityiskohtelua. Velkojien vastahakoisuus tytäryhtiön saneerauksessa saattaa johtua siitä, että suoraa samastusta koskevat periaatteet oikeuttavat joissakin tapauksissa velkojat saamaan suorituksen emoyhtiöltä.

[31] *Leppänen*, Vastuun samastus osakeyhtiön konkurssissa Oikeustiede-Jurisprudentia 1991 s. 286 ja 319–322.

[32] Näin esimerkiksi *Rodhe*, Moderbolagets ansvar för dotterbolagets skulder s. 494–495.

[33] Erilliskysymys on, muodostaako tarve yhteisselvittelyyn pesänhoitajien määräämisessä huomioon otettavan seikan. KS 52 §:n mukaanhan tuomioistuin saa painavasta syystä määrätä muunkin kuin velkojien valitseman henkilön uskotuksi mieheksi. Vastaus on nähdäkseni myönteinen, joten yhteisselvitysintressi voi sivuuttaa velkojien intressin pesänhoitajan valintaan. – Yhteisselvittely suppeassa muodossaan on konkurssikäytännössä tapana ilman nimenomaisia sään-

Yhdistämisessä mennään astetta pitemmälle eli oikeusvaikutusten tasolle. Konkurssivarallisuudet sulautuvat yhteen, jolloin tarve eri varallisuuspiirien tarkkojen rajojen selvittämiseen katoaa. Esineoikeudellisia kollisioita ja takaisinsaanteja varallisuuspiirin sisällä ei enää ratkaista, sillä konkurssipesien sisäiset varallisuudensiirrot jäävät merkityksettömiksi.

Saneerausmenettelyjen yhteensovittaminen

Aineellisten oikeusvaikutusten tasolle ulotettu yhteismenettely torjuttiin YrSanL:n valmistelussa viittauksin yhtiöiden oikeudelliseen erillisyyteen. Hallituksen esityksessä huomautetaan, että yhtiöillä on ainakin osaksi eri velkojat ja eri omistajat sekä erillinen varallisuus.[34] Yhteismenettelyn puuttuminen voidaan esityksen yleisperustelujen mukaan kuitenkin kompensoida erillisten saneerausmenettelyjen yhteensovittamisella – yhteensovittaminen siis katsottiin mahdolliseksi ilman nimenomaisia säännöksiäkin. Yhteensovittamisessa tavoitteena on, että erillisistä saneerausohjelmista luodaan kokonaisuus.[35] Tuomioistuimen keinot kokonaisuuden luomiseen ovat tosin vähäiset; se voi, edellyttäen että kaikki menettelyt tapahtuvat kyseisessä tuomioistuimessa, asettaa ohjelmaehdotuksille yhteisen (= saman) määräajan.[36]

Yhteismenettelyn ja menettelyjen yhteensovittamisen erillääänpitäminen, mitä YrSanL:n valmisteluaineisto heijastaa, saattaa liittyä Yhdysvaltojen oikeudessa vakiintuneeseen erotteluun menettelyllinen ('procedural') ja aineellinen ('substantive') yhteissaneeraus. Ensimmäisessä pyritään minimoimaan menettelykustannukset, mikä tapahtuu yhdistämällä menettelyn vaiheet aina, kun yhdistäminen on mahdollista. Esimerkiksi suullinen käsittely on yhteinen kaikille hakemuksille. Toinen eli aineellinen yhteissaneeraus taas hävittää erillisen oikeussubjektiuden.[37] Kummastakaan yhteissaneerauksen muodosta ei ole kirjoitetun

---

nöksiäkin. Vaikka pesänhoitajat ovat eri henkilöitäkin, yhteistyö on eduksi kaikkien pesien selvittämisessä. Eri asia on, että mitään menettelytapaa ristiriitatilanteiden selvittämiseen ei ole. Täysin mahdollista on, että konserniyhtiöiden pesäluettelot ovat keskenään ristiriitaisia.

[34] HE 1992:182 s. 19. Velkojien piirin erilaisuuden on katsottu estävän myös yhteiskonkurssit. Ks. *Huser*, Enkelte prosessuelle konkursrettslige spørsmål vedrørande selskaper (Seks foredrag om konkurs i selskapsforhold) s. 42–43.

[35] Menettelyjen samanaikaisuudella ja selvittäjien valintaa koskevilla ratkaisuilla periaatteessa luodaan »edellytyksiä sille, että erillisistä saneerausohjelmista olisi aikaansaatavissa toimiva kokonaisuus.» Ks. HE 1992:182 s. 20.

[36] Tätä suosittelee *Koskelo*. Ks. Yrityssaneeraus s. 250.

[37] »... consolidation means that all of the assets are put into one pot and that all of the general creditors are treated as having claims against that pot of assets irrespective of the status of their original claims.»

lain säännöksiä, mutta tuomioistuimet ovat soveltaneet molempia vaihtoehtoja. Kiintoisaa kylläkin uusin tutkimus pyrkii kyseenalaistamaan alun perin hyväksytyn aineellisen saneerauksen.[38]

YrSanL:n esitöissä suositeltu yhteensovittaminen näyttäisi tarkoittavan käytännössä sitä, että yhteensovittamisen tarve otetaan huomioon paitsi erillisiä saneerausohjelmia vahvistettaessa[39] myös saneerausorganisaation valinnoissa.[40] Praktinen reunaehto »yhteiselle» organisaatiolle lienee, että erilliset menettelyt ovat vireillä samanaikaisesti ja samassa tuomioistuimessa.[41] Menettelyjen keskittämistä helpottaa erityissäännös oikeuspaikasta konserniyhtiöiden saneerauksessa, jollainen lisättiin YrSanL:iin osittaisuudistuksessa (609/93). *De lege ferenda*kaan yhteissaneeraus ei tuo lopullista ratkaisua.[42] Yhteissaneeraus ei esimerkiksi ole käytettävissä silloin, kun konkurssi tai saneeraus kohtaa vain yhtä konsernin yhtiöistä.

Hakemusten käsittely yhdessä

Erillisten menettelyjen yhteensovittaminen helpottuu olennaisesti, jos saneerausasioita voidaan käsitellä yhdessä. Jos tarkastellaan saneerauksen tuomiois-

---

[38] Ratkaisusta *In re Food Fair, Inc.* (1981) on konstruoitu sääntö, jonka mukaan aineellista yhteissaneerausta hakevan velkojan tai velallisen on erikseen osoitettava, että mahdollinen yhteissaneeraus ei tule loukkaamaan yksittäisten velkojien oikeuksia. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 192, josta myös edellisen alaviitteen lainaus on.

[39] Tällainen koordinointi edellyttäisi, että konsernille laadittaisiin yhteinen saneerausohjelma ja että erillisten yhtiöiden velkojat päättäisivät yhdessä äänestyksessä ohjelman hyväksymisestä. Yhteisen ohjelmaehdotuksen laatimiselle ei tosin ole esteitä. Elleivät kaikki velkojat hyväksy ehdotusta, sen vahvistaminen kaatuu todennäköisesti siihen, että ohjelma loukkaa jonkun yhtiön omistajien tai velkojien oikeutta. Erityissäännösten puuttuessa ohjelmien yhteensovittaminen muodostaa siis ongelman, koska yhteensovituksen tarve saattaa olla ristiriidassa ohjelman yksilöllisten vahvistamisedellytysten kanssa.

[40] Esityöt ovat tältä osin niukkasanaiset. Ilmeistä on, että yhteensovitus helpottuu, jos samat henkilöt ovat eri saneerausmenettelyissä selvittäjinä. Samaa vaikutus liittynee myös velkojatoimikunnan jäsenten personaaliunioniin. Missä määrin yhteensovitustarve otetaan huomioon valinnoissa, jää avoimeksi.

[41] On luultavaa, että jos menettelyt hajoavat eri tuomioistuimiin, yhteensovittaminen tulee käytännössä mahdottomaksi. Mitään säännöksiä tuomioistuinten yhteistoiminnasta ei ole. Forumsäännösten merkityksestä yhteensovittamiselle ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 49,

[42] Konkurssipesien yhdistämisen on katsottu johtavan velkojien kannalta oikeudenmukaisempaan ja prosessiekonomisesti edullisempaan tulokseen kuin konkurssipesien erillisyys. Ks. *Pulkkinen* LM 1993 s. 1202. – On syytä huomata, että yhteiskonkurssin käyttöönottaminen ilman vastaavaa muutosta saneerauslainsäädännössä vaikeuttaisi saneerauksen ja konkurssin vertailua. Yhteinen konkurssi saattaa olla edullisempi kuin erilliset saneerausmenettelyt.

tuinvaihetta, estettä kahden saneeraushakemuksen yhdistämiselle (eli kumuloimiselle) ei ole. Hakemukset saadaan käsitellä yhdessä, vaikka ne koskevatkin eri velallisyrityksiä, kunhan hakemusten välillä on riippuvuussuhde, asiallinen yhteys.[43] Tässä tapauksessa asiallinen yhteys perustuu siihen, että yrityksen ovat konsernin osia tai että ne muodostavat muun toiminnallisen kokonaisuuden.[44] Yhdistetyssä käsittelyssä kaikkiin yrityksiin voidaan kerralla määrätä sama selvittäjä ja sama velkojatoimikunta. Myös ohjelmaehdotusten vahvistamisvaiheet on syytä yhdistää.

Aloittamisharkinnassa esiintyy omat ongelmansa, jotka pelkistyvät kysymykseksi, onko saneerauksen edellytyksiä harkittaessa huomioonotettava konserni kokonaisuudessaan vaiko yksittäinen yhtiö. YrSanL:n lähtökohtaan pitäydyttäessä vastaus on helppo antaa; koska menettely on yrityskohtainen, myös menettelyn edellytykset on arvioitava yrityskohtaisesti. Kirjaimellinen tulkinta ei kuitenkaan anna täysin realistista kuvaa, sillä se sivuuttaa toisaalta konsernin synergiaedun, toisaalta taas konsernin yhtiöiden keskinäiset liikesuhteet. Tavallista on, että konserniyhtiö on jatkamiskelpoinen vain konsernin(kin) jatkaessa toimintaansa.[45] Tällöin esimerkiksi yrityksen jatkamiskelpoisuuden reunaehdoksi tulee koko konsernin tai ainakin siitä säilyvän osan jatkamiskelpoisuus. Muilta osin aloittamisharkinta on yrityskohtaista. Konserninäkökulma vaikuttaa siis YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteharkintaan: menettelyn edellytykset (YrSanL 6 §) ja muut esteperusteet harkitaan periaatteessa yrityskohtaisesti.[46]

---

[43] Oikeudellinen perusta yhdistämiselle saadaan HakKäsL 20 §:n viittaussäännöksestä, joka mahdollistaa OK:n kumulaatiosäännösten soveltamisen. On huomattava, että uudistettu riita-asiainmenettely on aikaisempaa oikeutta kumulaatiomyönteisempi. Ks. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 254–257. Pääkäsittelyn keskittämisestä aiheutuvat yhdistämisen rajoitukset eivät koske hakemuslainkäyttöä. Eri asia on, että hakemusasian ja riita-asian kumulointi kohtaa esteitä. Kumulointi ei yleensä ole sallittu, jos jutut käsitellään eri menettelylajeissa. Ks. SOU 1991:106 s. 668.

[44] Asiallisen yhteyden vaatimuksesta ks. *Koulu*, Asiayhteyteen perustuvasta oikeuspaikasta DL 1987 s. 666–673.

[45] Itsestään selvää tämä on silloin, kun jokin konserniyhtiöistä palvelee pelkästään emoyhtiötä tai sisaryhtiöitään.

[46] Konserniyhtiöiden väliset velkasuhteet tekevät tosin erillisarvioinnista käytännössä yhteisarvioinnin 'saavan' yhtiön kannalta, sillä yhtiön konsernisaatavien arvo riippuu koko konsernia koskevasta ennusteesta.

4.1.2. Kansainvälisen yrityksen saneerausmenettely

Itsenäinen saneerausmenettely aloitetaan Suomessa

YrSanL:ssa ei ole säännöstä suomalaisten tuomioistuinten yleistoimivallasta saneerausasiassa, vaan kysymys kansainvälisesti toimivien yritysten saneerauskelpoisuudesta jää yleisten periaatteiden varaan. Voidaan ajatella, että yleistoimivallan katsotaan saneerauksessa seuraavan samoja sääntöjä kuin konkurssissa.[47] Tällöin päädytään seuraaviin sääntöihin. Jotta yritys voidaan määrätä saneeraukseen, sillä on oltava liittymä Suomeen. Kansainvälisen toimivallan luovaan liittymään riittää, että yrityksellä on Suomessa omaisuutta (yleinen varallisuusforum).[48]

Omana kysymyksenään joudutaan ratkaisemaan, mikä vaikutus saneerausmenettelyn aloittamispäätöksellä on Suomen ulkopuolella. Ilmeinen lähtökohta on, että Suomessa aloitettu saneeraus ei käsitä yrityksen muissa maissa sijaitsevaa varallisuutta. Tämä pitänee jokseenkin poikkeuksetta paikkansa silloin, kun yrityksen kotipaikka on muussa maassa. Tällöin kysymys on konkurssioikeudellista terminologiaa seuraten erityissaneerauksesta.[49] Asia ei muutu, vaikka yrityksellä olisi kotipaikkakin[50] Suomessa (ja kysymys on näin domisiilikonkurssiin verrattavasta domisiilisaneerauksesta). Suomalainen saneerausmenettely ei, toisin kuin suomalainen konkurssi, saa oikeusvaikutuksia edes Pohjoismaissa. Tämä johtuu siitä, että vuoden 1933 pohjoismainen konkurssisopimus koskee nimensä mukaisesti pelkästään konkurssia.[51]

---

[47] Yleistoimivallasta eli kansainvälisestä toimivallasta konkurssissa ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 62. Ulkomaisen velkojan asemasta Suomessa tapahtuvassa saneerausmenettelyssä ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 124–125.

[48] Kysymyksenasettelu on siis sama kuin mihin konkurssioikeudellinen universaaliperiaate johtaa. Ks. *Bogdan*, Internationell konkurs- och ackordsrätt s. 81–90.

[49] Kansainvälinen konkurssioikeus tekee eron yleis- eli domisiilikonkurssin ja erityiskonkurssin välillä. Samaa erottelua voidaan soveltaa myös muihin maksukyvyttömyysmenettelyihin.

[50] Kotipaikka voidaan ymmärtää joko rekisteröintimaaksi tai yrityksen hallinnon sijaintimaaksi. Valtionsisäisesti forumit ovat valinnaisia. Ks. HE 1992:182 s. 102. Saneerauksen onnistumisen kannalta hallinnon sijaintimaalla on tiettyjä etuja. – Ruotsin ehdotuksessa lähdetään samoin siitä, että vain ulkomainen yritys jolla on kotipaikka Ruotsissa voi olla uudelleenjärjestelyn kohteena. Ks. SOU 1992:113 s. 424.

[51] Poikkeuksena on pankkiin kohdistettava julkinen suoritusmenettely, jos tällainen menettely estää konkurssimenettelyn (art. 12). – Myös vuoden 1990 kansainvälinen konkurssikonventio rajoittuu likvidaatiokonkursseihin. Artikla 1 kuuluu: »This Convention shall apply to collective insolvency proceedings which entail a disinvestment of the debtor and the appointment of a liquidator and which may entail the liquidation of the assets.» Konvention liite A luettelee menettelyt, joihin konventiota sovelletaan.

Aloittamisharkinnan ongelmaksi jää, mikä vaikutus saneerauksen aloittamisen edellytyksiin on sillä, että varallisuus sijaitsee eri valtioissa. Esikysymys saneerauksen vaikutuksesta ulkomailla sijaitsevaan omaisuuteen heijastuu aloittamisharkintaan. Saneerauksen onnistumisen reunaehtona on, että menettely kohdistuu toiminnalliseen kokonaisuuteen. Ja koska ulkomailla sijaitseva omaisuus ei periaatteessa kuulu suomalaisen saneerausmenettelyn piiriin, ennuste saneerauksen onnistumisesta on huono. Pääsäännöksi tullee, että kansainvälisen yrityksen saneerausmenettelyä tarkoittava hakemus hylätään YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan perusteella. Kysymys Suomessa aloitettavasta saneerausmenettelystä muuttuu kysymykseksi Suomen tuomiovallan piirissä sijaitsevan varallisuuden saneerauskelpoisuudesta. Toisin sanoen saneerausmenettelyn aloittaminen jää riippumaan siitä, muodostaako kyseinen varallisuus jatkamiskelpoisen toiminnallisen yksikön.[52] Selvää tietenkin on, että saneerattavan yrityksen tulee täyttää myös muut saneerauksen aloittamisen edellytykset.[53]

> Kysymys konkurssioikeudellisesta yleistoimivallasta on ollut varsin laajalti esillä Yhdysvaltojen oikeudessa. Ongelma on yleinen lentoyhtiöiden konkursseissa. Tällöin on tehty ero täydellisen (ja itsenäisen) konkurssimenettelyn ja muualla tapahtuvaa domisiilikonkurssia täydentävän avustavan menettelyn ('ancillary') välillä. Ensimmäisessä yleistoimivaltaan sekä velkoja- että velallisaloitteisessa menettelyssä riittää, että velallisella on Yhdysvalloissa varallisuutta ('assets').[54] Yleissäännöksen nojalla aloitettu menettely – muistettakoon, että saneeraus on yksi vaihtoehto yhtenäisessä konkurssimenettelyssä – rinnastuu kaikissa suhteissa kotimaiseen menettelyyn.[55] Rinnastus koskee myös menettelyn aloittamista; hakija ei saa helpotuksia mutta hänen hakemukselleen ei myöskään aseteta lisäkriteerejä.

---

[52] Tulkinta konkretisoi hankalan jatkokysymyksen. Jos Suomessa sijaitseva omaisuus ei muodosta jatkamiskelpoista yksikköä, voiko hakija saada menettelyn käynnistymään sillä, että hän esittää selvitystä siitä, että muualla sijaitseva velallisen liikeomaisuus on tässä yksittäistapauksessa saatavissa saneerausmenettelyn piiriin.

[53] KS:n osittaisuudistukseen liittyvän hallituksen esityksen perusteluissa puututaan ohimennen kansainvälisliityntäiseen saneerausmenettelyyn. Esityksessä todetaan, että YrSanL 67.2 §:ään ei ehdoteta erityistä oikeuspaikkaa siltä varalta, että yrityksen hallinnolle ei ole osoitettavissa sijaintipaikkaa Suomessa. Tällöin ei nimittäin hakemuksen tutkimisellekaan voi olla edellytyksiä. Ks. HE 1993:216 s. 16. – Päätelmä ei mielestäni ole oikea, joskin lopputulos, menettelyn aloittamatta jättäminen, osuu useimmiten oikeaan. Ellei yrityksen hallintoa ole lainkaan Suomessa, on epätodennäköistä, että saneerausasiassa pystyttäisiin laatimaan tai toteuttamaan saneerausohjelma. Periaatteessa kansainvälinen toimivalta, valtionsisäinen alueellinen toimivalta ja saneerauksen aloittamisedellytykset ovat erillisiä kysymyksiä, jotka ratkaistaan toisistaan riippumatta.

[54] Bankruptcy Code 109a §.

[55] Näin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 36.

Erityissäännös (304 §) oikeuttaa avustavan menettelyn vireillepanoon, jos se on tarpeen Yhdysvalloissa sijaitsevan omaisuuden hallinnoimiseksi, omaisuuden pirstoutumisen estämiseksi tai muusta syystä. Päätökseen, jolla avustava menettely aloitetaan, ei liity normaalin menettelyn oikeusvaikutuksia; tuomioistuin voi kuitenkin antaa erillismääräyksiä.[56]

Suomalainen saneerausmenettely liittyy ulkomaiseen konkurssi- tai saneerausmenettelyyn

Suomessa haettava saneerausmenettely saattaa liittyä yrityksen kotimaassa vireillä olevaan maksukyvyttömyysmenettelyyn. Tällöin Suomessa tapahtuvalla (rinnakkais)menettelyllä murretaan territoriaaliperiaate; periaate estää antamasta ulkomaiselle menettelylle suoria oikeusvaikutuksia Suomessa.[57] Suomalaisella rinnakkaismenettelyllä, joka voi siis olla joko konkurssi tai saneerausmenettely, täällä sijaitseva omaisuus saadaan ulkomaisen päämenettelyn piiriin. Konkurssin kohdalla kyseistä rinnakkaismenettelyä kutsutaan toissijaiskonkurssiksi,[58] saneerauksen kohdalla voidaan vastaavasti puhua toissijaissaneerauksesta. Ulkomainen päämenettely, johon suomalainen rinnakkaismenettely liittyy, voi olla joko perinteinen likvidaatiokonkurssi tai uudelleenjärjestely.

Päävaihtoehtoja on siis neljä eli päämenettelynä konkurssi/rinnakkaismenettelynä konkurssi, päämenettelynä konkurssi/rinnakkaismenettelynä saneeraus, päämenettelynä saneeraus/rinnakkaismenettelynä konkurssi, ja päämenettelynä saneeraus/rinnakkaismenettelynä saneeraus. – On huomattava, että vaikkakin periaatteet ovat samat, yksityiskohdissa eroavuudet ovat mahdollisia.

---

[56] Yhteinen hallinnointi saadaan aikaan siten, että tuomioistuin määrää pesänhoitajan toimimaan yhdessä ulkomaisen päämenettelyn pesänhoitajan kanssa siltä osin kuin on kysymys Yhdysvalloissa sijaitsevan omaisuuden hoitamisesta. Näin ratkaisussa *In re Lineas Areas de Nicaragua (1981)*. Ratkaisusta ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 38. Avustamiseen liittyvästä intressipunninnasta ks. *Dalhuisen*, On International Insolvency and Bankruptcy 1 s. 427–428.

[57] Suomen oikeus noudattaa, lukuunottamatta kansainvälisten konventioiden kattamaa (kapeaa) aluetta, territoriaaliperiaatetta. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 403. Tärkein poikkeus on pohjoismaisen konkurssikonvention soveltamisala. – Rehabilitaatiomenettelyn osalta lähdetään hyvin vahvasta territoriaalisuudesta menettelyn julkisoikeudellisen luonteen ('public law element') takia. Ks. *Dalhuisen*, On International Insolvency and Bankruptcy 1 s. 3–113 ja 3–172.

[58] Käsite toissijainen konkurssi ('secondary bankruptcy') on peräisin kansainvälisiä konkursseja koskevasta vuoden 1990 konventiosta. Ks. European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy luku III. Termin suoraa käännöstä »sekundäärikonkurssi» käytetään Ruotsin lainvalmistelussa konkurssista, joka on Ruotsissa vireillä samanaikaisesti kuin velallisen kotimaassa oleva »pääkonkurssi». Ks. SOU 1992:78 *passim*.

YrSanL ei, sen enempää kuin KS:kään, estä suomalaisen rinnakkaismenettelyn käynnistämistä. Kysymykseksi muodostuu vain se, mikä vaikutus ulkomaisella päämenettelyllä on kotimaisen menettelyn aloittamiseen. Esimerkiksi: voidaanko toissijaista menettelyä hakea pelkästään sillä perusteella, että ulkomainen päämenettely on vireillä. Vastaus näyttäisi olevan kieltävä. Ulkomainen menettely sinänsä ei nimenomaisen säännöksen puuttuessa kelpaa itsenäiseksi aloittamisperusteeksi; Suomessa tehtävän hakemuksen on täytettävä YrSanL 6 §:n aloittamisedellytykset.[59] Selvää tietenkin on, että ulkomainen päämenettely rajoittaa YrSanL 7 §:n esteperusteiden merkitystä. Varojen riittävyyttä ja jatkamiskelpoisuutta arvioidaan koko monikansallisen yritysvarallisuuden kannalta. Käytännössä suomalaisen tuomioistuimen harkinta on näissä tapauksissa tuomittu jäämään varsin pinnalliseksi.

Oma kysymyksensä on asialegitimaation eli vireillepano-oikeuden määräytyminen toissijaismenettelyä haettaessa. Konkurssikonventiossa oikeus vireillepanoon annetaan päämenettelyn pesänhoitajalle.[60] Ilman kansallista lainsäädäntöä tämä ei liene mahdollista; sen sijaan ulkomaiselle konkurssipesälle (tai vastaavalle saneerausvarallisuudelle) voitaisiin teoriassa myöntää asianosaiskelpoisuus.[61] Todellista hyötyä tästä ei ole, sillä menettelyn aloittamisedellytykset ovat joka tapauksessa kytketyt velkojastatukseen. Näin ollen toissijaismenettelyn hakijan on oltava joko suomalainen tai ulkomainen velkoja.

> Saneerauksen sisällön osalta monikansallinen saneeraus näyttää monissa suhteissa rinnastuvan konserniyhtiöiden saneeraukseen. Kummassakin tapauksessa erillisiä varallisuuskokonaisuuksia koskevat saneerausohjelmat joudutaan sovittamaan yhteen. Koska saneeraus on perimmältään neuvotteluprosessi, tämä ei tuota periaatteessa uusia ongelmia – paitsi jos saneerausjärjestelmät rakentuvat eri periaatteille.[62]

---

[59] Euroopan konkurssikonventio tähtää kylläkin siihen, että jossain sopimusvaltiossa käynnistetty konkurssi oikeuttaa jo sinänsä ('by virtue of this fact alone') toissijaisen konkurssin aloittamiseen (artikla 16). Ruotsin oikeuden osalta ks. SOU 1992:78 s. 75, jossa lähdetään siitä, että velallista ei pääsääntöisesti edes tarvitse kuulla. – On huomattava, että saneerausmenettelyn kohdalla tilanne ei muutu konvention voimaantultuakaan. Suomalaista toissijaissaneerausta ei voida aloittaa sillä perusteella, että muussa sopimusvaltiossa on vireillä maksukyvyttömyysmenettely. Konvention kapeasta soveltamisalasta johtuu, että Suomessa ei voida hakea myöskään toissijaiskonkurssia ulkomaisen saneerausmenettelyn perusteella.

[60] Samalla kannalla olevasta Ruotsin ehdotuksesta ks. SOU 1992:78 s. 75.

[61] Ruotsin oikeuden kannalta *Pålsson,* Svensk rättspraxis i internationell processrätt s. 214. Ulkomaisen päämenettelyn ja kotimaisen sekundäärimenettelyn niveltämisestä käytännössä ks. *Strömholm–Hemström (eds.),* Swedish National Reports to the XIIIth International Congress of Comparative Law s. 166.

[62] Esimerkiksi Englannin toimitsijahallinnon ja Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 lu-

4.2. Velallisen oikeus saneerauksen vireillepanoon

4.2.1. Velallisyrityksen sisäinen päätöksenteko

Käytännössä saneerausta hakee yleensä velallinen.[63] Yhtiömuotoisen velallisen kohdalla vaaditaan, että sisäinen päätöksenteko on ollut asianmukaista. Jos velallinen on osakeyhtiö, päätöksentekoa on vaikeutettu konkurssiin verrattuna. Konkurssin hakemiseen riittää hallituksen päätös; saneerauksen hakeminen vaatii yhtiökokouksen päätöksen (OYL 13:18a, laki 48/93).[64] Vireillepanoon liittyvää kysymyksenasettelua monimutkaistaa se, että pykälä oikeuttaa yhtiön hallituksenkin tekemään hakemuksen, jos hallitus katsoo asian kiireellisyyden sitä vaativan.[65] Hallituksen on, hakemuksen tehtyään, viipymättä kutsuttava yhtiökokous koolle käsittelemään kysymystä hakemuksen jatkamisesta.

Sisäisen päätöksenteon asianmukaisuus tutkitaan viran puolesta, sillä kysymys on menettelynedellytyksestä. Tämä ei tuota pulmia säännönmukaisissa tapauksissa, joissa osakeyhtiömuotoisen hakijan edustaja osoittaa toimivaltansa esittämällä yhtiökokouksen päätöksen.[66] Asia erikseen on hallituksen hakemus, joka perustuu OYL 13:18a:n poikkeussääntöön. Pykälän sanamuoto tukee tulkintaa, jonka mukaan päätösvalta on yhtiöoikeudellisen toimivallan osalta delegoitu hallitukselle. Tämä merkitsee, että tuomioistuin ei ryhdy – eikä voikaan ryhtyä – tutkimaan, onko saneerauksen hakeminen asian kiireellisyyden vaatimaa. Riittää, että hallitus on enemmistöpäätöksellä todennut asian kiireelliseksi ja päättänyt hakea saneerausta. Käytännössä vaaditaan vain, että hallituksen pöytäkirja esitetään.

---

vun saneerausmenettelyn peruseroavuudet vaikeuttavat suuresti rinnakkaismenettelyn koordinointia päämenettelyyn.

[63] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 18. Tilastotietoja ei ole saatavilla, sillä menettelyn hakijaa ei tilastoida. Velallisaloitteisten menettelyjen pääsääntöisyyttä ennustettiin jo ennen lain voimaantuloa. Ks. *Jakonen*, Saneeraus s. 17. Myös Englannin oikeudessa, jossa Suomen oikeuden tapaan vireillepano-oikeus on sekä velkojilla että velallisella, käytännössä lähes kaikki hakemukset tulevat joko velallisyritykseltä tai sen johdolta. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 114. – On huomattava, että velallisyrityksen omistajilla (esim. osakeyhtiön osakkeenomistajilla) ei ole vireillepano-oikeutta. Erityisesti pienissä yrityksissä osakkeenomistajat ovat kuitenkin välistä samalla yrityksen velkojia ja tässä ominaisuudessaan oikeuttuja vireillepanoon.

[64] Erottelua perustellaan sillä, että saneerauksen hakeminen on strateginen valinta, konkurssin ajankohtaistuessa muita vaihtoehtoja taas ei enää ole. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 52.

[65] Esimerkkinä mainitaan velkojan odotettavissa olevat perimistoimet, jotka voitaisiin torjua saneerausta hakemalla. Ks. HE 1992:182 s. 113.

[66] Vastaavasti menetellään konkurssia haettaessa. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 70.

Osakeyhtiölaki ei määrää asiasta; myöskään YrSanL ei säädä menettelyn jatkamisesta. Epäselväksi jää, johtaako hallituksen tekemä hakemus saneerausmenettelyn aloittamiseen vaiko pelkästään hakemuksen vireilletuloon. YrSanL:n esityöt tukevat tulkintaa, jonka mukaan saneerausmenettely on aloitettavissa hallituksen hakemuksen nojalla.[67] Kannan tueksi voidaan vedota myös siihen, että menettelyn pikainen aloittaminen on yleensä menestyksekkään saneerauksen reunaehto. On myönnettävä, että tässä omaksuttu tulkinta jättää menettelyn ilmaan. Määräaikaa, jossa yhtiökokouksen olisi otettava kantaa saneerausmenettelyn hakemisen hyväksymiseen, ei ole säädetty.[68]

Näyttää siltä, että yhtiönsisäisen päätöksenteon asianmukaisuus ei välttämättä tule uudelleen tutkittavaksi.[69] Tuomioistuin ei tutki viran puolesta, missä vaiheessa asian yhtiöoikeudellinen käsittely on, vaan menettelyä jatketaan, kunnes hakija[70] tai muu menettelyosallinen osoittaa, että yhtiökokous on päättänyt luopua saneerausmenettelyn jatkamisesta.[71] Tällöin menettely keskeytetään. Saneerausmenettely voi siis periaatteessa sekä alkaa että päättyä ilman, että yhtiökokous päättää edes saneerauksen hakemisesta.

> Säädettävän lain kannalta tällainen järjestely ei ole rationaalinen. Menettelyn vireilletulon edellytykset tulisi periaatteessa selvittää, ennen kuin menettely aloitetaan. Nyt jopa saneerausohjelmaan edennyt saneerausmenettely saatetaan joutua keskeyttämään. Prosessitaloudellisesti perusteltu toimintaohje olisikin ilmeisesti se kirjallisuudessa puollettu tulkinta, että saneerausmenettelyä ei aloiteta, ellei tuomioistuimelle toimiteta sitä ennen yhtiökokouksen hyväksymistä. Aloittamispäätöksen lykkääntymisen

---

[67] YrSanL 28.2 §:n erityisperusteluissa yhtenä menettelyn lakkaamisperusteena mainitaan velallisen asettaminen selvitystilaan. Tällainen tilanne syntyy esitöiden mukaan silloin, kun saneerausmenettely on aloitettu hallituksen hakemuksesta mutta yhtiökokous onkin sittemmin tehnyt päätöksen selvitystilasta. Ks. HE 1992:182 s. 81. Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 52, jonka mukaan menettelyä ei saada aloittaa, ennen kuin tuomioistuimelle on esitetty yhtiökokouksen päätös.

[68] Myös tulkinta, jonka mukaan menettelyä ei aloiteta ilman yhtiökokouksen päätöstä, sisältää saman pulman. Tällöin menettely jää vireille aloittamisharkintaa edeltävään vaiheeseen. Tietenkin tuomioistuin voi prosessinjohtotoimillaan vaikuttaa asiaan.

[69] Tosin menettelyosallinen voi vaatia menettelyn keskeyttämistä sillä perusteella, että yhtiökokous ei ole hyväksynyt hakemusta. Yhtiökokouksen päätöksen puuttuminen sinänsä ei kuitenkaan ole menettelyn keskeytysperuste (arg. YrSanL 7.2 §).

[70] Selvää lienee, että jos yhtiökokous ottaa hakemukseen kielteisen kannan, hallituksen on pantava päätös täytäntöön eli peruutettava hakemuksensa.

[71] Yhtiökokouksen päätöskään ei ole viimeinen sana. Päätöstä voidaan teoriassa moittia OYL 9:17:n mukaisesti. Tuomioistuin voi moiteoikeudenkäynnissä määrätä, että päätöstä ei saa panna täytäntöön (OYL 16:3). Tällöin myöskään saneerausmenettelyä ei voida keskeyttää.

haittavaikutukset ovat kompensoitavissa väliaikaismääräyksin.[72] Hakijana olevalle hallitukselle voidaan antaa HakKäsL 9 §:n mukainen täydennyskehotus toimittaa määräajassa selvitys yhtiökokouksen hyväksymisestä. Ellei näin tapahdu, hakemus saadaan jättää tutkimatta.

4.2.2. Vaaditaanko velalliselta saneerauksen ennakkosuunnittelua?

Ennakkosuunnittelusta eri saneerausjärjestelmissä

Saneerausjärjestelmä voi lähteä siitä, että tuomioistuimeen tuotavaa saneerausta on jo ennalta valmisteltu. Tällöin hakijan (ainakin hakijana olevan velallisen) on sekä ilmoitettava menettelyn tavoitteet että tehtävä todennäköiseksi, että tavoitteet saavutetaan. Lisäksi saatetaan vaatia, että tärkeimmät velkojat ovat halukkaat saneeraustoimiin. Ennakkosuunnittelu ei tietenkään ole käsitteellinen välttämättömyys. Eräissä järjestelmissä saneerausmenettely aloitetaan tavallaan tyhjästä, ilman ennakkokäsityksiä. Saneerauksen sisältö on sen hakemisen hetkellä täysin avoin; myöskään saneerauksen onnistumisesta ei voida esittää rationaalisia arvioita. Tällaisessa järjestelmässä velallinen voi hakea saneerausmenettelyä suunnittelematta tai valmistelematta saneerausta lainkaan ennalta.

Esimerkkejä ensimmäisestä, ennakkosuunnittelua vaativasta järjestelmästä ovat Englannin Insolvency Act ja Ruotsin FörRekL-ehdotus. Ruotsin ehdotus lähtee siitä, että velallisen on pystyttävä esittämään keino taloudellisesta umpikujasta pääsemiseksi. Ellei hän näin tee, oletetaan, että saneerauksen aloittamiseen ei ole syytä.[73] Alustavan saneerausohjelman esittäminen on siis menettelynedellytys, jonka puuttuessa hakemusta ei tutkita. Vastaavasti Englannin Insolvency Act asettaa hakijalle – tämä koskee myös hakijana olevaa velkojaa – velvoitteen ilmoittaa menettelyn tarkoitus.[74] Tarkoitus on tällöin toimitsijamääräyksen antamisen edellytys. Mää-

---

[72] Väliaikaismääräyksen hankkimistarve onkin itse asiassa ainoa syy, joka tekee hakemuksesta kiireellisen. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 53.

[73] Näin SOU 1992:113 s. 353. Ehdotettu 2:1 kuuluu tältä osin: »En ansökan skall innehålla 1.– 2. en uppgift om utsikten till rekonstruktion av verksamheten och till en uppgörelse med borgenärerna samt 3.–. » Muutoin lakiehdotus lähtee siitä, että velallisen taloudellista tilaa tai velallisen pääpiirteittäisin saneerausohjelman realistisuutta ei ryhdytä asiallisesti tutkimaan. Ks. SOU 1992:113 s. 379–380 verr. 424.

[74] Tarkoituksena on oltava: (1) yrityksen säilyminen toiminnallisena yksikkönä (= tämän tutkimuksen käsitteistössä varsinainen uudelleenjärjestely), (2) vapaaehtoinen velkajärjestely, (3) yhtiöoikeudellinen tarkoitus tai (4) yrityksen omaisuuden konkurssia edullisempi realisointi. Koska ilmoitetun tarkoituksen saavuttaminen johtaa menettelyn automaattiseen päättymiseen, suositellaan, että hakemuksessa ilmoitetaan kaikki tarkoitukset. Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 84 ja 86–87.

räys annetaan periaatteessa vain ko. tarkoitusta varten. YrSanL:n esikuvaksi ilmoitettu yhdysvaltalainen uudelleenjärjestely puolestaan rakentuu jälkimmäiselle, *tabula rasa* vaihtoehdolle.[75]

YrSanL on selkeä jälkimmäisen järjestelmän sovellutus.[76] Laki ei vaadi hakijaa ilmoittamaan, miten haettu uudelleenjärjestely aiotaan toteuttaa.[77] Velkoja ja velallinen ovat hakijoina samassa asemassa. On huomattava, että YrSanL ei edellytä – tässä suhteessa se poikkeaa VJL:sta[78] – velalliselta edes yhteydenottoa velkojiin. Epärealististen saneeraushakemusten jättämistä helpottaa lisäksi se, että hakijana olevan velallisen ei tarvitse ehdottaa selvittäjää. YrSanL 83 § jättää selvittäjän nimeämisen velkojien asiaksi. Tietenkään ei ole estettä sille, että velallinen esittää selvittäjää. Esitys voidaan ottaa huomioon ainakin silloin, kun valinta jää tuomioistuimen huoleksi.

Säädettävässä laissa velalliselta tulisi edellyttää esitystä selvittäjäksi.[79] Velallinen tuntee parhaiten yrityksensä olot ja pystyy näin arvioimaan, mitä val-

---

[75] *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice 3 s. 321–322 ja *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 20–24.

[76] Saneerausmenettely poikkeaa tällä kohdin radikaalisti akordimenettelystä, jonka se korvasi. Akordimenettelyssä akordiehdotuksen hyväksyminen pyrittiin varmistamaan ennen menettelyn aloittamista. Velallisen oli liitettävä hakemukseensa akordikäsittelyn aloittamisesta kirjalliset hyväksymislausumat velkojilta, jotka edustivat vähintään puolta saatavista (akordilaki 148/32 8 §). Ongelma akordin realistisuudesta käännettiin näin ongelmaksi hakemukseen liitettävästä selvityksestä; materiaalisesta ongelmasta tuli menettelyllinen. Perusteluista ks. LVK 1932:5 s. 2. – Ruotsin akordilainsäädännössä lähtökohta oli sama. Tosin kirjalliset lausumat korvattiin (tuomioistuimen työn vähentämiseksi) uskotun miehen todistuksella siitä, että velkojat hyväksyivät akordiehdotuksen. Ks. SOU 1968:41 s. 99.

[77] Esitöiden kanta on epäselvä. Yleisperusteluissa kysymykseen puututaan pohdittaessa yritysvarallisuuden luovutusta kokonaisuudessaan osana saneerausta. Tällöin todetaan hiukan arvoituksellisesti: »Toisaalta ei voida olettaa eikä ole myöskään tarpeen lähteä siitä, että jo saneerausmenettelyn vireille tullessa pitäisi kyetä tekemään selkeä arvio siitä, minkälaiset vaihtoehdot voivat tulla kysymykseen velallisyrityksen tilanteen ratkaisemiseksi.» Näin HE 1992:182 s. 25. – Velkoja-hakijan kohdalla toteamus on epäilemättä oikeutettu. Velallishakijalla on kuitenkin yleensä ensikäden tietoa yrityksensä tilasta ja sen ongelmien ratkaisemisesta. Kohtuudella voisi näin vaatia, että velallinen esittää ainakin alustavia kaavailuja saneeraustoimista.

[78] VJL 9.2 §:n mukaan velallisen on ennen velkajärjestelyn hakemista selvitettävä mahdollisuudet tehdä velkojiensa kanssa sovintoratkaisu taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi. Esitöissä todetaan, että riittävä selvitys neuvotteluvelvoitteen täyttämisestä on velallisen selonteko yhteydenpidosta ja velkojien suhtautumisesta. HE 1992:183 s. 51–52.

[79] Esitys selvittäjästä on tarpeen senkin vuoksi, että saneerauskäytännössä suositellaan, että selvittäjäehdokas aloittaa jo hakemusvaiheessa neuvottelut velallisen kanssa toimista, joihin yrityksen tulee menettelyn alkaessa ryhtyä. Näin *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 3.

miuksia selvittäjältä vaaditaan. Selvittäjältä edellytetään suurta ammattitaitoa. Valmis ehdotus nopeuttaa menettelyä, sillä harkinta kohdistuu suoraan kysymykseen tulevaan henkilöön. Vaarana on toisaalta, että tuomioistuin selvittäjän pätevyyttä tai esteettömyyttä lähemmin miettimättä määrää tehtävään velallisen ehdottaman henkilön.[80] Selvittäjäntoimen suunnittelupainottuneisuudesta tosin seuraa, että esteellisyyden sisältämä riski ei ole yhtä ilmeinen kuin konkurssissa. Selvittäjää kohtaan tunnettu epäluottamus nimittäin johtaa siihen, että selvittäjän ehdotusta saneerausohjelmaksi ei hyväksytä.

> Ruotsin ehdotuksen mukaan velallisen on nimettävä hakemuksessaan ehdokas selvittäjäksi.[81] Määräyksen ratio on selitettävissä usealla tavalla. Ensinnäkin ehdotus osoittaa velallisen lojaalisuutta. Menettelyä väärinkäyttävä velallinen ei otaksuttavasti pysty keksimään uskottavaa selvittäjäehdokasta. Toiseksi tuomioistuin ja velkojat voivat ottaa kantaa 'valmiiseen' ehdokkaaseen, mikä nopeuttaa päätöksentekoa.

YrSanL:n aloittamisedellytykset suosivat passiivista velallishakijaa ja mahdollisimman pyöreitä hakemuksia. Säädettävän lain kannalta velallisen hakemukselle asetettavia vaatimuksia olisi syytä kiristää. Velalliselta tulisi vaatia alustava saneerausohjelma. Toisaalta velallinen tuntee yrityksensä tilan parhaiten, toisaalta taas velallisen myötävaikutus on käytännössä välttämätön saneerauksen onnistumiselle. YrSanL:n tyhjänpöydän-lähtökohta on ongelmallinen myös tuomioistuimen virallistutkinnan näkökulmasta. Aloittamisharkintaan tarvittavan ratkaisuaineiston kerääminen muodostuu vaikeaksi.

Ennakkovalmistelun laiminlyömisen seuraamuksista

Voimassaolevakin oikeus sallii, että ilmeiseen ja tarkoitukselliseen ennakkosuunnittelun laiminlyömiseen puututaan. Tuomioistuin voi selvitysvelvollisuutensa täyttämiseksi vaatia velalliselta yksilöidympiä tietoja saneerauksen edellytyksistä. Tämä voi tapahtua joko HakKäsL:n täydennyskehotuksin tai aineellisen prosessinjohdon yleistä kyselyoikeutta käyttäen. Kyselyoikeuden käyttäminen on mahdollista vain suullisessa käsittelyssä. Kyselyoikeus – toiselta kannalta kyselyvelvollisuus – onkin yksi peruste sille, että menettelyn aloittamisesta päätetään istuntokäsittelyssä eikä kansliassa. Alioikeuskäytännössä täydennyskehotuksia

---

[80] Vastaavasta riskistä konkurssimenettelyssä ks. *Koulu* LM 1990 s. 311.

[81] SOU 1992:113 s. 353. Asia erikseen on, missä määrin tuomioistuimen päätöksenteko sidotaan ko. esitykseen. Ehdotuksessa todetaan, että tuomioistuimen tulee antaa suuri paino velallisen esitykselle, »om detta stöds av de uppgifter som lämnas om borgenärernas inställning.» Ks. SOU 1992:113 s. 370 ja 380.

käytetäänkin lähes rutiininomaisesti.[82] Eräissä tuomioistuimissa käytetty täydennyskehotuslomake ylittää YrSanL:n vaatiman selvityksen tason. Sen sijaan suulliseen kyselyyn turvauduttaneen suhteellisen harvoin.

> Laajan selvityksen vaatiminen kaikissa saneerausasioissa on jossain määrin arveluttavaa; tehokas prosessijohto kyselyineen on paikallaan ns. kiperissä tapauksissa tai kun tuomioistuimella on syytä epäillä menettelyn väärinkäyttämistä. Rutiinitapauksiin automaattisesti ulotettuna se on paitsi prosessitaloudellisesti epärationaalista myös YrSanL:n tavoitteiden vastaista.
>
> Esimerkki hyvin pitkälle viedystä järjestelystä on Helsingin käräjäoikeuden käyttämä yrityssaneeraushakemuksen täydennyskehotus. Siinä velallista vaaditaan toimittamaan tuomioistuimelle muun muassa selvitys saneerauskelpoisuudesta, jossa on otettava huomioon ainakin taloudelliset seikat (kannattavuus ja velkaantuneisuus), toiminnalliset seikat (hallinto, organisaatio, resurssit ja suhteet velkojiin), strategiset seikat (liiketoiminnat, suunnitelmat) sekä tarkempi selvitys konsernisuhteista. Velallisen tulee myös laatia kassabudjetti sekä yritystoiminnastaan laaja-alainen pika-analyysi.

Ennakkovalmistelun laiminlyöminen ilmenee siinä, että velallinen ei pysty asianmukaisesti vastaamaan kysymyksiin tai toimimaan täydennyskehotuksen mukaisesti. Jos velallinen kieltäytyy vastaamasta tai hänen vastauksensa ovat selvästi epärealistisia, käsillä on helposti menettelyn aloittamisen este. Myös laiminlyönti neuvotella ennalta velkojien kanssa voidaan ottaa huomioon. Tällainen laiminlyönti saattaa olla osoitus YrSanL 7 §:n 4-kohdan mukaisesta esteestä eli siitä, että velallisen pääasiallisena tarkoituksena on menettelyn väärinkäyttäminen.[83] Jos saneerausmenettelyllä on velallisen ilmoituksen mukaan selvittämistarkoitus (kyse on siis selvityssaneerauksesta), alustavien neuvottelujen laiminlyöntiä ei sinänsä voitane pitää menettelyn aloittamisen esteenä. Saneerausmenettelyllähän juuri pyritään selvittämään velkojien todellinen valmius uudelleenjärjestelyyn.

---

[82] Yksi käytännön seuraus kirjallisesta täydennyskehotuksesta on menettelyn keskittyminen kansliaan ja/tai muuttuminen kirjalliseksi. Kummassakin tapauksessa vastapuolen kuuleminen, mitä YrSanL 70 §:n erityissäännös edellyttää, menettää merkitystään. Tämä taas pakottaa entistä voimakkaampaan tuomioistuintoimintoisuuteen, toisin sanoen laajentaa tuomioistuimen selvitysvelvollisuutta ja nostaa tutkimisvelvollisuuden intensiteettiä.

[83] Epäilys menettelyn väärinkäyttämisestä herää erityisesti silloin, kun (1) velallinen ei esitä mitään suuntaviivoja ajatellulle saneeraukselle ja (2) ilmoittaa, että hän ei ole ottanut yhteyttä velkojiinsa.

4.3. Velkojan oikeus saneerauksen vireillepanoon

4.3.1. Saatava velkojan vireillepano-oikeuden perustana

Saatavan suuruuden vaikutus

Saneerausjärjestelmä voi antaa vireillepano-oikeuden joko kaikille velkojille tai vain niille velkojille, joiden saatava ylittää vähimmäismäärän. YrSanL on tässä suhteessa omaperäinen; se soveltaa molempia sääntelytapoja aloittamisperusteesta riippuen. Jos velallinen on maksukyvytön (aloittamisperuste on YrSanL 6.1 §:n 3-kohta), velkojan saatavalta ei vaadita vähimmäismäärää.[84] Pienvelkojakin saa saneeraushakemuksen vireille; toisin sanoen hänellä on asialegitimaatio. Saneerausmenettelyn aloittaminenkin on periaatteessa mahdollista, jos tällainen velkoja pystyy osoittamaan aloittamisperusteen eikä estettä ole. Asia erikseen on, mikä merkitys hakijan saatavan pienuudella on esteharkinnassa. Kysymykseen palataan jäljempänä.

Hakijan saatavalle voidaan asettaa tosiasiallinen vähimmäismäärä, jonka alapuolelle jäävän velkojan ei enää kannata hakea menettelyä. Tosiasiallinen rajoitus vie hakijoiden rajautumiseen samalla tavoin kuin legaalinen rajoituskin.[85] Tosin YrSanL:n kohdalla tämä tosiasiallinen rajoitus ei ole vahva verrattuna muihin saneerausjärjestelmiin. Eräissä järjestelmissä hakemuksen vaatima valmistelutyö johtaa siihen, että pienvelkojat eivät käytännöllisesti katsoen lainkaan ryhdy hakijoiksi. Pienellä, ei-institutionaalisella velkojalla ei ole riittävästi tietoja velallisyrityksestä, jotta hän pystyisi tekemään lain edellyttämän yksityiskohtaisen hakemuksen. Tyyppiesimerkki tällaisesta järjestelmästä on Englannin Insolvency Act.[86]

Jos velkojan (tai todennäköisen velkojan) hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta perustuu YrSanL 6.1 §:n 2-kohtaan eli uhkaavaan maksukyvyttömyy-

---

[84] Ruotsissa pohdittiin, tulisiko saneerausmenettelylle asettaa minimiraja. Kielteistä vastausta perusteltiin rajojen mielivaltaisuudella ja väärinkäytösriskin vähäisyydellä. Hakijan vahingonkorvausvastuun katsottiin estävän väärinkäytökset. Ks. SOU 1992:113 s. 354. Myös Saksan maksukyvyttömyysoikeudessa aksioomaksi on asetettu, että vireillepano-oikeutta ei voida kytkeä velkojan saatavan vähimmäismäärään. Ks. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 98–100. Roomalaisen oikeuden säännön »minina non curat praetor» ei katsota soveltuvan maksukyvyttömyysmenettelyihin. Ks. *Gerhardt*, Wechselwirkung zwischen Konkursrecht und Wirtschaftsleben s. 190–193.

[85] Kotimaisessa kirjallisuudessa on oletettu, että tavallisin hakija (velallisen jälkeen) on vastavakuutta vailla oleva takaaja. Ks. *Jakonen*, Saneeraus s. 17. – Se, kuka esiintyy hakijana saneerausmenettelyssä, ei yllättävää kylläkin kuulu virallisen tilastoinnin piiriin.

[86] *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 83.

teen, pienvelkojalla on tosin oikeus saneerausmenettelyn hakemiseen. Hakemus ei kuitenkaan voi johtaa saneerausmenettelyn aloittamiseen. Uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella menettely saadaan tällä perusteella aloittaa ainoastaan, jos se on tarpeen hakijan *huomattavan* edun turvaamiseksi (YrSanL 6.2 §).[87] On ilmeistä, että velkojan etua voidaan pitää huomattavana vain silloin, kun hänen saatavansa määrä on suuri.[88] Vireillepanoon oikeuttava saatavan vähimmäismäärä joudutaan määrittelemään yksittäistapauksittain. Luontevan mittapuun muodostaa esimerkiksi velallisyrityksen[89] bruttovarallisuus[90] tai liikevaihto. Vaatimus velkojan huomattavasta edusta aloittamisperusteena sisältää piilevän suuruuskriteerin. Ellei kriteeri täyty, toisin sanoen jollei velkojan saatava ylitä huomattavuuskynnystä, hänen hakemuksensa kylläkin tutkitaan mutta hylätään.[91]

Saatavan olemassaolon osoittaminen

Saneerausmenettelyn vireillepanoon tai menettelyn aloittamiseen ei tarvita erääntynyttä saatavaa.[92] Saneeraus poikkeaa tällä kohdin muista maksukyvyttömyysmenettelyistä, sillä sekä konkurssi että ulosotto edellyttävät hakijan saatavan

[87] *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 55) pitääkin intressin riittävyyttä saneerausmenettelyn aineellisena edellytyksenä. Oma kysymyksensä on, tutkitaanko hakijan intressin riittävyys aloittamisharkinnassa viran puolesta vaiko ainoastaan, kun siihen vedotaan. Koskelo puoltaa jälkimmäistä tulkintaa. Ks. mt. s. 98. Saneerauksen aloittamiseen liittyvä yleinen etu sijoittaa intressin riittävyyden mielestäni virallistutkinnan alueelle; toisin sanoen YrSanL 6.2 §:ää sovelletaan viran puolesta.

[88] Esitöissä puhutaankin »huomattavan suuresta saatavasta.» Ks. HE 1992:182 s. 22. Tällä tarkoitettaneen objektiivisesti arvioiden suurta saatavaa.

[89] Teoriassa voidaan tietenkin ajatella, että saatavan huomattavuus suhteutetaan velkojan oloihin. Objektiivisesti pienikin saatava on huomattava yksityishenkilölle. Suhteuttamisproblematiikka sivuutetaan tässä yhteydessä, ja huomio kiinnitetään 'objektiivisen' huomattavuuden arvioimiseen.

[90] Käytännön mittapuuna voitaisiin pitää esimerkiksi 10 prosentin rajaa, jota sovelletaan myös arvioitaessa, milloin maksu on TakSL 10 §:n nojalla takaisinsaatavissa.

[91] Selvennykseksi todettakoon, että saatavan suuruus (= huomattavuus) ei ole muodollisen menettelynedellytys vaan materiaalinen aloittamisperuste.

[92] Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 53. Oman pääoman ehtoisiin saataviin ei liity vireillepano-oikeutta. Eräitä rajanveto-ongelmia velkojan ja osakkeenomistajan erottamisessa syntyy ns. kombinoitujen oikeusasemien kohdalla. Saatava saattaa muuttua osakeoikeudeksi. Esimerkin tarjoaa vaihtovelkakirja; kun velkoja käyttää valintaoikeuttaan, hänen velkojanoikeutensa muuttuu osakeoikeudeksi, ja velkoja menettää asialegitimaation muun muassa saneerauksen hakemiseen. Näistä oikeusaseman muutoksista ks. lähemmin *Havansi*, Etuoikeudet ja »etuoikeudet» osakeyhtiökonkurssin valossa s. 128–129. Yleisistä prosessuaalisista periaatteista seuraa, että menettelyn aikana tapahtuva muutos ei vaikuta.

erääntymistä. Saneerausmenettelyssä riittää, että hakijana on ylipäätään velkoja, toisin sanoen hakijalla on saatava velallisyritykseltä. Vaatimus velkoja-asemasta tarkoittaa loogisesti sovellettuna sitä, että tällaisen aseman perustavat oikeustosiseikat (velaksianto, kauppasopimus yms.) ovat kaikki toteutuneet.[93]

> Konkurssimenettelyssä erotetaan saatava hakija-legitimaation luojana sekä selvä ja riidaton saatava konkurssin materiaalisena edellytyksenä. Konkurssihakemus otetaan tutkittavaksi jo sillä perusteella, että hakija väittää, että hänellä on saatava. Selvä ja riidaton saatava on taas konkurssiin asettamisen edellytys; jos kriteeri jää täyttymättä, hakemus hylätään. Oikeuskäytännön kannaksi on vakiintunut, että saatava on selvä/riidaton, jos siitä on ulosottoperuste tai lainhaun (tai summaarisen prosessin) perusteeksi kelpaava asiakirja.[94]

Hakijan velvollisuus osoittaa saatavansa olemassaolo ja pätevyys seuraa yleisiä sääntöjä. Saatavan syntytosiseikaston osoittaminen on periaatteessa hakijan asiana; vastaavasti saatavan riitauttaneen velallisen tulee näyttää, että syntynyt saatava on lakannut.[95] On syytä korostaa, että pelkkä todennäköisyysnäyttö saatavasta (eli velkojan statuksesta) ei periaatteessa riitä antamaan oikeutta saneerausmenettelyn vireillepanoon.[96] YrSanL 5 § ei alenna näyttökynnystä eli sitä, mitä vaatimuksia hakijan todistelulle asetetaan saneerausasiassa, jotta hänen katsotaan esittäneen riittävän selvityksen saatavan olemassaolosta.

Jos hakijan selvitys velkoja-asemastaan eli saatavastaan jää alle näyttökynnyksen, ehdoton menettelynedellytys puuttuu. Puute aiheuttaa yleisten proses-

---

[93] Sopimussidonnaisuuden vähimmäisvaatimuksista ja niiden vähittäisestä madaltumisesta ks. *Grönfors*, Avtalsgrundande rättsfakta s. 36–38.

[94] Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 72–73 ja 80–81. Ks. myös *Welamson*, Konkursrätt s. 32.

[95] Ruotsin oikeudessa konkurssiakin voidaan hakea ei-kvalifioidun saatavan nojalla. Tästä syystä KL 2:6 sisältää näytön arviointia ohjaavan määräyksen. Jos velkojan saatava on vahvistettu tuomiolla, velkojalla katsotaan olevan oikeus panna konkurssi vireille. Sääntö on voimassa silloinkin, kun tuomio ei ole lainvoimainen. Velallinen ei pysty kumoamaan presumptiota vastanäytöllä. Eri asia on, että velallinen voi esittää saman selvityksen muutoksenhakuasteessa ja saada tuomion täytäntöönpanon kielletyksi, jolloin velkoja menettää vireillepanooikeutensa. Kannattaa huomata, että KL 2:6.1:n sisältämä presumptio koskee vain vireillepanoa; se ei ulotu maksukyvyttömyysarvioon. Kirjallisuudessa on kehitelty sääntöjä myös lainkohdan soveltamisalan ulkopuolisiin tyyppitilanteisiin. Yksi sääntö on, että jos velallinen ei kiistä hakemusta, velkojan saatavan olemassaoloa ei viran puolesta tutkita. Sen sijaan jos velallinen jää pois, sovelletaan normaalia hakijan todistustaakkaa. Vaadittavan näytön asteista eri tyyppitilanteissa ks. *Heuman*, Specialprocess s. 146–147 ja *Walin–Palmer*, Konkurslagen s. 43–49.

[96] Käytännössä lienee jokseenkin varmaa, että todennäköisyysnäyttö yhtyneenä velallisen laiminlyöntiin riitauttaa hakijan saatava hyväksytään riittäväksi näytöksi. Vrt. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrechts. 98–100, jossa periaatteeksi asetetaan, että velkojan on tehtävä saatavansa olemassaolo uskottavaksi ('glaubhaft').

sioikeudellisten periaatteiden mukaan sen, että hakemusta ei tutkita.[97] Huomioon on kuitenkin otettava hakemuslainkäyttöä koskeva erityissääntely. HakKäsL 9 § edellyttää, että puutteellisen hakemuksen jättäjälle varataan tilaisuus hakemuksen täydentämiseen. Täydennyskehotusta voidaan käyttää myös vireillepano-oikeuteen liittyvien epäselvyyksien korjaamiseen.[98] Yleensä kannattaa kytkeä täydennyskehotus menettelyn aloittamisesta päättämiseen (arg. YrSanL 6 §). Hakijaa siis kehotetaan esittämään selvitys saatavastaan viimeistään päätettäessä menettelyn aloittamisesta.

4.3.2. Velkojalla ei ole yksittäistapauksessa vireillepano-oikeutta

Velkojan saatava on riitainen tai epäselvä

YrSanL epää vireillepano-oikeuden velkojalta, jonka saatava on riitainen tai epäselvä (YrSanL 5.1 § 2-k *i.f.*). Niinpä jos velkojan saatava todetaan riitaiseksi tai epäselväksi, saneeraushakemus jätetään tutkimatta, koska prosessuaalinen menettelynedellytys puuttuu. On huomattava, että lainkohta kääntää konkurssioikeuden perinteisen, hakijalle epäedullisen todistustaakan. Toisin sanoen saneerauksessa hakijavelkojan ei tarvitse osoittaa saatavansa riidattomuutta ja/tai selvyyttä.[99] Sillä, joka vetoaa sinänsä olemassaolevan (= hakijan näyttämän) saatavan riitaisuuteen (säännönmukaisesti velallinen, joskus toinen velkojakin[100]), on todistustaakka.

---

[97] Sen sijaan velkojan saatavan jääminen alle YrSanL 6.2 §:n "merkittävyysrajan" johtaa hakemuksen hylkäämiseen. Ks. edellä alaviite 91.

[98] YrSanL 6.2 §:n tarkoittamassa tapauksessa tällaisena epäselvyytenä pidetään myös epäselvyyttä hakijan intressin merkittävyydestä. Hakijan on saatava tilaisuus esittää selvitystä siitä, että hänellä on momentin tarkoittama kvalifioitu intressi.

[99] *Koskelon* (Yrityssaneeraus s. 54) kanta jää hiukan epäselväksi. Hän toteaa, että »velkojan saatavan todentamiseksi käy siis muukin selvitys kuin sellainen asiakirja, joka vaaditaan velkoja-aloitteisen konkurssin kohdalla. Selvityksen laadusta riippuu kuitenkin se, minkälainen mahdollisuus velallisella on menestyksellisesti tehdä väite saatavan riitaisuudesta tai epäselvyydestä.» Esitys antaa vaikutelman, että hakija-velkojan olisi esitettävä aina (= riitautuksesta riippumatta) selvitys saatavansa riidattomuudesta/selvyydestä.

[100] Toisen velkojan puhevalta muodostaa riidanalaisen periaatekysymyksen. Velkoja-aloitteinen konkurssi on velkojan ja velallisen kaksinkamppailu. Jos kamppailu päättyy velkojan voittoon (=velallinen asetetaan konkurssiin), vain velallinen saa valittaa. Näin jo *Palmgren*, Konkursförutsättningarna s. 59. KS 23 §:n poikkeussäännöstä ks. myös *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 111. YrSanL:n rakenne viittaa toiseen periaateratkaisuun. Kysymykseen muiden velkojien prosessuaalisesta asemasta velkoja-aloitteisessa saneerauksessa palataan myöhemmin. Tässä vaiheessa on kuitenkin syytä todeta todistusoikeudellinen lähtökohta. Yllä esitetyt näyttösäännöt koskevat myös adversiaalista velkojaa, joka riitauttaa hakija-velkojan vireillepano-oikeuden.

Käännetystä todistustaakasta huolimatta saatavan aiheeton kiistäminen on riskitekijä YrSanL:n järjestelmässä. Aiheettoman kiistämisen vaara on tavallaan hinta siitä, että vireillepano-oikeus on laissa ulotettu muihinkin kuin kvalifioituihin saataviin. YrSanL:n esityöt kiinnittävätkin huomiota aiheettomaan kiistämiseen – tosin hiukan eri näkökulmasta. Velkojien saatavan perusteeton kiistäminen katsotaan indiisioksi siitä, että velallishakija väärinkäyttää menettelyä.[101] Tätä päättelyä ei voida soveltaa velkoja-aloitteisessa menettelyssä; muutoinhan velallinen pääsisi aiheettomalla kiistämisellä kiertotietä siihen mihin haluaakin eli hakemuksen hylkäämiseen.

> Toinen asia on, että pienoisprosessi saatavan riidattomuudesta/riitaisuudesta todisteluineen ei ole kovinkaan lupaava alku saneerausmenettelylle. Sekä prosessitaloudellisesti että saneerausmenettelyn tavoitteiden kannalta olisi rationaalista, että velallisen perusteltu väite riistäisi hakijavelkojalta asialegitimaation, ellei saatava ole vahvistettu ulosottoperusteella tai summaarisen prosessin perusteeksi kelpaavalla asiakirjalla. Tällöin hakemus jätettäisiin tutkimatta. Voimassaoleva oikeus ei kuitenkaan salli tätä menettelyä, vaan riitautus johtaa saatavan täysimittaiseen tutkintaan hakemuslainkäytön järjestyksessä. Usein lienee tarkoituksenmukaista käsitellä tällainen riitainen esikysymys erillään aloittamisharkinnasta, mihin HakKäsL antaa mahdollisuuden.

Hakijan saatavan riitaisuus tai epäselvyys ei välttämättä paljastu menettelyä aloitettaessa. Seuraava riitaisuuden paljastumishetki on ohjelmaehdotuksesta äänestäminen, jonka yhteydessä menettelyosallisilla on oikeus riitauttaa ohjelmaehdotukseen otettuja saatavia (YrSanL 74 §). Riitaisuuden viivästynyt paljastuminen johtaa kysymään, aiheuttaako menettelynedellytyksen (= vireillepano-oikeuden) puutteen toteaminen tällöinkin sen, että saneeraushakemus jätetään tutkimatta. Kysymyksellä on yhteys hakemuksen peruuttamisen vaikutuksiin, mihin palataan jäljempänä. Tässä yhteydessä todettakoon, että pitkälle edenneen menettelyn keskeyttäminen menettelyedellytysten puutteen takia sotii siinä määrin vastoin saneerauksen tarkoitusta, että vastaus lienee kielteinen.[102]

Vireillepano-oikeuden menettäminen

Vireillepano-oikeus on sidottu saatavan olemassaoloon, joten muutokset sen olemassaolossa heijastuvat välittöminä vireillepano-oikeuteen. Muun muassa

[101] Näin HE 1992:182 s. 67. Kannanotto tarkoittaa siis velallishakijaa, joka on ennen saneerausmenettelyn vireilletuloa kiistänyt saatavan tai muutoin pyrkinyt estämään selvän saatavan perimisen.

[102] Koska menettelyä ei ole keskeytetty, olettamuksena on, että velallinen on myötävaikuttanut asianmukaisesti ja että saneeraukselle on liiketaloudelliset perusteet.

maksu lakkauttaa automaattisesti velkojan vireillepano-oikeuden perustavan tosiseikaston (eli velkojan aseman).[103] Niinpä velallinen[104] pystyy maksullaan estämään saneerausmenettelyn vireilletulon. Asia on selvä silloin, kun maksu tapahtuu ennen saneeraushakemuksen jättämistä. Esiprosessuaalinen maksu johtaa siihen, että hakemus jätetään tutkimatta. Vastaavasti lienee meneteltävä silloinkin, kun maksu tehdään vireilletulon jälkeen mutta ennen menettelyn aloittamista.

Jos saneeraukseen sovelletaan prosessioikeuden yleisiä periaatteita, sama vaikutus näyttäisi olevan myös aloittamispäätöksen jälkeisellä maksulla.[105] Maksun vastaanottaneella 'velkojalla' ei ole enää oikeussuojan tarvetta, joten menettelyn tulisi raueta. Tulos ei ole täysin sopusoinnussa saneerauksen tavoitteiden kanssa; sitä voidaan myös pitää prosessitaloudellisesti epätarkoituksenmukaisena. Tästä syystä lienee yhdyttävä tulkintaan, jonka mukaan menettelyn aloittamisen jälkeinen maksu seuraa samoja sääntöjä kuin hakemuksen peruuttaminen.

Epäselvää on, missä tapauksissa saneerausta hakenut velkoja on velvollinen ottamaan vastaan maksun.[106] Ongelma koskee kaikkia maksukyvyttömyysmenettelyjä, joskin kirjallisuudessa on tarkasteltu lähinnä konkurssia. Mitään ajallisia rajoituksia ei voida asettaa. Kirjallisuudessa on kuitenkin edellytetty, että maksu ei saa olla takaisinsaantiuhan alainen. Tämä vaatii käytännössä joko, että maksu tapahtuu sivullisen velallisen käyttöön antamilla varoilla, tai selvitystä siitä, että velallinen ei ole lähiaikoina vaarassa joutua konkurssiin.[107] Jos maksun yleiset

[103] Sama koskee tietenkin muitakin saatavan lakkaamisperusteita.

[104] Myös maksuinterventio on mahdollinen. Käytännössä joku velallisen muista velkojista saattaa olla pakotettu maksamaan hakijan saatavan. Maksuväliintulosta yleensä ks. *Koulu*, Päätöksenteko konkurssipesässä 2 DL 1990 s. 423–424 lähteineen.

[105] Seurauksena ei kuitenkaan ole hakemuksen tutkimatta jättäminen vaan menettelyn raukeaminen. – Saneerausmenettelyssä tämä tilanne on, toisin kuin konkurssissa, mahdollinen, sillä velallisyritys saa selvittäjän suostumuksella jatkaa maksujaan. Ilman selvittäjän suostumustakin velallinen voi pätevästi ryhtyä liiketoimiin, jotka kuuluvat tavanomaisen toiminnan piiriin (*arg.* YrSanL 29.2 §). Velallinen on oikeutettu maksamaan tällaisista toimista aiheutuvat velat. Selvittäjän suostumuksella velallinen voi suorittaa kaikenlaisia maksuja.

[106] Suhteellisen selvää on, että velkojan on, siviilioikeudellisista säännöistä poiketen, otettava vastaan maksu, vaikka hänen saatavansa ei olisikaan erääntynyt. Ks. konkurssin osalta SOU 1970:75 s. 64.

[107] Näin *Palmgren*, Konkursförutsättningarna s. 121–122. Vrt. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 105, jossa katsotaan, että velallinen voi torjua konkurssin takaisinsaantiuhankin 'rasittamalla' maksulla tai panttauksella. Kysymys liittyy yhteen rahaoikeuden keskeisimmistä ongelmista; sovelletaanko maksuvälineitä koskevia periaatteita (esim. juuri vastaanottopakkoa) suoritukseen maksuvälineillä, jotka voidaan voittaa takaisin maksun saajalta. Jos maksuun käytetään sivulliselta saatuja varoja, kirjallisuudessa on katsottu, että varat eivät saa sekoittua en-

edellytykset[108] ja kyseinen konkurssioikeudellinen erityisedellytys täyttyvät, velkojan on otettava maksu vastaan uhalla, että hän muutoin joutuu velkojan viivästykseen. Viivästykseen joutunut velkoja menettää oikeutensa hakea velallista konkurssiin.[109] Huomattakoon, että velkoja voi halutessaan ottaa vastaan ilmeisen takaisinsaantiuhankin alaisen (esim. sijaissuorituksella tapahtuvan) maksun, jolloin asiavaltuus menetetään. Konkurssia varten kehitettyjä sääntöjä voidaan sellaisenaan soveltaa myös saneerausmenettelyyn.

4.4. Todennäköisen velkojan vireillepano-oikeus

4.4.1. Velkojasta maksukyvyttömyysoikeudessa

Velkojastatuksen kaksitasoisuus

Kotimaisessa maksykyvyttömyysoikeuden tutkimuksessa käytetty velkojakäsite on kaksitasoinen.[110] Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että täytäntöönpanon hakijan kohdalla velkojan käsitettä tulkitaan siviilioikeudellista velkojakäsitettä suppeammin, menettelyyn osallistuvan velkojan kohdalla taas noudatetaan laajentavaa tulkintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että hakijaksi ei kelpuuteta kaikkia siviilioikeudelliset kriteerit täyttäviä velkojia ja että oikeus osallistua jo käynnistettyyn menettelyyn myönnetään sellaisellekin henkilölle, jota ei voida pitää siviilioikeudellisesti (vielä tai enää) velkojana.[111]

Velkojan (ja velan) käsitteen moniselitteisyys paljastuu selkeimmin ns. piilevän verovelan tarkastelussa.[112] Piilevällä verovelalla tarkoitetaan abstraktia ve-

---

nen maksua velallisen varallisuuteen. Sekoittuminen muuttaa varat velallisen omaisuudeksi, ja takaisinsaantimahdollisuus avautuu. Ks. lähemmin *Leppänen*, Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa s. 73–74.

[108] Tällä tarkoitan sitä, että maksu tapahtuu laillisilla tai tavanomaisilla maksuvälineillä, että kyseessä ei ole osasuorituksin tapahtuva maksu jne.

[109] Velkojan viivästyksen oikeusvaikutuksista ks. *Koulu*, Laillisen maksuvälineen käsitteestä Oikeustiede-Jurisprudentia 1992 s. 133–135.

[110] Saatavan käsitteen moniselitteisyys ei ole mikään uusi havainto. *Hellner* toteaa käsitteen käytöstä lainsäädännössä seuraavaa: »... det är klart att om någon sägs ha en fordran mot en annan detta kan beskriva både många olika, självständiga eller sammanhörande, rättsfakta och många olika rättsföljder.» Ks. Lagstiftning inom förmögenhetsrätten s. 204.

[111] Esimerkiksi ulosottoa voi hakea vain velkoja, jolla on ulosottoperuste. Ulosottoperusteen olemassaolo on puolestaan osoitus kvalifioidun saatavan olemassaolosta. Konkurssin hakijalta vaadittavaan saatavaan palataan jatkossa.

[112] Ks. lähemmin *Koulu*, Legaalisista kiinteistöpanttioikeuksista s. 79, johon seuraava esitys tukeutuu.

rovelvollisuutta, joka alkaa, kun asianomaisen verotussäännöksen edellyttämä tosiseikasto on toteutunut. Tyypillinen esimerkki tosiseikastosta on luovutustoimi, joka johtaa satunnaisen myyntivoiton muodostumiseen. Abstrakti verovelvollisuus täsmentyy, kun vero määrätään ja maksuunpannaan. Tällöin syntyy konkreettinen verovelvollisuus. Konkreettinen verovelvollisuus samastuu periaatteessa siviilioikeudellisiin maksuvelvoitteisiin; abstraktissa verovelvollisuudessa samastaminen on ratkaistava kysymys kerrallaan.

Ehdollinen saatava velkoja-aseman perustavana tosiseikkana

Yksi, samalla yleisin tapa laajentaa velkojakäsitettä on ottaa käyttöön ehdollisen saatavan velkojan käsite. Ehdolliselle saatavalle on ominaista, että saatavan katsotaan sinänsä olevan olemassa mutta että se riippuu tietyn asiantilan (= ehdon) toteutumisesta tai toteutumatta jäämisestä.[113] Voimassaoleva oikeus ei säännönmukaisesti myönnä ehdolliselle velkojalle hakijan statusta. Tunnettua esimerkiksi on, että ehdollisen saatavan velkoja ei saa hakea velallista konkurssiin. Ehdollisen velkojan saatava ei ole »selvä ja riidaton», mitä KS 5 § vaatii. Sen sijaan alkaneessa konkurssissa saatavansa voi toteuttaa sellainenkin velkoja, jonka saatava oli menettelyn alkaessa ehdollinen. Tällainen velkoja on oikeutettu jako-osuuteen, ja hän saa ottaa osaa pesän hallintoon. Enimmäismääräiset saatavat ovat verrattavissa ehdollisiin saataviin; ne edustavat tavallaan korkeampaa todennäköisyyttä, sillä vain saatavan tarkka määrä riippuu myöhemmästä toimesta tai tapahtumasta. Myös tällainen velkoja saa oikeuden mukaan tuloon.

> Suomen KS perustuu vanhahtavaan lähtökohtaan, jonka mukaan velkojan saatavan tulee olla kaikissa suhteissa kypsä oikeuttaakseen konkurssin hakemiseen. Samalla kannalla oli KS:n aikalainen, Ruotsin vuoden 1862 konkurssilaki. Ruotsin oikeudessa tämä lähtökohta kuitenkin hylättiin jo vuoden 1921 KL:ssa.[114] Ruotsin vuoden 1987 KL:n mukaan ehdollinen saatava oikeuttaa konkurssin vireillepanoon.[115] Poikkeuksena on pidetty tapausta, jossa ehdon täyttyminen arvioidaan epätodennäköiseksi.[116] Myös alun perin Suomen oikeuden periaatetta seuranneessa Tanskan konkurssilainsää-

[113] *Koulu*, Päätöksenteko konkurssipesässä 2 DL 1990 s. 417–419, *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 193–194 ja *Tuomisto*, Vuokranantaja ja vuokralaisen konkurssi s. 224–226. Ehdollisen velan määrittelyyn on uhrattu aikaa erityisesti *common law* kirjallisuudessa. Ehdollinen velka ('contingent liability') on »a liability arising from an existing legal obligation but dependent on the happening of an event which may or may not occur.» Näin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 35.

[114] *Welamson*, Konkursrätt s. 33.

[115] *Heuman*, Specialprocess s. 145.

[116] Ks. NJA 1969 s. 338.

dännössä hakijan saatavalle asetettuja vaatimuksia on lievennetty. Kuitenkin esimerkiksi kysymys ehdollisen velkojan oikeudesta hakea konkurssia on riitainen.[117]

Laajennetun saatavakäsitteen piiriin luetaan siis ehdolliset ja enimmäismääräiset saatavat. Tällaisen saatavan sanotaan olevan »olemassa». Kielikuvalla tuodaan esiin se, että todennäköisyys saatavan kaikkien tosiseikkojen toteutumisesta vastaisuudessa ylittää tietyn kynnyksen. Usein väite saatavan olemassaolosta sisältää toteamuksen, että saatavan syntymiseen johtava keskeisin oikeustosiseikka vallitsee peruuttamattomasti, toisin sanoen se on velallisen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Perusta on yleensä jokin saamissuhteen konstituoivista tosiseikoista (esim. takaajan kohdalla takaussitoumus, jonka nojalla takaaja voi joutua suorittamaan päävelan).

Ruotsalaisessa kirjallisuudessa, *Lindskog* on puoltanut ehdollisen saatavan käsitteen hylkäämistä.[118] Ilmaisulla tarkoitetaan hänen mukaansa sitä, että mitään saatavaa ei vielä ole. »Vad man talar om är ju de facto inte en förhandenvarande fordring utan en »kanske-fordring, dvs. man åsyftar *möjligheten att en fordring skall uppstå* (kursiivi alkuperäinen». Todennäköisyydestä lähtevä tulkinta, jossa ei kierretä ehdollisen saatavan käsitteen kautta, tuskin tuottaa sen epävarmempia tuloksia kuin perinteinenkään. Pikemminkin suora tulkinta vapauttaa lainkäyttäjän ottamaan huomioon reaalisia argumentteja. Tällöin kysymykseksi itse asiassa tulee, milloin velkojan asema on niin kehittynyt, että sen huomioonottaminen on esimerkiksi maksukyvyttömyysmenettelyssä aiheellista. Tämä kysymys tarkennetaan monasti kysymykseksi valvontakelpoisuudesta. Oikeuskäytännössä on aktualisoitunut muun muassa ongelma, voidaanko eläkesäätiön vastuuvajaus valvoa saatavana työnantajan konkurssissa.[119]

On korostettava, että ehdollinen saatava on käsitteellisesti eri asia kuin tuleva saatava. Tulevan saatavan kohdalla mitään saatavan oikeusperustetta ei kuvaannollisesti ole, toisin sanoen kaikki saatavan konstituoimiseen tarvittavat oikeustosiseikat puuttuvat.[120] Esimerkkeinä tulevista saatavista mainitaan usein korvaus tekemättömästä työstä.[121] Tulevia saatavia ei ole tapana sisällyttää laajennetun velkakäsitteen piiriin. Periaatteena on, että tulevan saatavan velkoja ei saa

---

[117] *Munch*, Konkursloven s. 199.

[118] *Lindskog*, Kvittning s. 157–158.

[119] Esimerkkejä ovat KKO 1991:186 ja Helsingin hovioikeus t. 29.12.1993 n:o 5642 (S 92/2191). Jälkimmäinen tapaus koski Bensowin eläkesäätiötä.

[120] Näin nähdäkseni *Lindskog* mt. s. 160–161.

[121] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 36. Rajanveto ei ole selvä. Verot ja erääät veronluonteiset maksut sijoittuvat ennen maksuunpanoa ehdollisten ja tulevien saatavien raja-alueelle. Kirjallisuudessa puhutaan välistä latenteista eli piilevistä veloista (tai velkoja-

esiintyä menettelyosallisena muun velkojan käynnistämässä maksukyvyttömyysmenettelyssä (esim. likvidaatiokonkurssissa). Vielä selvempää on ollut, että tulevalla velkojalla ei ole hakijakelpoisuutta eli menettelyn käynnistämiseen vaadittavaa asialegitimaatiota.

4.4.2. Todennäköinen velkoja saneerauksen hakijana

Todennäköinen velkoja YrSanL:n esitöissä

YrSanL 5 §:n 3-kohdan mukaan hakemuksen saneerausmenettelystä saa tehdä todennäköinen velkoja. Lainkohtaan sisältyvän legaalimääritelmän mukaan todennäköinen velkoja on henkilö, jolle velallisen maksukyvyttömyys muun seikan kuin osakkuuden vuoksi todennäköisesti tulisi aiheuttamaan taloudellisia menetyksiä. Määritelmää tarkennetaan hallituksen esityksen perusteluissa mainitsemalla, että tällaisella henkilöllä ei hakemuksen vireillepanon hetkellä ole velkojan asemaa.[122]

Todennäköinen velkoja tässä merkityksessä on esityksen mukaan esimerkiksi takaaja; takaajan maksuvelvollisuus ja takautumisoikeus tulevat ajankohtaisiksi vasta velallisen laiminlyödessä päävelan maksamisen.[123] Erikseen todetaan, että valtio veronsaajana voi olla paitsi velkoja myös todennäköinen velkoja.[124] Hakijakatego-

---

näkökulmasta saatavista). Piileville veloille on ominaista muuntuminen, konversio. Esimerkiksi velvollisuus tuloveron maksamiseen on tulon hankkimisen jälkeen latentti velka; verovuoden päättyessä latentti velka muuttuu todelliseksi ('verkligt'). Vastaavasti työnantajamaksujen suoritusvelvollisuus on oikeaa velkaa vasta, kun tilitysaika päättyy. Näin *Lennander*, Återvinning i konkurs s. 113. Piilevien verosaatavien asemasta rehabilitaatiomenettelyissä yleensä ks. myös *Hansen–Smith*, Skat ved konkurs og akkord m.v. s. 186–187.

[122] HE 1992:182 s. 23 verr. 66. Samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 56. Kirjallisuudessa tällaisesta saatavan esiasteesta on käytetty kuvaavaa ilmaisua »sikiöasteinen saamisvaade». Ks. *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 56. Ruotsissa on puhuttu ehkä-saatavasta ('kanske-fordring'). Näin *Lindskog*, Kvittning s. 158. – YrSanL:n käsitteen alkuperä jää hämäräksi. Käsite »todennäköinen velkoja» saattaa olla peräisin Englannin oikeudesta, jolloin se olisi suora käännös ilmauksesta »prospective creditor». Insolvency Act antaa Englannissa todennäköiselle velkojalle saman oikeuden hakea toimitsijamääräystä kuin mitä normaalillakin velkojalla on. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 36, joka pitääkin rajanvetoa ehdollisten ja tulevien ('prospective') saatavien välillä akateemisena askarteluna. Tarvetta erotteluun ei hänen mukaansa ole.

[123] Takaajan asema muistuttaa kanssavelallisen asemaa; myös kanssavelallinen saattaa, tulevaisuudessa tekemänsä maksun takia, saada velalliseen kohdistuvan regressisaatavan. Sama koskee myös velallisen velasta vakuuden antanutta sivullista. Tämä legaalirinnastus onkin tehty VJL 52 ja 54 §:issä (lainkohtien syntyhistoriasta ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 94).

[124] HE 1992:182 s. 23.

rioiden rajaa ei lähemmin määritellä. Valtio näyttäisi kuitenkin olevan todennäköinen velkoja ainakin siinä tapauksessa, että toimintaa jatkettaessa vastaisuudessa muodostuvia ennakonpidätyssaatavia jää todennäköisesti suorittamatta.[125]

Kärjistäen voidaan sanoa, että YrSanL:n valmisteluaineisto jättää todennäköisen velkojan käsitteen huomattavan epätarkaksi. Tulkinnan johdonmukaiseksi lähtökohdaksi on syytä ottaa se rationaalinen olettama, että uudella käsitteellä halutaan antaa vireillepano-oikeus velkojille (laajassa merkityksessä), joilla tällaista oikeutta ei traditionaalisen tulkinnan mukaan ole. Näin ymmärrettynä lähtökohta tuo todennäköisen velkojan käsitteen piiriin ehdollisen saatavan velkojan eli ehdollisen velkojan. Tämäkin itsestään selvä tulkintatulos johtaa jatkoongelmaan, sillä YrSanL 5 §:n 2- ja 3-kohtien suhde hämärtyy. Pykälän 2-kohtakin riittää – ainakin laajentavasti tulkittuna – takaamaan ehdolliselle velkojalle asialegitimaation.

Valmisteluasiakirjat kuitenkin tukevat tulkintaa, että ehdollinen velkoja on YrSanL 5 §:n 3-kohdan tarkoittama todennäköinen velkoja.[126] Todennäköisestä velkojasta esimerkkinä käytetty takaaja on tyypillinen ehdollinen velkoja.[127] Lainsäätäjän tarkoitus lienee, että ehdollisen velkojan vireillepano-oikeus määräytyy YrSanL 5 §:n 3-kohdan mukaan. Tällöin johdonmukaisuus vaatii, että myös kanssavelallinen ja velallisen velasta vakuuden asettanut kolmas rinnastuu todennäköiseen velkojaan.[128] Menettelyosallinen muuttuu YrSanL 5 §:n 2-kohdan tarkoittamaksi velkojaksi, kun hänen takautumissaatavansa syntyy. Velkojastatuksen saavuttaminen vaatii maksua (takaaja, kanssavelallinen) tai vakuuden käyttämistä velallisen saatavan maksuun (ulkopuolinen vakuudenasettaja).[129]

---

[125] Toisena esimerkkinä viitataan palkkaturvaviranomaiseen, joka velallisen tullessa maksukyvyttömäksi joutuisi suorittamaan työntekijöille mahdollisesti maksamatta jääviä palkkasaatavia. Ks. HE 1992:182 s. 23. Kumpikin esimerkki mainitaan yleisperustelujen jaksossa, jossa käsitellään yhtäaikaa asialegitimaatiota (eli vireillepano-oikeutta) ja aloittamisperusteita.

[126] Pykälän 2- ja 3-kohtien suhde on ymmärretty näin kirjallisuudessa. »Saatava, joka on ehdollinen taikka muuten perusteeltaan tai määrältään epävarma, ei riitä hakijalegitimaation perusteeksi 5 §:n 2 kohdan nojalla. Esimerkkinä voidaan mainita ns. abstrakti tai piilevä verovelka.» Lainaus on *Koskelolta* (Yrityssaneeraus s. 54). Ks. myös mt. s. 57.

[127] *Koskelo* (mt. s. 54 alaviite 7) käyttääkin takaajaa esimerkkinä. Hänen mukaansa takaaja, jolta ei ole vaadittu maksua ja jonka regressisaatava siten vielä on ehdollinen, voi olla oikeutettu hakemuksen tekemiseen YrSanL 5 §:n 3-kohdan nojalla.

[128] Mitään rakenteellisia tai käsitteellisiä eroja (mahdollisesti syntyvien) regressisaatavien välillä ei voitane osoittaa. Myös suojantarve (= intressi menettelyn käynnistämiseen tai menettelyssä mukana oloon) ei ainakaan olennaisesti vaihtele. Eri näkökohtien huomioonottamisesta arvioitaessa, milloin saatava on »olemassa», ks. esim. *Lindskog*, Kvittning s. 159.

[129] Saatavan syntymisproblematiikkaan ei tässä paneuduta. On huomattava, että saatavan »syntyminen» on yleistävä ja kuvaannollinen ilmaus.

> Velkoja ei saa tästä muutoksesta menettelyllisiä etuja. Tosin voidaan ajatella, että muuntunut velkoja, jonka todennäköisenä velkojana tekemä hakemus on jätetty asialegitimaation puuttumisen takia tutkimatta, vetoaa valitusvaiheessa parempaan velkojan hakijastatukseen. Yleiset periaatteet estänevät kuitenkin tässä tilanteessa menettelyn aloittamisen, joten velkoja joutuu tekemään uuden hakemuksen.

Vaikkakaan YrSanL 5 § ei määrittele todennäköisen velkojan statukseen tarvittavia tosiseikkoja, pykälä rajaa käsitteen soveltamisalaa. Osakkuuteen, pohjimmiltaan omistukseen, perustuvat edut jäävät ulkopuolelle. Seurauksena on, että Suomen järjestelmässä saneerausmenettelyä ei – toisin kuin eräissä muissa oikeusjärjestyksissä – pystytä käyttämään keinona, jolla ratkaistaan osakeyhtiön sisäinen valtataistelu.[130] Sen sijaan rajaus ei estä konsernin sisäisiä hakemuksia. Konserniin kuuluvat yhtiöt pystyvät hakemaan toisiaan saneeraukseen, koska ne pystyvät hakemuksensa tueksi yleensä vetoamaan takaisinperittävään konserniavustukseen tai konsernilainaan. Hakijayhtiö on, konserniin kuulumisestaan huolimatta, velkojan asemassa. Todennäköiseksi velkojaksi konsernin yhtiö määritellään hakijana silloin, kun se on velallisyhtiön kanssavelallinen tai antanut vakuuden (ns. konsernivakuuden) sen veloista. Sen sijaan konserniyhteyteen perustuva intressien yhteys sinänsä ei riitä perustamaan vireillepano-oikeutta; konserniyhteys ei tee yhtiöistä toistensa todennäköisiä velkojia.

Tuleva velkoja todennäköisenä velkojana?

YrSanL:n valmistelun esimerkit antavat vaikutelman, että vireillepano-oikeus on haluttu ulottaa muihinkin kuin ehdollisiin velkojiin. Kanta merkitsisi, että hakijaksi kelpuutettaisiin velkoja, jolla ei ole ehdollistakaan saatavaa, toisin sanoen tulevan saatavan velkoja eli tuleva velkoja. On huomattava, että tuleva saatava eroaa ehdollisesta saatavasta. Tulevien saatavien kohdalla voidaan puhua enintään tietyn asteisesta todennäköisyydestä, että potentiaalisen velallisen ja potentiaalisen velkojan välille muodostuu tulevaisuudessa saatava. On ilmeistä, että kyseinen todennäköisyys saa (ja sen täytyykin) olla matalampi kuin se todennäköisyys, joka jo rakenteellisesti sisältyy lykkäävästi ehdollisen saatavan käsitteeseen.

> On huomattava, että perustelut ja lakiteksti ovat osaksi ristiriidassa. YrSanL 5 §:n 3-kohta puhuu »saamisoikeudesta», mikä näyttäisi viittaavan siihen, että hakijalla tulee olla saamisoikeudeksi luokiteltava vaade (= eh-

[130] Toimitsijahallintoa käytetään Englannin oikeudessa toisinaan yhtiön sisäisessä valtataistelussa. Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 87.

dollinen saatava) jo hakemushetkellä. Esityöt ja sanamuoto saadaan sopusointuun katsomalla, että ilmaisua on käytetty pelkästään rajaamaan omistukseen perustuva tappion riski vireillepanolegitimaation ulkopuolelle. Tällöin voidaan katsoa, että tulevankin saatavan »velkoja» on oikeutettu tekemään hakemuksen saneerausmenettelyn aloittamisesta.

Asia erikseen on, mitkä tulevat saatavat oikeuttavat saneerausmenettelyn hakemiseen. YrSanL:n esitöiden nojalla on ilmeistä, että vastaiset ennakonpidätyssaatavat ovat tässä tarkoitettuja tulevia saatavia.[131] Myös piilevä verovelka antaa veronsaajalle valtuuden saneeraushakemuksen jättämiseen. Vastuuvajaus eläkesäätiössä ei ole aineellisoikeudellisesti säätiön saatava työnantajalta; kun vastuuvajaus kuitenkin johtaa ennemmin tai myöhemmin kannatusmaksujen suoritusvelvollisuuteen, säätiö lienee YrSanL 5 §:n 3-kohdan mukainen todennäköinen velkoja. Se voi siis jättää työnantajaan kohdistuvan saneeraushakemuksen.[132]

Tässä omaksutun tulkinnan mukaan YrSanL laajentaa hakijakelpoisuuden huomattavasti yli perinteisen velkojakäsitteen.[133] Erityisesti sitä, että YrSanL 5 § antaa veronsaajille poikkeuksellisen laajan vireillepano-oikeuden, voidaan arvostella. Kaikki liiketoiminta aiheuttaa sen harjoittajalle maksuvelvoitteita julkiseen valtaan nähden; yritys joutuu maksamaan työnantajamaksuja, tilittämään ennakonpidätyksiä, maksamaan veroja ja ympäristönsuojelumaksuja. Maksuvelvoitteiden syntyminen on niin varmaa, että voidaan aina sanoa, että yrityksen oletettu maksukyvyttömyys aiheuttaa tulevaisuudessa määrättävien maksujen suorittamatta jättämisen ja samalla taloudellisen menetyksen. Todennäköisen velkojan käsitteen supistava tulkinta näyttää joka tapauksessa hyvin aiheelliselta.

Kannattaa huomata, että Englannin oikeudessa, jossa todennäköisellä velkojalla on vastaavasti hakijalegitimaatio ja jonka muodostamalla esimerkillä

---

[131] Niiden syntyminen riippuu tekijöistä, joihin velallinen voi vapaasti vaikuttaa. Työsuhteet saattavat päättyä, toiminta voidaan keskeyttää jne. Sama futuristisuus liittyy toiseen esimerkkiin, yrityksen potentiaalisiin palkkaturvavastuisiin. Potentiaalinen vastuu antaa valtiolle todennäköisen velkojan hakijalegitimaation. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 57.

[132] Menettelyn aloittaminen uhkaavan maksukyvyttömyyden takia edellyttää tietenkin myös YrSanL 6.2 §:n vaatimuksen täyttymistä. Säätiön ja työnantaja-yrityksen kohtalonyhteyden takia näin käytännössä tapahtuukin. Konkretisoituneiden kannatusmaksujen osalta eläkesäätiö on luonnollisesti YrSanL 5 §:n 2-kohdan tarkoittama velkoja. – On huomattava, että YrSanL:ssa on erityissäännöksiä vastuuvajauksesta saneerausvelkana; sääntely ei kuitenkaan ulotu menettelyn hakemisessa aktualisoituviin kysymyksiin. Ks. lähemmin *Koskelo* mt. s. 294–296.

[133] Myös yhtiöoikeudellisessa tutkimuksessa on havaittavista pyrkimystä rinnastaa yhtiön nykyiset ja potentiaaliset velkojat. »Heidän ensisijainen intressinsä on taloudellinen odotus siitä, että heidän luotottamansa yhtiö toimii niin kannattavasti, että he voivat saada suorituksen saatavistaan.» Ks. *Toiviainen*, Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema s. 164–166 verr. 158–159.

YrSanL:n järjestelyä ehkä saatetaan perustella, tuomioistuimen vapaa harkintavalta toimii tehokkaana korrelaattina. Tuomioistuin voi hylätä hakemuksen, jos se katsoo, että tulevan velkojan intressi on liian pieni oikeuttaakseen toimitsijahallinnon aloittamiseen. YrSanL:n 'sidotussa', legaliteettiperiaatteelle rakentuvassa järjestelmässä tällainen harkintavalta vaatisi tuekseen nimenomaista säännöstä. Pikemminkin YrSanL:n kanta on päinvastainen. YrSanL 5 § ei anna pääsääntöisesti tulevan saatavan oletetulle määrälle merkitystä.[134] Poikkeuksena on YrSanL 6.1 §:n 2-kohdan aloittamisperuste, uhkaava maksukyvyttömyys. Mikäli saneeraushakemus perustetaan uhkaavaan maksukyvyttömyyteen, YrSanL 6.2 § edellyttää todennäköiseltä velkojalta huomattavaa taloudellista etua.[135] Jos aloittamisperuste on 1 momentin 3-kohdassa mainittu maksukyvyttömyys, vähäinenkin (todennäköinen) saatava riittää. Toisin sanoen menettely on aloitettava, kun hakijana oleva todennäköinen velkoja-hakija osoittaa riittävän todennäköisyyden saatavalleen sekä YrSanL 6 §:n asiallinen edellytys menettelyn aloittamiselle täyttyy eikä estettä ole.[136]

4.4.3. Todennäköisen saatavan näyttäminen

Tuleviin saataviin kytketty hakijakelpoisuus on menettelyllisesti hankala periaateratkaisu, sillä se pakottaa monimutkaisten näyttösääntöjen kehittämiseen. Niihin näyttöongelmiin, joita hakijakelpoisuuden laajentaminen saa aikaan, ei paneuduttu YrSanL:n valmistelussa. Näennäisesti selkeä lähtökohta on, että hakijan tulee osoittaa vaaditun todennäköisyyden olemassaolo. Ongelmana onkin, kuinka matalaan todennäköisyyteen arvioinnissa tyydytään. Riittääkö esimerkiksi, että saatavan syntyminen on ylipäätään mahdollista[137] vai vaaditaanko yli 50 prosentin todennäköisyyttä.[138]

---

[134] Vrt. ehkä HE 1992:182 s. 66, joka tässä kohdin puhuu takaajan huomattavasta intressistä.

[135] Koska kyseessä on saneerausmenettelyn aineellisen edellytyksen puuttuminen, hakemus hylätään. Ks. edellä alaviite 97. Pykälän 2 momentin vaatimusta huomattavasta edusta tarkastellaan lähemmin jaksossa 5.2.3.

[136] Asia erikseen on, täyttyykö tällöin jokin YrSanL 7 §:n esteperuste. Erityisesti 4-kohdan aktualisoituminen näyttää ilmeiseltä; kyseiseen esteperusteeseen siirrytään jäljempänä jaksossa 5.3.

[137] Tavallaan välimuotoa edustaa vaatimus perustellusta todennäköisyydestä ('reasonable probability'). Käsitteen käytöstä ks. *Häyhä*, Vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuus, oikeusvaltion vai hyvinvointivaltion sopimusoikeutta s. 197.

[138] *Havansi* (Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 15–16) on tarkastellut turvaamistoimen hakijan saatavalle asetettua näyttökynnystä. OK 7:1 vaatii todennäköisyysnäyttöä (»Jos hakija saattaa todennäköiseksi...). Jos pääasiaprosessin voittamiseen tarvittavaa to-

Velkoja-aloitteisessa menettelyssä velallisen oikeusturva vaatii suhteellisen korkeaa todennäköisyyttä. On otettava huomioon, että hakijan korvausvastuu, joka on hyvin merkittävä velallisen oikeusturvan elementti, saattaa jäädä fiktiiviseksi, jos hakija vetoaa tulevaan saatavaan. Hakija ei välttämättä joudu YrSanL 93 §:n mukaiseen vastuuseen siitä, että hakemushetkellä vallinnut todennäköisyys ei toteudukaan.[139] Toisin sanoen hakemus ei ole ollut hakemuksen hetkellä lainkohdan vaatimalla tavalla ilmeisen perusteeton. Vaadittava todennäköisyys – tulevan saatavan näyttökynnys – tarkentuisi näin pisteeksi, joka kielellisesti ilmaistuna kuuluu seuraavasti. Saatavan syntymisen on oltava todennäköisempi kuin vastakohdan.

YrSanL 5 §:n 2-kohta edellyttää velkojan saatavalta riidattomuutta ja selvyyttä. Näyttää johdonmukaiselta, että vaatimus riidattomuudesta ja selvyydestä koskee myös todennäköisen velkojan (tulevaa) saatavaa. Tarkkaan sanottuna vaatimus sisältyy piilevänä siihen tosiseikastoon, joka konstituoi tulevan saatavan. Riita tai epäselvyys tulevasta saatavasta alentaa sen syntymisen todennäköisyyttä, jolloin velallisen maksukyvyttömyydestä aiheutuvan taloudellisen tappion todennäköisyys putoaa alle vaaditun vähimmäistason. Todennäköisen velkojan vireillepano-oikeus häviää, sillä 5 §:n 3-kohdan tosiseikasto ei enää täyty. Nimenomaista säännöstä tulevan saatavan riidattomuudesta ei tästä syystä tarvita.

YrSanL 5 §:n 2- ja 3-kohdan hakijakategorioiden välillä on toinenkin periaatteellinen ero. Tulevien saatavien synnyn todennäköisyys ratkaistaan aina saneerausasiassa. Kyseinen todennäköisyys ei voi tulla erikseen tutkittavaksi esimerkiksi erillisessä välioikeudenkäynnissä, johon annettaisiin osoitus. Tulevan saatavan perimiseksi ei voida ryhtyä oikeudenkäyntiin;[140] edes erillinen vahvistuskanne ei näytä luvalliselta.

---

dennäköisyyttä kuvataan (hypoteettisella) 75 prosentin todennäköisyydellä, todennäköisyysnäytön kynnys jäisi hänen mukaansa noin 50 prosentin luokkaan. – Huomattakoon, että näyttökynnyksen numeraalisella kuvaamisella ei yleensä ole muuta kuin pedagogista arvoa.

[139] Tämä johtuu siitä, että hakijan vastuu määräytyy eri tavalla kuin ankaran hakijavastuun asettavissa säännöksissä kuten UL 7:20:ssä. Hakijalla on kyseisen säännöksen mukainen vastuu, kunhan vain turvaamistoimenpide on jälkikäteen arvioiden ollut tarpeeton. Sillä, onko toimi ollut täytäntöönpanon hetkellä perusteltu, ei ole merkitystä. – Todettakoon, että alioikeusuudistuksen yhteydessä UL 7:20:n korvaussäännös siirrettiin OK 7 lukuun (1065/91), jolloin sen ilmaukset muutettiin kattavemmiksi »hakijaksi» ja »vastapuoleksi». Asiallisia muutoksia ei tapahtunut (HE 1990:179 s. 20).

[140] Sen sijaan YrSanL 5 §:n 2-kohdan velkoja, jonka hakemus on jätetty tutkimatta esimerkiksi saatavan riitaisuuden takia, voi periaatteessa panna vireille säännönmukaisen riitaasian. Kanne voi olla suoritus- tai vahvistuskanne. Riidassa annettu ratkaisu osoittaa sitovasti hakijastatukseen tarvittavat tosiseikat, ja velkoja voi tehdä uuden saneeraushakemuksen.

Täysin selvä asia vahvistuskannetien sulkeutuminen ei ole, sillä oikeudelliseen tunnusmerkistöön kuuluvat tosiseikat kelpaavat yleensä vahvistusoikeudenkäynnin kohteeksi, jos tunnusmerkistön määräävä normi tunnetaan.[141] Todennäköisyyden arvioimisessa on kuitenkin kysymys lähinnä kokemussääntöjen selvittämisestä, mikä muodostaisi vakiintuneen tulkinnan mukaan esteen vahvistusoikeudenkäynnille.

YrSanL:ssa mukaisessa menettelyssä ei ole valmistauduttu siihen, että saatavan todennäköisyydestä tai velkojalle aiheutuvista todennäköisistä menetyksistä syntyy erimielisyyttä. Tilanteeseen päädytään esimerkiksi, kun velallinen kirjallisessa vastauksessaan kiistää todennäköisen velkojan oikeuden hakemuksen vireillepanoon. Tällöin tulevat sovellettaviksi HakKäsL:n yleiset säännökset. Jos todennäköisen velkojan vireillepano-oikeus kiistetään, asiasta tulee säännönmukaisesti riitainen HakKäsL 5 §:n tarkoittamassa merkityksessä. Kysymys vireillepano-oikeudesta on siirrettävä täysilukuisen tuomioistuimen istunnossa käsiteltäväksi, ellei tuomioistuin pidä »asiaa» selvänä tai elleivät asiaan osalliset pyydä käsittelyä oletuskokoonpanossa. Ensimmäinen vaatimus ei yleensä täyty; erimielisyyttä tulevan saatavan tosiseikoista voidaan vain harvoin pitää niin selvänä, että se on ratkaistavissa yhden tuomarin kokoonpanossa, kansliaratkaisusta puhumattakaan.[142]

HakKäsL 5 §:n toisen poikkeuksen soveltaminen edellyttää sen ratkaisemista, ketkä ovat »asiaan osallisia» Säännöksen ration kannalta mielekäs tulkinta on, että velkoja-aloitteisessa menettelyssä pyyntö vaaditaan sekä velkojalta että velalliselta. Se, että muiden menettelyosallisten myötävaikutusta ei tarvita, helpottaa kysymyksen ratkaisemista muualla kuin täysilukuisessa kokoonpanossa. Jos siirtäminen on välttämätön, yleensä kannattanee siirtää koko aloittamisharkinta täysilukuiseen oikeuteen. Sillä, että kysymys yhdestä menettelynedellytyksestä ratkaistaan täysilukuisessa oikeudessa ja menettelyn aloittaminen muutoin aloituskokoonpanossa, ei saavuteta minkäänlaisia prosessitaloudellisia etuja. Pikemminkin menettelyn hajoaminen vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista.[143]

Toinen asia on, että asialegitimaation kaltainen erilliskysymys voidaan käsitellä erikseen esimerkiksi valmisteluistunnossa ennen lopullisen aloittamisratkaisun tekemistä.[144] Näin saneerausmenettelyn kannalta sekundäärinen menettelynedellytys ei vie aikaa varsinaiselta aloittamisharkinnalta.

---

[141] *Tirkkonen*, Suomen siviiliprosessioikeus I s. 395.

[142] Selvyys-kriteerin tulkinnasta ks *Koulu* DL 1993 s. 702–704.

[143] *Koulu* DL 1993 s. 701.

[144] Kysymyksessä on siis OK 5:15.1:n analogiseen soveltamiseen perustuva, 'epävirallinen' valmistelu. Ks. edellä jakso 3.2.2. alaviitteen 81 kohdalla.

4.5. Menettelyn vireilletulo

4.5.1. Menettelyn oikeuspaikka

4.5.1.1. Varsinainen oikeuspaikka

YrSanL:n 67.2 §:n alkuperäinen sanamuoto (47/93) määräsi saneerausasian käsiteltäväksi siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä velallisella on yleinen oikeuspaikka. Vuoden 1993 ensimmäisessä osittaisuudistuksessa (609/93), joka liittyi alioikeusuudistuksen voimaantuloon, forumsäännös säilyi sisällöllisesti ennallaan. Esitöiden mukaan säännös on laadittu ottaen huomioon vireillä oleva OK 10 luvun uudistus.[145] Viittaus yleiseen oikeuspaikkaan tulisi merkitsemään tämän mukaan sitä, että yhteisömuotoisen velallisen saneerausasia on pantava vireille joko siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä yhteisöllä on rekisteriin merkitty kotipaikka tai jonka tuomiopiirissä yhteisön hallintoa hoidetaan.

> YrSanL:n säätämisessä ei puututtu OK 10:11:ään, joka määrää, mitkä oikeuspaikat ovat tahdonvaltaisia ja mitkä ehdottomia. Lainkohta määrää muun muassa konkurssiforumin ehdottomaksi oikeuspaikaksi.[146] Jos OK 10:11:ää tulkitaan sananmukaisesti eli vastakohtaispäätelmin, saneerausforum olisi tahdonvaltainen. Kirjaimellista tulkintaa ei, sen eräänlaisesta etusijasta huolimatta, ole syytä hyväksyä. Oikeampaa lienee katsoa, että saneerausforumkin on ehdoton.[147]

Vuoden 1993 toisessa osittaisuudistuksessa (1029/93) – tämä uudistus oli vuorostaan osa konkurssimenettelyn uudistamista – YrSanL 67.2 §:n forumsään-

---

[145] HE 1992:182 s. 102. Uudistusta valmistelevan työryhmän puheenjohtaja on Matti Savolainen. Tällä hetkellä valmistelu on keskeytynyt; ehdotus valmistunee aikaisintaan vuoden 1994 loppukeväällä (tieto saatu 17.9.1993 Jan Tönqvistiltä).

[146] *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 61.

[147] Perusteluista lähemmin ks. *Koulu* DL 1993 s. 694. Huomattavasti yleisempää oikeusvertailevasti on, että saneerausforumkin on valinnainen. Muun muassa Yhdysvaltojen oikeudessa saneeraukseen sovelletaan prosessilain yleistä forumsäännöstä, 1408 §:ää. Saneerausmenettelyä voidaan hakea velallisen asuin- ja kotipaikkakunnalla, pääasiallisen liiketoiminnan harjoittamispaikkakunnalla sekä pääasiallisen varallisuuden sijaintipaikkakunnalla. Jos kyseessä on yhtiöiden muodostama kokonaisuus, oikea forum on minkä tahansa yhtiön kotipaikka. Forumin valinta tarkoituksenmukaisuusperustein (eli forum shopping) onkin muodostunut ongelmaksi. Tunnettua on, että saneerausasiat keskittyvät hyvin vahvasti New Yorkin tuomioistuimiin. Keskittymisen syistä ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 215. Kiinteiden forumeiden järjestelmän hajoitti lopullisesti vuonna 1987 säädetty Bankruptcy Rule 1477.a §, joka oikeuttaa myös väärän tuomioistuimen käsittelemään asiaa, jos se on »in the interest of justice or for the convenience of the parties.»

nöksen sanamuotoa jälleen muutettiin. Saneerausmenettelyä koskevan asian käsittelee tuomioistuin[148], jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Muutosta perusteltiin forumsäännösten yhdenmukaistamisella; saneerauksessa ei ole syytä tehdä eroa yksityisen elinkeinonharjoittajan ja yhteisöjen kesken. Saneerausforum on yksinomainen. Oikean forumvalinnan tärkeyttä lisää se, että YrSanL ei tunne siirtomahdollisuutta. Väärään oikeuspaikkaan jätetty hakemus jätetään tutkimatta.

Epäselväksi jäi, miten pääasiallisen hallinnon sijaintipaikka määräytyy.[149] Yksi mahdollisuus on, että kaupparekisterin tiedoille annetaan joko ratkaiseva tai ainakin presumoiva merkitys. Yksityisen elinkeinonharjoittajan ja henkilöyhtiöiden kohdalla voidaan yhtyä ensimmäiseen tulkintaan. Kaupparekisteri mainitsee muun muassa »kunnan, josta toimintaa johdetaan.»[150] Vaikkakin toiminnan johtamispaikka ja pääasiallisen hallinnon hoitamispaikka ovat sinänsä eri asioita, käsitteet ovat siinä määrin päällekkäisiä, että niitä voidaan pitää synonyymeinä.

Yhteisöistä (esimerkkinä osakeyhtiö) kaupparekisteri ilmoittaa kotipaikan ja postiosoitteen.[151] Yhteisölainsäädäntökään ei vaadi, että yhteisölle ilmoitetaan sen yhtiöjärjestyksessä yms. pääasiallisen hallinnon hoitamispaikka. Kaupparekisterin kotipaikan on kuitenkin katsottava luovan (vähintäänkin) presumption. Tästä seuraa, että esimerkiksi osakeyhtiötä voidaan hakea saneerausmenettelyyn sen yhtiöjärjestyksessä ja kaupparekisterissä kotipaikaksi ilmoitetussa forumissa. Jos hakemus jätetään muuhun oikeuspaikkaan, hakijan on osoitettava, että yhtiön pääasiallinen hallinto tosiasiallisesti sijaitsee kyseisellä paikkakunnalla.

> Toinen asia on, missä määrin kaupparekisterin luoma presumptio voidaan hakijan vahingoksi kumota. KauppaRekL 26.2 § antaa kaupparekisterin merkinnöille julkisen luotettavuuden; vilpittömässä mielessä ollutta henkilöä vastaan ei voida tehdä väitettä siitä, että merkintä ei pitänyt paikkaansa. Säännös ei sovellu forumväitteeseen, koska hallinnon sijaitsemispaikka ei ole kaupparekisteriin merkittävä seikka. Rekisterin tietoja käy-

[148] Huomioon on tietenkin otettava pykälän 1 momentin toteuttama saneerausasioiden keskitys nimettyihin alioikeuksiin.

[149] Kansainvälisessä konkurssikonventiossa pää- ja toissijaisen konkurssin suhde määräytyy sen mukaan, missä velallisen pääasialliset intressit ovat (artikla 4). Yhteisöjen kohdalla ko. paikaksi presumoidaan rekisteröintipaikka, ellei muuta osoiteta.

[150] KauppaRekL 4 §, 5 § ja 6 §.

[151] Kotipaikaksi ilmoitetun kunnan ei tarvitse olla hallinnon sijaintipaikka. Kotipaikkakunnan valinta on täysin harkinnanvaraista. Tosin kirjallisuudessa on katsottu, että esimerkiksi osakeyhtiön kotipaikaksi tulisi yleensä määrätä se kunta, jossa yhtiön keskushallinto sijaitsee tai jossa hallitus kokoontuu taikka josta käsin toimitusjohtaja toimii. Näin *Koski–af Schultén*, Osakeyhtiölaki selityksin I s. 41.

tetään päättelyssä, missä hallinto sijaitsee. Näin ollen kaupparekisterin luoma olettama on periaatteessa vastanäytöllä kumottavissa.

Erimielisyyttä voi syntyä toisaalta siitä, mikä on »pääasiallinen hallinto», ja toisaalta siitä, mikä ajankohta on asetettava arvion pohjaksi. Toinen kysymys ratkeaa suhteellisen helposti. Ratkaiseva on hakemuksen vireilletulon hetki. Sitä edeltävät muutokset vaikuttavat oikeuspaikkaan, myöhemmät ovat irrelevantteja.[152] Sen sijaan ensimmäinen kysymys on ongelmallinen, se vaatii ottamaan kantaa siihen, onko ko. paikka keskushallinnon (yleensä 'pääkonttorin') vaiko toiminnallisen johdon (=toimitusjohtajan) sijaintipaikka. Nimenomaan saneerausmenettelyä ajatellen jälkimmäinen tulkinta on suositeltava.[153]

4.5.1.2. Vireilläolon attraktiovaikutus

YrSanL 67.2 § sääntelee lähtökohtaisesti oikeuspaikkaa, jossa saneeraus*hakemus* tulee käsitellä. Momentin 5 virke muodostaa poikkeuksen lähtökohdasta; se määrää jälkihakemuksen[154] oikeuspaikan. Yksi YrSanL:n forumjärjestelmän kulmakivistä on, että alkuperäinen saneeraustuomioistuin säilyttää toimivaltansa. Vahvistetun ohjelman muuttaminen tai raukeaminen käsitellään virkkeen mukaan siinä tuomioistuimessa, jossa saneerausmenettely oli (päättyessään) vireillä.[155] Momentin 5 virkkeen erityisforum on sekä ehdoton että yksinomainen.

Saneerausforumin yleinen ongelma on forumin ulottuvuus, mitä tarkastellaan kysymyksenä aloitetun menettelyn attraktiovaikutuksesta. Saneerausjärjestelmissä

---

[152] Viime hetken muutosten luoma epävarmuus eliminoidaan eräissä konkurssijärjestelmissä siten, että forum määräytyy sen mukaan, missä yhtiön hallinto sijaitsi pisimpään tietyn hakemusta edeltäneen ajan kuluessa. Yhdysvaltojen prosessilain 1408 §:ssä ko. aika on 180 päivää, Englannin Insolvency Act 117 §:ssä kuusi kuukautta. Jälkimmäisestä säännöksestä ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 181.

[153] Vrt. ehkä *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 73, jonka mukaan ratkaiseva on hallintokeskuksen (pääkonttorin) sijaintipaikka. Ellei selkeästi osoitettavaa hallintokeskusta ole, on eri seikkojen perusteella arvioitava, mihin paikkakuntaan yrityksen liittymä on läheisin. Tällöin merkitystä voidaan antaa myös yrityksen rekisteröidylle kotipaikalle, jos hallintoa hoidetaan sielläkin.

[154] Jälkihakemuksella tarkoitetaan vaatimusta saneerausohjelman muuttamisesta tai raukeamista. Jälkiasiat ovat – toisin kuin menettelyn sisäiset menettelyt – muodollisestikin itsenäisiä hakemusasioita. Koska erityissääntely puuttuu, kyseinen jälkimenettely seuraa periaatteessa HakKäsL:n yleisiä säännöksiä.

[155] HE 1992:182 s. 102. – Forumsäännöksen oikeuspoliittinen perusta lienee prosessiekonominen. Saneeraustuomioistuin on aikaisemman asiaan perehtymisensä takia sopivin käsittelemään jälkihakemuksia. Erityisforumilla on myös käytännön etuja, sillä oikea forum on vaivattomasti ja luotettavasti määriteltävissä.

on tapana erottaa hakemuksen forum saneeraukseen tavalla tai toisella liittyvien menettelyjen forumista.[156] YrSanL 67 §:n sanamuoto ('saneerausmenettelyä koskevan asian') kattaa molemmat osa-alueet. Näin ollen on selvää, että tuomioistuin, jossa saneerausasia on vireillä, on toimivaltainen myös saneerauksen sisäisissä pienoismenettelyissä eli liitännäisasioissa. Toimivalta perustuu tällöin pelkästään saneerausasian vireilläoloon. Myös tämä forum on paitsi ehdoton myös yksinomainen.[157] Sen sijaan tavalliset riita-asiat, joissa saneerattava yritys on asianosaisena, jäävät YrSanL:n forumsääntelyn ulkopuolelle. Niiden oikeuspaikka määräytyy yksinomaan OK 10 luvun oikeuspaikkasäännösten perusteella.[158]

Ohjelmaan otettavia saatavia koskevat väitteet osoitetaan erilliseen oikeudenkäyntiin (YrSanL 75.2 §). Päätöksessä näyttövelvollinen osapuoli osoitetaan määräajassa nostamaan kanne tai saattamaan asia muulla tavoin tutkittavaksi. Oikeuspaikkaan ei oteta kantaa, joten on ajateltavissa, että riita käsitellään saneeraustuomioistuimessa.[159] Useimmiten saatavan selvittäjälle ilmoittanut velkoja on näyttövelvollinen, ja riita päätyisi näin OK 10:1:n yleissäännöksen nojalla velallisyrityksen kotipaikan forumiin, joka yleensä osuu yhteen saneerausforumin kanssa. Saneerausforumin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät suhteellisen yksiselitteisesti takaisinsaantioikeudenkäynnit sekä nähtävästi myös hakijan ja selvittäjän korvausvastuuta koskevat oikeudenkäynnit.

> Hakijalle syntyy korvausvelvollisuus, jos hän hakee ilmeisen perusteettomasti saneeraushakemuksesta (YrSanL 93 §). Selvittäjä ja velkojatoimikunnan jäsen ovat puolestaan velvollisia korvaamaan vahingon, jonka he tuottamuksellaan aiheuttavat velalliselle, velkojalle, takaajalle tai vakuu-

---

[156] Yhdysvaltojen oikeudessa saneerausforum on toimivaltainen ydinmenettelyssä ('core proceeding'), liitännäismenettelyissä ('related proceeding') sekä pääsääntöisesti myös saneerattavaa yhtiötä vastaan ajettavissa riita-asioissa. Poikkeuksena ovat henkilövahingot, joiden forum määräytyy yleisten oikeuspaikkasäännösten nojalla. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 197–208.

[157] Toinen asia on forumin rationaalisuus. Saneerausforum ei välttämättä ole tarkoituksenmukaisin arvioimaan esimerkiksi sitä, milloin vakuusvelkoja saa realisoida sivullisen asettaman vakuuden.

[158] Sen sijaan YrSanL 31 § säätää erikseen puhevallan käytöstä. Velallisella – tai yhteisövelallisen kohdalla velallisen lakimääräisellä edustajalla – on vireillä olevissa oikeudenkäynneissä oikeus käyttää puhevaltaa, ellei selvittäjä päätä ryhtyä käyttämään velallisen puhevaltaa (2 mom.). Jos näin tapahtuu, velallisen oikeus puhevallan käyttämiseen syrjäytyy. Ks. HE 1992:182 s. 83 pykälän 3 momentti oikeuttaa selvittäjän esittämään ja ajamaan vaatimuksia velallisen lukuun, toisin sanoen panna vireille uusia oikeudenkäyntejä. Koska sama oikeus on myös velallisella, puhevalta on uusien, saneerauksen aikana vireilletulleiden asioiden kohdalla rinnakkainen.

[159] Ks. samasta kysymyksenasettelusta konkurssimenettelyssä *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 255–256.

den asettajalle (YrSanL 94 §). Laissa ei, sen enempää kuin valmisteluaineistossakaan, puututa oikeuspaikkaan.

On huomattava, että saneerausforumin tueksi voidaan kummassakin tapauksessa esittää perusteita. YrSanL 93 §:n kanteen käsittelyä saneerausasiassa voidaan perustella prosessitaloudella; kyseinen tuomioistuin on jo valmiiksi perehtynyt saneerausasiaan ja pystyy oletettavasti arvioimaan helpommin hakemuksen perusteettomuutta. YrSanL 94 §:n kohdalla taas on mahdollista viitata konkurssimenettelyn analogiaan. KS 107 §:n tarkoittama, (vahingonkorvauksen kaltainen) tilinmoite kuuluu vakiintuneen tulkinnan mukaan konkurssituomioistuimeen.[160] Koska kyseessä on uusi säädös, poikkeaminen OK 10 luvun yleisestä oikeuspaikasta vaatisi selkeää, vähintäänkin hallituksen esityksen perustelujen tasoista kannanottoa.

4.5.1.3. Konserni

Jos saneerausmenettelyyn haettava yhtiö kuuluu konserniin[161], erityissäännökset oikeuspaikasta ovat tarpeen. Erityissäännökset lisättiin YrSanL 67 §:n 2 momenttiin vuoden 1993 ensimmäisessä osittaisuudistuksessa (609/93). Säännöksillä pyritään keskittämään konsernin yhtiöitä koskevat erilliset (ja itsenäiset) saneerausmenettelyt samaan oikeuspaikkaan. Oikeuspaikka, johon keskitetään, on konsernin emoyhtiön forum. Emoyhtiön saneerausmenettely vetää siis puoleensa konsernin tytäryhtiöitä koskevat saneerausmenettelyt. Pääsääntö on momentin 2 virkkeessä. Virke määrää tytäryhtiön saneerausmenettelyä koskevan asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa, jossa emoyhtiön saneerausmenettely on vireillä. Oikeuspaikka on yhtä aikaa ehdoton ja yksinomainen.[162] Ellei emoyhtiön saneerausta ole vireillä, tytäryhtiön saneerausforum määräytyy 2 momentin pääsäännön eli sen 1 virkkeen mukaan.

Momentissa varaudutaan myös siihen, että emoyhtiön saneerausmenettelyä haetaan sen jälkeen, kun tytäryhtiön saneerausasia on jo tullut vireille. Momentin 3 virke antaa tuomioistuimelle luvan tytäryhtiön saneerausasian siirtämiseen emoyhtiön forumiin. Siirto emoyhtiön oikeuspaikkaan on harkinnanvarainen, ja se voi tapahtua periaatteessa missä menettelyn vaiheessa hyvänsä. Siirtäminen on niin keskeinen käsittelyratkaisu, että tuomioistuimen on varattava menettelyn osallisille (selvittäjä mukaanluettuna) tilaisuus lausua siitä mielipiteensä.

---

[160] Näin jo *Grotenfelt*, Konkursstadgan s. 207. Samoin *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 387.

[161] YrSanL 67.2 §:n laajasta konsernikäsitteestä ks. *Koulu* DL 1993 s. 697. Lain konserniforumista ks. myös *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 73–74.

[162] Kannan perusteluista ks. *Koulu* DL 1993 s. 695.

4.5.1.4. Samanaikainen konkurssi- ja saneeraushakemus

Toinen erikseen säännelty tilanne on konkurssi- ja saneeraushakemuksen yhtäaikainen vireilläolo. YrSanL 67.3 §:n alkuperäinen sanamuoto antoi saneerausmenettelylle attraktiovaikutuksen; menettelyn vireilläollessa tehtävä konkurssihakemus oli käsiteltävä saneerausforumissa. Periaate pysytettiin pykälän myöhemmissä muutoksissa. Päinvastaisesta tilanteesta, jossa konkurssihakemuksen ollessa vireillä tehdään saneeraushakemus, ei ollut säännöksiä. Koska saneeraus- ja konkurssiforumit määräytyvät itsenäisesti, seurauksena oli, että hakemukset saattoivat joutua käsiteltäväksi eri tuomioistuimissa. Näin pohjimmiltaan samaa tosiseikastoa, yhtiön taloudellista tilaa, jouduttiin arvioimaan yhtäaikaa kahdessa tuomioistuimessa hiukan eri näkökulmista. Erillisarviointi taas saattoi johtaa ristiriitaisiin tuloksiin; minkä lisäksi se oli prosessitaloudellisesti epäedullista.[163] Nimenomaisen siirtosäännöksen puuttuessa myöhempää, eri tuomioistuimessa tehtyä saneeraushakemusta ei voitu siirtää siihen tuomioistuimeen, joka käsittelee konkurssihakemusta.

Osittaisuudistuksessa (1029/93) YrSanL 67 §:ään lisättiin 6 virke, joka kuuluu:

> Jos konkurssihakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tehdään saneeraushakemus, tuomioistuimen on, jos se ei ole asiassa toimivaltainen, siirrettävä saneeraushakemus hakijan pyynnöstä toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Uudistuksen tavoite on rajallinen joskin sinänsä rationaalinen. Siirtämismahdollisuus estää virheellisestä oikeuspaikkatulkinnasta muutoin aiheutuvan oikeudenmenetyksen. Siirtäminen säilyttää saneeraushakemuksen vireilläoloon liittyvät oikeusvaikutukset – ennen kaikkea saneerausasian konkurssia lykkäävän vaikutuksen.[164] Sen sijaan siirtosäännös ei ratkaise varsinaista ongelmaa eli eri tuomioistuimissa vireillä olevia menettelyjä; se päinvastoin hajottaa jo kertaalleen samassa tuomioistuimessa vireille tulleet hakemukset eri tuomioistuimiin.

Säädettävän lain kannalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu olisi ehkä ollut asiayhteyteen perustuva oikeuspaikka. Tällöin lähdettäisiin siitä, että vireilletullut konkurssihakemus tekee tuomioistuimesta toimivaltaisen myös saneeraushakemuksen käsittelyyn. Vaikka oikeus pyytää siirtämistä onkin periaatteessa rajat-

[163] Yksi konkreettinen haitta on tuomioistuinten välisen tiedonvälityksen välttämättömyys. Koska saneeraushakemuksen vireilläolo lykkää konkurssiasian käsittelyä (arg. YrSanL 24.1 §), konkurssiasiaa käsittelevän tuomioistuimen on periaatteessa tiedettävä saneerausasian käsittelyn kulloinenkin vaihe.

[164] Saneeraushakemuksen tekijä voi siis jättää tietoisestikin hakemuksensa väärään foruumiin ja pyytää samalla sen siirtämistä.

tu hakijaan, sama oikeus lienee annettava myös niille menettelyosallisille, jotka ovat yhtyneet hakemukseen. Ulkopuolinenkin intressitaho (esim. paikalla ollut velallinen tai velkoja) pystyy estämään hakemuksen tutkimatta jättäminen tekemällä välittömästi oman hakemuksensa samassa forumissa ja pyytämällä *sen* siirtämistä oikeaan forumiin.

Säädettävässä laissa hakemuksen siirtäminen voisi olla harkinnanvaraista. Toisin sanoen 'väärä' tuomioistuin saisi, jos se katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi, siirtää hakemuksen 'oikeaan' forumiin. – Vaikka forumjärjestelmän jäykkyys haluttaisiinkin säilyttää, yleissäännös saneerausasian siirtämisestä olisi aiheellinen. Muutoin yksinomainen forumsäännös saattaa viedä saneerausasian oikeuspaikkaan, joka on yksittäisessä tapauksessa epärationaalinen. Koska asian siirtäminen riippuu tuomioistuimen harkinnasta, siirtämiseen ei liity samaa forum shopping -riskiä kuin laajaan valinnaisuuteen.

Voimassaolevaa oikeutta ajatellen kannattaa korostaa, että YrSanL 67 § (tai KS 1c §) ei syrjäytä OK 10:29:n yleissäännöstä. Hakija voi vielä tutkimattajättämispäätöksestä valittaessaan vaatia, että asia siirretään oikeaan forumiin.

Saneeraushakemuksen siirtäminen edellyttää hakijan pyyntöä. Järjestely on vertailevasti suhteellisen harvinainen; koska toimivalta tutkitaan viran puolesta, on luontevaa, että siirto oikeaan oikeuspaikkaan tapahtuu viran puolesta.[165] Valittua menettelytapaa ei lähemmin perustella.[166] Selvää tietenkin on, että tuomioistuimen, joka katsoo että se ei ole toimivaltainen, tulee ilmoittaa toimivallan puuttumisesta hakijalle ja näin varata hakijalle tilaisuus ko. pyynnön esittämiseen.[167]

---

[165] Tällä kannalla on muun muassa Ruotsin KL (2:2). Sen sijaan Yhdysvaltojen Bankruptcy Rule 1014.a § sitoo siirtämisen menettelyosallisen ajoissa tehtyyn pyyntöön ('on timely motion of a party in interest').

[166] YrSanL 67 §:n siirtosäännös lienee lainattu vastaavasta KS:n siirtopykälästä (1c § 1026/93). Sen perusteluista – tai pikemminkin niiden aukollisuudesta – ks. HE 1993:216 s. 6. Muutosta perustellaan sillä, että hakijan ei enää tarvitse turvautua muutoksenhakuun ko. edun säilyttääkseen, mitä OK 10:29 muutoin edellyttäisi.

[167] Informointi ei tuota ongelmia silloin, kun saneerausasiassa järjestetään suullinen käsittely. Jos hakemusta käsitellään kansliassa, tuomioistuimen kannattaa pyytää OK 5:15.2:n analogiatuella hakijalta kirjallinen lausuma yksilöidystä kysymyksestä (eli menettelyn oikeuspaikasta).

4.5.2. Hakemus

4.5.2.1. Hakemuksen muoto ja sisältö

Saneerausasia tulee vireille hakemuksesta. YrSanL 69 §:n mukaan hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta on toimitettava tuomioistuimen kansliaan kirjallisena. Erityissäännös syrjäyttää HakKäsL 6.3 §:n yleissäännöksen. Hakemusta ei näin voida tehdä istunnossa; tällainen hakemus on jätettävä tutkimatta. Tässä tapauksessa menettelynedellytyksen puuttumista ei voida korjata täydennyskehotuksella. Myöskään suullista hakemusta ei sallita, vaikka HakKäsL 6.3 §:n yleissäännös sallii hakemuksen esittämisen suullisestikin, jos asia käy selvästi ilmi esitetyistä asiakirjoista. Kansliassa tehdyn suullisen hakemuksen muodostama »puute» on paikattavissa täydennyskehotuksella; istunnossa jätetyn hakemuksen aiheuttama menettelyneste ei ole korjattavissa siten, että hakemuksen oikeusvaikutukset alkaisivat jättämispäivästä.

> Istunnossa esitetty hakemus sallitaan kuitenkin yhdessä poikkeustapauksessa (69.1 § toinen virke). Hakemuksen on oltava tällöinkin kirjallinen. Säännös lisättiin lakiin lakivaliokunnan ehdotuksesta.[168] Jos saneeraushakemus tehdään velallista koskevan konkurssihakemuksen ollessa vireillä, hakemus voidaan antaa tuomioistuimen istunnossa, jossa käsitellään konkurssihakemusta. Poikkeussäännös tulee sovellettavaksi lähinnä velkojaaloitteisen konkurssimenettelyn velallisenkuulustelussa. Hakijana voi olla konkurssia hakenut velkoja, muu velkoja tai – useimmiten – velallinen. Jos velallisen oma hakemus on siirretty jatkokäsittelyyn[169], säännös koskee myös tätä tilannetta.
>
> Poikkeussäännös on valinnainen; hakemus saadaan tällöinkin jättää kansliaan. Istunnossa tehdyllä hakemuksella hakija kuitenkin varmistaa, että hakemukset käsitellään yhdessä eli yhdistetään. Hakemusten etusijajärjestys määrätään YrSanL 24 §:ssä. Korostettakoon, että pykälän rajoitukset konkurssiinasettamiselle syntyvät siitä riippumatta, onko hakemus tehty suoraan istunnossa vaiko YrSanL 69 §:n pääsäännön mukaan kansliassa.[170]

Hakemuksen vähimmäissisältöä ei laissa säännellä, vaan tarkoituksena näyttää olleen, että saneerausasian ratkaisemiseen tarvittavat tiedot sisällytetään hake-

---

[168] Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 s. 7. Poikkeus koskee siis vain hakemuksen vireillepanon tapaa. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 75.

[169] Näistä harvinaisista tilanteista ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 116.

[170] Kansliahakemus aiheuttaa tosin riskin hakijalle, sillä konkurssihakemusta käsittelevä tuomioistuin ei välttämättä saa tietää (esimerkiksi juuri hetkeä aikaisemmin) jätetystä saneeraushakemuksesta.

muksen liitteisiin.[171] Yleisistä prosessuaalisista periaatteista seuraa, että hakemuksessa on oltava nimenomainen vaatimus saneerausmenettelyn aloittamisesta.[172] Vaatimus voi olla vaihtoehtoinen konkurssiin asettamista koskevan vaatimuksen kanssa.[173] Hakemuksessa on lisäksi ilmoitettava, mihin YrSanL 6.1 §:ssä määriteltyyn aloittamisperusteeseen hakemus tukeutuu.[174] Hakemusta varten ei (toisin kuin yksityishenkilön velkajärjestelyssä) ole vahvistettu kaavaketta.

Jos hakijana on velkoja, hänen on mainittava, mihin hänen aloiteoikeutensa perustuu. Toisin sanoen hänen on hakemuksessaan tai sen liitteissä annettava vireillepano-oikeuden arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Velkojan kohdalla riittää, että velkoja yksilöi saatavansa ilmoittamalla sen peruste ja määrä. Todennäköisen velkojan on puolestaan ilmoitettava, mitä taloudellisia menetyksiä velallisen maksukyvyttömyys hänelle tulisi aiheuttamaan. Yksilöinti vaatii sekä menetyksen perusteen että sen arvioidun määrän ilmoittamista. Jos menettelyn aloittamiselle on lain 7 §:n mukainen este, menettelyn aloittamiseen oikeuttava vastasyy on samoin ilmoitettava.

Mikäli hakemus ei täytä mainittuja vähimmäisvaatimuksia, tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava sen täydentämisestä. Täydentäminen tapahtuu joko HakKäsL 9 §:n täydennyskehotuksella tai materiaaliseen prosessinjohtoon kuuluvan kyselyoikeuden käytöllä. Jälkimmäinen on mahdollinen vain suullisessa käsittelyssä.

---

[171] *Liukkonen* DL 1994 s. 34.

[172] Hakemuslainkäytölle tunnusomaisena piirteenä on pidetty lievää yksilöintiä. Hakemuksen ei tarvitse täyttää perinteisessä siviiliprosessissa haastehakemukselle asetettuja vaatimuksia. Riittäväksi on katsottu, että tuomioistuin ymmärtää, mistä on kysymys. Näin *Grunsky*, Grundlagen des Verfahrensrechts s. 49. Tämä näkemys, joka heijastuu myös HakKäsL:n säännöksissä hakemuksen sisällöstä, ei kuitenkaan koske riitaisia hakemusasioita. Riitaisissa hakemusasioissa aktualisoituu sama oikeusturvanäkökohta, joka on perinteisessä siviiliprosessissa johtanut haastehakemuksen sisällön minimivaatimuksiin – vastapuolen tulee pystyä puolustautumaan. Velkoja-aloitteinen maksukyvyttömyysmenettely rinnastuu riitaiseen hakemusasiaan.

[173] Vaihtoehtoisista vaatimuksista ja niiden ratkaisujärjestyksestä (= ensisijaisuusjärjestyksestä) ks. *Koulu* DL 1993 s. 709–716.

[174] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 58. Kyseenalaisempaa on, tuleeko hakemuksesta ilmetä, miksi kyseinen aloittamisperuste on käsillä. Nähdäkseni tällaista vaatimusta ei voida asettaa; kysymys aktualisoituu vasta aloittamisharkinnassa. Vrt. mt. s. 59 ja 69. Jos hakemus perustuu 2-kohtaan eli uhkaavaan maksukyvyttömyyteen, hakijan on kuitenkin ilmoitettava, minkä »huomattavan taloudellisen edun» turvaamiseksi saneerausmenettely on tarpeen (arg. YrSanL 6.2 §). Huomattakoon, että mitään abstraktien esteperusteiden 'poissulkemista' hakemukselta ei luonnollisestikaan voida edellyttää. Toinen asia on, että erityisesti velallishakijan kannattaa yrittää selittää erityisesti selvityksessä konkretisoituvia (= siitä ilmeneviä) esteperusteita. Näin turhat riitautukset vähenevät. Ks. *Koskelo* mt. s. 59.

4.5.2.2. Hakemukseen liitettävä selvitys

Velallisaloitteinen menettely

HakKäsL 69.2 § sisältää yleissäännöksen hakemukseen liitettävästä selvityksestä. Momentin ensimmäinen virke koskee sekä velkoja- että velallisaloitteista menettelyä. Kummassakin hakemukseen on liitettävä tarpeellinen selvitys velallisesta. Toinen virke koskee pelkästään velallisaloitteista menettelyä. Velallisen on lisäksi liitettävä hakemukseen selvitys velkojistaan, veloistaan ja niiden vakuuksista sekä taloudellisesta tilanteestaan. Pykälän 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuutuksen. Mainitun asetuksen säännös eli YrSanA (55/93) 1 § menee – tosin hyvässä tarkoituksessa eli riittävän tiedollisen perustan varmistamiseksi aloittamispäätökselle – jonkin verran YrSanL 69 §:n sanamuotoa ulommaksi.

YrSanL:ssa ei velallisen vireillepano-oikeutta sidota aineelliseen tosiseikastoon; toisin sanoen velallisella on aina oikeus hakea saneerausmenettelyä.[175] YrSanA kuitenkin tosiasiallisesti rajoittaa velallisen vapaata vireillepano-oikeutta. Velallisen on, asetuksen asettaman selvitysvaatimuksen täyttääkseen, esitettävä *prima facie* näyttöä saneerauksen aineellisten edellytysten olemassaolosta jo hakemusta jättäessään.[176] Hakemukseen on liitettävä muun muassa hyväksytyn tilintarkastajan selvitys velallisen taloudellisesta tilanteesta eli tilintarkastajan lausunto (YrSanA 1 § 8-kohta).[177]

Erityisesti tilintarkastajan lausunnosta

YrSanA ei itse asiassa määrää tilintarkastajan lausunnon asiasisällöstä.[178] Asetuksen prosessuaaliset vähimmäisvaatimukset täyttää hyvinkin 'pyöreä' lausunto.[179] Lausunnon tarkoitus on antaa tuomioistuimelle ja kuultaville velkojille pe-

---

[175] Väärinkäsitysten välttämiseksi korostettakoon, että menettelyn aloittaminen velallisen hakemuksesta on eri asia. Velallisen automaattinen vireillepano-oikeus tarkoittaa todellisuudessa vain sitä, että velallinen saa aina hakemuksensa asiallisesti tutkituksi.

[176] Tämä on sinänsä prosessin yleisten oikeusperiaatteiden mukaista. Hakijalta vaaditaan tietty vähimmäisnäyttö vaatimuksensa perusteista (*actio incumbit probatio*).

[177] Asetuksen vaatimasta vähimmäisselvityksestä ks. esim. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 60–62.

[178] Kirjallisuudessa on katsottu, että tilintarkastajan lausumassa on mainittava, että »velallinen on ainakin jossain määrin maksukyvytön tai tulossa sellaiseksi ellei toimiin nopeasti ryhdytä.» Näin *Jakonen*, Saneeraus s. 17.

[179] YrSanA 1 §:n tarkoittamaa selvitystä tarkennetaan pykälän 2 momentissa. Selvityksen tulee sisältää 'lausunto' velallisyhtiön tilinpäätöksestä ja niistä seikoista, jotka on otettava huomioon arvioitaessa velallisen asemaa tilinpäätöksen perusteella. Selvityksessä on edelleen ol-

rustietoja velallisen asemasta.[180] Siltä ei saa vaatia yksiselitteistä ennustusta esimerkiksi uhkaavasta maksukyvyttömyydestä; vielä vähemmän tilintarkastajalta voidaan edellyttää varmoja kannanottoja vastaisen, muiden (= velkojien) päätettävissä olevan saneerauksen onnistumisesta.[181] Lähtökohdaksi voitaneen hyväksyä periaate, jonka mukaan lausunnon sisällölle asetettavat vaatimukset määräytyvät tilintarkastusta ohjaavan lainsäädännön mukaan. Hyvä tilintarkastustapa vaatii, että tilintarkastajan lausunto on yksityiskohtainen ja perusteltu.[182] Tulkintaan voidaan yhtyä myös legaliteettiperiaatteen asettamasta näkökulmasta.

> Saneerauskäytännössä ongelmana ei ole ollut niinkään lausuntojen liiallinen yksityiskohtaisuus. Pikemminkin käytäntö on lain voimaantulon jälkeen päätynyt väljälle tulkintalinjalle. Lausunto, jossa yksityiskohtiin menemättä todetaan, että velallisyritys täyttää saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset[183], on riittänyt menettelyn aloittamiseen. Sittemmin käytännössä on havaittavissa selvää tiukentumista.[184] Sama ongelma lausunnolle asetettavista vähimmäiskriteereistä esiintyy muissakin saneerausjärjestelmissä. Esimerkiksi Englannin toimitsijamääräyshakemuksiin liitettävät lausunnot vaihtelevat äärimmäisen lyhyistä yksityiskohtaisiin suunnitelmiin siitä, miten uudelleenjärjestely tulisi toteuttaa.[185]

Saneerauslainsäädännössä ei ole säännöksiä tilintarkastajan esteellisyydestä; sen sijaan yhteisölait (esim. OYL 10:5) sisältävät monasti säännöksiä siitä,

---

tava tarpeellisessa laajuudessa tiedot muista seikoista, joilla saattaa olla merkitystä arvioitaessa YrSanL 6 ja 7 §:ssä tarkoitettuja saneerausmenettelyn aloittamisen edellytyksiä. Toinen momentti on kaikenkattavuudessaan tulkinnallisesti täysin 'tyhjä'.

[180] *Koskelo* mt. s. 62–63.

[181] Englannin oikeus tarjoaa kiintoisan vertailukohteen. Hakijalta vaaditaan vastaavan lausunnon ('report') jättämistä, vaikkakaan lausunto ei lain mukaan ole välttämätön. Lausunnon antajana voi kuitenkin olla kuka tahansa lukuunottamatta yhtiön palveluksessa olevia. Kirjallisuudessa suositellaan, että toimitsijaksi ehdotettu henkilö laatii lausunnon. Lausunnossa on mainittava, mitä tavoitteita sen antajan mielestä toimitsijamääräyksellä saavutetaan. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 115–116.

[182] Hyvästä tilintarkastustavasta ks. KM 1992:14 s. 15–16 ja 98–99. Tilintarkastajien yhteisön suositus (tällainen suositus on laadittu myös YrSanA:n mukaisesta selvityksestä) konkretisoi hyvän tilintarkastustavan sisältöä. Ks. HTM-tilintarkastajat ry: Laki yrityksen saneerauksesta. Ohjeita tilintarkastajalle.

[183] Kirjallisuudessa on – perustellusti – katsottu, että tilintarkastajan lausunnolta ei voida edellyttää tällaista kannanottoa. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 64. Toisaalta mahdollinen lausuma ei vähennä tuomioistuimen tehtäviä aloittamisharkinnassa.

[184] Lausunnolle asetettavista vaatimuksista ks. *Koskelo* mt. s. 64–68.

[185] Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Incorporate Insolvency s. 84–86. – On huomattava, että Englannissa Insolvency Act määrää, että myös velkojan on liitettävä vastaava lausunto omaan hakemukseensa. Esittämisvelvollisuus rajaa käytännössä toimitsijamääräyksen hakemisen suurimpien (ja yleensä institutionaalisten) velkojien asiaksi.

millainen henkilö voi toimia tilintarkastajana. Myös tilintarkastajayhteisöjen ohjeet sisältävät suosituksia, joilla pyritään varmistamaan tilintarkastajan riippumattomuus.[186] Vaikka yhteisölakien esteellisyyssäännökset eivät tule suoraan sovellettaviksi saneerausmenettelyssä, tuomioistuin saa lähtökohtaisen selvitysvelvollisuuteensa tukeutuen vaatia, että lausunnon antanut tilintarkastaja on esteetön ja muutoinkin riippumaton velallisesta. Tarvittaessa lausunnon antanutta tilintarkastajaa voidaan kuulla todistajana (*arg.* OK 17:55).[187]

Tilintarkastajan lausunnolla on huomattava vaikutus aloittamisharkintaan. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan, että jos menettelyn aloittamisen edellytykset ovat käsillä lausunnon perusteella, muu selvitys ei ole tarpeen. Perustelujen mukaan menettely voidaan aloittaa, ellei joku velkojista riitauta asiaa. Etuna on, että tuomioistuin ei siten joudu ryhtymään velallisen taloudellisen tilanteen seikkaperäisempään tutkintaan ja arviointiin, ellei kukaan velkojista sitä vaadi.[188] Yleisperustelujen toteamus herättää periaatteellisia kysymyksiä. Ajatusta, jonka mukaan lausunto »sitoisi» tuomioistuinta tai poistaisi tuomioistuimen velvollisuuden täystutkintaan, ei voitane hyväksyä. Tällainen tulkinta siirtäisi tosiasiallisen vallan päättää menettelystä ulkopuoliselle asiantuntijalle.[189] Erittäin todennäköistä on, että esityöt ottavat kantaa pelkästään tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden vaihteluun toisaalta rutiinimaisissa ja toisaalta 'kiperissä' saneerausasioissa.

Tällainen vaihtelu onkin selvästi havaittavissa. Rutiinimaisessa asiassa lausunto, jota ei riitauteta, useimmiten riittää vähimmäisselvitykseksi, jonka nojalla tuomioistuin voi jo siirtyä aloittamisharkintaan. Eri asia on, että hakemukseen liitetty selvitys saattaa antaa aiheen epäillä jonkin YrSanL 7 §:n tarkoittaman esteperusteen olemassaoloa.[190] Tällöin tuomioistuimen selvitysvelvollisuus

---

[186] Ks. esim. ohjeita tilintarkastajalle s. 5. Tilintarkastusta koskeva lainsäädäntö on uudistumassa. Ehdotettu tilintarkastuslaki säätää sekä tilintarkastajan riippumattomuudesta että esteellisyydestä. Laki tulisi koskemaan myös tilintarkastajan toimintaa saneerausmenettelyssä (ehdotettu 1.1 § 3-kohta). Ks. tilintarkastusjärjestelmän kehittämistoimikunnan mietintö KM 1992:14 s. 59 ja 99–103.

[187] Samoin *Koskelo* mt. s. 63 alaviite. – Tilintarkastajan lausunnon täydentämistä käsitellään jäljempänä jaksossa 4.5.3.2.

[188] HE 1992:182 s. 21. Vertailuaineistossakin tuodaan esiin, että tuomioistuin joutuu käytännössä hyvin suuressa määrin luottamaan asiantuntijoiden antaman lausunnon mielipiteeseen. Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 84. Asiantuntijalausunnoista hallintomenettelyssä ks. *Laakso*, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 258.

[189] Eri asia on, että asiantuntijoille on kaavailtu keskeistä roolia velallisyrityksen elinkelpoisuuden selvittämisessä. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 486.

[190] Tällöin esteperuste 'konkretisoituu'. Esteperusteen konkretisoitumista käsitellään laajemmin jaksossa 5.4.

laajenee esteperusteeseen; tuomioistuin joutuu hankkimaan tarvittavan selvityksen ennen päätöksentekoa. Kiperässä saneerausasiassa taas tuomioistuimella on jo lähtökohtaisesti laaja, tilintarkastajan lausunnon ylittävä selvitysvelvollisuus.

Velkoja-aloitteinen menettely

YrSanA 2 § kaventaa YrSanL 69.2 §:n luomaa eroa velallisaloitteisen ja velkoja-aloitteisen menettelyn välillä. YrSanA 2 §:n mukaan hakijana olevan velkojan ja todennäköisen velkojan on liitettävä hakemukseensa muun muassa jäljennös viimeisistä saatavilla olevista tilinpäätösasiakirjoista, selvitys velkojan saatavasta ja hakijan suhteesta velalliseen ja selvitys hakemuksen perusteista. Huomattavaa on, että tässä tapauksessa tilintarkastajan lausuntoa ei vaadita. Käytännössä tosin velkoja-hakijakin esittää välistä tilintarkastajan lausuntoon verrattavaa taloustieteellistä asiantuntijanäyttöä saneerausmenettelyn edellytyksistä.

> Valtiosääntöoikeudellisen ongelman muodostaa YrSanA:n ja YrSanL 69 §:n välinen suhde. Asetus sälyttää velkoja-hakijalle huomattavasti pitemmälle menevän selvitysvelvollisuuden kuin lakiteksti, olkoonkin että muodollisesti asetuksessa tarkoitettu selvitys vielä voitaneen mahduttaa »tarpeellisen selvityksen» piiriin. Toinen asia on, että asetus pyrkii – sinänsä hyvin rationaalisesti – varmistamaan, että tällaisessakin saneerausasiassa saadaan edes jotain aineistoa päätöksenteon pohjaksi.

Laki ja sitä täsmentävä asetus jättävät epäselväksi, miten rationaaliseen päätöksentekoon tarvittava vähimmäisaineisto kootaan velkoja-aloitteisessa menettelyssä. Yksi ratkaisu olisi, että velkoja-aloitteisessa menettelyssä hyväksyttäisiin velalliselle vastainen näyttötaakka. Toisin sanoen velallisen tulisi pystyä osoittamaan, että menettelyn edellytyksiä ei ole. Selvää on, että tällaiseen tulkintaan ei voida yhtyä. Asetuksen tasoisella sääntelyllä ei voida syrjäyttää yleisiä prosessuaalisia periaatteita. Menettelyn hakijan tulee lähtökohtaisesti osoittaa, että menettelyn formaaliset ja asialliset edellytykset vallitsevat. YrSanA:n kasuistisista luetteloista ei tästä syystä voida päätellä, miten menettelyosallisten näyttövelvollisuus ja tuomioistuimen selvitysvelvollisyys määräytyvät.

Kysymys ratkaisuaineiston kokoamisesta näyttää jäävän YrSanL:ssa ratkaisemattomaksi. Lakia säädettäessä on kenties ajateltu, että hakijavelkojan ja velallisen välinen jännite tuottaa automaattisesti tarvittavan ratkaisuaineiston.[191] Adversiaalinen jännite takaa sen, että velkoja esittää saneerausta tukevaa, velalli-

[191] Tämä ratkaisuaineiston tuottaminen onkin vakiintuneesti luettu adversiaaliprosessin eduksi. »The central claim in behalf of the adversarial method's truth finding is that parties have an incentive to discover and produce evidence in their favor and to dispute that in favor of the other party. The open competition is likely to produce the truth.» Näin *Bayles*, Principles of Law s. 87.

nen sitä vastaan puhuvaa aineistoa. Ilmeistä on, että vastakohtaisuuteen perustuva aineistonkeruu edellyttää menettelyn aloittamista suosivaa sääntelyä. Sen puuttuessa (= hakija-velkojalla on näyttövelvollisuus) velallisella ei ole kiihoketta esittää aineistoa taloudellisesta tilastaan. Tällöin velallisen taloudellista tilaa koskevaa aineistoa ei saada kaikkein asiaatuntevimmista lähteestä, velalliselta itseltään. Aineiston keräämisen intressi tuntuu heijastuvan näyttövelvollisuutta määrääviin periaatteisiin. Näin päädytään siihen, että saneerausjärjestelmän tulee sisältää hakijaa suosivia presumptioita.

Kirjallisista lausunnoista todistusaineistona saneerausasiassa

Kuten edellä todettiin, saneerausasiassa esitetään usein selvitystä velallisyrityksen taloudellisesta tilasta ja sen saneerauskelpoisuudesta. Selvitys koostuu kirjallisista, liiketaloustieteen tai laskentatoimen asiantuntemuksen nojalla annettuista lausunnoista. Kysymyksessä on OK 17:44–55:ssä säännelty asiantuntijatodistelu.[192] Asiantuntijatodistelulle ominaista on, että siinä esitetään sekä abstraktit kokemussäännöt että lopputulos, johon säännöt käsiteltävässä yksittäistapauksessa johtavat.[193]

Kyseiseen asiantuntijatodisteluun voivat turvautua sekä hakija että hakemusta vastustava menettelyosallinen. Yksi asiantuntijatodistelun muoto – velallisaloitteisessa menettelyssä hakijalta vaadittava tilintarkastajan lausunto – säännellään saneerauslainsäädännössä. Tilintarkastajan lausunto sisältää yhtäaikaa asiantuntijatodistelun ja todistajanäytön piirteitä. Lausunnossa selostetaan tilintarkastajan faktahavaintoja yrityksestä; toisaalta siinä tehdään havaintojen perusteella ennusteita. Tavallisessa riita-asiassa esitettynä vastaava selvitys herättäisi luultavasti kysymyksen OK 17:11:n soveltamisesta. Jotta parhaan todistuskeinon periaate toteutuisi, OK 17:11 kieltää käyttämästä yksityisluontoisia kertomuksia todisteena.[194]

---

[192] Mainittujen pykälien soveltuvuudesta saneerausasiaan lähtee myös *Koskelo*. Ks. Yrityssaneeraus s. 346. Viranomaisten antamia lausuntoja ei vakiintuneesti pidetä asiantuntijatodisteluna. Näin hallintolainkäytön osalta OM 1994:2 s. 311. Sosiaaliviranomaisen antamasta lausunnosta (eli 'selvityksestä') lapsenhuoltoasiassa ks. *Oulasmaa*, Lapsen edun arvioimisesta Oikeustiede–Jurisprudentia 1992 s. 259–261.

[193] Ks. *Edelstam*, Sakkunnigbeviset s. 382. Asiantuntijalausunnon ja kirjallisten todisteiden erottamisesta ks. mt. s. 211–220.

[194] Kiellon tulkinnasta ks. esim. KKO 1992:76: »Kihlakunnanoikeus oli sallinut kantajan käyttää todisteena kauppakamarin hyväksymän tavarantarkastajan tarkastuspöytäkirjaa ja kunnan rakennustarkastajan pöytäkirjaa kuulematta niiden antajia todistajina kihlakunnanoikeudessa. Hovioikeus oli pitänyt kertomuksia oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:ssä tarkoitettuina yksityisluontoisina kertomuksina ja jättänyt ne huomiotta sekä hylännyt kanteen näyttämättömänä. Hovioikeuden ei olisi tullut hylätä kannetta varaamatta kantajalle tilaisuutta kuulla kertomus-

On huomattava, että YrSanA ja OK 17:11 ovat periaatteessa sopusoinnussa keskenään. YrSanA säätää hakemukseen liitettävästä asiakirjaselvityksestä; OK 17 luku, muun muassa OK 17:11, määrää, miltä osin pelkkä asiakirjatodistelu riittää ja miltä osin todistelun on oltava suullista. Ilmeistä on, että YrSanA:ta ei voida sen matalamman säännöshierarkisen tason takia pitää erityissäännöksenä, joka automaattisesti syrjäyttäisi OK 17:11:n yleissäännöksen.[195] Saneeraushakemuksen joutuisan käsittelyn tarvekaan ei riitä perusteeksi OK 17:11:n sivuuttamiselle.[196] Hiukan keinotekoinen oikeutus tilintarkastajan lausunnon vastaanottamiselle ilman, että tilintarkastajaa kuullaan todistajana, saadaan siitä, että hakemuksen vireilletulon vaiheessa vastakohtaisasetelmaa ei ole vielä muodostunut.[197] Kun saneerausasiassa syntyy vastakohtaisuus (velallinen-velkoja tai velkoja-velkoja), OK 17:11:n kieltoa on johdonmukaisesti sovellettava. Tällöin kielto estää menettelyn myöhemmissä vaiheissa kirjallisten todistajanlausumien käyttämisen saneerausasiassa, ellei kyseinen lausuma täytä OK 17:50:n mukaisen asiantuntijalausunnon tunnusmerkkejä.[198] OK 17 luvun sääntely siis suosii hakijana olevaa velallista, koska hakemusta vastustavan velkojan vastaselvitykselle asetetaan tiukemmat kriteerit kuin velallisen omalle pääselvitykselle.

Asianosaisen käyttämä asiantuntija saa jättää lausuntonsa kirjallisestikin (OK 17:55 verr. 17:50.1); asiantuntijaa kuullaan tuomioistuimessa vain, jos joku asian-

---

ten antajia todistajina oikeudessa tai esittää asiassa muuta näyttöä.» – Vaikka säännökseen ei olekaan puututtu alioikeusuudistuksessa, uudistus johtanee pitkällä tähtäimellä kiellon kiristyvään tulkintaan. Samaan suuntaan vaikuttavat myös ihmisoikeussopimukset. Ks. OM 1994:2 s. 352.

[195] Tietenkin on ajateltavissa, että OK 17:11:n kielto ei ylipäätään ole voimassa hakemuslainkäytössä. Tulkinta, johon en yhdy, on perustettavissa HakKäsL 20 §:n harkinnanvaraiseen viittaussäännökseen.

[196] Vertailun vuoksi todettakoon, että OK 7 luvun turvaamistoimimenettelyn katsotaan kylläkin jäävän OK 17:11:n kiellon soveltamisalan ulkopuolelle. Menettely on nimittäin summaarinen ja kiireellinen siviiliprosessin erityislaji, joka jo sellaisenaan on lainkohdassa tarkoitettu erityinen syy. Näin *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 16–17 ja 25.

[197] Kirjallisuudessa on katsottu, että kielto koskee vain riitaisia hakemusasioita; sen sijaan kieltoa ei noudateta riidattomassa, yksiasianosaissuhteen varaan jäävässä hakemuslainkäytössä. Ks. *Koulu*, Hakemusasioista s. 37–38. Koska todistamiskiellot kuuluvat oikeusturvan menettelyllisten takeiden piiriin ('procedural safeguards'), olettamuksena on niiden yleinen soveltuvuus. Ks. *Cappelletti*, The Judicial Process in Comparative Perspective s. 234–235 ja *Jokela*, Yleisen alioikeusmenettelyn suullisuudesta, välittömyydestä ja keskityksestä Oikeustiede–Jurisprudentia 1988 s. 95–100.

[198] *Savolainen* (Lapsen huolto ja tapaamisoikeus s. 220, erityisesti alaviite 110) katsoo, että lapsenhuoltoasioissa joskus käytetyt psykologien yms. asiantuntijalausumat ovat yleensä OK 17:11:ssä tarkoitettuja kertomuksia, joiden käyttäminen tulisi sallia vain erityisestä syystä.

osaisista sitä vaatii eikä kuuleminen ole ilmeisesti merkityksetöntä[199] tai tuomioistuin pitää sitä tarpeellisina. Henkilö, jota tuomioistuin ei ole määrännyt asiantuntijaksi, on OK 17 luvun todistuskeinojen järjestelmässä kuitenkin käsitteellisesti todistaja. Asiantuntijan status on vain tuomioistuimen tehtävään määräämällä henkilöllä.[200]

> Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan Brandstetter vastaan Itävalta (28.8.1991 nr. 211 s. 351) ottanut kantaa vastatodisteluun asiantuntijan avulla. Ratkaisussa katsottiin, että jutun osapuolelle oli periaatteessa varattava oikeus kutsua "oma" asiantuntijansa kuultavaksi vastapainoksi toisen osapuolen asiantuntijatodistelulle. Tässä yksittäistapauksessa tarjottu vastatodistelu olisi kuitenkin ollut vailla mitään näyttöarvoa, joten ihmisoikeussopimuksen artiklaa 6 (1) ei ollut rikottu.

4.5.2.3. Hakemukseen yhtyminen

Menettelyosallinen (esim. velkoja, jota tuomioistuin kuulee YrSanL 70 §:n nojalla) saattaa ilmoittaa yhtyvänsä saneeraushakemukseen. Hakemukseen yhtyminen on hakemuslainkäytössä hyväksytty asianosaiseksi liittymisen muoto.[201] Hakemukseen yhtyminen voidaan hahmottaa kahdella tavalla. Ensimmäinen tulkitsee hakemukseen yhtymisen uudeksi hakemukseksi, jonka on täytettävä erilliselle hakemukselle asetettavat edellytykset. Vaikka tämä uusi hakemus yleensä käsitelläänkin yhdessä alkuperäisen hakemuksen kanssa, aikaisempi hakemus ei menetä itsenäisyyttään. Tämä tarkoittaa sitä, että hakemusten hyväksymisen edellytykset eivät muutu.[202] Kukin hakemus on sidottu omiin edellytyk-

---

[199] Kuulemista ei juuri voitane pitää saneerausasiassa merkityksettömänä. Ylipäätäänkin se, että todistelun vastaanottamista rajoitetaan, on poikkeuksellista. Todistelun tarpeettomuuden tulee olla hyvin ilmeistä. Todistelun laajasta vastaanottamisesta prosessuaalisena oikeusperiaatteena ks. *Bayles*, Principles of Law s. 58.

[200] OK:n säännökset lähtevät toisin sanoen siitä, että asiantuntija on aina luonnollinen henkilö. Kehitys vie kuitenkin yksityishenkilö-asiantuntijoista kohti asiantuntijaorganisaatioita. Tästä aiheutuvasta muutospaineesta ks. *Nicklisch*, Der teknische Sachverständige im Prozess s. 314–316.

[201] Ks. lähemmin *Koulu*, Hakemusasioista s. 199–201. Hakemukseen yhtyminen on pidettävä erillään hakemukseen vastaamisesta ja sen puoltamisesta. Ks. *Liukkonen* DL 1994 s. 34. – Siviiliprosessissa asianosaiseksi liittyminen on kielletty. Sitä ei myöskään hyväksytä konkurssioikeudessa, jossa jokaista hakemusta käsitellään erillisenä asiana. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeudessa s. 96. Ulosotossa asianosaiseksi liittyminen on ajateltavissa vain pakkohuutokaupassa. Voimassaoleva oikeus ei tätä kuitenkaan salli. Ks. *Koulu*, Legaalisista kiinteistöpanttioikeuksista s. 564–566.

[202] Toisaalta hakemusten erillisyydestä on se etu, että yhden hakemuksen raukeaminen (esim. hakija luopuu) ei vaikuta muiden hakemusten käsittelyyn. Hakemukseen yhtymisessä on oma riskinsä. Jos yhtyminen tulkitaan uudeksi hakemukseksi, uusi hakija ottaa kannettavakseen hakijan korvausvastuun, jos hakemus on ilmeisen perusteeton.

siinsä.[203] Esimerkiksi: velallinen A hakee saneerausta, ja kaksi hänen päävelkojaansa B ja C ilmoittavat YrSanL 70 §:n mukaisessa vastauksessaan »yhtyvänsä» hakemukseen. A:n tulee näyttää toteen velallisaloitteisen menettelyn aloittamisen edellytykset, B:n ja C:n taas kummankin erikseen velkoja-aloitteisen menettelyn edellytysten olemassaolo.

> Saneerausmenettely aloitetaan, jos velallinen A osoittaa olevansa maksukyvytön tai maksukyvyttömyyden uhkaama eikä estettä ole. Koska B:n ja C:n yhtymiset tulkitaan uusiksi hakemuksiksi, velkojienkin on osoitettava velallisen maksukyvyttömyys tai uhkaava maksukyvyttömyys; jälkimmäisessä tapauksessa vaaditaan myös selvitys huomattavasta taloudellisesta edusta.

Toinen tulkinta katsoo aidon asianosaisliitynnän tapahtuneen. Hakemuksen oikeudellisia vaikutuksia arvioidaan ikään kuin hakemus olisi alun perinkin hakijan ja siihen yhtyneiden intressitahojen tekemä.[204] Tämä tuottaa saneerausasiassa prosessitaloudellisen edun. Esimerkkitapauksessa hakemukseen sovelletaan YrSanL 6.1 §:n 1-kohtaa, ja menettely aloitetaan, ellei lain 7 §:n tarkoittamaa estettä ole tuomioistuimen tiedossa.

Koska asianosaisliityntä lyhentää saneerauksen tavoitteille vahingollista epävarmuusaikaa[205], jälkimmäinen tulkinta eli aidon asianosaisliitynnnän salliminen on hyväksyttävissä. Kanta johtaa kylläkin uuteen ongelmaan: jos alkuperäinen hakija (esimerkkitapauksessa velallinen) peruuttaa hakemuksensa, herää kysymys, onko liittyjä-osallisilla oikeus jatkaa hakemusta. Myöntävää vastausta on helppo perustella; järjestelyllä saavutetaan merkittävä prosessitaloudellinen etu.[206] Tosin ongelmaksi jää, mistä saneeraushakemuksen vireilläoloon liittyvät oikeusvaikutukset lasketaan. Teoreettisesti oikeinta lienee katsoa, että liittyjä-osallisten hakemukset tulevat vireille, kun kirjallinen lausuma on saapunut tuomioistuimelle.

---

[203] Hakemusten itsenäisyydellä ei normaalisti ole merkitystä, sillä edellytykset ovat samat hakijoiden lukumäärästä riippumatta. Saneerausmenettely on kuitenkin poikkeus, sillä hakijoiden henkilö ja lukumäärä vaikuttavat. Suosituimmuusasemassa on YrSanL 6.1 §:n 1-kohdan hakemus, jonka tekevät velallinen ja vähintään kaksi velkojaa. Tällöin menettely aloitetaan tutkimatta sen asiallisia edellytyksiä (mutta kylläkin tutkimalla menettelyn aloittamisen esteet).

[204] Tällä kannalla on Yhdysvaltojen konkurssioikeus, jossa konkurssilaissa on liittymisoikeudesta nimenomainen säännös (Bankruptcy Code 303.c §). Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 31: »Creditors may join in the petition after filing with the same effect as if the joining creditor had been one of the original petitioners.» Liittyminen ei kuitenkaan estä hakemuksen hylkäämistä sillä perusteella, että alkuperäinen hakija oli vilpillisessä mielessä.

[205] Hakemuksen jättämisen ja menettelyn aloittamisen välisen ajan minimoinnin tarpeellisuudesta ks. *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 3 ja *Liukkonen* DL 1994 s. 36.

[206] Kantaa voidaan perustella myös sillä muodollisella argumentilla, että YrSanL 70 §:n kirjallisessa lausumassa tapahtuva hakemukseen yhtyminen täyttää säännönmukaisesti YrSanL 69 §:n hakemukselle asettamat minimivaatimukset.

Saneerauskäytännössä kaikki lausumat eivät sijoitu kahtiajakoon hakemukseen vastaaminen/hakemukseen yhtyminen. Lausumat, että velkoja tai velallinen »ei vastusta hakemusta» tai että hän »myöntää hakemuksen», kuuluvat suhteellisen selvästi ensimmäiseen ryhmään. Tällaisilla lausumilla on enintään epäsuoraa todistusarvoa; kysymys kuuluu, mikä merkitys lausumalle annetaan arvioitaessa, onko hakija esittänyt riittävän selvityksen menettelyn aloittamisedellytyksistä.[207] Lausumat eivät toisin sanoen muuta saneerauksen osallisasetelmaa. Lausuma, jossa kuultava ilmoittaa »tukevansa» haetun saneerauksen aloittamista[208], jää tulkinnan ei-kenenkäänmaalle. Se voidaan ymmärtää kummallakin tavalla, joten lausuman antajan tarkoitus tulisi tarvittaessa selvittää prosessinjohtoon kuuluvan kyselyoikeuden käytöllä.[209]

4.5.3. Hakemuksen käsittely

4.5.3.1. Käsittelyn määräaika

Saneerausmenettely tulee vireille, kun hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta jätetään tai se lähetin tai postin välityksin saapuu tuomioistuimen kansliaan (HakKäsL 7 §). Sähköisenä viestinä tehty hakemus katsotaan saapuneeksi tuomioistuimelle, kun se on tuomioistuimen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai se on saapunut tuomioistuimen tietojärjestelmään.[210] YrSanL ei määrää, missä ajassa hakemus on ratkaistava. Erityissäännöksen puuttuessa noudatetaan lain yleissäännöstä. Hakemukseen sovelletaan HakKäsL 8 §:n määräystä hakemuksen käsittelystä kansliassa. Pykälä määrää, että hakemus on käsiteltävä heti tai viimeistään seitsemän päivän kuluessa, ellei estettä ole.[211] Saneeraukseen sovi-

---

[207] Saneerauskäytännössä on korostettu, että hakemuksen puoltaminen tai vastustaminen on aina perusteltava. Ks. *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 4. Lausumien pyöreydestä huomauttaa myös *Liukkonen* (DL 1994 s. 35). Kun vastaaminen on periaatteessa vapaaehtoista, on selvää, että tuomioistuimelle ei ole käytettävissään mitään keinoja perustelujen saamiseksi. Sitä paitsi perustelematontakin puolto tai vastustus joudutaan joka tapauksessa ottamaan huomioon harkittaessa, onko yritys jatkamiskelpoinen (YrSanL 7.1 § 5-kohta). Lausuma antaa nimittäin viitteen siitä, mikä velkojien asenne tulee olemaan saneerauksen sisällöstä päätettäessä. Välittömästi aloittamisharkintaa 'syventävä' vaikutus on luonnollisestikin vain perustellulla vastustuksella. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 82.

[208] Tätä sanamuotoa käytettiin tunnetussa Polar-Yhtymä Oy:n saneerausasiassa.

[209] Näin on meneteltävä, jos kysymys hakemukseen yhtymisestä aktualisoituu menettelyssä (esim. hakijan peruuttaessa hakemuksensa).

[210] Laki sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa (594/93) 3 §.

[211] Esimerkkinä pätevästä esteestä mainitaan HakKäsL:n perusteluissa se jo hiukan arkaistinen tilanne, että kansliapaikkakunnan ulkopuolella pidettävän istunnon takia hakemusta ei ehditä määräajassa käsittelemään. Ks. HE 1985:90 s. 12.

tettuna: kyseisessä määräajassa tuomioistuimen on tutkittava, onko saneerausasiassa tarpeen vaatia HakKäsL 9 §:n mukaista hakemuksen täydentämistä. Ellei täydentämistä tarvita, tuomioistuimen on ryhdyttävä YrSanL 70 §:n tarkoittamiin välitoimenpiteisiin.

YrSanL ei määrää saneerausasioita kiireellisiksi.[212] Nimenomaisen kiireelliseksi julistavan säännöksen puuttuminen on luultavasti tietoinen valinta. Tuomioistuimelta edellytetty täystutkinta ja kiireellisyys ovat tavallaan yhteismitattomia. Lain vaikenemisesta huolimatta ratkaisu menettelyn aloittamisesta on tehtävä mahdollisimman nopeasti, sillä hakemuksen vireilläolo haittaa velallisyrityksen liiketoimintaa.[213] Toisaalta taas monimutkaisten aloittamistosiseikastojen arviointiin vaaditaan tietty vähimmäisaika.[214]

Määräaikaa, jossa tuomioistuimen on otettava kantaa YrSanL:n saneerauksen aloittamiselle asettamiin edellytyksiin, ei ole asetettu. Suuntaa antava määräaika saadaan kuitenkin HakKäsL:n yleisistä säännöksistä eli 8 §:stä.[215] On huomattava, että HakKäsL 8 § koskee hakemuksen »käsittelemistä» – ei sen asiallista ratkaisemista. Hakemusasioiden lähtökohtaisen yksinkertaisuuden huomioonottaen »hakemuksen käsittelemisellä» on HakKäsL:ssa tarkoitettu ainakin pääsääntöisesti myös asian ratkaisemista. Näin tulkittuna 8 § ei säädä pelkästään käsittelyn aloittamisesta vaan myös tuomioistuimen velvollisuudesta päätöksentekoon.[216] Tästä seuraa, että aloittamispäätös on tehtävä heti tai viimeistään seitsemän päivän kuluessa siitä, kun hakemusta on täydennetty *ja* intressitahojen lausumille varattu määräaika päättynyt.[217]

---

[212] Sen sijaan saneerausasioissa tehtyjen valitukset on hovioikeuksien työjärjestyksissä yleensä määrätty kiireellisiksi.

[213] Kirjallisuudessa onkin vaadittu mahdollisimman nopeaa aloittamispäätöstä. Ks. Yrityssaneerausopas s. 74.

[214] Muut saneerausjärjestelmät eivät tarjoa luotettavaa vertailukohtaa. Jos hakemislegitimaatio on vain velallisella eikä aineellista täystutkintaa suoriteta, on luonnollista vaatia, että päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta tai hakemuksen hylkäämisestä tehdään heti. Näin esim. SOU 1992:113 s. 425.

[215] Vrt. Yrityssaneerausopas s. 75.

[216] HakKäsL:n esitöissä todetaan, että uudella lailla ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä (= silloista) käytäntöä, jossa istunnossa käsiteltävänä hakemusasia on otettava käsiteltäväksi heti ja ratkaistava välittömästi, ellei asian lykkäämiseen uuteen istuntoon ole aihetta. Ks. HE 1985:90 s. 12. Konkurssimenettelyssä on vanhastaan ollut sääntönä, että käsittely tapahtuu yhdessä tilaisuudessa, so. lykkäyksiä ei myönnetä. Ks. *Lager*, Konkurssiinasettamispäätöksestä prosessuaalisena ratkaisuna LM 1986 s. 751–752.

[217] Näin nähdäkseni myös VJL:n osalta *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 90, jotka lausuvat: » ... Asian käsiteltäväksi ottaminen ei välttämättä tarkoita ratkaisun tekemistä väliaikaisesta kiellosta tai velkajärjestelyn aloittamisesta... Velkajärjestelyhakemuk-

> On selvää, että yrityskoolla ei teoriassa voi olla aloittamisharkintaa nopeuttavaa vaikutusta, vaikkakin suuryrityksen kohdalla epävarmuustila saa aikaan laajoja seurausvaikutuksia. Käytännössä ratkaisunopeus kuitenkin on – ei niinkään yllättävästi – kääntäen verrannollinen saneerausmenettelyn kohteena olevan yrityksen kokoon. Mitä suurempi yritys on kysymyksessä, sitä nopeammin aloittamispäätös tehdään. Oikeuskäytännössä pyydetään välistä saneeraushakemuksen käsittelyn lykkäämistä tai keskeyttämistä, kunnes tietty seikka on ratkennut.[218] Vaikkakaan lykkäämistä tai keskeyttämistä ei ole kielletty, ratkaisun siirtäminen ei vireilläolon kielteisten vaikutusten takia juuri ole rationaalista.

Vaatimus asian ratkaisemisesta heti tai viimeistään seitsemäntenä päivänä koskee saneerauksen myöhempiäkin käsittelyvaiheita (esim. esitystä saneerausohjelmaehdotuksen vahvistamisesta). Määräaikaa sovelletaan myös saneerausmenettelyssä syntyviin erillisiin hakemusasioihin ('pienoisprosesseihin'). Vaikka saneerausasia onkin periaatteessa kiireellinen, on huomattava, että menettelyn myöhemmissä vaiheissa ei ole vastaavaa (= aloittamispäätökselle ominaista) tarvetta pikaisiin (vaikkakin ehkä vääriin) ratkaisuihin.

YrSanL:n mukaisessa saneerausmenettelyssä menettelyn kulku (eli aikataulu) on täysin tuomioistuimen määräämisvallasta. Tuomioistuin päättää menettelyn etenemisestä aina yksittäistapauksen ja oman työtilanteensa mukaisesti. Jos vireillä on yhtäaikaa hakemus saneerausmenettelystä ja konkurssista, menettelyjen yhteensovittaminen määrää saneeraushakemuksenkin käsittelyvauhdin.

4.5.3.2. Täydennyskehotus

Täydennyskehotuksen soveltamisala

Saneeraushakemukseen sovelletaan HakKäsL 9 §:n määräyksiä hakemuksen täydentämisestä. HakKäsL:n lähtökohtana on, että hakemuksen puutteellisuudet eivät johda sen välittömään hylkäämiseen tai tutkimatta jättämiseen. Hakijalle on varattava tilaisuus hakemuksen täydentämiseen. Vasta jos täydennyskehotus laiminlyödään, hakemusta ei tutkita. Klassinen täydennyskehotuksiin liittyvä ongelma on, tarkoittaako täydentäminen pelkästään asiakirjojen puutteita (eli ns.

---

sen toimittaminen tuomioistuimeen ei siis välttämättä johda velkajärjestelyn aloittamiseen sanotussa ajassa.»

[218] Esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuden tuomion 24.6.1993 No 1398 (Diaarino S 93/298) tarkoittamassa tapauksessa velallisyhtiö pyysi keskeyttämään hakemuksensa käsittelyn, kunnes yhtiön ja sen suurimman velkojan välistä osakassopimusta koskeva riita oli ratkaistu välimiesmenettelyssä. Keskeytyspyyntö hylättiin viittaamalla menettelyn aikana syntyviin velkoihin.

muodollisia puutteita) vaiko myös puutteita niissä aineellisissa tosiseikoissa, joiden olemassaoloa hakemuksen menestyminen vaatii.[219] Vaikka täydennysinstituution syntyhistoria antaa jossain määrin tukea ensimmäiselle tulkinnalle, aihetta tällaiseen prosessitaloudellisesti epämielekkääseen rajaukseen ei ole. Muodollisia puutteita – eli menettelynedellytyksen puuttumista[220] – ja hakemuksen hyväksymisen asiallisten edellytysten puuttumista[221] on ylipäätään vaikea pitää erillään. Sitäpaitsi HakKäsL 9 § puhuu erittelemättä »puutteellisesta hakemuksesta». Käytännössä täydennyskehotusta käytetään kummankin puutetyypin korjaamiseen.[222] Ilmeistä on, että selvitystä voidaan vaatia täydennyskehotuksella myös niistä tosiseikoista, jotka muodostavat YrSanL 7.1 §:n mukaisen esteen menettelyn aloittamiselle.[223] Asia erikseen on, milloin tuomioistuimen menettelyn optimointiteorian mukaan kannattaa antaa kehotus esteperuste-tosiseikasta. Pääsääntö on, että esteperusteen tulee konkretisoitua aineistossa, so. velallisen (tai muun) hakijan jättämissä asiakirjoissa, hänen suullisissa lausumissaan, muiden menettelyosallisten kirjallisissa vastineissa jne. Konkretisoitumiseen ei kuitenkaan riitä esimerkiksi se, että yksittäinen velkoja erittelemättä viittaa esteperusteeseen.

> Tuomioistuin voi myöhemminkin (esimerkiksi jo aloittamisharkinnan aloitettuaan) ottaa vireilletulon edellytyksissä olevan puutteen huomioon.[224] Usein vasta velallisen ja muiden intressitahojen kuuleminen tuo riittävästi aineistoa, jotta tuomioistuin pystyy ottamaan kantaa sekä yleisten ha-

---

[219] Kirjaamisasioissa täydennyskehotusta voidaan käyttää periaatteessa vain silloin, kun tietty asiaintila vallitsee jo hakemushetkellä mutta hakija ei ole esittänyt siitä riittävää (asiakirja)selvitystä. Kehotukseen ei voida turvautua, jos saannossa on materiaalinen virhe tai puute. Ks. *Koulu–Tepora*, Lainhuuto- ja kiinnitysmenettely s. 75.

[220] *Virolainen*, Materiaalisesta prosessinjohdosta s. 322 ja erityisesti hakemuslainkäytön osalta s. 427.

[221] Tämä johtuu pohjimmiltaan siitä, että YrSanA formalisoi asialliset edellytykset. Ongelma hakemuksen hyväksymisen (= saneerauksen aloittamisen) edellytyksistä muuttuu kysymykseksi, ovatko menettelynedellytykset olemassa (= säädetyt asiakirjat mukana.)

[222] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 75. – Täydennyskehotussäännöstöä sovelletaan myös, kun tuomioistuimelle jätetään vieraskielinen (so. muu kuin suomen- tai ruotsinkielinen) asiakirja. Asiakirjan esittäjälle varataan toisin sanoen tilaisuus käännöksen toimittamiseen. Vasta jos tämä ei johda tuloksiin, asiakirja jätetään tutkimatta. Vieraskielisistä asiakirjoista hallintolainkäytössä ks. OM 1994:2 s. 429.

[223] Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 75–76 ja *Liukkonen* DL 1994 s. 34, jotka katsovat, että hakijana olevalta velalliselta ei voida pyytää selvitystä esteperusteesta eli etsiä perusteita hakemuksen hylkäämiseen. Rajoitus seuraa väittämistaakasta.

[224] Konkurssin osalta ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 97. Asianmukaisesti noudatettu täydennyskehotus ei 'prekludoi' menettelynedellytysten puutteita. Ks. *Liukkonen* DL 1994 s. 45 alaviite 34.

kemusasian vireilletulon edellytysten että saneerausasian erityisten edellytysten täyttymiseen.

Kirjallisuudessa on katsottu, että täydennyskehotusta voidaan käyttää myös tilintarkastajan lausunnon asiasisällön täydentämiseen.[225] Tulkintaan ei voida ainakaan varauksetta yhtyä. Täydennyskehotus on luvallinen sikäli kuin lausunto ei sisällä YrSanA 1 §:n 8-kohdan vähimmäistietoja. Tällaisia tietoja ovat lausumat hakemukseen liitetyistä tilinpäätöksestä tai välitilinpäätöksestä. Harkinnanvaraisia tietoja eli lausumia seikoista, jotka »on otettava huomioon arvioitaessa velallisen taloudellista tilaa» tai joilla »saattaa olla merkitystä arvioitaessa saneerausmenettelyn aloittamisen edellytyksiä», ei voida vaatia. Tällöin täydennyskehotuksessa ei voida yksilöidä vaadittavaa selvitystä.

HakKäsL 9 § määrää, että hakijaa on kehotettava täydentämään hakemustaan määräajassa, jollei täydentäminen ole asian käsittelyn kannalta tarpeetonta. Tarpeetonta täydentäminen on esimerkiksi silloin, kun puute on vähäinen ja se korjaantuu itsestään menettelyssä.[226] Täydennyskehotusta ei myöskään anneta, jos on selvää, että asia on joka tapauksessa jätettävä muulla perusteella tutkimatta tai hylättävä.[227] Tästä syystä kehotus on saneerausasiassa tarpeeton esimerkiksi silloin, kun ehdoton edellytys puuttuu eikä puute ole korjattavissa (väärä forum, yritys jää lain soveltamisalan ulkopuolelle).[228] Sen sijaan täydentämiskehotus saattaa olla aiheellinen, jos hakemus tehdään, vaikka velallinen on konkurssissa (YrSanL 24.2 §). Tällöin hakijaa kehotetaan esittämään selvitys siitä, että konkurssimenettely on lakannut.

Laissa ei ole säädetty, mikä on täydennyskehotuksen ja YrSanL 70 §:n säännöksen vastapuolen kuulemisen suhde. Pääsääntöisesti täydennyskehotus on ensisijainen; tuomioistuimen tulee täydennyskehotuksin varmistua siitä, että menettelynedellytykset ovat olemassa. Kuulemisvaiheeseen siirrytään vasta tämän jälkeen. Eri asia on, missä tapauksissa tämä on prosessitaloudellisesti mielekästä. Menettelyosallisten kuuleminen saattaa tuottaa senkin selvityksen, jonka keräämiseen täydennyskehotuksella pyrittiin. Tuomioistuimella on näin laaja harkintavalta sen päättäessä, milloin hakijalta vaaditaan selvitystä ja milloin saneerausasian käsittelyä jatketaan suoraan kuulemisvaiheeseen.[229] Väärinkäsitysten

---

[225] Näin *Koskelo* mt. s. 76. Kehotus suunnataan velallishakijaan. Ks. myös *Liukkonen* DL 1994 s. 34.

[226] Täydentämisestä riita-asiain oikeudenkäynnissä ks. esim. *Virolainen*, Alioikeusuudistus I s. 130.

[227] Näin HE 1985:90 s. 13. Samasta kysymyksestä VJL:n kannalta ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 92.

[228] Hakemuksen tutkimatta jättämisestä ks. *Koskelo* mt. s. 77.

[229] Täydennyskehotuksen ydinalueeksi jää näin ilmeisen perusteettomien hakemusten tor-

välttämiseksi korostan, että hakemus voidaan jättää tutkimatta ilman, että saneerausasia etenee kuulemisvaiheeseen saakka.[230] Eri asia on hakemuksen välitön hylkääminen, johon palataan jäljempänä.

Täydentämiskehotusta voidaan turvautua sekä kansliakäsittelyn että istuntokäsittelyn yhteydessä. Ensimmäisessä hakijaa kehotetaan toimittamaan lisäselvitys määräpäivään mennessä tuomioistuimen kansliaan asian jatkokäsittelyyn. Kehotus on liitettävissä myös suulliseen käsittelyyn; tällöin hakijaa vaaditaan esittämään selvitys suullisessa käsittelyssä. Tämä vaihtoehto lienee käytännössä poikkeuksellinen. Täydentämiskehotuksia annetaan HakKäsL:n sanamuodon mukaan vain yksi.

> Täydennyskehotusten määrän rajoittamisella pyritään vähentämään tuomioistuimen työmäärää. Eri asia on, että koska hakijalla on aina mahdollisuus uudistaa hakemuksensa, rajoitussäännöllä ei välttämättä saavuteta prosessitaloudellisia säästöjä; asia tulee kuitenkin uudelleen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Vaikka tuomioistuimella ei ole velvollisuutta antaa samassa asiassa useampia kehotuksia, se voi tietenkin menetellä toisinkin. Tätä voidaan suositella nimenomaan saneerausasioissa, joissa hakijan on vaikea kerralla esittää kattavaa ja riittävää selvitystä monimutkaisista aloittamistosiseikastoista.

Täydennyskehotuksen laiminlyönnin seurauksista

Ellei täydennyskehotusta noudateta, asia on jätettävä tutkimatta, ellei asiaa laiminlyönnistä huolimatta voida ratkaista (HakKäsL 12.2 §). Asia erikseen on, mikä vaikutus liian myöhään saapuneella (mutta siis periaatteessa välttämättömällä) selvityksellä on. Täydennyskehotuksen määräaika ei lähtökohtaisesti ole preklusiivinen; myöhemminkin saapunut aineisto saadaan näin ottaa huomioon, ellei tuomioistuin ole jo tehnyt ratkaisuaan (= jättänyt hakemusta tutkimatta). Muunlainen tulkinta veisi itseisarvoiseen formalismiin.[231] Johdonmukaisuus vaatii, että täydennyskehotuksen määräaikaa voidaan pidentää useitakin kertoja ja että pi-

---

juminen, jolloin kehotus karsii toivottomat hakemukset jo ennen vastapuolen kuulemista. Ns. rajatapauksissa täydennyskehotusta tulee käyttää pidättyvästi sikäli kuin kysymys ei ole selkeästi prosessuaalisista menettelyn edellytyksistä.

[230] Tämä on kuitenkin suhteellisen harvinaista. 8.2. – 31.12.1993 käsiteltiin tuomioistuimissa yhteensä 593 saneerausasiaa. Tästä yhteismäärästä 445 tapauksessa käsittelyä jatkettiin aloittamisharkintaan saakka, 50 hakemusta jätettiin tutkimatta, 51 tapauksessa velallisen konkurssi esti menettelyn aloittamisen ja 139 hakemusta hylättiin. Ks. konkurssitiedote 2/1994.

[231] Hallintolainkäytössä on päädytty samaan kantaan; »...myöhäänkin saapunut selitys olisi otettava huomioon, jollei asian käsittely ole jo edennyt niin pitkälle, ettei selitystä voida enää ottaa mukaan.» Näin OM 1994:2 s. 307–308.

dentäminen voi tapahtua myös määräajan päätyttyä. Pidennys merkitsee tässä tapauksessa asiallisesti sitä, että tuomioistuin ei ryhdy ratkaisemaan asiaa, ennen kuin tietyn ajan kuluttua.

Pykälän 2 momentti sallii muunkin menettelyn; erityisestä syystä hakemusasian käsittely voidaan lykätä.[232] Toista momenttia on tulkittava lainkohdan 1 momentin yhteydessä. Ellei hakija laisinkaan reagoi kehotukseen (toisin sanoen hän ei toimita mitään selvitystä eikä pyydä käsittelyn jatkamista), hän ei 1 momentin mielessä jatka hakemustaan.[233] Tällöin asia jätetään sillensä. Toisen momentin loppuvirke pelkästään osoittaa, että täydentämiskehotuksen perusteena oleva arvio uuden aineiston tarpeellisuudesta ei sido tuomioistuinta. Vaikka kehotus laiminlyödäänkin, tuomioistuin saa ratkaista asian. Voidaan kuitenkin väittää, että ratkaisun on (ainakin) pääsääntöisesti tapahduttava menettelyosallisen hyväksi.[234] Myönteisesti asia olisi ratkaistavissa sekä totaalisen että osittaisen (= hakija toimittaa puutteellisen lisäselvityksen) laiminlyönnin jälkeen. Vastaavasti näyttäisi siltä, että jos hakija nimenomaan vaatii ratkaisua – muotoiltiinpa vaatimus »hakemuksen jatkamiseksi» tai ratkaisuvaatimukseksi – tuomioistuimen asiaratkaisulla ei ole rajoituksia. Tällöin ratkaisu saisi olla hakijalle vastainenkin, toisin sanoen hakemus hylättäisiin.

> Helsingin käräjäoikeuden käyttämä täydennyskehotuslomake tarkentaa lakimääräisiä uhkia. Jos hakija ei »toimita tuomioistuimelle asiakirjoja ja selvitystä tai ei erikseen kirjallisesti pyydä asian käsittelyn jatkamista, asia jätetään sillensä.» Jos taas hakija »muutoin» laiminlyö kehotuksen noudattamisen, asia voidaan puutteellisuuden vuoksi jättää tutkimatta tai ratkaista esitetyn aineiston nojalla. Tällöin hakemus voidaan hylätä. Ensimmäinen uhka on tarkoitettu sovellettavaksi silloin, kun hakija ei toimita

---

[232] On huomattava, että HakKäsL:ssa ei ole säännöstä täydennyskehotuksen määräajan pidentämisestä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että tuomioistuin voi pyynnöstä pidentää kehotuksen määräaikaa. Ks. esim. Rovaniemen hovioikeus päätös 19.10.1993 Nro 1160 (Dnro S 93/439), jonka tarkoittamassa saneerausasiassa velallinen pyysi kahdesti määräajan pidentämistä. Jälkimmäinen pyyntö hylättiin. Perusteen pidentämiseen antaa OK 5:5.2:n analogia; momentti oikeuttaa tuomioistuimen erityisestä syystä pidentämään haastehakemuksen täydentämiselle asetettua määräaikaa.

[233] HakKäsL ei ole tältä osin yksiselitteinen. Lain 9 § ei tarkkaan ottaen velvoita hakijaa jatkamaan hakemustaan, eikä lainkohta edes tunne mahdollisuutta tällaisen velvollisuuden asettamiseen. Toisin sanoen täydennyskehotussäännöstä, HakKäsL 9 §:ää, ja prosessuaaliset uhat sisältävää säännöstä, HakKäsL 12 §:ää, ei ole riittävästi koordinoitu.

[234] Kanta perustuu siihen, että hakijaa ei voida pakottaa ottamaan vastaan hänelle negatiivista ratkaisua, joka on tehty puutteellisen selvityksen perusteella. Selvää tietenkin on, että mitä vähemmän hylkäävän päätöksen vaikutukset poikkeavat tutkimatta jättämisen vaikutuksista, sitä pienemmäksi ero muodostuu.

mitään selvitystä, toinen taas, kun hakijan täydentää hakemustaan mutta selvitys ei vieläkään riitä.

Vaikka HakKäsL:n vuoden 1990 osittaisuudistuksen esityöt ovat huomattavan aukolliset, lain 12 §:ssä asian ratkaisemisella tarkoitettaneen hakijan hyväksi tehtävää ratkaisua, hakemuksen hyväksymistä. Toisin sanoen tuomioistuin toteaa, että vastoin sen ennakkokäsitystä oikeudenkäyntiaineisto[235] riittääkin hakemuksen hyväksymiseen.[236] Saneerausasiassa tämä tarkoittaisi periaatteessa saneerausmenettelyn aloittamista. Kun toisaalta YrSanL 70 § määrää vastapuolen kuulemisen pakolliseksi, asian ratkaiseminen hakijan hyväksi voi tarkoittaa vain siirtymistä seuraavaan menettelyn vaiheeseen eli kyseiseen kuulemiseen.

HakKäsL 12.2 §:n sanamuoto, tuomioistuin voi ratkaista asian, sisältää senkin vaihtoehdon, että hakemus hylätään tai jätetään tutkimatta. Ilmeistä on, että vaihtoehtoa joudutaan käyttämään, kun hakija nimenomaan vaatii ratkaisua eikä tuomioistuin katso olevan syytä siirtyä vastapuolen kuulemiseen.[237] Kyseenalaisempaa on, pitääkö hakemus hylätä vai jättää sillensä, kun hakija on toimittanut puutteellisen lisäselvityksen (vaatimatta ratkaisua ko. aineiston nojalla) eikä tuomioistuin anna uutta täydennyskehotusta tai siirry kuulemisvaiheeseen.[238] Asian jättämistä sillensä lienee pidettävä suositeltavana.

Oma kysymyksensä on, milloin asia on laiminlyönnistä huolimatta viran puolesta »erityisestä syystä» lykättävä sitä ratkaisematta.[239] HakKäsL:ssa lykkäys tarkoittaa asian käsittelyn siirtämistä saman menettelymuodon (kansliakäsittely tai istuntokäsittely) sisällä. On huomattava, että kansliakäsittelyssä lykkäykses-

---

[235] Joka siis voi olla joko hakijan toimittamaa tai tuomioistuimen viran puolesta hankkimaa.

[236] OK 5:6.1 sisältää lähes samanlaisen säännöksen haastehakemuksen täydentämiskehotuksen laiminlyömisestä. Laiminlyönti johtaa tutkimatta jättämiseen vain, jos »oikeudenkäyntiä ei puutteellisuuden vuoksi voida järkevällä tavalla jatkaa.» Näin *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 67–68, joka samalla kiinnittää huomiota todellisen seuraamuksen ja kehotuksessa mainitun maksimiuhan poikkeavuuteen.

[237] Tällainen vaatimus sisältää siis tosiasiallisesti vaatimuksen, että asia ratkaistaan jo kertyneen aineiston perusteella. Periaatteessa tuomioistuimella saattaa olla velvollisuus aineiston oma-aloitteiseen hankkimiseen vielä ratkaisuvaatimuksen jälkeenkin.

[238] Edellä viitatussa Helsingin käräjäoikeuden lomakkeessa lähdetään itsestään selvyytenä siitä, että hakemus voidaan tällöinkin hylätä. Kuulemiseen siirtymistä käsitellään jäljempänä jaksossa 4.6.1. alaviitteen 286 kohdalla.

[239] Epäselvää on, koskeeko 12.2 §:n vaatimus erityisistä syistä lykkäämistä viran puolesta vaiko myös hakijan pyynnöstä tapahtuvaa lykkäämistä. HakKäsL:n säätämisajan väljän lykkäämiskäytännön huomioonottaen ensimmäinen tulkinta lienee oikeampi. On vaikea keksiä syytä, miksi lykkäys olisi hakemusasiassa sidottu tiukempiin edellytyksiin kuin normaalissa riita-asiassa.

tä puhuminen on kuvaannollinen ilmaus, jolla tarkoitetaan asiaratkaisun siirtämistä myöhempään ajankohtaan.[240] Erilliselle asian lykkäämiselle ei näytä olevan käyttöalaa saneerausasiassa. Pelkkä lykkäys ilman uuden aineiston hankkimista on yleensä hyödytön. Ratkaisua joudutaan luonnollisesti siirtämään silloin, kun hakijalle annetaan uusi täydennyskehotus.[241] Vastaava »lykkäys» on tarpeen myös silloin, kun hakemuksen johdosta järjestetään kirjallinen kuulemiskierros tai osallisilta vaaditaan kirjallinen lausuma yksilöidystä kysymyksestä.

Saneerausmenettely koostuu sarjasta tapahtumia.[242] HakKäsL 9 § sääntelee periaatteessa vain hakemuksen täydentämistä. Vaikka säännöksiä oikeudenkäyntiaineiston täydentämisestä menettelyn myöhemmässä vaiheessa ei ole, HakKäsL 9 §:n täydentämismenettelyä saadaan noudattaa saneerauksen kaikissa menettelyvaiheissa.[243] Sillä, onko asia muuttunut riitaiseksi, ei ole tässä yhteydessä merkitystä.

4.5.3.3. Menettelyssä vaaditaan väliaikaismääräystä

Sivulliseen kohdistuvat kiellot

Saneerausmenettelyn tärkeimmät oikeusvaikutukset maksu- ja vakuuskielto, perintäkielto ja erillistäytäntöönpanon kielto tulevat automaattisesti voimaan, kun tuomioistuin päättää menettelyn aloittamisesta. YrSanL 22 § antaa kuitenkin tuomioistuimelle mahdollisuuden kieltojen väliaikaiseen voimaan saattamiseen. Sen mukaan hakija tai velallinen voivat menettelyn tultua vireille vaatia väliaikaisen kiellon määräämistä; viran puolesta väliaikaista kieltoa ei voida antaa. Kielto määrätään, jos »siihen harkitaan olevan aihetta.» Pyöreä sanamuoto kätkee taakseen jäsentyneen intressipunninnan. Punninnassa otetaan huomioon määräyksestä

---

[240] Lykkäyksestä perinteisessä merkityksessä on kysymys vain silloin, kun asiaa käsitellään istunnossa.

[241] HakKäsL:n vuoden 1986 esitöissä lykkäysmahdollisuutta pidettiin tarpeellisena siksi, että täydennyskehotuksen noudattamatta jättäminen saattoi johtua hakijasta riippumattomasta syystä. Ks. HE 1985:90 s. 14.

[242] Jotta menettely hahmottuu johdonmukaisesti, voidaan kysyä, muodostaako saneerauksen tuomioistuinkäsittely yhden hakemusasian vaiko useita erillisiä hakemusasioita. Vastaava ongelma syntyy muun muassa avioeroasioissa, joissa ensikäsittely ja jatkokäsittely ajallisesti eroavat. Vaikka tällaisella luokittelulla ei olekaan periaatteessa mitään vaikutusta erillisten kysymysten ratkaisulle, tulos kuitenkin välillisesti ohjaa ajattelua. Tietyt vaihtoehdot ovat luontevimpia kuin toiset. Systemaattisesti olisin valmis pitämään saneerausmenettelyä yhtenä asiana.

[243] Toinen asia on, kehen kehotus kohdistetaan. Esimerkkinä käytetyssä ohjelmaehdotuksen vahvistamismenettelyssä luonteva adressaatti on joko säännönmukaisen ehdotuksen laatinut selvittäjä tai kilpailevan ehdotuksen tehnyt intressitaho. On huomattava, että YrSanL 76.1 §:n erityissäännös syrjäyttää osaksi HakKäsL 9 §:n yleissäännöksen.

aiheutuvat haitat ja edut.[244] Kirjallisuudessa väliaikaisten kieltojen vaatimista suositellaan,[245] ja kieltoja pyydetäänkin noin joka kolmannen hakemuksen yhteydessä.[246] Selvyyden vuoksi todettakoon, että selvittäjää ei saada nimetä väliaikaismääräyksin[247] ja että myöskään menettelyn aloittaminen väliaikaisesti ei ole mahdollista.[248]

> YrSanL:n väliaikaiskiellot poikkeavat muiden menettelylajien vastaavista kielloista sikäli, että saneerausasiassa kielto voidaan välistä antaa myös ei-hakijan vaatimuksesta. Velkoja-aloitteisessa saneerauksessa velallinen voi vaatia kieltoa, sen sijaan velallisaloitteisessa menettelyssä velkojilla ei YrSanL:n kirjaimellisen tulkinnan mukaan ole vastaavaa mahdollisuutta. Velallinen voi sijoittaa vaatimuksensa siihen kirjalliseen lausumaan, joka häneltä pyydetään (70.2 §). Vaatimus voidaan esittää myös mahdollisessa suullisessa käsittelyssä tai vapaamuotoisesti muulloinkin.

YrSanL 22 § jättää kysymyksen väliaikaismääräyksen yhteydestä aloittamisharkintaan avoimeksi. Edellyttääkö määräys alustavaa arviota yrityksen saneerauskelpoisuudesta tai ainakin lain 6 §:n mukaisten aloittamisedellytysten täyttymisestä?[249] Prosessiekonomisesti tulkinta vaikuttaa varsin rationaaliselta. Kuitenkin tulkinta, joka irrottaa väliaikaismääräyksen kokonaan aloittamisharkinnasta, on myös perusteltavissa. Tällöin vaikeaa aineellisoikeudellista ratkaisua ei tarvitsi tehdä vireillepanovaiheen niukan aineiston nojalla; ratkaisu perustuisi joka tapauksessa vajavaiseen aineistoon ja olisi näin intuitiivinen. Lain ja sen perustelujen vaietessa kysymys joudutaan ratkaisemaan menettelyn rationaali-

---

[244] *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 88 verr. 91–92) toteaa, että tarveharkinta koskee sekä kieltoa ylipäätään että sen sisältöä ja ulottuvuutta. Intressipunninnasta OK 7:14:n väliaikaismääräystä annettaessa ks. *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 222.

[245] Esim. *Jakonen*, Saneeraus s. 18.

[246] Konkurssitiedote 3/1993 Oikeus 1993:8. Aikana 8.2.–31.3.1993 kieltoa pyydettiin 24 asiassa, kun taas 54 asiassa siihen ei turvauduttu. Kielto määrättiin 15 asiassa. Sittemmin tilastoinnin perusteita muutettiin, eikä vastaavia tietoja koko vuodelta ole käytettävissä.

[247] Eri asia on, että tällainen mahdollisuus saattaisi säädettävässä laissa olla varsin järkevä. Selvittäjä voisi tällöin osallistua aloittamisharkintaan tarvittavan ratkaisuaineiston kokoamiseen; myös saneerauksen sisällön kannalta keskeiset neuvottelut voitaisiin heti aloittaa.

[248] Tämä ei ole mahdollista muissakaan oikeusjärjestyksissä saneerauslain perusteella, mutta esimerkiksi Englannin oikeudessa samaan tulokseen päästään toisilla keinolla. Ks. lähemmin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 117.

[249] Yhdysvaltojen oikeudessa perintärajoitukset tulevat voimaan automaattisesti (ns. automatic stay). Kun toisaalta tuomioistuin voi myöntää velkojalle poikkeuksen eli luvan perintään, kysymys saneerauskelpoisuudesta herää tässä yhteydessä. Kirjallisuudessa katsotaan, että poikkeusten myöntämisessä on otettava huomioon, onko menettelyllä todellisia onnistumisen edellytyksiä. Ellei ole, poikkeus voidaan myöntää. Ks. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 317.

suusvaatimuksen valossa. Tällöin päädytään tulkintaan, jonka mukaan väliaikaismääräystä annettaessa ratkaisevaa huomiota ei kiinnitetä siihen, ovatko menettelyn aloittamisen edellytykset olemassa.[250] Lopputulosta voidaan perustella myös sillä, että lähtökohtaolettamuksena on yrityksen saneerauskelpoisuus ja menettelyn aloittaminen.

Väliaikaisen kiellon antaminen edellyttää pääsääntöisesti adversiaalisten menettelytahojen kuulemista. Kuuleminen voi tapahtua joko lain 70 §:n määräämän säännönmukaisen hakemuksesta kuulemisen yhteydessä tai erikseen.[251] Yhteinen kuuleminen sekä hakemuksesta että vaadituista väliaikaismääräyksistä on tietenkin rationaalisin menettelytapa. YrSanL sallii sen, että kielto annetaan velkojia tai velallista kuulematta, jos asian kiireellisyyden katsotaan sitä vaativan. Kiireen saa aikaan perustelujen mukaan esimerkiksi se, että toimenpiteen, jota kiellon tarve koskee, tiedetään olevan pikaisesti odotettavissa.[252] Koska väliaikainen kielto ei yleensä tuota kohtuutonta haittaa velkojille, lähtökohdaksi voitaneen hyväksyä, että velallisaloitteissa hakemuksissa velallisen pyytämä väliaikaismääräys annetaan muita intressitahoja kuulematta.[253] Sama koskee velallisen vaatimusta velkoja-aloitteisissa hakemuksissa. Sen sijaan väliaikaismääräys velallista kuulematta, kun sen pyytäjänä on velkoja, vaatii tuekseen erityisperusteluja (esim. illojaalin toiminnan konkreettisen riskin).[254]

YrSanL 22 §:n sanamuoto osoittaa, että kielto voidaan määrätä osittaisena.[255] Perinnän ja täytäntöönpanon kielto riittää yleensä varmistamaan saneeraukselle välttämättömän rauhoitusajan. Maksukielto on perusteltavissa lähinnä velkoja-

---

[250] Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 91. »Kieltoa harkittaessa on siis annettava merkitystä myös sille, miten todennäköistä on, että hakemus johtaa saneerausmenettelyn aloittamiseen.» *Ovaska* (Yrityssaneerauskäsikirja s. 78) näyttäisi pitävän sallittuna, että epävarmoissa tilanteissa kielto myönnettäisiin. Tulkintasääntöä kuitenkin vesittää se, että hänen mukaansa tuomioistuimen on tarvittaessa pyydettävä lisäselvityksiä velallisen taloudellisesta tilanteesta sekä toiminta- ja saneerausedellytyksistä.

[251] Pykälä ei, sen enempää kuin sen esityötkään, kerro, ketä on kuultava. Velkoja-aloitteisessa hakemuksessa velallisen kuuleminen on selvästikin tarpeen; muiden velkojien kuuleminen, joka on jo 70 §:nkin pääkuulemisessa harkinnanvaraista, on harkinnanvaraista myös tältä osin. Sen sijaan velallisaloitteisessa hakemuksessa kaikkien velkojien kuuleminen ei liene rationaalista. Riittää, että suurvelkojia kuullaan. Jos vaatimus koskee täytäntöönpanon kieltoa (21 §), täytäntöönpanoa jo hakenutta velkojaa ja ulosottomiestä on pääsääntöisesti kuultava.

[252] HE 1992:182 s. 77.

[253] Vrt. *Koskelo* mt. s. 92, joka pitää niiden velkojien, joiden asemaan kielto erityisesti vaikuttaisi, kuulemista (ainakin) pääsääntönä.

[254] Vrt. mt. s. 92, joka näyttää tarkoittavan, että velallisen kuulemisesta voidaan poiketa, jos viivytys on omiaan vaarantamaan kiellon tarkoituksen.

[255] Samoin VJL:n osalta *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 89. *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 90) suosittelee kiellon rajaamista; rajaus voidaan asettaa myös viran

aloitteisissa hakemuksissa. Vaikka väliaikaiseen kieltoon ei saa hakea erikseen muutosta[256], siitä voidaan valittaa samalla, kun menettelyn aloittamispäätökseen haetaan muutosta lain 96 §:n mukaisesti.[257] Kiellon kumoamisen ainoa hyöty tosin on, että kiellon voimassaoloaikana tehdyt toimet pätevöityvät.

> YrSanL jättää avoimeksi väliaikaismääräyksen peruuttamisen. Saneeraustuomioistuimelle ei ole pidätetty oikeutta määrätä myöhemmin toisin, mikä yleensä sisältyy vastaaviin säännöksiin (esim. OK 7:14). Koska tuomioistuimen peruuttamisvalta on itseoikaisukiellon rajoittama, nimenomaisen säännöksen puuttuessa lienee katsottava, että ainakaan väliaikaismääräyksen antanut saneeraustuomioistuin ei voi itse peruuttaa määräystään. Eri asia on, että tällainen mahdollisuus olisi säädettävän lain kannalta erittäin rationaalinen. Olosuhteiden muutos saattaa tehdä alunperin mielekkään kiellon epätarkoituksenmukaiseksi – varsinkin jos menettelyn aloittaminen pitkittyy.

Velallisen määräämisvallan rajoittaminen väliaikaisella kiellolla?

YrSanL 22 § koskee sanamukaisesti vain lain 17, 19 ja 21 §:ssä tarkoitettuja kieltoja eli maksu- ja vakuuskieltoa, perintäkieltoa ja erillistäytäntöönpanon kieltoa. Lainsäätäjän tarkoituksena näyttäisi kuitenkin olleen, että väliaikaista kiellolla saadaan rajoittaa velallisen määräysvaltaa, kunnes päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta on tehty. Kysymys tällaisesta väliaikaisesta kiellosta herää lähinnä velkoja-aloitteisessa menettelyssä. Kysymys aktualisoituu käytännössä ongelmana YrSanL 30 §:n soveltamisalasta.

YrSanL 30.1 §:n mukaan velallisen määräämisvaltaa voidaan selvittäjän tai velkojan vaatimuksesta rajoittaa myös muulla tavoin kuin mitä määräämisvallan vakiorajoitukset sisältävä 29 § määrää. Kyseinen kielto voidaan antaa väliaikaisesti ja velallista kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä vaatii (YrSanL 30.2 §). Pykälän erityisperustelujen mukaan kyseisiä erityisiä rajoituksia voitaisiin vaatia joko ennen menettelyn aloittamista tai milloin tahansa menettelyn aikana.[258] Tältä osin esityöt eivät vastaa lakitekstiä. YrSanL 30 §:n sanamuoto, samoin kuin luvun otsikko (Velallisen toiminta ja omaisuuden vallinta menettelyn aikana), viittaavat tulkintaan, jonka mukaan väliaikaismääräys on annetta-

---

puolesta. Kovin pitkälle rajattu kielto saattaa kuitenkin tuottaa soveltamisongelmia ja osoittautua tästä syystä epätarkoituksenmukaiseksi.

[256] Sen sijaan siitä, että väliaikaismääräystä ei ole annettu, saa erikseen valittaa. Ks. *Koskelo* mt. s. 93.

[257] On huomattava, että valitusaste voi virankin puolesta kumota alioikeuden antamat väliaikaismääräykset.

[258] HE 1992:182 s. 83.

vissa vain menettelyn alettua. Ottaen huomioon hakijan ankaran vahingonkorvausvastuun pykälän esitöiden tukema laajentava tulkinta voidaan kuitenkin hyväksyä. Katson siis, että velallisen määräämisvaltaa voidaan rajoittaa heti hakemuksen tultua vireille.[259]

> Tilanteet, joissa vaaditaan velallisen määräämisvaltaa rajoittavaa väliaikaiskieltoa, jäänevät harvinaiseksi. Kielto ei ole myöskään sopusoinnussa saneerauksen todellisen reunaehdon, velallisen oletetun lojaalisuuden, kanssa. Jos velallisen määräämisvaltaa rajoittava väliaikaiskielto on tarpeen, lähellä on olettamus, että saneerausmenettely ei velallisen vastarinnan takia johda tuloksiin.

4.6. Vastapuolen kuuleminen saneerausasiassa

4.6.1. Pakollinen ja harkinnanvarainen kuuleminen

Kuulemisesta hakemuslainkäytössä

Voimassaoleva oikeus edellyttää monissa hakemusasioissa ulkopuolisen (= muun henkilön kuin hakijan) vetämistä asian käsittelyyn. Mukaan vetäminen tapahtuu kuulemalla ulkopuolista ennen asian ratkaisemista. Kuulemisella pyritään saamaan aikaan lähtökohtaisesti yksiasianosaisen menettelyn muuttuminen kaksiasianosaiseksi, toisin sanoen vastakohtaiseksi. Asia erikseen on, missä määrin pyrkimys menettelyn vastakohtaistamiseen on rationaalinen. Vastakohtaismenettely eli adversiaaliprosessi kärjistää helposti erimielisyyksiä, ja se vaikuttaa tästä syystä epätarkoituksenmukaiselta saneerauksen kaltaisessa menettelyssä, jossa vaaditaan yhteistoimintaa. Adversiaalimenettelyn perinteistä oikeutusta, sen tehokkuutta tosiseikkojen selvittäjänä, on samoin epäilty.[260] Toisaalta vastakohtaisuudelle perustuva menettely näyttää rationaaliselta silloin, kun päätöksenteko edellyttää tosiseikkojen arviointia ('evalutions').[261] Monimutkaisten tosiseikastojen arviointi onkin leimallista aloittamisharkinnalle.

---

[259] YrSanL 30 § ei muutoinkaan ole lakiteknisesti onnistunut. Jos pykälää tulkitaan vastakohtaispäätelmin, velallisen määräämisvallan yleisiä, 29 §:ssä säädettyjä rajoituksia ei voida saattaa voimaan väliaikaisesti. Tällaiseen kirjaimeen pitäytymiseen ei kuitenkaan ole rationaalista aihetta; pikemmin tulkintasääntö *majus includit minus* vie päinvastaiseen tulokseen.

[260] Vastakohtaisuutta perustellaankin lähinnä sillä, että se innostaa asianosaista etsimään ja tuottamaan selvitystä kantansa tueksi sekä riitauttamaan vastakkainen näyttö. Tämäkin vaikutus on oikeussosiologisesti kiistanalainen. Ks. *Bayles*, Procedural Justice s. 166. Ks. edellä jakso 3.1.4.

[261] *Bayles* mt. s. 168: »Consequently, adversary abjudication is not a perfect model of

Hakemuslainkäytön sääntelyn aukkoihin kuuluu se, että aineellista yleissäännöstä esimerkiksi hakijan vastapuolen kuulemisesta ei ole.[262] Kuulemisen menettelysäännös, HakKäsL 11 §, edellyttäisi periaatteessa sääntöjä, joiden nojalla voidaan päätellä, ketä on kuultava. Normaalista oikeudenkäynnistä poiketen hakemuslainkäytössä kyse on aina oikeudesta osallistua käsittelyyn. Pakkokeinoja, joilla ulkopuolisen osallistuminen voitaisiin taata, ei ole. Kyseinen henkilö, josta käytetään vakiintuneesti nimitystä »kuultava», jää vallitsevan kannan mukaan sekä todistajia että asianosaisia koskevien pakkokeinosäännösten ulkopuolelle.[263]

YrSanL 70 §:n kuulemissäännöksellä pyritään luomaan aloittamisharkintaa varten kahden (tai useamman) asianosaisen suhde. Useimmiten tämä onnistuukin. Velkojat käyttävät lähes säännönmukaisesti puhevaltaa velallisaloitteisessa menettelyssä; myös velallinen antaa yleensä vastauksen velkoja-aloitteisessa menettelyssä.[264] Kuuleminen täydentää ratkaisuaineistoa, jonka nojalla tehdään päätös menettelyn aloittamisesta. Tällöin kuuleminen funktiona on aineiston kartuttaminena tuomioistuimen aloittamisharkinnan pohjaksi. Toisaalta taas kuuleminen mahdollistaa keskustelun hakijan ehdottaman selvittäjän (tai tuomioistuimen tehtävään *ex officio* kaavaileman henkilön) kelpoisuudesta.

> Kuuleminen on välttämätöntä järjestelmissä, joissa menettelyn aloittamiseen liittyy asiallinen tutkinta. Niinpä kuuleminen on itsestään selvää YrSanL:n mukaisessa menettelyssä, jossa asiallinen tutkinta tapahtuu sekä velkoja- että velallisaloitteissa hakemuksissa. Sen sijaan Ruotsin ehdotetussa saneerausmenettelyssä velallista kuultaisiin, kun hakijana on velkoja. Velallisen hakemukseen taas ei liity tutkintaa, joten velkojia ei tällöin kuulla.[265]

---

burden/benefit decision making. By forcing issues into an adversarial dispute, it can foster than avoid disputes. It is not an ideal system for determining facts, although it is distinctly better fostering evalutions. The method has several features contributing to high direct costs, and the claims for its realization of process benefits can easily be exaggerated.»

[262] Samoin Ruotsin vuoden 1944 hakemusasialain ('ärandelagen') mukaan SOU 1991:106 s. 669. Konkreettisena epäkohtana pidetään sitä, että muut asianosaiset eivät saa tietoonsa oikeudenkäyntiaineistoa ennen asian ratkaisemista – mikä tekee toimeen pannustakin kuulemisesta muodollisuuden.

[263] OK 17 luvun kannalta ks. *Lappalainen*, Todistajan esteellisyydestä s. 42. Alioikeusuudistuskaan ei tuo tässä suhteessa muutosta.

[264] Poikkeuksiakin on. Saneerausasiassa Kemigourmet Oy (Y 93/18 Helsingin raastuvanoikeus), jossa saneerausta haki velallinen, vain yksi velkoja antoi lausuman ilmoittaen, että sillä ei ollut vaatimuksia asiassa. Asia käsiteltiin kansliassa, ja hakemus hylättiin YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan nojalla, koska velallisen maksukyvyttömyyttä ei voitu saneerauksella poistaa.

[265] Ks. SOU 1992:113 s. 372 ja 425–426. Kuulemisen yleisistä tavoitteista hakemuslainkäytössä ks. *Stalev*, Non-Contentious Proceedings and their Development s. 275.

Pakollinen kuuleminen on oikeussuojakeino. Tästä syystä pakollisen kuulemisen laiminlyönti on ilmeinen menettelyvirhe. Laiminlyönnistä haittaa kärsivällä on oikeus paitsi säännönmukaiseen muutoksenhakuun myös kanteluun tuomiovirheen perusteella.[266] Riidatonta on, että saneerausmenettelyn aloittamispäätös on OK 31:16:ssä tarkoitettu tuomioon verrattava oikeudellinen ratkaisu.[267] Myös harkinnanvaraisen kuulemisen laiminlyönti voi olla muutoksenhaun tai kantelun perusteena.[268] Tällöin valitus tai kantelu perustuu siihen, että tuomioistuin on käyttänyt väärin YrSanL 70 §:n mukaista harkintavaltaansa.

Velallisen hakemus

Pääsääntönä on, että velkojan hakemuksesta kuullaan velallista, velallisen hakemuksesta velallisen ilmoittamia velkojia. Kuulemisvelvollisuutta velallisaloitteisessa saneerauksessa supistettiin vuoden 1993 osittaisuudistuksessa. YrSanL 70 §:n alkuperäinen sanamuoto (47/93) edellytti kaikkien velallisen ilmoittamien velkojien kuulemista. Kuulemista rajoitettiin alioikeusuudistusten siirtymälainsäädännön yhteydessä (609/93) siten, että vain saataviensa suuruuden perusteella merkittäviä velkojia on kuultava. Tuomioistuin saa kuulla muitakin (eli ei-merkittäviä) velkojia. Tätä harkinnanvaraista kuulemista suositellaan, jos tällaisella velkojalla on varteenotettavia tietoja velallisyrityksen saneerauskelpoisuudesta.[269]

Pakollisen kuulemisen rajoittaminen merkittäviin velkojiin loi ongelman, miten kuultavat velkojat valitaan. YrSanL 70 §:n sanmuoto osoittaa tärkeimmän valintaperusteen; velkojan merkittävyyden ratkaisee periaatteessa hänen saatavansa suuruus.[270] Helposti perusteltava tulkintasääntö on, että pieniä velkojia ei

---

[266] Kantelusta hakemuslainkäytössä ks. *Koulu*, Hakemusasioista s. 49.

[267] OK 31:16:n tulkinnasta ks. *Lager*, Tuomionpurun edellytyksistä siviili- ja hallintoprosessissa s. 77–78.

[268] Ks. esim. KKO 1981 II 145: »Täysi-ikäiselle henkilölle oli määrätty holhooja varaamatta hänen isälleen, joka oli holhottavan ainoa lähiomainen, tilaisuutta tulla asiassa kuulluksi, vaikkei siihen olisi ollut estettä. Isän kantelun johdosta päätös kumottiin ja asia palautettiin holhoojan määräämistä koskevassa osassa alioikeuteen.»

[269] HE 1993:79 s. 32. Kuuleminen ei tietenkään ole tuomioistuimen täysin vapaassa harkinnassa, vaan se tukeutuu legitiimiin rationalisuuteen. – Vertailevasti pakollinen kuuleminen on vieläkin varsin laaja. Esimerkiksi Englannin Insolvency Act tyytyy kuulemaan etuoikeudettuja eli käytännössä vakuusvelkojia. Muiden velkojien esiintyminen hakemuksen suullisessa käsittelyssä vaatii tuomioistuimen lupaa, joka kylläkin säännönmukaisesti myönnetään. Näin *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 94.

[270] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 79. Ehdottomia markkamääriä ei voida antaa, vaan velkojan merkittävyys riippuu velkojen kokonaismäärästä. Sillä, onko velkojalla saatavastaan vakuus, ei periaatteessa ole merkitystä. Käytännöstä ks. *Liukkonen* DL 1994 s. 35.

kuulla. Tätä voidaan perustella sekä lainsäätäjän tarkoituksella – uudistuksella pyrittiin vapauttamaan tuomioistuin pienten velkojien kuulemisesta – että asiasyillä. Kun pienet velkojat yleensä saavat ohjelman mukaan suorituksen saatavastaan täysimääräisenä (arg. YrSanL 46.2 §), heidän kuulemisensa oikeusturvasyistä ei ole rationaalista. Pienillä velkojilla ei myöskään normaalisti ole päätöksentekoa helpottavaa taustatietoa saneerattavasta yrityksestä.

Epäselväksi jää näin suurvelkojien (joita siis aina kuullaan) ja pienvelkojien (joita ei säännönmukaisesti kuulla) väliin sijoittuvien keskisuurien velkojien kuuleminen. Valintasääntö määräytyy pitkälti sen mukaan, painotetaanko tiedonsaanti- vaiko oikeusturvanäkökohtaa. Esitöiden perusteella suurempi painoarvo on ensimmäisellä näkökohdalla.[271] Otettaessa tämä lähtökohdaksi käytännön ohjeena voisi olla, että väliinputoavia velkojia kuullaan, jos se on perusteltua päätöksentekoon tarvittavien tietojen saamiseksi. Esimerkiksi: velkojaa kuullaan, jos velkoja toimii samalla alalla kuin saneerausvelallinen.[272] Voidaan otaksua, että velkojalta on saatavissa tietoja alan markkinointinäkymistä ja toiminnan kannattavuudesta.[273] Toinen peruste ei-merkittävän velkojan kuulemiselle on, että velkojan tiedetään äskettäin teettäneen yritystutkimuksesta saneerattavasta yrityksestä.[274]

YrSanL 70.1 §:n sanamuoto antaa vaikutelman, että pakollinen kuuleminen ei ulottuisi todennäköisiin velkojiin.[275] Todennäköisillä velkojilla on toisin sanoen vireillepano-oikeus mutta ei oikeutta tulla kuulluiksi, kun hakijana on muu

---

[271] Kirjallisuudessa kuulemisen funktio on ymmärretty myös menettelyä ohjaavaksi. »Ensilausumien keskeinen funktio on saada selville se, onko kysymys saneerausmenettelyn aloittamisesta riitainen ja millä perusteilla.» Näin *Koskelo* mt. s. 79.

[272] Tällaista kvalifioitua velkojaa voitaisiin kutsua esimerkiksi »asiantuntijavelkojaksi». Kuultavien valinnassa huomioon otettavista näkökohdista ks. *Koskelo* mt. s. 79.

[273] Ks. *Jakonen*, Saneeraus s. 137. Toisaalta on todettava, että kilpailijavelkojan intressit eivät ole välttämättä yhteismitalliset muiden (ulkopuolisten) velkojien tavoitteiden kanssa. Kilpailijavelkojalla saattaa olla tavoitteena estää saneerauksen käynnistyminen, jotta saneerattava yritys ajautuisi sen tuhoavaan likvidaatiokonkurssiin.

[274] Voidaan kysyä, onko mahdollista velvoittaa ko. velkoja esittämään yritystutkimusraportti tuomioistuimelle. OK 17 luvun säännökset editiovelvollisuudesta ovat teoriassa sovellettavissa saneerausasiaan (arg. YrSanL 68 § verr. HakKäsL 20 §). Soveltamiselle ei näytä olevan periaatteellista estettä ainakaan, jos saneerausasia on kehittynyt adversiaaliprosessiksi. Esittämisvaatimus edellyttää sekä esitettävän asiakirjan yksilöintiä (joka ei nyt tuota ongelmia) että sen todistusarvon todennäköiseksi osoittamista. Ks. lähemmin *Heuman*, Editionsföreläggande i civilprocesser och skiljetvister I JT 1989–90 s. 12–36 ja *Tirkkonen*, Suomen siviiliprosessioikeus II s. 158. Jos yritystutkimus sisältää liikesalaisuuksia, velkojalla ei kuitenkaan yleensä ole editiovelvollisuutta.

[275] Myöskään kirjallisuudessa ei viitata todennäköisten velkojien kuulemiseen.

siihen oikeutettu intressitaho.[276] Tämä merkitsee sitä, että todennäköistä velkojaa ei tarvitse kuulla viran puolesta silloinkaan, kun velkoja on hypoteettisesti merkittävä ja tuomioistuimen tiedossa. On aihetta korostaa, että tuomioistuimen kuulemisvaltaa (tai oikeutta kuulla intressitahoja) ei ole rajoitettu. Tuomioistuin saa halutessaan kuulla sekä todennäköistä velkojaa että muutakin YrSanL 70 §:n sanamuodon ulkopuolelle jäävä intressitahoa.[277] Jos tällaisen kuulemisen voidaan olettaa tuovan relevanttia tietoa, kuuleminen on optimointiperiaatteen mukaisesti tuomioistuimen velvollisuuskin (kuvaannollisessa merkityksessä).

Myös ne YrSanL 70.1 §:n tarkoittamat velkojat (= ei-merkittävät velkojat), joille tuomioistuin ei ole viran puolesta varannut mahdollisuutta kirjallisen lausuman antamiseen, saavat halutessaan käyttää puhevaltaa saneerausasiassa.[278] Tällaisetkin velkojat voivat vaatia suullista käsittelyä. Kyseisillä velkojilla on myös muutoksenhakuoikeus; sen sijaan muilta puhevaltaa käyttäviltä intressitahoilta kyseinen oikeus puuttuu. Vastaavasti sille, että todennäköinen velkoja – tai kuka muu tahansa – oma-aloitteisesti käyttää puhevaltaa saneeraushakemuksen johdosta, ei ole estettä. Hakemuslainkäytössä on, perinteisestä riita-asiain oikeudenkäynnistä poiketen, vakiintuneesti kuultu kaikkia, jotka haluavat käyttää puhevaltaa yksittäisessä hakemusasiassa.[279] Kuuleminen tapahtuu tällöin asian selvittämiseksi. On huomattava, että informaation hankkiseksi kuullulla intressitaholla, tapahtuipa kuuleminen tuomioistuimen aloitteesta tai ei, ei ole automaattisesti oikeutta valittaa hakemusasiassa annetusta ratkaisusta. Valitusoikeus määräytyy eri perusteella kuin oikeus tulla kuulluksi.

---

[276] Kysymys ei mielestäni ole valmistelussa tapahtuneesta erehdyksestä, sillä erottelu on toteutettu myös selvittäjän neuvotteluvelvollisuutta sääntelevässä YrSanL 40.2 §:ssä. Selvittäjän on neuvoteltava velkojien ja »menettelyä hakeneen todennäköisen velkojan kanssa.»

[277] Ks. *Koulu*, Hakemusasioista s. 50–51. Myös keskieurooppalaisessa tutkimuksessa oikeus tulla kuulluksi hakemusasiassa on tulkittu hyvin väljäksi, vaikkakin kuuleminen muodollisesti vaatii erillistä tuomioistuimen päätöstä. Ks. *Kollhosser*, Zum Stellung und zum Begriff der Verfahrensbeteiligten s. 407 verr. 371–375. – Työntekijäjärjestöillä ja erityisviranomaisilla (esim. rakennus- tai ympäristönsuojeluviranomaisilla) saattaa olla intressiä esiintyä saneerausasiassa.

[278] Tarkoituksenmukainen tapa vaikuttaa saneerauksen aloittamiseen on juuri kirjallisten lausumien toimittaminen tuomioistuimelle. Koska lausumat ovat tapa hankkia päätöksentekoon tarvittava aineisto, ajoissa saapuneita ja myöhästyneitä lausumia ei erotella. Kaikki aineisto otetaan huomion, kunhan se vain tulee tuomioistuimen tietoon ennen menettelyn aloittamisesta päättämistä. Pyytämättä annettuja lausumia annettiin poikkeuksellisen runsaasti saneerausasiassa Kuva-Sampo Oy (Y 93/14 ja 41 Helsingin raastuvanoikeuden A 2. osasto).

[279] *Koulu*, Hakemusasioista s. 48–52 lähteineen. – Huomattakoon, että henkilön oikeus tulla hänen omasta aloitteestaan kuulluksi on eri asia kuin tuomioistuimen ryhtyminen *ex officio* toimenpiteisiin henkilön kuulemiseksi.

Jos on syytä olettaa, että yhtiön toiminnallisen johdon ja omistajien mielipiteet saneerauksesta eroavat (esim. johto vastustaa mutta omistajat kannattavat velkojan hakemaa saneerausta), saattaa olla aiheellista *ex officio* kuulla yhtiön suurimpia osakkeenomistajia. Todettakoon, että suoranaista velvollisuutta osakkeenomistajien kuulemiseen ei YrSanL 70 §:stä voida tietenkään johtaa.

Myös yrityksen asiakkailla saattaa olla intressiä siitä, että sopimuksissa taatut huolto-, varaosa- ja ylläpitovelvoitteet säilyvät. Heidänkin kuulemisensa *ex officio* voi olla tarpeen.[280] Velvoitteiden säilyttäminen käy päinsä vain uudelleenjärjestelyssä, joten ko. tahon voidaan olettaa tukevan saneeraushakemusta – ainakin jos sen vaihtoehtona on velvoitteet automaattisesti lakkauttava likvidaatiokonkurssi.[281]

Hakijan kuuleminen uudelleen

YrSanL ei ota puutu siihen, onko hakijaa kuultava uudelleen siitä aineistosta, jota muiden menettelyosallisten kuuleminen tuottaa. Kysymys joudutaan näin ratkaisemaan yleisten menettelyllisten periaatteiden mukaan.[282] Johdonmukaisesti sovellettuna vastapuolen kuulemisen periaate edellyttää hakijan kuulemista uudelleen, jos hakemuksen perusteet (= aloittamisperusteet) yksilöidysti kiistetään tai lausumassa vedotaan konkreettiseen menettelyn esteeseen.[283] Kuulemi-

---

[280] *Liukkonen* (DL 1994 s. 35 alaviite 9) huomauttaa, että esimerkiksi tavarantoimittajaa, jonka myötävaikutus on tärkeä, yleensä kuullaan, vaikka hänen saatavansa velkojana ei olisikaan merkittävä.

[281] Näistä ns. asiakasintresseistä ks. lähemmin *Jensen–Meckling*, Theory of the Firm s. 175–176.

[282] Kuulemisen tarpeellisuus arvioidaan erikseen tapaus kerrallaan. Kuulemiskynnys (tai kääntäen kynnys kuulemisesta luopumiseen) saattaa vaihdella. Primäärikuulemisen sivuuttaminen vaatii painavampia perusteluja kuin uudelleenkuulemisen. »Kynnys normaalin alkuvaiheen kuulemisen toimittamatta jättämiseen tulisikin yleensä olla suurempi kuin kynnyksen kuulemisesta luopumiseen menettelyn myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi vastaselityksen tarvetta harkittaessa.» Siteeraus on hallintolainkäytön uudistusehdotuksesta (OM 1994:2 s. 305); sääntö pätee kaikissa menettelylajeissa.

[283] Samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 83–84, joka näyttää kytkevän ongelman hakemuksen riitaiseksi tulemiseen. VJL:n kohdalla *Koskelo–Lehtimäki* (Yksityishenkilön velkajärjestely s. 95) tarkoittavat nähtävästi samaa todetessaan, että jos velkajärjestelyn edellytyksiin tai esteisiin liittyvää selvitystä on hankittu muualta kuin velalliselta, velalliselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin hakemus voidaan hylätä.» Vrt. saneerausmenettelyn osalta *Liukkonen* DL 1994 s. 37, jonka mukaan hakijavelallisen uuteen kuulemiseen ei useinkaan ole tarvetta eikä mitään lakimääräistä velvollisuuttakaan. Näyttö esteperusteesta toisaalta kuitenkin johtaisi siihen, että hakijavelkojalle on annettava tilaisuus vastatodisteluun. Ks. mt. s. 37 alaviite 13. Oikeuskäytännöstä ks. Itä-Suomen hovioikeuden p. 14.9.1993 (tapauksesta ks. *Kos-*

nen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos hakemus kuitenkin ratkaistaan hakijan eduksi, toisin sanoen menettely aloitetaan. Vaihtoehdot ovat näin hakijan uudelleen kuuleminen tai hakemuksen hyväksyminen.

Uudelleen kuuleminen voi tapahtua joko kirjallisen lausuman vaatimisella (arg. OK 5:15.2) tai istunnossa.[284] Selvää on, että pelkkä yksilöimätön hakemuksen vastustaminen ei vaadi hakijan kuulemista.[285] Kirjallinen menettelyosallisten keskustelu, jossa vedotaan yksilöidysti yhä uusiin perusteisiin ja vastaperusteisiin, saattaa pakottaa useampiin kuulemiskierroksiin. Tämän välttämiseksi vaikea saneerausasia kannattaa usein siirtää heti suulliseen käsittelyyn.

Hakemuksen välitön hylkääminen?

Yksi YrSanL:n avoimeksi jättämä kysymys on, voidaanko hakemus poikkeuksellisesti hylätä ilman YrSanL 70 §:ssä mainittua kuulemista. Vastaavaa säännöstä ei ole myöskään HakKäsL:ssa, joten ongelma tarkentuu kahden viittaussäännöksen kautta kysymykseksi OK 5:6.2:n soveltuvuudesta saneerausasiaan. Momentti määrää tuomioistuimen heti hylkäämään kanteen, jos kantajan vaatimus on selvästi perusteeton. *Koskelo* lähtee OK 5:6.2:n soveltamisesta saneerausmenettelyyn.[286] Hylkääminen tällä perusteella tulee hänen mukaansa kysymykseen, jos asiakirjoista ilmenee, että velallisyritys on selvitystilassa tai konkurssissa, yrityksen toiminta on lopetettu tai velallisen aikaisempi hakemus on hylätty eikä uudessa hakemuksessa tuoda esiin uusia perusteita. Vaikka OK 5:6.2:n lähtökohtainen soveltuvuus on hyväksyttävissä, on huomattava, että välittömän hylkäämisen käyttöala jää kapeaksi saneerausasioissa. Säännös sovel-

---

kelo mt. s. 84), jossa asia palautettiin alioikeuteen, kun hakija-velallinen ei ollut saanut tilaisuutta vastata velkojien lausumiin.

[284] On huomattava, että väite ei tee asiasta automaattisesti riitaista ja 'vastakuuleminen' on usein tarpeen myös riidattomana säilyvässä hakemusasiassa. Jos asia todetaan riitaiseksi, hakemuksen käsittely siirtyy täysilukuiseen oikeuteen, elleivät asianosaiset suostu yksinkertaisempaan käsittelyyn (HakKäsL 5 §). Suostumus tarvitaan tässä tilanteessa hakijalta, velalliselta ja väitteen tehneeltä menettelyosalliselta. Riitaisuusproblematiikasta yleensä ks. *Koulu* DL 1993 s. 701–702.

[285] Yleinen vastustus ei myöskään, kuten edellä todettiin, konkretisoi esteperustetta, joten tällainen vastustus ei laajenna tuomioistuimen tutkimisvelvollisuutta.

[286] Yrityssaneeraus s. 78. Kouvolan hovioikeus on päätöksessään 28.7.1993 (tapausta selostaa *Liukkonen* DL 1994 s. 40) omaksunut tulkinnan, että velallisen hakemus voidaan hylätä velkojia kuulematta. Tulkinta perustuu varsin rationaaliseen, joskin YrSanL:iin suoranaisesti tukeutumattomaan ajatukseen, että velkojien kuulemista ei voida käyttää hakemusta tukevan aineiston keräämiseen.

tuu vain tilanteisiin, joissa menettely ei lainkaan voi johtaa tulokseen.[287] Välitön hylkääminen kävisi päinsä vain selvitystilan tai konkurssin muodostaessa esteen menettelylle; toiminnan lopettaminen tai aikaisemman hakemuksen tuloksettomuus eivät ole ilmeisen selviä perusteita saneeraushakemuksen hylkäämiseen. Toinen este välittömälle hylkäämiselle on hakemuslainkäytön erityispiirre, täydennyskehotussäännöstö. Tuomioistuin ei saa heti turvautua OK 5:6.2:ään, vaan sen on ensin täydennyskehoituksella varattava hakijalle tilaisuus selvityksen esittämiseen.[288]

Muiden menettelyosallisten kuuleminen on nähtävissä myös osaksi tuomioistuimen selvitysvelvollisuutta. Kuuleminen muodostaa selvittämisen vähimmäistason; asiaa ei saada ratkaista, ennen kuin menettelyosallisilta saatu aineisto on tuomioistuimen käytettävissä. Toisin sanoen kuuleminen on tästäkin syystä välttämätön toimi ennen hakemuksen ratkaisemista.[289]

Velkojan hakemus

Velkoja-aloitteisessa saneerauksessa tuomioistuimen on aina kuultava velallista. Tämän lisäksi tuomioistuin saa harkintansa mukaan varata tilaisuuden kirjalliseen lausumaan hakijan 'myötäpuolille' eli muille velkojille tai suurimmille velkojille (YrSanL 70.3 §). Tuomioistuimella on valta sekä päättää ylipäätään tästä kuulemisesta että ratkaista, ketä velkojia kuullaan. On huomattava, että kuultavien määräytymiseen 3 momentin tilanteissa ei osittaisuudistuksessa puututtu. Velkojien enemmistön mielipiteet saneerauskelpoisuudesta ja selvittäjästä antavat suhteellisen hyvän ennusteen saneerauksen menestymisestä. Pääsääntönä on näin ainakin merkittävien myötävelkojien kuuleminen.[290]

Vaikka YrSanL 70.3 § ei ohjaakaan tuomioistuimen harkintaa, myös tämän harkinnan tulee olla rationaalisesti perusteltua. Jos ajatellaan pelkästään oikeudenkäyntiaineiston keräämistä, pienten velkojien kuulemisesta voidaan yleensä haitatta luopua. Kirjallista lausumaa kannattaa pyytää institutionaalisilta velko-

---

[287] Esimerkkinä mainittakoon korjauskelvoton puute kanteen aineellisoikeudellisessa perustassa (jolloin kyseessä on useimmiten ns. oikeudellinen mahdottomuus). Ks. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 70.

[288] Näin *Virolainen*, Alioikeusuudistus I s. 169.

[289] Eri asia on, että hakemuksen ilmeinen perusteettomuus voidaan ottaa huomioon rajattaessa kuultavien menettelyosallisten piiriä.

[290] HE 1992:182 s. 103. Perusteluissa todetaan, että keskeisten velkojien kuuleminen voi olla usein perusteltua ja että selvittäjän valintaa silmällä pitäen voi olla syytä kuulla hakijan ohella muitakin velkojia. Ks. myös *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 80, jonka mukaan muiden velkojien kuulemistarve riippuu siitä, minkälaista osaa velkojista hakijat edustavat. Sääntönä hänen mukaansa on, että ainakin saatavansa puolesta merkittäviä velkojia kuullaan.

jilta, joilla tässäkin tapauksessa luultavimmin on riittävä asiantuntemus saneerauksen edellytysten arvioimiseen. Sama pätee myös selvittäjän valintaan. Käytännössä vain institutionaaliset velkojat pystyvät ottamaan kantaa ehdotetun selvittäjän pätevyyteen ja soveltuvuuteen. Hakijavelkojan uudelleen kuulemisesta pätee edellä lausuttu. Jos velallinen tai myötävelkoja perustellusti riitauttaa aloittamisedellytykset tai vetoaa konkreettiseen esteperusteeseen, hakija-velkojaa on kuultava.

Riita oikeudesta tulla kuulluksi

Menettelyosallisen osallistumisoikeus saattaa olla riidanalainen. Tällaiseen tilanteeseen päädytään esimerkiksi silloin, kun velallisaloitteisessa menettelyssä velallinen ei ilmoita tiettyä velkojaansa (YrSanA 1 § 6-kohta). On huomattava, että oikeudella osallistua saneerausmenettelyyn on paitsi periaatteellista myös käytännön merkitystä. Menettelyosallisen (=velkojan) status takaa oikeuden tulla YrSanL 70 §:n nojalla kuulluksi hakemuksesta[291]; vastaavasti menettelyosallisella on aina oikeus valittaa aloittamispäätöksestä. Aloitetussa menettelyssä menettelyosallinen voi vaikuttaa ohjelman sisältöön, sillä selvittäjän on »tarpeen mukaan» neuvoteltavana velkojien kanssa (YrSanL 40.2 §).

Velkoja saa menettelyosallisen aseman saamisoikeutensa nojalla. YrSanL:n järjestelmässä saatavien pätevyys arvioidaan periaatteessa vasta ohjelmaehdotuksen käsittelyn yhteydessä. Jos asian ratkaiseminen aiheuttaa olennaista viivytystä tai haittaa saneerausmenettelylle, tuomioistuin osoittaa riidan tutkittavaksi erillisessä oikeudenkäynnissä (YrSanL 75 §). Jos saneerausvelka on määrältään tai perusteiltaan epäselvä, tuomioistuimen on määrättävä, minkä suuruisena velka otetaan huomioon saneerausohjelmassa.[292] Ratkaisu määrää vain velkojan äänivallan (ja äänimäärän) velkojien päättäessä ohjelmaehdotuksen hyväksymisestä.[293] Tuomioistuimen ratkaisu ei – kuten ei saneerausohjelman vahvistaminenkaan – estä tutkimasta velan perustetta tai määrää koskevaa väitettä (YrSanL 57.2 §).

Menettelyn aloittamisvaiheessa menettelyosallisen oikeus ottaa osaa ratkaistaan attraktioperiaatteen mukaisesti saneerausasiassa. Vaikka erillinen oikeuden-

[291] Tosin muodollisella asemalla ei ole suurtakaan merkitystä puhevallan käyttämisen kannalta. Kuten edellä todettiin, hakemusasioissa kuuleminen on yleensä ulotettu kaikkiin, jotka väittävät, että asia jollain tavoin koskee heitä. Muodollinen menettelyosallisuus kuitenkin takaa tiedon saamisen hakemuksesta, mikä muilta ('tosiasiallisilta') osallisilta puuttuu.

[292] Näin on siis meneteltävä sekä ratkaistaessa kysymys saatavan olemassaolosta/pätevyydestä saneerausasiassa että osoitettaessa riita erilliseen oikeudenkäyntiin. – On huomattava, että ratkaisuna voi olla myös, että velkaa ei tarvitse lainkaan ottaa huomioon ohjelmassa.

[293] HE 1992:182 s. 90.

käynti ei ole mahdollinen, tuomioistuimen joutuu siirtämään kysymyksen riitaiseksi tulleesta velkojan oikeudesta osallistua menettelyyn täysilukuisen tuomioistuimen käsiteltäväksi (arg. YrSanL 68.2 § verr. HakKäsL 5 §), vaikka itse saneerausmenettelyn aloittamisesta ei olisikaan riitaa. Kannattaa panna merkille, että hakemuslainkäytön avoimuudesta johtuen kyseistä riitaa ei välttämättä (tai koskaan) tarvitse ratkaista menettelyä aloitettaessa. Sille, joka väittää olevansa menettelyosallinen, annetaan toisin sanoen mahdollisuus puhevallan käyttämiseen.[294] Saneeraustuomioistuin voi kuitenkin aloittamispäätöksessä ottaa kantaa riitaisaan puhevaltaan; tehty ratkaisu, olipa se puhevallan epäävä tai myöntävä, on valituskelpoinen.[295]

> Harvoin konkretisoituva ongelma on, saako saneeraustuomioistuin erikseen (so. ennen aloittamispäätöksen tekemistä) ottaa kantaa väitettyyn osallistumisoikeuteen. Esimerkiksi: velkoja, jonka puhevalta on epäselvä, vaatii, että saneerausasiassa on järjestettävä suullinen käsittely. Yleisten menettelyperiaatteiden mukaan tuomioistuimen on tällöin ratkaistava ensin vaatimuksen esittäjän asialegitimaatio. Lähinnä praktisista syistä tuomioistuimelle lienee annettava mahdollisuus osaratkaisun tekemiseen; ratkaisulla velkojan puhevalta evätään, ja hänet 'erotetaan' saneerauksen menettelyosallisten piiristä. Tehtyä ratkaisua, joka on valituskelpoinen, voidaan myöhemmin muuttaa.

4.6.2. Menettely kuulemisessa

Kirjallinen kuuleminen

YrSanL:n erityiset säännökset vastapuolen kuulemisesta tulevat sovellettaviksi HakKäsL:n yleisten kuulemissäännösten rinnalla. Kuuleminen voi olla joko kirjallista tai suullista. Kirjallinen kuuleminen on YrSanL:n pääsääntö, ja kuulemisesta huolehtii tuomioistuin.[296] YrSanL 70 §:n 1 ja 2 momentin tapauksissa hakemus annetaan tiedoksi menettelyosallisille, ja heille varataan tilaisuus antaa määräpäivään mennessä kirjallinen lausuma. Tilaisuuden varaaminen tapah-

---

[294] Asialegitimaatio aktualisoituu vain, jos ko. henkilö valittaa aloittamispäätöksestä. Tällöin hovioikeus joutuu arvioimaan, onko henkilöllä oikeus valittaa.

[295] Tätä voidaan perustella sillä, että ratkaisu kuka on menettelyosallinen vaikuttaa menettelyn myöhempään kulkuun. YrSanL:ssa ei myöskään nimenomaista valituskieltoa. Vastaavasta ongelmasta hallintolainkäytössä ks. OM 1994:2 s. 443.

[296] Selvää on, että Suomen järjestelmässä, jossa kuuleminen liittyy menettelyn aloittamisesta päättämiseen, hakemuksen tiedoksiantoa kuulemista varten ei voida uskoa selvittäjälle. Sen sijaan muut ilmoitukset tuomioistuin voi antaa selvittäjän tehtäväksi (YrSanA 7 §). Eräät ilmoitukset selvittäjän on tehtävä ilman määräystäkin (YrSanA 8 §).

tuu postia – säännönmukaisesti tavallisella virkakirjeellä – tai sähköistä viestintää käyttäen (YrSanL 81 § 609/93).[297] Lausuman antaja voi käyttää samoja viestintätapoja.[298]

Viran puolesta tuomioistuin lähettää velkojille tiedoksi vain velallisen hakemuksen (YrSanL 70.1 §). Tiedoksianto rajoittuu hakemukseen myös silloin, kun menettely on velkoja-aloitteista (YrSanL 70.2 §). Hakemuksen liitteistä, jotka ovat yleensä välttämättömät kannan muodostamiselle, kuultava saa tiedon vain jäljennöksen tilaamalla tai lukemalla asiakirjat tuomioistuimen kansliassa.[299] On huomattava, että tuomioistuimen antama määräys saneerausasian ei-julkisuudesta ei estä menettelyosallisia perehtymästä asiakirjoihin. Saneerausasian menettelyosallisia ovat velallinen, velkojat ja todennäköiset velkojat riippumatta siitä, onko heitä jo kuultu asiassa.

> Hakemus ja sen asiakirjat ovat periaatteessa julkisia heti, kun ne ovat saapuneet tuomioistuimeen (OikJulkL 9 § verr. JulkL 3 §) Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että käsittely on suljettu ja että oikeudenkäyntiaineisto pidetään salassa (OikJulkL 5 § ja 9.2 §).[300] Suljettua käsittelyä ja aineiston salassapitoa lienee pidetty tavallisena menettelynä. YrSanL 100 §:ssä säädetään nimittäin poikkeuksesta salassapitomääräyksiin; salassapidettäviä tietoja voidaan käyttää tutkimustarkoituksiin. Ruotsin FörRekL:n esitöissä sen sijaan korostetaan, että saneerausmenettelyn tulisi konkurssin tapaan olla julkista. Konkurssi on aina julkinen, ja saneeraus voi muuttua konkurssiksi tai päinvastoin.[301]

Kirjallisen lausuman vaatiminen edellyttää periaatteessa sen yksilöimistä, mistä lausuma tulisi antaa. Tässä suhteessa kirjallinen kuuleminen poikkeaa suul-

---

[297] Tämä oikeus tuomioistuimella on ollut alkaen 1.7.1993, vaikka SähkViestL tuli muutoin voimaan vasta 1.12.1993.

[298] Kirjallisen lausuman muodon määräävät yleissäännökset. Jos lausuma toimitetaan tuomioistuimeen postitse tai lähetin välityksellä, lausumaan sovellettaneen OK 5:10.2:n säännöksiä lausuman allekirjoittamisesta. Sähköisen viestin taas tulee sisältää yhteystiedot, joilla tuomioistuin saa yhteyden viestin lähettäjään epäillessään sähköisen viestin alkuperäisyyttä (SähkViestL 6 §)

[299] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 81, joka toteaa, että liitteiden sisällyttäminen tiedoksiantoon on tuomioistuimen harkinnassa. Olennaiset liitteet on syytä hänen mukaansa sisällyttää tiedoksiannettavaan aineistoon ilman pyyntöäkin. Saneerauskäytännössä on aiheellisesti valitettu, että pelkän hakemuksen perusteella on mahdotonta antaa yksilöityä lausumaa hakemuksen puolesta tai sitä vastaan. Ks. *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 4.

[300] Asiakirjojen julkisuudesta velkajärjestelyasiassa ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 70–72. Saneerauskäytännössä erityisesti saneerausohjelmia on määrätty salaisiksi. Salassapidosta päättämistä, mikä tapahtuu esimerkiksi aloitettaessa ohjelmaehdotuksen käsittely (YrSanL 72 §), voidaan pitää yhtenä menettelynsisäisenä erillisasiana.

[301] Ks. SOU 1992:113 s. 379.

lisesta, istunnossa tapahtuvasta kuulemisesta, jossa vuoropuhelu ja tuomioistuimen prosessinjohto sallivat kuulemisen tarkentamisen kulloinkin relevantteihin yksityiskohtiin. Hakemuslainkäyttöä koskeva lainsäädäntö on hyväksynyt täsmentämättömien lausumien pyytämisen hakijan potentiaalisilta vastapuolilta (esim. HakKäsL 11.1 §).[302] Näyttää siltä, että tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden kannalta on eduksi, että kuultavat menettelyosalliset lausuvat mielipiteensä saneerauksen mahdollisista esteistä[303] ja ehdotetusta selvittäjästä.[304] Velkojien kannanotoilla on myös merkitystä velkojatoiminnan asettamisen kannalta. Jos merkittävät velkojat pitävät toimikuntaa tarpeettomana, sen asettamisesta on yleensä syytä luopua (YrSanL 10 §).

Kuulemisella on kolmaskin, esitöissä jossain määrin sivuutettu ratio. Kuulemisessa tuomioistuin saa etukäteistietoja velkojien saneeraushalukkuudesta. Jos velkoja vastustaa hakemusta, hän luultavasti äänestää saneerausohjelmaehdotustakin vastaan. Jos vastustus on yleistä (esimerkiksi kaikki merkittävät velkojat vastustavat), ennuste on heikko. Se, missä määrin tuomioistuin voi käyttää velkojien ennakkoasenteista saamiaan tietoja päätöksenteossa, riippuu siitä, edellyttääkö menettelyn aloittaminen tiettyä uudelleenjärjestelyn onnistumisen todennäköisyyttä.[305] Harkinta aktualisoituu paitsi velkojien vastustaessa velallisen hakemusta myös velallisen kiistäessä velkojan hakemuksen.

Kirjallisen lausuman antamisen määräajan asettaa tuomioistuin kussakin yksittäistapauksessa. Enimmäisaikana lienee pidettävä 3–4 viikkoa; epävarmuus saneerauksen alkamisesta sekä vaikeuttaa liiketoimintaa että saattaa heikentää sidosryhmien luottamusta.[306] Velkoja-aloitteisessa menettelyssä velalliselle ase-

---

[302] Pykälää muutettiin alioikeusuudistuksen yhteydessä. Ks. HE 1990:15 s. 128. HakKäsL:n alkuperäinen sanamuoto edellytti kuulemista istunnossa. Yksilöimättömän kuulemisen puolesta voidaan kylläkin vedota siihen, että riita-asiassakin vastaajaa pyydetäään antamaan kirjallinen vastaus (OK 5:9) ja että se, mihin vastaajan on vastauksessaan otettava kantaa, määritellään yleisellä tasolla (5:10). Vastauksen sisällölle asetettavista vaatimuksista ks. esim. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 76–80.

[303] Näin HE 1992:182 s. 66, jossa esimerkkinä mainitaan perusteltu epäily siitä, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perimistoimien estäminen. Ks. myös *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 93, joiden mukaan velkojien kuulemisen tarkoituksena on velkajärjestelyssä selvittää, onko velkojan tiedossa edellytysten arviointiin vaikuttava seikka tai este, johon hän haluaa vedota.

[304] Vrt. HE 1993:79 s. 32, jossa todetaan, että YrSanL 70.1 §:n kuulemisen tarkoitus on (pelkästään) varata velkojille mahdollisuus esittää kantansa siitä, täyttyvätkö saneerausmenettelyn edellytykset ja onko menettelyn aloittamiselle laissa tarkoitettuja esteitä.

[305] Ulkomaisessa aineistossa puhutaan samaa tarkoittaen *realistisesta* hakemuksesta.

[306] Muutamien tuomioistuinten ylipitkiä määräaikoja onkin arvosteltu. Ks. *Jaatinen*, Yrityssaneeraus 1994 s. 4.

tettu määräaika voi olla hyvinkin lyhyt (esim. 1–2 viikkoa), sillä yrityksen asiat tunteva velallinen pystyy ottamaan nopeasti kantaa hakemukseen.[307] Sen sijaan velkojat tarvitsevat enemmän aikaa, kuultiinpa heitä velallisen tai toisen velkojan hakemuksesta.[308] Määräajan tulee olla pääsääntöisesti sama harkinnanvaraiselle ja pakolliselle kuulemiselle.

Oma ongelmansa on, voiko tuomioistuin rajata tai tarkentaa, mitä lausuman tulisi sisältää. Rajauksessa tuomioistuin vaatii kannanottoa esimerkiksi vain esteperusteisiin, tarkennuksessa se edellyttää esimerkiksi velkojan mielipidettä siitä, onko saneerattava yritys jatkamiskelpoinen. Kirjallisen lausuman rajaaminen on lähtökohtaisesti kiellettyä; rajaaminen supistaa menettelyosallisen oikeutta tulla kuulluksi hakemuksesta. Sen sijaan lausuman täsmentäminen on paitsi luvallista usein myös tehokkaan prosessinjohdon vaatimaa. Selvää on, että hakijan näyttövelvollisuutta ja tuomioistuimen selvitysvelvollisuutta ei voida tällä tavoin siirtää muille menettelyosallisille.

Suullinen käsittely

Menettelyosallisten suullista kuulemista eli tosiasiallisesti hakemuksen suullista käsittelyä ei YrSanL:n menettelysäännöksissä mainita. Kysymyksessä näyttää olleen tietoinen valinta. Hallituksen esityksessä ilmoitetaan tavoitteeksi, että saneerausasiat käsitellään mahdollisimman pitkälti tuomioistuimen kansliassa yhden tuomarin toimesta ja asianosaisten kirjallisiin lausumiin tukeutuen.[309] Milloin asianosaista tai todistajaa on kuultava henkilökohtaisesti, käsittely tapahtuu kuitenkin istunnossa. Saneerausasiassa suullinen käsittely on kuitenkin aina sallittu HakKäsL 3 §:n nojalla. YrSanL 70 §:n erityissäännös, joka jättää istuntokäsittelyn mainitsematta, ei syrjäytä hakemusasian yleisiä käsittelysääntöjä.[310]

> Ruotsin vuoden 1987 konkurssilain valmistelussa käytiin periaatekeskustelu siitä, tuliko velkojan tekemät konkurssihakemukset ratkaista asiakir-

[307] Aikaa hakijan tai muiden sidosryhmien kanssa käytäviin neuvotteluihin ei tarvitse mielestäni varata. On syytä olettaa, että vastaavia, tuloksettomia neuvotteluja on jo käyty.

[308] Ohjeellinen määräaika voisi olla vaikkapa 3 viikkoa, jossa ajassa Ruotsin kaavaillussa uudelleenjärjestelyssä pidetään velkojainkokous. Ks. SOU 1992:113 s. 426. Lyhyempikin aika riittää, jos yrityksestä on tehty äskettäin yritystutkimus ja se sisältyy hakemusasiakirjoihin.

[309] HE 1992:182 s. 55.

[310] Sen sijaan YrSanL:n rinnakkaislaissa VJL:ssä nimenomaan todetaan, että velkoja voidaan myös kutsua istuntoon kuultavaksi (52.1 §). Tämän ehkä tavallaan turhan säännöksen tarkoitus ei ilmene laista. Kuulemisjärjestelyistä VJL:ssä ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 94–95.

jojen perusteella vaiko istuntokäsittelyssä. Ensimmäinen ajatus hylättiin. Ihanteellisena pidettiin sitä, että kirjallisen vastauksen vaatiminen velalliselta yhdistettäisiin suulliseen käsittelyyn. Jos sekä velkoja että velallinen saapuisivat käsittelyyn, tuomioistuin voisi perustaa ratkaisunsa laajempaan aineistoon kuin muutoin. Vaikka velallinen laiminlöisikin saapumisen, pakollinen suullinen käsittely muodostaisi joka tapauksessa takeen hätiköityjä maksukyvyttömyyden toteamisia vastaan.[311]

KS:n osittaisuudistuksessa (1027/93) voitti vastakkainen näkemys – joka sinänsä on sopusoinnussa YrSanL:n valmistelussa tehdyn valinnan kanssa. Pääsääntönä on, että velallisen konkurssihakemus ratkaistaan kansliassa.[312] Myös velkoja-aloitteisen konkurssimenettelyn käsittely alkaa kansliassa; kansliakäsittelyssä päätetään velallisen kuulemisesta. Jos velallinen ei anna häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa tai ilmoittaa, että hän ei vastusta hakemusta, kansliassa voidaan myös päättää velallisen asettamisesta konkursiin.

YrSanL:n esitöiden tavoite, saneerausasian ratkaiseminen pääsääntöisesti kansliakäsittelyssä, voidaan kyseenalaistaa. Ensinnäkin suullinen (istunto)käsittely, jossa menettelyosallisten dialogi toimii, on kirjallisten lausumien vaihtamista tehokkaampaa monimutkaisten asiakokonaisuuksien käsittelyssä. Tämä johtuu siitä, että dialogi mahdollistaa vastakkaisten näkökantojen kriittisen arvioinnin; nimenomaan kriittinen arviointi tuottaa vaikeuksia kirjallisessa kuulemisessa. Myös vastapuolen uudelleen kuuleminen helpottuu suullisessa käsittelyssä, kun kirjallisia lausumia ei tarvitse antaa erikseen tiedoksi muille intressitahoille. Mainituista syistä hallituksen esityksen yleisperustelujen periaatelausuma tarkoittanee vain velallisaloitteisia, konkretisoitunutta vastakohtaisasetelmaa vailla olevia hakemuksia eli ns. rutiinimaisia saneerausasioita. Riitaisissa saneerausasioissa käsittelyä ei voida, sen tehokkuudesta tinkimättä, keskittää kansliaan. Epäsuhta kirjallisen saneerausmenettelyn ja (lähtökohtaisesti) suullisen riita-asiain käsittelyn välillä muodostuu tällöin silmiinpistäväksi.[313]

Tuomioistuimen harkinnan sen päättäessä suullisesta käsittelystä tulee olla rationaalista. Arvioinnissa on otettava huomioon punnintatekijät.[314] Ensinnäkin: kuinka todennäköistä on, että suullinen käsittely hyödyttää asian selvittämistä. Toiseksi selvitysintressi eli miten tärkeää on, että yksittäisessä asiassa päädytään aineelliseen totuuteen, vaikuttaa ratkaisuun. Saneerausasioissa selvitysintressi on yleensä suuri; intressi on sitä paitsi suoraan verrannollinen velallisyrityksen kokoon. Todennäköisyys taas on sidoksissa siihen, miten täydellistä ha-

[311] SOU 1983:24 s. 257–258.

[312] HE 1993:216 s. 7.

[313] Suullisuudesta alioikeusuudistuksessa ks. *Virolainen* mt. s. 64–72.

[314] Vastaavista punnintatekijöistä hakemuslainkäytössä ks. OM 1994:2 s. 330.

kemukseen liitetty aineisto on. Mitä puutteellisempi aineisto, sitä todennäköisemmin suullinen käsittely edistää asian selvittämistä. Vasta-argumenttina on otettava huomioon menettelykustannusten kasvu ja tuomioistuimen työmäärän lisäys. Vasta-argumenttien painoarvo on kuitenkin vähäinen.

Oma kysymyksensä on, tuleeko velallinen tai velallisen edustaja kutsua istuntoon henkilökohtaisesti. Selvää on, että tuomioistuin voi näin menetellä; menettelyn optimointitavoitteen nojalla joudutaankin kysymään, milloin tuomioistuimen kannattaa käyttää henkilökohtaisia kutsuja.[315] Asian selvittämisen kannalta henkilökohtaista kuulemista voidaan perustella ainakin silloin, kun kyseessä on ei-yhtiömuotoinen velallinen.[316] Henkilökohtainen kuuleminen paljastaa kirjallista kuulemista paremmin velallisen saneeraushalukkuuden, mikä on keskeinen tekijä arvioitaessa saneerauksen onnistumista. Yhtiömuotoisen velallisen edustajia ei sen sijaan yleensä ole tarvetta kutsua henkilökohtaisesti.

Välttämätön suullinen käsittely?

Suullinen käsittely näyttäisi pakolliselta velkoja-aloitteisessa menettelyssä, jossa velallinen vastustaa hakemusta ja vaatii sen suullista käsittelyä.[317] Sille, päädyttäisiinkö asiassa tuomioistuimen ennakkoarvion mukaan menettelyn aloittamiseen vai hakemuksen hylkäämiseen, ei periaatteessa tulisi antaa merkitystä.[318] Velallisaloitteisessakin menettelyssä hakemuksen yksilöity riitauttaminen pakottaa pääsääntöisesti suullisen käsittelyn järjestämiseen. Toisin sanoen jos velal-

---

[315] Myös yksityishenkilön velkajärjestelyssä on katsottu, että tuomioistuin voi velvoittaa velkojan tai velallisen saapumaan istuntoon myös henkilökohtaisesti, jos »tuomioistuin pitää sitä tarpeellisena.» Ks. *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 280.

[316] Yhdysvaltojen oikeudessa vaaditaan, että velallinen saapuu henkilökohtaisesti velkojien kokoukseen, jossa hänen taloudellinen asemansa selvitetään. Bankruptcy Code 343 §:n läsnäolovelvoitteesta on pidetty tiukasti kiinni myös oikeuskäytännössä. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 112.

[317] Kysymys liittyy ihmisoikeussopimuksen 6 (1) artiklan »fair trial»-periaatteen tulkintaan. Pääsäännöksi on asetettu, että päätettäessä henkilön oikeuksista hänellä on oikeus suulliseen käsittelyyn. Sopimuksen vaikutuksesta kuulemiseen hallintolainkäytössä ks. OM 1994:2 s. 316 verr. 334. Sen sijaan velallisaloitteisessa saneerauksessa on väitettävissä, että menettelyn aloittamisessa ei vielä puututa velkojan oikeuksiin, joten kirjallinen kuuleminen riittää.

[318] Eri asia on, jos velkojan hakemus hylätään heti. Tällöin velallisen oikeusturva ei vaadi suullista käsittelyä. Edellä on kuitenkin katsottu, että saneeraushakemusta ei voida (ainakaan) pääsääntöisesti hylätä, ellei hakija saa tilaisuutta lisäselvityksen esittämiseen. Yhdysvaltojen oikeudessa tuomioistuimet eivät yleensä ryhdy suulliseen käsittelyyn, jos hakemus hylätään eikä kukaan ole vaatinut suullista käsittelyä. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 51.

lisaloitteisessa menettelyssä lausuman antaja (esim. merkittävä velkoja) vaatii suullista käsittelyä, suullinen käsittely on järjestettävä, ellei ole pätevää syytä pitäytyä kirjallisessa kuulemisessa.[319]

> Kysymyksenasettelu pelkistyy ruotsalaisessa ratkaisussa NJA 1993:20. Tapauksessa oli kysymys suullisesta käsittelystä uskotun miehen määräämistä koskevassa hakemusasiassa. Asia oli ratkaistu käräjäoikeudessa ilman suullista käsittelyä. Asia palautettiin käräjäoikeuteen suullista käsittelyä varten perusteluin, että asia oli tullut riitaiseksi ja että myös ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1-kohta edellytti suullisen käsittelyn järjestämistä.
>
> Ratkaisun lopputulos vastaa mielestäni Suomen oikeuden kantaa. Tulkintavaihtoehdoista on valittava se, joka edistää ihmisoikeusmääräysten toteutumista, toisin sanoen on ihmisoikeusystävällinen. Kyseinen ihmisoikeuksia edistävän tulkinnan vaatimus tukeutuu lakivaliokunnan kannanottoon Euroopan ihmisoikeussopimuksen eduskuntakäsittelyssä.[320]

Joka tapauksessa suullisen käsittelyn järjestäminen on pakollista, kun saneerausasia katsotaan riitaiseksi (arg. HakKäsL 5 §). Tässä merkityksessä saneerausasia tulee riitaiseksi, kun saneerauksen edellytyksistä esitetään erilaisia, perusteltuja mielipiteitä. Riitaiseksi voi muuttua sekä velkojan että velallisen käynnistämä saneerausasia. Riitaiseksi todetussa saneerausasiassa joudutaan ottamaan kantaa myös siihen, toimitetaanko suullinen käsittely yhden tuomarin vaiko täysilukuisen oikeuden istunnossa.

> Teoriassa pyyntö käsittelystä täysilukuisessa oikeudessa ja pyyntö suullisesta käsittelystä ovat eri asioita. Toinen asia on, että ensimmäinen vaatimus on, jos se tehdään kansliakäsittelyn yhteydessä, monasti tulkittavissa myös vaatimukseksi suullisesta käsittelystä. Periaatteessa kysymys suullisen käsittelyn järjestämisestä ylipäätään on ensisijainen; vasta jos vastaus on myönteinen, joudutaan ottamaan kantaa siihen, tapahtuuko käsittely yhden tuomarin kokoonpanossa vaiko täysilukuisessa kokoonpanossa.[321] Kynnys suulliseen käsittelyyn yhden tuomarin kokoonpanossa on luonnollisesti matalampi kuin HakKäsL 5 §:n riitaisuuskynnys.[322]

---

[319] Ks. esim. *Liukkonen* DL 1994 s. 36, joka katsoo, että YrSanL 68.2 § nimenomaan sallii sen, että tuomioistuin selväksi katsomassaan asiassa kieltäytyy minkään istuntokäsittelyn järjestämisestä.

[320] Tulkintasäännön vaikutuksesta ks. esim. *Scheinin*, Ihmisoikeudet Suomen oikeudessa s. 47.

[321] Muitakin vaihtoehtoja tavataan. Saneerausasiassa Oulunkylän Maarakennus Oy (Y 93/13 Helsingin raastuvanoikeuden A 2. osasto, hakijana velallinen) kaksi kuultava ollutta velkojaa vaati joko lisäselvityksen hankkimista velallisyhtiöltä tai asian siirtämistä täysilukuiseen istuntoon. Asia kuitenkin ratkaistiin kansliakäsittelyssä, jolloin hakemus hylättiin YrSanL 7.1 §:n 1- ja 3-kohtien nojalla.

[322] Riitaisuuskynnyksen määräämisen perusteista ks. *Koulu* DL 702 lähteineen. Ks. myös edellä jakso 4.4.3.

Käytännössä suullinen käsittely saattaa olla paikallaan myös, kun hakijalle joudutaan varaamaan tilaisuus vastata menettelyosallisilta saatuihin lausumiin. Suullinen käsittely on tällöin uuden kirjallisen kuulemiskierroksen vaihtoehto.[323]

Suullisen käsittelyn rajoittamisesta

Hakemuslainkäytön yleislaissa, HakKäsL:ssa, ei ole määräyksiä siitä, voidaanko suullinen käsittely toimittaa osittaisena.[324] Lain lähtökohta näyttäisi olevan, että koko hakemusasia on siirrettävä suulliseen käsittelyyn. Koska YrSanL ei toisin määrää, samoin tulisi periaatteessa menetellä myös saneerausasiassa. Kyseistä tulkintaa ei kuitenkaan ole syytä hyväksyä.

Nimenomaisen säännöksen puuttuessakin suullinen käsittely voidaan toimittaa siten, että se rajoittuu vain tiettyyn kysymykseen. Esimerkiksi kysymys yrityksen jatkamiskelpoisuudesta soveltuu erikseen käsiteltäväksi; jatkamiskelpoisuus muodostaa oman, muista aloittamis- ja esteperusteista erottuvan ongelmakokonaisuuden. Tietenkin osittainen suullinen käsittely saadaan toimittaa muunkin menettelyssä konkretisoituneen esteperusteen kohdalla.[325] Suullista käsittelyä voidaan myös käyttää tilanteesta riippuen joko päätöksenteon valmisteluun[326] tai OK 6 luvun pääkäsittelyn korvikkeena. Ensimmäisessä tapauksessa päätös saneerausmenettelyn aloittamista tehdään kansliakäsittelyssä.

> Tavallaan päinvastainen ilmiö kuin suullisen käsittelyn rajoittaminen on (suullisen) käsittelyn ja katselmuksen yhdistäminen. Tällöin suullinen käsittely järjestetään yrityksessä pidetyn katselmuksen yhteydessä.[327] Katselmuksessa tuomioistuin hankkii tietoja yrityksen ulkoisista toimintaedellytyksistä; samassa yhteydessä se ottaa vastaan selvitystä menettelyosal-

---

[323] Näin *Koskelo* mt. s. 85. – Se, tapahtuuko kuuleminen täysilukuisessa oikeudessa, riippuu siitä, katsotaanko asian tulleen jo lausumien perusteella riitaiseksi.

[324] Myöskään YrSanL ei ota kantaa kysymykseen. Tosin lain 68.2 § sivuaa lähiongelmaa; jos saneerausasia muuttuu riitaiseksi, periaatteessa vain riitaisuuden aiheuttanut yksittäinen kysymys on siirrettävä täysilukuiseen oikeuteen. Ks. *Koulu* DL 1993 s. 701.

[325] Yksi mahdollisuus on käyttää suullista käsittelyä selvittämään menettelyosallisten todellista valmiutta saneeraukseen. Pyöreät kirjalliset lausumat eivät anna aina oikeaa kuvaa. Ks. OM 1994:2 s. 331, joka pitää yhtenä rajoitusperusteena sitä, että »suullisessa käsittelyssä ainoastaan selvitetään asianosaisten näkemyksiä.»

[326] Tästä mahdollisuudesta ks. edellä jakso 3.2.2.

[327] Tällöin on otettava huomioon suullisen käsittelyn istuntopaikkaa koskevat säännökset. OK 5:15.1 antaa valtuuden suullisen valmistelun pitämiseen tuomiopiirin ulkopuolella; säännös ei kuitenkaan määrää siitä, voidaanko istunto pitää tuomioistuimen kanslian ja vahvistettujen istuntopaikkojen ulkopuolella. HakKäsL 3.3 § sisältää samankaltaisen säännöksen. Ks. HE 1990:15 s. 42.

lisilta ja kuulee tarvittaessa todistajia.[328] Tämä sinänsä rationaalinen menettely ei kuitenkaan ole *de lege lata* mahdollinen.

4.6.3. Hakija esittää menettelyosalliselta hankkimansa ennakkolausuman

Saneerauskäytännössä suositellaan, että hakija (olipa hakijana velkoja tai velallinen) hankkii ennakolta velkojien lausumat hakemuksensa liitteeksi. Näin päätöstä menettelyn aloittamisesta (tai hakemuksen hylkäämisestä) nopeutetaan, mitä onnistunut saneeraus vaatiikin.[329] Käytäntö herättää henkiin HakKäsL:n vuoden 1991 muutoksella jo hävinneen tulkintaongelman. Hallituksen esityksessä alkuperäiseksi HakKäsL 11 §:ksi sekä tuomioistuin että hakija saattoivat kutsua asiaan osallisen tuomioistuimeen kuultavaksi. Lakivaliokunta poisti hakijan oikeuden kutsua osallinen kuultavaksi. Hakijan tehtäväksi jäi kuitenkin hakemuksen ja tuomioistuimen laatiman kutsun tiedoksiantaminen.[330] Oikeuskäytännössä pykälää on tulkittu sananmuotonsa mukaisesti, mikä on merkinnyt, että hakijan laatimaa kutsua ei ole sallittu.[331]

Lähtökohta näyttää loogisesti johtavan siihen, että myöskään kirjallisen lausuman vaatimisella tapahtuvaa kuulemista ei voi korvata hakijan hankkimilla lausumilla. Toisaalta huomioon on otettava, että toisin kuin mitä on asianlaita hakijan laatiman kutsun kohdalla velkoja voi vapaasti päättää, antaako hän etukäteisen lausuman. Ellei hän anna, tuomioistuin huolehtii kuulemisesta YrSanL 70 §:n mukaisesti. Myönteisen tulkinnan puolesta voidaan viitata myös nopeaa saneerausohjelman vahvistamista koskevaan erityissäännökseen, jossa nimenomaisesti sallitaan ulkoprosessuaalisesti laadittujen lausumien käyttäminen

---

[328] Katselmuksesta muodostuu näin suullisen käsittelyn erityismuoto. Hallintolainkäytön uudistuksessa tämä onkin vartavastisena tavoitteena. Ks. OM 1994:2 s. 365.

[329] *Jakonen*, Saneeraus s. 18.

[330] Erityissäännöksissä tiedoksianto kylläkin voitiin uskoa tuomioistuimelle. Näin tapahtui muun muassa tärkeimmässä hakemusasioiden ryhmässä eli avioeroasiassa (AL 28.2 §). Ennen HakKäsL:akin tuomioistuimet ottivat välistä tehtäväkseen tiedoksiannon. Näin tapahtui muun muassa ratkaisussa KKO 1982 II 15: »PK 23 luvun 6 §:n 1 mom:ssa tarkoitetun tilaisuuden varaaminen pesän osakkaille lausua mielipiteensä asiasta voidaan tehdä kirjatulla kirjeellä, jossa ilmoitetaan pesänjakajaksi ehdotettu henkilö ja hakemuksen käsittelypäivä tuomioistuimessa.»

[331] Näin KKO 1989:85. Ratkaisun oikeusohje kuuluu: »Raastuvanoikeuden jäsenten katsottiin syyllistyneen varomattomuudesta tehtyyn virkavirheeseen, kun raastuvanoikeus oli määrännyt pesänjakajan, vaikka oikeudesta poissa oleville pesän osakkaille oli varattu tilaisuus tulla kuulluksi antamalla heille tiedoksi vain hakijoiden laatima kutsu, mutta ei hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaista tuomioistuimen antamaa kutsua.»

(YrSanL 92 §). Tästä syystä pidän etukäteen annettuja lausumia sallittuina myös säännönmukaisessa saneerausmenettelyssä. Lausuma korvaa siis YrSanL 70 §:n mukaisen kuulemisen.

> Hakemuslainkäytössä esiintyy järjestelyjä, joita ei voida sijoittaa prosessuaalisiin instituutioihin. Esimerkiksi: henkilötaho, jota on nimenomaisen säännöksen johdosta kuultava (= ns. välttämätön osallinen), ilmoittaa kirjallisesti luopuvansa oikeudestaan tulla kuulluksi ja hakija liittää asiakirjan hakemukseensa.[332] Perinteisen aksiooman mukaan menettelysäännökset ovat pakottavaa oikeutta; asianosaiset eivät voi määrätä menettelystä.[333] Periaate ulottuu myös kuulemiseen, joten asianosainen ei näin lähtökohtaisesti voi luopua oikeudestaan tulla kuulluksi. Eri asia on, että hän voi jättää saapumatta istuntoon tai lausuman antamatta. Periaatteen tiukka ylläpito hakemuslainkäytössä ei kuitenkaan näytä perustellulta. Hakija voi näin mielestäni nopeuttaa menettelyä liittämällä hakemukseensa kuultavien kirjalliset ilmoitukset siitä, että he eivät halua tulla kuulluiksi asiassa.

4.7. Saneerausmenettelyn ja likvidaatiokonkurssin suhde

4.7.1. Hakemuksen vaikutus menettelyn valikoitumiseen

Lähtökohtana tuomioistuimen sidonnaisuus

Suomen oikeudessa saneerausmenettely ja perinteinen konkurssi ovat vaihtoehtoisia, itsenäisiä maksukyvyttömyysmenettelyjä. Oikeuspoliittisen ongelman muodostaa yritysten valikoituminen; miten varmistetaan, että yksittäinen yritys ohjautuu taloustieteen kannalta tarkoituksenmukaiseen menettelyyn. Periaatteessa mitään ongelmaa ei ole. Yrityksen saneeraus on tarkoitettu jatkamiskelpoisille yrityksille, konkurssi yrityksille, jotka eivät sitä ole.[334] Määräämisperiaate sitoo tuomioistuimen maksukyvyttömyysasiassa tehtyihin vaatimuksiin. Tuomioistuin

---

[332] Erona kirjalliseen lausumaan on ainakin periaatteessa se, että lausumassa kuultava ottaa kantaa hakemuksen hyväksymiseen tai hylkäämiseen, ilmoituksessa taas kuultava tuo esiin, että hän ei tule käyttämään puhevaltaa asiassa.

[333] *Ekelöf–Boman*, Rättegång I s. 54.

[334] Legaliteettiperiaatteesta seuraa, että kummankin menettelyn edellytykset on määriteltävä yksityiskohtaisesti laissa. Yhdysvaltojen konkurssilain tunnettu 11 luku (Chapter 11) löytää perimmäisen eron velallisyrityksen johdon asenteesta. Luvun mukaiseen uudelleenjärjestelyyn pyrkivät yritykset, jotka haluavat parhaan kykynsä mukaan selviytyä ongelmistaan. Likvidaatiokonkurssiin hakeutuvat yritykset, jotka katsovat parhaaksi luovuttaa. Ks. esim. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 314.

voi päättää vain siitä, aloitetaanko haettu menettely. Menettelyn valinta joudutaan tekemään, ennen kuin menettelyä haetaan.

Lähtökohdasta seuraa, että velkojan konkurssihakemus ei voi johtaa saneerausmenettelyn aloittamiseen, vaikka saneerauksen edellytykset täyttyisivätkin. Valinta avautuu vasta, kun joku YrSanL 5 §:n tarkoittama taho, velallinen tai kilpaileva velkoja (todennäköinen velkoja mukaan luettuna), tekee, konkurssihakemuksen vireilläollessa, nimenomaisen hakemuksen saneerausmenettelyn aloittamisesta. Toinen asia on, että lainsäätäjä pyrkii edistämään tällaisten valintatilanteiden muodostumista. Saneeraushakemuksia suositaan, mikä tapahtuu tinkimällä muutoin noudatettavista muotovaatimuksista (esim. YrSanL 69.1 §, joka sallii pääsäännön vastaisesti suullisen hakemuksen). Estettä ei ole sillekään, että tuomioistuin kyselyoikeudellaan yrittää provosoida rinnakkaishakemuksen (arg. OK 5:21.3).

> Vaikka edellä on pidetty silmällä velkojan konkurssihakemusta, sama koskee periaatteessa velallisenkin konkurssihakemusta. Koska velallisen hakemus johtaa välittömästi konkurssiin asettamiseen, aikaa muun tahon rinnakkaishakemukselle, sen provosoimisesta puhumattakaan, ei käytännössä jää.

Tuomioistuin on vastaavasti sidottu hakemukseen silloinkin, kun siinä vaaditaan saneerausmenettelyn aloittamista. Jos saneerauksen aloittamisen edellytykset eivät täyty, saneeraushakemus hylätään ilman, että velallisyritys asetetaan suoraan konkurssiin. Ja kääntäen: konkurssiin asettaminen mahdollistuu vasta, kun sitä koskeva hakemus tehdään. On huomattava, että saneerausasian vireilläollessa tehtävää konkurssihakemusta eivät koske mitkään erityissäännöt. Tällaista hakemusta ei ole haluttu menettelyllisesti helpottaa.[335]

Saneeraushakemuksen konkurssia lykkäävä vaikutus ja sen päättyminen

Kun konkurssimenettelyä ja saneerausmenettelyä haetaan yhtäaikaa, menettelyjen keskinäinen suhde – joka samalla määrää hakemusten käsittelyjärjestyksen – on ratkaistava. YrSanL:ssa suhde ratkaistaan saneerauksen eduksi, sillä YrSanL 24 § antaa saneeraushakemukselle konkurssia lykkäävän vaikutuksen.[336] Toisin sanoen vireillä oleva saneerausasia on konkurssiin asettamisen este. Tarkkaan ilmaistuna konkurssihakemuksen käsittely siirtyy, kunnes päätös sanee-

[335] Velkojan kannalta tarkoituksenmukaista olisi, että hän voisi tehdä konkurssihakemuksen häneltä vaaditussa kirjallisessa lausumassa (YrSanL 70 §). Tämä käy periaatteessa päinsä, jos tuomioistuin on samalla konkurssiforum ja velkojalla on KS:n edellyttämä selvä ja riidaton saatava.

[336] Perusteluista ks. HE 1992:182 s. 78.

rausmenettelyn aloittamisesta on tehty. Jos saneeraushakemus hyväksytään ja saneerausmenettely aloitetaan, konkurssihakemus raukeaa.[337] Erillistä raukeamispäätöstä ei periaatteessa tarvita, koska raukeaminen seuraa suoraan laista.

YrSanL 24 § ei tee eroa sen välillä, kenen tekemä kilpaileva saneeraushakemus on. Tosin pykälässä lienee ajateltu tyyppitapausta, jossa velkoja on hakenut konkurssia mutta velallinen haluaa estää konkurssin saneeraushakemuksellaan.[338] Velkojakin saa hyötyä saneeraushakemuksen lykkäävästä vaikutuksesta, sillä hän voi, saneerausta hakemalla, torjua velallisen hätiköidyn konkurssiin hakeutumisen. YrSanL 24 §:n avulla velkoja nimittäin estää velallisen tekemän konkurssihakemuksen käsittelyn. Merkitystä ei ole sillä, ovatko hakemukset vireillä samassa tuomioistuimessa.

Jos saneeraushakemus hylätään, konkurssihakemuksen käsittelyä jatketaan vaiheesta, johon se jäi.[339] YrSanL 24.1 §:n alkuperäinen sanamuoto vaati tuomioistuinta samalla *ratkaisemaan* konkurssiasian. Ratkaisupakolla haluttiin estää muutoksenhaun lykkäävä vaikutus. Muutoin konkurssia voitaisiin lykätä hakemalla muutosta päätökseen, jolla saneeraushakemus oli hylätty.[340] Osittaisuudistuksessa (609/93) tuomioistuimen velvollisuuksia lievennettiin. Ratkaisupakko korvattiin velvollisuudella jatkaa konkurssiasian käsittelyä. Säännöksen tarkoitus (estää konkurssin viivyttäminen muutoksenhaulla) säilyi.[341] Konkurssihakemuksen käsittely jatketaan heti, kun samanaikaisesti vireillä ollut saneeraushakemus on jätetty tutkimatta tai hylätty. Sillä, että saneeraustuomioistuimen ratkaisuun haetaan muutosta, ei periaatteessa ole vaikutusta. Sääntönä on, että muutoksenhaku ei pidennä saneeraushakemuksen käsittelyn konkurssia lykkäävää vaikutusta.

Toinen ongelma on, miten pitkään saneerausmenettelyn vireilläolon konkurssia lykkäävää vaikutusta voidaan pitää yllä yhä uudistettavilla hakemuksilla. Esimerkiksi: saneeraushakemuksen tultua hylätyksi sama velkoja tai velallinen tekee uuden hakemuksen. Tähän ei ole periaatteellista estettä, sillä hakemuksen

---

[337] Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 114.

[338] YrSanL:n esityöt (esim. HE 1993:79 s. 31) tuntuvat pitävän silmällä tätä nimenomaista tilannetta.

[339] Käsittelyn jatkamisesta käytännössä ks. *Koulu DL* 1993 s. 708–709.

[340] Tämä todetaan osittaisuudistuksen perusteluissa. Ks. HE 1993:79 s. 31. – Määräys asian välittömästä ratkaisemisesta saattoi tietenkin koskea vain tapauksia, joissa konkurssihakemus oli kypsä ratkaistavaksi.

[341] Täysin selvää ei ole, onko käsittelyn jatkamisvelvollisuuden asettavalla säännöksellä muitakin vaikutuksia. Esimerkiksi: johtaako erityissäännös konkurssihakemuksen nopeutettuun käsittelyyn? Ilman erityissäännöstäkin on nimittäin riidatonta, että konkurssihakemuksen käsittelyä jatketaan. Konkurssiasioissa pyritään yleensäkin joutuisuuteen. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 99. Se, että vireillä on ollut erilaisia hakemuksia, ei muuttane asiaa.

hylkäävän päätöksen oikeusvoima rajoittuu velallisen saneerauskelpoisuuteen (laajassa merkityksessä) ratkaisuhetkellä.[342] Hakija voi näin tehdä uudenkin hakemuksen samalla perusteella, kunhan hän vain vetoaa siihen, että velallisen olosuhteet ovat muuttuneet aikaisemman ratkaisun jälkeen. Koska maksukyvyttömyyden ja jatkamiskelpoisuuden kaltaiset äärimmäisen monimutkaiset tosiseikastot muuttuvat jatkuvasti, uusia hakemuksia voidaan tehdä periaatteessa loputtomiin.

Valitusaste kieltää täytäntöönpanon

Vaikka muutoksen hakemisella saneeraushakemuksen hylkäävään päätökseen ei olekaan lykkäävää vaikutusta, asia muuttuu, jos muutoksenhaku on tuloksellinen. Tällaisen muutoksenhaun vaikutus säännellään 96.2 §:ssä. Jos hylätty saneeraushakemus hyväksytään (= menettely aloitetaan) mutta velallinen on väliaikana asetettu konkurssiin, konkurssi raukeaa (ensimmäinen virke). Laki ei edellytä, että konkurssiin asettamispäätökseen on haettu muutosta.[343]

Jälkikäteen arvioiden virheellisestikin aloitettu konkurssimenettely heikentää saneerauksen onnistumisen ennustetta. Mitä pitemmälle konkurssipesän selvitys etenee, sitä todennäköisempää on, että YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan estepe-ruste aktualisoituu. Konkurssimenettelyn edetessä velkojat menettävät intressinsä saneeraukseen, mikä on edellä todettu menettelyn onnistumisen reunaehdoksi. Velallisyritys siis menettää lähtökohtaista saneerauskelpoisuuttaan. Tästä seuraa, että aloittamisharkinnan sisältö näyttää olevan ylioikeudessa toinen kuin saneeraustuomioistuimessa. Harkinnassa on otettava huomioon 'väliintulleen' konkurssimenettelyn tosiasiallinen estevaikutus.

> Asia erikseen on, miten aloittamisharkinta muuttuu ja kuinka ratkaisuun tarvittava tieto kootaan. Mitä tulee jatkamiskelpoisuuteen, yksi mahdollisuus on katsoa, että väliintullut (= saneeraushakemuksen hylkäämisen jälkeen aloitettu) konkurssi luo alkuperäistodennäköisyyden, jonka mukaan saneerausmenettely ei ole menestyksellinen. Tällöin hakijan asiaksi jäisi 'vastanäytöllä' osoittaa, että todennäköisyys ei pidä paikkaansa. Näyttö koostuisi siitä, että liiketoimintaa on jatkettu, yrityksen varallisuutta ei ole realisointu yms.

---

[342] Näin konkurssin osalta *Havansi* mt. s. 55. Negatiivinen oikeusvoima estää uuden hakemuksen tutkimisen siltä osin kuin ratkaisussa on katsottu, että velkojalla ei ole vireilläolooikeuden perustavaa saatavaa (YrSanL 5 § 2-kohta) tai että velallisen maksukyvyttömyys tulee aiheuttamaan taloudellisia menetyksiä (3-kohta).

[343] Näin HE 1993:79 s. 32. Hiukan yllättävää kantaa perustellaan sillä, että muutoksenhaku asettamispäätökseen ei lykkää konkurssin oikeusvaikutusten alkamista. Asioilla ei kuitenkaan näytä olevan yhteyttä keskenään. – Konkurssin jälkikäteiseen raukeamiseen liittyvistä ongelmista ks. *Koulu* DL 1993 s. 708–709.

Tulkinta pakottaa hakijan esittämään uutta näyttöä hovioikeudessa, mistä vuorostaan johtuu, että asiassa on järjestettävä suullinen käsittely.

Saneerauksen hakijan kannalta on siis ensiarvoisen tärkeää saada väliintullut konkurssimenettely jäädytetyksi, kunnes hänen valituksensa kielteisestä aloittamispäätöksestä on käsitelty. Kumpikaan menettelylaki, YrSanL tai KS, ei sisällä säännöksiä siitä, että hovioikeus voisi keskeyttää konkurssimenettelyn. Muutoksenhakua konkurssipäätökseen tarkoittaen on katsottu, että hovioikeus ei voi antaa väliaikaista täytäntöönpanon keskeytysmääräystä.[344] Vielä kyseenalaisemmalta näyttää, että konkurssimenettelyyn annettaisiin keskeytysmääräys sillä perusteella, että saneerausasiassa haetaan muutosta.[345]

Samanaikainen muutoksenhaku saneerausasiassa voidaan tulkita poikkeukseksi keskeyttämiskiellosta eli pääsäännöstä. Tällöin konkurssimenettely (johon siis myös on haettu muutosta) on keskeytettävissä väliaikaismääräyksellä. Kannan tueksi voidaan vedota siihen, että muutoin valitusoikeus kielteisestä saneerauspäätöksestä jäisi useimmiten illuusioksi. Jos tämä lähtökohta hyväksytään, yhdentekevää on, asetetaanko velallinen konkurssiin samassa yhteydessä kuin kielteinen aloittamispäätös saneerausasiaan annetaan vaiko myöhemmin.

Oikeuskäytännössä keskeytysmääräyksiä on toisinaan annettu. Saneerausasiassa Forexia (Y 93/67 Helsingin raastuvanoikeus) saneeraushakemus hylättiin 1.10.1993, ja yhtiö asetettiin samantien konkurssiin. Velallisyhtiön valituksen johdosta Helsingin hovioikeus keskeytti päätöksellään 12.10.1993 »konkurssiin asettamista koskevan päätöksen täytäntöönpanotoimet» toistaiseksi. Säännöstä, johon keskeytys perustuu, ei ilmoitettu.

4.7.2. Valinnan muuttamisen ongelma

Velallisen konkurssiin asettaminen saneerausmenettelyn aikana

Menettelyn valinta tehdään usein puutteellisen, jopa ristiriitaisen tiedon varassa, jolloin virhearviot ovat paitsi mahdollisia myös todennäköisiä.[346] Näin kysy-

[344] *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 112. – Keskeytysmääräyksen säädöspohjan muodostaisi laajentavasti tulkittu UL 3:12.

[345] Kysymystä ei voida ratkaista näin formaalisin perustein, sillä menettelyillä on asiallinen yhteys; sitä paitsi saneerausasiassa annettu päätös vaikuttaa suoraan konkurssimenettelyyn. Hakijan kannalta turvallisinta toki on hakea nimenomaisesti yhtäaikaa muutosta sekä (myönteiseen) konkurssiin asettamispäätökseen että (kielteiseen) saneerauksen aloittamispäätökseen.

[346] Virheellä tarkoitetaan tässä sitä, että likvidaatiokonkurssiin ohjautunut yritys havaitaan jatkamiskelpoiseksi tai että saneerausmenettelyn 'edun' saanut yritys ei täytäkään vaatimusta saneerauskelpoisuudesta.

mys kertaalleen valitun menettelylajin vaihtamisesta muodostuu merkittäväksi. Selvää on, että siirtymisen saneerauksesta konkurssiin tulee olla aina mahdollista; saneerauksessa epäonnistuneet yritykset on ohjattava likvidaatiokonkurssiin. Likvidaatiokonkurssi on tässä suhteessa tavallaan saneerausmenettelyn epäonnistumisen sanktio. Säädettävän lain kannalta siirtymisen mielekkyys voidaan kyseenalaistaa, koska likvidaatiotyyppinen realisointi on yleensä mahdollinen saneerausmenettelyssäkin. Toisin sanoen yhtiölle vahvistetaan saneerausohjelma, joka edellyttää koko yhtiön varallisuuden rahaksimuuttamista.

Voimassaolevassa oikeudessa ei ole konkurssikieltoa, joka kattaisi saneerausmenettelyn vireilläolon ajan. Velallisen asettaminen konkurssiin on periaatteessa mahdollista missä saneerauksen vaiheessa tahansa. YrSanL kuitenkin rajoittaa olennaisesti sekä velallisen että velkojan oikeutta hakea konkurssia saneerausmenettelyn vireillä ollessa. Velallinen menettää totaalisesti vireillepano-oikeutensa[347]; hän saa hakea konkurssia vain selvittäjän suostumuksella (YrSanL 29.1 § 8-kohta).[348] Selvittäjän suostumusta ei voida korvata tuomioistuimen luvalla. Velallinen ei toisin sanoen pysty saattamaan selvittäjän kielteistä kantaa saneeraustuomioistuimen tutkittavaksi.[349] Epäsuorasti suostumuksen epäämisen rationaalisuus tulee harkittavaksi, jos velallinen pyytää menettelyn keskeyttämistä esimerkiksi YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan nojalla.

Velkojan oikeus hakea velallista konkurssiin

Velkojaa koskevat rajoitukset ovat lievempiä. Velkojan valta hakea velallista konkurssiin saneerausmenettelyn aikana riippuu siitä, onko velkojan saatava saneerausvelkaa vaiko menettelyn aikana syntynyttä ('uutta') velkaa (YrSanL 24.3 §). Jälkimmäisellä perusteella konkurssiin asettamisessa ei ole aineellisia rajoituksia; eri asia on, että YrSanL 78 § hankaloittaa menettelyä KS:n säätä-

[347] Yhdysvaltalaisessa saneerausmenettelyssä velallinen säilyttää ehdottoman oikeutensa siirtyä likvidaatiokonkurssiin, ellei selvittäjää ole määrätty eikä saneerausmenettelyä ole käynnistetty velkojan hakemuksesta. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 73. – Oma ongelmansa on, voiko velallinen Suomen oikeudessa peruuttaa hakemuksensa, jotta konkurssivaihtoehto avautuisi. Peruuttamisproblematiikkaa käsitellään lähemmin jaksossa 6.2.

[348] Koska selvittäjän suostumus on konkurssin aineellinen edellytys, ilman suostumusta tehty konkurssihakemus hylätään. Vrt. HE 1992:182 s. 82, jossa todetaan, että kyseinen asiavaltuuden puute otetaan huomioon viran puolesta. Tällöin hakemus siis jätettäisiin tutkimatta. Samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 117.

[349] Laista ei myöskään ilmene, mitä seikkoja selvittäjän tulee ottaa omassa harkinnassaan huomioon. Syytä suostumuksen epäämiseen ei kuitenkaan ole, jos on ilmeistä, että saneerausohjelmaa, jonka velkojat hyväksyisivät, ei pystytä laatimaan.

mään normaalimenettelyyn verrattuna. Saneerausvelasta velkoja saa hakea konkurssia vain, jos velallinen oli menettelyn alkaessa maksukyvytön ja olosuhteet ovat »sellaiset kuin 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitaan». Mainittu 1 kohta kieltää aloittamasta saneerausmenettelyä, jos on todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei voida poistaa tai sen uusiutumista torjua muutoin kuin lyhytaikaisesti.

> YrSanL 24.3 §:n ratio on kyseenalaistettavissa. YrSanL 7.2 §:n poikkeussäännöksen mukaan menettelyä ei saa keskeyttää pykälän 1 momentin 1-kohdan tosiseikastosta (= velallisen korjaantumiskelvoton maksukyvyttömyys) huolimatta, jos yrityksen varallisuus on luovutettavissa toiminnallisina kokonaisuuksina. YrSanL 24.3 §:n nojalla velkoja voisi kuitenkin hakea tällöin velallista konkurssiin, mikä samalla merkitsee saneerausmenettelyn keskeytymistä. Epäselvää on, onko lopputulos tarkoitettu vai onko kysymys pykälän laatimisessa tapahtuneesta virheestä. Pitäisin ensimmäistä olettamaa todennäköisenä. Jos yritysvarallisuuden luovutettavuus eli YrSanL 7.2 § estäisi konkurssiin asettamisen, velkoja menettäisi totaalisesti vireillepano-oikeutensa. Yritysvarallisuus on periaatteessa aina luovutettavissa toiminnallisina kokonaisuuksina.

YrSanL 7.1 §:n esteperusteen käyttäminen konkurssin hakemiseen oikeuttavana perusteena sisältää omat, lähinnä todisteluun liittyvät ongelmansa. Koska saneerausvelan kohdalla lähtökohtana on konkurssikielto, vaaditaan, että velkoja osoittaa poikkeussäännön tarkoittaman tosiseikaston. YrSanL 24.3 § ei – toisin kuin YrSanL 7.1 §:n 1-kohta – myöskään laske näyttökynnystä. Velkojan on siis esitettävä riittävä (= normaalivahvuinen) näyttö sekä velallisen maksukyvyttömyydestä että sen korjauskelvottomuudesta. Melko epäjohdonmukaista on, että velallisen taloudellinen tila saneerausmenettelyn alkamisen hetkellä määrää velkojan oikeuden hakea konkurssia. Selvästikin tarkoituksenmukaisempaa olisi ollut käyttää lähtökohtana konkurssihakemuksen jättämisen ajankohtaa. Alkuperäinen tilanne on menettelyn kuluessa muuttunut kumpaan suuntaan tahansa; aloittamishetkellä maksukyvytön yritys voi olla konkurssiin hakemisen hetkellä maksukykyinen tai päinvastoin.

> Saneerausmenettelyn alkamishetken käyttäminen referenssipisteenä tuottaa samalla absurdeja kysymyksenasetteluja. Jos saneerausmenettely on aloitettu YrSanL 6.1 §:n 2 -kohdan eli juuri velallisen maksukyvyttömyyden perusteella, konkurssiin asettaminen edellyttää, että velkoja osoittaa aloittamispäätöksen virheelliseksi.[350] Tämä on mahdollista vain, jos katsotaan, että aloittamispäätös ei tule oikeusvoimaiseksi velkojiin nähden.

[350] Hallituksen esitöissä pidetäänkin silmällä tilannetta, jossa alunperin korjauskelpoiseksi oletettu maksukyvyttömyys osoittautuukin mahdottomaksi korjata kestävällä tavalla. Ks. HE 1992:182 s. 78.

Vaikka tulkinta on yleisten prosessuaalisten periaatteiden vastainen, se lienee pakko hyväksyä.

Konkurssikiellot eli rajoitukset velallisen konkurssikelpoisuudessa lakkaavat, kun aloittamispäätös kumotaan muutoksenhaun seurauksena, saneerausmenettely keskeytetään[351] tai saneerausmenettely päättyy ohjelman vahvistamiseen. Päätös menettelyn keskeyttämisestä YrSanL 7 §:n nojalla johtaa välittömään rajoitusten lakkaamiseen, YrSanL 78 §:n keskeytyksen – jota kutsutaan »menettelyn lakkaamiseksi» – vaikutus on pääsääntöisesti sama. Jälkimmäisessä tapauksessa tuomioistuin voi kuitenkin erityisestä syystä määrätä, että saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen (YrSanL 28.2 §).[352] Määräys estänee myös velallisen konkurssiin asettamisen.

Muutoksenhaku saattaa johtaa saneerausmenettelyn palautumiseen. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun korkein oikeus kumoten hovioikeuden päätöksen jättää voimaan alioikeuden päätöksen saneerausmenettelyn aloittamisesta. Vastaavasti päätös menettelyn keskeyttämisestä tai lakkaamisesta YrSanL 78 §:n nojalla voidaan kumota. Joudutaan kysymään, mikä vaikutus saneerauksen elpymisellä on väliintulleeseen konkurssiin.[353] Kirjallisuudessa on, YrSanL 96 §:n periaatetta soveltaen, katsottu, että konkurssi raukeaa.[354] Tulkintaan on syytä yhtyä. Muutoin saneerauksen osapuolten asema vaihtelisi sen mukaan, mikä tilannetyyppi kulloinkin on kysymyksessä.

Saneerausmenettelystä konkurssiin asettamisen jälkeen

Säädettävän lain kannalta suurempi ongelma on vastakkainen siirtymä eli siirtymä konkurssista saneeraukseen. Saneerauksen tavoitteiden kannalta tähän ei ole estettä; koska yritys on sittemmin todettu saneerauskelpoiseksi, konkurssimenettely on tarpeeton. Jo alkanut ja julkiseksi tullut konkurssi kuitenkin vaikeuttaa saneerausta. Keskeiset intressiryhmät ovat menettäneet luottamuksensa,

---

[351] YrSanL 78 §:ssä säänneltyä menettelyn lakkaamista ilman ohjelman vahvistamista lienee pidettävä yhtenä keskeytysmuotona. Lähtökohtainen ero YrSanL 7 §:n ja 78 §:n keskeytysten välillä on, että 7 §:ää sovelletaan silloin, kun menettelyn aloittamisedellytykset ovat alunperinkin puuttuneet, kun taas 78 § on ajateltu sovellettavaksi tapauksiin, joissa myöhemmin todetaan, että vahvistamiskelpoista ohjelmaa ei pystytä laatimaan.

[352] Lainkohdan nojalla tuomioistuin voi määrätä, että oikeusvaikutukset säilyvät, »kunnes asiassa toisin määrätään.» Lause viitannee valitusasteen mahdollisuuteen antaa väliaikaismääräyksiä, sillä saneerausasian vireilläolo saneeraustuomioistuimessa luonnollisestikin päättyy, kun menettely keskeytetään.

[353] Se, että vireillä oleva konkurssihakemus raukeaa, on itsestään selvää.

[354] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 115.

ja saneerauksen onnistumisennuste on huono. Tästä syystä YrSanL on päätynyt täyskielteiseen kantaan; se sisältää ehdottoman saneerauskiellon. Hakemus saneerausmenettelystä jätetään tutkimatta, jos velallinen on konkurssissa (24.2 §).[355] Tosin kiertotienä voidaan käyttää säännöksiä konkurssimenettelyn peruutumisesta.[356] Kun konkurssi on peruutunut tai rauennut[357], saneerausmenettely saadaan aloittaa.

---

[355] YrSanL 102.2 §:n siirtymäsäännös sallii saneerausmenettelyn aloittamisen silloinkin, kun velallisyritys on asetettu konkurssiin. Menettelyn erityisenä edellytyksenä on, että omaisuutta ei ole vielä ryhdytty merkittävässä määrin muuttamaan rahaksi. Huomionarvoista on, että sillä seikalla, onko liiketoimintaa jatkettu konkurssipesän lukuun, ei ole merkitystä. YrSanL:n periaateratkaisun syistä ks. *Koskelo* mt. s. 49–50 ja 113 alaviite 2.

[356] Eri asia on, voidaanko saneerausmenettely kytkeä konkurssimenettelyn 'jatkoksi'. Kysymystä, joka ilmenee ongelmana konkurssipesän saneerauskelpoisuudesta, on käsitelty edellä jaksossa 4.1.1.

[357] Konkurssi raukeaa varojen puuttuessa (KS 15.3 §). Tällainen raukeaminen konkretisoi yleensä YrSanL 7 §:n 2- ja 3-kohtien esteperusteen. Koska varojen riittävyyttä arvioidaan eri tavalla, esteperusteen syntyminen ei kuitenkaan ole välttämätön seuraus konkurssiin raukeamisesta.

5. PÄÄTÖS SANEERAUSMENETTELYN ALOITTAMISESTA

5.1. Taloustieteellisen tiedon merkitys aloittamisharkinnassa

5.1.1. Maksukyvyttömyyden ja jatkamiskelpoisuuden ristiriidasta

Tosiseikastojen arvioimisesta

Saneerausmenettely on tarkoitettu yrityksille, jotka ovat toisaalta maksuvaikeuksissa, toisaalta taas pelastettavissa likvidaatiokonkurssilta. Ensimmäistä asiantilaa kuvataan yleensä käsitteellä maksukyvyttömyys; jälkimmäisestä käytetään tässä tutkimuksessa nimitystä jatkamiskelpoisuus. Velallisen maksukyvyttömyys on yksi saneerausmenettelyn aloittamisperuste (YrSanL 6.1 § 3-kohta). Vaikkakaan maksukyvyttömyys ja jatkamiskelpoisuus eivät ankaran loogisesti ole yhteen sovittamattomia, kyseinen kaksoiskriteeri asettaa suuret vaatimukset saneerausasiassa jätettävälle selvitykselle. Myös tuomioistuimen aloittamisharkinta muodostuu monitahoiseksi. Tulkintavaikeuksia enteilee käsitteiden uutuus; tosin velallisen maksukyvyttömyys lisättiin vuoden 1992 uudistuksessa konkurssin edellytysten luetteloon (KS 6 § f-kohta 1585/92).[1] Oikeuskäytäntöä ei tältäkään osin vielä ole.

Saneerausmenettelyn tavoitteiden kannalta maksukyvyttömyys on suhteellisen huono aloittamisperuste. Mitä aikaisemmassa vaiheessa yrityksen toimintaan

---

[1] Kuten jäljempänä tullaan toteamaan, maksukyvyttömyyttä on käytetty myös yksittäisenä tosiseikkana takaisinsaantiperusteen tunnusmerkistössä (TakSL 5 §) ja konkurssioikeudellisissa kuittauskielloissa (KS 33.2 §). Modernissa (esim. pohjoismaisessa) insolvenssioikeudessa maksukyvyttömyys on tavanomainen menettelyn aloittamisedellytys. – Myös RL 39 luvun velallisrikokset liittyvät usein velallisen maksukyvyttömyyteen. Käsitettä ei ole luvussa määritelty. Kirjallisuudessa on katsottu, että tulkinta-argumentaatiossa voidaan hyödyntää liiketalouden ja laskentatoimen alalla kehitettyjä malleja. Ks. *Lahti*, Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe LM 1991 s. 1189.

voidaan puuttua, sitä parempi onnistumisen ennuste on.[2] Niinpä YrSanL 6.1 § 2-kohta säätää saneerausmenettelyn aloittamisperusteeksi maksukyvyttömyyden esiasteen, uhkaavan maksukyvyttömyyden. Menettelyn aloittamista pyritään YrSanL:ssa aikaistamaan myös vapauttamalla menettelyosallisten yhteiset hakemukset aloittamisperusteiden tutkinnasta. Jos velallinen ja hänen suurimmat velkojansa hakevat yhdessä saneerausta, menettely aloitetaan, ellei YrSanL 7 §:n tarkoittamaa estettä ole. Näin ollen YrSanL 6 § asettaa saneerausmenettelylle kolme vaihtoehtoista aloittamisperustetta: kvalifioidun hakemuksen (1-kohta), maksukyvyttömyyden (2-kohta) tai uhkaavan maksukyvyttömyyden (3-kohta).

Saneerauksen edellytykset ovat oikeudellisia. Tietyn tosiseikan luokittelu perimmältään ei-juridiseksi (esim. liiketaloudelliseksi) ei siirrä sen arviointia oikeudellisen päätöksenteon ulottumattomiin, kun tosiseikka esiintyy oikeudellisessa tunnusmerkistössä.[3] Tuomioistuin joutuu antamaan (esim. liiketaloudelliselle) tosiseikalle tietyn sisällön, jotta se voi päättää oikeusseuraamuksesta, toisin sanoen joko liittää tai evätä tosiseikalta x asiassa y oikeusjärjestyksen tiettyyn abstraktiin tosiseikkaan liittämän oikeusseuraamuksen. Eri asia on, että taloustieteellisesti värittyneiden käsitteiden määrittelyssä on totuttua enemmän ongelmia – erityisesti jos käsite on otettu käyttöön vain YrSanL:ssa. Lain luomia uuskäsitteitä ovat esimerkiksi »uhkaava maksukyvyttömyys» ja »jatkamiskelpoisuus».[4]

Esimerkiksi: Velallinen hakee saneerausta uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella (YrSanL 6.1 § 3-kohta). Hän jättää hakemuksensa liitteenä tilintarkastajan lausunnon. Lausunnon mukaan kriteerejä x ja y soveltaen velallinen joutuu 50 prosentin todennäköisyydellä maksukyvyttömäksi seuraavan kahden vuo-

---

[2] HE 1992:182 s. 22. Liiketaloudellista saneerausta ajatellen minimiaika on kaksi vuotta ennen laskennallista konkurssihetkeä. Tästä viivästynyt saneeraus katsotaan epäonnistumaan tuomituksi. Näin *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 72. Koska YrSanL:n mukaisessa saneerauksessa voidaan turvautua keinoihin (esim. velkajärjestelyyn), jotka eivät ole mahdollisia liiketaloudellisessa uudelleenjärjestelyssä, viivästys ei ole yhtä kohtalokas. Toisaalta viivästyneellä aloittamisella on YrSanL:n kohdalla oma hintansa. Viivästys pakottaa kovempaan saneeraukseen mitä olisi tarvittu oikea-aikaisessa menettelyssä.

[3] YrSanL:nkin esitöissä on toteamuksia, jotka helposti antavat aiheen väärinkäsitykseen. Muun muassa uhkaavan maksukyvyttömyyden olemassaolo lain 6 §:n mielessä määritellään liiketaloudelliseksi kysymykseksi. Ks. HE 1992:182 s. 62. Maksukyvyttömyyden arviointia ei myöskään voida pitää tarkoituksenmukaisuusharkintana. Vrt. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 13 ja *Alanen* DL 1992 s. 833.

[4] Jatkamiskelpoisuuden käsite esiintyy kylläkin vain lain 1 §:ssä. Sen sijaan laki ei käytä – hiukan yllättäen – elinkelpoisuuden tai jatkamiskelpoisuuden käsitteitä menettelyn aloittamisen sääntelyssä vaan turvautuu kiertoilmaisuihin. Ks. *Liukkonen*, Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 33.

den kuluessa. Täyttääkö ko. todennäköisyys mainitun aikajanan puitteissa YrSanL 6.1 §:n 2-kohdan edellytyksen menettelyn aloittamiselle? Lainkohta pelkästään vaatii, että »velallista uhkaa maksukyvyttömyys».[5] On ilmeistä, että päätöksenteossa tarvitaan laskentatoimen alaan kuuluvan todennäköisyyden suhteuttamista juridiikan kielellisesti ilmaistuun todennäköisyyteen. Yhtä helposti havaittavaa on, että taloustieteellisista todennäköisyysarvioista ei ole välitöntä hyötyä.[6] Välitön hyväksikäyttö edellyttäisi, että näytön arviointi voitaisiin kääntää matemaattiseksi, numeeriseksi.

Liiketaloudellista tutkimusta voidaan hyödyntää kahdella tavalla. Tutkimuksen tuloksia saatetaan ottaa huomioon oikeuspoliittisessa päätöksenteossa, toisin sanoen ratkaistaessa, mihin säädännäisiin edellytyksiin maksukyvyttömyysmenettely sidotaan. Näin ei tosin näytä YrSanL:n valmistelussa tapahtuneen. Toiseksi lain soveltaja voi käyttää liiketaloustieteen tuloksia hyväksi aloittamisharkinnassa. Tämä tarkoittaa sitä, että aloittamisharkinnan pohjana olevaa aineistoa arvioidaan taloustieteen kehittämiä kokemussääntöjä käyttäen.[7]

> Tuomioistuin voi soveltaa muitakin kuin 'oikeita' (= tieteellisin menetelmin osoitettuja) kokemussääntöjä. Tällöin voidaan puhua säännön analogisesta soveltamisesta. Säännön katsotaan koskevan sellaista syy-yhteyt-

[5] Tämä 'tarvittavan todennäköisyyden' ongelma on aktualisoitunut Englannin oikeudessa. Vuoden 1989 ratkaisussa *Re Consumer & Industrial Press* (ratkaisusta ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 36) katsottiin, että maksukyvyttömyyden todennäköisyys tarkoitti, että maksukyvyttömyyden täytyi olla todennäköisempi kuin sen vastakohta eli maksukykyisyys. Toisin sanoen menettelyn aloittamiseen vaadittiin, että maksukyvyttömyydelle saatiin yli 50 prosentin todennäköisyys. – Ongelmaa ei mielestäni voida poistaa vaatimalla asiantuntijatodistelun varmuutta. Tämä siirtää vain ongelman uudelle tasolle. Vrt. *Ståhlberg*, Ydinvastuusta s. 266: »Asiantuntijan on oltava käsityksessään varma.» Yleisenä huomiona voidaan sanoa, että todistusteoria pyrkii sälyttämään kontrolloimattomat empiiriset arviot asiantuntijan huoleksi. Ks. *Zahle*, Om det juridiske bevis s. 691–693.

[6] Matemaattisen näytön arvioinnin tiellä on lukuisia esteitä. Ensinnäkin se vaatii kielellisen näyttövaatimuksen (YrSanL 6 §:ssä ei ole yksiselitteistä näyttövaatimusta; sen sijaan lain 7 § sisältää kaksiportaisen todennäköisyysasteikon) matematisoimista – tätä ei ole kirjallisuudessa toistaiseksi vakavasti yritettykään. Ks. *Diesen*, Utevarohandläggning och bevisprövning i brottmål s. 509. Toiseksi yksittäisille todisteille tulisi määritellä matemaattiset arvot, mikä on vielä toivottomampi tehtävä. Näin *Jonkka*, Syytekynnys s. 32, jonka mielestä numeerisella esittämisellä on vain äärimmäisen harvoin mitään reaalista pohjaa. Saneerausasia saattaa kuitenkin muodostaa poikkeuksen tästä alkuperäismahdottomuudesta, sillä siinä yksittäiselle todisteelle saadaan välistä lähtökohtainen arvo tilintarkastajan lausunnosta. Kehityksen suuntana kuitenkin on ollut, että alunperin matemaattiset todennäköisyysarviot juridisoidaan, »kielellistetään».

[7] Kokemussääntöjen huomioonottamisessa on pidettävä erillään (1) säännön sisältö, (2) säännön varmuus ja (3) säännön luotettavuus. Ks. *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 41. Ks. myös *Klami* LM 1993 s. 941.

tä, jota alkuperäinen empiirinen (esim. tilastollinen) tietämys ei koskenut. Vielä pitemmälle mennään fiktiivisissä kokemussäännöissä. Tällöin lain soveltaja seuraa kokemussääntöä, jollaisen olemassaolo voitaisiin hänen arvionsa mukaan osoittaa, jos asiaa ryhdyttäisiin tutkimaan.[8] Tällainen fiktiivinen kokemussääntö on periaatteessa arvaus, ja kirjallisuudessa sen käyttämiseen on suhtauduttu varauksin. »...det är därför viktigt att se till att de vaga satser som vi accepterar, grundar sig på åtminstone någotsånär påtagliga erfarenheter.»[9]

Asiantuntemuksen varmistaminen oikeuspoliittisena ongelmana

Rationaaliseen päätöksenteon edellyttämästä erityisasiantuntemuksesta voidaan huolehtia eri tavoin. Tavallisimmat keinot, joilla tuomioistuimen asiantuntemusta lisätään, ovat juttujen keskittäminen tiettyihin alioikeuksiin, asiantuntijoiden käyttäminen tuomioistuimen apuna[10] ja asiantuntijatodistelu. Näistä keinoista YrSanL käyttää ensimmäistä; lain 67 § keskittää saneerausasiat suurimpiin alioikeuksiin. Keskittämisellä haluttiin varmistaa, että tuomioistuimissa vähitellen kehittyvät riittävät erityisvalmiudet saneerausasioiden käsittelyyn.[11] Vaikkakaan muita keinoja asiantuntemuksen lisäämiseksi ei julkaistussa esityöaineistossa nimenomaan käsitellä, OK 17 luvun mukainen asiantuntijatodistelu käy päinsä myös saneerausasiassa.[12]

Asia erikseen on, milloin yksittäisen saneerausasian menettelyosallisilta (esim. hakijalta) voidaan edellyttää asiantuntijatodistelua hakemuksen hylkäämisen uhalla. Kuten edellä todettiin, tuomioistuimen on otettava huomioon asiantuntijatodistelun kustannuksia lisäävä vaikutus.[13] Saneerausasioissa asiantuntijatodistelun edellyttämistä voitaneen pitää pääsääntönä kaikkein pienimpiä velallisyri-

[8] Ks. *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 229.

[9] Näin *Stening*, Bevisvärde s. 41.

[10] Tunnettuja positiivisoikeudellisia esimerkkejä ovat meri- ja patenttijutut, joissa käytetään kahta asiantuntijaa oikeuden kutsumaa asiaa. Asiantuntijan tehtävät määritellään PatL 66 §:ssä kahtalaisiksi. Asiantuntija antaa ensinnäkin lausunnon oikeuden hänelle tekemistä kysymyksistä. Lausunto otetaan pöytäkirjaan. Asiantuntijalla on toiseksi oikeus tehdä kysymyksiä asianosaisille ja todistajille. PatL:n asiantuntijassa yhtyy asiantuntijajäsenenen ja OK 17 luvun tarkoittaman asiantuntijan rooli. Näin *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 29. Asiantuntijajäsenyyden eduista ja haitoista ks. SOU 1987:13 s. 80–110.

[11] Näin HE 1992:182 s. 55.

[12] Tulkinnallisesti tätäkään ei voida ottaa annettuna. Kuten edellä todettiin, periaatteessa jokaisen OK 17 luvun säännöksen kohdalla ratkaistaan erikseen, miten se soveltuu saneerausasiaan. Tuomioistuinten pyytämistä asiantuntijalausunnoista vesiasioissa ks. *Jokela*, Vesioikeuden ja yleisen alioikeuden asiallisesta toimivallasta s. 556–557.

[13] Ks. esim. *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 227.

tyksiä lukuunottamatta. Asiantuntijatodistelun säännönmukainen muoto on, että tuomioistuin kehottaa menettelyosallista hankkimaan asiantuntijaselvityksen, toisin sanoen »nojautumaan asiantuntijaan, joka ei ole oikeuden määräämä» (OK 17:55). Kehotus kohdistetaan yleensä hakijaan; periaatteessa lienee mahdollista vaatia asiantuntijatodistelua myös muulta menettelyosalliselta, joka on yksilöidysti riitauttanut saneeraushakemuksen.

Tehokkain asiantuntijatodistelu – eli se, että tuomioistuin viran puolesta määrää asiantuntijan (OK 17:8 verr. 17:44) – tulee vain poikkeuksellisesti harkittavaksi. Vaikka asiantuntija saadaan teoriassa määrätä aina virankin puolesta, kirjallisuudessa on perustellusti katsottu, että asiantuntijan määrääminen tulee kysymykseen vain, kun asian ratkaiseminen edellyttää erityisten kokemussääntöjen soveltamista *ja* joku asianosaisista pyytää asiantuntijan määräämistä.[14] Pidättyvyys *ex officio* annettavissa asiantuntijamääräyksissä on paikallaan myös saneerausasiassa. Asiantuntijan määrääminen on rationaalista lähinnä silloin, kun menettelyosallisten hankkima asiantuntijatodistelu päätyy umpikujaan (esim. ristiriitaisiin lausumiin). Asiantuntijatodistelun kustannusvaikutuksen takia tuomioistuimen tulee tällöinkin antaa menettelyosallisten tahdolle huomattava painoarvo, toisin sanoen asiantuntijaa ei saa määrätä, jos menettelyosalliset yksimielisesti sitä vastustavat.[15]

Ratkaisutoiminnan ja myös näytön arvioinnin lakisidonnaisuudesta johtuu, että tuomarin on yksittäisessä saneerausasiassa pystyttävä valitsemaan 'oikea' taloustieteellinen kokemussääntö.[16] Kokemussääntöjen valinnaisuus näyttää olevan hyvin tyypillistä saneerausmenettelyn aloittamisharkinnalle. Yksittäisessä saneerausasiassa esitetään usein ristiriitaisia liiketaloustieteellisiä asiantuntijalausuntoja siitä, ovatko saneerauksen edellytykset olemassa.

> »It is thus perfectly possible to envisage a situation in which the application of the balance sheet test shows on one reasonable view that the company is solvent and on another, equally reasonable, view that it is insol-

[14] Ks. *Edelstam*, Sakkunnigbeviset s. 233 ja 240–244. Säännön aineellisoikeudellisista sovellutuksista ks. esim. *Ståhlberg*, Ydinvastuusta s. 264–267.

[15] Laki kylläkin edellyttää vain asianosaisten kuulemista asiantuntijamääräyksestä. Saneerausasiassa on yleensä tarpeen kuulla hakijaa ja sitä velkojaa, jonka väite on aktualisoinut kysymyksen asiantuntijatodistelusta. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 346 verr. 85.

[16] Ks. *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 53. Erityisen vaikea valinta on silloin, kun tieteenalalla vallitsee erimielisyys kokemussäännöistä, toisin sanoen käynnissä on parhaillaan oppiriita. Tätä tilannetta varten on luotu periaate, että tuomioistuimen on joka tapauksessa valittava jokin asiantuntijamielipiteistä; se ei saa muodostaa omia kokemussääntöjään. Ks. lähemmin *Hodgkinson*, Expert Evidence s. 207. Kyseinen *common law* sääntö vaikuttaa rationaaliselta myös Suomen oikeutta ajatellen.

vent.»[17] *Common law* oikeus on kehittänyt etusijasääntöjä tilanteen varalta. Yksi sääntö on, että luotettavimpana pidetään sitä asiantuntijalausuntoa, joka on annettu ennen oikeusriidan syntyä. Toinen sääntö taas asettaa tapauskohtaiseen perehtymiseen tukeutuvan mielipiteen teoreettisten arvioiden edelle.[18] Saneerausmenettelyyn sovellettuna säännöt johtavat muun muassa ennen saneerauksen ajankohtaiseksi tuloa annetun lausunnon todistukselliseen 'etusijaan' – erityisesti jos lausunto on annettu yritystutkimuksen yhteydessä.

5.1.2. Taloustieteen konkurssiprosessi ja sen vaatima aika

Liiketalouden konkurssitutkimus on pyrkinyt kehittämään konkurssiteorian. Teorian avulla etsitään mallia, joka »antaa mahdollisuuden löytää uusia ja entistä parempia selittäviä muuttujia konkurssin tuloa ennustettaessa.»[19] Teorian perustana on olettamus, että konkurssi on seuraus yritykseltä puuttuvasta sopeutumiskyvystä.[20] Yrityksen katsotaan ajautuvan konkurssiin, jos tai kun se ei pysty tehokkaasti sopeutumaan toimintaolosuhteiden muuttumiseen.[21] Konkurssiin päätyvää tapahtumakulkua kokonaisuudessaan kutsutaan (liiketalouden) konkurssiprosessiksi. Tämän konkurssiprosessin katsotaan alkavan, kun syyt puhkeavat havaittaviksi oireiksi yrityksen taloudessa.

Syiden ja oireiden välillä on viive, jonka pituus vaihtelee tapauksittain. Äkilliset riskitekijät (esim. suuren asiakkaan konkurssin aikaansaama luottotappio) saattavat tuottaa välittömästikin ilmeneviä oireita, joskin pääsääntöisesti konkurssiprosessi etenee vaivihkaa asteittain pahentuen. Ensimmäisessä tapauksessa konkurssia ei yleensä voida ennustaa, jälkimmäisessä taas konkurssin ennustaminen liiketaloudellisen mittarein on periaatteessa mahdollista. Yleinen kokemussääntö on, että mitä suurempi yritys on, sitä hitaampi konkurssiprosessi on. Niistä konkurssiin ajautuneista kotimaisista suuryrityksistä, joita on tutkittu, Hyvon Oy:n

---

[17] Näin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 39. Asiantuntijoiden 'taistelusta' yleensä ks. myös *Ståhlberg*, Ydinvastuusta s. 269.

[18] Näin *Hodgkinson*, Expert Evidence s. 207.

[19] Ks. *Prihti*, Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla s. 13 ja 24.

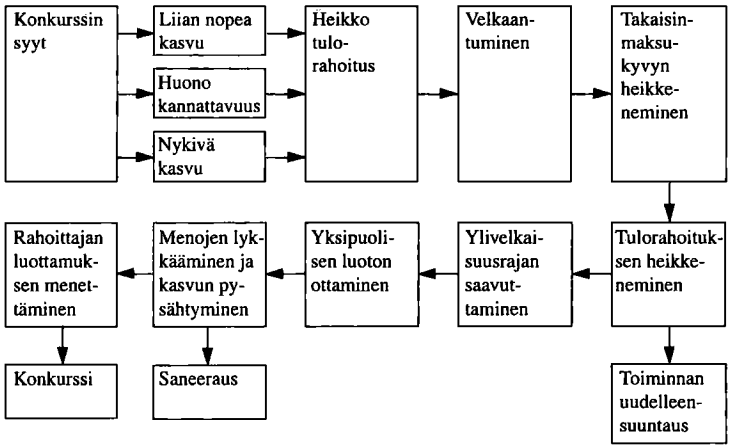
[20] Huono sopeutumiskyky taas on pohjimmiltaan huonon johdon syy. »The major cause of a firm's failure is incompetent management.» Näin *Weston–Copeland*, Managerial Finance s. 1174.

[21] Konkurssin syyt ovat paikannettavissa pääsääntöisesti yrityksen fyysiseen toimintaan eli reaaliprosessiin. Syyt ovat yleensä seurausta heikosta yritysjohdosta. Syiden systematisoinnista ks. *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 146. Yrityksen talous, rahaprosessi, heijastaa oireina syiden vaikutuksia. Syiden ja oireiden erottamisesta tilintarkastajan lausunnossa ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 66.

katsotaan olleen konkurssikypsä viisi vuotta ennen konkurssia ja Villayhtymä Oy:n seitsemän.[22]

Konkurssiprosessinkin viemä aika vaihtelee. Yritys saattaa ajautua yllättävään konkurssiin muutamassa kuukaudessa. Esimerkkinä on viitattu suureen takausvastuuseen, joka lankeaa kerralla maksettavaksi ja joka tekee yrityksen maksukyvyttömäksi.[23] Tavallisemmin prosessi vie vuosia, jopa vuosikymmeniä, joiden kuluessa yritys rahoittaa toimintaansa myymällä aikaisemmin kertynyttä omaisuuttaan.

Konkurssiprosessia vaiheittaisena tapahtumasarjana kuvattu on seuraavasti:

Lähde: Erkki Laitinen, Konkurssin ennustaminen s. 188.

[22] Sen sijaan Mancon Oy:n konkurssi, johon palataan jäljempänä, oli äkillisyydessään poikkeus tästä säännöstä. Ks. *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 20.

[23] Ks. *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 193. – Mancon Oy:n konkurssi (vuonna 1989) on tyypillinen yllättävä konkurssi, jota olisi ollut vaikea ennustaa tunnuslukujen avulla. Ks. mt. s. 277. Myös Teija Laitisen tapausaineistoon sisältyy tekstiiliyritys, joka oli kaikkien tunnuslukujen mukaan elinkelpoinen. Konsernissa tapahtuneen konkurssin johdosta tämä terve yritys ajautui yhdeksässä kuukaudessa konkurssiin. Ks. *Teija Laitinen*, The Information Content of Alternative Income Concepts in Predicting Corporate Failure s. 111.

5.1.3. Ratkaisuaineiston vaikutus ennusteisiin

Maksukyvyttömyyden ennustaminen

Mahdollisuudet ennustaa konkurssi riippuvat ratkaisevasti siitä, onko havainnoitsijalla käytettävissään yrityksen sisäinen informaatio vaiko pelkästään viralliset julkaistut tilinpäätöstiedot. Sisäisten tietojen perusteella konkurssin oireet havaitaan hyvin aikaisessa vaiheessa, ja tietojen nojalla voidaan tehdä ns. yritystutkimus. Yritystutkimus pystyy havaitsemaan sekä konkurssin oireet että myös niiden taustalla vaikuttavat syyt. On helppo havaita, että yritystutkimus vaatii yritysjohdon myötävaikutusta, sillä pääsy sisäisiin tietoihin on vain yrityksen johdolla.

Ilman yritysjohdon myötävaikutusta toimivan ulkopuolisen on perustettava arvionsa julkistettuihin tilinpäätöstietoihin.[24] Tilinpäätöstiedotkin riittävät analyysin pohjaksi; niiden nojalla on tehtävissä ns. tilinpäätösanalyysi. Tilinpäätösanalyysi on tuloksiltaan huomattavasti epävarmempi kuin yritystutkimus. Tähän on kaksi pääsyytä. Ensinnäkin viralliset tiedot julkaistaan vain kerran vuodessa, joten arvion pohjana oleva tieto saattaa olla vuodenkin vanhaa. Toiseksi tilinpäätökseen sisältyy normaalistikin tiettyjä järjestelyä. Tavanomaiset tilinpäätösjärjestelyt ovat tosin oikaistavissa. Yritysjohdolla on kuitenkin monasti kiusaus salata yrityksen huono taloudellinen tila käyttämällä epätavallisia järjestelyjä, joista tyypillisimpiä ovat vastuiden ilmoittamatta jättäminen ja varaston yliarvostus.[25] Epätavallisten järjestelyjen havaitseminen ja oikaiseminen on hyvin vaikeaa. Niinpä tilinpäätösanalyysi pystyy parhaimmillaankin antamaan tietoja vain konkurssin oireista.

> Viime vuosien suurin yrityskonkurssi on vuoden 1989 syksyyn ajoittuva Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssi. Konkurssin jälkeen julkisuudessa yrityksen tilinpäätöstietojen luotettavuus on asetettu kyseenalaiseksi. Myös kirjallisuudessa on arvioitu, että yhtiön viimeinen tilinpäätös sisälsi 1 miljardin markan vääristymän![26]

---

[24] Yrityksen tuloslaskelmalla ei esimerkiksi yleensä ole lainkaan ennustamisarvoa. Ks. *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 40. – Maksukyvyttömyyden todistamista pidetäänkin tyypillisenä velkojan ongelmana. Yrityksellä, joka itse hakee menettelyä, on »usually little problem in proving insolvency». Näin *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 93.

[25] Laskentainformaation manipulointi on yhtäaikaa sekä konkurssin syy että sen oire. Ks. *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 15.

[26] *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 271.

Jotta yrityksestä saadaan kokonaiskuva, käytännössä tutkimuksen tulokset muutetaan useimmiten numeraaliseen muotoon, mikä voi teknisesti tapahtua joko tunnuslukuanalyysillä tai rahavirta-analyysillä. Tunnusluvut voidaan laskea joko tilinpäätöstietojen tai sisäisten tietojen perusteella, ja ne mittaavat kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Yleensä käytetään 4–5 tunnuslukua yhtä monelta tilikaudelta; yhteen tunnuslukuun pitäytyvät arviot katsotaan harhaanjohtaviksi.[27] Rahavirta-analyyseistä tärkein on kassavirtaan perustuva analyysi, joka osoittaa, kuinka suurella (liiketaloudellisella) etuoikeudella varustettujen menojen rahoittamiseen tulot ovat riittäneet.[28]

Hyvinä konkurssin ennustajina on pidetty kassavirtaperusteisia ja pääomarakennetta kuvaavia tasetunnuslukuja.[29] Kotimaisten konkurssien ennustettavuutta on mitattu taloustieteellisessä kirjallisuudessa z-arvolla.[30] Tunnuslukujen etuna on, että ne mahdollistavat yritysten keskinäisen vertailun. Haittapuolena taas on lukujen kaavamaisuus; yritysten yksilöllisten erot jäävät huomiotta.[31] Uusimmassa laskentatoimen tutkimuksessa ennusteissa katsotaan päästävän 78–81 prosentin tarkkuuteen.[32]

Jatkamiskelpoisuuden 'ennustamisesta'

Konkurssitutkimuksessa on otettu kantaa myös yritysten saneerauskelpoisuuteen. Saneerauskelpoisuutta arvioidaan *Prihdin* kehittämän tyyppitapaustarkastelun avul-

---

[27] Näin *Nissén*, Liiketaloudelliset tunnusluvut ja niiden tulkinta s. 252 verr. 255.

[28] Ks. *Artto–Koskela–Leppiniemi*, Ulkoisen ja sisäisen laskentatoimen perusteet ja hyväksikäyttö s. 52.

[29] *Prihti*, Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla s. 24. Myös *Vento* (Maksukyvyttömyys ja konkurssi s. 216) viittaa liiketaloudellisten tunnuslukujen soveltamisesta saatuihin huonoihin kokemuksiin. Yksi virhelähde on siinä, että luvut ovat sitä paremmat, mitä suurempi yritys on.

[30] Ks. *Prihti* mt. s. 19–21. Menetelmästä ja sen tuottamista virhearvioinnista ks. *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 64–65. Kriittisen z-arvon vaihteluista ks. myös *Alanen* DL 1992 s. 839–840. – Edellä esimerkkeinä käytetyt Villayhtymän ja Hyvonin konkurssiennusteet perustuivat z-lukuun.

[31] Kaavamaisuudesta johtuva virhe voidaan tosin konkurssitutkimuksessa jättää huomiotta, sillä konkurssiyritysten luokittelua lukujen avulla pidetään, yllättävää kylläkin, luotettavampana kuin toimivien. Toisin sanoen toimiva yritys saattaa niiden mukaan olla konkurssikypsä, mutta konkurssiin joutunut yritys ei hevin osoittaudu toimivaksi. Ks. *Prihti*, Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla s. 122–123.

[32] Näin *Teija Laitinen*, The Information Content of Alternative Income Conceps in Predicting Corporate Failure s. 119–120. Ennusteet sisäisten tietojen perusteella osuivat 81 prosentissa, julkiset tilinpäätöstiedotkin riittivät 78 prosentin tarkkuuteen. Kolme 72 yrityksestä luokiteltiin väärin kaikkien mittareiden perusteella; vain yhdessä tapauksessa sittemmin konkurssiin joutunutta yritystä pidettiin terveenä.

la.[33] Ensimmäisessä tyyppitapauksessa yritys on perustettu virheellisille odotuksille vähäisen pääoman turvin. Yrityksen käyntiinlähtö ei onnistu. Yritystä ei kannata saneerausta, sillä tehdyt virheet ovat liian suuria verrattuna yrityksen resursseihin. Yritys ohjautuu likvidaatiokonkurssiin, joka antaa sille »armokuoleman».

Toisen tyypin yritys käynnistyy mutta romahtaa liian nopeaan kasvuun. Hyvin alkuun päässyt yritys on pääsääntöisesti saneerauskelpoinen. Saneerausvaihtoehtoina ovat yrityksen myyminen tai omistajapiirin laajentaminen.[34] Vanha, riutuva yritys on kolmas tyyppi. Kun tyypit 1 ja 2 ovat pieniä tai keskisuuria, riutuva yritys on yleensä kahta ensimmäistä suurempi. Riutuvan yrityksen ongelmana on virastomainen byrokratia. Tällainen yritys on yleensä menestyksellä saneerattavissa. Myöskään saneerauksen oikea-aikainen aloittaminen ei tuota vaikeuksia; lähestyvä konkurssi on yleensä helposti ja ajoissa havaittavissa. Saneerauksen oikea vaihtoehto on saneeraus itsenäisenä yksikkönä[35], sillä yrityksen myyminen on sen koon takia yleensä vaikeaa.

> Liiketaloudellinen konkurssitutkimus on tarkastellut kolme vuoden 1989 suurta yrityskonkurssia, Turo Oy:tä, Mancon Oy:tä ja Wärtsilä Meriteollisuus Oy:tä.[36] Viimeinen luokitellaan käyntiin lähdössään epäonnistuneeksi yritykseksi. Alustava johtopäätös olisi nähtävästi ollut joka tapauksessa likvidaatiokonkurssi. Mancon Oy sijoittuu toiseen kategoriaan, hyvin alkuun päässeisiin mutta hallitsemattomasti kasvaneisiin yrityksiin. Mancon Oy olisi lähtökohtaolettamuksen mukaan liiketaloudellisin perustein ohjautunut saneerausmenettelyyn.
>
> Turo Oy:tä pidetään kroonisena konkurssiyrityksenä, jonka konkurssi oli ajoissa ennustettavissa. Kolmannen kategorian yrityksenä se olisi ohjautunut saneerukseen. Saneerauksen aloittamisedellytykset olisivat periaatteessa täyttyneet, koska vaihtoehtona olisi ollut varsinainen uudelleenjärjestely. Yrityksen heikko kannattavuus[37] olisi kuitenkin aiheuttanut sen, että aloittaminen olisi periaatteessa vaatinut selvitystä siitä, että kannattavuutta olisi voitu parantaa. Joka tapauksessa selvityssaneeraus olisi ollut mahdollinen.

Korostettakoon, että tyyppijaottelulla ei ole välitöntä vaikutusta YrSanL:n mukaiseen aloittamisharkintaan. Rationaalista kuitenkin on, että liiketaloudellisista lainalaisuuksista johdetut kokemussäännöt otetaan harkinnassa huomioon esimerkiksi heikkoina presumptioina.[38] Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi seu-

---

[33] Ks. Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 50.

[34] Eli tämän tutkimuksen terminologian mukaan osittainen uudelleenjärjestely tai realisaatiosaneeraus.

[35] Toisin sanoen varsinainen uudelleenjärjestely.

[36] *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 267–280.

[37] *Laitinen* mt. s. 276.

[38] Kokemussääntöjen huomioonottamisen ehdoista yksi, tieteensisäinen luotettavuus, täyt-

raavaa. Jos yritys kuuluu tyyppin 1 (käyntiinlähdössä epäonnistunut yritys), harkinnassa käytetyn aineiston on osoitettava erityinen syy, miksi yritys tässä yksittäistapauksessa onkin jatkamiskelpoinen. Ja päinvastoin tyypin 2 (liiaksi kasvanut yritys) ja 3 (riutuva yritys) kohdalla yritys presumoidaan jatkamiskelpoiseksi, ellei aineisto muuhun viittaa.

Selvin kokemussääntö yhdistää yrityksen koon ja jatkamiskelpoisuuden. Yhteys yrityksen koon ja potentiaalisen saneerauskelpoisuuden välillä on vanhastaan yleisesti tunnettu. Saneeraus onnistuu suhteellisesti useimmin silloin, kun yritys on suuri. *Prihti* piti vuonna 1980 ilmestyneessä tutkimuksessaan vedenjakajana 10 milj. markan tasearvoa; tällöin rahoittajien intressi kasvoi niin suureksi, että saneeraus on realistinen vaihtoehto. Vain jos yritys vastusti saneeraustoimia (kyse oli »itsepäisen yhden miehen» yhtiöstä), jouduttiin turvautumaan konkurssiin. Inflaatio huomioonotettuna vastaava tasearvo olisi tällä hetkellä 25–30 milj. markkaa. Yrityskoon ja saneerauskelpoisuuden yhteyttä ei voida jättää huomiotta myöskään säännellyssä (pakko)saneerauksessa eli saneerausmenettelyssä.[39] Vertailuaineisto osoittaa, että saneerausmenettelyn onnistusprosentti kasvaa voimakkaasti yrityskoon myötä.[40] YrSanL:n sääntelemä menettely tuskin muodostaa poikkeusta.[41] Myös YrSanL:n esityöt olettavat, että lain mukainen saneerausmenettely soveltuu parhaiten muille kuin pienille yrityksille.[42]

5.2. Saneerausmenettelyn aloittamisperusteet (YrSanL 6 §)

5.2.1. Aloittamisperusteena yhteishakemus (1-kohta)

Jos hakemusta ei ole jätetty tutkimatta[43], menettelyn seuraava vaihe on aloittamisharkinta. Aloittamisharkinnassa tuomioistuin ratkaisee, aloitetaanko yksittäi-

---

tyy: tyyppiluokittelu näyttää tulleen hyväksytyksi liiketaloudellisessa konkurssitutkimuksessa. Sääntö on myös sisällöltään riittävän täsmällinen. Sen sijaan säännön väittämä varmuus ilmiöiden välillä (yritystyyppi-saneerauskelpoisuus)voidaan kyseenalaista. Sääntö perustuu suhteelliseen pieneen empiiriseen otokseen, joka sisältää useita virhelähteitä.

[39] Koska saneerausmenettelyn keinovalikoima on laajempi – ennen kaikkea velkajärjestely voidaan toteuttaa vastoin yksittäisten velkojien tahtoakin – liiketaloustieteen ennustetta ei voida automaattisesti siirtää YrSanL:n tulkintaan. Ks. edellä alaviite 2.

[40] Näin myös *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 130.

[41] Menettelyssä ei voida osoittaa sellaisia erityispiirteitä, jotka tekisivät (tässä) oletun yhteyden epätodennäköiseksi.

[42] HE 1992:182 s. 19: »Tärkein merkitys saneerausmenettelyllä tullee olemaan keskikokoisissa ja sitä suuremmissa yrityksissä.» Ks. myös *Alanen* DL 1992 s. 844.

[43] Hakemuksen tutkimatta jättämisestä maksukyvyttömyysmenettelyssä ks. esim. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 179–180. Ks. myös jaksot 3.3.3. ja 4.5.3.2.

sen hakemuksen perusteella saneerausmenettely. Hakemus hyväksytään aloittamalla menettely; ellei menettelyä aloiteta, hakemus hylätään. Saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset määritellään YrSanL 6.1 §:ssä, jonka 1-kohta koskee kvalifioituja hakemuksia. Kohdan mukaan saneerausmenettely voidaan aloittaa, kun velallinen ja vähintään kaksi velkojaa, joiden yhteenlasketut saatavat edustavat vähintään viidennestä velallisen tunnetuista veloista, tekevät siitä yhdessä hakemuksen.[44] Pykälän 2- tai 3-kohdan mukaista perustetta saneerauksen aloittamiselle ei tarvitse ilmoittaa. Toisin sanoen kvalifioitu hakemus vapauttaa tuomioistuimen aloittamisedellytysten tutkinnasta. Tästä syystä yhteishakemukseen ei liitetä velallisaloitteisessa menettelyssä vaadittavaa tilintarkastajan selvitystä velallisen taloudellisesta tilanteesta.[45]

Pykälän 1-kohta on kirjoitettu ajatellen alunperinkin yhteistä hakemusta. Rationsa nojalla poikkeussäännös tulee sovellettavaksi siinäkin tapauksessa, että lainkohdan edellytykset täyttävät velkojat yhtyvät velallisen hakemukseen tai velallinen yhtyy mainittujen velkojien hakemukseen.[46] Aloittamisperusteen soveltamisalaa rajaa se, että säännös koskee sanamuotonsa mukaan vain velkojien ja velallisen yhteishakemusta. Todennäköiset velkojat eivät saa hyväkseen lainkohdan tarjoamaa etua. Poikkeussäännöksen tavoitteet huomioonottaen laajentava tulkinta on tässä suhteessa paikallaan, joskaan tarvetta julkituotuun *contra legem* tulkintaan ei välttämättä ole. Todennäköisen velkojan käsite on epätarkka, eikä tulkintaongelma useinkaan aktualisoidu. Eri asia on, että 1-kohdan soveltamisalan rajausta voidaan moittia epäloogiseksi. Jos kerran todennäköinen velkoja kelpaa hakijaksi lain 5 §:n mukaan, tällaisen velkojan pitäisi myös päästä nauttimaan YrSanL 6.1 §:n 1-kohdan mukaisesta edusta. Rajaus saattaa tosin selittyä arviointivaikeuksilla. Koska todennäköisellä velkojalla ei ole vielä saatavaa, on vaikea määritellä, nouseeko tuleva saatava vaadittuun viidennekseen.

---

[44] Poikkeussäännön perusteluista ks. HE 1992:182 s. 66. Kvalifioidun hakemuksen erityiskohtelun perustana on ajatus, että ainakin uhkaava maksukyvyttömyys on »jollain tavoin konkreettisessa näköpiirissä.» Näin *Alanen* DL 1992 s. 837–838. Joskus saattaa olla epäselvää, edustavatko yhteishakijoina toimivat velkojat vaadittua viidennestä tunnetuista veloista. Todistustaakka tässä prosessuaalisessa esikysymyksessä on hakijoilla. YrSanA 3 § vaatii, että hakemukseen liitetään selvitys »hakijoina olevien velkojien saatavista ja velkojien suhteesta velalliseen.» Hakemus voidaan tietenkin riitauttaa väittein siitä, että hakijat eivät todellisuudessa edusta vaadittua viidennestä.

[45] YrSanA 3 §. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 68. Selvityksen esittämisvelvollisuuden vaikutuksesta hakija-asetelmiin ks. myös *Liukkonen* DL 1994 s. 34.

[46] Ks. edellä jakso 4.5.2.3. Samoin nähdäkseni *Liukkonen* DL 1994 s. 34. – Vastaavasti hakemus menettää menettelyllisen suosituimmuusasemansa, kun joku yhteishakijoista peruuttaa oman hakemuksensa tai menettää (esim. maksun saatuaan) hakijastatuksensa.

YrSanL 6.1 §:n 1-kohta ei aseta vaatimuksia yhteishakijoiden saatavien laadulle tai kypsyysasteelle; velkojien saatavia koskee vain YrSanL 5 §:n 2-kohdan yleinen vaatimus saatavan riidattomuudesta ja selvyydestä.[47] Koska yhteishakemukseen liittyy huomattavia menettelyllisiä etuja, voidaan väittää, että sen perusteena olevilta saatavilta on edellytettävä suurempaa selvyyttä ja riidattomuutta kuin mitä vaaditaan täystutkintaan johtavien 'tavallisten' velkojahakemusten kohdalla. Käytännössä supistava tulkinta veisi siihen, että ehdollisen saatavan velkojia ei YrSanL 6 §:n 1-kohdan soveltamisessa lueta kvalifioiduiksi yhteishakijoiksi. Tulkitsemalla hakijakriteerejä suppeasti tuomioistuin voi tehokkaasti säännellä yhteishakemuksen käyttöalaa.

> YrSanL 6 §:n 1-kohdan sanamuoto viittaa siihen, että yhteishakijoina olevien velkojien tulee olla itsenäisiä oikeussubjekteja. Kirjallisuus on asettanut lisäehdon; velkojilla täytyy olla itsenäinen tahdonmuodostus. Omistuksen tai johdon yhteisyys saattaa johtaa velkojien samastamiseen, jolloin hakijakriteerit eivät täyty.[48] Kanta on teoriassa perusteltu. Kahden erillisen velkojan analyysi, joka päätyy samaan tulokseen, on tietenkin luotettavampi kuin yhden. Tulkinta kaatuu kuitenkin soveltamisvaikeuksiin; samastuksen ratio vaatii, että itsenäisen tahdonmuodostuksen osoitettaisiin yksittäistapauksessa puuttuneen.[49] Mainitusta syystä en yhdy tulkintaan.

Yhteinen hakemus vapauttaa tuomioistuimen vain YrSanL 6 §:n aineellisten edellytysten tutkinnasta. On syytä korostaa, että hakemuksen yhteisyydellä ei ole vaikutusta prosessuaalisten menettelynedellytysten eikä esteperusteiden tutkinnassa.[50] Eri asia on, että yhteinen hakemus vähentää yksittäisten esteperusteiden esiintymisen todennäköisyyttä, mikä taas tosiasiallisesti keventää tuomioistuimen tutkimisvelvollisuutta. Esimerkiksi menettelyn väärinkäyttämisen vaaran voidaan olettaa olevan niin vähäisen, että tuomioistuimen tarvitsee vain poikkeustapauksissa harkita tätä mahdollisuutta.[51]

---

[47] *Liukkonen* (Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 42 alaviite 26) pitää erityisvaatimusten puuttumista epäkohtana. Tästä syystä esimerkiksi viimesijaiset velkojat kuten pääomanlainan velkojat saavat yhteishakemuksen avulla menettelyn käynnistymään, vaikka ohjelmaehdotus tullaan aikanaan hylkäämään.

[48] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 68. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun velkojina esiintyvät yhtiöt ovat konsernisuhteessa.

[49] On myös huomattava, että kaksi täysin itsenäistäkin velkojaa voi olla yhteistoiminnassa, jolloin vahvemman mielipide vaikuttaa heikomman tahdonmuodostukseen.

[50] Tämä johtaa jossain määrin absurdeihin seuraamuksiin, koska 1-kohdan esteperuste tarjoaa mahdollisuuden hakemuksen riitauttamiseen sillä perusteella, että velallinen on jo korjauskelvottomasti maksukyvytön. Tällöin tuomioistuin joutuu kuitenkin ottamaan kantaa tosiseikastoihin, jotka asiallisesti ovat samoja kuin menettelyn aloittamisen edellytykset.

[51] Vrt. *Liukkonen* DL 1994 s. 42. Hänen mukaansa 4-kohdan esteperuste antaa muille vel-

5.2.2. Aloittamisperusteena velallisen maksukyvyttömyys (3-kohta)

5.2.2.1. Näyttöproblematiikan jäsentelyä

Maksukyvyttömyyden legaalimääritelmä ja sen suhde taloustieteelliseen maksukyvyttömyyteen

YrSanL 6.1 §:n 3-kohta määrää saneerausmenettelyn aloittamisedellytykseksi velallisen maksukyvyttömyyden.[52] Maksukyvyttömyys määritellään lain 3 §:ssä. Oikeudellisella maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallinen muutoin kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Käsitteellä on esitöiden mukaan sama sisältö kuin TakSL 4 §:ssä ja KS 6 §:n f-kohdassa.[53] Kannattaa panna merkille, että oikeudellinen maksukyvyttömyys poikkeaa liiketaloustieteen maksukyvyttömyydestä. Taloustieteen tutkimuksessa on tapana erottaa dynaaminen ja staattinen likviditeetti. Ensimmäinen perustuu yrityksen tulorahoitukseen eli kassavirtaan, jälkimmäinen vaihto-omaisuuden määrään.[54]

Jos oikeudellista maksukyvyttömyyttä verrataan liiketaloustieteen maksukyvyttömyyteen, se korreloi – tosin heikosti – staattiseen maksuvalmiuteen tai tarkkaan ottaen sen puuttumiseen. Yrityksen staattista maksuvalmiutta arvioitaessa taustaolettamuksena on, että yrityksen toiminnan katsotaan loppuvan minä hetkenä hyvänsä ja arvioidaan yrityksen maksuvalmiutta tässä tilanteessa. Tulevaa kehitystä ei ainakaan pääsääntöisesti oteta huomioon. Sama lähtökohta on perustana myös oikeudelliselle maksukyvyttömyysarviolle.

On huomattava, että taloustieteellisen ja oikeudellisen maksukyvyttömyystilan rinnastaminenkaan ei toisi suoraan hyödynnettäviä kokemussääntöjä. Liiketaloustieteessä staattista maksuvalmiutta mitataan tunnusluvuilla *quick ratio*

---

kojille mahdollisuuden tehdä väite, että velallisen ja viimesijaisten velkojien yhteishakemus on saneerausmenettelyn väärinkäyttämistä. *Jakonen* (Saneeraus s. 18) pitää velallisen ja muutaman suuren velkojan yhteishakemusta *näyttönä* siitä, että velallinen ei hae menettelyä saadakseen voimaan perintäkiellon ja että velkojat eivät ole asialla puhtaassa perintätarkoituksessa.

[52] Huomattakoon, että Suomen KS edusti vuoteen 1992 saakka hyvin vanhahtavaa ratkaisua, jossa kysymys velallisen maksukyvyttömyydestä on käännetty kysymykseksi tiettyjen maksukyvyttömyyden »legaali-ilmentyminen» olemassaolosta. Näin *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 87. Legaali-ilmentymät ovat kumoamattomia. Jos hakija-velkoja osoittaa KS 5–6 §:n alkuperäisen konkurssiinasettamisperusteen, velallinen ei voi torjua konkurssia esittämällä vastanäyttöä siitä, että hän on maksukykyinen. Etuoikeuslainsäädännön uudistamisessa KS:öön lisättiin 6 §:n f-kohtaan konkurssiperusteeksi maksukyvyttömyys. Ks. HE 1992:181 s. 37.

[53] Ks. HE 1992:182 s. 62.

[54] *Teija Laitinen*, The Information Content of Alternative Income Concepts in Predicting Corporate Failure. s. 57.

ja current ratio. Kumpaakaan tunnuslukua ei pidetä luotettavana[55], ja niiden käyttöarvo oikeudellisen maksukyvyttömyyden mittarina on jo tästä syystä vähäinen.[56] Kun lisäksi maksukyvyttömyyskäsitteiden yhteismitattomuus otetaan huomioon, kyseisillä tunnusluvuilla on enintään viitteellinen merkitys.

> Tunnusluvut johtavat useimmiten liian negatiivisiin tuloksiin. Quick ratio saadaan jakamalla rahoitusomaisuus lyhytaikaisella vieraalla pääomalla, ja current ratiossa rahoitusomaisuuteen lisätään vaihto-omaisuus. Rahoitus- ja vaihto-omaisuus määräytyvät KPL 12 §:n mukaisesti. Lyhyaikaisella pääomalla tarkoitetaan velkoja, jotka on maksettava takaisin vuotta lyhyemmässä ajassa. Kirjallisuudessa on todettu, että useimmat suomalaiset yritykset eivät täytä raja-arvoja 1 ja 2.[57] Current ratio on hyvä, kun se on vähintään 1.6 ja heikko, kun se jää alle 0.9. Quick ratiossa vastaavat raja-arvot ovat 0.9 ja 0.3.[58]

Lähtökohtana hakijan näyttövelvollisuus

Näyttövelvollisuus on vakiintuneesti sillä, joka väittää toisen olevan maksukyvytön. Toisin sanoen henkilöt ja yritykset oletetaan lähtökohtaisesti maksukykyisiksi. Maksukyvyttömyysmenettelyä haettaessa näyttövelvollisuus on automaattisesti menettelyn hakijalla. Velkoja-aloitteisessa menettelyssä velkojan on osoitettava velallisen maksukyvyttömyys, velallisaloitteisessa menettelyssä velallisen on näytettävä oma maksukyvyttömyytensä. Täysin selvää ei ole, koskeeko jälkimmäinen vaatimus myös velallisaloitteista saneerausmenettelyä.

Velallisen näyttövelvollisuus johtaisi vaikeasti selitettävään eroon maksukyvyttömyysmenettelyjen välillä, sillä voimassaoleva oikeus ei edellytä konkurssissa vastaavaa tutkintaa.[59] Velallisen hakemus vie aina konkurssiin asettamiseen. Velalliselle saneerausmenettelyssä asetettu näyttövaatimus on oikeuspoliittisesti perusteltavissa vain sillä, että saneerausmenettelyä pidetään velalliselle varattu erityisenä etuna ('saneerausetu'). YrSanL on nähtävästi omaksunut tämän lähtökohdan, sillä YrSanL 6 §:n 3-kohdan sananmuodon mukainen tulkinta ei ase-

---

[55] Epäluotettavuuden syistä ks. *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 176.

[56] Tunnusluvuista saneerausmenettelyn edellytysten arvioinnissa ks. *Alanen* DL 1992 s. 941.

[57] Ib.

[58] Ks. *Leppiniemi*, Maksuvalmius yritysanalyysin osana s. 357.

[59] Vallitseva kanta on muodostettu pitäen silmällä kasuistisia legaali-ilmentymiä. Yleinen maksukyvyttömyyskriteerin lisääminen KS 6 §:n f-kohdaksi on muuttanut kysymyksenasettelua, vaikkakaan esityöt eivät sisällä siihen viitettä. Ensinnäkin f-kohdan osalta vastatodistelu on sallittua. Toiseksi f-kohta edellyttänee loogisesti myös siihen vetoavalta velalliselta selvitystä maksukyvyttömyyden olemassaolosta.

ta velallista poikkeusasemaan. Velallisenkin on osoitettava maksukyvyttömyytensä[60] ja tehtävä todennäköiseksi, että se on poistettavissa menettelyn avulla. Kuten jäljempänä tullaan toteamaan, velallisen ei kannata tästä syystä perustaa hakemustaan maksukyvyttömyyteen vaan uhkaavaan maksukyvyttömyyteen, jonka kohdalla näyttövaatimus (eli näyttökynnys) on olennaisesti alempi.

Maksukyvyttömyys-tosiseikasto voidaan sen osoittamista ajatellen jäsentää kahdella tavalla, eriytetysti ja kokonaisvaltaisesti. Ensimmäinen tarkastelutapa, jonka edustajana pidetään *Welamson*'ia, on tiivistettävissä seuraavasti. Maksukyvyttömyys on oikeustosiseikkojen muodostama kokonaisuus, konglomeraatti.[61] Kokonaisuus koostuu velallisen taloudellista tilaa kuvaavista oikeudellisista yksityiskohdista.[62] Erillisiä oikeustosiseikkoja ovat tällöin muun muassa velallisen varat tarkasteluhetkellä, varojen realisaatioarvo, velkojen määrä ja niiden eräpäivät ja velallisen vastaisuudessa saamat tulot. Kukin oikeustosiseikka on oma todistusteemansa; tästä johtuen kaikilla tosiseikoilla on itsenäinen näyttökynnys. Samoin todistustaakka määräytyy periaatteessa itsenäisesti jokaisen tosiseikan kohdalla.[63]

Kokonaistarkastelua puoltaa erityisesti *Lindell*, joka pitää maksukyvyttömyyttä yhtenä ainoana oikeustosiseikkana. Todistusteemojen lukumäärä rajoittuu näin enimmillään kahteen[64]; kysytään, onko velallinen maksukyvytön ja onko kyseinen tila pysyvä? Tosiseikaston yksityiskohdat ovat (pelkkiä) todistustosiseikkoja, joille ei ole tarpeen määritellä erillisiä näyttövaatimuksia. Myöskään todistustaakkaa koskeva kysymyksenasettelu ei aktualisoidu. Selvää tietenkin on, että lainkäyttäjän tulee vakuuttua todistustosiseikankin olemassaolosta.[65]

---

[60] Norjan oikeuden osalta ks. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 170.

[61] Jaottelusta oikeustosiseikka/todistustosiseikka ks. *Lappalainen*, Oikeustosiseikka ja todistustosiseikka prosessioikeudellisina peruskäsitteinä LM 1986 s. 756–770.

[62] *Welamson*, Konkurs s. 30.

[63] Ulkomailla sijaitseviin varoihin liittyy oma näyttöproblematiikkansa, joka tässä sivuutetaan. Ks. lähemmin *Bogdan*, Obeståndsbegreppet och gäldenärens tillgångar SvJT 1981 s. 516 ja SOU 1992:78 s. 63–66.

[64] *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 320.

[65] *Lindell* käyttää esimerkkinä velkojan väitettä, että velallisella on muita velkoja. »Kan borgenären, och det är han som i detta läge bör vara bevisskyldig, bara göra påståendet om andra skulder t ex »antagligt», bör det beaktas vid bevisbedömning. Härefter kan bevisbördan återgå på gälderären». Ks. mt. s. 325. *Welamson* (mt. s. 30) puolestaan pitää Lindellin tarkastelutavan haittana sitä, että velallinen voidaan asettaa konkurssiin, vaikka velallinen voi maksaa hakijan saatavan ja muiden velkojien maksuvaateet tullaan hylkäämään.

Maksukyvyttömyyden kokonaisarviosta

Kokonaistarkastelulla vältetään yksi perinteisen eriytetyn tarkastelun ongelma. Jos kerran jokainen yksityiskohta velallisen taloudellisessa asemassa on oma oikeustosiseikkansa, velkojan on periaatteessa vedottava jokaiseen detaljitosiseikkaan. Velkojalla on tältä osin väittämistaakka. Koska yksityiskohtien määrä on hyvin suuri, velkojan väittämistaakasta joudutaan joko kokonaan luopumaan tai ainakin väittämistaakka 'ohentamaan' keskeisimpiin seikkoihin, jotta velkoja ylipäätään voi onnistua menettelyn aloittamisessa. Sen sijaan todistustosiseikat eivät kuulu väittämistaakan piiriin, joten ongelmaa ei lainkaan synny, kun yksityiskohdille ei anneta itsenäisen oikeustosiseikan statusta.

Toiseksi kokonaistarkastelun – joka siis häivyttää oikeustosiseikkojen kompleksin – ansioksi jää, että se sallii kokonaisarvion. Maksukyvyttömyysarvion luonne ennusteena edellyttää kokonaisarviota[66], sillä vaatimus riittävästä näytöstä on tavallaan sisäisesti epäjohdonmukainen, jos vaatimus liitetään tulevaisuuteen kohdistuvaan todennäköisyysarvioon.[67] Todisteiden arvioimisen lähtökohtahan on, että todiste on historiallisen tapahtumakulun jättämä jälki.[68] Arvioinnissa yritetään määritellä, miten vahva todisteen ja »oikean» todellisuuden välinen suhde on.

Kokonaistarkastelulla on siis eriyttävään tarkasteluun verrattuna etuja. Kokonaistarkastelu auttaa keventämään velkojan näyttövelvollisuutta; kun huomio kohdistetaan kokonaiskuvaan, vältetään näytön arvioimisen pirstoutuminen. Maksukyvyttömyystosiseikaston analyysi on kuitenkin aiheellinen kahdesta syystä. Ensinnäkin maksukyvyttömyysnormien sisältö vaatii selvittämistä. Normin sisällöllä ja todistelulla on yhteys. Normin sisällön selvittäminen on paikallaan erityisesti saneerausta koskevassa tutkimuksessa, jossa ei voi olla varmuutta siitä, että maksukyvyttömyys tarkoittaa samaa kuin esimerkiksi konkurssioikeudessa. Toiseksi maksukyvyttömyyden elementtien erittely on tarpeen konkreettisten todisteluongelmien ratkaisemiseksi. Väite kokonaisarvioinnin tarpeellisuudesta ei vielä auta lainkäyttäjää todellisessa ratkaisutilanteessa.

Kokonaisarvioon sisältyy myös vaaroja. Jos tietystä osateemasta (esim. tulorahoituksen epävarmuudesta) on hyvin vakuuttavaa näyttöä, muista osateemois-

---

[66] *Lindell* mt. s. 321. Tavallaan lähtöruutuun päädytään, kun tämä kokonaisarvio vuorostaan jäsennetään osiinsa. »I denne helhedsvurdering udgør spørgsmålene om likviditet, sufficiens og fremtidige indtaegter hovedmomenterne.» Näin *Andersen– Wertlauf*, Dansk retspleje s. 399.

[67] *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 329.

[68] »Todiste puolestaan on – pääsääntöisesti – jonkin historiallisen tapahtuman nykyisyyteen jättämä jälki.» Näin *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 31.

ta saadun näytön heikkous saattaa peittyä. Lainkäyttäjä kompensoi huomaamattaan näytön puuttumista sen ylijäämällä.[69] Virhearviointi voidaan estää tekemällä näytön arviointi ensin osateemoittain. "Kokonaisarviometodia" ei myöskään saa käyttää siten, että sen avulla kierretään tuomioistuimen velvollisuutta arvioida näyttöä jäsentyneesti. Kokonaisarvio ei ole intuitiivinen arvio. Mitä monimutkaisempi todistusteema on – tässä suhteessa maksukyvyttömyyttä voidaan pitää poikkeuksellisen kompleksisena teemana – sitä jäsentyneempää harkinnan on oltava.[70] Jotta riitaiset kysymykset voidaan erottaa riidattomista, tuomioistuimen on lisäksi huolehdittava tarvittaessa kyselyoikeuttaan käyttäen siitä, että menettelyosalliset lausuvat mielipiteensä kustakin maksukyvyttömyyden 'alateemasta' erikseen.

Jatkossa maksukyvyttömyyttä (ja uhkaavaa maksukyvyttömyyttä) käsitellään kokonaisarviomenetelmän valossa.

5.2.2.2. Maksukyvyttömyyden näyttämisestä

Presumptio keventää näyttövelvollisuutta

YrSanL ei puutu maksukyvyttömyyden näyttämiseen; lain vaikeneminen säilyttää näin vallitsevan, hakijaa rasittavan näyttövelvollisuuden. Lopputulosta voidaan arvostella. Johdonmukaisesti sovellettuna sääntö hakijan näyttövelvollisuudesta on liian raskas, sillä maksukyvyttömyys on vaikeasti osoitettava asiantila.[71] Hakijan tulee osoittaa – ei kuten traditionaalisessa oikeudenkäynnissä jo toteutunut – vaan tulevaisuudessa tapahtuvaksi oletettu tapahtumakulku.[72] Mak-

---

[69] *Diesen*, Utevaroläggning och bevisprövning i brottmål s. 432–433.

[70] Harkinnan prosessimaisuus onkin hyvin ilmeinen maksukyvyttömyyden kaltaisissa kompleksisissa teemoissa. Ks. *Schum*, Probability and processes s. 264: »These alternative systems (= todennäköisyysteoriat, minun huomautukseni) concern the *process* by which evidence is evaluated and combined as well as the array of considerations that appear important along the way.»

[71] Käytännön oikeuselämässä eli konkurssimenettelyssä näyttökynnyksen teoreettinen korkeus ei juuri haittaa, sillä säännönmukaisesti on selvää, milloin velallinen on maksukyvytön. Konkurssia haetaan vasta, kun muut mahdollisuudet on käytetty loppuun. Ks. *Andersen–Wertlauf*, Dansk retspleje s. 399. Yrityssaneerauksen kohdalla tämä selittää vaatimuksen kvalifioidusta sisäisestä päätöksenteosta. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 52.

[72] Ks. *Heuman*, Specialprocess s. 138. – »Only by dissolving the corporation and selling off the assets and paying the debts can one tell whether it is truly insolvent. Thus, when we speak of insolvency in the bankruptcy context we are speaking about opinions: opinions given by experts on both sides and opinions of the court in some cases.» Näin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 13.

sukyvyttömyysarvio on siis pohjimmiltaan ennustus[73]; usein se myös on itsensä toteuttava ennustus. Jotta maksukyvyttömyysmenettely ylipäätään pystytään tällä aloittamisperusteella käynnistämään, vakioratkaisuna on, että hakijan näyttötaakkaa helpotetaan presumptiolla.

Presumption tarkoittaman asiaintilan osoittaminen kääntää todistustaakan. Vastapuolen tehtäväksi jää joko vastanäytöllä kumota hakijan näyttö presumption perustuvasta seikasta[74] tai osoittaa, että alkuperäinen asiantila ei, vaikka presumptiosäännös soveltuukin, vallitse.[75] Presumption asettamisen oikeuspoliittisena perusteluna on, että presumoiva asiantila on paitsi yksinkertaisempi myös (ulkonaisesti) havaittavampi kuin lopullinen asiantila.[76] Presumption tarkoittama asiantila on todistusteemana olennaisesti helpompi, 'kevyempi'. Yleisesti käytettyjä presumptioita maksukyvyttömyysoikeudessa ovat epäonnistunut ulosmittausyritys ja velallisen ilmoitus maksukyvyttömyydestään.[77]

> Presumoitu seikka (= alkuperäinen todistusteema) voi olla joko oikeus tai asiantila. Esimerkiksi irtaimen esineen hallinta presumoi sen omistusoikeuden, kun taas tulokseton ulosmittaus presumoi maksukyvyttömyyden. On huomattava, että ulosotto-oikeudessa presumptiot eivät palvele menettelyn aloittamista vaan sen kohdistumista.[78]

Voidaanko saneerausmenettelyn aloittamiseen soveltaa presumptioita?

YrSanL ei mainitse maksukyvyttömyyden presumoivia tosiseikkoja. Tässä suhteessa velkoja-aloitteinen ja velallisaloitteinen menettely ovat samassa asemassa. On siis loogista olettaa, että YrSanL 6.1 §:n 3-kohdan aloittamisperusteeseen vetoavan hakijan on lähtökohtaisesti näytettävä paitsi hakijakelpoisuuten-

---

[73] *Koskelo* mt. s. 99. Tämän kaltaisiin arvioihin liittyvät näyttöongelmat ovat prosessiteoriassa vanhastaan tuttuja. »Nothing in the traditional trial procedure, certainly not the rules of evidence, is designed to predict the future.» Ks. *Cappelletti*, The Judicial Process in Comparative Perspective s. 345. Huomautus, joka alunperin koski *common law* -oikeudenkäyntiä, voitaisiin esittää Suomessakin.

[74] Monasti katsotaan, että tähän riittää säännönmukaista keveämpi vastanäyttö.

[75] Esimerkiksi: velallinen osoittaa, että vaikka hän on ilmoittanut keskeyttävänsä maksunsa, hän on maksukykyinen.

[76] Todistusoikeudellisissa yhteyksissä presumption luovasta faktasta käytetään onnistunutta termiä presumoiva seikka. Ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång IV s. 77.

[77] Insolvenssioikeuden presumptiosäännöistä yleensä ks. esim. *Heuman*, Specialprocess s. 138.

[78] Ks. *Koulu*, Irtaimen esineen omistuksen kirjaamisesta Oikeustiede–Jurisprudentia 1987 s. 205–207.

sa[79] myös maksukyvyttömyydeksi nimetty asiantila kokonaisuudessaan. Velkoja-aloitteisessa menettelyssä presumptioiden puuttuminen tekee saneerauksen oikea-aikaisen käynnistymisen sattumanvaraiseksi, sillä velkoja tai todennäköinen velkoja pystyy teoriassakin osoittamaan vain pitkälle edenneen (ja näin vaivoin käännettävän) konkurssiprosessin oireet.

> Suomen konkurssioikeuden arkaistisuus on tässä kohdin eduksi. KS 6 §:ssä määritelty konkurssikypsyyden legaali-ilmentymä, joka on siis kumoamaton, saattaa viedä yrityksen oikeudelliseen konkurssiin liiketaloudellisen konkurssiprosessin alkuvaiheessa, jolloin yrityskokonaisuus on konkurssisaneerauksen keinoin pelastettavissa. Lainsäädäntö suosii näin epäsuorasti konkurssisaneerausta.

On ajateltavissa, että ratkaisu näyttövaikeuksiin saadaan luomalla presumoivia tosiseikkoja ilman säädännäisen oikeuden tukea. Tämä on ehkä ollut lainsäätäjän tarkoitus. YrSanL:n esityöt nimittäin tukevat olettamusta, jonka mukaan velallisen ilmoitus maksukyvyttömyydestä (tai uhkaavasta maksukyvyttömyydestä) on tulkittavissa ainakin jonkinasteiseksi presumptioksi. Tämä koskee lähinnä velkoja-aloitteista menettelyä. Tällöin menettely saataisiin – tosin vain velallisen myötävaikutuksella – käynnistymään lainsäätäjän tarkoituksen mukaisesti riittävän varhaisessa vaiheessa.[80] Sen sijaan KS:n kasuistisia konkurssiperusteita ei voida tulkinnalla muuttaa presumoiviksi tosiseikoiksi velkoja-aloitteisessakaan menettelyssä. Tosin eräille konkurssiperusteille kuten tuloksettomalle ulosmittaukselle (KS 6 § c-kohta) tai vaaditun maksun laiminlyömiselle (d-kohta) on annettavissa huomattava todistusarvo pääteltäessä, onko velallinen maksukyvytön.[81]

> On huomattava, että liiketaloustieteellisten kokemussääntöjen huomioonottaminen todistusharkinnassa (eli arvioitaessa, onko maksukyvyttömyy-

[79] Velkojan hakijakelpoisuuden konstituoivaa tosiseikastoa eli saatavaa on käsitelty edellä jaksossa 4.3.1.

[80] Tosin avoimeksi jää, milloin presumptio rikkoontuu. Tällainen vaikutus on ainakin nimenomaisella (muun) velkojan riitautuksella.

[81] *Leppänen*, Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa s. 100–101. Samoin Norjan oikeudessa *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 187. – Erityisesti tulokseton ulosmittaus saattaa jopa johtaa velallisen väärään todistustaakkaan. Näin tapahtui ruotsalaisessa ratkaisussa RH 1982:92: »Konkursgäldenär har vid utmätningsförrättning – som ägt rum sedan tingsrätt beslutat ogilla en mot honom riktad konkursansökning – befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Angivna förhållande har ansetts utgöra sådan omständighet som normalt ådagalägger insolvens, varför det – sedan konkurssökanden överklagat tingsrätten beslut – ansetts åligga gäldenären att, till undgående av konkurs, i hovrätten förete utredning av innebörd att icke var på obestånd.»

destä saatu yksittäisessä saneeraus- tai konkurssiasiassa riittävä selvitys), ei ole sama asia kuin presumption konstruointi. Kokemussääntöjen seuraaminen on ilman muuta sallittua, se on jopa tuomioistuimen velvollisuus. Kirjallisuudessa on katsottu, että todistusharkinnan tulee perustua yleisesti hyväksyttyyn kokemusperäiseen tietoon ilmiöiden välisistä riippuvuussuhteista[82]; Suomen oikeudessa kanta on johdettu OK 17:2.1:stä.[83] Sidonnaisuus on heikkoa. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että tuomarin on perusteltava poikkeamisensa kyseisen tieteenalan piirissä yleisesti hyväksytystä ja tunnustetusta kokemussäännöstä.

Presumptiot velallisaloitteisessa menettelyssä

Maksukyvyttömyyden presumointi voidaan toteuttaa sekä velkoja- että velallisaloitteisissa menettelyissä. Yleinen ratkaisu konkurssijärjestelmissä onkin turvautua molemmissa suhteissa fiktioon. Velallisaloitteisessa menettelyssä tämä tarkoittaa, että velallisen velvollisuus osoittaa oma maksukyvyttömyytensä periaatteessa pysytetään mutta velallisen katsotaan säännönmukaisesti täyttäneen velvollisuutensa pelkällä ilmoituksella maksukyvyttömyydestään. Tyypillinen esimerkki on Ruotsin vuoden 1987 KL. Velallisen ilmoitus, että hän on maksukyvytön, hyväksytään käsittelyn pohjaksi, elleivät erityiset syyt muuhun viittaa (KL 2:7).[84] Erityinen syy voidaan ottaa huomioon joko viran puolesta tai tehdyn väitteen nojalla.[85] Erityisenä syynä pidetään muun muassa sitä, että velallisyhtiössä on erimielisyyttä yhtiön maksukyvyttömyydestä.[86]

On ilmeistä, että ei-säädännäiset presumptiot ovat helpommin hyväksyttävissä velallisaloitteisessa menettelyssä. Tällöin presumptio ei johda yhtä huolestuttavaan oikeusturvan vaarantumiseen kuin mitä vastaava presumptio saa aikaan velkoja-aloitteisessa menettelyssä.

---

[82] *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 229–230. Sidonnaisuuden todellinen aste riippuu kokemussäännön laadusta. Luonnonlakimaiset tai hyvin vahvat kokemussäännöt eivät jätä tilaa »vapaalle» todisteiden arvioimiselle; analogista tai fiktiivistä kokemussääntöä soveltava tuomioistuin saa runsaasti liikkumatilaa.

[83] Näin *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 52.

[84] Presumptio saattaa johtaa siihen, että ilmeisen maksukykyinenkin velallinen asetetaan konkurssiin. Ratkaisussa RH 1981:128 velallinen asetettiin velkojan hakemuksesta ilmoituksensa nojalla konkurssiin. Velallinen valitti päätöksestä esittäen, että velkojan saatava oli osaksi maksettu, osaksi taas katettu turvaavalla vakuudella ja että hänellä ei ollut muita velkoja. Konkurssiinasettamispäätös kumottiin.

[85] Samoin Tanskan oikeudessa *Munch*, Konkursloven s. 207–208.

[86] *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 44. Esimerkin yhtiön sisäisestä erimielisyydestä tarjoaa heidän mainitsemansa ratkaisu RH 1981:48. Ks. myös NJA 1993 s. 605.

Supistavan ja laajentavan tulkinnan alueet

Tärkeä kysymys on, voidaanko abstraktein perustein määritellä toisaalta velkojan näytölle ja toisaalta velallisen vastanäytölle asetettavia vaatimuksia. Ainakin eräitä reunaehtoja saadaan, jos muodostetaan toisaalta supistavan ('restriktiv') ja toisaalta laajentavan ('extensiv') todistelun alueet.[87] Yleistävä pääsääntö on, että laajentavan näytön alueelle siirrytään, jos aineellista normia tulkitaan laajentavasti. Laajentavan näytön alueella kokemussääntöjenkin laajentava tulkinta on luvallista. Tuomioistuin saa ottaa – tuomioistuimen lähtökohtaisesta sidonnaisuudesta samalla seuraa, että sen myös tulee ottaa – huomioon matalaankin todennäköisyyteen perustuvat kokemussäännöt; tuomioistuin saa myös turvautua kokemussääntöjen analogiaan ja tarvittaessa luoda jopa fiktiivisia kokemussääntöjä. Myös todisteiden (esim. todistajankertomusten) arviointiperusteet ovat väljät. Supistavan tulkinnan alueella säännöt ovat päinvastaiset.

Se, kummalle alueelle näyttöharkinta kuuluu, riippuu aineellisesta oikeudesta. Maksukyvyttömyysmenettelyn on katsottu leikkaavan kumpaakin näytön aluetta. Velkojan näyttöä velallisen maksukyvyttömyydestä arvioidaan supistavasti.[88] Tämä johtuu vastaavan materiaalisen säännön, konkurssiin asettamista koskevan normin, suppeasta tulkinnasta.[89] Samaan tulokseen (= suppeaan näytön arviointiin) päästään myös seurausharkinnan avulla. Konkurssi merkitsee poikkeuksellisen jyrkkää ja kohtalokasta puuttumista velallisen varallisuuspiiriin. Vastaavasti velallisen näyttöä (toisin sanoen velallisen selvitystä siitä, että hän pystyy suorittamaan velkansa niiden erääntyessä) arvioidaan laajentavasti. Konkreettisin seuraus tästä on se, että velallinen pystyy torjumaan konkurssiin asettamisen todennäköisyysnäytöllä.

Näyttökynnyksen tapauskohtaiseen hienosäätöön voidaan käyttää seurausharkintaa. Mitä suurempi velallisyritys on, sitä laajemmalle (virheellisin perustein) aloitetun konkurssin haitat ulottuvat. Jos yritys työllistää 100 tai 1.000 henki-

---

[87] *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 291–296, johon seuraava esitys perustuu. Vrt. mahdollisesti *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 44, joka rikosprosessia silmälläpitäen todetaa: »On vaikea nähdä, miten tällaista tulkintametodia voitaisiin käytännön todistusharkintatilanteessa johdonmukaisesti noudattaa ja mihin johtaisi, jos syytetyn suosimisen periaate tulisi otetuksi huomioon tavallaan moninkertaisesti eri näytön arvioinnin vaiheissa...»

[88] Käytännön seuraus kannasta on esimerkiksi se, että tuomioistuin saa ottaa huomioon vain yleisesti hyväksytyt, vahvalle syy-yhteydelle perustuvat kokemussäännöt. Kuten liiketaloudellinen tutkimus osoittaa, tällaiset säännöt ovat harvinaisia.

[89] *Lindell* mt. s. 330. – Todistustaakan jakoa ohjaavasta oikeusperiaatteesta (the principle of the burden of proof) ks. *Bayles*, Principles of Law s. 58–60.

löä, maksukyvyttömyysnäytön tulee olla selvempää ja korkeatasoisempaa kuin jos kyseessä on yhdenmiehen reppufirma.[90]

Konkurssia koskevia pohdintoja ei voida sellaisinaan siirtää saneerausmenettelyyn. Seurausharkinnan painoarvo vähenee menettelylajin muuttuessa; saneerausmenettelyn turhaan aloittamiseen ei liity yhtä kohtalokkaita yhteiskunnallisia haittoja. Voidaan väittää, että haitat ovat lähinnä prosessitaloudellisia tappioita, tarpeettoman menettelyn aiheuttamia kustannuksia.[91] Tulkinta, jonka mukaan velkojan (tai ylipäätään hakijan) näyttöä tulkitaan suppeasti, ei ole perusteltu. Pikemminkin YrSanL:sta johdettava tavoite, menettelyn oikea-aikainen aloittaminen, puoltaa aloittamisharkinnan sijoittamista laajentavan näytön alueelle. Hakijan (esim. velkojan) kannalta tämä vaikuttaa itsestään selvältä, adversiaalisen vastapuolen (esim. velallisen) kohdalla voitaisiin kuitenkin väittää, että 'vastanäyttöä' tulee arvioida suppean näytön sääntöjen mukaan. Painavin vastaväite jaottelulle on, että aloittamisperusteet ja esteperusteet kietoutuvat siinä määrin yhteen, että jaottelu jää vain teoreettiseksi lähtökohdaksi.

Näytön arvioinnin hienosäätöäkään ei voida hyväksyä sellaisenaan. Suuri yrityskoko tuntuu pikemmin siirtävän hakijan näytön arvioinnin laajentavan näytön alueen äärilaitaan. Mitä suurempi yritys on, sitä perustellumpaa sen pelastaminen on.[92] Seurausharkinta toimii siis päinvastaiseen suuntaan kuin konkurssissa. Toinen mahdollinen harkintatekijä on käytetty aloittamisperuste. Koska menestyminen maksukyvyttömän yrityksen saneerauksessa on empiirisesti epätodennäköisempi kuin maksukykyisen, YrSanL 6.1 §:n 3-kohdan aloittamisperuste sijoittaa harkinnan laajentavan näytön alueen toiseen reunaan, lähelle suppean näytön aluetta. Sen sijaan momentin 2-kohdan aloittamisperusteen kohdalla päinvastainen väite on perusteltu.

---

[90] Näin *Lindell* mt. s. 330, joka viittaa UB:n valmistelussa esitettyihin vastaaviin käsityksiin. Ks. prop. 1980/81:8 s. 1211.

[91] Täysin tämä väite ei pidä paikkaansa. Saneerausmenettelyyn liittyy epäedullinen psykologinen vaikutus suhteessa potentiaalisiin sopimuskumppaneihin. Vaikutus liittyy tosin lähinnä menettelyn hakemiseen; sitä kasvattaa hakemuksen hylkääminen. Hylkääminen saattaa nimittäin olla osoitus siitä, että velallisyrityksen tila oli toivoton. Tällöin hylätty saneerushakemus saattaa provosoida konkurssihakemuksen.

[92] Mitä suurempi yritys on, sitä painavammaksi jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen periaate muuttuu. Tällöin »saneerausintressi» – eli periaatteen huomioonottaminen epävarmuustilanteessa – sivuuttaa johtavan velkavastuun toteuttamisen periaatteen eli »toteuttamisintressin». Ks. edellä jakso 2.5.3.2.

5.2.2.3. *Maksukyvyttömyyden arvioinnin perusteista: kassavirta-analyysi vaiko taseanalyysi?*

Taloustieteen laskentamallit

Yrityksen maksukyvyttömyyttä tosiseikastona ('velallinen ei kykene maksamaan velkojaan niiden erääntyessä') voidaan arvioida yrityksen tulorahoituksen tai sen varojen riittävyyden perusteella. Mittaustavat ovat oikeudellistettuja liiketaloudellisia laskentamenetelmiä; tulorahoitus viittaa kassavirtaan, varojen riittävyys yrityksen (omaisuus)taseeseen. Kassavirralla mitaten yritys on maksukyvytön, kun sen tulorahoitus[93] ei riitä velkojen maksuun sitä mukaa, kun ne erääntyvät. Arviointimenetelmä ei kiinnitä huomiota siihen, pystyisikö yritys ei-likvidiä omaisuuttaan rahaksi muuttamalla maksamaan velkansa. Tämä johtuu siitä, että velkojia ei voida pakottaa odottamaan ehkä kauankin vievää rahaksi muuttamista.

> Liiketaloustieteellisessä konkurssitutkimuksessa on muodostettu teoria yrityksestä »likvidien varojen muodostamana varastona (reservoir), johon tulee ja josta lähtee kassavirtoja. Jos varasto tyhjenee. yritys joutuu konkurssiin.»[94] Vaikka teoria on tarkoitettu selittämään konkurssia ennustavia tunnuslukuja, sen voidaan ajatella perustelevan myös kassavirtaan sidottua oikeudellista maksukyvyttömyyttä. Jos mainittu liiketaloudellinen lainalaisuus johtaa empiirisesti riittävän suurella todennäköisyydellä yrityksen konkurssiin, myös oikeudellinen konkurssikypsyys (= maksukyvyttömyys) on ainakin säädettävässä laissa aiheellista sitoa samaan tosiseikastoon.

Taseanalyysissä taas yrityksen tarkasteluhetkisiä varoja ja vastuita verrataan aritmeettisesti. Velallisyritys on maksukyvytön, kun sen velat ylittävät rahaksimuutetut varat.[95] Menetelmiä kannattaa tarkastella todistelun kannalta. Tällöin

---

[93] Tulorahoitus kertyy suoritemarkkinoilta saaduista kassatuloista. Siitä maksetaan lyhytvaikutteiset tuotannontekijämaksut eli raaka-aine-, palkka-, energia-, sosiaali- ja vuokramaksut. Ko. menot pitäisi pystyä kattamaan samalla tilikaudella, jona ne syntyvät. Pitkäaikaisista tuotannontekijöistä kuten koneista ja rakennuksista aiheutuvat menot useille tilikausille noudattaen tulon mukaista poistoa. Ks. *Artto–Koskela–Leppiniemi*, Tilinpäätös, tuloslaskelma, rahoitus s. 92–95. Yrityksen rahavirroista yleensä ks. *Kytönen*, Yrityksen moderni kassahallinto s. 299–300.

[94] Ks. esim. *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 44. Kassavirta-analyysin epätarkkuustekijöistä ks. *Vento*, mt. s. 216.

[95] Ks. esim. *Teija Laitinen*, The Information Content of Alternative Income Concepts in Predicting Corporate Failure s. 53: »If the value of the company's debts exceeds the the value of its assets, the company is declared bankrupt. .. In the present study, a failure of this type is called solidity bankruptcy.» – Oikeudellisessa tutkimuksessa näin pelkistettyä taseanalyysiä on pidetty liian rajoitettuna. *Leppänen* (Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa s. 102) lausuu: »...arvioinnin on oltava *dynaamista* eli siinä on otettava aikatekijä huomioon. Tietyn

taseanalyysiin tukeutuvaa maksukyvyttömyyttä pidetään – ehkä hiukan yllättävästi – ongelmallisempana.[96] Tämä koskee sekä varojen että vastuiden arvostamista. Varojen kohdalla perimmäisen ongelman muodostaa se, että tase voidaan laatia coing concern-perusteella tai likvidaatioperusteella. Ensimmäinen antaa keskimäärin korkeampia tasearvoja, joten perusteen valinta määrää pitkälti lopputuloksen. Periaatteellinen valinnan kriteeri on, ovatko toiminnan jatkamisen edellytykset vielä olemassa.[97] Myönteisessä tapauksessa arvostus on coing concern-perusteinen, kielteisessä likvidaatioperusteinen.

Käytännössä kriteerin soveltaminen tuottaa hankaluuksia. Taseanalyysissä ajaudutaankin tästä syystä helposti kehäpäätelmään, sillä toimintaedellytysten menettäminen ja maksukyvyttömyys liittyvät toisiinsa. Toisin sanoen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa otetaan jo kantaa siihen, onko yritys maksykyvytön. Toinen muuttuja on, myydäänkö omaisuus esineittäin vaiko toiminnallisina kokonaisuuksina. Seurauksena on, että taseanalyysi tyytyy määrittelemään rahaksimuuttoarvot summittaisesti.[98] Myös se, mitä vastuita otetaan taseanalyysiin, on kaikkea muuta kuin selvää.[99]

> Vastuiden määräytymiseen tässä laskentamallissa on kiinnitetty huomiota Englannin maksukyvyttömyysoikeudessa.[100] Ydinkysymys kuuluu, otetaanko vastuun toteutumisen aritmeettinen todennäköisyys huomioon laskelmissa vai tyydytäänkö karkeaan arvioon. Karkeassa arviossa tyydytään kysymään, onko vastuulla todellinen mahdollisuus realisoitua ('a real prospect'). Jos vastaus on myöntävä, vastuu otetaan täysimääräisesti huomioon, muussa tapauksessa sitä ei sisällytetä laskelmiin.

Arviointiaineiston merkitys

Hakijana olevan velkojan näyttövelvollisuuden kannalta taseanalyysillä ja kassavirta-analyysillä on olennainen ero. Taseanalyysi – täsmällisesti sanottuna taseanalyysiin tukeutuva maksukyvyttömyysväite – on ainakin teoriassa perustettavissa yrityksen virallisiin tilinpäätöstietoihin. Sääntelyä vaatisi tosin se eri-

---

hetkinen poikkileikkaus velallisen taloudellisesta asemasta (taseesta) ei riitä, vaan arvioinnin on kohdistuttava pidempään ajanjaksoon.»

[96] Näin *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 27. Samoin osakeyhtiölain selvitystilasäännösten kannalta *Englund*, Yhtiö ja vararikko s. 97.

[97] Tämän tuo hyvin esiin NOU 1993:16. Ks. mt. s. 28.

[98] Ks. esim. *Munch*, Konkursloven mt. s. 200. Tähän eroon viitataan YrSanL:n perusteluissa uhkaavan maksukyvyttömyyden kohdalla. Ks. HE 1992:182 s. 66. Jälkimmäisessä tapauksessa kassavirta-analyysi ja taseanalyysi johtavat usein samaan lopputulokseen.

[99] Ks. esim. Yrityssaneerausopas s. 33–34.

[100] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 35–36.

tyistilanne, että yritys ei toimita tietojaan säädetyssä ajassa rekisteriviranomaiselle. YrSanL:ssa ei, sen enempää kuin KS:ssäkään, ole säännöstä siitä, miten julkistamisen laiminlyönti vaikuttaa hakijan näyttövelvollisuuteen.[101] Vaikka nimenomaisen säännöksen puuttuessa laiminlyönti ei siirräkään todistustaakkaa velalliselle, se on kuitenkin vahva indisio maksukyvyttömyysväitteen paikkansapitävyydestä. Kassavirta-analyysi vaatii yrityksen sisäisten tietojen hyväksikäyttämistä; tästä syystä ulkopuolisen velkojan mahdollisuudet osoittaa kassavirta-analyysiin tukeutuva maksukyvyttömyys ovat heikot.

> KPL 33 §:n mukaan kirjanpitovelvollisen, jonka liikevaihto on suurempi kuin 2 miljoonaa tai taseen loppusumma suurempi kuin miljoona markkaa, on kuudessa kuukaudessa tilikauden päättymisestä toimitettava kaupparekisteriin jäljennös tuloslaskelmasta ja taseesta. OYL 11:14 (501/88) säätää osakeyhtiön tilinpäätöstietojen julkistamisesta. Yhtiön, jonka liikevaihto on yli 4 miljoonaa tai taseen loppusumma yli 2 miljoonaa, on toimitettava tuloslaskelma, tilinpäätös sekä tilintarkstuskertomus kahdessa kuukaudessa rekisteriviranomaiselle. Muun osakeyhtiön on pidettävä jäljennökset nähtävänä yhtiön pääkonttorissa sekä annettava tällainen jäljennös jokaiselle sitä pyytävälle.[102]

YrSanL:n lähtökohta: ei selvää valintaa

Yleensä lainsäätäjä ei tee selvää valintaa laskentamallien välillä.[103] YrSanL:kaan ei ole tässä suhteessa poikkeus; tosin voidaan väittää, että lain 3 §:n legaalimääritelmä kallistuu hiukan kassavirta-analyysin suuntaan. Muutoin esityöaineisto pikemminkin vaikeuttaa tulkintaa. YrSanL 3 §:n perusteluissa tode-

[101] Sen sijaan yhtiö voidaan rekisteriviranomaisen ilmoituksesta asettaa selvitystilaan. Ilmoituksen voi tehdä myös hallitus, toimitusjohtaja ja osakkeenomistaja mutta ei velkoja. Käytännössä rekisteriviranomainen ei tee tällaisia ilmoituksia. Ks. *Sarvilinna*, Osakeyhtiön selvitystilaan asettaminen s. 155. – Tietojen julkistamisen laiminlyönti ei myöskään ole saneerausmenettelyn este, sillä YrSanL 7 §:n 6-kohdan mukaan vain kirjanpidon puutteellisuus ja virheellisyys muodostavat esteen.

[102] Tilinpäätöstietojen julkisuudesta ks. *Toiviainen*, Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema s. 383–401.

[103] Mahdollista on, että tietty oikeusjärjestys hyväksyy molemmat menetelmät. Näin on tapahtunut Englannin Insolvency Act'n kohdassa 123 (1). Selkeä valinta voidaan myös välttää toteamalla Ruotsin oikeuden tapaan, että maksukyvyttömyysarvion tulee perustua kokonaiskuvaan. Kuvaan sisältyvistä yksittäisistä velka- ja omaisuuseristä todistustaakka jakaantuu velkojan ja velallisen kesken siviiliprosessuaalisten sääntöjen mukaan. Yleensä velallisen tulee näyttää varansa. Ks. *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 43. Kokonaiskuvasta todistustaakka on velkojalla. Ks. *Heuman*, Specialprocess s. 139. Oikeuskäytännössä yksittäisten velkojen osalta todistustaakkaa on kevennetty. Riittää, että velkoja osoittaa velkojen kokonaismäärän.

taan, että laissa maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan samaa kuin TakSL (758/91) 4 §:ssä.[104] Koska maksukyvyttömyyden funktio ei ole kyseisissä laeissa sama, YrSanL:n viittaus TakSL:iin ei asiaa auta. YrSanL käyttää – KS 6 §:n f-kohdan tapaan – maksukyvyttömyyttä perusteena menettelyn aloittamiseen. TakSL 4 § sääntelee maksukyvyttömyyttä osana takaisinsaantitunnusmerkistöä. Tuomioistuin katsoo tällöin menneisyyteen; se ratkaisee, oliko velallinen hetkellä x maksukyvytön. Sen sijaan YrSanL:n ja KS:n maksukyvyttömyysarvio on periaatteessa ennuste, olettamus tulevasta tapahtumakulusta. Velallinen voi olla maksukuvytön, vaikka hän ei tarkasteluhetkellä vielä ole jättänyt yhtään erääntynyttä velkaansa maksamatta.

TakSL:n perustelujen mukaan velallinen on maksukykyinen, jos hänen varansa ovat vähintään yhtä suuret kuin hänen velkansa[105] *tai* hänellä on vaivattomasti rahaksi muutettavaa omaisuutta jo erääntyneiden velkojensa maksuun ja hänelle kertyy riittävästi tuloja ja varoja myöhemmin erääntyvien velkojensa maksamiseen niiden erääntyessä.[106] TakSL:n tulkinnassa maksukyvyttömyyttä arvioidaan siis yhtäaikaa kassavirtamenetelmän ja taseanalyysin keinoin; velallisen tulee olla maksukykyinen joko taseanalyysin tai kassavirta-analyysin nojalla. Jos molemmat perusteet vievät kielteiseen tulokseen, velallista pidetään aina maksukyvyttömänä. Jotta velkojan näyttövelvollisuus ei muodostu liian raskaaksi, velkojan tulee osoittaa vain toinen kriteeri. Velalliselle jää tässä tapauksessa mahdollisuus välttää oikeusseuraamus (= maksukyvyttömyys) osoittamalla, että toinen arviointi peruste vie hänen kannaltaan myönteiseen asiantilaan, maksukykyisyyteen.

Taseanalyysi maksukyvyttömyyden perusteena ja velallisen vastanäyttö

Jos velkoja perustaa hakemuksensa näytöllisesti 'helpompaan' taseanalyysiin, hänen on tehtävä todennäköiseksi yrityksen varojen riittämättömyys tai se, että

---

[104] Kirjallisuudessa on todettavissa taipumusta määritellä näyttökynnys normaalia lievemmäksi. Ks. esim. *Jakonen*, Saneeraus s. 17, joka toteaa, että saneeraushakemus on varustettava KHT-tilintarkastajan lausumalla siitä, että »velallinen on ainakin jossain määrin maksukyvytön tai tulossa sellaiseksi ellei toimiin ryhdytä.»

[105] HE 1990:102 s. 47. Perusteluissa todetaan velallisen olevan kuitenkin poikkeuksellisesti maksukyvyttömän, jos hänen omaisuuttaan ei voida käyttää velkojen maksuun niiden erääntyessä.

[106] Varsinaisen tulorahoituksen lisäksi huomioon otetaan lisäluoton saaminen ja oman pääoman kartuttaminen. Ks. *Leppänen*, Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa s. 103. Mitä pitemmälle tulevaisuuteen arviointi viedään, sitä suuremman merkityksen velallisyrityksen toimintasuunnitelmat saavat.

sinänsä riittäviä varoja ei voida käyttää velkojen maksuun.[107] Varojen riittämättömyys taas edellyttää toisaalta velkojen ja toisaalta varojen kokonaismäärän osoittamista. *Prima facie* näytöksi täytynee hyväksyä yrityksen julkisten tilinpäätöstietojen esittäminen. Velallisen asiaksi jää tehdä ainakin uskottavaksi, että tasetiedot eivät pidä paikkaansa. Velallisella on siis »selitystaakka». Velallinen pystyy estämään maksukyvyttömäksi julistamisen varojen riittämättömyyden perusteella tekemällä todennäköiseksi, että hän on maksukykyinen kassavirran perusteella.[108]

Käytännössä tämä vaatii velalliselta selvitystä siitä, että hänen vastainen tulorahoituksensa (nykyisiin varoihin lisättynä) kattaa paitsi erääntyneet myös tulevaisuudessa erääntyvät velat sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jotta velallinen ei pystyisi pelkällä väitteellä vastaisesta tulorahoituksesta estämään maksukyvyttömyytensä toteamista, hänen on tehtävä väittämänsä tulorahoitus todennäköiseksi. Toisin sanoen tulorahoituksen 'varmuuden' on ylitettävä sen epävarmuus.[109] Vartavastisia, sitovia luottolupauksia ei kuitenkaan voitane edellyttää.[110] Muutoinkaan velallisen vastaselvitykselle ei ole syytä asettaa korkeita vaatimuksia.[111]

Kassavirta-analyysi maksukyvyttömyyden perusteena ja velallisen vastanäyttö

Jos hakija perustaa hakemuksensa kassavirran riittämättömyydestä aiheutuvaan maksukyvyttömyyteen, hakijan on lähtökohtaisesti tehtävä todennäköiseksi, että ennakoitavissa oleva kassavirta ei riitä maksuihin sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Todennäköisyysselvityksenkin esittäminen on usein ylivoimaista, ellei hakijalla ole pääsyä yrityksen sisäisiin tietoihin. Hakija-velkojan kohdalla tämä edellytys täyttyy vain poikkeustapauksissa. Tavallisempaa on, että todennäköi-

[107] Huomiota ei siis kiinnitetä siihen, ovatko velat erääntyneitä.

[108] Tietenkin velallinen voi myös esittää vastanäyttöä siitä, että hänen varansa oikein arvioituina riittävät velkojen maksuun. Selvää on, että velallinen ei voi lukea samoja varoja (laajassa merkityksessä) hyväkseen molemmissa suhteissa. Jos omaisuus joudutaan realisoimaan, sen tuotto, so. osuus vastaisesta kassavirrasta, luonnollisestikin jää pois. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 99.

[109] Suurten keskeneräisten toimitushankkeiden yms. vaikutuksesta arvioon ks. *Munch*, Konkursloven s. 201.

[110] Samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 99. Maksukyvyttömyyden arvioinnissa erityisen ongelmallisia ovat väitteet uusista luottojärjestelyistä tai ilmoitukset pääoman korottamisesta. Myös pääoman korottamisen osalta uskottava suunnitelma täyttää näyttövelvollisuuden.

[111] Näin nähdäkseni *Koskelo* (mt. s. 100), joka katsoo, että suuren velan irtisanominen synnyttää maksukyvyttömyyden, mikäli velallisen kassavirta, likviidi varallisuus ja rahoitusmahdollisuudet »ovat selvästi riittämättömät velan maksamiseksi erääntymisajankohtaan mennessä.»

syys kassavirran riittämättömyydestä vastaisuudessa perustetaan toteutuneeseen tapahtumakulkuun eli siihen, mitä yritys on jo tehnyt – käytännössä tähän tarvitaan ainakin yhden maksun laiminlyönti.[112]

Kun yritys ei ole maksanut yksittäistä erääntynyttä ja riidatonta velkaansa, kassavirta-analyysin mukaiselle maksukyvyttömyydelle saadaan matala mutta ratkaisuun riittävä todennäköisyys.[113] Todistustaakka (kyseessä on väärä todistustaakka) siirtyy velalliselle. Hänen tulee osoittaa, että hänen varansa ylittävät velat (jolloin hän siis täyttää toisen maksukyvyn mittarin) tai että kassavirta on vastaisuudessa niin suuri, että se kattaa erääntyvät maksut (jolloin yksittäisen laiminlyönnin todistusarvo kumoutuu).

5.2.2.4. Maksukyvyttömyyden tilapäisyydestä

Maksukyvyttömyys-tilan kestoajan merkitys

Perinteisessä maksukyvyttömyys-tosiseikastossa arvioon vaikuttaa tilan kesto. Sekä YrSanL 3 § että TakSL 4 § määräävät, että tilapäistä kyvyttömyyttä ei oteta huomioon. Jälkimmäisen pykälän perustelujen mukaan riittää, että velallinen kykenee omaisuuttaan rahaksi muuttamalla maksamaan erääntyneet velkansa »jonkin aikaa» niiden erääntymisen jälkeen.[114] Velallista pidetään esimerkiksi maksukykyisenä, vaikka hän tosiasiallisesti laiminlyö erääntyneitä maksujaan.[115]

---

[112] Tästä syystä kassavirta-analyysin katsotaan olevan helposti sovellettavissa käytäntöön. Ks. *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 27. – Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 303 §:ää (»debtor is generally not paying debts as they come due») tulkitaan siten, että »the focus is on whether the debtor is actually paying her debts rather than on the debtor's ability to pay as shown on her balance sheet.» Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 32.

[113] Tähänhän riittää, että todennäköisyys on korkeampi kuin 50 prosenttia (tai 0,5). Ks. lähemmin *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 325 alaviite 69. – Samaa tarkoittanee *Leppänen* (Vahinkoedellytys konkurssitakaisinsaannissa s. 101), jonka mukaan näyttö siitä, että liiketoimintaa harjoittanut velallinen ei velkojan vaatimuksesta huolimatta maksanut kohtuullisessa ajassa selvää ja erääntynyttä saatavaa, on normaalitapauksissa vahva näyttö velallisen maksukyvyttömyydestä.

[114] Kotimaisessa kirjallisuudessa tilapäisyyden on todettu viittaavan toisaalta maksuhäiriön kestoon ja toisaalta sen syyhyn. Jos syy on pysyvä (= korjaantumiskelvoton), lyhytkin maksukyvyttömyys on ei-tilapäistä. Jos taas syyn voidaan melkoisella varmuudella odottaa korjaantuvan lähitulevaisuudessa, pitkäkin maksukyvyttömyys on tilapäistä. Useita kuukausia jatkunut maksykyvyttymyys on kuitenkin aina ei-tilapäinen. Ks. lähemmin *Leppänen* mt. s. 106–108.

[115] Ns. »hiljaisen» maksujen keskeyttämisen ongelmista ks. esim. SOU 1992:113 s. 101. Osoitettu »hiljainen» keskeyttäminen kelpuutetaan todisteeksi maksukyvyttömyydestä, elleivät erityiset syyt muuhun viittaa.

Harkinta, onko velallinen maksukyvytön, jakaantuu kahteen osaan. Aluksi ratkaistaan hyvin monimutkaisen tosiseikaston nojalla, onko velallinen tarkasteluhetkellä x maksukyvytön.[116] Tämän jälkeen arvioidaan, tuleeko maksukyvyttömyyden syy mahdollisesti korjaantumaan lähitulevaisuudessa.[117] Jos maksukyvyttömyys korjaantuu, se on tilapäistä eli oikeudellisesti irrelevanttia. Lähtökohtana yleensä lienee, että velallisen on vedottava maksukyvyttömyyden tilapäisyyteen. Tilapäisyys on näin vastatosiseikasto maksukyvyttömyydelle.

> Koska kysymys maksukyvyttömyydestä on indispositiivinen, myös sen tilapäisyys tulee periaatteessa ottaa huomioon viran puolesta. Kun toisaalta maksukyvyttömyyden indispositiivisuus on monissa suhteissa heikko, toistakin tulkintaa voidaan puoltaa. Käytännössä tuomioistuin tuskin ryhtyy arvioimaan sinänsä näytetyn maksukyvyttömyyden pysyvyyttä ilman, että sen tilapäisyydestä on tehty väite. Tässä suhteessa on paikallaan puhua velallisen konkretisoimistaakasta.[118]

Tutkimuksessa tilapäisen ja ei-tilapäisen maksukyvyttömyyden erottamiseen ei ole kiinnitetty huomiota. Yleensä maksukyvyttömyyden luokitteluun tilapäiseksi vaaditaan, että sen poistumisesta on (pelkkää) todennäköisyyttä suurempi varmuus. Yleisistä todistustaakkasäännöistä näyttäisi seuraavan, että todistustaakka maksukyvyttömyyden tilapäisyydestä on velallisella.

Maksykyvyttömyyden tilapäisyyden vaikutus saneerauksen aloittamiseen

YrSanL 7.1 §:n 1-kohta (johon 6.1 §:n 3-kohta viittaa) kieltää menettelyn aloittamisen, jos »on todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei saneerausohjelman avulla voida poistaa tai että sen uusiutumista ei voida torjua muutoin kuin lyhytaikaisesti.» Kyseinen korjaantumiskelvoton maksukyvyttömyys – tällaista maksukyvyttömyytta kutsutaan kirjallisuudessa osuvasti syväksi maksukyvyttömyydeksi[119] – on esteperuste. Pykälän 1-kohta toisaalta vaikuttaa 6 §:ssä säädetyn maksukyvyttömyys-tunnusmerkistön sisältöön, toisaalta se muotoaa maksukyvyttömyyden näyttämistä koskevia todistelusääntöjä. Todistusoikeudellisten periaatteiden mukaan hakijan tulisi osoittaa, että saneerausohjelma joko poistaa lo-

[116] Hetki on konkurssissa konkurssiinasettamispäätöksen ja saneerauksessa aloittamispäätöksen hetki. Koska päätöksenteon tukena oleva aineisto on jo vanhaa, fiktiona on, että tilanne ei ole käsittelyaikana muuttunut.

[117] *Lindell* mt. s. 320. – Tilapäisyysarvio on yleensä tarpeeton, jos velallisen maksukyvyttömyys on jo kestänyt huomattavan pitkään.

[118] Käsitteestä Suomen prosessioikeudessa ks. *Havansi*, Taakkaa kerrakseen s. 91 ja 98.

[119] Näin *Liukkonen* DL 1994 s. 45.

pullisesti maksukyvyttömyyden tai estää sen uusiutumisen.[120] Saneerausta aloitettaessa ohjelman sisältöä ei välttämättä voida ennakoida. Tällöin hakijan asiaksi jäisi osoittaa, että aloitettavassa menettelyssä tullaan laatimaan ja hyväksymään ohjelma, jonka sisältö on oletettavasti sellainen, että se poistaa pysyvästi maksukyvyttömyyden. Käytännössä näin pitkälle menevä todistelu on mahdotonta. Hakijan velvollisuutta keventää se, että YrSanL 7.1 § 1-kohta tyytyy normaalia alempaan näyttökynnykseen. Riittää, että maksukyvyttömyyden ei-tilapäinen poistaminen saneerausohjelman avulla tehdään todennäköiseksi.[121] YrSanL 7.1 §:n 1-kohta sisältää sekä todistustaakka- että todistus*arvo*säännöksen.

> Mainittua kohtaa ei pakko tulkita säännökseksi velkojahakijan todistustaakasta. On mahdollista katsoa, että esteperusteet kuuluvat tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden piiriin. Esteperuste otetaan huomioon, jos se ilmenee asiakirjoista tai hakemuksesta kuultava osallinen (käytännössä esimerkiksi kilpaileva velkoja) kiinnittää siihen huomiota. Vaikka tuomioistuimella onkin periaatteessa rajoittamaton valta uuden aineiston hankkimiseen, tällaiset toimet jäänevät äärimmäisen poikkeuksellisiksi.[122] Ensimmäisessäkin tapauksessa matala näyttökynnys ja tarve välttää jyrkkiä liiketaloudellisia kannanottoja puoltavat melkoista varovaisuutta. Jälkimmäisessä tapauksessa – toisin sanoen osallinen on vedonnut esteperusteeseen – todistustaakka on siirrettävissä edellytyksen riitauttaneelle osalliselle, josta tulee näin hakijan vastapuoli.

---

[120] Maksukyvyttömyyden »uusiutumisen» tulkinta on oma asiansa. Rationaalinen päätöksenteko edellyttää aikavälin tarkentamista: määre »lyhytaikaisesti» viittaa siihen, että korjaantumisen tulisi olla vähintään vuosien luokkaa.

[121] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 100 verr. s. 102–103. Vrt. *Liukkonen* DL 1994 s. 53, jonka mukaan on paikallaan vaatia suurta varmuutta maksukyvyttömyyden korjaantumisesta ennen hakemuksen hyväksymistä. »Olisikin hyvä edellyttää suoranaisia todisteita tilanteen kohentumisesta kuten todellisia tilinpäätöslukuja toteutuneesta liikevaihdon lisäyksestä ja/tai kulujen alentumisesta...» Liukkosen viittaamat hovioikeusratkaisut (Turun hovioikeus t. 4.11.1993 ja 8.11.1993) näyttävät osoittavan tyytymistä suhteellista matalaan (ja ennusteluonteiseen) korjaantumisen todennäköisyyteen.

[122] Seuraava *Boman*in huomautus riitautusprosesseista pitää paikkansa myös saneerausmenettelyssä: »... alternativet är, att rätten agerar ex officio. Om detta skulle medföra något verkligt skydd för de frånvarande, borde rätten kompletteras med en utredningsavdelning. Att sätta i gång med en effektiv utredning enbart för att bespara vissa borgenärer omaket att inställa sig vid rätten synes dock vara att ta till avsevärt kraftigare medicin än som erfordras. Det rör sig dock om privata affärer, och något dominerande offentligt intresse av att utreda dessa synes icke föreligga, när de närmast intressade undandraga sig att medverka.» Ks. Dispositionsprincipen i jävsprocessen 159–160. Myös hallintolainkäytössä hallintotuomioistuimen lähtökohtaisen selvitysvelvollisuuden on katsottu supistuvan normaalisti siihen, että se ilmoittaa osalliselle, että aineistoa on täydennettävä. Ks. *Lavin*, Civilprocessen och förvaltningsprocessen – en jämförelse JT 1989–90 s. 77.

YrSanL 7.1 §:n 1-kohta johtaa siihen, että maksukyvyttömyys-tosiseikasto ei aloittamisperusteena voi merkitä samaa kuin KS 6 §:n vastaava konkurssin aloittamisperuste. Traditionaaliselle, konkurssioikeudelliselle maksukyvyttömyydelle ominaista on tilan korjaantumattomuus: maksukyvyttömyys on pysyvää. Lain 7.1 §:n 1-kohta taas vaatii korjaantuvaa maksukyvyttömyyttä, mikä näyttäisi olevan käsitteellisesti mahdollista vain, kun maksukyvyttömyys alun perinkin oli tilapäistä. YrSanL 3 §:n määritelmä ja 7 §:n 1-kohdan menettelyn aloittamisen estesääntely ovat keskenään ristiriitaisia.[123]

Tilapäinen maksukyvyttömyys aloittamisperusteena

Yksi tapa ratkaista ristiriita on katsoa, että tilapäinenkin maksukyvyttömyys oikeuttaa saneerausmenettelyn aloittamiseen. Samalla maksukyvyttömyyden tilapäisyys estää 7 §:n 1-kohdan soveltamisen. Tulkinta vastaa hyvin lainsäätäjän tavoitetta eli menettelyn aloittamista, ennen kuin velallisen maksuvaikeudet ovat ylitsepääsemättömiä.[124] Tilapäisen maksukyvyttömyyden perustaisi siis se, että velallisyritys ei kykene suorittamaan tiettyä velkaa sen erääntyessä.[125] Tällöin saneerausmenettely voitaisiin aloittaa, ellei muita lain 7 §:n tarkoittamia esteitä ole. On selvää, että velkoja-hakija saa vedota paitsi hänen saatavansa maksun laiminlyöntiin myös muihin vastaaviin laiminlyönteihin. Merkitystä näyttäisi kuitenkin olevan saatavan suuruudella. Velallisen varoihin nähden vähäisen velan maksamatta jättäminen ei todista maksukyvyttömyydestä vaan maksuhalut-

[123] Loogisesti rakennelma on pelastettavissa katsomalla, että pysyvän ja tilapäisen maksukyvyttömyyden välissä on vielä yksi luokka maksukyvyttömyyttä, pysyvää mutta korjaantuvaa. Voidaan myös väittää, että 3 § viittaa itsestään tai yrityksen omin ponnisteluin korjaantuvaan ja 7 § saneerausmenettelyllä korjattavaan maksukyvyttömyyteen. Tällaisia keinotekoisia vivahde-eroja ei kuitenkaan pystytä ylläpitämään maksukyvyttömyysmenettelyssä. Ks. *Koskelo* mt. s. 102, joka kuvaa hyvin, miten monimutkaiseksi aloittamisharkinta jäsentyy, jos lähtökohdaksi otetaan YrSanL 7 §:n 1-kohdan kirjaimellinen tulkinta.

[124] Maksukyvyttömyydeltä pysyvyyttä vaativa tulkinta ei ole myöskään sopusoinnussa YrSanL 7.1 §:n 3-kohdan esteperusteen kanssa. Perusteen mukaan menettelyä ei saa aloittaa, jos on todennäköistä, että velallinen ei kykene maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyviä velkoja.

[125] Ongelman ratkaisemiseksi kirjallisuudessa velalliselle on tässäkin tilanteessa asetettu selitystaakka. »... må han naermere forklare grundene hertil, fx tvist om fordringen eller dens størrelse. Må han erkende, at grunden er mangel på kontante midler, må han redegøre for, hvordan han agter at fremskaffe sådanne.» Näin *Munch*, Konkursloven s. 199–200. Osa näistä tilanteista voidaan selittää myös konkretisoimistaakan avulla.

tomuudesta.[126] Maksuhaluttomuus ei kelpaa perusteeksi saneerausmenettelylle, vaan velkojan on tyydyttävä käynnistämään ulosotto tai konkurssi.[127]

> Suomen konkurssijärjestelmässä pienvelankin laiminlyönti täyttää helposti konkurssikypsyyden legaali-ilmentymän ja avaa tien konkurssimenettelylle. Myös eräissä maksukyvyttömyyttä edellyttävissä konkurssilaeissa tulos on sama, koska faktisen laiminlyönnin presumptiovaikutus on hyvin vahva. Englannin oikeudessa Insolvency Act sisältää KS 6 § d-kohtaa vastaavan säännöksen. Ratkaisussa *Cornhill Insurance plc v. Improvement Services Ltd* vakuutuksenottaja uhkasi hakea suuren vakuutusyhtiön konkurssiin, koska yhtiö oli laiminlyönyt suorittaa vaaditun 1.100 punnan vakuutuskorvauksen. Yhtiö pyysi, että tuomioistuin kieltäisi konkurssihakemuksen oikeuden väärinkäyttämisenä, koska yhtiön omaisuus oli valtava ja mitään selvitystä maksukyvyttömyydestä ei ollut saatavissa. Kieltomääräystä ('injunction') ei annettu, koska yhtiö oli valinnut maksun laiminlyömisen. Velkojalla oli näin sekä oikeus uhata konkurssihakemuksella että jättää tällainen hakemus.[128]

5.2.3. Aloittamisperusteena velallisen uhkaava maksukyvyttömyys (2-kohta)

5.2.3.1. Uhkaava maksukyvyttömyys tosiseikastona

Velallisen oikeussuojan ongelma säädettävässä laissa

Jos velkojalla annetaan oikeus saneerausmenettelyn vireillepanoon, ongelmaksi muodostuu, mihin tosiseikastoon velkojan vireillepano-oikeus sidotaan. Jos aloittamisperuste on sama kuin konkurssissa, velallisen oikeusturva ei vaaraannu. Velkojallahan olisi oikeus myös radikaalimpaan, velallisyritykselle periaatteessa kohtalokkaampaan likvidaatiokonkurssiin. Aloittamisoikeuden rajoittaminen maksukyvyttömyyteen kuitenkin on ristiriidassa saneerauksen tavoitteiden kanssa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa saneeraus aloitetaan, sitä todennäköisempi sen onnistuminen on. Toisin sanoen: velkojalle on annettava oikeus menettelyn hakemiseen ennen klassisen tosiseikaston eli maksukyvyttömyyden toteutumista.

---

[126] Aloittamiskynnyksen tarkempaan hienosäätöön avautuu mahdollisuuksia myös muulla perusteella. Tietty viive maksuissa voidaan hyväksyä. Velallinen on siis maksukykyinen, kun hän suorittaa erääntyneen velan »jonkin aikaa» velan erääntymisen jälkeen. Ks. HE 1990:102 s. 47: »... velkojen maksamiseen tarvittava tulo esimerkiksi velallisen kausiluontoisen toimialan vuoksi kertyy vasta jonkin aikaa velkojen erääntymisen jälkeen.»

[127] Näin SOU 1992:113 s. 100.

[128] Tapauksesta ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 583.

Varhaisemman tosiseikaston käyttäminen herättää kuitenkin ongelman velallisen oikeussuojasta, sillä legaalisen saneerausmenettelyn aloittamiseen liittyy aina epäonnistumisen riski.[129] Pelkkä saneerausmenettelyn vireilläolo haittaa yrityksen toimintaa; riskiä lisää se, että yrityksessä tehdään syvällekäyviä muutoksia vajavaisen selvitystyön perusteella. Vain näköpiirissä oleva yrityskuolema – käytännössä likvidaatiokonkurssi – antaa oikeutuksen tällaiseen riskinottoon velkojan vaatimuksesta. Oikeusturva vaatii identtisiä aloittamiskriteerejä sekä velkoja-aloitteiselle konkurssille että velkoja-aloitteiselle saneeraukselle.[130] Kirjallisuudessa on katsottu, että uhkaava maksukyvyttömyys takaa laajan vireillepano-oikeuden, mihin puolestaan liittyy virheellisen saneerauksen vaara. Kyseinen vaara on pystyttävä eliminoimaan aloittamisharkinnan tiukkuudella.[131]

Uhkaavan maksukyvyttömyyden legaalimääritelmä

YrSanL 6 §:n 3-kohdan mukaan saneerausmenettely voidaan aloittaa, kun velallista uhkaa maksukyvyttömyys. Aloittamisperusteella ei ole vastinetta perinteisessä maksukyvyttömyysoikeudessa[132], mistä johtuen se on jouduttu laissa määrittelemään. Lain 3 §:n legaalimääritelmä on kuitenkin »tyhjä» kehämääritelmä; uhkaavalla maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan määritelmän mukaan sitä, että velallinen on vaarassa tulla maksukyvyttömäksi. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan maksukyvyttömyyden vaara on käsillä, jos voidaan ennakoida, että velalliseen jollakin näköpiirissä olevalla aikavälillä kohdistuu todennäköinen maksukyvyttömyyden riski.[133] Kuten perustelu osoittaa, uhkaava maksukyvyttömyys sisältää kaksi ongelmaa, ensinnäkin mitä ajanjaksoa tarkastellaan

[129] *Jakonen*, Saneeraus s. 11–12.

[130] Tähän viitattiin Ruotsin FörRekL-ehdotuksen valmistelussa. Ks. sammanställning av anteckningar från Insolvensutredningens hearing den 23–24 april 1992. Pöytäkirja on toimikunnan mietinnön liitteenä. Ks. SOU 1992:113 s. 491–502. – Velkojan aloiteoikeuden totaalinen epääminen olisi järjestelmän kannalta selkein ratkaisu. Velkojalla olisi siis velallisen kanssa rinnakkainen oikeus hakea konkurssia, kun taas velallinen saisi yksinoikeus uudelleenjärjestelyn aloittamiseen. Täysin tämäkään ei poistaisi ongelmaa oikeusturvasta, sillä velkojalla jäisi, konkurssihakemuksella uhkaamalla, mahdollisuus painostaa velallista hakemaan saneerausta.

[131] Näin *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 84. Kannanotto näyttäisi vievän tosiseikaston suppeaan tulkintaan ja korkeisiin näyttövaatimuksiin.

[132] *Säädettävän lain* kannalta on kylläkin puollettu tällaista aloittamisperustetta. Ks. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 187. *Ovaska* (Yrityssaneerauskäsikirja s. 84) huomauttaa, että uhkaava maksukyvyttömyys on YrSanL:n tulkinnanvaraisimpia käsitteitä.

[133] HE 1992:182 s. 62.

ja toiseksi mikä todennäköisyys maksukyvyttömyydelle ko. ajanjaksona on asetettava.[134]

Ajanjaksoa ei määritellä, ja onkin ilmeistä, että tarkasteltava aikajänne saattaa vaihdella riippuen siitä, millaisella todennäköisyydellä asiaan vaikuttavia seikkoja voidaan ennakoida.[135] Perustelu tarkoittanee sitä, että aikaväli on yhtä pitkä kuin liiketaloudellinen ennakoitavuus. Jos liiketaloudellinen kriteeri x antaa tilastollisesti luotettavan ennusteen viiden vuoden kuluttua uhkaavasta maksukyvyttömyydestä, oikeudellinen käsite saa muodon: velallista viiden vuoden kuluttua uhkaava maksukyvyttömyys on riittävä edellytys saneerauksen aloittamiselle.[136] Vaatimukseksi asetetaan vain, että saneerausasiassa esitettävän selvityksen on kerrottava, millä aikaperspektiivillä vaara on olemassa.

Myös toinen kysymys, vaadittavan todennäköisyyden aste, jää YrSanL:n valmisteluaineistossa avoimeksi. Maksukyvyttömyyden riskin on oltava perustelujen mukaan todennäköisen mutta ei akuutin.[137] Perusteluissa todetaan toisaalta, että »abstrakti» maksukyvyttömyyden vaara ei riitä.[138]

On houkuttelevaa ajatella, että YrSanL:n uhkaava maksukyvyttömyys kytkeytyy liiketaloustieteen tuntemaan dynaamisen maksuvalmiuden käsitteeseen. Dynaamista maksuvalmiutta, toisin sanottuna tulorahoituksen riittävyyttä, pohdittaessa keskitytään selvittämään, selviääkö yritys juoksevista maksuistaan tulorahoituksensa turvin.[139] Dynaamista maksuvalmiutta mitataan rahoitustulosprosentin avulla. Prosentti lasketaan tuloslaskelmasta. Tunnusluvun luotettavuutta

---

[134] Ks. *Vento*, mt. s. 193. Vrt. *Alanen* DL 1992 s. 833, joka katsoo, että uhkaavan maksukyvyttömyyden määrittelyssä on kyettävä ratkaisemaan kaksi seikkaa; ensiksi (uhkaavan) maksukyvyttömyyden erottaminen tilapäisistä maksuvaikeuksista ja toiseksi maksukyvyttömyyden vaaran todennäköisyys.

[135] *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 98) kirjaa ennustettavuuteen vaikuttaviksi tekijöiksi yrityksen taloudellisen aseman, toiminnan laadun ja toimintaolosuhteet, markkinanäkymät, arviointimenetelmät, pohjatiedon luotettavuuden ja analyysin laadullisen suoritustason.

[136] Liiketaloudellisessa konkurssitutkimuksessa luokitteluvirhe on vuosi ennen konkurssia 20–21 prosenttia ja neljä vuotta ennen konkurssia jo 30–42 prosenttia. Ulkomaisessa tutkimuksessa arviointivirheet neljä vuotta ennen konkurssia ovat saattaneet olla jopa yli 70 prosenttia. Ks. *Prihti*, Konkurssin ennustaminen taseinformaation avulla s. 120–123.

[137] Akuutti uhkaava maksukyvyttömyys lienee normaalisti jo YrSanL 6.1 §:n 3-kohdassa tarkoitettua maksukyvyttömyyttä.

[138] Vastaavasti *Koskelo* (mt. s. 98) toteaa esitöihin tukeutuen: »Maksukyvyttömyyden vaaran täytyy aina olla konkreettisesti perusteltu ja todennäköinen – pelkkä abstrakti riski siitä, että asiat voivat alkaa mennä huonoon suuntaan, ei riitä.» *Vento* (Maksukyvyttömyys ja konkurssi s. 194–195 verr. 198 ja 200) näyttää yhtyvän saksalaisessa tutkimuksessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan uhkaava maksukyvyttömyys tarkoittaa, että todellinen maksukyvyttömyys realisoituu lähitulevaisuudessa yli 50 prosentin varmuudella.

[139] Näin *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 174.

lisää sen muuttaminen kassavirtaiseksi, jolloin se kuvaa rahan todellisia liikkeitä. Rahoitustulosprosenttia voidaan käyttää myös oikeudellisen päätöksenteon perustana.

On helppo havaita, että maksukyvyttömyyden ja uhkaavan maksukyvyttömyyden välinen raja on liukuva. Arvio maksukyvyttömyydestä on sekin pohjimmiltaan ennuste, todennäköisyysarvio tulevasta tapahtumakulusta. Uhkaava maksukyvyttömyys voi näin olla vain tyytymistä alempaan todennäköisyyteen kuin mitä tapahtuu traditionaalisessa maksukyvyttömyydessä. Uhkaava maksukyvyttömyys sisältää siis eräät velallisen taloudellisen aseman kehityksen todennäköisyyslinjat, jotka jäävät perinteisen maksukyvyttömyyden arvioinnin ulkopuolelle. Rationaalinen kysymyksenasettelu tarkentuu näin ongelmaksi uhkaavaan maksukyvyttömyyteen vaadittavan alemman todennäköisyyden asteesta.

5.2.3.2. Uhkaavan maksukyvyttömyyden osoittamisesta

Näyttö velallisaloitteisessa menettelyssä

YrSanL välttää uhkaavan maksukyvyttömyyden sisällön määrittelyn kääntämällä ongelman menettelylliseksi eli kysymykseksi saneerausasiassa esitettävästä selvityksestä.[140] Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena on, että jos velallisaloitteisessa menettelyssä tilintarkastajan lausunnon nojalla edellytysten katsotaan olevan olemassa, muu selvitys ei ole tarpeen, ellei joku velkojista riitauta asiaa.[141] Velkoja-aloitteisessa menettelyssä hakijan on esitettävä tarpeellinen selvitys velallisen taloudellisesta tilasta. Velkojalta vaadittavan selvityksen tarve luonnollisesti riippuu siitä, vastustaako velallinen hakemuksen hyväksymistä.[142]

Velallisaloitteisessa menettelyssä velallinen pystyy osoittamaan uhkaavan maksukyvyttömyytensä sillä, että tilintarkastajan lausunnossa (YrSanA 1 §) todetaan, että velallinen on tietyn, lausunnossa ilmoitetun ajanjakson kuluessa vaarassa tulla maksukyvyttömäksi.[143] Päätöksenteko on siis tosiasiallisesti delegoi-

[140] Samoin *Koskelo* mt. s. 98. Puhtaan loogisesti arvioiden tämä on takaperoista. Vaadittava selvityshän »avhenge av det syn en har på formålet med det materiell vilkår om illikviditet.» Tosin samaa sääntelytekniikka on sen teknisen helppouden takia käytetty Norjan maksukyvyttömyysoikeudessa, jonka velkajärjestelymenettelyssä tuomioistuimen 'sääntelee' vaadittavan selvityksen tasoa »ved hjelp av sin bruk av retten til å kreve illikviditet.» Ks. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 170. Ongelma voidaan nähdä myös todistustaakkakysymyksenä. Ks. *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 85.

[141] Tämä todetaan esityksessä kahdesti. Ks. HE 1992:182. s. 62–63 verr. 66.

[142] Näin HE 1992:182 s. 66.

[143] Jotta tuomioistuimella on ylipäätään jokin kontrollimahdollisuus ja aloittamisperusteen yksilöity riitauttaminen on mahdollista, täytyy vaatia, että lausunto ilmoittaa ne liiketaloudelliset perusteet, joihin arvio tukeutuu. Ks. myös *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 85,

tu velallisen käyttämälle tilintarkastajalle. Velkoja voi, kuten perusteluissa todetaan, riitauttaa kyseisen aloittamisperusteen joko oikeudellisin tai liiketaloudellisin perustein. Ensimmäisiin kuuluivat väitteet siitä, että ennustusajanjakso on 6 §:n 2-kohdan tarkoittamaa pitempi tai että aloittamisperuste vaatii maksukyvyttömyyden toteutumiselta korkeampaa todennäköisyyttä kuin mikä lausunnon mukaan on käsillä. Liiketaloudellisia väitteitä taas ovat, että selvityksessä todennäköisyyttä on arvioitu vastoin liiketaloudellisia kokemussääntöjä tai että arviointiin käytetyt kokemussäännöt eivät ole tapaukseen soveltuvia.

Näyttö velkoja-aloitteisessa menettelyssä

Se, mitä selvitystä velkojan on esitettävä uhkaavasta maksukyvyttömyydestä, jää epäselväksi.[144] Kuten edellä todettiin, velkoja joutuu säännönmukaisesti perustamaan väitteensä maksukyvyttömyydestä tai uhkaavasta maksukyvyttömyydestä virallisiin tilinpäätöstietoihin. Jotta velkojan aloittamisvalta uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella olisi ylipäätään todellinen, voidaan väittää, että näyttövaatimus jää alimpaan mahdolliseen todennäköisyyteen.[145] On huomattava, että laki ei edellytä tilintarkastajan lausuntoa; todellisuudessa asia on toisin. Velkoja ei pysty esittämään vaadittavaa todennäköisyysnäyttöä ilman liiketaloustieteellistä asiantuntijatodistelua.

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden taso määräytyy velallisen vastineen perusteella:[146] vastineen vaikutusta voidaan tästä syystä kuvata konkretisoitumistaakan avulla. Jos velallinen kiistää uhkaavan maksukyvyttömyyden, seurauksena on tämän aloittamisperusteen täystutkinta. Lähtökohtanahan on hakijan näyttövelvollisuus, jota ei ole presumptioilla kevennetty. Sen sijaan velallisen tunnustuksen vaikutus on epäselvä. Koska velallinen ei itsekään pysty käynnistä-

---

joka huomauttaa, että hakija-velallisenkin on tehtävä oma uhkaava maksukyvyttömyytensä uskottavaksi.

[144] Toteamusta, että velkojan on esitettävä »tarpeellinen selvitys» (HE 1992:182 s. 66), ei voitane tässä suhteessa pitää riittävänä. Myöskään YrSanA ei ole kovin informatiivinen; sen 2 §:n 5-kohdan mukaan velkojan ja todennäköisen velkojan on liitettävä hakemukseensa selvitys hakemuksen perusteista. Hakijan lähtökohtainen selvitystaakka seuraa jo yleisistä oikeusperiaatteista. Ks. *Bayles*, Principles of Law s. 59, joka toteaa: »... the burden of production should rest on the party that raises an issue unless it would be unfair because of another party's special access to and control of the evidence...»

[145] Näyttövaatimusta on haluttu alentaa erityisesti silloin, kun kyse on syy-yhteyden osoittamisesta. Ks. *Ståhlberg*, Ydinvastuusta s. 332–333. Vaikka silmällä onkin pidetty ajallisesti toisenlaista syy-yhteyttä (tapahtuma-seuraamus), näkökohdat soveltuvat myös maksukyvyttömyyden arvioinnin käännettyyn syy-yhteyteen (seuraamus-tapahtuma).

[146] Näin HE 1992:182 s. 63.

mään menettelyä muutoin kuin *prima facie* selvityksen (= tilintarkastajan lausunto) esittämällä, johdonmukaisuus vaatii, että samantasoista selvitystä vaaditaan velkojan hakemassa menettelyssä, vaikka velallinen ei sitä vastustakaan tai jopa myöntää hakemuksen. *Prima facie* näyttöä ei siis voi korvata velallinen ilmoituksella uhkaavasta maksukyvyttömyydestä.

5.2.3.3. Mikä on »hakijan huomattava taloudellinen etu»?

Taloudellisen edun huomattavuus

Jos velkoja tai todennäköinen velkoja perustaa hakemuksensa velallisen uhkaavaan maksukyvyttömyyteen, hänen on lisäksi osoitettava intressinsä nimenomaan saneerausmenettelyn aloittamiseen.[147] Menettely saadaan YrSanL 6.2 §:n mukaan aloittaa uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella vain, jos se on tarpeen hakijan huomattavan taloudellisen edun turvaamiseksi tai sen vaarantumisen torjumiseksi. Kuten edellä on todettu, kriteeriin sisältyy vaatimus velkojan saatavan (tuleva saatava mukaanluettuna) huomattavasta määrästä.[148] Esitöistä päätellen 2 momentin lisäedellytyksellä on tarkoitettu muutakin. Hakijan huomattava taloudellinen etu ei toteudu automaattisesti sillä, että hänellä on tai tulee olemaan riittävän suuri saatava velallisyritykseltä. Esimerkiksi velkojan vakuudella on selvästikin merkitystä tässä huomattavuus-arviossa.

> Selvänä lienee pidettävä, että velallisen asiana on puolestaan osoittaa vastatosiseikka eli se, että hakijalla on turvaava vakuus saatavastaan. Koska vakuuden turvaavuuden arviointi sisältää monia epävarmuustekijöitä, kovinkaan korkeaa näyttöä vakuuden hyvyydestä ei velalliselta voida vaatia. Toinen asia on, että käytännössä todistustaakka ei seuraa mainittuja teoreettisia malleja. Vakuuden »hyvyydellä» on suhteellisen korkea alkuperäistodennäköisyys; velkojan ei voida olettaa tyytyneen turvaattomaan vakuuteen. Niinpä väite vakuuden olemassaolosta yleensä pakottaa hakijan – ainakin varmuuden vuoksi – esittämään selvitystä siitä, miksi vakuus ei tässä yksittäistapauksessa olekaan riittävä.

Se, mitä selvitystä YrSanL 6.2 § hakijalta edellyttää, on vaikeasti hahmotettavissa, sillä hallituksen esityksen yleis- ja erityisperustelut ovat ristiriidassa.

---

[147] Näin HE 1992:182 s. 66.

[148] HE 1992:182 s. 66: »Saneerausmenettelyä ei voitaisi aloittaa esimerkiksi sellaisen velkojan vaatimuksesta, jolla on velalliselta vain yksittäinen erääntynyt saatava, ellei se ole määrältään huomattavan suuri.» Ks. myös *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 56, jonka mukaan myös kertyvä huomattavan suuri verovelka voi olla peruste saneerausmenettelyn käynnistämiseen. Ks. edellä jakso 4.3.1. – Väärinkäsitysten välttämiseksi korostettakoon, että hakemuksen pykälän 3-kohdan perinteisen maksukyvyttömyysperusteen nojalla voi tehdä kuka tahansa velkoja.

Tulkinnallinen etusija lienee jälkimmäisillä.[149] Momentin erityisperustelujen mukaan hakijan tulee osoittaa, että saneerausmenettelyn aloittaminen on velkojan etujen kannalta tarkoituksenmukaisempaa kuin tavanomaisten perimiskeinojen hyväksikäyttö.[150] Konkreettisiksi säännöiksi muutettuna tämä tarkoittaisi, että hakijan tulisi tehdä (ainakin) todennäköiseksi, että saneeraus johtaa parempaan tulokseen kuin perinteiset menettelyt, ulosotto ja konkurssi. Velkojan etujen kannalta parempi tulos on yhtä kuin parempaa jako-osuutta. Parempi jako-osuus taas seuraisi kehittyneemmästä (= kokonaisuudet säilyttävästä) rahaksimuutosta.

Pitkäjännitteinen taloudellinen etu?

Yleisperustelujen mukaan velkojalla taas tulee tässä tapauksessa olla »ajassa eteenpäin ulottuva intressi velallisen maksukyvyn säilyttämiseen».[151] Lausuma viitannee pitkäaikaisen sijoituksen tehneeseen velkojaan, esimerkiksi joukkovelkakirjan haltijaan. Pitkän tähtäimen etu voisi olla esimerkiksi velkojan halu taata velaksiannon jatkuminen koko alkuperäiseksi luottoajaksi. Tämä voidaan taas taata vain varmistamalla yrityksen säilyminen. Yleisperusteluissa mainitaan esimerkkeinä menettelyn aloittamiseen oikeutetuista velkojista kaksi yhteismitatonta velkojaa, yrityksen rahoittaja, jolla on luottosuhteeseen perustuva suuri saatava yritykseltä, sekä valtio. Rahoittaja on tyypillinen pitkäaikaisen luoton antaja, jolle pysyvän luottosuhteen säilyminen on tärkeää. Sen sijaan valtion pitkän tähtäimen intressi on siinä, että valtiolle veronsaajana syntyy juoksevasti uusia saatavia. Pitkän tähtäimen etu on siis veronmaksupotentiaalin säilyminen.

Toisen momentin sisältö saadaan määriteltyä annettujen esimerkkien avulla. Etusija annetaan jälkimmäiselle tulkinnalle. Menettelyjen vertailu korvautuu – tavallaan erityisperustelujen vastaisesti – velkojan pitkän tähtäimen intressien arvioimisella. Tulkinta on oikeastaan ainoa mahdollinen. Maksukyvyttömyysmenettelyjen keskinäinen tarkoituksenmukaisuusvertailu olisi tosiasiallisesti mah-

[149] Yleis- ja erityisperustelujen suhteesta oikeuslähdeopissa ks. *Strömholm*, Rätt, rättskällor och rättstillämpning s. 321–324.

[150] HE 1992:182 s. 66. – Vaatimusta konkretisoidaan esimerkillä. Vakuusvelkojan osalta riittävänä oikeudellisena intressinä mainitaan se, että vakuuden (tavanomainen) realisointi on omiaan johtamaan epäedulliseen tulokseen verrattuna siihen vaihtoehtoon, että velallisyritys voitaisiin säilyttää toimivana kokonaisuutena.

[151] Näin todetaan yleisperusteluissa (HE 1992:182 s. 22). Intressin tulee olla sekä taloudellisesti merkittävä että ajassa eteenpäin ulottuva. *Koskelo* (mt. s. 56) toteaa samaa tarkoittaen, että tavanomaiset perintämahdollisuudet riittävät tyydyttämään velkojan kertaluonteisen perintäintressin.

doton.[152] Lainkäyttäjä olisi joka tapauksessa pakotettu tyytymään yleistyksiin, jotka tekisivät koko 2 momentin vaatimuksen tyhjäksi. Yleistyksenä voisi olla vain olettamus, että saneerausmenettelyssä saavutetaan parempi realisaatiotulos kuin lähtökohtaisesti kokonaisuuksia pirstovassa konkurssirealisaatiossa.

> Toisaalta on todettava, että velkojan pitkän tähtäimet intressit eivät säädettävän lain kannalta ole maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisperusteeksi sovelias tosiseikka. Kyseinen aloittamisperuste on poikkeuksellisen epätäsmällinen. Kärjistäen hakija ei tiedä, mistä seikoista hänen tulee esittää selvitystä ja velallisen on puolestaan vaikeaa ellei mahdotonta määritellä, mitä seikkoja hänen kannattaa riitauttaa ja miltä osin selvitystaakka on hänellä. Ongelmat poistuvat osaksi katsomalla, että YrSanL 6.2 §:n edellytys tulee tutkittavaksi vain, kun intressin puuttumiseen vedotaan.[153] Toinen asia on, että koska intressin riittävyys on osa aloittamisperuste-tosiseikastoa, kyseinen tulkinta ei mielestäni ole oikea. Katson, että seikka on tutkittava viran puolesta.

Sekundäärinen, käytännössä vähintään yhtä tärkeä kysymys on, mitä selvitystä velkojan on esitettävä pitkän tähtäimen saneerausintressistään. YrSanL:n esitöistä voidaan myös tässä tapauksessa johtaa presumptioita. Yrityksen rahoittaja ja veronsaajat ovat presumoitavissa aloittamiseen oikeutetuiksi hakijoiksi, ellei vastasyitä ole.[154] Sama näyttäisi myös koskevan vakuusvelkojaa, jonka saatava on erääntynyt ja joka on ryhtymässä vakuuden realisointiin.[155] Muut velkojat joutuvat esittämään näyttöä erityisestä saneerausintressistään, joka arvioidaan tapauskohtaisesti.

5.2.4. Saneerauksen aloittamisperusteiden arviointia

Maksukyvyttömyys (YrSanL 6.1 §:n 3-kohta)

Saneerausmenettelyn maksukyvyttömyys on todistuksellisesti helpompi kuin muutoin insolvenssioikeudessa. Yksi keskeinen pulma, maksukyvyttömyyden eitilapäisyyden tutkiminen, putoaa pois. Koska lainsäätäjä ei ole käyttänyt presu-

[152] Huomioon on otettava, että myös perinteiset likvidaatiomenettelyt sallivat hyvinkin monimuotoisen realisoinnin. Ks. edellä jakso 1.2.

[153] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 98.

[154] Vastasyynä rahoittajan kohdalla on se, että rahoittajan antama luotto on lyhytaikaista.

[155] Hakemus on riitautettavissa sillä perusteella, että normaalikin realisointi johtaisi samaan tulokseen. Sen sijaan vastasyyksi ei ilmeisesti kelpaa se, että tavanomainenkin (= kokonaisuuksia hajoittava ja näin tappiollinen) realisointi riittäisi tyydyttämään vakuusvelkojan. Saneerausmenettelyn vireilläoloa ei ole tällä kohdin sidottu yksittäisen velkojan oikeudelliseen intressiin.

moivia säännöksiä, maksukyvyttömyyden todistaminen muodostuu hankalaksi. Jotta todistelu ylipäätään on mahdollista, joudutaan sekä näyttökynnystä laskemaan että käyttämään kokemussääntöjä. Kokemussääntöjen soveltamisessa velallisen kyky selittää taloudellisen asemansa tosiseikkoja saa merkitystä; tässä mielessä voidaan puhua velallisen selitystaakasta. Vaikka selitystaakka on eri asia kuin todistustaakka, lopputulos on sama. Tyydyttävän selityksen puuttuminen saa aikaan sen, että velkojan hataraa *prima facie* todistelua pidetään yksittäisessä saneerausasiassa riittävänä.

Maksukyvyttömyys, joka on puhdistettu ei-tilapäisyyden arvioinnista, on lähellä presumptiota. Se johtaa yleensä samaan tulokseen kuin presumptiosäännös, joka tulkitsee maksujen joko ilmoitetun tai tosiasiallisen keskeyttämisen maksukyvyttömyydeksi, ellei muuta ilmene. Viime kädessä todistustaakka sälytetään aloittamisedellytykset riitauttavalle velalliselle tai kanssavelkojalle.

Uhkaava maksukyvyttömyys (YrSanL 6.1 §:n 2-kohta)

Uhkaavan maksukyvyttömyyden merkitystä aloittamisperusteena vähentää maksukyvyttömyydelle annettu väljä tulkinta. Kun tilapäinenkin maksukyvyttömyys on aloittamisperuste, tarve vedota uhkaavaan maksukyvyttömyyteen rajoittuu tosiasiallisesti tilanteisiin, joissa mitään laiminlyöntejä ei ole. Tosiseikastona uhkaava maksukyvyttömyys on epätäsmällinen. Esityöaineisto ei riitä päättelyyn, onko epätäsmällisyys tarkoituksellista vaiko seurausta tosiseikaston määrittelyn poikkeuksellisen vaikeudesta. Joka tapauksessa keskeiset kohdat, aikaperspektiivi ja maksukyvyttömyysriskin todennäköisyys, ovat avoimia. Jos vielä niiden tapauskohtainen vaihtelu hyväksytään, tuomioistuin saa lähes vapaat kädet aloittamiskynnyksen asettamiseen.

Uhkaavan maksukyvyttömyyden osoittaminen on velallisaloitteisessa menettelyssä helppoa – ainakin jos hyväksytään hallituksen perusteluissa määritellyt presumptiot. Päätösvalta delegoidaan asiallisesti tilintarkastajalle. Lausunto hyväksytään selvitykseksi uhkaavasta maksukyvyttömyydestä, ellei kukaan velkojista riitauta. Tämän *prima facie* näytön riitauttaminen johtaa teoriassa täystutkintaan. Täystutkintakin jäänee pinnalliseksi. Koska velallisella on – toisin kuin velkojalla – pääsy yrityksen sisäiseen informaatioon, velkoja joutuu tyytymään yksilöimättömään vastustukseen.

Velkojan ja todennäköisen velkojan mahdollisuudet käynnistää menettely uhkaavan maksukyvyttömyyden nojalla ovat minimaaliset, jos velallinen vastustaa. Jo varsinainen tosiseikasto on vaivoin näytettävissä ilman sisäistä laskentamateriaalia. YrSanL 6.2 §:n lisäedellytys tekee hakijan näyttövelvollisuudesta lähes ylitsepääsemättömän.

Aloittamiskynnyksen vaihtelusta

Molemmat aloittamisperusteet yhdessä vievät velallisaloitteisessa menettelyssä suhteellisen matalaan aloittamiskynnykseen. Väljää tulkintaa tukee se, että tiukka maksukyvyttömyyden ja uhkaavan maksukyvyttömyyden tulkinta heikentää saneerauksen onnistumismahdollisuuksia. Tiukka tulkinta johtaa äärimmillään siihen, että vain realisaatiosaneeraus jää tosiasiallisesti mahdolliseksi. Erityisesti YrSanL:n primääritavoitteena oleva varsinainen uudelleenjärjestely vaatii saneerauksen varhaista käynnistämistä. Toisaalta väljän aloittamisedellytysten tulkinnan vastapaino saadaan lain 7 §:n vaatimasta estetutkinnasta.

Sen sijaan velkoja-aloitteisessa menettelyssä hakijan mahdollisuudet näyttävät huomattavasti heikoimmilta kuin mitä lakiteksti antaa aihetta olettaa. Suomen YrSanL on huomattavan lähellä niitä saneerausjärjestelmiä, joissa aloitteen on tultava velalliselta tai velallisen on ainakin suostuttava menettelyn aloittamiseen.

Yllättävää on, että YrSanL 6 §:n aloittamisedellytykset ovat yhteismitattomat saneerauksen tavoitteenasettelun kanssa. Yrityksen jatkamiskelpoisuutta, joka on keskeinen liiketaloudellisen saneerauksen kriteeri, ei lainkaan mainita. Todellisesta aukosta ei kuitenkaan ole kysymys. »Aukko» selittyy sillä, että vastakohta, jatkamiskelpoisuuden puuttuminen, näyttää muodostavan oman esteperusteen (7.1 § 5-kohta). Jatkamiskelpoisuuden suora kirjaaminen aloittamisedellytykseksi olisi merkittävästi selkiinnyttänyt sääntelyä. Tosin tämä ratkaisu olisi radikaalisti muuttanut – kuten jäljempänä tullaan toteamaan – näyttövelvollisuuden sisältöä. Todettakoon, että vertailuaineistossa saneerausmenettelyn oikeuspoliittinen perustelu nähdään usein siinä, että yritys on kokonaisuutena arvokkaampi kuin esineittäin pakkorealisoituna.[156] Suomen oikeudessa tämä näkökohta ei tule lainkaan huomioon otetuksi saneerausmenettelyn legaalisissa edellytyksissä.

5.3. Saneerausmenettelyn esteperusteet (YrSanL 7 §)

5.3.1. Varojen riittävyys: riittävyysharkinta

5.3.1.1. Menettelystä aiheutuvat kustannukset (2-kohta)

YrSanL 7.1 §:n 2-kohta kieltää aloittamasta saneerausmenettelyä, jos on todennäköistä, että velallisen varat eivät riitä menettelystä aiheutuvien kustannusten

[156] *Bebchuk*, A New Approach to Corporate Reorganizations s. 776.

kattamiseen eikä kukaan muu ole sitoutunut vastaamaan näistä kustannuksista.[157] Katettavien kustannusten piiri määräytyy lain 87 §:n mukaan. Oikeudenkäyntimaksut eivät tarkkaan ottaen ole menettelystä aiheutuvia kustannuksia, joten niitä ei tarvitse ottaa huomioon – maksuilla ei tosin ole pienuutensa takia käytännön merkitystä. Kustannuksiin kuuluu selvittäjän palkkio ja selvittäjälle tuleva korvaus hänen tarpeellisista kustannuksistaan.[158]

Sitoumuksen kustannuksista voi antaa joko velkoja tai ulkopuolinen taho (esim. osakkeenomistaja).[159] Vastuulle ei – kuten ei konkurssissakaan – voitane määrätä ylärajaa. Järjestelyä, jolla selvitettäisiin osallisten mahdollinen valmius kustannuksista vastaamiseen, ei ole säädetty. YrSanL ei velvoita tuomioistuinta tiedusteluihin. Hakemus voidaan periaatteessa suoraan hylätä. Tiedustelemista voitaneen pitää hyvään prosessinjohtoon kuuluvana ainakin, jos asiassa järjestetään suullinen käsittely. Jos hakijana on velkoja, hän voi, estääkseen hakemuksen hylkäämisen, ottaa vastuun jo hakemuksessa. Jos hakijana on velallinen itse, velkojan vastaamissitoumus joudutaan yleensä antamaan YrSanL 70 §:n mukaisessa kirjallisessa lausumassa.

> Vaatimuksella menettelykustannusten kattamisesta on vastineensa konkurssissa. Konkurssi raukeaa, elleivät konkurssiin luovutetut varat riitä KS 74 §:n mukaan maksettaviin kustannuksiin (KS 15.3 §). Tavanomaisoikeudellisesti katsotaan, että tuomioistuimen on ennen raukeamispäätöksen tekemistä tiedusteltava läsnäolevilta, ottaako joku heistä henkilökohtaisesti vastattavakseen konkurssikustannuksista. Jos vastaus on myönteinen, menettelyä jatketaan.[160]

Epäselvää on, miten kustannukset tulee kattaa, ellei joku menettelyosallinen ota niistä vastattavakseen.[161] Yhteinen tulkinta ongelma sekä 2- että 3-kohdan

---

[157] On huomattava, että saneerauksen kustannusrasitus on kahtalainen. Saneerausmenettely toisaalta lisää normaalin liiketoiminnan kustannuksia, toisaalta taas rasittaa yritystä menettelyn suoranaisilla kustannuksilla. Bankruptcy Code'n 11 lukua silmälläpitäen on todettu, että yhteinen kustannusvaikutus »are surely one of the reasons why many small business die in Chapter 11.» Kustannusvaikutus tulisikin ottaa huomioon saneerausorganisaatiosta päätettäessä. Mitä kevyempi organisaatio on, sitä parempi ennuste. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 28. – Varojen riittävyys menettelykustannuksiin on taloudellisesti välttämätön reunaehto. Säädettävän lain kannalta ko. esteperustetta voidaan pitää pikemminkin liian suppea-alaisena.

[158] Tuomioistuin joutuu arvioimaan kustannusten määrän yksittäistapauksittain. Arvioinnissa on otettava huomioon velallisyrityksen koko. Helsingin käräjäoikeuden käytännössä kustannusten määräksi arvioidaan 300.000 markkaa, ellei muuta selvitystä esitetä.

[159] HE 1992:182 s. 67. Sitoumuksen antajan maksukyvyn arvioimisesta ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 103.

[160] *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 158.

[161] Kattamista arvioitaessa huomioon on otettava YrSanL 87.5 §:n etuoikeussäännös. Kon-

esteperusteille on, tuleeko kustannukset (tai velat) kattaa velalliselle jo kuuluvilla varoilla vai voidaanko kattamiseen käyttää vastaista tulorahoitusta.[162] Koska 2-kohta ei vaadi likviidejä varoja – sen mukaanhan riittää, että kustannukset »katetaan» – jälkimmäinen tulkinta on mielestäni paikallaan.[163] Jos oletettua tulorahoitusta ei saadakaan, 2-kohta toimii keskeyttämisperusteena.

Toinen riittävyysharkinnassa aktualisoituva kysymys on, tuleeko harkinnan olla perustekohtaista vaiko kokonaisharkintaa. YrSanL 7.1 §:n 2- ja 3-kohdat on selvästi tarkoitettu yhdessä sovellettaviksi. Varojen tulee riittää sekä menettelykustannuksiin että menettelyn aikana syntyviin velkoihin. Ongelmallisempaa on, otetaanko ylimääräinen kustannusrasitus (= menettelykustannukset ja lisääntyneet hallintokustannukset) vielä huomioon 5-kohdan mukaista jatkamiskelpoisuutta arvioitaessa. Ilmeistä on, että varojen sitouminen menettelykustannuksiin vähentää liiketoiminnan käyttöpääomaa. Vaikka vastaus onkin periaatteessa myönteinen, jatkamiskelpoisuus on siinä määrin epäselvä kriteeri, että kustannusrasitus hukkuu arvioinnin yleiseen epävarmuuteen.

5.3.1.2. Menettelyn aloittamisen jälkeen syntyvät velat (3-kohta)

YrSanL 7.1 §:n 3-kohta kieltää aloittamasta saneerausmenettelyä, jos on todennäköistä, että velallinen ei pysty maksamaan menettelyn aloittamisen jälkeen syntyviä velkoja (eli ns. uusia velkoja).[164] Esteperusteen sanamuotoa joudutaan tulkitsemaan laajentavasti. Esimerkiksi vakuusvelkojen korot ovat 7 §:n kannalta uutta velkaa, vaikkakin velka on otettu ennen (hypoteettisen) menettelyn aloit-

---

kurssissa kustannukset rinnastetaan konkurssikustannuksiin, jolloin ne saavat suorituksen heti vakuusvelkojen (yrityskiinnitys poisluettuna) jälkeen (arg. KS 80 § 1585/92). Ulosotossa saneerausmenettelyn kustannukset nauttivat elatusavun etuoikeutta. Etuoikeussäännöksestä seuraa, että velallisen varoja ei tarvitse jaotella vapaisiin ja ei-vapaisiin.

[162] Konkurssissa tilanne on toinen. Kattamiseen voidaan käyttää vain velallisen olemassaolevaa omaisuutta, koska konkurssi katkaisee olettamuksen mukaan tulorahoituksen.

[163] Vrt. *Liukkonen* DL 1994 s. 56, jonka esitys lienee ymmärrettävä siten, että vain kassassa ja käyttelytileillä olevat likviidit varat otetaan huomioon. Periaatteessa likviidisyys ja ei-likviidisyys ovat eri asioita kuin varat/tulorahoitus. Asioilla on kieltämättä yhteyttä; ei ole loogista vaatia varojen riittävyyttä, ellei samalla vaadita niiden likviidisyyttä.

[164] Esteperusteen yhteydestä 1-kohdan korjaantumiskelvottomaan maksukyvyttömyyteen ks. *Liukkonen* DL 1994 s. 57. Jatkuvaan sopimussuhteeseen perustuvat juoksevat maksut ovat uutta velkaa siltä osin kuin ne kohdistuvat menettelyn alkamisen jälkeiseen aikaan. YrSanL 32 § sääntelee uusien velkojen maksamista. Menettelyn alettua syntyneet velat on maksettava sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Sopimussuhteiden jatkumiseen liittyvästä kysymyksenasettelusta ks. *Lennander*, Gäldenärens kontraktsförhållanden i ett framtida rekonstruktionsförfarande JT 1992–93 s. 318–330.

tamista ja on näin saneerausvelkaa.[165] Sama koskee YrSanL 18.2 §:n tarkoittamia juoksevia maksuja siltä osin kuin ne kohdistuvat menettelyn aloittamista edeltävään aikaan.[166]

YrSanL 7.1 §:n 3-kohta – 2-kohdasta poiketen – edellyttää lähtökohtaisesti varojen likviidisyyttä.[167] Syntyvät velat on lain sanamuodon mukaan »maksettava» (YrSanL 32.1 §). Vaikkakaan asia ei ilmene sen enempää lakitekstistä kuin sen perusteluistakaan, 3-kohta vaatii, että yritykselle jää vakuusvelkojen korkojen lisäksi myös riittävä käyttöpääoma. On ilmeistä, että jos yritystoiminnan jatkamiselle välttämätön käyttöpääoma puuttuu, saneerausmenettely on tuomittu epäonnistumaan.

YrSanL 7.1 §:n 3-kohdan esteperuste jättää monia yksityiskohtia vastausta vaille. Ensimmäinen kysymys kuuluu on, miltä ajalta syntyvät velat otetaan huomioon. Johdonmukainen lähtökohta eli vaatimus, että likviidejä varoja riittää staattista maksuvalmiutta vastaten sekä käyttömenoihin että vakuusvelkojen korkoihin koko menettelyn oletetulta ajalta, on selvästi epärealistinen. Menettelyn vähimmäisaika aloittamispäätöksestä ohjelman vahvistamiseen lienee 6–7 kuukautta, ja harva tervekään yritys pystyy täyttämään näin korkean staattisen maksuvalmiusvaatimuksen.[168] Jotta 3-kohdan vaatimus ei kaada sinänsä realistisia hakemuksia, määräaikaa on lyhennettävä.[169] Samasta syystä huomioon on otettava

---

[165] Samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 104. YrSanL 18.1 § oikeuttaa vakuusvelkojan saamaan maksun menettelyn alkamisen jälkeen erääntyvistä koroista ja muista luottokustannuksista. Lain 7 ja 18 §:ien yhteismitattomuus johtunee valmistelun virheestä. Saneerauskäytännössä on aiheellisesti joskin vastoin YrSanL 7 §:n 3-kohdan sanamuotoa vaadittu hakijalta selvitystä myös siitä, miten vakuusvelkojen korot katetaan. Ks. Helsingin raastuvanoikeuden yrityssaneeraushakemuksen täydennyskehotus kohta 6.4.

[166] Ko. maksuista 1-kohdan työntekijöiden palkat ja 2-kohdan lomapalkat ja korvaukset saattavat olla asiallisesti vanhaa velkaa. Sen sijaan arvioinnissa ei voitane ottaa huomioon mahdollisia tulevia irtisanomisia ja niihin liittyvää maksuvelvollisuutta. Vrt. *Alanen* DL 1992 s. 838.

[167] *Alanen* DL 1992 s. 838. – Tämä on pääsääntö. Jos velallisyritys pystyy muuttamaan omaisuuttaan rahaksi suhteellisen nopeasti ilman, että rahaksimuutto heikentää yrityksen jatkamiskelpoisuutta, riittävyysvaatimus täyttyy. Myyntitulot luetaan osaksi tulorahoitusta. Muu kuin vaihto-omaisuuden myyminen tavanomaisin ehdoin edellyttää selvittäjän suostumusta (YrSanL 29.2 §).

[168] Yrityksessä likviidit varat muodostavat yleensä yli puolet yrityksen kokonaisvarallisuudesta. Ks. *Kytönen*, Yrityksen moderni kassahallinto s. 299. Tämä tuskin kuitenkaan pitää paikkaansa saneerausmenettelyn kohteena tai hakijana olevassa yrityksessä.

[169] Helsingin käräjäoikeuden käytännössä on vaadittu todennäköisyysselvitystä neljän kuukauden käyttöpääomasta. Yllä esitetyn valossa määräaika on pikemminkin liian pitkä kuin lyhyt.

myös tulorahoitus, toisin sanoen riittävyysharkinnassa on siirryttävä tältäkin osin dynaamiseen maksuvalmiuden näkökulmasta tapahtuvaan arviointiin.[170]

Tulorahoitus saa olla paitsi toiminnan tuottamaa tuloa myös uutta vierasta pääomaa eli luottoa.[171] Paradoksaalista kylläkin, menettelyn aloittaminen parantaa velallisyrityksen toiveita saada uutta luottoa, sillä YrSanL 34 § tarjoaa mahdollisuuden uuden luoton ottamiseen samalla tai paremmalla etuoikeudella kuin mitä yrityksen omaisuuteen aikaisemmin kohdistuu.[172] Riittävyysharkinnassa on siis lähtökohdaksi otettava fiktiivinen eli haetun menettelyn aloittamisen jälkeinen tilanne.

YrSanL ei tunne mahdollisuutta, että jokin intressitaho (esim. hakijana oleva rahoittajapankki) voisi sitoutua antamaan velallisyritykselle uutta luottoa siltä osin kuin 3-kohdassa tarkoitettuja velkoja ei saada suoritetuksi muulla tulorahoituksella.[173] Lain vaikenemisesta huolimatta tällaisella sitoumuksella on oikeudellista relevanssia; sitoumus 'oikeuttaa' tuomioistuimen ohittamaan 3-kohdan riittävyysharkinnan. Vaikutus johtuu siitä, että sitoumus on luotonantolupaus, joka otetaan joka tapauksessa huomioon vastaisena tulorahoituksena. Sitoumuksen ei tarvitse olla ehdoton, vaan sen antaja voi rajoittaa sitoumuksensa siihen määrään, joka tulorahoituksesta riittävyyslaskelman mukaan puuttuu.

---

[170] Mahdollista on, että toisaalta vakuusvelkojen korkojen ja toisaalta operatiivisen käyttöpääoman kohdalla noudatetaan joko eri määräaikoja tai arviosääntöjä. Tällainen eriyttäminen ei kuitenkaan vaikuta tarkoituksenmukaiselta.

[171] *Koskelo* (mt. s. 104) asettaa riittävyysarvioinnin lähtökohdaksi, että menettelyn aikaiset rahoitustarpeet kyetään tyydyttämään normaalin liiketoiminnan puitteissa. Epäselväksi jää, sisältääkö lausuma myös uuden luoton.

[172] Yrityssaneerausopas s. 59. Uusi luotto edellyttää tuomioistuimen lupaa ('määräystä'). Lupaa saa hakea vain selvittäjä, ja hakemuksesta on kuultava velallista sekä niitä velkojia, joiden asemaan uuden luoton etuoikeus vaikuttaisi. – On huomattava, että velallinen saa vapaasti tehdä etuoikeudetonta tai MJL:n mukaan etuoikeutettuakin velkaa, jos velka liittyy yrityksen tavanomaiseen toimintaan (YrSanL 29.2 § 1-kohta). Momentin 6-kohta sallii myös tällaiseen toimintaan liittyvän vakuuden asettamisen ilman tuomioistuimen 34 §:n mukaista määräystä.

[173] Ks. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 318, joka toteaa Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun uudelleenjärjestelyn onnistuvan kahdessa tapauksessa. Ensimmäisessä yrityksellä ei ylipäätään ollut vakavia taloudellisia vaikeuksia, toisessa taas yrityksellä »have debts so large that creditors feel forced to agree to some plan that keeps the debtor alive.» – Myös liiketaloudellisessa saneerauksessa on havaittu, että yrityksen vanhat päärahoittajat ovat usein valmiita lisäpanostukseen. Ks. Yrityssaneerausopas s. 106.

5.3.2. Ohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä (5-kohta)

5.3.2.1. Estetosiseikaston tulkinnasta

Yrityksen jatkamiskelpoisuus saneerausmenettelyn tosiasiallisena edellytyksenä

YrSanL 7.1 §:n 5-kohta sisältää saneerausmenettelyn kulmakiven.[174] Saneerausmenettelyä ei säännöksen mukaan saa aloittaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä. Pykälän 5-kohta konkretisoi ja täsmentää lain 1 §:n tavoitteen, jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen. 5-kohta asettaa asiallisesti saneerausmenettelyn aloittamisedellytykseksi yrityksen jatkamiskelpoisuuden.[175] Aloittamisharkinnan pääongelmaksi muodostuukin yleensä sen arviointi, täyttääkö velallisyritys kyseisen vaatimuksen.[176] Sitä osaa tuomioistuimen aloittamisharkinnasta, jossa otetaan kantaa kyseisen edellytyksen täyttymiseen, voidaan kutsua vaikkapa jatkamiskelpoisuusharkinnaksi.

Vaikka jatkamiskelpoisuus on saneerauksen edellytys, YrSanL välttää käsitteen käyttämistä. Kannattaa panna merkille, että jatkamiskelpoisuutta ei ole asetettu saneerauksen aineelliseksi edellytykseksi, vaan sen puuttuminen on menettelyn este. Jatkamiskelpoisuus saa toisin sanoen sisältönsä 7.1 §:n 5-kohdassa säännellyn vastakohtansa, jatkamiskelvottomuuden, kautta. Käytetyllä lainsäädäntötekniikalla on kaksi etua. Ensinnäkin vaikeasti hahmotettava kriteeri käännetään esteperusteeksi, jonka tuomioistuin voi aloittamisharkinnassaan helpom-

---

[174] *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 107) katsoo 5-kohdan esteperusteen toisaalta sateenvarjoksi; muut esteperusteet ovat hänen mukaansa sellaisia kyseisen perusteen erityistapauksia, jotka on katsottu tarpeelliseksi ilmaista spesifisesti. Toisaalta taas 5-kohdan esteperusteella on Koskelon mukaan tärkeä itsenäinenkin merkitys.

[175] Eräissä saneerausjärjestelmissä jatkamiskelpoisuus ei nimenomaisesti ole menettelyn aloittamisen edellytys. Esimerkiksi Ruotsin ehdotuksessa saneerauslainsäädännöksi lähdetään siitä, että uudelleenjärjestelyssä on erityisesti selvitettävä, voidaanko velallisen toimintaa kokonaisuudessaan tai osaksi jatkaa (ehdotus 1:4.1). Jatkamiskelpoisuuden selvittäminen ei toisin sanoen ole menettelyn aloittamisen edellytys vaan sen tavoite. Perusteluista ks. SOU 1992:113 s. 421. Suomen YrSanL:n esitöissä puollettu selvityssaneeraus kuuluu samaan kategoriaan. Ks. jäljempänä jakso 5.3.2.2.

[176] Ks. *Alanen* DL 1992 s. 839. Vastaavaa liiketaloudellista tarkastelua on kutsuttu kirjallisuudessa elinkelpoisuusanalyysiksi tai yritysanalyysiksi. Sen suorittamisesta ks. esim. Yrityssaneerausopas s. 25–40 ja *Jakonen*, Saneeraus s. 28–66. Mallit on kehitetty pitäen silmällä joko intressitahojen päätöksentekoa tai saneeraussuunnitelman laatimista, eikä niistä näin ole apua tuomioistuimen ratkaisutoiminnalle.

min ottaa huomioon. Jatkamiskelpoisuuden vastakohta eli jatkamiskelvottomuus on useimmiten hyvin ilmeinen.[177] Toiseksi epävarmuuden vallitessa (= ei tiedetä, onko yritys jatkamiskelpoinen vai jatkamiskelvoton) menettely saadaan aloittaa.

> On huomattava, että jatkamiskelpoisuuden arviointi ei pääty menettelyn aloittamiseen. Ensinnäkin jatkamiskelpoisuus saatetaan menettelyn kuluessa riitauttaa, jolloin tuomioistuin on pakotettu uudelleenarvioon. Riitautus tapahtuu YrSanL 7.2 §:n mukaisella keskeytysvaatimuksella.[178] Toiseksi tuomioistuin joutuu viran(kin) puolesta ratkaisemaan saneerausohjelman vahvistamisen yhteydessä, onko ohjelman toteutumiselle edellytyksiä. Tuomioistuimen on otettava toteutumiskelpoisuus *ex officio* huomioon silloinkin, kun kaikki velkojat ovat kannattaneet ehdotuksen vahvistamista.[179] Suunnitelman toteutuskelpoisuuden arvioiminen vaatii viime kädessä kannanottoa yrityksen saneerauskelpoisuuteen. Erona aloitusvaiheen harkintaan on, että vahvistamisvaiheen harkinnan tietoperusta on olennaisesti laajempi.

Jatkamiskelpoisuus ennusteena velkojien äänestyskäyttäytymisestä

YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteperuste vaatii toisaalta saneerausohjelman aikaansaamisen[180], toisaalta sen vahvistamisen edellytysten epätodennäköisyyttä.[181] Myönteinen arvio ohjelman vahvistamisesta on pohjimmiltaan ennuste velkojien käyttäytymisestä, kun äänestetään ohjelmaehdotuksen hyväksymisestä.[182]

---

[177] *Alanen* DL 1992 s. 837 toteaa: »Lainsäädännöllä voidaan yrityksen saneerauskelpoisuudelle määrittää ainoastaan suhteellisen väljät rajat, sillä yrityksen tilan liiketaloudellinen arviointi on viime kädessä kuitenkin ratkaiseva.»

[178] Menettelyn keskeyttämistä käsitellään lähemmin jaksossa 6.1.

[179] Vrt. HE 1992:182 s. 93. Pykälän erityisperusteluissa todetaan, että toisen momentin seikkoja tuomioistuin ei joutuisi tutkimaan viran puolesta, vaan ainoastaan, jos joku asianosainen esittää väitteen siitä, että ohjelman toteutumiselle ei ole edellytyksiä. Faktatoteamuksena lausuma pitänee paikkansa – vahvistamisen este tullee käytännössä reaalisen tutkinnan kohteeksi vain, jos siitä tehdään väite. Oikeudellisesti kyse on kuitenkin prosessinedellytyksiin verrattavan vahvistamisen edellytyksen olemassaolosta. Este on prosessuaalisten periaatteiden mukaan otettava huomioon viran puolesta.

[180] Tulkinnallisesti epäselvää on, mitä ohjelman aikaansaaminen tarkoittaa. Se voi teoriassa viitata joko siihen, että ohjelmaehdotusta ei lainkaan pystytä laatimaan – tilanne säännellään YrSanL 73 §:ssä – tai ohjelman hylkäämiseen velkojien äänestyksessä. Ilmeistä on, että 5-kohta ei tarkoita pelkkää saneerausohjelmaehdotuksen teknistä kirjoittamista, mikä on tietenkin aina mahdollista.

[181] Perustelut kytkevät jatkamiskelpoisuusharkintaan vielä velallisen myötävaikutuksenkin. Säännöksen tarkoittama este voi olla hallituksen esityksen mukaan käsillä myös sen vuoksi, että velallinen kieltäytyy sellaisesta myötävaikutuksesta, joka olisi välttämätön toteuttamiskelpoisen saneerausohjelman aikaansaamiseksi. Ks. HE 1992:182 s. 68.

[182] Ennustetta siitä, että ohjelmaa ei saada aikaan, perustellaan oikeustapausaineistossa eri

Koska vahvistaminen on mahdollista yhdenkin ryhmäenemmistön tuella (arg. YrSanL 54 §), YrSanL 7.1 §:n 5-kohta voi jälkimmäisessä suhteessa tarkoittaa vain sitä, että mikään ryhmäenemmistö ei kannata ehdotusta. Ohjelman aikaansaamisen ja sen vahvistamisen edellytysten olemassaolo tarkoittaa 5-kohdassa siis samaa.

Yllättävää kylläkin YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan oikeudellinen jatkamiskelpoisuus ei kytkeydy mitenkään liiketaloustieteelliseen jatkamiskelpoisuuteen. Pykälän 5-kohdassa määritellyt jatkamiskelpoisuuden kriteerit poikkeavatkin täysin vastaavista liiketaloudellisista kriteereistä. Liiketaloudellisesti yritystä pidetään pääsääntöisesti saneerauskelpoisena, kun se on operatiivisesti kannattava. Ylivelkaisuus ja huono maksuvalmius, jotka laukaisevat oikeudellisen maksukyvyttömyysmenettelyn, ovat periaatteessa vain seurausta huonosta kannattavuudesta. Kun tulorahoitus ei riitä, yritys tarvitsee ulkopuolista omaa pääomaa. Ja kun oman pääoman lähteet ehtyvät, yritys joutuu kasvattamaan lyhytaikaista vierasta pääomaa. Vieraan pääoman kasvu puolestaan heikentää yrityksen staattista maksuvalmiutta.[183]

YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan kriteerit ovat saatettavissa sopusointuun liiketaloudellisten kriteerien kanssa katsomalla, että jos toiminta on kannattavaa, todennäköisyys realistisen ohjelman syntymisestä ja vahvistamisesta on suuri. Vastaavasti jos yrityksen todetaan olevan korjauskelvottomasti tappiollisen, velkojien ei voida olettaa myötävaikuttavan minkään sisältöiseen saneeraukseen.

YrSanL ei ota suoraan kantaa siihen, mikä merkitys menettelyn piiriin kuuluvilla saneerausveloilla (eli ns. 'vanhoilla' veloilla) on jatkamiskelpoisuusharkintaan. Laissa ei ole nimenomaista vaatimusta siitä, että saneerausmenettelyn tulisi johtaa vanhojen velkojen ainakin osittaiseen suorittamiseen. Periaatteessa saneerausmenettely voidaan toteuttaa, vaikka kukaan vanhoista velkojista ei saa osasuoritustakaan. Eri asia on, että velkojat mitä luultavimmin eivät hyväksy saneerausohjelmaa, joka ei lupaa heille suorituksia. Mitä enemmän velkajärjestely leikkaa vanhoja velkoja, sitä todennäköisempää on, että velkojat eivät hy-

---

tavoin. Välistä todetaan pelkästään, että päävelkoja on vastustanut saneerausmenettely (Rovaniemen hovioikeuden päätös 29.7.1993 Nro 0876 (Dnro S 93/281). Toisinaan viitataan taas siihen, että ohjelman vahvistamiselle välttämätöntä velkojien luottamusta ei ole olemassa (Kouvolan hovioikeuden päätös 28.7.1993 Nro 1058 Diaarinro S 93/227). Kun luottamuksen puuttuminen puolestaan johdetaan tärkeän velkojan vastustuksesta, perustelutekniikoiden välillä on vaikea nähdä olennaista eroa. Myös velallisen todetut väärinkäytökset voivat antaa aiheen päätelmään, että velallinen on menettänyt velkojien vähimmäisluottamuksen. Näin Itä-Suomen HO 1.10.1993 (ratkaisua selostaa *Liukkonen*). Ks. DL 1994 s. 61–62. Tällöin 4- ja 5-kohtien esteperusteet itse asiassa sulautuvat yhteen.

[183] *Erkki Laitinen*, Konkurssin ennustaminen s. 185 ja *Jakonen*, Saneeraus s. 67.

väksy ohjelmaehdotusta. Jos on ilmeistä, että vastainen saneeraus tulee vaatimaan radikaalia velkojen leikkausta, velkojien myötämielisyys nousee aloittamisedellytykseksi. Toisin sanoen 5-kohdan esteperuste konkretisoituu, ja tuomioistuimen on vakuuttava siitä, että alkuperäistodennäköisyys (= velkojat eivät suostu) ei tässä yksittäistapauksessa pädekään.[184]

On huomattava, että konkretisoitumisesta voidaan puhua kahdessa tapauksessa. Ensinnäkin menettelyosallisen (esim. kuultavan velkojan) yksilöity väite konkretisoi abstraktin perusteen. Toiseksi tuomioistuin saattaa joutua »viran puolesta» konkretisoimaan perusteen, kun sille esitetty aineisto (esim. velallisen jättämä YrSanA 1 §:n mukainen selvitys) viittaa esteperusteen esiintymiseen yksittäistapauksessa. Viittaaminen on tosin hiukan epätarkka ilmaus; tässä sillä tarkoitetaan, että aineisto muuttaa esteperusteen teoreettisen mahdollisuuden jonkinasteiseksi todennäköisyydeksi. Todennäköisyyden ei tietenkään tarvitse nousta 50 prosenttiin – tällöinhän esteperuste on jo näytetty, ja se johtaa hakemuksen hylkäämiseen.

Äärirajan jatkamiskelpoisuuden arvioinnille muodostaa, kuinka laaja velkajärjestely lain 7 luvun mukaan on mahdollinen. Tämä tarkoittaa sitä, että kannattavuusarviointi on perustettava siihen rahoitusrakenteeseen, joka velkajärjestelyn optimitapauksessa voi syntyä.[185] Jos yritys ei vielä tälläkään reunaehdolla kannata, se ei täytä vaatimusta jatkamiskelpoisuudesta. Tällöin hakemus on hylättävä, ellei erityisiä vastasyitä ole.

> Velkojat voivat tietenkin suostua pitemmälläkin meneviin myönnytyksiin kuin mitä YrSanL edellyttää. Esimerkiksi vakuusvelkojat voivat luopua saataviensa pääomasta, vaikka YrSanL 45 §:n mukaan ko. velkajärjestelyn keinoa ei muutoin voida soveltaa. Näin ollen selvitys siitä, että velkojat ovat valmiita pitemmälle menevään saataviensa anteeksiantoon kuin mitä laki määrää, oikeuttaa menettelyn aloittamiseen.

---

[184] *Koskelo* (mt. s. 107) varoittaa »ennakoivasta ääntenlaskennasta»; velkojien alustavista kannoista menettelyä aloitettaessa ei voida ennustaa luotettavasti äänestyskäyttäytymistä. Huomio on tästä syystä kiinnitettävä hänen mukaan niihin asiaperusteisiin, joita velkojat esittävät. Kannanoton ensimmäiseen osaan on helppo yhtyä. Alustavat lausumat saattavat perustua väärinkäsityksiin tai ainakin niukkaan aineistoon. Sen sijaan jos velkojat ovat hyvin informoituja ja kaavaillun saneerauksen suuntaviivat tunnetaan, asiaperusteilla ei sinänsä ole merkitystä. Velkojien vastustus sinänsä konkretisoi 5-kohdan esteperusteen, eikä menettelyä voida aloittaa.

[185] Toinen asia on, että tuomioistuin ei ymmärrettävästi voi ottaa kantaa siihen, onko rahoitusrakenne kansantaloudellisesti tarkoituksenmukainen tai pitkällä tähtäimellä yrityksen kannattavuuden takaava. Rehabilitaatiomenettelyjä on usein arvosteltu siitä, että ne jättävät jälkeensä tehottoman pääomarakenteen. Ks. *Bebschuk*, A New Approach to Corporate Reorganizations s. 780.

Velallisyrityksen suuruuden vaikutus

Liiketaloudellisista jatkamiskelpoisuuden kriteereistä poiketen YrSanL ei anna merkitystä saneerattavan yrityksen koolle. Laki on tässä suhteessa neutraali.[186] Yrityskoko ei ainakaan nimenomaisesti vaikuta aloittamisharkinnassa; yrityksen suuruus tai pienuus eivät myöskään heijastu menettelyn kulkuun.[187] Lain 7.1 §:n 5-kohdan sanamuodosta kuitenkin seuraa, että suuryrityksen hyvä saneerausennuste voidaan ottaa huomioon ainakin rajatapauksissa eli silloin, kun saneerausasiassa kertynyt aineisto ei tue selkeästi kumpaakaan vaihtehtoa.

Suuryrityksen kohdalla todennäköisyys siitä, että pystytään laatimaan ohjelmaehdotus ja että velkojat tulevat sen hyväksymään, on suurempi kuin pienyrityksen kohdalla. Sen sijaan jatkamiskelpoisuudessa ei välttämättä ole vastaavaa eroa. Toinen asia on, voidaanko samasta syystä aiheutuvalle pienyrityksen huonolle ennusteelle antaa merkitystä jatkamisharkinnassa.

YrSanL:n ulkoinen neutraalius ei pysty kokonaan poistamaan yrityksen koon vaikutusta aloittamisharkintaan. Ilmeisin vaikutus on silloin, kun yritys on niin suuri, että sille ei voida olettaa löytyvän ostajia.[188] Saneeraus on tällöin ensisijainen maksukyvyttömyysmenettelynä, koska sen vaihtoehdoksi jää vain esineittäinen pakkomyynti likvidaatiokonkurssissa. Toisaalta ostajien puuttuminen helpottaa jatkamisharkinnan teknistä toteutusta vaihtoehtoja kaventamalla. Pelkästään yksi saneerauksen vaihtoehto, varsinainen uudelleenjärjestely, on mahdollinen. Aloittamiskynnys voi joko nousta tai laskea. Jos aloittamispäätöksessä tukeudutaan yrityksen kannattavuuteen[189], aloittamiskynnys tosiasiallisesti nousee.

---

[186] Esitöissä korostetaankin yritysten yhdenvertaisen kohtelun välttämättömyyttä. Ks. HE 1992:182 s. 16. Absoluuttisen yhdenvertaisuuden tarpeellisuus on kuitenkin kyseenalainen. On katsottu, että yhdenvertaisuus ei estä sitä, että saneerauslaki sisältää eri menettelyvaihtoehtoja eri kokoisille yrityksille. Ks. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 163.

[187] Eräissä säännöksissä tästä poiketaan. Jos velallisen palveluksessa on vähintään 50 henkilöä, työvoimaviranomaisilla on oikeus nimetä yksi edustaja velkojatoimikuntaan (YrSanL 10.4 §). – Tosin voidaan väittää, että lain mukainen perusmenettely, ns. 'täydellinen saneerausmenettely', on kehitetty suhteellisen suurta kohdeyritystä ajatellen. Pienyritykset joutunevat näin turvautumaan useammin poikkeusmenettelyihin eli yksinkertaistettuun menettelyyn tai nopeaan saneerausohjelman vahvistamiseen. Yrityskoko ei kuitenkaan sinänsä ole valikoitumisperuste.

[188] Näin *Bebchuk*, A New Approach to Corporate Reorganizations s. 776. Lausuttu pätee niissäkin tapauksissa, joissa yritykseltä tilapäisesti (esim. toimialan yleiset vaikeudet, suhdannekriisi) puuttuvat mahdolliset ostajat.

[189] Korostettakoon, että YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan sanamuoto ei kirjaimellisesti salli tätä tulkintaa. Saneeratun yrityksen kannattavuus on kuitenkin yleisesti asetettu saneerauksen reunaehdoksi.

Vaikutus saattaa olla myös päinvastainen. Jos yritys ajautuu likvidaatiokonkurssiin, realisointitappiot ovat entistä todennäköisempiä, sillä ostajien puuttuessa realisointi toiminnallisina kokonaisuuksina on mahdotonta tai ainakin vaikeaa.[190] Velkojien halukkuus saneeraukseen luultavasti kasvaa, joten todennäköisyys sille, että saneerausohjelma saadaan vahvistetuksi, lisääntyy. Tämä vuorostaa heijastuu YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan soveltumiseen. Tuomioistuin ei hevin voi katsoa, että saneerausasiassa saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä. Toisin sanoen »saneerausintressin» painoarvo kasvaa.

5.3.2.2. Jatkamiskelpoisuuden arvioimisesta

Saneerausvaihtoehdot ja niiden huomioonottaminen

Perusteita, joiden nojalla jatkamiskelpoisuutta arvioidaan, ei laissa määritellä. Aloittamisharkintaa voidaan tältä osin jäsentää tyyppitilanteiden avulla;[191] tyyppitilanteet muodostetaan käyttäen apuna edellä määriteltyjä saneerauksen tavoitteita.[192] Yksinkertaisin jatkamiskelpoisuuden arvio on, kun yksittäinen menettely tähtää primääritavoitteeseen eli varsinaiseen uudelleenjärjestelyyn. Varsinaisessa uudelleenjärjestelyssä yritys jatkaa entisellä omistuspohjallaan. Samoin sen liiketoiminta säilyy pääosin entisellään.[193] Jos toiminta on kannattavaa, yritys on automaattisesti jatkamiskelpoinen. Jos kannattavuuskriteeri ei täyty, jatkamiskelpoisuus edellyttää – ainakin lähtökohtaisesti – todennäköisyyttä siitä, että uudelleenjärjestely tekee yrityksestä kannattavan. Todennäköisyysarvio taas on mahdollinen vain, kun kaavaillun uudelleenjärjestelyn pääkohdat tunnetaan. Toisin sanoen hakijan on tässä tapauksessa esitettävä hakemuksessaan pääpiirteittäinen ohjelma.[194]

---

[190] Realisointi toiminnallisena yksikkönä ei luultavasti onnistu sen paremmin konkurssisakaan.

[191] Argumenttien johtamisen tavoiteperiaatteesta (jollainen siis jatkamiskelpoisen liiketoiminnan säilyttäminen on) edellyttää juuri tapauksen arvioimista yleisesti tai tyyppitapauksittain. Ks. *Pöyhönen*, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu s. 55.

[192] Ks. edellä 2.4.3.1. Tavoitejäsentelyn kytkentä jatkamiskelpoisuuden harkintaan esiintyy myös *Alasella* (DL 1992 s. 832). »Tätä jatkamiskelpoisuutta harkittaessa kiinnitetään huomiota yrityksen jatkamisedellytyksiin sellaisenaan, enemmän tai vähemmän toimintaa muuttamalla tai kuten lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentissa säädetään...»

[193] Saneeraustoimina ovat tällöin velkajärjestely, pääomajärjestelyt, tulojen lisääminen ja kulujen leikkaaminen. Ks. *Jakonen*, Saneeraus s. 73–85. Kuten edellä todettiin, toimialankin muuttaminen on mahdollista. Ks. *Alanen* DL 1992 s. 832.

[194] On huomattava, että laiminlyönti ei aloittamista suosivan presumption takia vaikuta asiaan, ellei 5-kohdan esteperuste konkretisoidu, toisin sanoen jatkamiskelvottomuus ei ole il-

> Jatkamiskelpoisuusharkinnan erityistilanne on kyseessä silloin, kun velallisyritys on ennen menettelyn aloittamista faktisesti lopettanut liiketoimintansa. Tällöin varsinainen uudelleenjärjestely tarkoittaa käytännössä toiminnan uudelleen aloittamista, mikä voi olla taloudellisesti mielekästä suhteellisen harvoin. Reaalinen vaihtoehto on realisaatiosaneeraus.

Ongelmaksi muodostuu, miten jatkamiskelpoisuusharkinnassa otetaan huomioon radikaalimmat vaihtoehdot. Kuten edellä todettiin, saneerausmenettely voi käsittää velallisyrityksen osien tai toimintojen myymisen; saneerausohjelma voi määrätä koko yrityksenkin myytäväksi. Ensimmäisessä tapauksessa kyse on osittaisesta uudelleenjärjestelystä, toisessa realisaatiosaneerauksesta. YrSanL 7.2 §:n sanamuoto näyttäisi sulkevan jälkimmäiset vaihtoehdot jatkamiskelpoisuusharkinnan ulkopuolelle. Momentin mukaan myöhemmin todettu maksukyvyttömyys – eli 1-kohdan mukainen esteperuste – ei estä menettelyn jatkamista, jos yrityksen varallisuus tai olennainen osa siitä voidaan luovuttaa yhtenä kokonaisuutena.[195] Vastakohtaispäätelmin tullaan siihen, että menettelyä aloitettaessa eli esteharkinnassa näitä vaihtoehtoja ei vielä saisi ottaa huomioon.

Hallituksen esityksen yleisperustelut[196] tukevat päätelmää. YrSanL 7 §:n 2 momentin säännöstä perustellaan sillä, että ei ole mielekästä keskeyttää saneerausmenettelyä ja ryhtyä sen sijaan konkurssimenettelyyn.[197] Vastaavaa prosessitaloudellista etua ei tietenkään ole, jos kumpaakaan menettelyä ei ole aloitettu. Toinen asia on, että vastakohtaispäätelmän rationaalisuus on kyseenalainen. Tulkinta, joka ottaa jatkamiskelpoisuutta arvioitaessa huomioon kaikki saneerauksen vaihtoehdot, on tästä syystä perusteltavissa.

---

meinen (eli asiakirjoista välittömästi havaittava) eikä kukaan menettelyosallisista tee siitä väitettä.

[195] HE 1992:182 s. 25–26. Sana »tämän lain mukaisessa järjestyksessä» ovat tyhjiä. YrSanL ei sisällä, toisin kuin VJL, erityistä rahaksimuuttojärjestelyä. Realisointisaneerauksen huomioonottaminen jatkamisharkinnassa herättää kaksi jatkokysymystä. Ensinnäkin: mitä todennäköisyyttä realisaatiolta tulee edellyttää? Englantilaisessa saneerausasiassa *Re Land and Property Trust (1991)* hakemus toimitsijahallinnosta hylättiin, kun ei esitetty selvitystä siitä, että aiottuun realisointiin tarvittavat suostumukset tultaisiin antamaan. Toinen ongelma on, mitä tapahtuu jäljelle jäävälle kuoriyhtiölle, kun kaikki yrityksen operatiiviset osat on myyty. Todennäköinen seuraamus on 'kantayhtiön' likvidaatiokonkurssi, mikä puolestaan joudutaan ottamaan haittatekijänä huomioon arvioitaessa kyseisen osasaneerauksen etuja. Kysymyksenasettelusta ks. ratkaisua *Re Charnley Davies Business Services Ltd (1987)*. Tapauksista ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 94–95.

[196] HE 1992:182 s. 26.

[197] Tosin outoa on, että 2 momentti liittyy vain 1-kohtaan. Säännös on yhtä rationaalinen silloin, kun menettelyn aikana todetaan 3- tai 5-kohdan esteperuste. Ehkä 1-kohdan maksukyvyttömyyttä on pidetty käytännössä useimmin esiintyvänä (tai ainakin todennettavissa olevana) keskeyttämisperusteena.

Selvityssaneeraus ja aloittamisharkinta

Jatkamiskelpoisuusharkinnan relevanssia murentaa se, että saneerausmenettely saadaan aloittaa sen selvittämiseksi, onko saneeraukselle ylipäätään edellytyksiä. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan, että saneerausmenettelyn yhtenä keskeisenä tavoitteena on »juuri edesauttaa yrityksen taloudellisen tilan ja saneerausmahdollisuuksien selvittämistä».[198] YrSanL 1 §:n sanamuoto ei ole täysin sopusoinnussa perustelujen kanssa[199]; sitäpaitsi menettely menettelyn edellytysten selvittämiseksi ei tunnu kovinkaan loogiselta. Näistä varauksista huolimatta menettelyn tavoitteeksi on kelpuutettava lainsäätäjän tarkoituksen mukaisesti sen selvittäminen, ovatko saneerauksen edellytykset olemassa. Toisin sanoen epätietoisuus siitä, onko saneeraukselle edellytyksiä, on peruste aloittaa saneerausmenettely.[200] Tämä pitää paikkansa ainakin velkoja-aloitteisessa menettelyssä.[201]

Sanamuodon ja perustelujen ristiriita selittynee sillä, että edellytykset sekä velallisaloitteiselle että velkoja-aloitteiselle menettelylle säännellään samoissa pykälissä. Lakiteknisenä valintana on ollut säädöstekstien kirjoittaminen saneе-

[198] HE 1992:182 s. 23. Sama ajatus toistetaan kaksi sivua myöhemmin (s. 25–26): »Saneerausmenettely voi olla perusteltua käynnistää juuri siinä tarkoituksessa, että saadaan tilaisuus perusteellisesti selvittää yrityksen taloudellinen asema ja tarjolla olevat mahdollisuudet.»

[199] Lain tarkoitus, toisin sanoen saneerausmenettelyn tavoitteet, on 1 §:n mukaan (1) tervehdyttää jatkamiskelpoinen yritystoiminta, (2) turvata sen edellytykset ja (3) saada aikaan velkajärjestely. Kaksi ensimmäistä tavoitetta ovat itse asiassa sama asia – toiminnan »tervehdyttäminen» vaatii sen edellytysten turvaamista. Edellytysten turvaaminen, jotka ei johda »tervehdyttämiseen», lienee vailla tarkoitusta. Velkajärjestely on selvästikin keino, jolla saadaan aikaan »tervehdyttäminen». Ruotsin FörRekL:n ehdotuksessa menettelyn tavoitteeksi asetetaan täsmällisesti ja osuvasti »rekonstruera verksamheten utan konkurs och träffa en ekonomisk uppgörelse med sina borgenärer.»

[200] Kuten edellä todettiin, hakija ottaa tavallaan riskin, jos hän esittää suunnitellun saneerauksen yksityiskohtia. Aloittamisharkinta siirtyy yksityiskohtien myötä pois harmaalta epävarmuuden vyöhykkeeltä, jolla saneerausintressillä on etusija. Etusija ilmenee juuri siinä, että epävarmuustilanteessa menettely aloitetaan, ellei konkreettisessa saneerausasiassa ilmene vahvoja tekijöitä, jotka puoltavat vastakkaista menettelyä eli hakemuksen hylkäämistä. Vastaavasta perustelutaakasta syyteharkinnassa ks. *Jonkka*, Syytekynnys s. 253.

[201] Näkökohdalle voidaan antaa merkitystä myös velallisaloitteisessa menettelyssä. Tietty pidättyväisyys on kuitenkin paikallaan. Turun hovioikeuden tuomiossa 29.6.1993 No 2333 (Diaarino S 93/598) alioikeus oli hylännyt velallisen hakemuksen muun muassa perusteluin, että asiassa ei ollut esitetty selvitystä siitä, miten oman pääoman lisäys toteutettaisiin. Hovioikeus poisti – asianmukaisesti – hylkäämisperusteen maininnoin, että vasta selvittäjän tehtävänä on tehdä ehdotus ohjelmaksi ja että ohjelmassa ehdotetaan ne toimenpiteet, joilla omaa pääomaa lisätään. Tämä ei kuitenkaan johtanut saneerausmenettelyn aloittamiseen, sillä hakemus hylättiin YrSanL 7.1 §:n 1- ja 3-kohtien perusteella.

rausta hakevan velkojan näkökulmasta. Velkojalta ei ymmärrettävästi voida vaatia tarkkoja tietoja velallisen tilanteesta ja keinoista sen kohentamiseen. Toisin sanoen velkojan ollessa hakijana »selvityssaneeraus» on oikeuspoliittisesti hyvin perusteltu. Sen sijaan velallisen voidaan olettaa tuntevan riittävän hyvin oman taloudellisen tilansa. Velallisaloitteinen »selvityssaneeraus» voi olla aiheellinen vain poikkeustapauksissa. Ellei velallinen pysty jo aloittamisvaiheessa tekemään minkäänlaisia konkreettisia ehdotuksia, on todennäköistä, että hakijalla (= velallisella) ei ole todellista saneeraustarkoitusta. En näe estettä sille, että hakemuksen suullisessa käsittelyssä tuomioistuin esittää velallisyrityksen edustajalle tästä kysymyksiä. Saadut vastaukset voidaan ottaa huomioon arvioitaessa, onko saneeraus on toteutettavissa tai onko menettelyn aloittamiselle olemassa este.

Aloittamisharkinnan ratkaisuaineiston hankkiminen

Vaikka yrityksen jatkamiskelpoisuuden arviointi on aloittamisharkinnan tärkein kysymys, laista tai sen esitöistä ei ilmene, miten yrityksen jatkamiskelpoisuus käytännössä selvitetään. Tarkoituksena lienee ollut, että velallisaloitteisessa menettelyssä ratkaisuaineistona toimii ns. tilintarkastajan lausunto. YrSanA 1.1 § 8-kohdan mukaan velallisen hakemuksen liitteenä tulee olla tilintarkastajan selvitys »velallisen taloudellisesta tilanteesta.» Selvityksen sisältö määritellään pykälän 2 momentissa.[202]

Vaikka asetuksen sanamuoto ei välttämättä vaadi kannanottoa yrityksen jatkamiskelpoisuudesta, käytännössä lausunto ottaa lähes poikkeuksetta kantaa siihen, onko yritys saneerattavissa. Tällöin jatkamiskelpoisuudesta eli YrSanL 7.1 §:n 5-kohdasta tulee todistusteema. Koska tilintarkastajan lausunto jää usein ainoaksi konkreettiseksi selvitykseksi jatkamiskelpoisuudesta, jatkamiskelpoisuusharkinta joudutaan perustamaan suhteellisen vajavaiseen aineistoon. Ja kun 5-kohdan esteperuste sisältää saneerausta suosivan presumption, vain huomattavan kielteinen arvio lausunnossa tai velkojan riitautus sitä tukevine näyttöineen johtaa esteperusteen konkretisoitumiseen.

Velkoja-aloitteisissa saneerausasioissa lausuntoa ei tarvita. YrSanA 2 § kylläkin vaatii, että velkojan tai todennäköisen velkojan on esitettävä selvitys hakemuksen perusteista. Säännös lienee nähtävä selventävänä; yleisistä prosessuaalisista periaatteista seuraa, että velkojan on osoitettava vaatimuksensa peruste (= aloittamisperuste) paikkansapitäväksi. Velkoja-aloitteisessa menettelyssä tuomioistuin ei siis saa automaattisesti mitään aineistoa, jonka nojalla se voisi harkita jatkamiskelpoisuutta. Tämä on YrSanL:n järjestelmässä täysin johdon-

[202] Ks. edellä jakso 4.5.2.2.

mukaista, koska vain vastakohta, jatkamiskelvottomuus, estää näytettynä menettelyn aloittamisen. Jatkamispresumptio sälyttää näin selvitystaakan kokonaisuudessaan sille menettelyosalliselle, joka vetoaa 5-kohdan esteperusteeseen.

> Saneerauksen todellisuudessa jäsentyneeseen jatkamiskelpoisuuden analysointiin ei juuri tarjoudu mahdollisuutta, sillä YrSanL ei vaadi hakijaa ilmoittamaan menettelyn tavoitteita.[203] Jäsentynyt analyysi käy siis päinsä vain silloin, kun hakija poikkeuksellisesti esittää saneerausohjelman päälinjat jo hakemusvaiheessa. Muissa tapauksissa tuomioistuin joutuu arvioimaan jatkamiskelpoisuutta kaikkien mahdollisten saneerausvaihtojen kannalta. Kokonaisarvio puutteellisten tietojen varassa merkitsee joko hakijan esittämien liiketaloustieteellisten lausuntojen suhteetonta painottumista tai luottamista intuitiiviseen vaikutelmaan.[204]

5.3.3. Erityiset esteperusteet

5.3.3.1. Menettelyn väärinkäyttö (4-kohta)

Mikä on menettelyn väärinkäyttämistä?

YrSanL 7.1 §:ssä mainitaan kaksi kasuistista esteperustetta, menettelyn väärinkäyttäminen ja kirjanpidon virheellisyys. Pykälän 4-kohta estää aloittamasta menettelyä, jos on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perimistoimien estäminen tai muu velkojan tai velallisen oikeuden loukkaaminen. Esteperuste on osaksi päällekkäinen 5-kohdan esteperusteen kanssa.[205] Esityöt keskittyvät velallisaloitteiseen menettelyyn; vertailuaineiston valossa painotus on perusteltu, sillä velallisen väärinkäytökset ovat Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun uudelleenjärjestelyn pahin ongelma.[206]

---

[203] Näin HE 1992:182 s. 25.

[204] *Bailey–Groves–Smith* pitävät ilmeisesti näitä tapauksia silmällä todetessaan, että »the decision whether or not to make an order is a commercial decision requiring a certain boldness and imagination.» Ks. Corporate Insolvency s. 88. Todettakoon, että jäsentynytkin näytön arviointi päätyy helposti intuitiiviseen kokonaisarvioon. Näin *Ekelöf–Boman*, Rättegång IV s. 132. Yllä tarkoitetaan siirtymistä "kokonaisarvioon" ilman näyttöproblematiikan jäsentämistä.

[205] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 105.

[206] 'Turhien' hakemusten pääsyinä pidetään toisaalta omistajien liiallista optimismia, toisaalta taas yritysjohdon halua varmistaa itselleen palkkatulo myös saneerausajalta. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 5. Yllättävää kyllä yhdysvaltalainen oikeuskäytäntö on omaksunut väärinkäytöstapauksissa hyvin pidättyväisen linjan. Saneeraushakemuksia ei yleensä ole hylätty pelkän väärinkäyttöepäilyn perusteella; lisäedellytyksenä hakemuksen hylkäämiselle

Velkoja-aloitteisessa saneerauksessa *velallisen* väärinkäytökset saattavat esiintyä omana aloittamisperusteena.[207] Suomen YrSanL ei ole tällä kannalla; myöskään Ruotsin uudistuksessa tämä aloittamisperuste ei ole ollut esillä. – Selvää on, että velkojan tekemää hakemusta ei voida torjua sillä perusteella, että velallinen on syyllistynyt väärinkäytöksiin toiminnassaan tai että velallinen itse on yrittänyt väärinkäyttää saneerausmenettelyä.

Saneerausmenettelyä käytetään esitöiden mukaan väärin, jos velallisen hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen ainakin tilapäisesti.[208] Konkreettisen aiheen oletukseen menettelyn väärinkäyttämisestä antaa se, että velallinen kiistää perusteettomasti velkojan saatavan tai pyrkii välttämään velkojan oikeutettuja perimistoimia.[209] Perusteltu epäilys, että velallinen on ennen hakemusta siirtänyt omaisuutta velkojien ulottuvilta, voi myös olla este.[210] Kolmas esimerkki esteestä ovat velallisen tai velallisyrityksen johdon tai omistajien aikaisemmin harjoittamassa toiminnassa todetut väärinkäytökset.[211]

YrSanL:n esityöt lähtevät selvästikin siitä, että menettelyn väärinkäyttäminen presumoidaan konkreettisista väärinkäytöksistä.[212] Ankaran loogisesti päättely on kyseenalaistettavissa: myös velallisella, joka on aikaisemmin syyllistynyt väärinkäytöksiin, saattaa olla vakava saneeraustarkoitus. Tästä syystä presumptio jäänee heikoksi; se on helposti vastasyillä kumottavissa. Toinen kysymys on, mihin väärinkäytöksiin esitöistä johdettu presumptiovaikutus liittyy. RL 39 luvussa mainittujen velallisen rikosten presumptiovaikutus on ilmeinen.[213]

---

on ollut arvio menettelyn hyödyttömyydestä ('futility'). Tällöin väärinkäyttäminen sulautuu kokonaan osaksi saneerauksen yleistä edellytystä, saneerauskelpoisuutta. Ratkaisun *Carolin Corp. v. Miller (1989) ratio decidenti* sopisi Suomenkin oikeuteen: »... is better to risk proceeding with a wrongly motivated invocation of Chapter 11 protections whose futility is not immediately manifest than to risk cutting off even a remote chance that a reorganization effort so motivated might nonetheless yield a successful rehabilitation.»

[207] Näin Englannin oikeudessa. Ks. *Bailey–Groves–Smith* mt. s. 86.

[208] HE 1992:182 s. 67. Yhteishakemuksen väärinkäyttämistä on käsitelty edellä jaksossa 5.2.1.

[209] Johdonmukaisuus vaatii, että olettamus kumoutuu, jos on näyttöä siitä, että velallinen on uskottavalla tavalla valmistellut tai valmistelemassa suunnitelmallista ohjelmaa saneerausja velkajärjestelyiksi.

[210] HE 1992:182 s. 68.

[211] Huomioon on etenkin otettava toistuvat tai muutoin suunnitelmalliset väärinkäytökset, ellei tätä vastaan puhuvia syitä ole.

[212] *Koskelo* (mt. s. 105) näyttäisi esitöihin tukeutuen vievän päättelyn vielä pitemmälle katsomalla, että myös määräämisvaltaa käyttävien henkilöiden taustalla yleisemminkin voi olla väärinkäytösepäilyn konstituoiva vaikutus.

[213] Eräät RL 39 luvun rikokset muodostavat ohjelman vahvistamisen esteet. Kyseisestä YrSanL 53 §:n heijastusvaikutuksesta aloittamisharkintaan ks. *Koskelo* mt. s. 106. Jos velallinen tai joku velallisen puolesta on syytteessä tai epäiltynä RL 39:1–3 tai 6:ssä tarkoitetusta

Tulkintaa, jonka mukaan takaisinsaantiin oikeuttava tosiseikasto saa aikaan jonkinasteisen presumption, voidaan samoin puoltaa.[214] Sen sijaan rajatapauksen muodostaa, riittääkö yhteisölainsäädännön vastainen menettely (esim. OYL 12:7:n vastainen lainananto) luomaan presumption saneerausmenettelyn väärinkäytöstä. Vastaus on mielestäni kielteinen.

> Väitteet saneerausmenettelyn väärinkäyttämisestä ovat käytännössä melko harvinaisia, eivätkä ne yleensä johda tulokseen.[215] Väitettä on perusteltu muun muassa sillä, että saneeraushakemus on tehty vasta, kun konkurssia on jo haettu. Väitteet on säännönmukaisesti hylätty perusteluin, että väärinkäyttäminen on jäänyt näyttämättä.[216] Eri asia on, että konkurssin lykkäämistarkoituksessa tehdyt hakemukset lienevät suhteellisen tavallisia. *Jaatinen* toteaa: »Ilmeiseksi epäkohdaksi on muodostumassa konkurssikypsien yritysten hakemukset, joiden pääasiallisena tarkoituksena on ainoastaan velkojan perintätoimien estäminen. On todennäköistä, että menettelyn jatkuessa ja tuomioistuinkäytännön yhtenäistyessä tämän tyyppiset hakemukset vähentyvät.»[217]

Toistuvien saneerausmenettelyjen ongelma

YrSanL:ssa ei ole – toisin kuin VJL:ssä – nimenomaista saneerausmenettelyn toistamisen kieltoa. Kysymys, mikä merkitys aikaisemmalla saneerausmenettelyllä on uuden hakemuksen aloittamisharkinnassa, joudutaan ratkaisemaan tulkinnalla. Saneerauksen tavoitteiden kannalta estettä saneerausmenettelyyn toistamiseen ei liene, sillä onnistunutkaan (so. ohjelman vahvistamiseen johtanut) menettely ei takaa yrityksen elinkelpoisuutta määräämättömäksi ajaksi.[218] Myö-

---

rikoksesta tai kirjanpitorikoksesta, ohjelmaa ei ilman erityisiä vastasyitä saa vahvistaa (53.2 §). Tällainen rikos voi myös aiheuttaa sen, että velallinen menettää velkojien luottamuksen, mistä syystä se otetaan huomioon 5-kohdan esteharkinnassa. Ks. HE 1992:182 s. 68. Eräät velallisen rikokset (RL 39:1–3 ja 6) ovat siis yhtäaikaa indiisio väärinkäyttämisestä (5-kohta), indiisio siitä, että ohjelmaa ei saa aikaan (4-kohta) ja ohjelman vahvistamisen este (53.2 §). Eräät rikokset (RL 39:4 ja 5) taas otetaan huomioon vain aloittamisharkinnassa.

[214] Mitä objektiivisempi tunnusmerkistö on, sitä heikommaksi presumptio jää.

[215] *Liukkonen* DL 1994 s. 58. Poikkeuksena hän mainitsee Turun HO:n tuomion 12.11.1993. Tapauksessa velallinen oli pyytänyt (vireillä olleen) konkurssiasian lykkäystä ja jättänyt juuri ennen seuraavaa käsittelyä hakemuksen saneerausmenettelystä.

[216] Näin Helsingin hovioikeuden tuomio 8.9.1993 no 3797. Tapauksessa velallisen hakemusta vastustanut pankki perusteli väärinkäyttämisväitettään sillä, että velallisen luotollinen shekkitili oli tilin ylityksen takia irtisanottu.

[217] Saneeraus 1994 s. 13.

[218] Näin *Rasmussen*, The Efficiency of Chapter 11 s. 322. – Norjan oikeudessa on katsottu, että jos velallinen on jo saanut hyväkseen velkajärjestelyn, »et avslag vil vaere saerlig naerliggende», vaikka nimenomaista kieltoa laissa ei olekaan. Näin *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 188.

hemmät muutokset toiminnan edellytyksissä saattavat käynnistää uuden (liiketaloudellisen) konkurssiprosessin, jonka pysäyttäminen on yhtä aiheellista kuin ensimmäiselläkin kerralla. On huomattava, että uuden menettelyn hakijan henkilölle ei voida panna painoa. Sen sijaan sillä, raukesiko aikaisempi menettely vai päättyikö se ohjelman vahvistamiseen, on selvästi merkitystä.

Ensimmäisessä tapauksessa menettelyn toistaminen on rationaalista; velkojien asenteet ovat saattaneet muuttua saneerausmyönteisimmiksi.[219] Jos sen sijaan ensimmäinen menettely 'tuotti' saneerausohjelman mutta ohjelman toteuttaminen laiminlyötiin, uuden saneerausmenettelyn aloittaminen voidaan kyseenalaistaa. On olemassa vaara, että uutta saneerausmenettelyä halutaan käyttää paikkaamaan saneerauksen tahallinen keskenjättäminen. Toisin sanoen menettelyn toistamisen motiivina on YrSanL:n sanktiojärjestelmän syrjäyttäminen. Äärimmäisessä tapauksessa yritys on koko ajan saneeraustilassa. Heti kun menettely päättyy (= ohjelma vahvistetaan), vireille pannaan uusi hakemus.

Toistuvien saneerausmenettelyjen ongelma esiintyy kaikissa saneerausjärjestelmissä; se on vanhastaan tuttu Bancruptcy Code'n 11 luvun menettelyssä.[220] Ongelma on Yhdysvaltojen oikeudessa ratkaistu kysymällä, onko jälkimmäinen hakemus jätetty »hyvässä uskossa».[221] Jos näin on tapahtunut – kysymys on siis uudesta saneerauksesta eikä vanhan menettelyn paikkaamisesta – kerran saneerattua yritystä kohdellaan kuten mitä tahansa yritystä. Uusi menettely aloitetaan, jos velallisyritys täyttää yleiset edellytykset, jatkamiskelpoisuus mukaan luettuna, eikä muuta estettä ole. Sama periaate näyttää johtavan tuloksiin myös YrSanL:n mukaiseen menettelyyn sovellettuna. Jos aikaisempi menettely on johtanut ohjelman vahvistamiseen ja ohjelma on pääosin toteutettu, väärinkäyttöä ei voida presumoida.[222] Korostettakoon, että jatkamiskelpoisuusharkinnassa ei

---

[219] Onko näin tapahtunut, tulee arvioitavaksi kysymyksenä yrityksen jatkamiskelpoisuudesta (YrSanL 7.1 § 5-kohta). Jos ohjelmaehdotus on suurella ääntenenemmistöllä aikaisemmin hylätty äänestyksessä, hakijalta lienee vaadittava todennäköisyysnäyttöä siitä, että uudessa menettelyssä on mahdollista laatia erilainen ohjelma tai että velkojat ovat muuttaneet mieltään.

[220] Myös säädöspohja on samankaltainen, sillä säädännäinen oikeus ei kummassakaan järjestelmässä määrää asiasta.

[221] Ratkaisut *in re AT of Maine, Inc.* ja *In re Jartran, Inc.* kuvaavat tulkintalinjaa. Ensimmäisessä tapauksessa yhtiön varat oli siirretty toiselle yhtiölle. Jälkimmäinen yhtiö ei ollut hankkinut uutta omaisuutta, ja sen velkojat olivat samat (Sitäpaitsi uusin yhtiö hallitsi omaisuutta trustin nojalla entisten omistajien hyväksi.) Toisessa tapauksessa uusi hakemus tehtiin kuuden vuoden kuluttua ensimmäisestä hakemuksesta. Näin ollen »the second *Jartran* case represented 'a new case with assets, liabilities, and objectives different than those in the first case'.» Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 65–67.

[222] Ja kääntäen; jos aikaisempi menettely on päätynyt 'tyhjään' tai ohjelma jäänyt toteut-

voida asettaa normaalia korkeampaa näyttövaatimusta sillä perusteella, että kysymys on toistetusta saneerausmenettelystä.

Oma ongelmansa on aikaisemmin hylätty saneeraushakemus. Koska hylkäävään päätökseen ei liity negatiivista oikeusvoimaa, hakija voi tehdä välittömästi uuden hakemuksen samalla tai eri perusteella.[223] Asia erikseen on, muodostaako hylkäävä päätös presumption YrSanL 7.1 §:n 4-kohdan tarkoittamasta väärinkäytöstä. Vastaus lienee myönteinen – ainakin jos hakemusten välinen aika on lyhyt (esimerkiksi muutamia viikkoja).[224] Presumptio on prosessitaloudellisesti välttämätön; se vapauttaa tuomioistuimen osasta raskasta aloittamisharkintaa. Presumptio on toisaalta helposti kumottavissa. Riittää, että hakija pysty osoittamaan tai ainakin tekemään todennäköiseksi, että olosuhteet ovat siinä määrin muuttuneet, että uuteen aloittamisharkintaan on aihetta.

Velkoja käyttää väärin saneerausmenettelyä

Velkojakin voi syyllistyä saneerausmenettelyn väärinkäyttämiseen. Tältä osin hallituksen esityksen mukaan esteperuste saattaa olla käsillä, kun velkojan pääasiallisena tarkoituksena on ollut velallisen yritystoiminnan vaikeuttaminen tai vaikutusvallan saaminen velallisyrityksessä muita päämääriä kuin saneerausohjelman aikaansaamista varten. Toisessa tyyppitapauksessa velkoja yrittää saada aikaan menettelyn aloittamiseen liittyvän perimiskiellon, jotta toisen velkojan perimistoimet estyisivät. Perusteltu epäily tällaisesta motiivista on perustelujen mukaan este hakemuksen hyväksymiselle tai menettelyn jatkamiselle.[225]

Kysymys liittyy yleiseen ongelmaan maksukyvyttömyysmenettelyn väärinkäyttämisestä. Koska saneerausmenettelyssä velallinen säilyttää määräämisval-

---

tamatta kokonaan, hakijan on esitettävä selvitystä siitä, että uuteen menettelyyn ei liity sen väärinkäyttämistä. Jos hakija osoittaa, että uudella menettelyllä on paremmat onnistumisen edellytykset, YrSanL 7.1 §:n 4-kohta ei tule sovellettavaksi. Koska hyvin matala todennäköisyysnäyttö täytyy hyväksyä, lopputulosta voidaan varsin tarkasti kuvata puhumalla hakijan »selitystaakasta».

[223] *Koulu* DL 1993 s. 707–708. Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 78. Hänen mukaansa hylkäävällä päätöksellä on oikeusvoimavaikutus, jos asia on sama; toisin sanoen hakija-asetelma on sama eikä uusia perusteluja esitetä. Jos asia ei ole sama mutta olennaisesti uusia perusteluja ei ole esitetty, hakemus voidaan heti hylätä (arg. OK 5:6.2). Muodollinen sama asia-käsite ei kuitenkaan ole rationaalinen lain tavoitteiden kannalta, koska tärkein aloittamiskriteeri, saneerauskelpoisuus, saattaa vaihdella.

[224] On huomattava, että presumptio koskee vain samaa hakijaa. Niinpä väärinkäytöspresumptiota ei sovelleta velkoja-aloitteisessa menettelyssä, jos velallisen oma, aikaisempi hakemus hylättiin.

[225] HE 1992:182 s. 68.

tansa eikä menettely anna juurikaan valtaa yksittäiselle velkojalle, riski menettelyn käynnistämisestä vaikutusvallan hankkimisen tarkoituksessa jää vähäiseksi. Halu vaikeuttaa velallisen liiketoimintaa on todennäköisempi motiivi. Tältä osin saneerauksen aiheettomaan hakemiseen kytkeytyvä ankara vastuu antaa jossain määrin suojaa. Sitä paitsi väärinkäyttäminen ohjautunee vaihtoehtoiseen menettelyyn, konkurssiin, joka tarjoaa huomattavasti tehokkaamman välineen kilpailijan toiminnan häirintään.

> On huomattava, että YrSanL 7.1 §:n 4-kohdan vaikutus väärinkäytösten torjumisessa on rajoitettu. Esteperuste saa aikaan, että menettelyä ei aloiteta. Se ei estä menettelyn hakemista eli saneerausasian vireilletuloa. On ilmeistä, että jo tieto menettelyn hakemisesta herättää negatiivisia mielikuvia yrityksen asiakkaissa ja rahoittajissa. Päätös menettelyn aloittamisesta saattaa paradoksaalista kylläkin jopa parantaa yrityskuvaa.

Yksi menettelyn väärinkäyttämisen muoto on radikaalin maksukyvyttömyysmenettelyn (esim. juuri saneerauksen) hakeminen määrältään hyvin pienen saatavan perusteella. Tällaisten hakemusten todellisena tavoitteena on usein velallisen painostaminen, eikä menettelyn aloittaminen. Toisin sanoen radikaalin menettelyn aloittamisen uhkaa käytetään perimiskeinona.[226] Tämäkään ongelma ei ole saneerausmenettelylle tyypillinen, vaan se toistuu kaikissa maksukyvyttömyysmenettelyissä. Miten ohjata velkojan hakemus tarkoituksenmukaisimpaan menettelylajiin?[227] Ongelma on pahin konkurssimenettelyssä, ja konkurssihakemuksen käyttämistä painostuskeinona onkin pyritty rajoittamaan. Tämä on tapahtunut kehittämällä hyvää asianajo- ja perimistapaa koskevia ohjeita.[228] Varsinaisia konkurssiin asettamisen esteitä ei ole pidetty tarpeellisina.[229]

---

[226] Kuten edellä todettiin, tämä on mahdollista vain, kun hakemus perustuu maksukyvyttömyyteen.

[227] Piensaatavien kohdalla kyseinen menettely on ulosotto. Ks. esim. *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 352.

[228] Näin *Heuman*, Specialprocess s. 158–159. Esimerkiksi Tanskan oikeudessa konkurssihakemusta 179 kruunun saatavan nojalla pidettiin hyvän asianajotavan vastaisena. Ks. *Munch*, Konkursloven s. 199. Koska veronsaajat ovat käytännössä yleisin hakijaryhmä, valintaan voidaan vaikuttaa veronkantoa koskevalla sääntelyllä. Jotta huomioon voitaisiin ottaa työllisyys- ja aluepoliittisia näkökohtia, Ruotsissa harkittiin veronkannon uudistuksessa vuonna 1987, tulisiko päätösvalta verovelvollisen hakemisesta konkurssiin siirtää perintää hoitavalta erityisviranomaiselta yleishallintoviranomaiselle (esim. lääninhallitukselle). Ajatus torjuttiin perusteluin, että konkurssiperinnästä päätettiin jo muutoinkin neuvotteluissa eri viranomaisten kesken. Ks. SOU 1987:10 s. 358.

[229] Eri asia on, että konkurssiinasettamisperusteiden oikeusvertailevasti hyvin tiukka tulkinta, jota on havaittavissa muun muassa ratkaisussa KKO 1987:31, saattaa selittyä tällä tavoin. Ks. *Lappalainen*, Kommentti ratkaisuun KKO 1987:31 DL 1987 s. 83. – On huomatta-

Vaikka YrSanL 7.1 § 4-kohdan väljä sanamuoto kattaakin tämän tilanteen, perustelut eivät tue tulkintaa, joka pitäisi menettelyn hakemista piensaatavan perusteella saneerausmenettelyn väärinkäyttämisenä.[230] Hakijan saatavan pienuus ei muodosta edes heikkoa presumptiota väärinkäyttämisestä; koska esteperuste ei pelkästään tästä syystä konkretisoidu, hakijalta ei voida vaatia selvitystä hänen todellisesta motiivistaan. Tuomioistuin joutuu käytännössä ottamaan kantaa esteperusteeseen vain, jos menettelyosallinen riitauttaa hakemuksen tällä perusteella. Tällöinkin väite useimmiten hylättäneen YrSanL 7.1 §:n 4-kohdan ration nojalla, sillä pienvelkoja ei tavoittele vaikutusvaltaa yrityksessä eikä vaikeuta sen toimintaa. Moitittavana motiivina voi olla vain pyrkimys muiden velkojien perimistoimien estämiseen.

Tulokseksi saadaan, että YrSanL jättää piensaatavien perinnän muodostaman ongelman avoimeksi. Valinta on kenties tietoinen. Voidaan ajatella, että velkoja-aloitteisen saneerausmenettelyn käynnistämisen monimutkaisuus karsii turhia hakemuksia. Myös hakijan vahingonkorvausvastuun saatetaan kuvitella rajoittavan menettelyn hakemista ilman reaalista intressiä.[231] YrSanL 93 § asettaa hakijalle korvausvastuun, jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta panee vireille ilmeisen perusteettoman hakemuksen.

> Oma ongelmansa on, ulottuuko korvausvastuu menettelyä väärinkäyttäviin pienvelkojiin. »Ilmeisen perusteettomuuden» voidaan ajatella viittaavan 5 §:n vireillepanon edellytyksiin – siis velkojahakijalla olevaan saatavaan tai todennäköisen velkojan taloudellisten menetysten uhkaan – tai saneerausmenettelyn asiallisiin, lain 6 §:ssä säädettyihin edellytyksiin taikka esteperusteisiin. Kun saneerausmenettelyn yhdeksi tavoitteeksi on asetettu saneerauksen edellytysten selvittäminen, ainakin eräät esteperusteet jäävät 93 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Vastuun sälyttäminen hakijalle esimerkiksi siitä, että velallisyritys ei ollutkaan jatkamiskelpoinen, on epärationaalista. Vahingonkorvausvastuu ei näin voi ulottua pienvelkojaan, jos menettelyn aloittamisen edellytykset ovat olemassa. Vastuu aktualisoituu vain, jos aloittamisperuste puuttui.[232]

---

va, että myöskään hyvän perimistavan vastaisuus ei periaatteessa johda hakemuksen hylkäämisen tai tutkimatta jättämisen kaltaiseen sanktioon vaan hallinnollisiin seuraamuksiin tai ääritapauksissa hakijan korvausvastuuseen.

[230] Kyseinen ns. bagatellisaatavien täytäntöönpanon ongelma tunnetaan muissakin maksukyvyttömyysmenettelyissä. Ks. esim. *Linna*, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda s. 352.

[231] Näinhän tapahtui Ruotsin ehdotuksen valmistelussa. Ks. SOU 1992:113 s. 354.

[232] Korvausvastuun soveltamisala saattaa johtaa siihen, että velkojan kannattaa hakea muuta kuin liiketaloudellisesti järkevintä menettelyä. Yhdysvaltojen oikeudessa 11 luvun mukaisen saneerauksen hakemista on pidetty velkojan kannalta vaarallisempana kuin konkurssihakemuksen jättämistä. Jos yritys todetaan saneerauskelpoiseksi, velkojan on huomattavan vaikea osoittaa, että se oli maksukyvytön. Ks. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 319. Suositus vai-

Vaikka todennäköisen velkojan motiiveja ei YrSanL:n esitöissä sivuta, velkojasta lausuttu pätee todennäköisenkin velkojan kohdalla; tosin piensaataviin liittyvä kysymyksenasettelu jää pois. Hallituksen esityksen perusteluissa moittittaviksi määritellyt motiivit eivät kaikilta osin välttämättä sovellu todennäköiseen velkojaan. Se, että todennäköinen velkoja pyrkii estämään 'todellisten' velkojien perimistoimet, on rationaalista. Todennäköinen velkojahan ei pysty kilpailemaan maksusta traditionaalisessa ulosotossa tai konkurssissa. YrSanL:n esityöt näyttävät myös hyväksyvän motiiviksi tietynlaisen vaikuttamisen velallisyrityksen toimintaan, kun hakijana on julkisyhteisö; yleisperusteluissa viitataan veronkantoviranomaisen ja palkkaturvaviranomaisen intressiin saada menettely aloitettua.[233] Sen sijaan 4-kohdan esteperuste ei tule sovellettavaksi, jos todennäköisen velkojan (tulevaisuudessa syntyvä) saatava ei ole riittävän todennäköinen. Jos todennäköisyys jää alle YrSanL 5 §:n vaatiman todennäköisyyden, todennäköisellä velkojalla ei ole vireillepano-oikeutta. Myös intressin ei-huomattavuus johtaa hakemuksen hylkäämiseen aloittamisperusteen puuttumisen takia (arg. YrSanL 6.2 §).

5.3.3.2. Puutteellinen tai virheellinen kirjanpito (6-kohta)

YrSanL 7.1 §:n esteperusteista tulkinnallisesti helpoin on 6-kohta, joka kieltää menettelyn aloittamisen, jos velallisen kirjanpito on olennaisesti[234] puutteellinen tai virheellinen. 6-kohdan esteperuste on muihin esteperusteisiin verrattuna kahdessakin suhteessa poikkeuksellinen. Ensinnäkään säännös ei – toisin kuin muut kohdat – ilmoita sen enempää näytön arvioinnin lähtökohtaa kuin näyttökynnystäkään (»... on todennäköistä» tai »... on perusteltua syytä»). Toiseksi 6-kohta mainitsee vastasyyn; vastasyy kumoaa esteperusteen vaikutuksen. Menettely voidaan aloittaa, jos osoitetaan, että kirjanpito voidaan vaikeuksitta[235] saattaa asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan.[236]

---

kuttaa myös Suomen oikeutta ajatellen rationaaliselta – etenkin kun voimassaoleva oikeus ei sisällä säännöstä konkurssin hakijan vastuusta.

[233] HE 1992:182 s. 23.

[234] Kirjanpitoon aina sisältyvillä vähäisillä virheillä ei ole vaikutusta. Ks. HE 1992:182 s. 68. Samoin *Ovaska* (Yrityssaneerauskäsikirja s. 89) korostaa joustavuuden merkitystä, sillä kirjanpidon huolellisuus ja liiketoiminnan kannattavuus eivät riipu toisistaan.

[235] Pykälän kriteeri »vaikeuksitta» on oudohko. Kirjanpidon kuntoonsaattaminen aiheuttaa tietenkin vaikeuksia ja kustannuksia. Kriteerin täytyy tarkoittaa sitä, että kirjanpidon ajantasalle saattamiseen liittyy tositeaineiston virheiden takia epätavallisia vaikeuksia. Pelkkä kustannusten määrä ei muodosta estettä; hyvin korkeat kustannukset otetaan erikseen huomioon 3-kohdan esteperustetta koskevassa harkinnassa.

[236] Vastasyy lisättiin lakivaliokunnan ehdotuksesta. Ks. valiokunnan mietintö s. 4. Poik-

> Jos kirjanpidon puutteellisuus perustaa kirjanpitorikoksen (RL 30:9–10) ja velallinen tai joku hänen puolestaan on tuomittu, syytteessä tai epäiltynä ko. rikoksesta, saneerausohjelmaa ei saa vahvistaa (YrSanL 53.2 § 1-kohta). Tällöin menettelylle on yleensä olemassa YrSanL 7.1 § 5-kohdan mukainen este, ellei osoiteta YrSanL 53.2 §:n mukaista »erityistä vastasyytä», joka oikeuttaa ohjelman vahvistamiseen. Erityisenä vastasyynä voi perustelujen mukaan olla se, että yhtiön johto ei ole tiennyt rikoksesta tai että rikosilmoitus on tehty estämään saneerausohjelman vahvistaminen.[237] Vastasyynä ei siis ole kirjanpidon korjauskelpoisuuden osoittaminen vaan väite siitä, että on olemassa YrSanL 53.2 §:n mukainen erityinen syy, joka oikeuttaa vahvistamaan (tulevan) saneerausohjelmaehdotuksen esteestä huolimatta.

Pykälän 6-kohdan esteperusteella on kaksoisratio. Ensinnäkin velallisyritystä koskevan informaation puutteellisuus vaikeuttaa sekä aloittamisharkintaa että saneerauksen sisällöstä päättämistä.[238] Voidaan sanoa, että kirjanpidon puuttuminen tai virheellisyys muodostaa tosiasiallisen esteen saneeraukselle. Ratio selittää vastasyyn olemassaolon; este luonnollisesti poistuu, jos kirjanpido saadaan kuntoon.[239] Toiseksi kirjanpidon laiminlyönti saattaa olla myös merkki velallisen kielteisestä tai välinpitämättömästä asenteesta.[240] Tällöin laiminlyönti vahventaa olettamusta, että velallinen käyttää menettelyä väärin (4-kohta). Kirjanpidon virheellisyydellä on siis todistusvaikutus YrSanL 7.1 §:n 4-kohdan esteperustetta koskevassa harkinnassa. Tämän todistusvaikutuksen kannalta yhdentekevää on, onko puute korjauskelpoinen eli onko kirjanpito teknisesti saatettavissa ajantasalle.

YrSanL ei anna merkitystä sille, mistä syystä kirjanpito on puutteellinen tai virheellinen. Periaatteessa kirjanpidon tuhoutuminen velallisyrityksestä riippumattomastakin syystä (esim. tulipalo, vahingonteko) estää saneerauksen aloitta-

---

keussäännöstä perusteltiin sillä, että kirjanpito voitiin usein käytettävissä olevan tositemateriaalin avulla saattaa asianmukaiseen kuntoon. – Maksuvaikeuksissa kamppailevan yrityksen kirjanpidon kohdalla laiminlyönnit ovat pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Konkurssiyritysten kirjanpidosta empiirisen aineiston valossa ks. *Hakman*, Sata konkurssia s. 50–65.

[237] HE 1992:182 s. 96.

[238] HE 1992:182 s. 68, jossa silmällä pidetään lähinnä jatkamiskelpoisuutta. »Jos kirjanpito ei ole kunnossa, tämä on omiaan herättämään epäilyuksiä siitä, onko velallisen toiminta ylipäätään saneeraamisen arvoista.» – Kunnollinen laskentatoimi on myös liiketaloudellisen saneerauksen onnistumisen ehto.

[239] Tuomioistuimen aloittamisharkintaa ajatellen lainsäätäjän logiikka ei ole kovinkaan pitävä; se, että kirjanpidon osoitetaan olevan kuntoonsaatavissa, ei tietenkään vielä auta tuomioistuinta sen päättäessä menettelyn aloittamisesta. Aloittamisharkinnan ratkaisuaineisto on joka tapauksessa puutteellinen.

[240] *Liukkonen* DL 1994 s. 60 ja *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 108.

misen. Selvää ei myöskään ole, onko esteperusteen ulottaminen velkoja-aloitteiseenkin menettelyyn aina perusteltua. Ääritapauksissahan velallisyhtiö tai sen johto pystyy estämään velkoja-aloitteisen saneerausmenettelyn ilmoittamalla kirjanpidon hävinneen.

5.3.4. Onko olemassa laissa sääntelemättömiä menettelyn esteitä?

5.3.4.1. Velallisyritys ei myötävaikuta

Velallinen vastustaa saneerausmenettelyä

Velallisen vastustuksessa voidaan erottaa kaksi tapausta. Ensimmäisessä velallinen kiistää menettelyn muodollisten ja asiallisten edellytysten olemassaolon. Toisessa velallinen vastustaa menettelyyn sisältyvää uudelleenjärjestelyä sinänsä. Koska YrSanL ei tunne jälkimmäistä perustetta, velallinen joutuu kääntämään saneerauksen ('sisällöllisen') vastustuksen sen aloittamisedellytysten kiistämiseksi ja/tai esteperusteeseen vetoamiseksi.[241] Useimmiten vastustus johtaa YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteperusteen konkretisoitumiseen; vastustus pienentää todennäköisyyttä siitä, että menettelyssä saataisiin aikaan vahvistamiskelpoinen ohjelma. Kummassakin tapauksessa ongelma on sama: voidaanko menettely aloittaa velallisen vastustuksesta huolimatta? On helppo havaita, että saneerausmenettelyn aloittaminen on tällöin rationaalista vain, jos (1) vastustus ei ole todellista tai (2) saneeraus on sisällöllisesti mahdollinen vastustuksesta huolimatta.

Näennäisestä vastustamisesta on kysymys silloin, kun yrityksen puhevaltaa saneerausmenettelyssä käyttävä johto (esim. lakimääräinen edustaja) ei edustakaan yrityksen todellisia intressejä. Johdon asiallisesti perusteeton vastustus on vertailuaineistossa yleistä. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa vastustus on selitetty sillä, että saneerausmenettelyssä yrityksen johdon lojaalisuus horjuu. Johto alkaa valvoa omia intressejään omistajatahon intressien sijaan. Palkatun johdon kannattaa vastustaa saneerausmenettelun aloittamista,[242] sillä loppuunviety menettely merkitsee säännönmukaisesti yrityksen toiminnallisen johdon vaihtamiseen. Lyhyesti sanottuna saneerausta vastustamalla yrityksen johto puolustaa omia työpaikkojaan.[243]

---

[241] Ks. myös *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 82, joka viittaa siihen, että velallisen lausuman merkitys riippuu nimenomaan perusteluista eikä kielteisestä kannasta sinänsä.

[242] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 12.

[243] *Prihti* (Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 53 ja 66) toteaakin ulkoprosessuaalista saneerausta käsitellessään: »Tapauksissa, joissa yritys katsotaan elinkelpoi-

Tästä syystä yrityksen johdon egoistinen vastustus ei vaikuta saneerausmenettelyn aloittamiseen. Saneerauksen yhteydessä valittava uusi johto osoittautuu luultavasti saneeraukselle myötämielisemmäksi kuin vanha johto. Toisaalta on huomattava, että saneerauslainsäädäntö sinänsä ei tarjoa uusia keinoja johdon vaihtamiseen. Kaikki riippuu siitä, käyttääkö omistajataho valtaansa.[244] Yritysjohtoa ei voida vaihtaa vastoin omistajien tahtoa saneerausmenettelylläkään. Vain jos omistussuhteet muuttuvat (esim. kaupan tai suunnatun osakeannin seurauksena), muutokset liikkeenjohdossa ovat mahdollisia vastoin alkuperäisten omistajien tahtoa.[245] Koska yrityksen johdon vastustuksen voidaan olettaa olevan tavallista velkoja-aloitteisessa menettelyssä, tällainen vastustus sinänsä ei vielä konkretisoi YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteperustetta.[246]

> Asia erikseen on, että säännellyn uudelleenjärjestelyn tarvetta on perusteltu Keski-Euroopan maksukyvyttömyysoikeudessa juuri sillä, että vapaamuotoinen (ulkoprosessuaalinen) saneeraus kaatuu usein johdon vastustukseen.[247] Säädettävän lain kannalta olisi siis johdonmukaista, että säännellyssä saneerausmenettelyssä avautuisi välitönkin mahdollisuus nykyisen johdon erottamiseen.

---

seksi, päädytään yleensä johdon vaihtamiseen. Sen suorittaminen ei ole kohtuuttoman vaikeaa, jos johto on ammattijohto ja omistajista erillinen. Perheyritysten kohdalla tilanne on hankala, toisinaan jopa ylitsepääsemätön.»

[244] Suomen oikeudessa saneerausmenettely ei periaatteessa vaikuta yhtiön hallinto-organisaation toimintaan. Yhdysvaltojen oikeudessa lähtökohta on toinen. Osakkeenomistajien asema riippuu siitä, onko yhtiö maksukykyinen vai ei. Ensimmäisessä tapauksessa esimerkiksi osakkeenomistajat säilyttävät kaikki yhtiöoikeudelliset oikeutuksensa. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 13. Toisessa tapauksessa (= yhtiö todetaan maksukyvyttömäksi) osakkeenomistajien oikeus katsotaan arvottomaksi, mistä seuraa, että yhtiökokouksia ei enää voida pitää. Näin ratkaisussa *In re Johns–Manville Corp. (1986)*. – Suomessa yhtiöorganisaatio säilyttää päätösvaltansa myös konkurssissa. Samoin uusia hallituksen jäseniä ja uusi toimitusjohtaja voidaan valita. Yhtiön varjohallinnon merkitys on kuitenkin vähäinen, sillä liiketoimintaan kuuluva omaisuus on pesänhoitajien vallinnassa. Ks. *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 267–277.

[245] Yritysvarallisuuden pakkomyynti toiminnallisina kokonaisuuksina johtaa yleensä johdon vaihtumiseen. Jos luovutus tapahtuu omaisuusmassana, mitään toimia ei tarvita. Jos realisointi hoidetaan yhtiöittämällä – toisin sanoen myymällä osakekanta – uusi omistaja voi käyttää osakeyhtiölain mukaista valtaa johdon vaihtamiseen. Toimitusjohtajan erottamisesta ks. *Toiviainen*, Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema s. 471–482.

[246] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 82, joka huomauttaa, että velallisen suostumus ei ole välttämätön edellytys saneerausmenettelyn aloittamiselle. Velallisen asennoituminen on kuitenkin hänenkin mukaansa omiaan vaikuttamaan menettelyn tuloksellisuuteen.

[247] Esim. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 16 ja 155.

Saneerauksen läpivieminen velallisyrityksen vastustuksesta huolimatta

YrSanL uskoo – eräistä tuomioistuinkeskeisistä saneerausjärjestelmistä poiketen – saneerauksen toimeenpanon velalliselle. Tästä syystä vastoin velallisen tahtoa aloitettu saneeraus[248], varsinainen pakkosaneeraus, kaatuu yleensä tosiasiallisiin esteisiin. Ei-oikeudelliset uudelleenjärjestelytoimet vaativat käytännössä aina velallisen aktiivista myötävaikutusta. Tästä seuraa, että varsinainen uudelleenjärjestely, jossa vaaditaan yhtiön organisaation tai rahoitusrakenteen muuttamista, ei ole toteutettavissa, mikäli velallisyrityksen omistajat asettuvat sitä vastustamaan. Tuomioistuin ei saa vahvistaa tällaista saneerausohjelmaa, sillä on perusteltua syytä olettaa, ettei ohjelman toteutumiselle ole edellytyksiä (YrSanL 53.1 § 2-kohta). YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan nojalla vahvistamiskelvottomuus otetaan huomioon jo aloittamisharkinnassa.[249] Hallituksen esityksen perusteluissa viitataankin juuri velallisen kieltäytymiseen. Pykälän 5-kohdassa tarkoitettu este tai keskeyttämisperuste »voi olla käsillä myös sen vuoksi, että velallinen kieltäytyy sellaisesta myötävaikuttamisesta, joka olisi välttämätön saneerausohjelman aikaansaamiseksi.»[250]

Eräät oikeudelliset saneeraustoimet, esimerkkinä pelkkä velkajärjestely, ovat toteutettavissa vastoin velallisen tahtoakin.[251] Tästä syystä voidaan väittää, että olennaisesti velkajärjestelyyn tukeutuva saneeraus – joka on siis yleensä varsinainen uudelleenjärjestely – on tavallaan riippumaton velallisen asenteesta. Tällaiseen saneeraukseen tähtäävä menettely saataisiin aloittaa ja sen ohjelma vahvistaa, vaikka velallinen kieltäytyisikin yhteistoiminnasta. Selvää on, että muut saneerauksen vaihtoehdot, osittainen uudelleenjärjestely ja realisaatiosaneeraus, kaatuvat ilman velallisen myötävaikutusta.

---

[248] Tällä tarkoitetaan vastoin velallisyrityksen omistajien myötävaikutusta tapahtuvaa saneerausta. Välimuotoa edustaa tilanne, jossa toimiva johto kannattaa mutta omistajataho vastustaa saneerausta. Myös tässä tapauksessa ennuste saneerauksen onnistumisesta on huono, ellei omistus ole hyvin pirstoutunutta tai johdon valta ole muusta syystä normaalia suurempi.

[249] Käytännössä näin ei yleensä tapahdu, sillä saneerauksen sisältö ei ole aloittamisharkinnassa tiedossa.

[250] HE 1992:182 s. 68.

[251] Tätä käytettiinkin perusteluna sille, että velkojalla on vireillepano-oikeus. Ks. HE 1992:182 s. 22: »Akordityyppisestä järjestelmästä poiketen saneerausohjelma velkajärjestelyineen olisi mahdollista vahvistaa velallisen suostumuksesta riippumatta, olkoonkin että velallisen myötävaikutus usein voi olla edellytys saneerausjärjestelyjen toteuttamiskelpoisuudelle.» Ruotsin FörRekL-ehdotuksen valmistelussa kiinnitettiin samaan seikkaan huomiota harkittaessa, tarvitaanko saneerausohjelmaan velallisen suostumus. Ks. SOU 1992:113 s. 375–376.

YrSanL 13.2 § näyttäisi periaatteessa avaavan tien muunkinlaiselle kuin velkajärjestelyyn rajoittuvalle pakkosaneeraukselle. Lainkohta säätää velallisen myötävaikutusvelvollisuudesta. Velallinen on velvollinen vaikuttamaan siihen, että saneerausmenettely voidaan asianmukaisesti saattaa päätökseen. YrSanL 82 §:n nojalla tuomioistuin voi määrätä velallisen täyttämään mainitun velvoitteen määräajassa ja asettaa sen tehosteeksi uhkasakon. Ensimmäisen pykälän esityöt rajaavat kuitenkin myötävaikutusvelvollisuutta; velvollisuus näyttää rajoittuvan velvollisuuteen antaa selvittäjälle pääsy yrityksen tiloihin ja sen tiedostoihin.[252] Myötävaikutusvelvollisuus palvelee siis saneerauksen suunnittelua. Sanktioitua velvollisuutta ei näin voida ulottaa saneerauksen toimeenpanovaiheeseen.

Toinen asia on velkajärjestelyyn rajoittuvan saneerauksen rationaalisuus. Tällä tavoin aikaansaatu maksukyvyttömyyden (laajassa merkityksessä) torjunta on tilapäistä. On luultavaa, että maksukyvyttömyys uusiutuu, ellei sen syitä korjata.[253] Saneerausmenettelyn tavoitteita ei saavuteta, ja kansantaloudellisesti parhaaseen tulokseen päästään, kun tällainen yritys ohjataan alusta alkaen likvidaatiokonkurssiin.

On huomattava, että YrSanL ei perustu tälle taloustieteelliselle rationaalisuudelle. Laki edellyttää ei-tilapäisiä[254] tuloksia vain, jos saneerausmenettely aloitetaan yrityksen maksukyvyttömyyden nojalla (YrSanL 6.1 § 3-kohta verr. 7.1 § 1-kohta).[255] Jos menettelyn aloittamista haetaan 6.1 §:n 1- ja 2-kohtien perusteella, vaatimusta »kestävistä» tuloksista ei ylipäätään saa asettaa. Aloittamisharkintaan siirrettynä lähtökohta vie siihen, että menettelyä ei saa aloittaa, jos (1) tuomioistuin ennalta tietää, että ohjelma tulee sisältämään velallisen myötävaikutusta edellyttäviä toimia (=muuta kuin velkajärjestelyä) ja (2) että velallinen tulee laiminlyömään niiden toteuttamisen. On ilmeistä, että menettelyn aloittaminen ei juuri saneerauskäytännössä tulle tästä syystä estymään. Sen sijaan se, että velallinen kieltäytyy yhteistoiminnasta, saattaa muodostaa keskeytysperusteen (YrSanL 7.2 §).[256]

---

[252] HE 1992:182 s. 72.

[253] Poikkeuksena on tapaus, jossa velkajärjestely pienentää siinä määrin rahoituskuluja, että toiminta muuttuu pitkällä tähtäimellä kannattavaksi. Kysymys liittyy laajempaan ongelmaan pelkän velkasaneerauksen hyväksyttävyydestä. Ks. edellä jakso 2.5.3.

[254] YrSanL 7 §:n erityisperustelut puhuvat vielä vaativammin tilanteen korjaamisesta »kestävällä tavalla». Ks. HE 1992:182 s. 67.

[255] Tältäkin osin epäselvää on, mitä aikaväliä ennuste koskee. Äärirajan muodostaa tietenkin liiketaloudellisen ennustettavuuden maksimiaika, 3–4 vuotta. Käytännön liiketoimintaa silmälläpitäen nyrkkisääntö lienee 1–2 vuotta.

[256] Menettelyn keskeyttämistä tällä perusteella käsitellään lähemmin jaksossa 6.1.

Velallinen laiminlyö antaa kirjallista lausumaa tai ei saavu suulliseen käsittelyyn

Järjestelmässä, jossa velallisen myötävaikutus ei ole tarpeen, hänen menettelylliset laiminlyöntinsä eivät ymmärrettävästi estä menettelyn aloittamista. Asia on toinen silloin, kun saneerauksen käynnistäminen sidotaan velallisen myötävaikutukseen. Tällöin velallisen poisjäänti johtaa velkojan hakemuksen raukeamiseen, ellei velkoja osoita, että velallinen lupautuu myötävaikuttamaan saneerauksessa.[257] YrSanL on välimuoto; se ei tee valintaa näiden vaihtoehtojen välillä, mistä seuraa, että velallisen laiminlyönnin vaikutukset ovat paitsi epäselvät myös tilannekohtaiset. Laiminlyönti voi ilmetä kolmessa muodossa, (1) velallinen ei anna määräpäivään mennessä kirjallista lausumaa (YrSanL 70.2 §), (2) velallinen ei saavu HakKäsL 3 §:n nojalla järjestettyyn istuntokäsittelyyn, johon hänet on kutsuttu tai (3) velallinen ei noudata tuomioistuimen kehotusta toimittaa määräpäivään mennessä selvitys velkojistaan, veloistaan ja velkojen vakuuksista (YrSanL 70.2 § *i.f.*).

YrSanL:ssa ei ole omia säännöksiä velallisen laiminlyönnistä, joten sen merkitystä joudutaan arvioimaan HakKäsL:n yleissäännösten kannalta. HakKäsL 12 §:n näkökulmasta 1-kohdan laiminlyönti ei tuota ongelmia. Asia on käsiteltävissä laiminlyönnistä huolimatta (HakKäsL 12.1 §, laki 1054/91). Ratkaisu on asiaratkaisu, ei yksipuolinen tuomio. Sama koskee 2-kohdan poisjääntiä, jos velallista ei ole velvoitettu saapumaan henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisesti saapumaan velvoitettu velallinen tuomitaan asetettuun uhkasakkoon, asia lykätään ja hänelle asetetaan uusi, korkeampi uhkasakko. Toinen vaihtoehto on, että henkilökohtaisesta kuulemisesta luovutaan, jolloin asia on ratkaistavissa poissaolosta huolimatta. Laiminlyöntiä, joka koskee selvityksen toimittamista muun tahon aloittamassa menettelyssä, ei tunneta HakKäsL:ssa. Tällaiseen laiminlyöntiin kuitenkin varaudutaan YrSanL 82 §:ssä, jonka mukaan tuomioistuin voi velvoittaa velallisen täyttämään ilmoitusvelvollisuutensa määräajassa sakon uhalla.

Tulokseksi siis saadaan, että velallisen passiivisuudella ei näytä olevan suoranaisia vaikutuksia saneerauksen käynnistymiseen. Tulkinta on johdonmukainen YrSanL:n järjestelmässä, jolle on ominaista alkuvaiheen oikeusvertailevasti heikko toteutettavuusarviointi. Aloittamisharkinnan aukollisuus taas seuraa siitä, että yhdeksi menettelyn tavoitteeksi asetetaan kansainvälisesti harvinainen tavoite, yrityksen jatkamiskelpoisuuden selvittäminen.

Voidaan todeta, että velallisen passiivisuus ei automaattisesti johda saneeraushakemuksen hylkäämiseen niissäkään järjestelmissä, jotka vaativat periaat-

[257] Ks. SOU 1992:113 s. 380–381 ja 428. Ehdotetun lain mukaan velallisen poisjääminen asian suullisesta käsittelystä saa aikaan velkojan hakemuksen raukeamisen (ehdotettu 2:11).

teessa velallisen yhteistoimintaa. Menettelyn aloittamista passiivisuustilanteissa voidaan perustella sillä, että alun perin passiivinen velallinen suurella todennäköisyydellä muuttaa kantaansa menettelyn käynnistyttyä ja menettelyn reunaehto, velallisen aktiivinen myötävaikutus toimeenpanossa, toteutuu.[258] Sen sijaan monasti oletetaan, että alun perin jyrkän kielteinen asenne ei muutu. Niinpä jos velallinen omaksuu kielteisen tai vihamielisen asenteen, menettelyä on turha käynnistää. Aloitettukin menettely on, velallisen vastustuksen ilmettyä, tarkoituksenmukaista keskeyttää.

> Ruotsin FöreRekL-ehdotus seuraa mainittua ajatuksenkulkua. Jos velallinen kirjallisesti kiistää velkojan vaatimuksen uudelleenjärjestelystä, ehdotuksen mukaan saneerausasia raukeaa *ex lege*.[259] Sama vaikutus on myös sillä, että velallinen jää saapumatta menettelyssä pidettävään (velkojain)kokoukseen. Menettely saadaan keskeyttää myös nimenomaisesta vaatimuksesta. Jos alun perin myötämielinen velallinen menettelyn aikana osoittautuu haluttomaksi yhteistyöhön, selvittäjä tai velkoja voi pyytää menettelyn keskeyttämistä. Tuomioistuin voi keskeyttää menettelyn omastakin aloitteestaan; keskeyttäminen *ex officio* on tosin tarkoitettu poikkeukseksi.[260] Menettelyn keskeytys on siis eräässä mielessä velallisen käyttäytymisen sanktio.[261]

5.3.4.2. Velkojalla on vakuus

Velkojalla on ennestään vakuus

YrSanL ei sisällä sääntöjä siltä varalta, että saneerausta hakevalla velkojalla on ennestään vakuus saatavastaan. Vakuus ei ole muodollisesti esteperuste, eikä vakuuden merkitystä aloittamisharkintaan muutoinkaan sivuta lain valmisteluaineistossa. Tästä syystä joudutaan kysymään, estääkö kyseinen vakuus saneerausmenettelyn aloittamisen. Jos vastaus on myönteinen, on pohdittava, otetaanko vakuuden vaikutus huomioon viran puolesta vai onko velallisen tehtävä siitä väite.[262]

Näyttää siltä, että todennäköisen velkojan vakuus vaikuttaa sekä (velkojan) vireillepano-oikeuteen että menettelyn aloittamisen edellytyksiin. Ensimmäisessä

---

[258] Näin HE 1992:182 s. 22.

[259] SOU 1992:113 s. 353 ja 428.

[260] SOU 1992:113 s. 377.

[261] SOU 1992:113 s. 365.

[262] Oma ongelmansa ovat vakuuden riittävyyden arviointiin liittyvät hankaluudet. Tämä erillisongelma sivuutetaan maininnalla. Esityksessä lähdetään siitä, että vakuus on oikeudellisesti tehokas ja vakuusarvoltaan riittävä.

suhteessa YrSanL tekee hiukan yllättävän eron eri hakijaryhmien välillä. Jos todennäköisellä velkojalla on riittävä vakuus tulevasta saatavastaan, vakuus johtaa pääsääntöisesti vireillepano-oikeuden häviämiseen. Vakuuden takia velallisen maksukyvyttömyys ei tule aiheuttamaan hänelle »saamisoikeuteen perustuvia taloudellisia menetyksiä» (arg. YrSanL 5 § 3-k). Tämä vaikutus on sekä velallisen saneerausasiassa antamalla torjuntavakuudella että todennäköisen velkojan saamalla aikaisemmalla vakuudella. Kumpikin vakuustyyppi saa aikaan sen, että todennäköisen velkojan hakemus jätetään tutkimatta. Sen sijaan velkojan vireillepano-oikeutta ei voida evätä tällä perusteella; vireillepano-oikeus kytkeytyy saatavan olemassaoloon.

Koska vireillepano-oikeus on ehdoton menettelynedellytys, sen puuttuminen otetaan huomioon viran puolesta. Toinen asia on, että asetettu vakuus ei välttämättä tule tuomioistuimen tietoon, ellei velallisyritys kiinnitä siihen huomiota. Tosiasiallisesti vaaditaan siis väitettä.

Vakuus vaikuttaa myös velkojan hakemukseen. Jos velkojan hakemus perustuu uhkaavaan maksukyvyttömyyteen, aikaisempi vakuus tavallaan 'mitätöi' aloittamisperusteen. Vaikka lain aloittamis- ja esteperusteet eivät mainitsekaan vakuutta, YrSanL 6.2 §:n sanamuoto itse asiassa edellyttää tulkintaa, että velkojalla oleva riittävä vakuus estää menettelyn aloittamisen uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella.[263] Hakijan huomattavan taloudellisen edun voidaan tuskin väittää vaaraantuvan, kun hänellä on riittävä vakuus. Tulkinnan tuloksena olisi, että velkojakaan ei voisi perustaa saneeraushakemustaan uhkaavaan maksukyvyttömyyteen eli YrSanL 6.1 §:n 2-kohtaan. Velkoja voisi käyttää aloittamisperusteena vain hankalasti näytettävää 3-kohdan korjauskelpoista maksukyvyttömyyttä. Kuten edellä todettiin, saneerauksen aloittamisperusteet (ja näin myös vakuuden vaikutus huomattavaan taloudelliseen etuun) tutkitaan periaatteessa viran puolesta. Velallisen väitettä ei tarvita.

Mainittu tulkinta on riitautettavissa. Voidaan osoittaa, että YrSanL 6.2 §:n sanamuoto ja perustelut ovat ristiriidassa. Pykälän 2 momentin erityisperusteluissa nimenomaan puhutaan vakuusvelkojan oikeudellisesta intressissä saneerausmenettelyn käynnistämiseen.[264] Näin esityöt tavallaan kaatavat momentin sanamuodosta tehtävän päätelmän, jonka mukaan velkojalla oleva vakuus estäisi aina menettelyn aloittamisen uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella. Pe-

[263] Pykälän 2 momentti koskee sekä velkojaa että todennäköistä velkojaa. Yllä esitettyä tulkintaa vastaan voidaan tehdä se tekninen huomautus, että tulkinta on vastoin olettamusta sääntelyn koherenttisuudesta. Todennäköisellä velkojallahan ei ole tässä tilanteessa edes vireillepano-oikeutta, joten tällainen säännös olisi hänen osaltaan tarpeeton. Momenttia laadittaessa huomioon on tuskin otettu vakuustilannetta, joten huomautus ei ole kovinkaan painava.

[264] HE 1992:182 s. 66.

rustelujen mukaan se, että velkojalla on tarvetta ryhtyä vakuuden realisointiin, päinvastoin oikeuttaa saneerausmenettelyn käynnistämiseen. Toisin sanoen vakuutensa realisointivaiheeseen[265] siirtyvä tai tällaisen aikomuksen ilmoittava vakuusvelkoja voi menestyksellä perustaa hakemuksensa uhkaavaan maksukyvyttömyyteen.

Johdonmukaiseen tulkintaan päästään katsomalla, että odotusvaiheessa vakuus säännönmukaisesti estää menettelyn aloittamisen 2-kohdan uhkaavan maksukyvyttömyyden nojalla, realisaatiovaiheessa vakuus ei estä menettelyn aloittamista tällä(kään) perusteella. (Kuten edellä todettiin, tilanteissa, joissa velkoja hakee menettelyn aloittamista maksukyvyttömyyden perusteella, vakuus näyttää jäävän vaille merkitystä).

> Yllä omaksuttu tulkinta johtaa monimutkaiseen tapauserittelyyn. Jos vakuus on kolmannen asettama, realisointiargumenttia ei voida käyttää perustelemaan *velallisyritystä* koskevan saneerausmenettelyn aloittamista.[266] Muutoinkin argumentin painoarvo rajoittuu esinevakuuksiin (laajassa merkityksessä). Velallisyritys ei luonnollisestikaan voi antaa omasta puolestaan henkilövakuutta. Toinen ongelma liittyy sen arviointiin, milloin vakuussuhde on edennyt realisaatiovaiheeseen. Jos velka on erääntynyt, tuomioistuin joutunee käytännössä luottamaan velkojan ilmoitukseen. Velallisen asiaksi jää osoittaa, että velkojalla ei erityisestä syystä ole vielä tai enää tarvetta ryhtyä realisointiin.

Vakuus ei aktualisoi YrSanL 7.1 §:n tarkoittamia esteperusteita. Teoriassa ajateltavissa tosin olisi, että vakuus saattaisi konkretisoida momentin 4-kohdan esteperusteen, vaikka velkoja olisikin jo edennyt vakuuden realisointiin. Toisin sanoen täysin turvatun vakuusvelkojan saneeraushakemusta pidettäisiin saneerausmenettelyn väärinkäyttämisenä. Tulkinta vaatisi taustatuekseen säännön, jonka mukaan velkojan tulee kohdistaa perimistoimensa vakuuteen tavanomaisen ulosoton ja konkurssin tai pantinhaltijan oman realisoinin kautta. Vasta tällainen sääntö oikeuttaisi olettamaan, että velkojan saneeraushakemus tähtää muihin tavoitteisiin – esimerkiksi esitöissä viitattuun vaikutusvallan hankkimiseen velallisyrityksessä.[267] Riidatonta lienee, että tällaista valintasääntöä ei voimas-

---

[265] Vakuusoikeussuhteen kolmesta vaiheesta ks. *Havansi*, Esinevakuusoikeudet s. 54–55.

[266] Täysin riidaton tämä väite ei ole, sillä YrSanL 48 § kytkee ulkopuolisen vakuudenantajan saneerausmenettelyyn. Sivullinen voi – jos hän on luonnollinen henkilö eikä vakuutta ole annettu liiketoiminnassa – vaatia, että velallisyrityksen saneerausmenettelyssä vahvistetaan VJL:n mukainen takaus- ja vakuusvastuun järjestely. Velkojan etu saattaa vaatia, että täydellinen välienselvittely keskitetään yhteen menettelyyn. Tällaiset tilanteet lienevät kuitenkin äärimmäisen harvinaisia.

[267] HE 1992:182 s. 68.

saolevaan oikeuteen sisälly, vaan velkoja saa valita edullisimmaksi katsomansa menettelyn.

Velallinen asettaa menettelyssä torjuntavakuuden

Maksukyvyttömyysmenettelyissä torjuntavakuudesta on yleensä nimenomainen säännös. YrSanL:n uutuuden huomioonottaen lain vaikeneminen on lähtökohtaisesti tulkittava tietoiseksi valinnaksi, toisin sanoen siitä päätellään, että velallinen ei pysty torjuntavakuuden asettamalla estämään velkojan hakemaa saneerausmenettelyä. Toinen asia on, että torjuntavakuus vaikuttaa epäsuorasti todennäköisen velkojan hakemukseen; todennäköinen velkoja menettää torjuntavakuuden myötä vireillepano-oikeutensa.

Voidaan kysyä, mikä oikeuspoliittinen päättely on johtanut kyseiseen periaateratkaisuun. Koska kysymystä ei kosketella esitöissä, säännön oikeuspoliittinen ratio jää arvailujen varaan. Torjuntavakuuden asettamismahdollisuuden puuttuminen saattaa selittyä sillä, että velkoja-aloitteisenkin saneerauksen on ajateltu – toisin kuin konkurssin – koituvan saneerattavan yrityksen eduksi.[268] Velallisyritys ei tarvitse suojaa menettelyltä, jos sen edellytykset muutoin täyttyvät.

> Kovin uskottava olettamus ei ole. Päinvastoin oikeusvertailu osoittaa periaatteiden vaihtelevuuden. Englannin oikeus lähtee ainakin muodollisesti samasta säännöstä (= torjuntavakuus ei estä menettelyä), vaikka Insolvency Act'n toimitsijahallinnossa puututaan radikaalisti, jopa huomattavasti YrSanL:ia jyrkemmin, velallisyrityksen toimintaan. Insolvency Act'in sanamuoto antaa kylläkin hiukan harhaanjohtavan kuvan Englannin oikeuden kannalta. Toimitsijamääräyksen antaminen on tuomioistuimen vapaassa harkinnassa; tuomioistuin voi hylätä hakemuksen, vaikka hakija osoittaisi riidattomasti toimitsijahallinnon edellytysten täyttyvän. Vapaassa harkinnassaan tuomioistuin voi ottaa – ja käytännössä yleensä ottaakin – huomioon myös vakuuden olemassaolon, sillä vakuusvelkojalla katsotaan olevan vähemmän menetettävää kuin vakuudettomalla velkojalla.[269]

Selitys on altis arvostelulle. Velkoja-aloitteista menettelyä, jossa puututaan velallisen oikeuspiiriin, ei voida oikeuttaa pelkästään sillä, että puuttuminen on lievempää kuin konkurssissa tai että saneerauksella on humaanimpi tai kansantaloudellisesti parempi tavoite kuin likvidaatiokonkurssilla. Oikeusturvan takeista, joihin lukisin maksukyvyttömyysmenettelyssä myös mahdollisuuden torjuntavakuuteen, voidaan luopua ainoastaan, jos menettelyn aloittaminen ja/tai jatkami-

---

[268] Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että lain esityöt eivät sisällä tällaisia lausumia. Päätelmä on tehty lain tavoitteiden ja rakenteen nojalla.

[269] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 114.

nen on sidottu velallisen suostumukseen. Tässä tapauksessa erityisiä oikeussuojajärjestelyjä ei tarvita. Velallinenhan saa halutessaan milloin tahansa menettelyn torjutuksi. Koska YrSanL sallii saneerausohjelman vahvistamiseen saakka etenevän pakkosaneerauksen, torjuntavakuus on velallisen oikeusturvan kannalta perusteltu.

> Eräissä järjestelmissä sovelletaan molempia periaatteita. Ruotsin kaavailtu uudelleenjärjestely rakentuu velallisen myötävaikutukselle. Toisaalta ehdotus – melko epäloogisesti – sekä sallii torjuntavakuuden että kytkee velkojan vireillepano-oikeuden vakuuden puuttumiseen.[270] Jos velkojalla on ennestään hyväksyttävä vakuus, hänen hakemuksensa hylätään (ehdotettu 2:6).

Toinen selitys lähtee siitä, että torjuntavakuuden keskeyttävän vaikutuksen hyväksyminen vain lykkäisi väistämätöntä saneerausta. Torjuntavakuus ei poista yrityksen (liiketaloudellisen) maksukyvyttömyyden perimmäisiä syitä. Konkurssiprosessi siis joka tapauksessa jatkuisi, ja myöhemmässä vaiheessa likvidaatiokonkurssi saattaisi olla ainoa vaihtoehto. Vaikka torjuntavakuusmahdollisuuden puuttuminen onkin säädettävässä laissa hyväksyttävissä, YrSanL:n luomaa täysin avointa tulkintatilannetta ei voida oikeusturvasyistä hyväksyä. Lakia tulisi tältä osin täydentää nimenomaisella säännöksellä.

5.4. Aloittamisharkinnan ratkaisuaineiston kokoaminen

5.4.1. Velvollisuudesta asian selvittämiseen

Selvityskynnys ja selvitystaakka

Päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta tehdään muiden oikeudellisten ratkaisujen tapaan sen aineiston perusteella, mikä kertyy yksittäisessä saneerausasiassa[271]. Rationaaliseen päätöksentekoon vaadittavan ratkaisuaineiston[272] ko-

---

[270] Ks. lähemmin SOU 1992:113 s. 427.

[271] Tuomari ei saa hyödyntää niitä yksityisiä tietojaan, mitä hän on saanut esimerkiksi samaa velallisyritystä koskevien aikaisempien konkurssi- tai saneeraushakemusten käsittelyssä, ellei aineistoa sisällytetä uudenkin saneerausasian aineistoon. Yksityisten tietojen käyttämisen kielto on riippumaton siitä, sovelletaanko välittömyysperiaatetta.

[272] Ratkaisuaineisto ('bedömningsunderlaget') on laajempi käsite kuin oikeudenkäyntiaineisto ('processmaterialet'). Oikeudenkäyntiaineistolla tarkoitetaan ainakin pääsääntöisesti näytön arvioinnin perusteena olevaa aineistoa kuten todistajienkertomuksia, kirjallisia todisteita

koaminen sisältää kaksi ongelmaa. Ensinnäkin: milloin asia katsotaan selvitetyksi, tai konkreettisesti ilmaistuna, milloin ratkaisuaineisto riittää päätöksentekoon? Toinen ongelma puolestaan kuuluu, kuka huolehtii aineiston keräämisestä.[273] Kysymyksenasettelua kuvataan käsitteillä selvityskynnys ja selvitystaakka, jotka on muodostettu todistusoikeudellisen käsiteparin näyttökynnys-todistustaakka perusteella.[274]

> Apukäsitteenä voidaan käyttää termiä selvitysstandardi ('utredningsstandard'). Standardi on prosessinjohdon kriteeri. Se määrää, miten pitkälle ulottuu tuomioistuimen velvollisuus huolehtia siitä, että »juttu tulee perusteellisesti käsitellyksi». Niin kauan kuin kriteeri ei täyty, tuomioistuimen tulee jatkaa selvittelyä aineellisen prosessinjohdon toimin.

Selvityskynnys viittaa ratkaisuaineiston vähimmäismäärään, selvitystaakka taas siihen, kuka viime kädessä vastaa aineiston keräämisestä. On huomattava, että selvityskynnys mittaa ratkaisuaineiston määrää, kvantitatiivisuutta. Harkittaessa, onko selvityskynnyksen saavutettu, huomiota ei kiinnitetä siihen, mitä (= minkä laatuista) ratkaisuaineistoa selvitystyö on tuottanut. Tuloksetonkin selvittäminen täyttää vaatimuksen; tällöin voidaan todeta, että lisäaineistoa ei tietystä kysymyksestä ole saatavissa.[275] Ja kääntäen: laiminlyönti hyödyntää potentiaalinen (joskin jälkikäteen arvioiden tyhjä) tiedonlähde merkitsee samalla sitä, että selvityskynnys ei ole yksittäisessä asiassa täyttynyt.

Selvityskynnys ja selvitystaakka tukeutuvat epäsuorasti kirjoitetun lain säännökseen, OK 6:2a.2:ään (595/93). Lainkohta velvoittaa tuomioistuimen valvomaan, että »juttu tulee perusteellisesti käsitellyksi.» Pykälän loppulause (»... ettei asiaan sekoiteta mitään sellaista, joka ei siihen kuulu») on tavallaan turha.

---

jne. Ratkaisuaineisto sisältää lisäksi asianosaisten vaatimukset, vaatimusten oikeudellisen kehittelyn, asianosaisten keskustelun, muiden menettelyosallisten lausumat jne. Ks. *Diesen*, Utevarohandläggning och bevisprövning i brottmål s. 235. Termiä »oikeudenkäyntiaineisto» käytetään OK 24:13:ssä kattamaan molemmat alueet. Pykälän tulkinnasta ks. *Virolainen*, Alioikeusuudistus I s. 226 ja *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 208–214.

[273] Selvitysvelvollisuuden jakaantumista asianosaisten ja tuomioistuimen välillä on perinteisesti kuvattu käsiteparilla käsittelymenetelmä---tutkintamenetelmä. Äärimmilleen pelkistetyssä käsittelymenetelmässä tuomioistuin pelkästään varaa asianosaisille tilaisuuden puhevallan käyttämiseen. Ratkaisu tehdään, vaikka kukaan ei tosiasiallisesti esitä selvitystä.

[274] Käsitteistä ja niiden suhteesta ks. *Diesen* mt. s. 267–268, johon tämä jakso tukeutuu.

[275] *Diesen* mt. s. 568. – Eri asia on, että laiminlyönti ei aina perusta esimerkiksi jutun palauttamiseen tai kanteluun johtavaa menettelyvirhettä. Ratkaisussa KKO 1993:115 uskotun miehen määräys annettiin lähisukulaisia kuulematta. Määrys poistettiin kanteluteitse, koska määräys aiheutti haittaa (OK 31:1 2-kohta). Pykälän 4-kohtaan perustuva kantelu jätettiin tutkimatta liian myöhään tehtynä. Ilmeistä on, että samaan tulokseen päästäisiin myös katsomalla, että kuulemisen laiminlyönnin takia asiaa ei ollut riittävästi selvitetty.

Perusteellinen käsittely jo sinänsä edellyttää, että käsittelyä ei viedä epärelevanteihin seikkoihin. Perusteelliseen käsittelemiseen kuuluu paitsi näytön asianmukainen vastaanottaminen myös sen valvominen, että asianosaiset ovat lausumissaan johdonmukaisia ja riittävän yksityiskohtaisia, että kannanottoja kehitellään oikeudellisesti ja että asianosaiset lausuvat mielipiteensä toistensa vaatimuksista ja todisteista.

> Kirjallisuudessa selvittämisvelvollisuus liitetään materiaaliseen prosessinjohtoon.[276] Näin ymmärrettyyn velvollisuuteen kuuluu toisaalta velvollisuus uuden oikeudenkäyntiaineiston hankkimiseen, toisaalta taas velvollisuus jo olemassaolevan aineiston läpikäymiseen ja sen ristiriitojen poistamiseen. Alun perin selvittämisvelvollisuudella on tarkoitettu hallintoviranomaisen velvollisuutta hankkia ennen asian ratkaisemista tarvittava selvitys viran puolesta.[277] Tästä velvollisuudesta on useita säännöksiä sekä yleis- että erityislaeissa. Kirjoitetun lain säännöksissä ei kuitenkaan ole määritelty selvitysvelvollisuuden laajuutta.[278] Hallintolainkäytön vireillä olevassa uudistuksessa uuteen lakiin ehdotetaan seuraavaa säännöstä (ehdotettu 53.1 §): »Lainkäyttöviranomaisen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitetyksi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle tai 56 §:n 1 momentissa tarkoitulle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee osoittaa.» [279]

Tuomioistuimen (tai muun viranomaisen) selvittämisvelvollisuus korostuu menettelylajeissa, joissa ei synny kahden asianosaisen vastakohtaista eli adversiaalista suhdetta.[280] Tällaisia asioita ovat muun muassa monet hakemusasiat, kirjaamisasiat ja maksukyvyttömyysmenettelyistä ulosottoasiat.[281] Tällöin selvitystaakka ja todistustaakka itse asiassa sulautuvat yhteen.[282] Tuomioistuimen sel-

---

[276] *Virolainen* mt. s. 51.

[277] Ks. lähemmin *Tuori*, Valtionhallinnon sivuelinorganisaatiosta 2 s. 179–182.

[278] OM 1994:2 s. 292: »Voimassa olevat yleisluontoiset säännökset lainkäyttöviranomaisen selvittämisvelvollisuudesta ilmentävät tutkintaperiaatetta. Säännöksillä ei ole kuitenkaan tarkennettu selvittämisvelvollisuuden laatua ja laajuutta eikä sitä, vaihteleeko se eri tilanteissa.»

[279] OM 1994:2 s. 288–298. Ks. *Ignatius–Kanninen*, Hallintolainkäytön menettelysäännösten uudistamisesta s. 95–97.

[280] *Hormia*, Asianosaisen poissaolosta siviiliprosessissa s. 24, joka katsoo, että hakemusasioissa vallitsee tutkimusmenetelmä. Jos asiaan liittyy julkinen intressi, menettely on viralliseriaatteen hallitsemaa. Hallintolainkäytössä sama ilmaistaan käännettynä; »Asiassa vallitseva kaksiasianosaissuhde vähentää tarvetta lainkäyttöviranomaisen aktiivisuuteen tosiseikkojen selvittämisessä.» Lainaus on ehdotuksesta hallintolainkäyttölaiksi. Ks. OM 1994:2 s. 292–293.

[281] Ks. esim. *Koulu*, Hakemusasioista s. 40–45, *Koulu–Tepora*, Lainhuuto- ja kiinnitysmenettely s. 73–74 ja *Ellilä*, Ulosotto-oikeuden yleiset opit s. 390–396. Virallistoimintoisuuden avulla turvattavista intresseistä yleensä ks. *Westberg*, Domstol officialprövning s. 44–47.

[282] OM 1994:2 (s. 382) toteaakin, että »hallintolainkäytössä todistustaakan sille osalle,

vittämisvelvollisuuden kannalta on yhdentekevää, saadaanko ratkaisuaineistoon täydennystä muodolliselta asianosaiselta vaiko ulkopuoliselta taholta.[283] Selvityskynnys täyttyy, vaikka kaikki aineisto kertyisi sivullisilta.

Kuten edellä todettiin, hakemusasioissakin syntyy monasti riita-asioita muistuttava kahden, jopa useamman osallisen vastakohtaisuus.[284] Yksittäisen asian adversiaalisuus ei poista tuomioistuimelta totaalisesti selvittämisvelvollisuutta.[285] Korostettakoon, että tuomioistuimella on periaatteellinen selvitysvelvollisuus silloinkin, kun hakijalla on 'vastapuoli'. Eri asia on, että vastapuolen olemassaololla ja vielä suuremmassa määrin tämän mukaantulon intensiteetillä on vaikutusta.[286] Tätä ajatellen voidaan väittää, että adversiaalisissa hakemusasioissa tuomioistuimen selvittämisvelvollisuus on matalampi, riita-asiatyyppisempi. Selvityskynnykseen adversiaalisuudella ei sen sijaan (ainakaan) periaatteessa ole suoraa vaikutusta.

Selvityskynnyksen suhde näytön arviointiin

Näyttökynnyksen ja selvityskynnyksen suhde on ilmeinen; selvityskynnys on primääri, näyttökynnys sekundäärinen.[287] Selvää on, että näytön arviointiin – eli

---

kenen vahingoksi koituu jonkin tosiseikan jääminen todistamatta, ei ole muodostunut juurikaan selvittämisvelvollisuudesta erillistä merkitystä.»

[283] Näin *Mäenpää*, Hallintolupa s. 352–353 ja 356–357. Hän huomauttaa, että kuulemiseen voi sisältyä myös »eräänlainen disponointioikeus itse asian suhteen.» Henkilö voi luopua oikeuksistaan ja eduistaan. Asianosainen voi esittää asian ratkaisua koskevia vaatimuksia, vaikka kyse ei olisikaan välittömästi hänen omasta oikeudestaan. Sen sijaan asianosainenkaan ei voi disponoida esimerkiksi luvan myöntämisedellytyksistä, vaadittavista menettelymuodoista jne. Väliin jää 'harmaa vyöhyke', jolla selvä rajanveto on mahdotonta. Ylipäätään voidaan sanoa, että pohdiskelu, milloin disponointi yms. »sitoo» tuomioistuinta, on hedelmätöntä. Rationaalisempaa on kysyä, millä tavoin aineistoa voidaan hankkia ja miten se otetaan menettelyssä huomioon. – Kuten jäljempänä tullaan toteamaan, sama kysymyksenasettelu aktualisoituu myös saneerausmenettelyssä.

[284] SOU 1991:106 s. 669. Vastaava ilmiö havaitaan hallintolainkäytössä, jossa on erotettu varsinainen ja tosiasiallinen kahden asianosaisen suhde. Ks. lähemmin *Vilkkonen*, Hallintolainkäyttö I s. 35–38. Ks. myös *Lavin*, Civilprocessen och förvaltningsprocessen – en jämförelse JT 1989–90 s. 75–76. Hänen mukaansa prosessi on inkvisitoorinen, jos siinä on vain yksi asianosainen. Tutkintamenetelmästä luovutaan, kun on olemassa kahden asianosaisen suhde.

[285] SOU 1991:106 s. 677.

[286] Tämä johtuu ehkä siitä, että todistelua koskevat säännöt on kehitetty adversaalista menettelyä ajatellen. *Zahle* (Om det juridiske bevis s. 612 verr. 633) toteaa: »...først med inddragningen af disse til toparts-autonomien knyttede taktiske hensyn opnås den fuldt udfoldede beskrivelse af et bevisretligt system indenfor et retssystem, som er bestemt af en liberalistisk statsopfattelse.»

[287] Jotta nämä asiat pidetään myös periaatteellisesti erillään, *Diesen* suosittelee seuraavaa kielenkäyttöä. Ilmaisulla »ei ole selvitetty» tulisi väärinkäsitysten välttämiseksi viitata siihen,

tässä tapauksessa aloittamisharkintaan – ryhdytään, kun selvityskynnys täyttyy. Toisin sanoen menettelyn aloittamisesta päätetään vasta, kun saneerausasia on tuomioistuimen mielestä riittävästi selvitetty.[288] Erona on myös, että ratkaisu selvityskynnyksen täyttymisestä tehdään kaiken kertyneen aineiston pohjalta; näytön arvioinnissa huomioon otetaan vain se aineisto, joka puhuu todistusteeman puolesta tai sitä vastaan. Selvityksen ja näytön arvioinnilla on kuitenkin yhteyttä. Jos tyydytään suppeaan selvitykseen, todistustaakkakin kevenee kvantitatiivisesti.[289]

Selvitystaakka liitetään käsitteenä rikosprosessiin ja eräisiin lautakuntamenettelyihin.[290] Voidaan kysyä, onko tavallisessa riita-asiassa syytä erottaa käytettävissä olevan oikeudenkäyntiaineiston määräytyminen (= selvityskynnys) ja näytön arviointi.[291] Kysymyksen tekee aiheelliseksi huomio, että erottelun tarkoituksenmukaisuuden katsotaan kytkeytyvän siihen, miten todistustaakka määräytyy tarkasteltavassa menettelytyypissä.[292] Selvitystaakan erottaminen todistustaakasta on kannan mukaan mielekästä silloin, kun todistustaakka ei jakaannu asianosaisten kesken. Näissä tilanteissahan todistustaakka on jakamaton, monoliittinen.

Kyseinen reunaehto näyttää täyttyvän saneerausmenettelyn kohdalla. Todistustaakan ainakin näennäinen monoliittisuus on ominaista hakemuslainkäytöl-

---

että ko. jutussa selvityskynnys ei ylity. Ilmaisu »ei ole näytetty» taas tulisi varata niihin tapauksiin, joissa näytön ei ole katsottu yltävän näyttövaatimukseen. Ks. mt. s. 565.

[288] *Diesen* mt. s. 268. »Utredningskrav är ett bevisprövningskriterium mot vilket rätten prövar om förebringat processmaterial är tillfyllest för att bevisvärdering skall kunna utföras.»

[289] *Diesen* (mt. s. 574) lausuu keventymisen käytännön seuraamuksista rikosasioita silmällä pitäen: »... åklagaren behöver inte i samma omfattning, som i ett mål med ett mer omfattande utredningskrav, eliminera alternativa förklaringar.»

[290] Ks. *Heuman*, Reklamationsnämnden och försäkringsnämnden s. 472. Selvitystaakalla tarkoitetaan hänen mukaansa paitsi saatavissa olevan näytön esittämistä myös sitä, että asianosainen »skall framlägga viss utredning och presentera den för motparten, en domstols eller en nämnd.» Selvitystaakka ei edellytä, että asianosainen muodollisesti velvoitettaisiin selvityksen esittämiseen; »utredningsbördan kan tänkas åvila part enligt lag, avtal eller praxis.» Selvitystaakka-ajattelulla voidaan suosia tiettyä riidan osapuolta, jos selvitystaakka asetetaan ei-näyttövelvolliselle. Esimerkkinä on tapaus, jossa vakuutusyhtiötä kehotetaan jättämään asiantuntijalausunto kysymyksistä, joista vakuutuksenottajalla on todistustaakka. Ks. mt. s. 419. – Selvityskynnystä voidaan myös käyttää kuvaamaan esitutkinnan vaihetta, jossa tutkinta lopetetaan ja ratkaisukypsä juttu siirretään syyttäjälle. Ks. lähemmin *Jonkka*, Syytekynnys s. 270 alaviite 47 ja s. 284.

[291] Eri asia on, että todistusoikeudellisessa kirjallisuudessa näyttöproblematiikka on jäsennetty kolmeen eri ongelmaan, joista yksi on kysymys todistelusta. »Todisteluongelma» sisältää aineiston hankkimisen, rajaamisen ja tosiasiallisen valikoitumisen; selvitysvelvollisuus sisältyy ilmeisestikin tähän ongelmaan. Ks. *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 20.

[292] Näin *Diesen* mt. s. 269.

le[293] yleensäkin ja erityisesti velkoja-aloitteisille maksukyvyttömyysmenettelyille. Tästä johtuu, että mainituissa menettelyissä näytön määrän ja laadun suhde saadaan paitsi kuvattua myös optimoitua pelkän selvitystaakan avulla.[294]

> Käsitteiden erottamisella saavutetaan kuitenkin se konkreettinen etu, että näytön arviointia ei tarvitse päättää intuitiivisiin kokonaisarviointeihin (»intuitiv helhetsvärdering»). Koska maksukyvyttömyyden arvioinnin on nimenomaan katsottu vaativan eriytettyä kokonaisarviota, selvitys- ja näyttövaatimuksen erottaminen näyttää erityisen perustellulta maksukyvyttömyysmenettelyssä. Näytön määrän ja laadun suhteuttamista kutsutaan informaatioprobleemaksi. *Lindell* toteaa: »Det skulle alltså finnas ett samband mellan utredningens *kvantitet* och bedömningens *kvalitet*, medan däremot utredningens kvantitet inte i och för sig påverkar möjligheterna att ur *frekvensmässig* synpunkt nå ett högt bevisvärde och därmed ett högt beviskrav.»[295]

5.4.2. Selvityskynnys saneerausasiassa

Selvityskynnyksen määräytymisen perusteista

Suomen oikeudessa tuomioistuimen selvitysvelvollisuudesta on nimenomainen säännös saneerauksen rinnakkaismenettelyssä, velkajärjestelyssä. VJL 53.1 §:n mukaan tuomioistuimen on, milloin aihetta on, hankittava tarpeellinen selvitys siitä, onko olemassa sellaisia seikkoja, jotka voivat aiheuttaa hakemuksen hylkäämisen. On helppo havaita, että tällainen yleissäännös ei juuri anna tukea lainkäyttäjälle. Se jättää avoimeksi muun muassa kysymykset, milloin selvityksen hankkimiseen on »aihetta» tai mikä on »tarpeellinen» selvitys.

Lisäksi mainittu säännös herättää kysymyksen rehabilitaatiomenettelyjen erosta, sillä YrSanL:stä puuttuu vastaava säännös. YrSanL:n aukollisuus sallii väitteen, että tuomioistuimella ei ylipäätään ole saneerausasiassa selvitysvelvollisuutta. Lain esityöt eivät kuitenkaan tue käsitystä, että lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut selvittämisvelvollisuuden vähentäminen tai menettelyn summaarisuuden lisääminen. Tällainen tavoite olisikin saneerauksen suuren taloudellisen merkityksen takia epärationaalinen. Tuomioistuimella on siis saneerausasiassakin yleinen, OK 6:2a:stä johdettu selvittämisvelvollisuus.

---

[293] Käsitteellisesti yksiasianosaisessa menettelyssä ei puhtaan loogisesti voida ylipäätään jakaa todistustaakkaa. Toinen asia on, että yksittäisessä, konkreettiseen vastakohtaisasetelmaan kehittyneessä hakemusasiassa (= riita-asiatyyppisessä hakemusasiassa) jakaminen on selvästikin mahdollista.

[294] *Diesen* mt. s. 271 verr. s. 570.

[295] Ks. Sakfrågor och rättsfrågor s. 353. Ks. myös *Jonkka*, Syytekynnys s. 44–45.

Välistä säädännäinen oikeus nimenomaan rajoittaa selvityskiellolla tuomioistuimen velvollisuutta asian selvittämiseen, toisin sanoen alentaa selvityskynnystä. Kielto puetaan useimmiten asianosaisia koskevaksi aineiston esittämiskielloksi; aineiston puuttumisesta luonnollisesti seuraa, että myöskään tuomioistuin ei saa ryhtyä käsittelemään (eli selvittämään) asiaa rajatuilta osin. Tällaisesta selvityskiellosta on kysymys muun muassa PKL 1:16:ssä, jonka mukaan vangitsemisasiassa ei tutkittavana olevasta rikoksesta saa lähtökohtaisesti esittää selvitystä. Kielto on relatiivinen, sillä tuomioistuin voi erityisestä syystä oikeuttaa aineiston esittämiseen; tällöin tutkittava rikoskin tulee selvityksen piiriin.[296]

Selvityskielto saattaa tähdätä myös siihen, että asianosaisen vapautetaan selvityksen esittämisestä. Tällainen kielto sisältyy lakiin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä (270/60). Lain 12 §:n mukaan luovutettavaksi pyydetty voidaan ottaa säilöön; sitä varten ei luovutettavaksi pyydetyn »syyllisyydestä tarvitse esittää muuta selvitystä kuin asiakirjat sisältävät» (12 a § 608/93).

Toinen asia on, miten selvityskynnys määräytyy. Tunnettua on, että selvitysvaatimus vaihtelee menettelylajeittainen.[297] Eräissä asioissa tyydytään niukkaan selvitykseen, pääsääntönä on normaalin selvityksen taso ja muutamissa kvalifioiduissa asiaryhmissä tavoitellaan täydellistä selvitystä.[298] Niukan selvityksen asioita ovat summaariset menettelyt[299], väliaikaisratkaisujen antaminen, pakkokeinoasiat sekä yksipuoliseen tuomioon päättyvät riita-asiat. Valtaosa dispositiivisista ja indispositiivisista riita-asioista kuuluu toiseen, normaalin tason ryhmään. Täydellistä selvitystä vaaditaan törkeitä rikoksia koskevissa jutuissa sekä eräissä statusoikeudenkäynneissä.

Selvityskynnyksen menettelylajeittaisen vaihtelun analysointi ei tuota praktisesti hyödynnettäviä tuloksia. Saneerausasiat sijoittuvat selvästikin toiseen, normaalin selvityksen kategoriaan. Tosin huomioon on kokonaishyötyä laskettaessa otettava se, että ratkaisun viivästyminen vaikeuttaa yrityksen toimintaa

---

[296] *Helminen–Lehtola–Virolainen*, Uusi esitutkintalainsäädäntö s. 392.

[297] Syynä tähän on prosessin optimitavoitteen (so. lopputuloksen oikeellisuuden) suhteuttaminen prosessitalouteen. »Mitä vähäisempi juttu on, sitä kyseenalaisempaa kokonaishyödyn kannalta on prosessata periaatteellisen optimitavoitteen mukaisessa hyvin kalliissa ja aikaa vievässä menettelymuodossa.» Näin *Havansi*, Prosessioikeus (Johdatus Suomen oikeusjärjestelmään 2) s. 134.

[298] Näin *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 345, jolta jaottelu on peräisin. Jaottelu on empiirinen väite todellisuudessa vallitsevasta asiantilasta. Prosessuaalinen teoria lähtee ideaalitilasta, joka vaatii täydellistä selvitystä kaikissa tapauksissa.

[299] *Lindell*, Sakfrågor och rättsfrågor s. 345. Yhtenä summaarisen prosessin tyyppinä voidaan pitää varallisuusoikeudellista kirjaamista. Kirjaamisviranomaisen tutkimisvelvollisuus onkin ollut laajalti esillä esineoikeuden tutkimuksessa. Ks. esim. *Kaisto*, Valtuutus ja arvo-osuuden luovutus s. 29 ja 80.

väliaikana. Nopea ratkaisu, vaikka siihen jäisikin käsittelyn pidentämisellä kenties minimoitava virheratkaisujen riski, sisältää aina tietyn hyödyn.[300] Täsmällisempi määrittely edellyttää näin menettelylajin sisällä tapahtuvaa selvityskynnyksen jäsentelyä. Kynnyksen vaihtelua sinänsä pidetään itsestään selvänä. Esimerkiksi rikosasian selvityskynnykseen vaikuttavat rikoksen raskausaste, vastaajan tunnustus ja vastaajan läsnäolo/poissaolo.[301]

Saneerausasian selvityskynnyksen vaihteluun johtavista tekijöistä

Selvityskynnys yksittäisessä saneerausasiassa voidaan kytkeä menettelylliseen asetelmaan (velkoja-aloitteinen/velallisaloitteinen), vastakohtaisuuden syntymiseen (riitainen/riidaton), tai menettelyn aloittamisen edellytysten tyypittelyyn (edellytys/este).[302] On ilmeistä, että velkoja-aloitteisuus nostaa selvityskynnystä, koska se herättää ongelman velallisen oikeussuojasta. Syntyvä vastakohtaisuus puolestaan vaikuttaa molempiin suuntiin; se toisaalta konkretisoi tutkittavia seikkoja, erityisesti esteperusteita.[303] Toisaalta taas riita-asiatyyppinen vastakkaisuus keventää tuomioistuimen velvollisuutta huolehtia aineiston täydentämisestä. Se voi tyytyä pelkästään ohjaamaan aineiston kertymistä, jolloin sille kuuluu vain toissijainen selvitysvastuu.[304]

> Yhdysvaltojen oikeudessa ristiriita periaatteessa kaikenkattavan mutta käytännössä rajallisen tutkinnan välillä jätetään samoin yksittäistapauksittain ratkaistavaksi. Tuomioistuimen selvitysvelvollisuus muun muassa saneerausmenettelyssä säännellään Bankruptcy Rule'n numerossa 2004. Säännön mukaan tuomioistuin voi menettelyosallisen aloitteesta ('motion') määrätä minkä tahansa asian selvitettäväksi. Saneerausmenettelyssä selvitys voidaan kohdistaa »to the operation of any business and the desiribility of its continuance, the source of any money or property acquired or to be acquired by the deb-

[300] *Liukkonen* (Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 37) toteaakin aiheellisesti: »Menettelyn aloittamispäätöksen viivästyminen ylimääräisten kuulemiskierrosten vuoksi saattaisi siten ollakin omiaan aiotusta oikeusturvan parantamistarkoituksesta huolimatta sitä heikentämään...»

[301] *Diesen*, Utevaroläggning och bevisprövning i brottmål s. 309 ja 314. Vaikutusta on myös sillä, sisältääkö tunnusmerkistö tahallisuuskriteerin. Diesen erottaa minimiselvityksen tason, tyydyttävän ('tillfredställande') sekä täyden ('fullgod') selvityksen tason. Keskimmäinen taso on saanut nimensä perustuu RB 46:15.2:n säännöksestä, joka määrää rikosjutun ratkaisemisesta syytetyn poissaollessa. Edellytyksenä asian ratkaisemiselle pykälän mukaan on, että asia voidaan poissaolosta huolimatta selvittää tyydyttävästi.

[302] Määräytymisen perusteista ks. lähemmin *Diesen* mt. s. 285 ss, erityisesti s. 309.

[303] Vrt. rikosprosessin osalta *Diesen* mt. s. 566. »Om näraliggande utredning saknas om någon (konkretiserad) omständighet till gagn för en tilltalade ska saken inte tas till överläggning förrän denna utretts (utredningsstandard).»

[304] *Diesen* mt. s. 259.

> tor for purposes of consummating a plan ...» Asian selvittämiseksi voidaan kuulla todistajia tai määrätä asiakirjoja esitettäväksi. Se, mitä asioita ryhdytään tutkimaan, ratkaistaan kussakin yksittäisessä tapauksessa. Päätökseen saadaan hakea erikseen muutosta.[305]

Jaottelulla menettelyn edellytys/menettelyn este saattaa myös olla merkitystä. Yleisistä menettelyperiaatteista seuraa, että tuomioistuimen on aina selvitettävä edellytysten olemassalolo; sen sijaan esteperusteiden voidaan ajatella olevan lähtökohtaisesti heikkoja, toisin sanoen kuuluvan minimiselvityksen piiriin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuin ei tutki, onko yksittäisessä saneerausasiassa olemassa esteperusteita.[306] Vain jos esteperuste käy ilmi ratkaisuaineistosta (tämän tutkimuksen kielenkäytön mukaan: abstrakti esteperuste konkretisoituu), esteperuste kuuluu selvityskynnyksen piiriin. Konkretisoituminen on ilmeinen reunaehto tuomioistuimen OK 6:2a:n mukaiselle selvittämisvelvollisuudelle. Jos silmällä pidetään menettelyosallisen mahdollisuutta saada esteperuste tutkituksi, voidaan puhua tämän menettelyosallisen konkretisoimistaakasta[307]. Taakan on täytyttävä, jotta esteperuste tulee tehokkaan virallistutkinnan kohteeksi.

> Toinen tapa rajoittaa tuomioistuimen selvitysvelvollisuutta on katsoa, että esteperusteet otetaan huomioon ainoastaan tehdystä väitteestä.[308] Kanta johdetaan dispositiivisissa asioissa noudatettavasta väittämistaakasta. Tällöin esteperusteet tulkitaan vastatosiseikoiksi, jotka kuuluvat menettelyosallisten väittämistaakan piiriin. Väitteen esittäneellä menettelyosallisella on todistustaakka esteperusteen olemassaolosta.[309] Tulkinta on sinänsä johdonmukainen, jos sen lähtökohta, saneerausasian dispositiivisuus, hyväksytään.

---

[305] Tuomioistuimen tutkimisoikeuden rajat ovat olleet riidan aiheena useissa ennakkopäätöksissä. Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 113 alaviite 6.

[306] Esimerkiksi: velkoja-aloitteisessa menettelyssä velkoja ei esitä selvitystä velallisyrityksen jatkamiskelpoisuudesta – mihin velkojalla ei ole velvollisuutta (arg. YrSanA 2 §). Velallinen ei, sen enempää kuin muutkaan velkojat, puutu kyseiseen esteperusteeseen. Tuomioistuimen ei tarvitse ryhtyä *sua sponte* selvittämään, onko yritys jatkamiskelpoinen. (Tällainen yrityskin on yleensä epäonnistumaan tuomittu, sillä tuomioistuin ei pääse käsiksi yrityksen sisäisiin tietoihin.)

[307] Ns. konkretisointitaakasta, joka on osa informointitaakkaa, tässä yhteydessä ks. *Diesen* mt. s. 491–492. Konkretisointitaakasta on syytä puhua erityisesti silloin, kun täystutkinta käynnistyy menettelyosallisen aloitteesta eli käytännössä väitteestä. Huomattakoon, että oikeasta 'taakasta' ei ole kysymys, sillä konkretisoitumisvaatimus on, kuten edellä todettiin, nähtävissä tuomioistuimen teoriassa rajattomien selvitysvelvoitteiden faktiseksi rajoitukseksi.

[308] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 100.

[309] Väite vaikuttaa tietenkin myös menettelyn hakijan todisteluvelvollisuuteen. Hakijalle saattaa syntyä toimimisvelvollisuus eli 'velvollisuus' vastanäytön esittämiseen, jos hän haluaa estää hakemuksensa hylkäämisen.

On myös myönnettävä, että jaottelu viran puolesta tutkittavat aloittamisperusteet vs. väitteenvaraiset esteperusteet on selkeä.

Tässä esityksessä tarkastelun lähtökohdaksi on otettu päinvastainen näkemys, jonka mukaan saneerausmenettelyyn kytkeytyvä julkinen intressi tekee saneerausasiasta indispositiivisen. Toinen kysymys on, missä määrin kummastakaan luonnehdinnasta on hyötyä konkreettisten sääntöjen löytämisessä tai miten väittämistaakka ylipäätään soveltuu hakemusasioihin.

Ehkä tavallisin tapaus, jossa esteperuste konkretisoituu, on väite esteperusteen olemassaolosta. Tällöin siis aloittamisharkintaa ei saa aloittaa, ennen kuin esteperusteesta on tavalla tai toisella hankittu riittäväksi katsottu selvitys. Se, kenen asiaksi selvityksen hankkiminen jää, määräytyy selvitysvastuuta koskevien periaatteiden nojalla.[310] Esteperusteidenkin kesken on eroja, jos silmällä pidetään niiden konkretisoitumista ja joutumista tätä kautta selvittämisvelvollisuuden piiriin. Konkretisoituminen on tavallisinta velallisaloitteisessa menettelyssä. YrSanL 7.1 §:n 2 ja 3-kohtien esteperusteisiin, varojen riittävyyteen menettelykustannuksiin ja syntyviin velkoihin, otetaan usein kantaa tilintarkastajan lausunnossa. Tätä suositellaan käytännössä[311], vaikkakaan YrSanA ei sitä vaadi. Periaatteessa tässä ei ole mitään moitittavaa, sillä mitä täydellisempi aineisto aloittamispäätöksen pohjaksi saadaan, sitä luultavampaa 'oikean' ratkaisun tekeminen on.

Toisaalta ylimääräinen selvitys tuo mukanaan sen haittavaikutuksen (hakijan kannalta), että lähtökohtaisesti suppea (= esteperusteet sivuuttava) selvitys laajenee näin konkretisoituihin esteperusteisiin. Myös velallisen passiivisuus (joko kirjallisen vastauksen laiminlyönti tai poissaolo suullisessa käsittelyssä) velkoja-aloitteisessa menettelyssä konkretisoi YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan esteperusteen. Passiivisuus antaa aiheen pelätä, että menettelyn tavoitteita ei saavuteta. Tuomioistuimen on, OK 6:2a:n mukaisen velvoitteen täyttämiseksi, mahdollisuuksien mukaan selvitettävä passiivisuuden syy ja sen mahdollinen vaikutus aloitettavaan saneerausmenettelyyn.

Toinen ongelma kuuluu, onko velallisen puuttuva myötävaikutus vaihtelutekijä on myös päinvastaisessa suhteessa. Toisin sanoen: aiheuttaako velallisen passiivisuus muilta osin selvityskynnyksen madaltumista? Kysymys on aiheellinen, sillä asianosaisen poissaolo näyttää vaikuttaa selvityskynnykseen sekä rikos- että riita-asioissa. Selvityskynnys on riita-asiassa matalin silloin, kun vas-

[310] Koska täsmällisiä sääntöjä ei voitane esittää, tässä yhteydessä on paikallaan puhua periaatteesta.

[311] Muun muassa käytännön kehittämässä mallilausunnossa mainitaan erikseen ennakoidut saneerauskustannukset, ja todetaan, että »selvitetyn saneeraustarpeen ja suunniteltujen toimintaa korjaavien toimenpiteiden jälkeen yhtiö kykenee hoitamaan maksuvelvoitteensa sopimusten mukaisesti.»

taaja ei ole paikalla, mikä johtuu osaksi kategorian muuttumisesta ja osaksi kategorian sisäisistä vaihteluista. Rikosasioissa syytetyn poissaolo laskee selvitysstandardia objektiiviseen teonkuvaukseen.[312] Syytetyn läsnäolosta huolehtiminen onkin tärkein (ja helpoin) keino huolehtia siitä, että yksittäisen asian selvitysstandardi saavutetaan.[313]

Saneerausasiassa tällaista madaltumista ei selvästikään tapahdu kahdesta syystä. Ensinnäkin saneerausasiassa huomioonotettava yleinen etu ei salli olennaista kynnyksen laskemista; saneerausasiat on edellä luettu indispositiivisiin asioihin, joissa tuomioistuimella on lähtökohtaisesti korkea selvitysvelvollisuus. Toiseksi passiivisuuden konkretisoima esteperuste – täsmällisemmin esteperusteen konkretisoitumisen aikaan saama laajempi selvitysstandardi – enemmänkin kuin kompensoi vähäisen alentumisen.[314]

Matala selvityskynnys saneerausasiassa

Matalan selvityskynnyksen – tai tuomioistuimen prosessinjohdon kannalta matalan selvitysstandardin – saneerausasioihin kuuluvat ensinnäkin kvalifioidut yhteishakemukset (YrSanL 6.1 § 1-kohta). Kvalifioituihin hakemuksiin voidaan rinnastaa velallisen hakemukset, joita vastakkaiset intressitahot (= velkojat) eivät yksilöidysti riitauta mutta kylläkin antavat YrSanL 70 §:n mukaiset kirjalliset vastaukset. Lisäksi vaaditaan, että asiassa kertyvä aineisto ei konkretisoi esteperustetta. Tällöin selvityskynnys on minimissään, mistä muun muassa seuraa, että (i) suullista käsittelyä ei tarvitse järjestää, (ii) tuomioistuimen ei tarvitse ryhtyä toimiin asian selvittämiseksi ja (iii) kysymys aineiston hankkimisesta viran puolesta ei aktualisoidu.

Ratkaisuaineistona ovat hakemus YrSanA:ssa säädettyine liitteineen, YrSanL 70 §:n mukaisesti vaaditut tai saadut kirjalliset lausumat[315] sekä mahdollisen järjestetyn suullisen käsittelyn aineisto. Tämä aineisto riittää pääsääntöisesti täyttämään selvitysvaatimuksen matalan selvityskynnyksen saneerausasiassa. On huomattava, että se seikka, onko yksittäisessä saneerausasiassa pidetty suullinen käsittely, saattaa heijastua selvitysvaatimukseen ja selvitysstandardeihin. Selvitys-

[312] *Diesen* mt. s. 375.

[313] Näin *Diesen* mt. s. 323.

[314] Selvityskynnyksen sisäisiä vaihteluja esiintyy muulloinkin. Teoriassa selvityskynnys alentuu siltä osin kuin on kysymys menettelyn aloittamisedellytyksistä kuten maksukyvyttömyydestä tai uhkaavasta maksukyvyttömyydestä. Tämä johtuu siitä, että aloittamisperusteiden mahdollinen puuttuminen ei helpolla konkretisoidu, kun velallinen ei ole paikalla esittämässä vastaväitteitään.

[315] Velkojien lausumista yleensä ks. *Jaatinen*, Saneeraus s. 13.

kynnys ei ole välttämättä sama sekä kirjallisessa että suullisessa menettelyssä. Tällainen eroavuus johtuu siitä, että suullista siviiliprosessia varten luotujen väittämis- ja todistustaakkasääntöjen ei ole katsottu olevan sellaisinaan siirrettävissä kirjalliseen menettelyyn. Esimerkkinä on käytetty puhtaan kirjallista lainhakua.[316] Erityisen ongelmallinen sääntöjen 'siirtäminen' on, kun kysymyksessä on subjektiivinen tosiseikka.

Korkean selvityskynnyksen saneerausasiat

Velkoja-aloitteinen hakemus, jonka velallinen yksilöidysti riitauttaa, on täyden selvityksen asia.[317] Sama koskee velallisaloitteista hakemusta, jota velkoja yksilöidyn perusteen ilmoittaen vastustaa. Täyden selvityksen saneerausasioissa suullinen käsittely on vahva pääsääntö; usein vaaditaan lisäksi asian käsittelyä täysilukuisessa alioikeudessa. Tuomioistuin joutuu ohjaamaan aineiston kertymistä täydennyskehotuksin ja kirjallisia lausumia vaatimalla. Sen sijaan menettelyn adversiaalisuus saa yleensä aikaan sen, että tuomioistuimen ei tarvitse ryhtyä toimiin ratkaisuaineiston hankkimiseksi omin toimin ('viran puolesta'). Tällä tarkoitetaan sitä, että katselmus, asiantuntijan kuuleminen ja asiakirjan määrääminen esitettäväksi tulevat harkittavaksi vasta, jos menettelyosallinen tekee siitä aloitteen.

> Jos riitautus kohdistuu aloittamisedellytyksiin, yhdenkin (ja jopa pienvelkojan) yksilöity vastustus riittää siirtämään yksittäisen saneerausasian minimiselvityksen piiristä täyteen selvitykseen. Velkojan merkittävyydellä (= hänen saatavansa määrällä velkojen kokonaismäärään verrattuna) on merkitystä eräiden esteperusteiden riitautuksen kohdalla. Jatkamiskelpoisuuden riitauttamiseen on suhtauduttava sitä vakavammin, mitä suuremmasta velkojasta on kyse. Hyvin suuri velkoja pystyy ratkaisevasti vaikuttamaan siihen, tullaanko ohjelma vahvistamaan.

'Harmaalle' vyöhykkeelle, tyydyttävän selvityksen alueelle sijoittuvat ne saneerausasiat, jotka jäävät yksiasianosaisiksi. Näissä asioissa vastakkainen intressitaho jättäytyy passiiviseksi; velkojat laiminlyövät käyttää puhevaltaa velallisen hakemuksen johdosta tai päinvastoin. Tuomioistuin ei voi pakottaa menettelyosallista käyttämään puhevaltaa. Harmaalla vyöhykkeellä selvitys joudutaan

---

[316] *Jacobsson*, Åberops- och bevisbörderegler i lagsökningsförfarandet SvJT 1968 s. 726 ss.

[317] On huomattava, että täyden selvityksenkin asiassa on minimiselvityksen piiriin kuuluvia menettelyvaiheita. Riidatonta tämä lienee käsiteltäessä hakemusta väliaikaisesta kiellosta. Myös menettelyn sisäisen pienoisprosessien (esim. lupahakemuksen) käsittelyä minimiperusteellisuudella voidaan perustella.

keskittämään kysymykseen, ovatko YrSanL 6.1 §:n aloittamisedellytykset olemassa.[318] Vastaavasti esteperusteita ryhdytään selvittämään vain, kun tietty peruste konkretisoituu hakijan esittämässä aineistossa. Suullista käsittelyä voidaan perustella lähinnä sillä, että se mahdollistaa hakijan kuulemisen todistelutarkoituksessa. Käytännön tarvetta suulliseen kuulemiseen lienee ainakin sellaisessa velallisaloitteisessa hakemuksessa, johon kukaan velkojista ei vastaa.[319]

Erityisesti tuomioistuimen velvollisuudesta aineiston oma-aloitteiseen hankkimiseen

Selvitysvastuu eli huolehtiminen asian selvittämisestä kuuluu viime kädessä tuomioistuimelle. Aikaisempi, OK 6:2a:llä kumottu OK 14:4 osoitti selkeästi lähtökohdan; pykälä velvoitti nimenomaan tuomioistuinta, ei asianosaisia. Uusi OK 6:2a tavallaan vähensi tuomioistuimen tehtäviä. Todellista muutosta ei tapahtunut. Perinteistä adversiaalista oikeudenkäyntiä tarkoittaen tuomioistuimen selvitysvastuu määriteltiin aikaisemminkin toissijaiseksi.[320] Käytännössä selvitysvastuu rajoittui – ja vastaisuudessakin rajoittuu – siihen, että tuomioistuin valvoo, että jutun asianosaiset huolehtivat riittävän selvityksen esittämisestä. Ellei näin yksittäistapauksessa tapahdu, tuomioistuin ryhtyy ohjaamaan asianosaisten toimintaa. Ohjauskeinot vaihtelevat riippuen siitä, puuttuuko tuomioistuin asiaan ennen pääkäsittelyä, pääkäsittelyssä vaiko (poikkeuksellisesti) pääkäsittelyn jälkeen.[321]

Tutkimuksen kannalta keskeinen kysymys kuuluu, määräytyykö tuomioistuimen selvitysvastuu samalla tavoin (= riita-asiatyyppisesti) saneerausasioissakin. Helposti havaitaan, että vastaukseksi ei riitä kyllä tai ei, vaan vastauksen täytyy riippua siitä, syntyykö yksittäisessä saneerausasiassa vastakohtaisasetelma, adversiaalisuus. Adversiaaliseksi kehittyneessä saneerausasiassa voidaan pääsääntönä pitää tuomioistuimen toissijaista selvitysvastuuta. Toisin sanoen tuomioistuin tyytyy valvomaan ja ohjaamaan ratkaisuaineiston kertymistä.[322]

---

[318] Rikosprosessin osalta ks. *Diesen*, Utevaroläggning och bevisprövning i brottmål s. 375, joka katsoo, että tyydyttävän selvityksen alueella tuomioistuin »i högre grand än vid närvaro tvingas sig på sakens »kärna», de objektiva rekvisiten i gärningsbeskrivning. Frågor som subjektiv täckning och påföljdsval blir regelmässigt bedömda på ett magrare underlag än vid närvaro.»

[319] Empiirisesti arvioiden tällainen tilanne lienee varsin harvinainen.

[320] Näin *Diesen* mt. s. 259.

[321] Ohjauskeinoista ennen pääkäsittelyä ks. *Diesen* mt. s. 276–278.

[322] Kirjallisuudessa on – hiukan yllättäen – katsottu, että tuomioistuin nimenomaan adversiaalisessa saneerausasiassa voi hankkia selvitystä *ex officio*. »Velkojien esittämiä väittei-

> Ehdotus hallintolainkäyttölaiksi sisältää punnintanormin siitä, mitä lainkäyttöviranomaisen on otettava huomioon harkitessaan, onko selvitystä hankittava viran puolesta. Ehdotetun säännöksen mukaan lainkäyttöviranomaisen on hankittava *ex officio* selvitystä »siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu muutoin sitä vaativat» (ehdotettu 53.2 §).[323]

Pulman muodostavat saneerausasiat, joista ei synny menettelyosallisten vastakohtaisuutta. Tällöin periaatteessa on luvallista, että tuomioistuin ryhtyy hankkimaan oma-aloitteisesti eli *sua sponte* ratkaisuaineistoa. Tuomioistuimen roolin ei tarvitse olla niin pidättyväinen kuin adversiaalisessa oikeudenkäynnissä.[324] Tosin kirjallisuudessa on paheksuttua yliaktiivisen roolin omaksunutta saneeraustuomioistuinta. Arvostelun kärki on kuitenkin kohdistettu tuomioistuimiin, jotka puutteellisen tiedon varassa tekevät saneerauksen *sisältöön* heijastuvia ratkaisuja.

> Kirjallisuudessa on pohdittu sovellutustietojen hankkimista – esimerkkinä yrityksen elinkelpoisuutta mittaavat liiketaloudelliset tunnusluvut.[325] Katsotaan, että tuomioistuimelta ei voida edellyttää tällaisten tietojen hankkimista viran puolesta eikä muutoinkaan. Sen sijaan niitä käytetään hyväksi, jos joku menettelyosallinen niihin vetoaa.

Luontaisen rajoituksen tuomioistuimen aineistonkeruulle muodostaa se, että useimmat OK 17 luvun tarjoamat keinot eivät ole käyttökelpoisia aloittamisharkinnan vaatiman hyvin spesifisen tiedon keräämiseen. Hallintolainkäytössä kysymys aineiston hankkimisesta *ex officio* kulminoituun useimmiten kysymykseksi, mitä selvitystä ammattiviranomaiselta on vaadittava. Tämä viisastenkivi on hyö-

---

tä tutkittaessa tuomioistuin voi OK 17:8:sta ilmenevissä puitteissa omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi selvitystä.» Lainaus on *Koskelolta* (Yrityssaneeraus s. 76 alaviite 34). – Tässä tutkimuksessa asiaa hahmotetaan toisin; selvitysvelvollisuus vaatii aineiston hankkimista viran puolesta (ei adversiaalisessa) vaan yksiasianosaiseksi jäävässä saneerausasiassa.

[323] OM 1994:2 s. 2 s. 297–298. Tasapuolisuus tarkoittaa sitä, että asiassa, jossa epäselvyyttä on molempien vahingoksi, lisäselvitystä ei saa hankkia vain toisen asianosaisen eduksi. Oikeudenmukaisuuden vaatimus velvoittaa viranomaisen kiinnittämään huomiota siihen, että oikeudenmukainen lainkäyttö toteutuu. Viranomaisen aktiivisuuteen vaikuttaa myös asian laatu; mitä suurempi julkinen intressi, sitä aktiivisempi aineiston hankkiminen on paikallaan.

[324] Eräissä asiatyypeissä tuomioistuimella on tosin tällöinkin erityissäännökseen perustuva velvollisuus aineiston hankkimiseen. Esimerkiksi lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa tuomioistuimen on pyydettävä sosiaalilautakunnalta selvitys, ellei se ole lapsen edun kannalta ilmeisen tarpeetonta. Ks. esim. *Oulasmaa,* Lapsen edun arvioimisesta Oikeustiede–Jurisprudentia 1992 s. 257–258.

[325] *Liukkonen* DL 1994 s. 51 alaviite 40.

dytön saneerausasioissa, joissa vastaavaa ammattiviranomaista ei ole.[326] Teoreettisia vaihtoehtoja ovat katselmus, asiantuntijoiden kuuleminen ja asiakirjan esitettäväksi määrääminen. Katselmus antaa tietoja yrityksen ulkoisista toiminta-edellytyksistä, jolla on aloittamisharkinnassa vain marginaalinen merkitys. Asiantuntijoiden kuuleminen *ex officio* on tarpeen silloin, kun hakijan käyttämien asiantuntijoiden (= tilintarkastajan) asiantuntemus tai riippumattomuus ovat kyseenalaisia.[327] Editiovelvollisuuden avulla tuomioistuin pääsee teoriassa perehtymään sellaisiin yrityksen sisäisiin tietoihin, joita ei ole muutoin sisällytetä ratkaisuaineistoon.[328] Sen käytettävyyttä vähentää ratkaisevasti se, että asiakirjojen yksilöiminen – mitä editiovelvollisuus edellyttää – on vaikeaa. YrSanL:n esitöissä sivuutettu mutta käytännössäkin mahdollinen menettely on pyytää viran puolesta lausunto erityisviranomaiselta, jolla on hallussaan tarvittava asiantuntemus.

> Selvyyden vuoksi korostettakoon, että HakKäsL 9 §:n säännös täydennyskehotuksesta ei sulje pois suoria aineiston hankkimistapoja. Tuomioistuin voi saneerausasiassakin OK 17:8:n nojalla suoraan hankkia itse näyttöä.[329] Kysymykseksi itse asiassa jää, onko tuomioistuimella HakKäsL 9 §:n rajat 'ylittävä' velvollisuus hankkia aineistoa *ex officio*, jos hakemus jouduttaisiin muutoin ratkaisemaan puutteellisen ratkaisuaineiston nojalla. Velvollisuudesta edes laajassa, optimointiperiaatteeseen kytketyssä merkityksessä on syytä puhua vain silloin, kun jo esitetty ratkaisuaineisto tuo esiin yksilöidyn lisäaineiston olemassaolon.
>
> Käytännössä turvaudutaan usein epävirallisiin katsastuksiin ja yhteydenottoihin. Vaikka nämä sääntelemättömät tiedonhankkimiskanavat saattavat olla hyvinkin tehokkaita, niiden käyttäminen on yleisten oikeusperiaatteiden vastaista. Näytön hankkiminen ja todistusharkinta jäävät kontrollointia vaille. Kysymyksessä on yksi tuomarin yksityisten tietojen hyväksikäyttämisen muoto, mihin suhtaudutaan periaatteessa torjuvasti.

---

[326] Säädettävän lain kannalta kyseinen asiantuntijatehtävä olisi tietenkin mahdollista uskoa jollekin olemassaolevalle viranomaiselle.

[327] Tuomioistuimen määräämää asiantuntijaa voitaisiin periaatteessa käyttää myös edellä viitattujen tunnuslukujen laskemiseen. Tuomioistuimella on ilman muuta oikeus tähän; eri asia on, voidaanko lähtökohtaisesta selvitysvelvollisuudesta johtaa näin pitkälle ulottuva "velvollisuus".

[328] Editiovelvollisuuden ja täydennyskehotuksin tapahtuvan tiedonkeruun raja on epämääräinen. Yleistäen se voidaan määritellä siten, että täydennyskehotuksella hakijaa vaaditaan esittämään yksilöimätöntä selvitystä; hakijan asiaksi jää päättää, mitä hän velvollisuuden täyttämiseksi esittää. Selvityksen ei myöskään tarvitse olla asiakirjoihin (jo) sitoutunutta. Editiovelvollisuus taas tarkoittaa ennalta määritellyn, asiakirjoihin esineellistyneen tiedon hankkimista.

[329] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 85.

Onko selvittäjällä velvollisuutta tutkia saneerauksen edellytyksiä?

Eräissä saneerausjärjestelmissä saneerausmenettelyn selvittäjälle uskotaan aineiston kerääminen. Järjestely on luonnollisin, kun alun perin yhtenäinen maksukyvyttömyysmenettely jakaantuu myöhemmin eri vaihtoehtoihin. Yhtenäismenettelyn alussa määrätyn pesänselvittäjän tulee ennen menettelyn lopullista linjautumista (saneeraus/likvidaatiokonkurssi) selvittää, onko yritys saneerauskelpoinen vaiko konkurssikypsä. Käytännössä tämä tapahtuu siten, että pesänselvittäjä tekee tuomioistuimelle ehdotuksen tarkoituksenmukaisimmasta menettelystä. Ehdotuksen nojalla tuomioistuin päättää, mikä menettely aloitetaan.[330]

YrSanL ja KS rakentuvat lähtökohdalle, jonka mukaan saneeraus ja konkurssi ovat itsenäisiä, vaihtoehtoisia menettelyjä. Koska valinta on tehtävä ennen hakemuksen jättämistä, tällaisessa järjestelmässä selvittäjää ei voida käyttää aloittamisharkintaan tarvittavan ratkaisuaineiston keräämiseen. Saneerausmenettelyn aloittamisesta päättäminen – aineiston kerääminen mukaan luettuna – kuuluu yksin tuomioistuimelle. Periaatteessa on mahdollista, että vaihtoehtoistenkin menettelyjen järjestelmässä selvittäjä velvoitetaan seuraamaan, että yritys todella oli saneerauskelpoinen. Esimerkiksi: jos velallisyrityksestä kertynyt aineisto osoittaa, että yritys ei ole saneerauskelpoinen, selvittäjä on velvollinen pyytämään menettelyn keskeyttämistä.[331]

YrSanL on tältä osin epäselvä. Lain 7.2 §:n mukaan menettely voidaan muun muassa selvittäjän vaatimuksesta keskeyttää, jos menettelyn aloittamisen jälkeen havaitaan pykälän 1 momentin tarkoittaman esteperusteen. Kyseinen seikka saattaa olla myös 5-kohdassa tarkoitettu; toisin sanoen on perusteltua syytä olettaa, että saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä. Sanamuoto jättää avoimeksi, onko selvittäjällä keskeyttämisen hakemiseen velvollisuus. Menettelyn keskeyttämisen vaatimista ei mainita lain 8 §:n luettelossa selvittäjän tehtävistä.[332] Sanamuoto ei kuitenkaan estä tulkintaa, että selvittä-

---

[330] Näin Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 102–105, jossa kaavaillaan, että tuomioistuin voisi yksittäistapauksessa antaa pesänhoitajalle tällaisen toimeksiannon.

[331] Tällöin siis menettely keskeytetään ilman, että laaditaan saneerausohjelmaehdotus, joka alistetaan äänestykseen.

[332] Toisaalta YrSanL 8 § asettaa selvittäjälle sekä seurantavelvollisuuden (2-kohta) että velvollisuuden huolehtia velallisyrityksen aikaisemman toiminnan tarkastamisesta (3-kohta). Pykälän 1-kohdan erityisperusteluissa (kohta määrää selvittäjän laatimaan selvityksen velallisen taloudellisesta tilanteesta) erityisperusteluissa viitataan lisäksi siihen, että selvitys on »pohjana muun muassa menettelyn jatkamisedellytysten arvioimiselle.» Perustelulausuma ei kuitenkaan vielä riitä päätelmään, että arviointi olisi nimenomaan selvittäjän asiana. Ks. HE 1992:182 s. 68.

jällä on velvollisuus vaatia keskeyttämistä, jos saneerausohjelman aikaansaaminen tai vahvistaminen alkaa näyttää ilmeisen epätodennäköiseltä.[333] Tulkintaa voidaan perustella sekä tarpeella turhan menettelyn lopettamiseksi että selvittäjän asiantuntijaroolilla. Jos tulkinta hyväksytään, keskeytyshakemuksen laiminlyöntiin liittyy ainakin periaatteessa lain 94 §:n mukainen sanktio, vahingonkorvaus.[334]

> YrSanL ei myöskään sääntele tiedonkulkua selvittäjältä tuomioistuimelle. Raportointia tuomioistuimelle ei vaadita; sen sijaan selvittäjän on annettava velallisyrityksestä laatimansa selvitys tiedoksi velkojille, velalliselle ja velkojatoimikunnalle sekä tiedotettava velkojatoimikunnalle havainnoistaan (YrSanL 11 §).[335] Selvittäjää voidaan tietenkin muun menettelynosallisen käynnistämässä keskeytysasiassa (esim. kun velkoja vaatii menettelyn keskeyttämistä YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan perusteella) kuulla todistelutarkoituksessa (arg. OK 17:61).

5.5. Todistelusta saneerausasiassa

5.5.1. Näyttökynnys ja todistustaakka

Näytön arvioinnin jäsentämisestä

Sekä saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset että sen esteet otetaan huomioon viran puolesta. Käytännössä menettelyosalliset, erityisesti velkojat, usein kiistävät aloittamisedellytykset tai vetoavat esteperusteeseen, lyhyesti sanoen tekevät väitteen. Väitteellä on kaksitahoinen vaikutus. Väite toisaalta kohdentaa, toisaalta taas tehostaa tuomioistuimen tutkintaa. Jälkimmäinen, tehostava vaikutus näkyy selvitysvaatimuksen kohoamisena; saneerausasiasta tulee täyden selvityksen saneerausasia. Ensimmäinen, väitteen kohdistava vaikutus, ilmenee

---

[333] Tätä *Koskelo*kin (Yrityssaneeraus s. 219) mahdollisesti tarkoittaa lausuessaan: »Selvittäjän asema velkojien edun valvojana edellyttää, että hän tilanteen antaessa siihen aihetta myös käyttää tätä oikeuttaan (= YrSanL 7.2 §:n mukaista oikeutta hakea menettelyn keskeyttämistä, minun huomautukseni).»

[334] Kohtuuttoman vastuun välttämiseksi lienee katsottava, että vahingonkorvausvelvollisuus syntyy vain silloin, kun keskeytysperuste on ollut ilmeinen.

[335] Raportointivelvollisuus on jatkuva; lisäksi YrSanL 40.4 §:n erityissäännös oikeuttaa kilpailevan ohjelmanehdotuksen tekemiseen ryhtyneet osalliset saamaan selvittäjältä tietoja, jotka ovat tarpeen esityksen laatimiseksi. Raportointivelvollisuudesta ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 216–219.

näkyy siten, että tuomioistuimen on hakemuksen hyväksyessään (menettely päätetään aloitetaan) otettava yksilöidysti kantaa väitteeseen.[336]

Kun riittävä aineisto on koottu (= selvityskynnys saavutettu), tuomioistuin vertaa ratkaisuaineistosta ilmenevää tosiseikastoa lain määrittämään tosiseikastoon.[337] Näytön arviointi jakaantuu saneerausasioissakin kahteen vaiheeseen, aineiston sisältyvien todisteiden todistusarvon määrittelyyn (jota kutsutaan todistusharkinnaksi) ja sen riittävyyden arviointiin. Riittävyysarvioinnissa ratkaistaan, onko todistusteemoista esitetty riittävä, toisin sanoen näyttövaatimuksen[338] saavuttava näyttö. Jos vastaus on kielteinen, arviointi etenee viimeiseen vaiheeseensa. Tuomioistuin joutuu ottamaan kantaa siihen, kenen vahingoksi epätietoisuus luetaan, toisin sanoen miten todistustaakka määräytyy.

Siirtyminen todistustaakan avulla tehtävään ratkaisuun tapahtuu eri tavoilla riita-asioissa ja hakemusasioissa. Riita-asiassa tuomioistuin etenee, ainakin normaalitapauksessa, vaiheesta toiseen automaattisesti. Asianosainen ei saa tuomioistuimelta ilmoitusta riittävyysarvion tuloksesta eli siitä, riittikö näyttö tässä yksittäistapauksessa. Sen sijaan hakemusasiassa on otettava huomioon HakKäsL 9 §:n täydennyskehotus. HakKäsL 9 §:n täydennyskehotussäännöstöstä seuraa, että todistustaakkasäännökseen turvautuminen on viimesijaista. Ensin tuomioistuimen on yritettävä poistaa epätietoisuus ratkaisuaineistoa laajentamalla; tämä tapahtuu täydennyskehotuksin.[339] Vasta kun täydennyskehotusta on tuloksetta käytetty[340] ja tuomioistuin katsoo, että selvitystä ei myöskään voida hankkia viran puolesta, saneerausasia ratkaistaan todistustaakan avulla.

---

[336] Toisin sanoen väite hylätään. Hylkäämisperustelujen nojalla väitteen esittäjä pystyy arvioimaan, onko hänen syytä turvautua YrSanL 96 §:n mukaiseen muutoksenhakuun.

[337] Näytön arvioinnin problematiikasta ks. *Jonkka*, Todistusharkinnasta s. 20–24.

[338] Riittävyysarviointi edellyttää, että tuomioistuin ennalta määrittelee, mikä on näyttövaatimus. Abstrakti, lainsäätäjän asettama näyttövaatimus on tapana erottaa konkreettisesta, yksittäisessä tapauksessa täsmentyvästä näyttövaatimuksesta. Ks. *Jonkka*, Rikosprosessioikeuden yleisistä opeista s. 94–96.

[339] On huomattava, että näytön arvioinnilla ja täydennyskehotuksella ei sinänsä ole yhteyttä. Vaikka täydennyskehotus laiminlyötäisiinkin, tuomioistuin voi pitää aikaisemmin saatua selvitystä riittävänä. Useimmiten tällöin on kyse näyttökynnyksen alentamisesta. Täydennyskehotuksen epäonnistuminen on nimittäin merkki siitä, että asia on vaikeasti näytettävissä. Tulokseton täydennyskehotus saattaa viitata myös siihen, että tuomioistuin on lähtenyt liiallisesta selvityksen tasosta; toisin sanoen selvityskynnys on ollut liian korkea. Tutkintamenetelmän soveltamisen vaikutuksesta näytön arviointiin ks. myös *Zahle*, Om det juridiske bevis s. 689. Hänen mukaan oikeudellisten todennäköisyysteorioiden soveltaminen kohtaa hankaluuksia jo modifioidun tutkintamenetelmän kyseessä ollessa.

[340] Kehotuksia annetaan, kuten edellä on todettu, periaatteessa vain yksi.

Aloittamisperusteet todistusteemoina

Aloittamisperusteet (kvalifioitu tilanne, maksukyvyttömyys ja uhkaava maksukyvyttömyys) muodostavat erilaisia todistusteemoja. Näyttökynnykseen ei YrSanL:ssa sen enempää kuin sen esitöissäkään oteta kantaa. Tavanomaisten tulkintasääntöjen nojalla päädyttäisiin tällöin siihen, että näyttökynnys määräytyy normaaliin tapaan. Näytön esittämisen hankaluus on tapana kompensoida näyttökynnystä madaltamalla[341], mikä on mahdollista ilman nimenomaista todistusarvosäännöstäkin.[342]

Jos YrSanL:n esitöissä mainittu selvitystarkoitus hyväksytään yhdeksi menettelyn aloittamisperusteeksi, päädytään kysymään, johtaako tämä alkuperäisen näyttökynnyksen laskemiseen.[343] Selvityssaneerauksen hyväksymisestä ei kuitenkaan vielä seuraa, että aloittamisperusteiden näyttökynnys alenisi. Selvitystarkoitukselle voidaan antaa näyttökynnystä alentava vaikutus vain esteharkinnassa, aivan erityisesti ratkaistaessa, onko menettelylle olemassa YrSanL 7.1 §:n 5-kohdan estettä (jatkamiskelpoisuusharkinta). Tulkinta, jonka mukaan hakija voisi kiertää 6 §:n aloittamisharkinnan yksinkertaisesti ilmoittamalla, että hänen hakemallaan menettelyllä pyritään selvittämään velallisen taloudellinen tila ja saneerausmahdollisuudet, on kestämätön.

Uhkaavan maksukyvyttömyyden kohdalla näyttökynnyksen hienosäätö ei ylipäätään näytä tarpeelliselta. Uhkaava maksukyvyttömyys sisältää jo käsitteellisesti tyytymisen alempaan todennäköisyyteen kuin mitä traditionaalinen maksukyvyttömyys edellyttää. Maksukyvyttömyydenkään sisältö ei ole sama kuin perinteisessä konkurssioikeudessa. Tilapäisyysarvion poisjääminen helpottaa olennaisesti todistelua. Alennetut, pelkästään saneerausasioissa sovellettavat todistusarvosäännöt johtavat vaikeasti perusteltaviin eroihin eri menettelyjen välillä. On huomattava, että näyttöongelmia voidaan helpottaa hyväksymällä presumptioita. Tämä tapahtuu laajentamalla maksukyvyttömyysoikeudessa vanhastaan

---

[341] Näyttövaatimus määritellään punnintatekijöiden avulla. Kirjallisuudessa esimerkiksi vahvan sopimuskäytännön vastaisen tahdonvaltaisen säännöksen on katsottu vievän matalaan näyttökynnykseen, joka juuri ylittää 50 prosentin rajan. Ks. *Hemmo–Leppänen*, Tahdonvaltaiset säännökset, sopimuskäytäntö ja näyttövaatimus DL 1993 s. 127.

[342] Saneerausta käsittelevässä kirjallisuudessa on todettu, että on hyvin vaikea sanoa, millä todisteilla teema (saneerauskelpoisuus, saneerauksen edullisuus suhteessa konkurssiin) näytetään käytännössä toteen. »... this emphasises the importance of obtaining a credible independent report which explains in particular why liquidation is not a preferable alternative.» Ks. *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 88.

[343] Hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan, että saneerausmenettelyn keskeisenä tavoitteena on edesauttaa yrityksen taloudellisen tilan ja saneerausmahdollisuuksien selvittämistä. Ks. HE 1992:182 s. 23.

tunnettujen – tosin KS:stä puuttuvien – presumptioiden soveltamisala saneeraukseen.

Asia erikseen on, kenen vahingoksi aloittamisperusteita koskeva epätietoisuus jää. Yleisistä menettelyperiaatteista seuraa, että todistustaakka ('hakemustaakka') on hakijalla. Ellei menettelyn edellytyksistä saada riittävää selvitystä, hakemus hylätään. Saneeraukseen liittyvä yleinen etu ei, sen enempää kuin seurausharkintakaan[344], muuta tätä lähtökohtaa.

> Näytön arvioinnin yleiset riskitekijät aktualisoituvat myös saneerausasioissa. Eräät virheet ovat vältettävissä näytön jäsentelyllä ('struktruoinnilla'). Yksi virhelähde on esteperusteen puuttumisen tulkitseminen osoitukseksi aloittamisperusteesta; toisin sanoen vastanäytön poisjäämisen katsotaan lisäävän päänäytön todistusarvoa.[345] Tämän välttämiseksi on aihetta korostaa aloittamisperusteiden primäärisyyttä. Vasta kun aloittamisperusteen olemassaolo on todettu, esteperusteilla on merkitystä ja tuomioistuin aloittaa ns. esteharkinnan.

Aloittamisperusteiden presumptioluonteesta

YrSanL 7.1 §:n estesäännökset sisältävät käännetyn presumptiovaikutuksen. Tämä tarkoittaa sitä, että menettely aloitetaan, ellei vastasyytä (= esteperuste) osoiteta. Todistustaakka on siis hakijaetuinen, hakemusta ei toisin sanoen voida periaatteessa hylätä sillä perusteella, että hakija ei ole pystynyt osoittamaan esteperusteen puuttumista.[346] YrSanL 6.1 §:n presumptioluonne vaikuttaa myös tuomioistuimen perusteluvelvollisuuteen. Presumptiosäännökset ovat toisaalta normeja siitä, miten todistustaakka jakaantuu osallisten kesken, toisaalta ne velvoittavat tuomioistuinta perustelemaan presumptiosta poikkeamisen. Huomattakoon, että myös YrSanL 7.1 §:n 6-kohta sisältää käännetyn presumption. Ellei kirjanpidon tilaa pystytä selvittämään, menettely aloitetaan.

> Pykälän 6-kohdan presumptiovaikutus kumoutuu, kun kirjanpidon puutteellisuus tai virheellisyys osoitetaan. Tältä varalta kohdassa annetaan vielä vastasyy. Menettely aloitetaan, jos osoitetaan, että kirjanpito on saatettavissa kuntoon. Vastasyy ei ole presumptiivinen; epävarmuus siitä, onko kirjanpito saatettavissa kuntoon, ei koidu saneerauksen hakijan hyväksi. Todistustaakka kirjanpidon kuntoonsaattamisesta on hakijalla, ja jos hän ei pysty osoittamaan vastasyytä, saneeraushakemus hylätään.

---

[344] Seurausharkinnasta erityisesti velkajärjestelyssä ks. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs 1 s. 188.

[345] Ko. vaarasta rikosprosessissa ks. *Diesen*, Utevarohandläggning och bevisprövning s. 439.

[346] Hylkääminen tulee siis perustaa siihen, että esteperusteen olemassaolosta on saatu riittävä selvitys.

YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan esteperusteen käännetty presumptiovaikutus on kyseenalaistettavissa, mikä johtuu siitä, että kyseinen esteperuste (korjauskelvottomuus) ja vastaava aloittamisperuste (maksukyvyttömyys) kietoutuvat yhteen. Sanamuodoltaan 1-kohta on ilmeinen käännetty presumptio. Hakijan ei siis periaatteessa tarvitsisi osoittaa, että maksukyvyttömyys on poistettavissa. Todistusoikeudellisen ongelman luo se, että konkurssioikeudellisessa maksukyvyttömyys-tosiseikastossa on sisäänrakennettuna vaatimus tilan pysyvyydestä, korjaantumattomuudesta. Näin hakija osoittamalla aloittamisperusteen esittää myös näyttöä esteperusteesta. Jotta hakemusta ei hylättäisi, hakijan on pakko esittää vastanäyttöä omaa (pää)näyttöään vastaan. Osaratkaisu tähän paradoksiin on muodostaa neutraali maksukyvyttömyyskäsite saneerausmenettelyä varten. Käsite ei sisällä vaatimusta tilan pysyvyydestä, jolloin maksukyvyttömyysnäytöllä ei ole todistusarvoa sen suhteen, onko maksukyvyttömyys poistettavissa.

Ongelmallinen YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan esteperuste, maksukyvyttömyyden korjauskelvottomuus, on looginen vain silloin, kun kysymys on varsinaisesta ('klassisesta') uudelleenjärjestelystä. Muista saneerausvaihtoehdoista realisaatiosaneerauksessa kriteeri on järjetön, jos realisaatio tapahtuu esinekokonaisuuksin. Kriteerihän edellyttää maksukykyisyyttä uudelta omistajalta! Osakekannan myynnissä maksukykyisyys voidaan liittää yritykseen. Osittaisessa uudelleenjärjestelyssä kriteeri tarkoittanee entisen omistajakunnan omistukseen jäävän ydinyrityksen maksukykyisyyttä. Olennaisesti yksinkertaisempi vaihtoehto on kytkeä maksukyvyttömyyden korjaantuminen osaksi jatkamiskelpoisuutta. Jatkamiskelpoinen yritys on määritelmänkin mukaan maksukykyinen[347], joten YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan esteperuste sisältyy itse asiassa jo 5-kohdan primääriin esteperusteeseen.

Vastaavia ongelmia liittyy myös YrSanL 7.1 §:n 5-kohtaan eli jatkamiskelpoisuuteen. Käännetty presumptio toimii saneerausta suosivasti vain, jos jatkamiskelpoisuudesta ei esitetä joko lainkaan näyttöä tai näyttö on myönteistä. Yleensä velallishakija esittää hakemuksessaan tai sen liitteissä (erityisesti tilintarkastajan lausunnossa) selvitystä paitsi yrityksen nykyisestä tilasta (= aloittamisedellytyksistä) myös yrityksen jatkamiskelpoisuudesta. Jos näyttövaatimus on hyvin alhainen – matalakin todennäköisyys todistusteemasta eli jatkamiskelvottomuudesta riittää – varovainen tai varauksellinen lausunto konkretisoi esteperusteen.

Esteperusteiden käänteisen presumptioluonteen takia on perusteltua puhua hakijan todistuksellisesta »saneerausedusta». Vastapuolelle etu konkretisoituu

[347] Yrityksethän, jotka eivät täytä tätä reunaehtoa, häviävät likvidaatiokonkurssien seurauksena yritysvarannosta.

käännettynä todistustaakkana. Vastapuolen tehtäväksi jää osoittaa, että haetulle menettelylle on este. Todistustaakka suosii saneerausta hakevaa velallista. Suosiminen on tosiasiallisesti hyvin vahvaa, sillä menettelyä vastustavalla velkojalla ei ole pääsyä yrityksen sisäisiin tietoihin. Velkojan on hyvin vaikea esittää selvitystä yrityksen jatkamiskelvottomuudesta.

> Säädettävän lain kannalta kannattaisi harkita jatkamiskelpoisuuden siirtämistä esteperusteista aloittamisperusteisiin. Jos näyttövaatimus alennettaisiin matalaan todennäköisyyteen[348], nykyinen saneerausmyönteinen linja ei paljoakaan muuttuisi. Muutoksen jälkeen aloittamis- ja esteperusteiden tulkinta helpottuisi olennaisesti. Samalla hakija joutuisi esittämään jotain selvitystä jatkamiskelpoisuudesta, mitä häneltä nyt ei periaatteessa – mutta kylläkin käytännössä – vaadita. Selvyyden vuoksi YrSanL 7.2 §:n viimeinen virke voitaisiin siirtää 6 §:n yhteyteen. Toinen muutos, YrSanL 7 §:n 1-kohdan esteperusteen poistaminen, ei vaadi välttämättä muita toimia kuin kohdan kumoamisen.

5.5.2. Esteperusteiden näyttökynnyksen määräämisestä

Esteperusteet itsenäisinä todistusteemoina

Kukin esteperuste muodostaa todistusteeman, mistä syystä tuomioistuin joutuu jokaisen konkretisoituneen esteperusteen kohdalla harkitsemaan, onko siitä saatu näyttövaatimuksen täyttävä näyttö. YrSanL 7.1 §:ssä esteperusteiden näyttövaatimukset ilmaistaan eri tavoin. Momentin 6-kohta, puutteellinen tai virheellinen kirjanpito, on esteperusteista ainoa, joka on sidottu tavanomaiseen näyttökynnykseen. Muiden esteperusteiden kohdalla näyttökynnys määritellään ilmaisuilla »on todennäköistä olettaa» ja »on perusteltua syytä olettaa».[349]

YrSanL 7 §:n 6-kohdan esteperusteen soveltaminen edellyttää täyttä näyttöä kirjanpidon olennaisesta puutteellisuudesta tai virheellisyydestä.[350] Sama näyt-

---

[348] Kun samalla epälooginen viittaus saneerausohjelman aikaansaamiseen poistettaisiin, YrSanL 6 § saisi siis sanamuodon: »--- ja 4) on syytä olettaa, että saneerausohjelman vahvistamiselle ja toteutumiselle on edellytyksiä.» Korkeampi, muiden aloittamisperusteiden kanssa yhteismitallisempi näyttökynnys saataisiin aikaan vaihtamalla ilmaus »on syytä olettaa» ilmaukseksi »on todennäköistä».

[349] Kirjoitetun lain ilmaisevat näyttövaatimukset luokitellaan positiivisesti semanttisiksi. Ks. *Diesen* mt. s. 507. Tällainen ilmaisu käyttää hyväkseen yleiskielen vivahteita. Näytön arvioinnissa »kopplar man således ihop de förefintliga bevisen för det slutliga bevistemat med *en slutsats* om temats sannolika existens typ.»

[350] Tässäkin tapauksessa tulokseen voidaan vaikuttaa materiaalisen tunnusmerkistön kautta, vaikka näyttövaatimus pidettäisiinkin teoriassa samana. Soveltamisalaa kaventamalla (esim.

tövaatimus koskee kohdassa ilmoitettua vastasyytä. Kirjanpidon korjauskelpoisuudestakin vaaditaan periaatteessa täysi selvitys. Todennäköistä on, että käytännössä näyttökynnystä lasketaan yksittäistapauksessa, jotta asiallisesti yhdentekevä kirjanpito ei estäisi ennusteeltaan hyvää saneerausta.

Vaikka näyttökynnysten sisältö jää esitöissä avoimeksi, ilmaisu »on todennäköistä» viittaa todennäköisyysporrastuksen vakioasteikon[351] toiseksi alimpaan todennäköisyyden asteeseen. Porrastus on tosin laadittu siviiliprosessia ajatellen. Porrastuksen asteikossa todennäköisyys tarkoittaa sitä, että tietty asiantila on todennäköisempi kuin sen vastakohta. Pienikin todennäköisyyden 'ylijäämä' riittää; jo 50,1 prosentin todennäköisyys täyttää näyttövaatimuksen.[352]

Näyttökynnyksen tasoa »on perusteltua syytä» ei siviiliprosessuaalinen todennäköisyysporrastus sisällä. Kielellisesti ilmaus viittaa esitutkinta- ja pakkokeinolakien käyttämään todennäköisyysasteikkoon. Asteikossa erotetaan »on syytä olettaa», »todennäköisin syin epäilty» – tämä aste vastaa siviiliprosessuaalisen asteikon kohtaa »todennäköinen»[353] – ja »erittäin painavin syin voidaan olettaa». Viimeinen aste on korkeampi kuin pelkkä »todennäköinen». Kielellisesti tulkiten näyttäisi siltä, että YrSanL 7.1 §:n sisältämä näyttövaatimus »on perusteltua syytä olettaa» sijoittuisi kahden viimeksimainitun väliin. Se sisältäisi siis korkeamman näyttökynnyksen kuin »on todennäköistä olettaa» vaatimatta kuitenkaan »näytettyyn» (= normaalitasoon) kohoavaa todennäköisyyttä. Näyttövaatimus »on perusteltua syytä olettaa» sijoittuisi alustavasti alueelle, jolla vallitsee 60–70 prosentin todennäköisyys.

Alemman, »on todennäköistä»- vaatimuksen piiriin kuuluvat 1–3 kohdat, korkeamman »on perusteltua syytä»-vaatimuksen alaan taas 4–5 kohdat. YrSanL 7.1 §:n 2–3 kohtien esteperusteet ovat tosin tulkinnallisesti epäselviä. Kun (tai jos) epäselvyys saadaan tulkinnalla häivytetyksi, niiden muodostamia todistusteemoja ei voitane pitää erityisen hankalina. Tyytyminen matalaan näyttökynnykseen on tavallaan ristiriidassa saneerauksen aloittamista suosivan tendenssin kanssa, joka muutoin ilmenee aloittamisen sääntelyssä selvänä. Käännetyn presumption syrjäyttävä näyttökynnys ylitetään helposti jo hakemusaineiston perusteella. Velallisen jättämä hakemus voidaan hylätä, vaikka kukaan velko-

---

hyvin ankaralla olennaisuus- tai virheellisyystulkinnalla) suositaan saneerausta, soveltamisalaa laajentamalla taas aloittamiskynnystä nostetaan.

[351] Asteikosta ks. esim. *Ekelöf–Boman*, Rättegång IV s. 56 ja 140. Korkein näyttövaatimus on »ilmeinen»/'uppenbart», matalin »oletettava»/'antagligt'. Väliin sijoittuvat ankaruusjärjestyksessä »näytetty»/'styrkt' – joka on siis säännönmukainen näyttökynnys – sekä »todennäköinen»/'sannolikt'.

[352] *Jonkka*, Syytekynnys s. 117–119.

[353] *Jonkka* mt. s. 126–127.

jista ei kiinnitä huomiota kyseiseen esteperusteeseen. Lainkäytön yhtenäisyyden kannalta tuomioistuimen on syytä noudattaa varovaisuutta toisaalta selvitysvaatimuksen määrittelyssä ja toisaalta esteperusteista saadun näytön arvioinnissa.[354]

Momentin 4–5 kohtien esteperusteet, menettelyn väärinkäyttö ja jatkamiskelvottomuus, edellyttävät suhteellisen vahvaa näyttöä. Koska kummastakin seikasta on vaikea esittää selvitystä, käännetty presumptio suosii saneerauksen aloittamista eli hakijaa. Jatkamiskelpoisuuden kohdalla presumptio vastaa hyvin tavoitteenasettelua. Ratkaisu siitä, onko yritys saneerattavissa, on syytä lykätä myöhempään menettelyn vaiheeseen (vaiheittaisen tutkinnan periaate).

Todistusteemoiltaan esteperusteet ovat niin erilaiset, että sovellettu näyttövaatimus tosiasiallisesti ei voi olla sama. Jatkamiskelvottomuus on prognoosityyppinen todistusteema eli ennuste[355], väärinkäyttö taas perinteinen historiallinen teema. Myös teemojen kytkentä muihin teemoihin vaihtelee. Väärinkäyttö on irrallinen teema, kun taas jatkamiskelpoisuus on aksessoorinen teema. Jatkamiskelpoisuus ja maksukyvyttömyys liittyvät paljolti samaan tosiseikkaan (tai tosiseikastoon), joten aloittamisedellytyksistä saatava aineisto antaa sivutuotteena näyttöä myös jatkamiskelpoisuudesta.[356]

Alkuperäistodennäköisyyden merkityksestä

Esteperusteen muodostamissa todistusteemoissa voidaan määritellä myös erilainen – tosin heikoksi jäävä – alkuperäistodennäköisyys. Alkuperäistodennäköisyys puhuu jatkamiskelpoisuutta vastaan. Jos yritys on jatkamiskelpoinen (= saneerauskelpoinen), voidaan kysyä, miksi liiketaloudellisesti elinkelpoista yritystä ei ole jo aikaisemmin vapaamuotoisesti uudelleenjärjestetty. Liiketaloudellisen saneerauksen laiminlyöminen tai (erityisesti) sen epäonnistuminen puhuu siis saneerausmenettelyn aloittamista vastaan. Väite saattaa, ainakin jos aloittamis-

---

[354] Tietenkin lainsäätäjän (oletetun) tarkoituksen mukaiseen tulokseen päästään "huolehtimalla" tulkinnalla sillä, että esteperusteen tosiseikasto rajautuu mahdollisimman kapea-alaiseksi ja harvoin sovellettavaksi.

[355] Tällöin teeman ja todisteen välinen todistussuhde on eräässä mielessä vääristynyt. Suhde on kausaalinen mutta normaaliin verrattuna käännetty (todiste on tavallaan teeman »syy»), mikä on todistusoikeuden yleisten oppien mukaan kylläkin täysin mahdollista. Ks. *Klami–Sorvettula–Hatakka*, Evidentiary value JFT 1989 s. 29.

[356] Sen sijaan kvalifioiduissa hakemuksissa vastapuoli joutuu lähtemään tyhjästä. Hänen on ensin saatava esteperuste konkretisoitumaan – jotta tutkinta ulotetaan ko. perusteeseen – ja sitten hankittava todennäköisyysasteen ylittävä näyttö yrityksen jatkamiskelvottomuudesta. Ilman yrityksen sisäisiä tietoja riitauttaminen on epäonnistumaan tuomittu.

edellytyksistä saatu selvitys on epäedullista, pakottaa hakijan esittämään selvitystä (tai ainakin selittämään) liiketaloudellisen saneerauksen epäonnistumisen syistä. Sen sijaan väärinkäyttämisen kohdalla alkuperäistodennäköisyys lienee lähinnä se, että väärinkäyttämisestä ei ole kysymys. Todellista näyttökynnystä vastaisi jatkamiskelpoisuuden kohdalla ilmeisesti paremmin aste »on todennäköistä olettaa». Ja kun huomioon otetaan vielä väärinkäyttöteeman irrallisuus, lopputulos sen kohdalla on suurin piirtein sama kuin, jos 4-kohta vaatisi »erittäin todennäköisiä syitä».

> Yleensä näyttökynnys on määritelty positiivisesti niissä saneerausjärjestelmissä, joihin sisältyy materiaalinen aloittamisharkinta. Useimmissa järjestelmissähän tällaista harkintaa ei tapahdu. Norjan oikeudessa hakemus velkajärjestelystä hylätään, jos tuomioistuin »finner det usannsynlig at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord.»[357] Englannin oikeudessa toimitsijahallinnon edellytysten osoittaminen on katsottu hakijan asiaksi ('petitioner's burden of proof'). Ratkaisussa *Re Consumer and Industrial Press Ltd* (1988) katsottiin, että todennäköisyyden ilmoitetun tavoitteen saavuttamisesta tuli olla yli 0.5.[358]
>
> Myöhemmissä vuoden 1989 ratkaisuissa *Re Harris Simons Construction* ja *Re Primlaks (U.K.) Ltd* näyttökynnystä laskettiin. Vaatimusta uudelleenjärjestelyn onnistumisen todennäköisyydestä pidettiin liian raskaana hakijalle. Lievennetyksi näyttövaatimukseksi tuli, että tavoitteeseen pääsemiseen tuli olla reaalinen mahdollisuus ('a real prospect'). Uutta näyttökynnystä on pidetty kirjallisuudessa oikeaan osuneena.[359] Heikoksi luonnehdittua näyttöstandardia perusteltiin siten, että se »avoids reducing the balancing exercise to one of mathematical gymnastics.» Samaa ajattelua on sovellettu kotimaisessakin oikeuskäytännössä. Helsingin hovioikeuden tuomion 17.9.1993[360] tarkoittamassa saneerausasiassa menettely aloitettiin velallisen hakemuksesta perusteluin, että »ei ole pois suljettavissa sitä mahdollisuutta, että velallisen toiminta olisi saneerausmenettelyn turvin jatkamiskelpoista ja tervehdytettävissä.»

---

[357] Lähemmin ks. *Huser*, Gjeldsforhandling og konkurs I s. 188.

[358] *Bailey–Groves–Smith*, Corporate Insolvency s. 94. Samassa jutussa otettiin kantaa myös siihen, mitä todennäköisyyttä vaadittiin toimitsijahallinnon edullisuudesta suhteessa likvidaatiokonkurssiin. Tulokseksi tuli, että saneerausvaihtoehdossa oli – toisin kuin konkurssissa – »some hope for the preferential and unsecured creditors.» Vertailussa painava tekijä on se, että toimitsijahallinnon kestoaika on lyhyt ja että likvidaatiovaihtoehto on jopa tapauksessa avoin, vaikka saneeraus osoittautuisikin toivottomaksi.

[359] *Goode*, Principles of Corporate Insolvency Law s. 115.

[360] N.o 4049 (Asian numero S 93/2154).

5.6. Tuomioistuimen harkintavallasta

5.6.1. Saneerausmenettelyn aloittamisen harkinnanvaraisuudesta

YrSanL 6 § on sanamuodoltaan fakultatiivinen, sen mukaan menettely »voidaan» aloittaa, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät.[361] Lain 7.1 §:n estesäännökset ovat taas ymmärrettävissä pakottaviksi. Pykälän 1 momentin mukaan menettelyä ei »voida» aloittaa tietyissä tilanteissa.[362] Saman pykälän 2 momentin mukaan keskeytysperuste saa aikaan sen, että menettely »voidaan» keskeyttää. YrSanL 6 § ja 7.2 § viittaavat tuomioistuimella olevaan harkintavaltaan, 7.1 § puolestaan antaa kuvan, että harkintavaltaa ei ole. Sanamuodonmukainen tulkinta herättää ongelman, ovatko YrSanL 7.1 §:n luettelo esteperusteista tyhjentävä. Kysymys konkretisoituu yleensä muodossa, voiko tuomioistuin yksittäisessä saneerausasiassa kieltäytyä menettelyn aloittamisesta (= hylätä hakemuksen), vaikka menettelyn aloittamisedellytykset täyttyvät eikä laissa säädettyä esteperustetta ole. Kannattaa panna merkille, että monissa saneerausjärjestelmissä tuomioistuimelle on joko nimenomaisesti annettu harkintavalta (Englanti) tai tällainen harkintavaltaa on luotu tulkinnoilla.[363]

> Esimerkki jälkimmäisestä trendistä on YrSanL:n esikuvana pidetty Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun menettely. Vuoden 1898 konkurssilaki, Bankruptcy Act, vaati, että saneeraushakemus tuli jättää »hyvässä uskossa» ('good faith'). Kongressi poisti vaatimuksen vuoden 1978 Bankruptcy Code'n saneerausmenettelystä; vaatimusta ei mainita aloittamisedellytyksissä eikä sen vastakohtaa estesäännöksissä. Tuomioistuimet ovat kuitenkin tulkinneet 11 lukua ikäänkuin vanha vaatimus »hyvästä uskosta» olisi edelleen voimassa.[364] Samalla on herännyt kysymys siitä, mistä tosiseikoista hyvä usko tai sen puuttuminen voidaan päätellä.[365]

---

[361] Tällainen ns. dualistinen sääntelytyyppi on käytössä julkisen hallinnon lainsäädännössä. Tyypissä tietyn toimen (esim. maksuvapautuksen) edellytykset ratkaistaan oikeusharkinnalla, mutta pääasian ratkaisu jää tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan. Sääntelyn kritiikistä ks. *Laakso*, Oikeudellisesta sääntelystä ja päätöksenteosta s. 219–224.

[362] Vaikka verbi on siis sama ('voida'), sen merkitys kieltolauseessa muuttuu. »Ei ... voida» tarkoittaa nimittäin sitä, että menettelyä ei saa aloittaa.

[363] Syitä tähän ei ole eritelty. Erehtymisen vaara on kuitenkin pieni oletettaessa, että ainakin osasyynä on ollut sidotun aloittamisharkinnan monimutkaisuus ja todisteluun liittyvät vaikeudet.

[364] Keskeisessä ennakkopäätöksessä *In re Northwest Recreational Activities, Inc.* kantaa perusteltiin seuraavasti: »... is merged into the power of the court to protect its jurisdictional integrity from schemes of improper petitioners seeking to circumvent jurisdictional restrictions and from petitioners with demonstrable frivolous purposes absent any economic reality.» Ratkaisun yksilöintitiedoista ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 58–59.

[365] Oikeuskäytäntö on kiinnittänyt huomiota kolmeen indiisioon: hakijana oleva velallis-

Aloittamisperusteita koskeva valmisteluaineisto ei ota selvää kantaa ehdottomuuteen tai harkinnanvaraisuuteen. Hallituksen esityksessä käytetään johdonmukaisesti konditionaalia, mikä kätkee alleen mahdollisen kannanoton. Lain 6 ja 7 §:ien erityisperustelut eivät muodosta tässä suhteessa poikkeusta. Lainsäätäjän sananvalinnalle lakitekstissä sinänsä voidaan tuskin antaa ratkaisevaa merkitystä. Menettelylainsäädännössä käytetään tunnetusti harkinnanvaraisuuteen viittaavia ilmaisuja »voi» tai »saa» niissäkin tapauksissa, joissa säännös on tarkoitettu pakottavaksi.[366] Sääntelyn tiheys puhuu lainkäyttäjälle jäävää harkintavaltaa vastaan. Aloittamis- ja esteperusteet on määritelty yksityiskohtaisesti, mikä olisi turhaa, jos tuomioistuin kuitenkin saisi käyttää harkintaansa. Tulkinnan lähtökohtana täytyy siis olla legaliteettiperiaatteen mukainen sääntösidonnaisuus.[367] Ongelmaksi tarkentuu näin kysymys, liittyykö saneerausmenettelyyn niin poikkeuksellisia piirteitä, että ne oikeuttavat syrjäyttämään tämän luonnollisen lähtökohdan.

> Asia erikseen on tuomioistuimen piilevä harkintavalta. Aloittamisperusteet ja esteperusteet ovat niin väljiä, että tuomioistuin pystyy tarkoituksenmukaisuusharkintaan lakisidonnaisuudenkin puitteissa. Erityisesti 2-kohdan aloittamisperuste ja 5-kohdan esteperuste tarjoavat mahdollisuuksia aloittamiskynnyksen 'säätöön'. Todellisten ratkaisuperusteiden kätkeminen fasadiperusteluihin on tietenkin periaatteessa tuomittavaa.

5.6.2. Esteperusteiden ehdottomuudesta

Menettelyn aloittaminen osoitetusta esteperusteesta huolimatta on helpommin hyväksyttävissä kuin aloittamisperusteiden harkinnanvaraisuus. Esteperusteilla pyritään estämään epärealististen hakemusten nojalla käynnistettävä menettely, joka ei johda tavoitteisiin. Esteperusteet ovat (käännettyjä) presumptioita; tietty

---

yhtiö on rahoituksellisesti vahva, hakemus tehdään heti kun yrityksen omaisuutta on siirretty liiketoiminnan jatkajalle, ja hakemus jätetään viime hetkellä ennen velkojien perimistoimia. Ks. *Epstein–Nickles–White* mt. s. 59. Intressiharkinnassa sääntönä kuitenkin on, että vääriinkään motiiveihin tukeutuvaa hakemusta ei saa hylätä, jos on kaukainen mahdollisuus, että uudelleenjärjestely johtaa yrityksen rehabilititaatioon.

[366] Todettakoon, että tällaista kielenkäyttöä on pidetty erityisen epäonnistuneena puhuttaessa tuomioistuimen tehtävistä. Ks. *Ekelöf–Boman*, Rättegång I s. 46. Sen sijaan menettelyosallisesta käytettynä ilmaisu on varsin osuva. Se viittaa osallisen vapaaseen harkintaan jäävään toimintaan eli oikeudelliseen toimimisvälttämättömyyteen, jos osallinen haluaa saavuttaa tietyn asiantilan.

[367] Tällöin voidaan sanoa, että velallisella on oikeus saada tietyyn tulokseen johtava menettely käynnistetyksi. Norjan velkajärjestelylain kannalta ks. *Graver*, Gjeldsordningsloven s. 17 verr. 79. »Skyldnerens krav på en gjeldsordning er således prinsipielt sett et rent rettskrav, og ikke et krav som er avhendig av kreditorenes samtykke eller rettens frie skjønn.»

presumoiva tosiseikka luo olettaman siitä, että saneerausmenettelyn tavoite jää saavuttamatta. Tästä syystä on ajateltavissa, että yksittäistapauksessa saatu positiivinen selvitys[368] hakemuksen realistisuudesta kumoaa esteperusteen vaikutuksen.[369] Toinen ongelma on näin ensimmäisen peilikuva. Voidaan kysyä, ovatko esteperusteet ehdottomia – toisin sanoen voiko tuomioistuin aloittaa menettelyn, vaikka esteperuste on näytetty. Esimerkiksi: velallisen hakemusta vastustanut velkoja on osoittanut, että velallisyrityksen kirjanpito on virheellinen *eikä* vastasyystä ole saatu näyttöä. Kyseisessä yksittäistapauksessa saneeraus olisi kuitenkin toteutettavissa ilman kirjanpitoakin.[370]

Edellytykset täyttävän hakemuksen hylkääminen ilman säädännäistä esteperustetta aktualisoituu lähinnä silloin, kun tuomioistuin on vakuuttunut saneeraushakemuksen epärealistisuudesta (ja näin menettelyn hyödyttömyydestä), vaikka yksikään säädännäinen esteperuste ei täyty. Hakemuksen hylätessään tuomioistuin tavallaan toteuttaa lainsäätäjän saneeraukselle asettamia tavoitteita. Esityöt eivät kuitenkaan anna tukea käsitykselle esteperusteiden esimerkinomaisuudesta, pikemminkin esteperusteet näyttävät tarkoitetun tyhjentäviksi. Voidaan myös huomauttaa, että esteperusteiden käyttäminen sellaisinaan keskeytysperusteina puoltaa tulkintaa esteperusteiden tyhjentävyydestä. Järjestelmä, jossa tuomioistuin voisi vapaata harkintaansa käyttäen milloin tahansa keskeyttää menettelyn, on ristiriidassa legaliteettiperiaatteen kanssa.

> Hakemuksen hylkäämistä saatetaan tietenkin perustella syillä, joilla ei ole yhteyttä saneerauksen tavoitteisiin. Esimerkiksi: tuomioistuin haluaa estää saneerausmenettelyn, koska saneerattava yritys hankkii sen myötä kohtuuttomia kilpailuetuja markkinoilla. Tällaiset saneerauslainsäädännölle 'vieraat' tavoitteet ovat sivuutettavissa; niiden soveltamisen lainvastaisuus on ilmeinen. Koska YrSanL ei hyväksy tällaisia perusteita hakemuksen hylkäämiselle[371], tuomioistuin ei voi niitä – lähtökohtaista legaliteettiperiaatetta loukkaamatta – ottaa huomioon.

---

[368] Kysymys, mikä on positiivinen selvitys, sivuutetaan. Käytännössä esimerkiksi kvalifioitu hakemus sinänsä voitaneen tulkita positiiviseksi selvitykseksi eli näytöksi siitä, että menettelyn tavoite on yksittäistapauksessa saavutettavissa.

[369] Ainakin reaaliset argumentit puoltavat näkemystä, jonka mukaan menettely voidaan esteperusteesta huolimatta aloittaa, jos tavoite on varmuudella tai suurella todennäköisyydellä saavutettavissa.

[370] Esimerkiksi realisaatiosaneerauksen voidaan ajatella olevan melko riippumaton kirjanpidon luotettavuudesta. Myös muissa saneerauksen vaihtoehdoissa tarvittavaa tietoa voidaan saadaa aikaisemmin tehdystä yritystutkimuksesta tai yrityksen sisäisestä laskentatoimesta.

[371] Eri asia on, missä määrin tällaiset tavoitteet ovat säädettävän lain kannalta mielekkäitä.

6. SANEERAUSMENETTELYN ALOITTAMISTA ARVIOIDAAN UUDELLEEN

6.1. Menettelyn keskeyttäminen menettelyosallisen vaatimuksesta

6.1.1. Keskeyttämisperusteiden tulkinta

Laaja keskeyttämisvalta kompensoi matalaa aloittamiskynnystä

YrSanL 7.2 § säätää saneerausmenettelyn keskeyttämisestä. Menettely saadaan keskeyttää, jos »menettelyn aloittamisen jälkeen käy ilmi 1 momentissa tarkoitettu seikka.» Esteperusteet toimivat siis samalla keskeytysperusteina.[1] Täydellisestä vastaavuudesta on yksi poikkeus, sillä pykälän 1 momentin 1-kohdassa tarkoitettu tosiseikasto, korjauskelvoton maksukyvyttömyys, ei kuitenkaan estä menettelyn jatkamista, jos on todennäköistä, että yrityksen varallisuus tai olennainen osa siitä voidaan luovuttaa tämän lain mukaisessa järjestyksessä yhtenä kokonaisuutena (YrSanL 7.2 § *i.f.*).

Laaja valta menettelyn keskeyttämiseen on aiheellinen saneerausjärjestelmässä, jossa aloittamispäätös tehdään vajavaisen tiedon pohjalta. Keskeyttäminen palvelee suppeatutkintaisen aloittamisharkinnan ja siitä johtuvan alhaisen aloittamiskynnyksen korrelaattina.[2] Tästä seuraa, että mitä enemmän aloittamiskynnyksestä joustetaan, sitä tehokkaampaa keskeytyssäännösten soveltamisen tulee olla. Lähtökohta vaikuttaa sekä keskeytysmenettelyyn että keskeytysperusteiden tulkintaan. Menettelyn, jota seuraten saneerauksen keskeyttämisestä päätetään, on oltava virallistoimintoista; toinen asia on, että YrSanL ei tätä periaatetta aina seuraa. Myöskään keskeytysperusteiden (so. säännöksen, jossa ilmoitetaan kes-

---

[1] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 241.

[2] Kytkennästä ks. Erster bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 164–165. Keskeyttäminen on tavallaan järjestelmän vastaista, sillä annetun ratkaisun lopullisuutta (the principle of repose) on pidetty merkittävänä prosessuaalisena etuna. Ks. *Bayles*, Principles of Law s.33.

keytysperusteen konstruoiva tosiseikasto) tulkinnan ei tarvitse olla samassa määrin saneerausmyönteistä kuin aloittamisharkinnassa. Todistuksellisesta »saneerausedusta» saadaan toisin sanoen luopua. Saneerausmenettelyn edettyä sen tavoitteiden saavuttamisesta (= viime kädessä velallisyrityksen jatkamiskelpoisuudesta) voidaan edellyttää positiivista näyttöä.

> Saneerauskäytännössä menettelyn keskeyttäminen ei ole kovinkaan tavallista. Vuonna 1993 käsiteltiin alioikeuksissa lähes 600 saneeraushakemusta. Menettely keskeytettiin muusta syystä kuin velallisen konkurssin takia 15 kertaa – sattumalta myös konkurssi toimi keskeytysperusteena 15 tapauksessa! Vain yksi menettely keskeytettiin sillä perusteella, että ohjelmaehdotusta ei jätetty määräajassa.[3]

YrSanL 7.2 § ei edellytä, että keskeytysperusteen tulee konkretisoitua vasta menettelyn aikana eli aloittamispäätöksen jälkeen.[4] Menettely voidaan keskeyttää myös perusteella, joka oli olemassa jo menettelyä aloitettaessa. YrSanL 7.2 § sallii siis aloittamispäätöksen rajoittamattoman uudelleentutkinnan. On huomattava, että poikkeusta ei myöskään muodosta tapaus, jossa legaalisen esteperusteen muodostava tosiseikasto on asiallisesti tutkittu aloittamisharkinnassa. (Käytännössä esteperuste tutkitaan ja ratkaistaan nimenomaisesti yleensä vain, kun siitä tehdään väite.) Koska prekluusioon verrattavaa oikeudenmenetystä ei tapahdu, sama väite voidaan uudistaa keskeytysvaatimuksena, vaikka tosiseikastosta ei ole saatu uutta näyttöä. Tehokkaan tosiasiallisen rajoitteen väitteen toistamiselle tuo tosin se psykologinen seikka, että tuomioistuin ei hevin muuta aikaisempaa ratkaisuaan, ellei uutta selvitystä esitetä.

Kannattaa panna merkille, että menettelyä ei voida keskeyttää sillä perusteella, että hakijalla ei ole ollut YrSanL 5 §:n mukaista oikeutta vireillepanoon tai että YrSanL 6 §:n määräämä aloittamisedellytys on puuttunut. Kyseisiin puutteisiin on vedottava hakemalla 30 päivän määräajassa muutosta hovioikeudessa (YrSanL 96 § verr. OK 25:12).[5] Tältä osin aloittamispäätökseen liittyy normaa-

---

[3] Konkurssitiedote 2/1994 tilastotaulu 13.

[4] Vrt. *Liukkonen* DL 1994 s. 63. Ks. mt. s. 56, jossa esitetty tulkintasuositus on ainakin näennäisesti ristiriitainen. Kanta, jonka mukaan estetosiseikan tulee olla syntynyt aloittamisen jälkeen, ei keskeytyssäännöstön ration valossa ole mielestäni perusteltavissa.

[5] Saneerausasiassakin ylimääräinen muutoksenhaku on mahdollinen. Olennainen menettelyvirhe (esim. YrSanL 70 §:n kuulemisen totaalinen laiminlyönti) aloittamisharkinnassa oikeuttaa kanteluun, materiaalisesti väärä lain soveltaminen (esim. uhkaavalle maksukyvyttömyydelle annettu liian väljä sisältö) taas mahdollistaa lainvoiman saaneen tuomion purkamisen. Konkurssiinasettamispäätöksen purkamisesta ks. *Lager*, Tuomionpurun edellytyksistä siviili- ja hallintoprosessissa s. 83, purkamisen oikeusvaikutuksista tältä osin ks. *Cars*, Om resning i rättegångsmål s. 259 alaviite 30. – Ylimääräiseen muutoksenhakuun ei tässä tutkimuksessa lähemmin syvennytä.

li oikeusvoimavaikutus, joka estää lainvoimaisesti todetun asiantilan myöhemmän riitauttamisen. Sen sijaan esteperusteiden kohdalla YrSanL 7.2 § kumoaa lähtökohtaisesti aloittamispäätöksen oikeusvoiman.

> Aloittamisperusteiden ja esteperusteiden erillään pitäminen ei täysin onnistu, sillä perimmältään yksi ja sama tosiseikasto, maksukyvyttömyys, on sekä aloittamisen edellytys että este. Tosin teoriassa ongelmia ei synny. Keskeytysperusteen konstituoi alun perin korjauskelpoisen maksukyvyttömyyden muuttuminen menettelyn aikana korjauskelvottomaksi. Maksukyvyttömyyden olemassaoloa sinänsä ei voida enää riitauttaa, mutta keskeytystä vaativa menettelyosallinen saa vedota siihen, että maksukyvyttömyys on joko alun perin ollut tai menettelyn kuluessa muuttunut korjauskelvottomaksi.

Menettelyn keskeyttäminen ja menettelyn lakkaaminen

Menettelyn keskeytyksen ja menettelyn muun lakkaamisen välinen suhde jää epäselväksi. Laissa on lähdetty siitä, että menettelyn säännönmukainen päättymistapa on saneerausohjelman vahvistaminen (yleissäännös YrSanL 77.4 §, erityissäännökset YrSanL 8.4 § ja 28.2 §). YrSanL 28.3 § osoittaa, että saneerausmenettely voi lakata ilman saneerausohjelman vahvistamista muustakin syystä kuin velallisen konkurssin takia. Pykälän 2 momentti näyttäisi edellyttävän, että menettelyn lakkaaminen edellyttää tuomioistuimen päätöstä joko velallisen asettamisesta konkurssiin tai menettelyn keskeyttämisestä.[6] Sananmukaisesti tulkittuna ohjelmaehdotuksen hylkääminen ei siis *ex lege* lopettaisi menettelyä, vaan yksittäisen, YrSanL 7.2 §:ssä legitimoidun menettelyosallisen on haettava keskeyttämistä.[7] Vaikka välittömästi soveltuvaa keskeytysperustetta ei sisälly lakiin, keskeytys voidaan perustaa 1 momentin yleisiin perusteisiin. Perusteista yksi,

---

[6] YrSanL:n terminologian mukaan konkurssi ei käsitteellisesti keskeytä saneerausmenettelyä. Termi »keskeytys» on varattu menettelyn lakkaamiselle YrSanL 7.2 §:n tarkoittaman keskeytysvaatimuksen johdosta. Menettelyn »lakkaaminen» on paikoitellen yleistermi menettelyn keskeyttämiselle, menettelyn päättymiselle konkurssin tai selvitystilan seurauksena sekä menettelyn päättymiselle saneerausohjelman vahvistamiseen. Erikseen mainitaan menettelyn lakkaaminen tuomioistuimen päätöksellä sen takia, että hyväksymiskelpoista ohjelmaehdotusta ei ole jätetty (YrSanL 78 §). Yhtenä erikseen sääntelemättömänä lakkaamisen muotona voidaan pitää ohjelmaehdotuksen hylkäämistä. – Tässä tutkimuksessa menettelyn keskeyttämiseen sisällytetään sekä YrSanL 7 §:n että 78 §:n keskeytystilanteet. Konkurssia tarkastellaan erillisenä keskeytysperusteena.

[7] Tällaista järjestelmää voidaan pitää tavallaan rationaalisena. Voidaan ajatella, että yksittäinen menettely ei ole kertakäyttöinen, vaan samassa saneerausasiassa voidaan laatia toinen ohjelmaehdotus, alistaa se äänestykseen jne, kunnes jokin keskeytykseen oikeutettu taho tekee aloit-

YrSanL 7.1 §:n 5-kohta, soveltuu tapaukseen; kun ohjelmaehdotus on kertaalleen hylätty, on todennäköistä, että uudenkaan ohjelman aikaan saamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä.

Näin kirjaimelliseen tulkintaan liittyy käytännön hankaluuksia. Vaikka ohjelmaehdotuksen vahvistamatta jättäminen kelpuutettaisiin riittäväksi näytöksi 5-kohdan esteperusteesta, menettelyn muodollis juridinen lakkaaminen jäisi riippumaan ulkopuolisesta aloitteesta. Järkevämpi tulkinta – joka ei sekään vaadi *contra legem* kannanottoa – on, että tuomioistuimen päätös, jolla saneerausohjelmaehdotus jätetään vahvistamatta, lopettaa menettelyn.[8] Sillä, saako päätös lainvoiman, ei ole merkitystä. Koska menettelyn päättyminen on ohjelman hylkäämisen väistämätön seuraus, tuomioistuimen ei myöskään tarvitse kuulla lakkaamisesta menettelyosallisia.

Keskeytysperusteiden vaikutuksesta

Esteperusteet estävät menettelyn aloittamisen, jos tietty asiantila (= esteperusteen tosiseikasto) osoitetaan. Toisin ilmaistuna menettely aloitetaan, ellei esteperusteen olemassaolosta saada riittävää selvitystä. Mainittua piirrettä on kutsuttu edellä käänteiseksi presumptiovaikutukseksi. YrSanL 7 §:n ratkaisu, esteperusteiden siirtäminen keskeytysperusteiksi, herättää tästä syystä seuraavan kysymyksen. Ovatko keskeytysperusteetkin samalla tavoin käänteisesti presumptiivisia? Käänteinen presumptiivisuus tarkoittaisi tällöin tosin eri oikeusseuraamusta eli sitä, että saneerausmenettelyä jatketaan, kunnes keskeytysperusteesta saadaan näyttökynnyksen ylittävä selvitys. Vastaus kysymykseen on mielestäni myöntävä, mikä tulkinta suosii saneerausmenettelyn jatkamista. Toisin sanoen keskeytys sisältää käännetyn todistustaakan, sillä keskeytystä vaativan on osoitettava tosiseikaston olemassaolo.

Yksi keskeytysharkinnan ongelmista on, mihin näyttökynnys asetetaan. Ilmeisin, samalla yksinkertaisin ratkaisu on siirtää esteperusteiden näyttökynnykset sellaisinaan keskeytysharkintaan. Tällöin 1 momentin 1–3-kohtien keskeytysperusteet edellyttäisivät heikkoa todennäköisyysnäyttöä, 4–5-kohtien vahvaa

---

teen keskeytyksestä. Eri asia on, että YrSanL:n mukainen saneerausmenettely kylläkin sopii paremmin järjestelmään, jossa ehdotuksen hylkääminen päättää menettelyn. Toisin sanoen uusi ehdotus voidaan laatia vain, jos aloitetaan uusi menettely uudesta hakemuksesta.

[8] Toinen ongelma on, voidaanko tästä lähtökohtasäännöstä poiketa säädettävässä laissa. Erityistapauksissa saattaisi olla rationaalista, että saneerausasiassa laadittaisiin uusi ohjelma. (On syytä muistaa, että uuden menettelyn käynnistäminen uusine ohjelmineen olisi joka tapauksessa mahdollista). Käytännössä jatkaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että saneeraustuomioistuin yksittäistapauksessa määräisi, että menettelyä jatketaan.

todennäköisyysnäyttöä ja 6-kohta normaalia, »riittävää» näyttöä. Tämäkään ratkaisu ei välttämättä pysytä konkreettista, yksittäisessä saneerausasiassa aktualisoituvaa näyttökynnystä entisellään eli siinä, missä se oli aloittamisharkinnassa. Tuomioistuin on toisaalta taipuvainen pitäytymään aloittamisharkintansa päätelmiin, toisaalta tiedon tason kohoaminen edellyttää vankempaa todennäköisyysnäyttöä. Näyttökynnysten suora siirtäminen ei selvästikään tuota välittömästi hyödynnettäviä tuloksia.

YrSanL 7.2 §:n sanamuoto viittaa toiseen lähtökohtaan. Menettely voidaan määrätä lakkaamaan, jos menettelyn alkamisen jälkeen »käy ilmi 1 momentissa tarkoitettu seikka». Sanamuoto antaa vaikutelman, että tosiseikasta on saatava vähintäänkin normaali näyttö, jota on tapana kuvata »riittäväksi». Vaikkakaan hallituksen esityksen perustelut eivät tue kumpaakaan näkemystä, sanamuodon mukaiselle tulkinnalle on syytä antaa etusija.[9] Pitkälle edenneessä menettelyssä ei ole tarvetta tukeutua presumptioihin, jotka ovat kumottavissa heikolla vastanäytöllä. Voidaan myös väittää, että aloitetun menettelyn keskeyttäminen on prosessitaloudellista tuhlausta, ellei keskeytykselle ole selvää perustetta.

YrSanL ei kerro, onko tuomioistuimen harkinta sidottua, toisin sanoen onko sen keskeytettävä menettely, jos keskeytysperuste osoitetaan. YrSanL 7.2 §:n sanamuoto (»... voidaan ... määrätä lakkaamaan...») ei kysymystä ratkaise[10]; samaa harkintavaltaan viittaavaa termiä käytetään sekä lain 6 §:ssä, vaikkakaan mitään harkintavaltaa ei edellä esitetyn mukaan ole.[11] Tästä syystä tulkintaan, joka katsoo pykälän 2 momentin pakottavaksi, lienee yhdyttävä. Tuomioistuimella ei ole siis harkintavaltaa, jos keskeytyksen edellytykset täyttyvät yksittäisessä saneerausasiassa. Eri asia on, että säädettävässä laissa rajoitettu harkinnanvaraisuus olisi ehkä paikallaan. Jos saneerausmenettely on edennyt ohjelmaehdotuksesta äänestämiseen, menettelyn keskeyttäminen ei yleensä ole rationaalista. Kan-

[9] HE 1992:182 s. 68: »Pykälän 2 momentista ilmenee, että 1 momentissa tarkoitetut perusteet voivat johtaa jo aloitetun saneerausmenettelyn keskeyttämiseen ...»

[10] Kirjallisuudessa tätä lainsäädäntötekniikkaa on arvosteltu. Ks. edellä jakso 5.6.2. On katsottu, että vapaaseen harkintaan viittaavista ilmaisuista huolimatta tuomioistuimen päätöksenteon tulee olla objektiivista ja tulosten rationaalisesti perusteltuja. Vastaavasti tutkimuksen tehtäväksi nousee selvittää ne olosuhteet, joissa tuomioistuimen on käytettävä fakultatiivista toimivaltaansa. Näin *Ekelöf–Boman*, Rättegången I s. 45. Vastaavasta ongelmasta OK 7 luvun kohdalla ks. *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 72, 115, 152 ja 211.

[11] Ks. jakso 5.6.1. Keskeytyssäännöksen pakottavuuden tueksi voidaan viitata myös 2 momentin poikkeussäännökseen, joka on tarpeeton, jos keskeyttäminen olisi muutoinkin tuomioistuimen vapaassa tarkoituksenmukaisuusharkinnassa. Vasta-argumenttina voidaan esittää, että momentin loppuvirke on myös tulkittavissa tuomioistuimen vapaata harkintaa ohjaavaksi punnintasäännöksi.

nattaa odottaa, hyväksyvätkö velkojat vastoin ennustetta ohjelman ja tullaanko se vahvistamaan.

> Tosin voimassa oleva sääntely sisältää tässäkin kohdin piilevää harkintavaltaa; näyttökynnystä säätämällä ja keskeytysperusteiden suppealla tulkinnalla epätarkoituksenmukainen keskeyttäminen on yleensä vältettävissä. Tässä suhteessa este- ja keskeytysperusteilla on – niiden lähtökohtaisesta identtisyydestä seuraavia – yhtäläisyyksiä. Lakisidonnaisuuden (laajemmassa mielessä legaliteettiperiaatteen) kannalta toivottavaa olisi tietenkin, että piilevän harkintavallan alue rajattaisiin mahdollisimman kapeaksi.

Erillinen tulkintakysymys on, milloin keskeytysmahdollisuus päättyy, so. keskeytysperuste prekludoituu. Tavallaan itsestään selvä vastaus on, että vasta saneerausohjelman vahvistamispäätöksen lainvoimaisuus katkaisee mahdollisuuden keskeyttää saneerausmenettely. Tästä seuraa, että muutoksenhaku ohjelman vahvistamispäätökseen pidentää aikaa, jonka kuluessa menettely saadaan keskeyttää. On huomattava, että keskeytysvaatimus tehdään alioikeudelle, vaikka valitus ohjelman vahvistamispäätöksestä on vireillä ylioikeudessa. Toinen asia on, että menettelyn keskeyttämisen tarkoituksenmukaisuus vähenee nopeasti menettelyn edetessä.

Saneeraustuomioistuin voi YrSanL 77.3 §:n nojalla määrätä, että ei-lainvoimaista saneerausohjelmaa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Tällöin herää kysymys määräyksen vaikutuksesta YrSanL 7.2 §:n mukaiseen keskeyttämiseen. Kysymystä lienee syytä arvioida tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta; varsinaista estettä keskeyttää menettely ei vieläkään ole, sillä ohjelman noudattaminen ja keskeytys ovat erillisiä kysymyksiä. Keskeytys kaatuu siihen, että tilanne ei kuulu keskeytysperusteiden soveltamisalaan. Toisin sanoen soveltuvaa keskeytysperustetta ei ole.

Konkurssi erityisenä keskeytysperusteena

Velallisen konkurssi on erillinen oma, YrSanL 7.2 §:n ulkopuolelle jäävä keskeytysperuste.[12] Päätös velallisen konkurssista keskeyttää automaattisesti saneerausmenettelyn, eikä erillistä keskeytyspäätöstä tarvita (arg. YrSanL 24.3 § ja 28.2 §).[13] Kannattaa huomata, että lain 24.3 §:n säännökset rajoittavat voimak-

[12] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 242.

[13] Samoin *Liukkonen* DL 1994 s. 63, jonka mukaan konkurssiin asettamispäätöksellä saneerausmenettely lakkaa aikanaan *ipso facto*. *Koskelo* (mt. s. 166) näyttää erottavan saneerauksen keskeyttämisen ja konkurssin. Hän toteaa: »...tapauksessa on käsillä (yksi) peruste saneerausmenettelyn keskeyttämiselle, ja velkojan hakemuksesta velallinen voidaan siis tällöin asettaa myös konkurssiin.»

kaasti velkojan oikeutta hakea velallista konkurssiin saneerausmenettelyn aikana. Vanhan velan eli saneerausvelan nojalla konkurssimenettely aloitetaan vain, jos velallinen oli menettelyä aloitettaessa maksukyvytön ja olosuhteet ovat YrSanL 7.1 §:n 1-kohdassa mainitut.[14] Uudesta (= saneerausmenettelyn aikana syntyneestä) velasta velallinen voidaan aina asettaa konkurssiin. Tältä osin erityisiä konkurssiperusteita ei ole, vaan velallisen konkurssi edellyttää saneerausmenettelyssäkin KS:ssä säädetyn konkurssiperusteen olemassa oloa.[15] Käytännössä kysymykseen tulee useimmiten KS 6 §:n d-kohdan mukainen maksukehotuksen laiminlyönti.[16]

YrSanL 24.3 §:n säännös velallisen asettamisesta konkurssiin saneerausmenettelyn aikana herättää kysymyksen momentin pakottavuudesta – etenkin kun siinä toteutettu sääntely poikkeaa KS:stä. Velallinen »voidaan» YrSanL 24 §:n mukaan tietyin edellytyksin asettaa konkurssiin, kun taas KS 6 § antaa velkojalle »vallan» hakea velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin. Koska harkinnanvaraisuutta ei tässäkään tapauksessa ole esitöiden mukaan tarkoitettu, velallinen on saneerausmenettelystä huolimatta asetettava konkurssiin, kun konkurssiperuste tulee näytetyksi. Momentti on siis pakottava.

Velallisen hakeminen konkurssiin saneerausvelasta saneerausmenettelyn aikana sisältää omat näyttöongelmansa. Konkurssia hakiessaan velkojan ei luonnollisestikaan tarvitse esittää selvitystä velallisyrityksen maksukyvyttömyydestä (tämähän on todettu jo saneerausmenettelyn aloittamispäätöksessä). Sen sijaan velkojan on periaatteessa osoitettava, että maksukyvyttömyys on muuttunut menettelyn aikana korjauskelvottomaksi. YrSanL 24.3 §:n sanamuodon valossa muu kuin normaali näyttökynnys, riittävä näyttö, ei näytä mahdolliselta. Toisin sanoen konkurssiin asettamiseen ei riitä, että maksukyvyttömyyden korjauskelvottomuus tehdään todennäköiseksi.[17] Tässäkin yhteydessä selvittäjää voitaneen kuulla konkurssiasiassa todistelutarkoituksessa sen selvittämiseksi, onko väitetty maksukyvyttömyys korjauskelpoista. Velkojalla ei kuitenkaan ole vartavastista oikeutta saada konkurssihakemuksensa tueksi tietoja selvittäjältä.

---

[14] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 116. Sääntely on sopusoinnussa KS:n kanssa; velallisen maksukyvyttömyys on yksi peruste konkurssiin asettamiselle (KS 6 § f–k). Huomattakoon, että 'suora' konkurssi ei ole vanhasta velasta mahdollinen, jos saneerausmenettely on aloitettu muun kuin maksukyvyttömyyden perusteella. Velkojan on ensin saatava saneerausmenettely keskeytymään.

[15] Näin HE 1992:182 s. 78. – Sanamuoto antaisi tukea sillekin tulkinnalle, että maksun laiminlyöminen riittäisi perusteeksi ilman KS 6 §:n legaalista konkurssi-ilmentymääkin.

[16] Näin *Liukkonen* DL 1994 s. 63.

[17] Vrt. HE 1992:182 s. 78, joka näyttäisi hyväksyvän todennäköisyysnäytön maksukyvyttömyyden korjauskelvottomuudesta.

Keskeytyksen ration vaihtelusta velkoja- ja velallisaloitteisessa menettelyssä

Keskeytys on toisaalta velkojien, toisaalta velallisen oikeussuojakeino. Velkojien kannalta YrSanL 7.2 §:n mukainen aloiteoikeus aktualisoituu silloin, kun saneerausmenettelyn jatkaminen ei ole mielekästä. Velkoja-aloitteisella keskeytyksellä ratkaistaan muun muassa vastentahtoisen velallisen muodostama ongelma. Kuten edellä todettiin, menettely voidaan aloittaa velallisen vastustuksesta huolimatta. Keskeytys tulee aiheelliseksi siinä vaiheessa, kun todetaan, että valmisteltava saneerausohjelmaehdotus tulee sisältämään muitakin toimia kuin velkajärjestelyn ja että velallinen ei tule niitä toteuttamaan. Tällöin menettely on alun perin aloitettu luottaen velallisen mielenmuutokseen.[18]

> Säädettävän lain kannalta epäkohta on, että tuomioistuin ei tässäkään tapauksessa pysty viran puolesta päättämään menettelyn keskeyttämisestä. Tästä seuraa, että ellei keskeytysvaatimusta tehdä yksittäisessä saneerausasiassa, ohjelma vahvistetaan. Toisin sanoen saneerausmenettelyn tuomioistuinvaihe päättyy, vaikka ohjelman toimeenpanosta vallitsee millaisia epäilyksiä tahansa. Järjestelmää voidaan puolustaa toteamalla, että toteutuksen epävarmuus ratkaistaan saneerauksen hyväksi; YrSanL suosii tässäkin saneerausta. Menettelyn muodollinen loppuun saattaminen näyttää nousevan itseisarvoiseksi tavoitteeksi. Tässä tapauksessa velallisen vastustus, joka ilmenee ohjelman edellyttämien toimien laiminlyömisenä, tulee arvioitavaksi vasta, kun vaaditaan velkajärjestelyn (YrSanL 64 §) tai ohjelman (65 §) raukeamista.

Velallinen saattaa käyttää hyväkseen keskeytystä torjuakseen vastoin hänen tahtoaan aloitetun menettelyn. Oikeus vaatia menettelyn keskeyttämistä täydentää näin velallisen oikeutta valittaa päätöksestä, jolla saneerausmenettely on aloitettu.[19] Velallinen ei kuitenkaan saa perustaa keskeytysvaatimustaan siihen, että aloittamisedellytyksiä ei alun perinkään ollut.[20] Hän ei pysty vetoamaan siihenkään, että hänen taloudellinen tilanteensa on sittemmin (= menettelyn kuluessa)

---

[18] Hallituksen esitys luottaakin melkoisesti velallisen jälkikäteiseen rationaalisuuteen perustellessaan velkoja-aloitteista saneerausta. »Vaikka velallinen ei itse tekisi hakemusta, menettelyn käynnistyminen saattaa aikaansaada sen, että velallinen katsoo oman etunsa kannalta parhaaksi myötävaikuttaa asian etenemiseen.» Ks. HE 1992:182 s. 22.

[19] Valituksen vireilläolo aiheuttaa lisäongelman; estääkö aloittamispäätöksestä tehty valitus menettelyn keskeyttämisen, kunnes valitus on ratkaistu. Loogisesti valitus on ensisijainen. Menettelyn keskeyttämisestä voidaan puhua vasta, kun on lainvoimaisesti todettu, että menettelyn aloittamisen edellytykset ovat vallinneet. Keskeytys on kuitenkin siinä määrin nopeampi ja yksinkertaisempi oikeussuojatie, että puhdasoppisesta tulkinnasta on luovuttava. Toisin sanoen: keskeytysvaatimus on ratkaistava valituksen vireilläolosta huolimatta.

[20] Tämän estää aloittamispäätöksen oikeusvoimavaikutus. Sen sijaan voidaan kysyä, saako velallinen aloittamispäätöksen valitusajan kuluessa muutoksenhaun sijasta vaatia menette-

parantunut niin, että aloittamisen edellytyksiä ei enää ole.[21] Velallisen keskeytysvaatimuksen on lähdettävä siitä, että menettelyllä ei ole onnistumisen edellytyksiä. Keskeytysperusteiden tyhjentävyyden takia vaatimuksen on perustuttava nimettyyn keskeytysperusteeseen; käytännössä velallisen vaatimus luultavasti tukeutuu YrSanL 7.1 §:n 5-kohtaan.

Velallisen oikeus vedota keskeytysperusteisiin liittyy velallisen oikeuteen tehdä aloittamisharkinnassa väite esteperusteesta. Asiallisesti sekä velallisen väite että hänen keskeytysvaatimuksensa tarkoittavat samaa. Toisin sanoen velallinen katsoo, että velkojan hakeman saneerausmenettelyn sijasta likvidaatiokonkurssi on oikea tapa ratkaista maksukyvyttömyyden muodostama ongelma. Edellä on todettu, että velallinen voi sekä tehdä väitteen esteperusteesta että hakea muutosta aloittamispäätökseen sen nojalla. Johdonmukaisuus vaatii, että velallinen voi tehdä keskeytysvaatimuksenkin samalla perusteella.

> Omaksuttu kanta johtaa kylläkin ongelmaan menettelynsisäisen oikeusvoiman ulottuvuudesta. Esimerkiksi: velallinen on tehnyt väitteen siitä, että hänen varansa eivät riitä uusien velkojen maksamiseen (YrSanL 7.1 § 3-kohta). Menettely on kuitenkin aloitettu. Velallinen tekee uudelleen saman väitteen – tällä kertaa keskeytysvaatimuksen muodossa. Estääkö aloittamispäätös väitteen uudelleentutkinnan? Vastaus on nähdäkseni yksiselitteisen kieltävä. Tosiseikasto x, joka vallitsee keskeytysvaatimuksen esittämisen hetkellä, poikkeaa tosiseikastosta y, joka oli ratkaisun pohjana aloittamisharkinnassa. Oikeusvoima ei teoriassakaan kata myöhempiä tapahtumia (*factum superveniens*). Mitään rationaalista syytä poiketa vakiintuneesta tulkinnasta nimenomaan saneerausmenettelyssä tuskin on esitettävissä.

6.1.2. Menettelyn keskeyttämisen este

YrSanL 7.2 §:n viimeisen virkkeen poikkeussäännös

Kuten edellä todettiin, keskeytys- ja esteperusteiden identtisyydestä tehdään YrSanL:ssa yksi poikkeus. Korjauskelvoton maksukyvyttömyys estää menette-

---

lyn keskeyttämistä. Kysymys voidaan esittää myös muodossa, onko velallisella oikeus sekä valittaa aloittamispäätöksestä että vaatia menettelyn keskeyttämistä. Prosessiekonomisista syistä tällaiseen kaksoiskäsittelyyn on syytä suhtautua torjuvasti. Näin vastaavasta tilanteesta turvaamistoimien kohdalla *Havansi*, Uusi turvaamistoimilainsäädäntö selityksineen s. 165. Hänen mukaan *ne bis in idem* -kielto estää peruuttamisvaatimuksen käsittelyn, ellei velallinen peruuta valitustaan.

[21] Tämä johtuu siitä, että taloudellisen aseman parantuminen ei mahdu YrSanL 7.1 §:n kasuistisiin esteperusteisiin.

lyn aloittamisen; sen sijaan se ei myöhemmin havaittuna johda menettelyn keskeyttämiseen, jos yrityksen varallisuus tai sen olennainen osa voidaan luovuttaa YrSanL:n mukaisessa järjestyksessä yhtenä kokonaisuutena. Poikkeussäännös yhdistää maksukykyä palauttavan menettelyn (eli rehabilitaation) ja likvidaatiokonkurssin. Alun perin maksukyvyn palautukseen tähdännyt saneerausmenettely jatkuu konkurssin kaltaisena likvidaatiomenettelynä. Saneerausmenettelyn ulkoisia puitteita käytetään tavallaan väärään tarkoitukseen. YrSanL 7.2 §:n viimeisen virkkeen taustalla vaikuttaa prosessitalouden periaate; käynnissä olevalle menettelylle annetaan uusi tavoite sen sijaan, että aloitettaisiin kokonaan uusi menettely.[22]

> Poikkeussäännös herättää kysymyksen, jääkö konkurssirealisoinnin ja saneerauksessa tapahtuvan realisoinnin välille ylipäätään eroja. Yksi ero on ilmeinen. Saneerauksessa omaisuuden myyminen kuuluu velalliselle (ja kyseessä on siis periaatteessa vapaaehtoinen myynti), kun taas konkurssirealisoinnissa tapahtuu varsinainen pakkomyynti.[23] Korostettakoon, että myös saneerauksessa yritysomaisuutta voidaan myydä yksittäin eli esine kerrallaan, jos näin on määrätty saneerausohjelmassa. Tavoitteena kylläkin on, että mahdolliset luovutukset käsittäisivät kokonaisuuksia.[24] Toinen asia on, että oikeudellisia sanktioita, joilla kokonaisuuksien luovutus taattaisiin, ei ole. Jos luovutustapa (= esineittäinen myyminen) on yksilöity saneerausohjelmassa, päinvastoin siitä poikkeaminen saattaa laukaista yleiset sanktiot, ennen muuta ohjelman tai sen velkajärjestelyn raukeamisen.

Epäloogista kylläkin poikkeussäännöksen soveltamisala rajoittuu *saneerausmenettelyn* keskeyttämiseen, mikä luo vaikeasti selitettävän eron keskeytyksen ja saneerausmenettelyn lakkauttavan konkurssin välille. YrSanL 24.3 § sallii velkoja-aloitteisen konkurssin YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan tosiseikaston nojalla. Konkurssihakemusta ei voida torjua väitteellä, että yritysvarallisuus olisi luovutettavissa kokonaisuuksina saneerausmenettelyssä.

YrSanL 7.2 §:n viimeinen virke voidaan ymmärtää paitsi keskeytysperusteisiin liittyvänä suppea-alaisena poikkeussäännöksenä myös saneerausmenettelyn sisältöä ohjaavana normina. Virke on ainoa YrSanL:n säännöksistä, joka osoittaa, että saneerausmenettelyllä voi olla muukin tavoite kuin täydellinen (eli varsinainen) uudelleenjärjestely. Yritysvarallisuuden luovutus toiminnallisina ko-

---

[22] Esityöt tuovat varsin selkeästi esiin saneerauksen synergiaedun hyväksikäytön. »Pakkoa konkurssimenettelyyn siirtymiseen ei siten mainitunlaisissa tapauksissa olisi, vaan yritysvarallisuuden luovutus ja kauppahinnan käyttäminen velkojien suorittamiseen olisi mahdollista toteuttaa saneerausohjelman avulla.» Ks. HE 1992:182 s. 68.

[23] Eron vaikutuksesta myyntiin sovellettaviin säännöksiin ks. *Tepora–Kartio–Koulu–Wirilander*, Kiinteistön käyttö ja luovutus s. 329–333.

[24] Näin HE 1992:182 s. 26. Ks. edellä jakso 1.2.1.

konaisuuksina on yksi saneerausmenettelyn tavoitteista. Saneerausmenettely voi monistakin syistä joko alun perin tarkoittaa likvidaatiota tai muuttua likvidaatiopainotteiseksi. Koska keskeytysperusteet ovat tyhjentäviä, varsinaiseen uudelleenjärjestelyyn tähdännyttä menettelyä ei voida keskeyttää yksinomaan sillä perusteella, että menettely – vastoin aloittamishetken olettamaa – sisältää yritysvarallisuuden rahaksimuuton.[25] Keskeyttäminen olisi lähtökohtana olevan itseohjautuvuuden kannalta epärationaalista; se merkitsisi sitä, että viime kädessä tuomioistuin ratkaisisi eri vaihtoehtojen liiketaloudellisen tarkoituksenmukaisuuden.[26]

Mitä tarkoittaa »tämän lain mukaisessa järjestyksessä»?

Tulkinnallisesti YrSanL 7.2 §:n viimeinen virke jättää avoimia kysymyksiä. Epäselvää ensinnäkin on, mitä tarkoittaa »tämän lain mukaisessa järjestyksessä.» YrSanL:ssa ei ole erityistä järjestystä, jossa luovutusten tulee tapahtua. Luovutuskompetenssi säilyy velallisella, joskin moniin luovutuksiin vaaditaan selvittäjän suostumus (YrSanL 29 §). Virke voi tarkoittaa vain sitä, että velallinen luovuttaa yrityksen varallisuutta *ja* että luovutus kytkeytyy tavalla tai toisella saneerausmenettelyyn. Jälkimmäinen vaatimus täyttyy ainakin silloin, kun vahvistettu saneerausohjelma määrää ko. luovutuksesta.[27] (Tosin menettelyä ei tässä vaiheessa ole syytä keskeyttää poikkeustapauksia lukuunottamatta.)

Kun keskeytysvaatimus normaalisti esitetään menettelyn aikaisemmassa vaiheessa, vaatimuksen vastustaminen poikkeussäännöksen nojalla sisältää ennusteen siitä, että vastaisessa saneerausohjelmassa (edellyttäen, että se hyväksytään ja vahvistetaan) yritysvarallisuutta tullaan määräämään luovutettavaksi poikkeussäännöksen kriteerit täyttävällä tavalla. Koska varsinainen pakkomyynti, rahaksimuutto ilman velallisen suostumusta, ei ole YrSanL:n järjestelmässä sallittua, ennusteeseen sisältyy samalla olettama, että velallinen toteuttaa ohjelmaan sisältyvän luovuttamisvelvoitteen.

---

[25] Selvää tietysti on, että realisaatiosaneerauksena alun perinkin haettua menettelyä ei voida keskeyttää sillä perusteella, että siinä realisoidaan yritysvarallisuutta.

[26] YrSanL 7.2 §:n viimeistä virkettä voidaan pitää tavallaan tarpeettomana. YrSanL:n rakenne tekee YrSanL 7.2 §:n poikkeusnormin kuitenkin välttämättömäksi, koska korjauskelvoton maksukyvyttömyys on menettelyn este sen sijaan, että maksukyvyttömyyden korjauskelpoisuus toimisi aloittamisperusteena.

[27] Poikkeussäännöksen esityöt pitävätkin silmällä tätä tyyppitilannetta. Ks. HE 1992:182 s. 68. Jotta saneerausmenettelyn ja konkurssin tavoitteet eivät muodostu täysin päällekkäisiksi, muuhun tulkintaan ei ole aihetta.

Toiminnallinen kokonaisuus luovutuksen kohteena

Toinen poikkeussäännöksen soveltamisongelma aiheutuu yritysvarallisuuden osittaisluovutuksista. Virkkeessä vaaditaan kirjaimellisesti, että ainakin olennainen osa yrityksen varallisuudesta myydään yhtenä kokonaisuutena (= toiminnallisena kokonaisuutena).[28] Muu yritysvarallisuus saadaan realisoida myös kokonaisuuksia hajoittaen. Näin ymmärrettynä YrSanL 7.2 §:n viimeisen virkkeen rationa on estää saneerausmenettelyn totaalinen muuttuminen esineittäiseksi rahaksimuutoksi.[29] Poikkeussäännöstä käytettäneen useimmiten tehdyn keskeytysvaatimuksen torjumiseen, toisin sanoen intressitaho tekee sen nojalla väitteen keskeytysperusteen puuttumisesta. Lähtökohta näyttää oikeuttavan tulkintaan, että poikkeussäännöksen tarkoittama tosiseikasto edellyttää siihen vetoamista. Tällöin keskeytystä vastustavalla olisi väittämistaakka. YrSanL 7.2 §:n viimeisen virkkeen sanamuoto ei kuitenkaan tue tulkintaa; pikemminkin se velvoittaa poikkeussäännöksen huomioon ottamiseen viran puolesta.

Viimeinen virke on siis rakenteellisesti menettelyn keskeyttämistä tukeva presumptio. Menettely keskeytetään, ellei poikkeussäännöksen tarkoittamasta asiantilasta saada näyttöä. Todistustaakka on näin keskeytystä vastustavilla. Näyttökynnys on matala; heikkokin todennäköisyysnäyttö siitä, että omaisuutta tullaan luovuttamaan saneerauksen yhteydessä, riittää.

6.1.3. Keskeyttämisvaatimuksen käsittely

YrSanL 7.2 §:n mukainen keskeytysvaatimus

Menettely saneerauksen keskeyttämisestä päätettäessä säännellään osaksi YrSanL 7.2 §:ssä, osaksi taas YrSanL 78 §:ssä. Jälkimmäinen pykälä koskee paitsi menettelyn keskeyttämistä myös velallisyrityksen asettamista konkurssiin saneerausmenettelyn aikana. YrSanL 7.2 § määrää, kenellä on oikeus vaatia keskeyt-

---

[28] Tällöin joudutaan kysymään, mikä osuus yrityksen varallisuudesta vähintäänkin on luovutettava toiminnallisena kokonaisuutena, jotta poikkeussäännös ylipäätään tulee sovellettavaksi. Matemaattisia laskentasääntöjä tuskin voidaan asettaa. Koska menettelylajin muuttaminen ei voi olla itsetarkoitus, tietty varovaisuus keskeytystulkinnoissa on paikallaan. Toisin sanoen saneerausmenettelyä ei kannata keskeyttää, vaikka luovutettavat kokonaisuudet olisivatkin suhteellisen pieniä. Tätä voidaan perustella myös konkurssin tavoitteenasettelusta lähtien – ainakin jos saneerausrealisoinnin oletetaan tuottavan paremman tuloksen kuin pakkomyynnin konkurssissa. Menettelyvaihtoehtojen rinnastamisesta tässä merkityksessä ks. *Tepora*, Yritysvarallisuuden myynti toiminnallisena kokonaisuutena velkojan suojan kannalta s. 457–458.

[29] On huomattava, että näin voi nytkin tapahtua, ellei kukaan keskeytysvaatimukseen oikeutettu tee vaatimusta menettelyn keskeyttämisestä. Poikkeussäännöksen oikeuspoliittinen perusta onkin tästä syystä kyseenalainen.

tämistä. Itsenäinen asialegitimaatio on selvittäjällä, velkojilla ja velallisella. On huomattava, että kukin velkoja on oikeutettu yksin vaatimaan menettelyn keskeyttämistä; velkojaan rinnastettaneen tässäkin kohdin todennäköinen velkoja.[30] Kannattaa panna merkille, että velkojatoimikunnalla ei ole aloiteoikeutta. Toimikunnan tekemä vaatimus on siis jätettävä tutkimatta. Jos samassa saneerausasiassa tehdään useita keskeytysvaatimuksia, erilliset vaatimukset on tarkoituksenmukaista käsitellä yhdessä.

> YrSanL 7.2 §:n viimeinen virke saattaa antaa vaikutelman, että korjauskelvoton maksukyvyttömyys otettaisiin huomioon viran puolesta. Maksukyvyttömyys ei kuitenkaan menettelyllisesti ole erityisasemassa. Myös tähän keskeytysperusteeseen on momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti vedottava.

Toisin kuin esteperusteiden kohdalla tuomioistuimella ei ole velvollisuutta ryhtyä viran puolesta selvittämään, onko keskeytysperuste olemassa. Asiaa ei muuta sekään, että mahdollinen keskeytysperuste tulee tuomioistuimen tietoon, toisin sanoen konkretisoituu.[31] Menettelyosallisen on yksilöitävä keskeytysvaatimuksensa ilmoittamalla sen peruste (= käytännössä jokin YrSanL 7.1 §:n 1 momentin esteperustetosiseikasto). Todistustaakka, ja samalla ensisijainen selvitysvastuu, on keskeytystä vaativalla menettelyosallisella.

Keskeytysvaatimuksen käsittely on menettelynsisäinen hakemusasia, johon sovelletaan HakKäsL:n yleissäännöksiä siltä osin kuin YrSanL:n erityissäännökset eivät niitä syrjäytä. Keskeytysvaatimuksen tekeminen, vireilletulo ja käsittely seuraavat HakKäsL:ia. Vaatimus voi siis olla joko kirjallinen tai suullinen, se voidaan tehdä kansliassa tai istunnossa, ja keskeytysasia tulee vireille kun hakemus on jätetty.

YrSanL 78 §:ssä määrätään kuulemisesta ja tiedoksiannoista; nämä erityissäännökset syrjäyttävät HakKäsL 11 §:n. Tuomioistuimen on varattava velalliselle, selvittäjälle ja velkojille tilaisuus antaa kirjallinen lausuma tai kutsuttava asiaan osallinen[32] kuultavaksi istuntoon. Kuulemista ei ole – toisin kuin samaa asiaa menettelyn aloittamisvaiheessa sääntelevässä YrSanL 70 §:ssä – rajoitettu

---

[30] Kysymys on tosin epäselvä. Jos todennäköiselle velkojalle annetaan oikeus muutoksenhakuun, hänelle on, johdonmukaisuuden vuoksi, annettava myös oikeus keskeytysvaatimuksen tekemiseen. Muutoksenhaku ja keskeytysvaatimus ovat rinnakkaisia (mutta eivät poissulkevia) menettelyosallisen oikeussuojakeinoja. Todennäköisen velkojan valitusoikeutta käsitellään jäljempänä jaksossa 6.4.2.

[31] Toinen asia on, että tuomioistuimen prosessinjohto-oikeuteen sisältyy sekin, että se voi huomauttaa menettelyosalliselle tämän oikeudesta tehdä keskeytysvaatimus (arg. OK 5:21.3).

[32] Kuultavien piiri on, lain hiukan harhaanjohtavasta sanamuodosta huolimatta, sama kuin menettelyä aloitettaessa. »Asiaan osallinen» tarkoittaa samoja tahoja, joille on varattava tilaisuus kirjallisen lausuman antamiseen.

merkittävimpiin velkojiin. Tämä tarkoittaa sitä, että keskeytysvaatimuksesta on kuultava kaikkia velkojia, myös pienvelkojia.[33] Koska keskeytysvaatimuksen käsittely edellyttää kannanottoa monimutkaisiin tosiseikastoihin, suullisella käsittelyllä on prosessitaloudellisia etuja kirjalliseen verrattuna.

Suullinen ja kirjallinen käsittely eivät tässäkään kohdin ole poissulkevia vaan täydentäviä. Tuomioistuin voi siis ensin vaatia menettelyosallisilta kirjallisen lausuman ja sitten järjestää suullisen käsittelyn. Rationaalisinta olisi täydentää kaikilta pyydettyjä kirjallisia lausumia siten, että suurimmat velkojat kutsuttaisiin suulliseen käsittelyyn; menettelytapa kuitenkin loukkaisi velkojien yhdenvertaisuutta, eikä se nimenomaisen säännöksen puuttuessa ole mahdollinen.

Keskeytysvaatimus voi antaa aiheen »seurannaisvaatimuksiin». Keskeytysvaatimuksen käsittelyn yhteydessä velkoja voi YrSanL 28.4 §:n 1 virkkeen nojalla vaatia turvaamistoimenpidettä siltä varalta, että keskeytysvaatimus johtaa tulokseen eli menettelyn keskeyttämiseen. Tuomioistuimen on lisäksi viran puolesta päätettävä vireillä olleiden turvaamistoimenpiteitten »palauttamisesta». Pääsääntönä on palauttaminen. »Palautumismääräystä» ei tarvitse antaa, jos muuta johtuu velkojan lausumasta (esim. velkoja ilmoittaa luopuvansa hakemuksestaan), velallisen asettamisesta konkurssiin (tällöin palauttamiskysymys yleensä raukeaa) tai toimenpide on muuten menettänyt merkityksensä.

Vaatimus turvaamistoimenpiteestä käsitellään OK 7 luvun (1065/91) säännösten mukaisesti. Todettakoon, että lopputulos ei ole kovinkaan looginen. Tuomioistuin soveltaa päävaatimukseen (= keskeytysvaatimukseen) YrSanL 78 §:ää HakKäsL:lla täydennettynä ja seurannaisvaatimukseen OK 7 luvun menettelysäännöksiä. Vaatimus uudesta turvaamistoimenpiteestä on esitettävä kirjallisesti tai suullisesti istunnossa, jossa keskeytysvaatimusta käsitellään; vastapuolta eli velallista kuullaan vaatimuksesta (arg. OK 7:5).[34]

YrSanL 78 §:ssä on erityissäännös keskeytysvaatimuksen tiedoksiannosta; säännös sälyttää tiedoksiannon selvittäjälle. Selvittäjän tulee »huolehtia» tiedok-

---

[33] Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 242, joka antaa tuomioistuimelle saman harkintavallan (= kuuleminen voidaan rajoittaa merkittäviin velkojiin) kuin saneerausmenettelyä aloitettaessa. Myös *Liukkonen* (Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 63) supistaa kuulemisen merkittäviin velkojiin sillä perusteella, että pienimmillä velkojilla ei ole todellista intressiä tulla kuulluiksi. – Säädettävän lain kannalta helpompi vaihtoehto olisi vaihtaa velkojien kuuleminen velkojatoimikunnan kuulemiseen. Ratkaisu olisi samalla omiaan korostamaan velkojatoimikunnan YrSanL:ssa varsin mitättömäksi supistuvaa asemaa.

[34] Esitöissä katsotaan, että tarvetta uuden turvaamistoimenpiteen määräämiseen lakkaamispäätöksen yhteydessä voi olla etenkin, kun keskeyttäminen perustuu YrSanL 7.1 §:n 4-kohtaan. Ks. HE 1992:182 s. 81. Yksittäiskysymys on, kuka on velkojan vastapuoli, velallinen vaiko (myös) velkojat. Ensimmäinen tulkinta lienee perusteltu.

siannoista menettelyosallisille.[35] Tiedoksiannon tapa säännellään YrSanL 81 §:ssä (609/93). Pykälä jättää selvittäjän valittavaksi ensin sen, käytetäänkö tiedoksiantoihin postia vaiko sähköpostia. Selvittäjä ratkaisee myös, milloin tiedoksianto tapahtuu todisteellista tiedoksiantotapaa käyttäen.[36] Selvittäjä voi turvautua tarvittaessa OK 11:4:ssä tarkoitettuun haastemiehen toimittamaan tiedoksiantoon. Koska tiedoksiannon laiminlyönti on kanteluun oikeuttava menettelyvirhe (arg. OK 31:1 2- ja 4-kohta), keskeytysvaatimuksen kohdalla on syytä noudattaa todisteellista tiedoksiantotapaa.[37]

Keskeytysvaatimuksen käsittely käsittely on aloitettava HakKäsL:n säätämässä määräajassa eli seitsemän päivän kuluessa. Nimenomaista mahdollisuutta käsittelyn lykkäämiseen ei ole. Keskeytysvaatimus on ratkaistava heti, kun asia on riittävästi selvitetty. Koska keskeytysvaatimus johtaa yleensä adversiaaliseen vastakohtaisasetelmaan, tuomioistuimen selvitysvelvollisuus on pääsääntöisesti rajoitettu.[38]

Hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin (YrSanL 24.3 §)

Kuten edellä todettiin, velallisen konkurssi on erityinen menettelyn keskeytysperuste.[39] YrSanL 78 § koskee paitsi keskeytysvaatimuksen myös konkurssihakemuksen käsittelyä. Pykälä syrjäyttää sen kanssa ristiriidassa olevat KS:n menettelysäännökset. Koska konkurssiasioihin sovelletaan KS 1d §:n nojalla toissijaisesti soveltuvin osin HakKäsL:n säännöksiä, menettely ei juuri poikkea keskeytysvaatimuksen käsittelystä. KS 1 §:stä kuitenkin seuraa, että konkurssihakemuksen tulee olla aina kirjallinen. Toinen ero on, että saneerausmenettelyyn liittyvän konkurssihakemuksen tiedoksianto kuuluu tuomioistuimen sijasta (KS 1d § verr. HakKäsL 11.1 §) selvittäjälle (YrSanL 78 §).

---

[35] Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 242 ja 222. Tuomioistuin joutuu kuitenkin päättämään kuulemistavasta, määräpäivästä johon mennessä kirjalliset lausumat annetaan sekä siitä, ketä kuullaan.

[36] *Koskelo* (mt. s. 222) viittaa harkintaa ohjaavina seikkoina mahdollisen riitauttamisen seuraamuksiin, käytännön seikkoihin (=tiedoksiannon helppouteen) sekä kustannusnäkökohtiin.

[37] Kantelu aktualisoituu erityisesti silloin, kun menettely keskeytetään ja menettelyosallinen väittää, että hän ei ole saanut tilaisuutta lausua keskeytysvaatimuksesta.

[38] Vastakohtaisasetelma syntynee useimmiten saneerausmenettelyn alkuperäisen hakijan ja keskeytysvaatimuksen tekijän välillä.

[39] Konkurssikeskeytyksen suhteesta muihin keskeytys- ja lakkaamistapauksiin ks. edellä alaviite 6.

YrSanL 67.3 § (609/93) säätää erityisforumin. Saneerausmenettelyn aikana tehtävä konkurssihakemus on käsiteltävä siinä alioikeudessa, jossa saneerausmenettely on vireillä. Jos hakemus johtaa konkurssiin, saneerausmenettelyn tuomioistuin määrää pesänhoitajan ja siirtää asian siihen alioikeuteen, joka on muutoin toimivaltainen käsittelemään velallisen konkurssia.

YrSanL 78 § saa aikaan alunperin kaksiasianosaisen konkurssiasian muuttumisen moniasianosaiseksi. Saneerausmenettelyn vireilläollessa tehdystä konkurssihakemuksesta on kuultava saneerausmenettelyyn määrättyä selvittäjää ja kaikkia velkojia. Näin esimerkiksi muilla velkojilla on mahdollisuus torjua konkurssi joko asettamalla hakijavelkojan saatavasta vakuus tai maksamalla velkojan saatava.[40] Koska velkojatoimikunnalla ei ole saneerausmenettelyssä institutionaalista menettelyosallisen asemaa, toimikuntaa ei tarvitse – joskin tietenkin sitä saadaan – kuulla.

6.2. Menettelyn keskeyttäminen viran puolesta

Ohjelmaehdotuksen viivästymisen seuraukset

Saneerausmenettely keskeytetään viran puolesta, jos tuomioistuimelle ei toimiteta saneerausohjelmaa joko aloittamispäätöksessä asetetussa tai myöhemmin jatketussa määräajassa (YrSanL 73 §).[41] Määräaikaa voidaan erityisestä syystä pidentää (YrSanL 72.2 §). Menettelyn synergiaedun säilyttämiseksi erityiselle syylle ei voida asettaa kovinkaan korkeita vaatimuksia.[42] Pidentäminen edellyttää ohjelmaehdotuksen tekemiseen oikeutetun (eli 40 §:ssä tarkoitetun) tahon vaatimusta, joskin pidennys tulee kaikkien ehdotukseen oikeutettujen hyväksi. Koska pykälän sanamuoto ei sisällä rajoitusta, myös toistuvat pidennykset ovat mah-

[40] Tämä avaa teoriassa tien konkurssihakemuksen väärinkäyttämiseen, sillä velkoja saattaa jättää konkurssihakemuksensa pakottaakseen velallisen muut, saneerausta kannattavat velkojat reagoimaan. Velkoja, jolla on suuri intressi saneerausmenettelyssä, voi joutua maksamaan toisen velkojan saatavan.

[41] Mainittu YrSanL:n erityissäännös syrjäyttää HakKäsL:n yleissäännökset, joita sovelletaan saneerausmenettelyn rinnakkaismenettelyssä, yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Velkajärjestelyssä HakKäsL 14 § sälyttää vastuun menettelyn jatkamisesta hakijalle eli velalliselle, ellei selvittäjää ole määrätty. Jälkimmäisessä tapauksessa sovellettavaksi tulee VJL 68 §:n säännös selvittäjään kohdistuvista pakkokeinoista. Ks. lähemmin *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 275.

[42] Nähtävästi samansuuntaisesti *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 242. Lisäaika voi hänen mukaansa tulla ajankohtaiseksi, jos sitä on vaadittu ja kuulemisen perusteella voidaan olettaa, että jatkokäsittelyn pohjaksi kelpaava ehdotus on kohtuullisessa lisäajassa saatavissa aikaan.

dollisia. Määräajan jatkaminen ei olennaisesti vaikuta menettelyosallisten asemaan, eikä vaatimuksesta tästä syystä tarvitse kuulla menettelyosallisia.[43] Määräaikaa voidaan jatkaa, vaikka se olisi päättynytkin.[44]

> Jotta menettelyä ei keskeytetä 73 §:n perusteella, ohjelmaehdotuksen tulee olla muodollisesti hyväksymiskelpoinen; toisin sanoen sen tulee täyttää lain 41 ja 42 §:issä määritellyt vähimmäisvaatimukset. Sisällölliseen hyväksyttävyyteen tuomioistuin ei saa tässä vaiheessa ottaa kantaa. YrSanL 73 §:n keskeytysmenettelyn suhde HakKäsL 9 §:n täydennyskehotussäännöstöön on epäselvä. YrSanL 73 § on periaatteessä erityissäännös ja syrjäyttää yleissäännöksen. Tuomioistuin ei näin teoriassa voi antaa ohjelmaehdotuksen tekijälle tilaisuutta ehdotuksen täydentämiseen, vaan sen on käynnistettävä 73 §:n säätelemä erityinen keskeytysmenettely. Koska tähänkin menettelyyn sisältyy mahdollisuus ehdotuksen täydentämiseen, HakKäsL 9 §:n syrjäytyminen ei todellisuudessa johtane oikeudenmenetyksiin.

Liian myöhään saapunut ohjelmaehdotus saa aikaan omat ongelmansa. Määräpäivän jälkeen saapunutta ehdotusta ei YrSanL 72.3 §:n nojalla oteta huomioon. Säännöksen ratio lienee kuitenkin sen estäminen, että myöhästynyt kilpaileva ehdotus pakottaisi tuomioistuimen järjestämään uuden äänestyksen.[45] Myös prosessiekonomisesti on perusteltua, että myöhäänkin saapunut ehdotus katkaisee 73 §:n mukaisen keskeytysmenettelyn. Toisin sanoen tuomioistuin ryhtyy käsittelemään myöhästynyttäkin ehdotusta. Äärirajan muodostaa vasta saneerausmenettelyn keskeyttäminen tuomioistuimen päätöksellä, minkä jälkeen saapunutta ehdotusta ei enää oteta huomioon.[46]

---

[43] Vrt. *Koskelo* mt. s. 242.

[44] Tulkintaa voidaan perustella toisaalta sanamuodolla – momentti puhuu pidentämisestä (*pro* suppeaan tulkintaan viittaava jatkaminen) – ja toisaalta sillä, että pidennys ei vaikuta suoranaisesti minkään tahon oikeusasemaan. Suppea tulkinta sitä paitsi johtaisi vireillä olevan menettelyn keskeytymiseen ja sen prosessuaalisen synergiaedun menetykseen. Samasta kysymyksestä OK 5:5.1:n määräajan kannalta *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 67 alaviite 29, joka pitää päättyneenkin määräajan pidentämistä luvallisena, ellei väliaikana ole ehditty tekemään peruuttamattomia ratkaisuja. Jälkimmäisessä tapauksessa on turvauduttava määräajan palauttamiseen.

[45] Tämä ei ilmene lain esitöistä. Kirjallisuudessa *Koskelo* (mt. s. 297 alaviite 1) tulkitsee YrSanL 72.3 §:ää ja 73 §:ää siten, että 73 § koskee tilannetta, jossa määräpäivään mennessä ei ole saatu yhtään muodolliset vähimmäisvaatimukset täyttävää ehdotusta. Ensimmäinen säännös rajoittuisi näin tapauksiin, joissa ainakin yksi ehdotus on jätetty määräajassa. Tällöin tapahtuu siis spesifinen prekluusio.

[46] Päätöksen ja sen lainvoimaiseksi tulon väliin jäävä 'ikkuna' tuottaa vielä ongelman. Lähtökohdan mukaisesti myös tänä väliaikana saapuva ehdotus täytynee ottaa huomioon; näin aikaa voidaan pidentää valittamalla päätöksestä, jolla menettely on keskeytetty.

Menettely ehdotuksen viivästyessä

Menettely viran puolesta keskeyttämisessä on erikseen säännelty YrSanL 73 §:ssä. Tuomioistuimen on varattava menettelyn hakijalle ja mahdollisen puutteellisen ohjelmaehdotuksen jättäjälle tilaisuus tulla kuulluksi. Vaikka laki ei määrää ehdotuksen jättämisen laiminlyönyttä selvittäjää kuultavaksi, sitä on syytä suositella. Kuuleminen tapahtuu tällöin HakKäsL 11 §:n yleissäännöksen perusteella. Samoin merkittävien velkojien kuuleminen saattaa olla aiheellista.[47] Koska erityistä säännöstä tiedoksiannoista ei ole, tuomioistuin joutuu huolehtimaan niistä.[48] Hallituksen esityksessä korostetaan – poikkeuksellisesti – istuntokäsittelyn tarkoituksenmukaisuutta. Muun muassa velallisen henkilökohtaisen kuulemisen tarpeellisuuteen viitataan.[49]

Se, mihin kuulemisella pyritään, jää hiukan hämäräksi. Puutteellisen ehdotuksen tekijälle pyritään selvästikin antamaan tilaisuus puutteiden korjaamiseen, toisin sanoen kuuleminen vastaa täydennyskehotusta.[50] Hakijan kuulemista voidaan taas lähinnä perustella sillä, että hakija saa tilaisuuden vaatia selvittäjän vapauttamista (arg. YrSanL 86 §) tai lain 85 §:n mukaisiin pakkokeinoihin ryhtymistä. Selvää on, että hakija saa ratkaista umpikujan myös laatimalla oman ehdotuksensa YrSanL 40 §:n laatimisvaltuutuksen nojalla.[51] Muut menettelyosalliset, joita joko kuullaan *ex officio* tai jotka käyttävät oma-aloitteisesti puhevaltaa, saavat käyttää samoja keinoja.

---

[47] Kuulemisjärjestelyjen niukkuudesta huomauttaa myös *Liukkonen* (DL 1994 s. 64). Kuulemisen laiminlyönnistä ei kuitenkaan aiheudu hänen mukaansa ongelmia, koska ehdotuksen jättämisen laiminlyönti on poikkeuksetta tarkoituksellista; menettelyosalliset ovat päätynyt tällaiseen ratkaisuun epävirallisissa neuvotteluissaan. Mitään selvitystä tämän väitteen paikkansapitävyydestä ei luonnollisestikaan ole esitettävissä, joskin se vaikuttaa uskottavalta. Niinpä säädettävässä laissa säännös selvittäjän ja merkittävien velkojien (ainakin) harkinnanvaraisesta kuulemisesta olisi paikallaan. Tuomioistuin voisi luopua kuulemisesta niissä tapauksissa, joissa se tietää ko. sopimuksesta.

[48] Tietenkin tiedoksiannot voidaan siirtää siihen suostuvalle selvittäjälle. Tiedoksiannot eivät kuitenkaan tässä erityistapauksessa kuulu selvittäjän lakimääräisiin velvollisuuksiin.

[49] HE 1992:182 s. 104. Velallisen kuuleminen on perusteltua erityisesti osakeyhtiömuotoisten yritysten kohdalla. Tällaisella yhtiöllä on yleensä oman pääoman vajausta. Saneerausmenettelyn lakkaaminen johtaa pakolliseen selvitystilaan ja viime kädessä konkurssiin (OYL 13:2a.2). Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 121.

[50] HE 1992:182 s. 104: »Jollei puutetta tällöin korjata eikä ehdotuksen laatimiselle varattua määräaikaa 72 §:n 2 momentin nojalla pidennetä, tuomioistuimen olisi tehtävä päätös saneerausmenettelyn lakkaamisesta.»

[51] Hakijan kannattaakin samassa yhteydessä vaatia jatkoaikaa ohjelman laatimiseksi. Näin hän saa enemmän valmisteluaikaa kuin mitä käsittelyn lykkääminen hänelle tuo.

YrSanL 73 § *(i.f.)* antaa menettelyohjeen tuomioistuimen päätöksenteolle. Ellei kuuluminen anna aihetta muuhun, tuomioistuimen on tehtävä päätös saneerausmenettelyn lakkaamisesta. Sanamuodosta on pääteltävissä, että tuomioistuimen tulee pyrkiä menettelyn jatkamiseen. Tuomioistuin voi siis virankin puolesta sekä vapauttaa selvittäjän ja määrätä uuden taikka asettaa selvittäjälle uhkasakon. Määräaikaa ei sen sijaan voitane jatkaa viran puolesta. Ellei mikään näistä keinoista ole tarkoituksenmukainen, tuomioistuimen on keskeytettävä menettely. Tältä osin sääntely on pakottavaa; menettely ei siis voi jäädä menettelyosallisten passiivisuuden takia vireille.

6.3. Saneeraushakemuksen peruuttaminen menettelyn keskeyttämisen perusteena

6.3.1. Konkurssihakemuksen peruuttamisesta

Oma kysymyksensä on, voiko saneerausmenettelyä hakenut velallinen tai velkoja peruuttaa hakemuksensa vaikutuksin, että aloitettukin menettely raukeaa. Tällöin hakemuksen peruuttaminen muodostaisi vaihtoehdon YrSanL 7.2 §:ään tukeutuvalle vaatimukselle menettelyn keskeyttämisestä. Riita-asiain oikeudenkäynnin analogia, johon YrSanL 69.1 §:n viittaussäännös avaa mahdollisuuden, tavallaan puoltaa peruuttamisvaltaa. Riita-asiassahan kantaja saa missä käsittelyn vaiheessa hyvänsä luopua kanteensa ajamisesta. Kantajan peruuttamisvalta johdetaan määräämisperiaatteesta.[52] Alioikeuden päätöskään ei katkaise peruuttamisvaltaa; oikeudenkäynnistä luopuminen käy esteittä päinsä ylemmissä tuomioistuimissa. Vasta päätöksen lainvoimaisuus hävittää lopullisesti kantajan peruuttamisvallan.

Toisaalta on huomattava, että kyseistä analogiaa ei ole hyväksytty konkurssimenettelyssä. Tietyssä vaiheessa maksukyvyttömyysmenettelyn tulkitaan itse-

[52] Määräämisperiaatteesta ks. esim. *Virolainen*, Alioikeusuudistus I s. 83–88. Lähtökohtaisen peruuttamisvallan kannalta yhdentekevää on, että vastapuolella saattaa olla oikeus estää asian raukeaminen ja saada juttu ratkaistuksi omasta vaatimuksestaan. Tällöin ratkaisu tapahtuu adversiaalisen tahon vaatimuksesta. Tällä kannalla on voimassaoleva oikeus. Asiassa, jossa sovinto on sallittu, kantaja ei voi peruuttaa kannettaan sen jälkeen, kun vastaaja on vastannut kanteeseen, jos vastaaja vaatii asian ratkaisemista. Ks. esim. *Lappalainen*, Alioikeusuudistus 1987–1993 s. 134–135. Kantajan kannattaa kulusyistä luopua vaatimuksestaan, jos hän olettaa, että vastaaja käyttää ko. oikeutta hyväkseen. Näin *Ekelöf–Boman*, Rättegång IV s. 92. Indispositiivisissa asioissa kantajan peruuttamisvalta on rajoitukseton; hän voi aina saada asian raukeamaan.

näistyvän suhteessa menettelyn käynnistäneeseen aloitteeseen, hakemukseen.[53] Seurauksena on, että menettelyn hakija, olipa hän velkoja tai velallinen, ei tämän ajankohdan jälkeen saa yksipuolisesti peruuttaa hakemustaan.[54] Peruuttamiskieltoa täydentää yleensä sääntö, jonka mukaan velallinen ei peruuntumiskynnyksen saavuttamisen jälkeen pysty enää torjumaan menettelyä tyydyttämällä pelkästään hakijan. Hakijan tyydyttäminen tapahtuu joko maksulla tai torjuntavakuudella.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan konkurssiin asettaminen katkaisee hakijana olleen velallisen vallan määrätä menettelystä.[55] Hakija-velkojan peruuttamisvaltaan ei ole otettu kantaa kotimaisessa kirjallisuudessa. Olettaa voitaneen, että sääntö on sama. Velkojakaan ei siis pysty peruuttamaan hakemustaan konkurssiin asettamisen jälkeen seurauksin, että koko menettely raukeaisi.[56] Toinen asia on, että velkojien yhteisellä päätöksellä konkurssi on peruutettavissa velkojainkuulustelussa (KS 21 §).[57]

Tutkimuksessa ei ole juuri pohdittu vallitsevan, peruuttamisvaltaa rajoittavan kannan perusteita.[58] Miksi peruuttamisvalta katkeaa konkurssiinasettamispäätökseen? Ilmeinen peruste peruuttamiskiellolle on tarve ylläpitää oikeustilan

---

[53] Saksan oikeudessa hakemuksen peruuttamattomuutta on pidetty välttämättömänä modernissa insolvenssimenettelyssä. Ks. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 122–123.

[54] Puuttuva peruuttamisvalta voidaan selittää siten, että *ne eat judex ultra petita partium*-periaate lakkaa olemasta voimassa. Tuomioistuin jatkaa menettelyä omasta aloitteestaan.

[55] Tulkinta on saatu vastakohtaispäätelmin KS 21 §:stä, joka koskee konkurssin peruuttamista konkurssivelkojien yhteisellä päätöksellä. Tosin velallinen saattaa päästä samaan tulokseen valittamalla päätöksestä hovioikeuteen ja esittämällä siellä selvityksen siitä, että hän kykenee suorittamaan erääntyneet velkansa. Näin *Palmgren*, Konkursförutsättningar s. 58 ja 142. Ruotsin vuoden 1987 KL 2:22 sisältää tästä nimenomaisen säännöksen. Sen tulkinnasta ks. *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 84. Säädettävän lain kannalta on pidetty suotavana, että velallinen voisi vielä velkojainkuulustelussa yksipuolisesti peruuttaa hakemuksensa. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 115.

[56] Kieltoon liittyy edellä viitattu sääntö, jonka mukaan velallinen ei myöskään voi keskeyttää menettelyä maksamalla velkojan saatavan. Ks. *Walin–Palmér* mt. s. 60–64. Tosin velkoja on oikeutettu ottamaan maksun vastaan, mutta maksulla ei ole muuta merkitystä kuin että velkojan saatava lakkaa. Sen sijaan velallinen voi tietenkin valituksin vedota siihen, että velkoja on saanut maksun ennen konkurssiin asettamista, jolloin hän on menettänyt asialegitimaationsa konkurssin hakemiseen.

[57] Tässä vaiheessa konkurssin peruuttamiseen ei riitä edes enemmistö, vaan siihen vaaditaan kaikkien läsnäolevien velkojien yksimielinen päätös ja velallisen suostumus. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 156–157.

[58] Kestävänä perusteluna tuskin voidaan pitää esimerkiksi lausumia, että hakemuksen edellytykset on tutkittu viran puolesta ja että menettely on näin vapautunut ('entzogen') asianosaisten määräämisvallasta. Ks. Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 123.

selkeyttä; nopeat, ei-julkiset muutokset velallisen vallintavallassa saattaisivat hämmentää velallisen tulevia sopimuskumppaneita. Vallitseva kanta tukeutuu kenties myös siihen, että kun velallinen on asetettu konkurssiin, velkojat saavat esinekohtaisen oikeuden velallisen varallisuuteen.[59] Tämä tarkoittaa sitä, että velkojat voivat toteuttaa maksunsaantioikeutensa velallisen tahdosta riippumatta. Konkurssivarallisuuden rahaksimuuttaminenhan ei ole sidoksissa velallisen suostumukseen. Johdonmukaisuus näyttäisi vaativan, että velallinen ei saa yksipuolisella peruutuksella riistää velkojilta heidän esineellistynyttä maksunsaantioikeuttaan. Samaa on sanottava myös hakijana olevasta velkojasta.

> Kannattaa todeta, että traditionaalistenkin maksukyvyttömyysmenettelyjen välillä on eroja. Välistä hakemuksesta irtaantumista ei lainkaan tapahdu. Esimerkiksi ulosotossa määräämisperiaattetta sovelletaan siviiliprosessuaalisen tapaan läpi koko yksittäisen ulosottomenettelyn. Velallinen saa milloin tahansa menettelyn keskeytymään ja toimeenpannut ulosottotoimet raukeamaan, mikäli hän maksaa hakijan saatavan. Vasta pakkomyynti katkaisee velallisen torjuntamahdollisuuden. Samassa ajankohdassa päättyy, kuten loogista onkin, hakijavelkojan valta peruuttaa ulosottohakemus.[60]
>
> Velallisen oikeus peruuttaa hakemus velkajärjestelystä on avoin. Kysymykseen ei ole otettu kantaa sen enempää VJL:n esitöissä kuin kirjallisuudessakaan. Konkurssin ja ulosoton vertailu tuntuu antavan viitteen siitä, että peruuttamisvalta määräytyy eri tavoin toisaalta kaksiasianosaisissa (näitä ovat siviiliprosessi, ulosotto) ja toisaalta moniosallisissa menettelyissä (esim. konkurssi, velkajärjestely, yrityksen saneeraus). Tästä päätellen velallinen voisi peruuttaa velkajärjestelyhakemuksensa vapaasti vain tiettyyn menettelyvaiheeseen saakka. Mikä tämä menettelyvaihe on, sivuutetaan tässä yhteydessä.

6.3.2. Hakijan vallasta peruuttaa hakemus saneerausmenettelystä

YrSanL:ssa ei ole säännöstä hakemuksen peruuttamisesta. Velallisen tai velkojan oikeus peruuttaa vireillä oleva hakemus, jonka nojalla menettelyä ei ole aloitettu, lienee kiistaton.[61] Eräissä erityistapauksissa laki suorastaan edellyttää saneeraushakemuksen peruuttamista tässä vaiheessa. Esimerkiksi jos osakeyhtiön hallitus on hakenut saneerausta mutta yhtiökokous ei sitä hyväksy, hallituksen

---

[59] Ulkomaisissa oikeusjärjestyksissä velkojien oikeus konkurssivarallisuuteen mielletään monasti ulosmittauspanttioikeuden rinnakkaisilmiöksi. Ks. *Eyben–Vinding Kruse*, Formueretten s. 330. Kotimaisessa kirjallisuudessa ei ole esitetty vastaavia ajatuksia.

[60] Hakijan peruuttamisvallasta ulosotossa ks. lähemmin *Koulu*, Legaalisista kiinteistöpanttioikeuksista s. 583–585 ja *sama*, Ulosotto menettelynä s. 33.

[61] Näin nähdäkseni *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 52 alaviite 4, joskin hän käsittelee ko. kohdassa erityistapausta eli osakeyhtiön hallituksen OYL 13:18a:n nojalla tekemää saneeraushakemusta.

tulee peruuttaa hakemus (OYL 13:18a).[62] Sen sijaan aloittamispäätöksen jälkeen peruuttamisvalta määräytyy eri tavoin riippuen siitä, onko kyseessä velkojan vaiko velallisen hakemus. Jälkimmäinen kysymys, velallisen peruuttamisvalta, kytkeytyy periaatteelliseen ongelmaan velallisen myötävaikutuksesta saneerausmenettelyssä. Jos menettely voidaan aloittaa ja läpiviedä vain velallisen suostumuksella, on irrationaalista evätä peruuttamisvalta velalliselta. Velallinen pääsee joka tapauksessa samaan tulokseen yhteistoiminnasta kieltäytymällä. Ainoastaan todellinen pakkosaneeraus, vastoin velallisen tahtoa toteutettava varsinainen uudelleenjärjestely, tekee konkurssioikeudesta lainatun peruuttamiskiellon mielekkääksi.

> Eräissä saneerausjärjestelmissä peruuttamiseen otetaan nimenomaisesti kantaa. Esimerkiksi Yhdysvaltojen Bankruptcy Code sääntelee peruuttamisvallan hyvin yksityiskohtaisesti. Menettelyt (tarkkaan ottaen kysymys on eri vaihtoehdoista yhtenäismenettelyssä) on jaettu kahteen ryhmään. Velallisella on vapaa peruuttamisoikeus yksityishenkilön velkajärjestelyä vastaavassa menettelyssä (luku 12) ja maatilojen velkajärjestelyssä (luku 13).[63] Sen sijaan konkurssissa (luku 7) ja saneerausmenettelyssä (luku 11) peruuttamista on tarkoituksellisesti vaikeutettu. Sekä velallisen että velkojan on esitettävä hyväksyttävä syy ('cause') hakemuksensa peruuttamiseen. Syytä ei määritellä, joskin säännös (saneerauksen osalta 1112.a §) antaa esimerkkejä peruuttamiseen oikeuttavista syistä. Oikeuskäytäntö on asettanut lisäehdon; peruuttaminen ei saa loukata velkojien oikeutta. Tuomioistuimen päätöksenteko jäsentyy näin kahteen osaan, syyn selvittämiseen ja 'vahingottomuusharkintaan'.[64]

Vaikka YrSanL sallii menettelyn aloittamisen ilman velallisen suostumusta, toimeenpanovastuu saneerauksessa jää velalliselle.[65] Velallinen saa saneerauksen raukeamaan yksinkertaisesti laiminlyömällä ohjelmassa määrätyt saneeraustoimet. Menettelyn ulkoisella läpiviemisellä ei voi tällaisessa tapauksessa olla

---

[62] Ks. edellä jakso 4.2.1.

[63] Katsotaan, että velallisella on näissä tilanteissa »statutory right to get out.» Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 55.

[64] Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 53–55. Riita oikeudesta peruuttaa hakemus saattaa muodostua omaksi menettelynsisäiseksi asiakseen, mitä erillismenettelyä kuvaa ratkaisu *In re Mechanical Maintenance, Inc. (1991)*. Tapauksessa ylioikeus kumosi saneeraustuomioistuimen päätöksen, jolla se oli hyväksynyt velallisen peruutuksen. »But the court was wrong to hold that a debtor's voluntary motion to dismiss is reflexively to be granted whenever cause exists but is not negated by a showing or 'plain legal prejudice' to creditors. Rather, once cause is ascertained, Section 1112(b) requires a court to move to a second, analytically separate step and to base its decision whether to dismiss or convert on »the best interest of creditors and the estate.» Tapausselostuksesta ks. *ib.* s. 55.

[65] Poikkeuksena on pelkästä velkajärjestelystä koostuva saneeraus.

rationaalista tarkoitusta. Ainakin säädettävän lain kannalta tulisi hyväksyä vapaa peruuttaminen. Toinen kysymys on, miten saneerausmenettelyn onnistumisennusteesta johdettu velallisen rajoittamaton peruuttamisvalta kytketään nykyiseen säädöspohjaan. Toisin sanoen voidaanko vapaa peruuttaminen hyväksyä myös voimassaolevan oikeuden kannalta? Yksi mahdollisuus on kiertää kysymyksenasettelu katsomalla, että velallisen kannanmuutos (= peruuttaminen) on keskeyttämisperuste. Menettely keskeytetään erillisellä päätöksellä velallisen vaatimuksesta; keskeytysperusteena on YrSanL 7.1 §:n 5-kohta.[66] Toisen kiertotien yhtiömuotoisille velallisille tarjoaa selvitystilasäännöstö. Yhtiö voi päättää rajoituksitta selvitystilastaan myös saneerausmenettelyssä. Tällöin menettely automaattisesti lakkaa (YrSanL 28.2 §).[67] Mainituista syistä velallishakijalle on syytä myöntää 'suora' peruuttamisoikeus.[68]

Velkojan peruuttamisvalta määräytyy eri tavalla. Tältä osin konkurssioikeudellinen analogia tarjoaa lähtökohdan. Menettelyjen rinnastus johtaa siihen, että velkoja saa vapaasti peruuttaa vireilläolevan hakemuksensa[69], sen sijaan jo aloitettua menettelyä hän ei saa raukeamaan. Tulkintaa voidaan perustella YrSanL:n tavoitteilla. Tarve todetun tai uhkaavan maksukyvyttömyyden poistamiseen kansantaloudellisesti edullisimmalla tavalla säilyy hakijan mielenmuutoksesta huolimatta. Muilla velkojilla on intressiä menettelyn läpiviemiseen, jonka onnistumisennustetta yhden velkojan kielteisyys ei välttämättä romuta.[70] Hakijana olleen velkojan mielenmuutos ei automaattisesti avaa oikotietä eli johda YrSanL 7.1 §:n keskeytysperusteiden soveltamiseen. Saneerauksen ennuste ei välttämättä 5-kohdan kannalta heikenny.

YrSanL 6.1 §:n 1-kohdan tarkoittamaan yhteishakemukseen liittyy oma kysymyksenasettelunsa. Yhteishakija-velallisen peruuttamisilmoitukseen pätee edellä esitetty; sen sijaan joudutaan kysymään, mikä vaikutus yhteishakijana olleen

---

[66] He 1992:182 s. 68: »... keskeyttämisperuste voi olla käsillä myös sen vuoksi, että velallinen kieltäytyy myötävaikutuksesta, joka olisi välttämätön toteuttamiskelpoisen saneerausohjelman aikaansaamiseksi.» Menettelyn keskeyttäminen tässäkin tapauksessa on oma pienoisprosessinsa. Se edellyttää HakKäsL:n yleiset kriteerit täyttävää hakemusta (velallisen 'vaatimusta', arg. YrSanL 7 §.2 § i.f.) ja muiden intressitahojen kuulemista (YrSanL 78 §).

[67] Ks. lähemmin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 118–122.

[68] Systemaattisesti oikea tapa on siis perustaa menettelyn keskeyttäminen ensisijaisesti hakijan lähtökohtaiseen määräämisvaltaan, joka ilmenee hakemuksen peruuttamisena. Päätös kirjoitetaan siis muotoon: »Koska hakija on peruuttanut hakemuksensa, menettely raukeaa.»

[69] Erilliskysymykseksi muodostuu, miten käy hakemukseen yhtyneiden intressitahojen. Edellä on omaksuttu kanta, jonka mukaan liittyjä-osallisilla on oikeus »jatkaa» hakemusta. Tällöin hakija-velkoja saa vain oman hakemuksensa käsittelyn keskeytymään.

[70] Tässä mielessä voidaan sanoa, että muilla velkojilla on itsenäinen, hakijasta riippumaton oikeus menettelyn jatkamiseen samalla tavoin kuin konkurssimenettelyssä.

velkojan peruuttamisella on. Yhteishakemuksen osittainen peruutus ennen menettelyn aloittamista johtaa tällaisen hakemuksen suosituimmuusaseman katoamiseen. Menettelyn aloittaminen vaatii toisin sanoen selvityksen muun aloittamisperusteen olemassaolosta.[71] Myöhempi peruutus jää vaikutuksettomaksi.

6.4. Muutoksenhaku

6.4.1. Saneeraustuomioistuimen ratkaisujen valituskelpoisuudesta

Lähtökohtana valituskelpoisuus

YrSanL 96 §:ssä on yleissäännös muutoksenhausta saneerausmenettelyssä. Tuomioistuimen päätöksiin saneerausmenettelyä tai saneerausohjelmaa koskevassa asiassa saa hakea muutosta, ellei muutoksenhakua ole erikseen kielletty tai kysymys ole asian käsittelyä koskevasta ratkaisusta. Pykälä vastaa asiallisesti OK 25:2:ää.[72] Valituskiellot ovat harvinaisia, ja YrSanL:ssa onkin vain kolme kieltoa. Muutosta ei saa hakea erikseen väliaikaiskiellon määräämiseen (22.2 §), tuomioistuimen päätökseen siitä minkä suuruisena epäselvä velka otetaan huomioon saneerausohjelmassa (47.1 §) ja velkojaryhmien määräämiseen (76.2 §).

YrSanL 96 §:n voidaan sanoa vahvistavan muutoinkin voimassaolevan periaatteen. Lainkohta jättää kuitenkin kaksi peruskysymystä vastausta vaille. Ensinnäkin: milloin kysymys on asian käsittelyä koskevasta ratkaisusta? Valituskelpoisiahan ovat vain tuomioistuimen lopulliset ratkaisut.[73] Ja toiseksi: kenellä

---

[71] Näin Rovaniemen hovioikeus t. 19.11.1993. Tapausta selostaa *Liukkonen* (DL 1994 s. 43 alaviite 27). Jäljellä oleville hakijoille on varattava tilaisuus lisäselvityksen esittämiseen. Tämä voi tapahtua joko HakKäsL 9 §:n täydennyskehotuksin tai järjestämällä suullinen käsittely. Täydennyskehotus vie kuitenkin uuteen kuulemiskierrokseen – YrSanL 70 §:n menettelyosallisille on varattava tilaisuus lausua uudesta perusteesta ja aineistosta – joten 'suoralla' suullisella käsittelyllä on prosessitaloudelliset etunsa.

[72] Laaja muutoksenhakuoikeus säilynee myös säädettävässä laissa. Ks. KM 1992:20 s. 7–8 ja 103–104.

[73] Vastaavasta ongelmasta konkurssimenettelyssä ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 112 ja 162. Erotteluperusteena on Yhdysvaltojen oikeudessa käytetty sitä, vaatiiko päätös harkintaan sidottuja lisätoimia vai ei. Jos seuraukset syntyvät mekaanisen lisätoiminnan tuloksena, kyseessä on lopullinen ratkaisu. Ratkaisussa *In re Apex Oil Co. (1989)* lopullisen ratkaisun katsottiin olevan kyseessä, kun (1) »the order leaves the bankruptcy court nothing to do but execute the order; (2) delay in obtaining review would prevent the aggrieved party from obtaining effective relief; and (3) a later reversal on that issue would require recommencement of the entire proceeding.» Ks. lähemmin *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 224.

on oikeus hakea muutosta? Ensimmäistä kysymystä tarkastellaan tässä, toista seuraavassa alajaksossa.

Lähtökohtana on otettava huomioon, että YrSanL rakentuu modernissa menettelyoikeudessa tavalliselle valituksen ja keskeytysvaatimuksen erottelulle. Valituksen tulee perustua siihen, että menettelyn aloittamisen edellytykset ovat alun perinkin puuttuneet. Olosuhteiden muuttuminen – menettelyn edellytyksiä ei enää ole – taas antaa perusteen vaatimukselle menettelyn keskeyttämisestä. Tästä seuraa, että valitus ei voi tukeutua olosuhteiden muuttumiseen eikä keskeytysvaatimus edellytysten alkuperäiseenkin puuttumiseen. YrSanL ei kuitenkaan toteuta erottelua puhtaan loogisesti. Keskeytysvaatimus voidaan YrSanL 7.2 §:n mukaan perustaa siihen, että menettelyllä oli alunperinkin pykälän 1 momentissa määritelty este. Jaottelu valitusperuste/keskeytysperuste koskee pelkästään YrSanL 6 §:n (legaalisia) aloittamisedellytyksiä.[74]

Sekä päätös menettelyn aloittamisesta että sen keskeyttämisestä ovat kiistatta valituskelpoisia. Mitä tulee menettelyn aloittamiseen, valittaa saadaan ensinnäkin myönteisestä päätöksestä, jolla hakemus saneerausmenettelystä hyväksytään. Huomattakoon, että yhteishakemuksen (YrSanL 6 § 1-k) nojalla tehty aloittamispäätös ei ole tässä suhteessa mitenkään poikkeuksellinen; siihenkin voidaan hakea muutosta.[75] Myös kielteisestä päätöksestä eli saneeraushakemuksen hylkäämisestä voidaan valittaa.[76]

Samanaikaiset hakemukset konkurssista ja saneerausmenettelyn aloittamisesta

Lähtökohtaa, laajaa valituskelpoisuutta, sovelletaan myös samanaikaisiin hakemuksiin eri menettelyistä. Periaatteessa sekä päätös toisen hakemuksen hylkäämisestä että toisen hyväksymisestä ovat kumpikin erikseen valituskelpoisia. Samanaikaiset hakemukset konkurssimenettelystä ja saneerausmenettelystä johtavat kuitenkin vaikeasti ratkaistaviin asetelmiin erityisesti silloin, kun hakemuksia ei ole yhdistetty. Esimerkiksi: velallinen on hakenut saneerausta ja velkoja

[74] Valituksen soveltamisalaa silmälläpitäen tämä johtaa seuraaviin sääntöihin. Valitus ei saa perustua siihen, että YrSanL 6 §:n aloittamisedellytys on lakannut tai 7 §:n esteperuste syntynyt aloittamispäätöksen jälkeen.

[75] Eri asia on, mihin (menestyksellinen) muutoksenhaku perustetaan. Koska aineellisia aloittamisedellytyksiä ei juuri ole, käytännössä valitus perustunee YrSanL 7 §:n esteperusteen olemassaoloon. Periaatteessa tietenkin valitus voidaan tukea myös YrSanL 6 §:n 1-kohdan erityisedellytysten puuttumiseen, toisin sanoen siihen, että velkojat eivät muodosta kahta erillistä oikeussubjektia tai että heidän saatavansa eivät nouse vaadittuun määrään. Ks. edellä jakso 5.2.1.

[76] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 112.

konkurssia. Saneeraushakemus on hylätty ja konkurssihakemus hyväksytty. Kumpaankin ratkaisuun saa hakea muutosta. Muutoksenhaulla toiseen ratkaisuun ei kuitenkaan automaattisesti ole vaikutusta toisen ratkaisun nojalla aloitettuun menettelyyn. YrSanL 96.2 § sisältää tästä poikkeuksen; jos saneeraushakemus hyväksytään ylioikeudessa, väliintullut konkurssimenettely raukeaa.

> Käytännössä valitetaankin säännönmukaisesti varmuuden vuoksi molemmista ratkaisuista. Velallisella on periaatteessa valitusoikeus molemmissa asioissa; sen sijaan velkojan kohdalla on otettava huomioon, että velkojalla ei ole oikeutta valittaa päätöksestä, jolla velallinen on toisen velkojan hakemuksesta asetettu konkurssiin. Niinpä tuloksena saattaa olla varsin omalaatuisia valitusasetelmia kuten Helsingin hovioikeuden päätökset 12.10.1993 no:t 4384 ja 4383 osoittavat. Tapauksessa velkoja K:n saneeraushakemus oli hylätty, ja velallinen H oli asetettu konkurssiin velkoja S:n hakemuksesta. Velkoja K valitti saneerausasiassa ja velallinen H konkurssiasiassa.

Erillisongelma on, missä vaiheessa konkurssimenettelyn eteneminen saa aikaan kielteisestä (saneerauksen) aloittamispäätöksestä tehdyn valituksen raukeaminen. Kirjallisuudessa on katsottu, että edes annettu konkurssituomio ei muodosta ehdotonta takarajaa ratkaista saneeraushakemusta koskeva muutoksenhaku.[77] Kannan perusteluna on KS 96 §:n muutos (1027/93), jonka jälkeen konkurssituomion oikeusvoima rajoittuu konkurssimenettelyyn. Mielestäni sen enempää lopputulokseen kuin sen perusteluunkaan ei voida yhtyä. Koska konkurssin tuomioistuinvaihe päättyy konkurssituomioon, ei voitane enää kielellisestikään puhua »hakemuksen» raukeamisesta. Sitä paitsi päättyneen konkurssin aikaansaamaa oikeustilaa ei ole tarkoituksenmukaista järkyttää muulla kuin konkurssituomioon kohdistuvalla säännönmukaisella tai ylimääräisellä muutoksenhaulla.[78] Valittajalla ei myöskään voine olla oikeudellista tarvetta saada todetuksi, että aikanaan tehty saneeraushakemuskin olisi teoriassa voitu hyväksyä.

---

[77] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 114 alaviite 5. – Korostettakoon, että eri asia on, milloin konkurssimenettelyn eteneminen tosiasiallisesti estää saneerauksen aloittamisen, toisin sanoen ylioikeus ei voi hyväksyä valitusta, vaikka se olisikin alioikeuden kanssa toista mieltä saneerauksen aloittamisen hakemushetkisistä edellytyksistä.

[78] Ongelma on myös menettelynsisäinen. Voidaan kysyä, johtaako valitus konkurssiin asettamispäätöksestä (tai vastaavasti saneerausmenettelyn aloittamispäätöksestä) tulokseen ko. menettelyn päättyttyäkin. Ruotsin oikeuskäytännössä katsottiin ratkaisussa NJA 1988 s. 110, että velallisyhtiön valitus sen asettamisesta konkurssiin tuli tutkia, vaikka konkurssi oli sitä ennen jo päättynyt ja velallisyhtiö purkaantunut. Muista ratkaisuista ks. *Walin–Palmér*, Konkurslagen s. 11. Tutkimisvallan rajoja on laajennettu myös ulosotossa. Ulosoton menettelyllinen päättyminen ei pääsääntöisesti estä siitä tehdyn valituksen tutkimista. Ks. *Koulu*, Ulosotto menettelynä s. 300–315.

On huomattava, että laissa ei ole koordinointia siltä varalta, että saneerausmenettelyn aloittamispäätökseen (= hakemuksen hyväksyvään päätökseen) haetaan muutosta. Tästä seuraa, että vaikka aloittamispäätös kumotaan, konkurssihakemuksen käsittelyyn ei palata. Velkojan (tai velallisen) on tehtävä uusi hakemus. Asia erikseen on pelkkä konkurssiin asettamisesta tehty valitus. (Tällöin on siis haettu yhtäaikaa konkurssia ja saneerausmenettelyä. Jälkimmäinen hakemus on hylätty, ja velallinen on asetettu konkurssiin. Velallinen hakee kuitenkin muutosta konkurssiin asettamispäätökseen.) YrSanL:ssa ei ole säännöksiä tämän harvinaisen tilanteen varalta. Niinpä jos päätös kumotaan ja konkurssihakemus hylätään ylioikeudessa, saneeraushakemus ei tule uudelleen vireille.

Päätös menettelyn keskeyttämisestä

YrSanL:ssa ei ole erityissäännöksiä muutoksenhausta päätökseen, jolla YrSanL 7.2 §:n mukainen keskeytysvaatimus on hyväksytty tai hylätty. YrSanL 96 §:n nojalla nämä päätökset ovat valituskelpoisia, koska ne sisältävät materiaalisen kannanoton eikä muutoksenhakua ole erikseen kielletty. Tämä koskee sekä vaatimuksen hyväksymistä (=menettely keskeytetään) että sen hylkäämistä (= menettely jatkuu).

Tulkinnanvaraisempi on viran puolesta tehty keskeytyspäätös. Menettely keskeytetään YrSanL 73 §:n nojalla viran puolesta, ellei ohjelmaehdotusta tehdä määräajassa. Päätös menettelyn lakkaamisesta on nähtävästi valituskelpoinen.[79] Sen sijaan tuomioistuimen päätös jatkaa saneerausmenettelyä on valituskelpoisuudeltaan tulkinnanvarainen; on huomattava, että mitään muodollista päätöstä menettelyn jatkamisesta ei tehdä, vaan tuomioistuin päättää esimerkiksi määräajan pidentämisestä. Määräajan pidennys taas on tyypillinen valituskelvoton käsittelyratkaisu. Valituskelpoisuutta ei kuitenkaan voida evätä muodollisin perustein, sillä pidennyskin sisältää tosiasiallisesti kannanoton menettelyn jatkamisesta. Tällä perusteella pidän myös 'jatkamispäätöstä' valituskelpoisena.

Saneerausorganisaatiota koskevien päätösten valituskelpoisuus

Valituskelpoisuus on pääsääntönä myös saneerausorganisaatiota koskevien päätösten kohdalla. Selvittäjän määräämiseen voidaan hakea YrSanL 96 §:n pääsäännön mukaan muutosta. Muutoksenhaku voi koskea joko selvittäjien luku-

[79] Valitusperusteena on tällöin se, että toimitettu kuuleminen olisi antanut »aiheen» muuhun, toisin sanoen tuomioistuimen olisi tullut pidentää määräaikaa, vapauttaa entinen selvittäjä tai määrätä uhkasakko. Ks. edellä alaviitteen 51 kohdalla.

määrää[80] tai henkilöä.[81] Valitus voi perustua esimerkiksi siihen, että selvittäjäksi valittu henkilö on esteellinen.[82] Myös tuomioistuimen päätöksiin, joilla asetetaan velkojatoimikunta tai muutetaan aikaisempaa päätöstä, on mahdollista hakea erikseen muutosta. Saneerausmenettelyä koskee toisaalta sama tosiasiallinen lainalaisuus kuin konkurssimenettelyäkin. Mitä pitemmälle menettely on edennyt, sitä epätarkoituksenmukaisempia muutokset organisaatiossa yleensä ovat. Käytännössä saneeraustuomioistuimen ratkaisut jäänevät helposti lopullisiksi.

Myös tuomioistuimen YrSanL 90.2 §:n tekemät päätökset ovat valituskelpoisia. Valittaa saadaan esimerkiksi siitä, että tuomioistuin on jättänyt selvittäjän määräämättä menettelyn aloittaessaan taikka hylännyt jälkikäteisen vaatimuksen selvittäjän määräämisestä. Aikaviiveestä johtuen muutoksenhakuaste on kuitenkin tässäkin käytännössä sidottu saneeraustuomioistuimen ratkaisuihin. Selvittäjän jälkikäteinen määrääminen on yleensä turhaa, koska menettely on useimmiten edennyt jo ohjelman vahvistamisvaiheeseen ennen valituksen ratkaisemista. Jos taas tuomioistuin on 2 momentin nojalla *ex officio* määrännyt selvittäjän, määräämispäätöksen kumoaminen on sekin hyödytöntä, koska se ei enää vapauta velallisyritystä kustannusrasituksesta. Selvää on, että selvittäjän vapauttamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta; myös päätös, jolla vaatimus selvittäjän vapauttamisesta on hylätty, kuuluu valituskelpoisuuden piiriin.

Menettelynsisäiset hakemusasiat ja käsittelyratkaisut

Tuomioistuimen päätökseen menettelynsisäisessä hakemusasiassa saadaan lähtökohtaisesti hakea muutosta erikseen[83]; sen sijaan asian käsittelyä koskevat ratkaisut putoavat YrSanL 96 §:n rajauksen takia erillisen valittamisen ulkopuolelle. Rajanveto on yleensä pulmaton, eikä se juuri aktualisoidu menettelyä aloi-

[80] Todettakoon, että tuomioistuimen päätökseen selvittäjien lukumäärästä saa hakea erikseen muutosta, koska kyse ei ole käsittelyratkaisusta eikä muutoksenhakua ole vartavasten kielletty.

[81] Tavallinen valitustyyppi onkin, että ensisijaisesti vaaditaan, että tietty henkilö määrätään alioikeudessa asetetun henkilön sijasta selvittäjäksi tai ainakin toiseksi selvittäjäksi. Näin esimerkiksi Helsingin hovioikeus p. 3.9.1993 n:o 3786 (Asian numero S 93/1931).

[82] Näin esimerkiksi Turun hovioikeuden t. 14.10.1993 n:o 3129 (Diaarino S 93/1029), jossa velkojapankki vaati toisaalta saneeraushakemuksen hylkäämistä ja toisaalta selvittäjäksi määrätyn A:n katsomista esteelliseksi. Vaatimusten etusijajärjestystä ei ilmoitettu; vaatimus hakemuksen hylkäämisestä on kuitenkin ymmärrettävä ensisijaiseksi. Valitus hylättiin myös jälkimmäiseltä osin perusteluin, että asiassa ei ollut selvitetty A:n olevan sellaisessa suhteessa velallisyritykseen, että hänen riippumattomuutensa saattaisi olla vaarantunut.

[83] Esimerkiksi päätöstä etuoikeusjärjestyksen muuttamisesta (YrSanL 34 §) pidetään muutoksenhakukelpoisena. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 156.

tettaessa. Esimerkiksi aloittamisharkintaan ajoittuvat tuomioistuimen ratkaisut omasta kokoonpanostaan, suullisen käsittelyn järjestämisestä, kirjallisen lausuman vaatimisesta ja asiantuntijan määräämisestä ovat käsittelyratkaisuja. Niistä voidaan valittaa vain haettaessa muutosta tuomioistuimen lopulliseen päätökseen.

> Käsittelyratkaisujen ja lopullisten ratkaisujen rajanvedon ongelma esiintyy muissakin saneerausjärjestelmissä. Kuten edellä todettiin, Yhdysvaltojen maksukyvyttömyysoikeudessa on voimassa vastaava rajoitus, joka estää muutoksenhaun ei-lopullisiin ratkaisuihin. Rajanvedon epämääräisyyttä on kompensoitu sillä, että ei-lopullisiinkin ratkaisuihin saa hakea muutosta saneeraustuomioistuimen suostumuksella (yleinen prosessilaki 157 §). Mahdollisuutta on oikeuskäytännössä käytetty hyväksi laajalti; säädännäisen valituskiellon todellinen soveltamisala on rajattu hyvin suppeaksi.[84]

6.4.2. Kenellä on oikeus valittaa?

Hakijan valitusoikeus

YrSanL 96 § jättää avoimeksi, kenellä on oikeus hakea muutosta. Yksi syy tähän ehkä on, että valitusoikeuden on ajateltu määräytyvän samojen periaatteiden mukaan kuin konkurssimenettelyssä. Olettamus on kahden kilpailevan menettelylajin kohdalla luonteva; se selittäisi myös esitöiden aukollisuuden. Toinen mahdollisuus on tarkastella valitusoikeutta saneerausmenettelyssä itsenäisesti, toisin sanoen konkurssianalogiasta irrallisena kysymyksenä.

Hakijalla on yleisten prosessuaalisten periaatteiden nojalla oikeus aina valittaa siitä, että hänen hakemuksensa on hylätty. Sillä, onko kysymyksessä velkoja vaiko velallinen, ei ole merkitystä. Muulla menettelyosallisella ei ole oikeutta hakea muutosta päätökseen, jolla hakemus on hylätty. Valittaminen käy päinsä vain, jos menettelyosallinen on ensin yhtynyt hakemukseen ja näin saanut kanssahakijan prosessuaalisen statuksen.

Velallisen valitusoikeus velkoja-aloitteisessa menettelyssä

Kummankin lähtökohdan valossa velallisen oikeus valittaa siitä, että menettely on velkojan hakemuksesta aloitettu,[85] on itsestään selvä. Toinen asia on, mihin perusteisiin menestyksekäs valitus tulee tukea. Vaikka velallinen voi velkoja-

[84] Hiukan yllättävää kyllä valitusrajoitusta on noudatettu silloin, kun velallinen on vaatinut juryoikeudenkäyntiä ja vaatimus on hylätty. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 226.

[85] Samoin konkurssissa ks. *Palmgren*, Konkursförutsättningarna s. 58. Selvyyden vuoksi todettakoon, että velkoja-aloitteisella menettelyllä tarkoitetaan sekä velkojan (YrSanL 5 § 2-k) että todennäköisen velkojan (YrSanL 5 § 3-k) vireille panemaa menettelyä. – Ruotsin

aloitteisessa menettelyssä perustaa valituksensa siihen, että YrSanL 6.1 §:n mukaisia menettelyn aloittamisen edellytyksiä ei ole, esteperusteiden osalta velallisen valitusintressi ei ole yksiselitteinen.[86] On siis syytä kysyä, voiko velallinen hakea muutosta menettelyn aloittamiseen vedoten siihen, että YrSanL 7.1 §:n esteperuste estää menettelyn aloittamisen.

Siitä, että velallinen voi tehdä asiasta väitteen, ei vielä välttämättä seuraa, että valituskin on sallittu. Esteperusteet tutkitaan saneeraustuomioistuimessa viran puolesta, ja voidaan ajatella, että velallisen väite pelkästään tuo aineistoa muutoinkin virallistutkinnan piiriin kuuluvasta asiantilasta. Useimmissa esteperusteissa (esim. 2-, 3- ja 5-kohdat) on kuitenkin pohjimmiltaan kysymys oikean menettelylajin (saneeraus/likvidaatiokonkurssi) valinnasta. Velallisella saattaa yksittäistapauksessa olla menettelylajin valinnassa huomattava intressi. Tästä syystä velalliselle tulee suoda mahdollisuus saattaa aloittamispäätös myös näiden esteperusteiden osalta ylempien tuomioistuimien tutkittavaksi.

Velkojan oikeus valittaa velallisaloitteisessa menettelyssä

Yksi ongelma on, saako velkoja valittaa päätöksestä, kun saneerausmenettely on aloitettu velallisen hakemuksesta tai velallisen hakemus on hylätty. Velkojalla on ilmeinen intressi muutoksenhakuun ainakin silloin, kun velallisen hakemus hyväksytään ja menettely aloitetaan. Käynnissä oleva saneerausmenettely estää velkojan saatavien perinnän toistaiseksi; sitä paitsi epäonnistuva saneerausmenettely todennäköisesti pienentää hänen jako-osuuttaan vastaisessa konkurssissa.

Ensimmäisessä tapauksessa (= menettely on aloitettu) konkurssianalogia vie kuitenkin kielteiseen vastaukseen; vallitseva kanta epää valitusoikeuden muilta kuin konkurssia hakeneelta velalliselta. Muut velkojat eivät voi valittaa konkurssiin asettamisesta.[87] Saneerausmenettelyssä sama tulkinta ei ole hyväksyttävissä. Velkojat ovat menettelyosallisia, joilla on oikeus tulla kuulluiksi aloittamisharkinnassa. Kuuleminen jää muodollisuudeksi, ellei siihen liity myös oikeutta valittaa harkinnan lopputuloksesta, myönteisestä aloittamispäätöksestä.[88] Velko-

---

oikeudessa ratkaisussa NJA 1993 s. 605 osakeyhtiö oli asetettu omasta hakemuksestaan konkurssiin. Yhtiön osakkeenomistaja valitti päätöksestä. Valitus jätettiin tutkimatta perusteluin, että vain yhtiöllä ja sen lakimääräisellä edustajalla oli muutoksenhakuoikeus.

[86] YrSanL 7.1 §:n 1-kohdan esteperuste rinnastuu tässä suhteessa aloittamisedellytyksiin.

[87] Näin jo *Palmgren*, Konkursförutsättningarna s. 58.

[88] Muutoksenhakuoikeutta voidaan perustella myös sillä, että velkoja voi joka tapauksessa tehdä YrSanL 7.2 §:n nojalla vaatimuksen saneerausmenettelyn keskeyttämisestä ja valittaa päätöksestä, jolla hänen vaatimuksensa on hylätty. – Sillä, onko velkoja faktisesti käyttänyt puhevaltaa YrSanL 70 §:n edellyttämässä kuulemisessa, ei ole valitusoikeudelle merkitystä. Velkoja voi siis aloittaa puhevallan käytön valittamalla (myönteisestä) aloittamispäätöksestä.

jalle on, toisin kuin konkurssimenettelyssä, perusteltua myöntää valitusoikeus.[89] Oikeuskäytännössä velkojan muutoksenhakuoikeutta onkin pidetty itsestään selvänä.[90] Valitusoikeus ulottunee myös todennäköiseen velkojaan.

> Ilmeisin tarve muutoksenhakuun velkojalla on silloin, kun yhtäaikaa on ollut vireillä sekä hakemus konkurssista että saneerausmenettelystä. Yksi ajateltavissa oleva tulkinta on rajoittaa velkojan muutoksenhakuoikeus ko. tilanteeseen. Tulkinta välttäisi jyrkän kahtiajaon maksukyvyttömyysmenettelyjen välillä. Velkojalla olisi siis oikeus valittaa saneerauspäätöksestä, jos hänen samanaikainen konkurssihakemuksensa on joko nimenomaisesti hylätty tai se on rauennut saneerauspäätöksen myötä. Rajoitettu muutoksenhakuoikeus johtaisi kuitenkin vaikeisiin tulkintaongelmiin, mistä syystä pidän velkojan rajoittamatonta valitusoikeutta onnistuneempana periaateratkaisuna.
>
> Velkojien rationaalista päätöksentekoa kuvaa hyvin Itä-Suomen hovioikeuden tuomio 22.2.1994.[91] Tapauksessa ravintolayritys A haki saneerausta. Velkoja T, jolla oli, toisin kuin muilla velkojilla, erääntynyt saatava (määrältään 6 milj. markkaa) A:lta, vetosi YrSanL 7 §:n 1-, 3- ja 4-kohtien esteperusteisiin. Menettely aloitettiin muun muassa perusteluin, että A oli pyrkinyt neuvotteluratkaisuun velkojiensa kanssa ja että hakijan tarkoituksena ei ollut perintätoimien estäminen tai velkojien toimien loukkaaminen.[92] Hovioikeus hylkäsi T:n valituksen lakonisin perusteluin, että alioikeuden päätöstä ei muuteta.

Kyseenalaisempaa on, tuleeko velkojalle antaa oikeus valittaa kielteisestä päätöksestä eli päätöksestä, jolla velallisen saneeraushakemus on hylätty.[93] Velkojalle myönnettävä valitusoikeus loukkaisi määräämisperiaatetta; velallisella yksin tulee olla oikeus ratkaista, jatkaako hän hakemustaan. Toisaalta ei voida kieltää, että oikean menettelylajin valinnalla saattaa tässäkin tilanteessa olla merkitystä velkojalle. Tosin velkoja, jolla on poikkeuksellisesti todellinen intressi sa-

---

[89] Sillä, onko velkojan saatava erääntynyt, ei ole merkitystä. Velkoja voi perustaa muutoksenhakunsa myös vähintään saman hyödyn sääntöön eli siihen, että konkurssi antaisi hänelle paremman jako-osuuden kuin saneerausohjelma (arg. YrSanL 53.1 § 5-k verr. 7.1 § 5-k)

[90] Esimerkiksi Turun hovioikeus tuomio 14.10.1993 n:o 3129 ja Helsingin hovioikeus 3.9.1993 n:o 3786. Valittajan vastapuoleksi on ensimmäisessä asiassa ymmärretty hakijana ollut velallisyritys – mikä on ilmeisen oikea tulkinta – ja jälkimmäisessä velallisyrityksen selvittäjä. Viimeksimainittuun tulkintaan, joka on nähtävästi suora konkurssianalogia, ei voitane yhtyä. Jos hakija valittaa hakemuksen hylkäävästä ratkaisusta, oikeus vastauksen antamiseen lienee kaikilla menettelyosallisilla.

[91] Tuomio n:o 411. Diaarino S 94/47.

[92] T ei ollut ainoana velkojana hyväksynyt ehdotusta vapaaehtoisesta velkasaneerauksesta.

[93] Näin myös Helsingin hovioikeuden tuomio 8.9.1993 n:o 3787 (Asian numero S 93/1852), jossa sekä velallisyrityksen oma että velkojien valitukset tutkittiin. Jutussa myös yksi YrSanL 70 §:n kuulemisessa hakemusta vastustanut velkoja ilmoitti luopuvansa vastustuksestaan.

neerausmenettelyyn, voi aina ryhtyä itse saneerausmenettelyn hakijaksi.[94] Tällä perusteella katson, että velkojalla ei ole kyseisessä tilanteessa oikeutta muutoksenhakuun. Jäljempänä esitettävistä syistä valitusoikeus on aihetta suoda vain todennäköiselle velkojalle.

> Oma kysymyksensä on valitusoikeus yhteishakemuksen nojalla aloitetussa menettelyssä. Tällainen hakemus ei näytä muodostavan erityistapausta. Valitusoikeus on muilla menettelyosallisilla eli (hakemukseen ei-liittyneillä) velkojilla ja todennäköisillä velkojilla.

Velkojan ja todennäköisen velkojan oikeus valittaa velkoja-aloitteisessa menettelyssä

Sama ongelma esiintyy myös silloin, kun menettely on aloitettu toisen velkojan hakemuksesta. Saavatko muut velkojat valittaa aloittamispäätöksestä? Muiden velkojien valitusoikeutta on mahdollista perustella samoin näkökohdin kuin velallisen oikeutta.[95] Velkojienkin intressit saattavat olla ristiriitaisia menettelylajin valinnassa. Todennäköisen velkojan valitusoikeudelle ei saada esikuvaa perinteisistä menettelyistä. On huomattava, että YrSanL näyttää samastavan velkojan ja todennäköisen velkojan menettelyosallisina. Näin voidaan väittää, että todennäköisellä velkojalla, jolla on YrSanL 70 §:n nojalla oikeus tulla kuulluksi, on periaatteessa myös oikeus valittaa aloittamispäätöksestä.

Asia erikseen on todennäköisen velkojan intressi muutoksenhakuun silloin, kun saneerausmenettely on aloitettu. Todennäköisen velkojan, erityisesti ns. tulevan saatavan velkojan, asema saneerausmenettelyssä on olennaisesti parempi kuin konkurssissa. Tästä syystä todennäköisen velkojan valitus kaatunee useimmiten siihen, että hänellä ei ole oikeussuojan tarvetta.

Valitusoikeus päätöksestä keskeytysvaatimukseen

Muutoksenhaku keskeytysvaatimuksesta annettuun päätökseen seuraa omia sääntöjään. Jos keskeytysvaatimus hylätään, vain vaatimuksen tehneellä osallisella on valitusoikeus. Jos menettely keskeytetään, kaikilla YrSanL 78 §:n mainitsemilla menettelyosallisilla lienee oikeus hakea muutosta päätökseen. Lausuttu pätee myös sil-

---

[94] Selvää on, että velallisen vireilläoleva saneeraushakemus ei saa *lis pendens* -vaikutusta, mikä estäisi uuden velkoja-aloitteisen hakemuksen.

[95] Velkoja-aloitteisessa konkurssimenettelyssä velallisen muita velkojia ei kuulla (tosin heillä on oikeus sivuväliintuloon), eikä heillä myöskään ole valitusoikeutta. Ks. *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 112–115. Poikkeuksena on KS 23 §:ään perustuva valitus siitä, että konkurssituomioistuin ei ole alueellisesti toimivaltainen. Ks. *Ovaska*, Konkurssikäsikirja s. 27. Samoin Ruotsin vuoden 1921 KL:n kannalta ks. *Welamson*, Konkursrätt s. 101.

loin, kun tuomioistuin on viran puolesta keskeyttänyt menettelyn sillä perusteella, että hyväksymiskelpoisia ohjelmaehdotuksia ei ole jätetty (YrSanL 73 §).[96] Jos tuomioistuin päättää jatkaa menettelyä, erillinen valittaminen ei käyne päinsä.

> Keskeytykseen tyytymättömällä menettelyosallisella (ei tietenkään selvittäjällä) on tarjolla toinenkin vaihtoehto. Hän voi hakea uuden saneerausmenettelyn aloittamista, sillä keskeytyspäätöksellä ei ole – sen enempää kuin saneeraushakemuksen hylkäävälläkään päätöksellä – negatiivista oikeusvoimavaikutusta. Tästä syystä esimerkiksi velkojan kannattaa hakea saneerausmenettelyn keskeyttämistä vain, jos hän välittömästi keskeytyspäätöksen antamisen jälkeen jättää hakemuksen velallisen asettamisesta konkurssiin.

Erityistapaus: velallinen on asetettu konkurssiin saneerausmenettelyn aikana

Päätös velallisen asettamisesta konkurssiin saneerausmenettelyn aikana on epäilyksittä valituskelpoinen. Ongelmaksi muodostuukin, kenellä on valitukseen kiistattomasti oikeutetun velallisen ohella valitusoikeus. Koska säännönmukaisessa konkurssissa valitusoikeus on vain velallisella, kysymykseksi tarkentuu, voidaanko tästä lähtökohdasta poiketa silloin, kun kysymys on saneerausmenettelyn aikana alkavasta konkurssista. Koska konkurssiin asettaminen periaatteessa sisältää valinnan menettelyjen välillä ja koska YrSanL 24.3 §:n konkurssiperusteet ovat menestyksellä(kin) riitautettavissa[97], olen taipuvainen katsomaan, että tässä poikkeustapauksessa muilla velkojilla on valitusoikeus. Kun selvittäjä on YrSanL 78 §:n mukaan menettelyosallinen, hänenkin oikeuttaan hakea muutosta konkurssiinasettamispäätökseen voidaan perustella.[98]

> Muiden velkojien valitusoikeutta voidaan perustella myös sillä, että konkurssiinasettamispäätös sisältää samalla päätöksen saneerausmenettelyn lakkaamisesta. Ilmeistä on, että menettelyosallisilla täytyy olla oikeus valittaa 'oman' menettelynsä päättymisestä. Sen sijaan tähän argumenttiin ei voida vedota selvittäjän valitusoikeuden tueksi. Selvittäjä ei ole luonnollinen (so. ilman erityissäännöstäkin) menettelyosallinen.

---

[96] Valitusoikeus on siis niilläkin menettelyosallisilla, joita ei kuulla. Pakollinen kuuleminen käsittää vain hakijan ja puutteellisen ohjelmaehdotuksen tekijän. Ks. edellä alaviite 51.

[97] On huomattava, että myös uusi velka konkurssiperusteena on riitautuskelpoinen; yksittäistapauksessa voi olla epäselvää, onko velkojan saatava syntynyt ennen saneerausmenettelyn aloittamista vaiko menettelyn aikana.

[98] Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että oikeus tulla kuulluksi ja oikeus valittaa päätöksestä ovat eri asioita. Kyseiset oikeudet muodostavat kuitenkin tarkoituksenmukaisen yhdistelmän menettelyosallisen prosessuaalista statusta hahmotettaessa. Toisin sanoen menettelyosallisen kuuluminen YrSanL 70 §:n pakollisen kuulemisen piiriin puoltaa tulkintaa, joka myöntää hänelle oikeuden valittaa tuomioistuimen ratkaisusta.

Valitusoikeus selvittäjämääräyksistä

Oma kysymyksensä on, kuka voi hakea muutosta selvittäjämääräykseen. Vastaus lienee, että kaikilla velkojilla (ja myös niillä velkojilla, jotka eivät ole tehneet omaa esitystä) on valitusoikeus. Velkojatoimikunnalla sinänsä ei ole valitusoikeutta. Velallisen oikeus muutoksenhakuun on epäselvä; velallisellahan ei ole esitysoikeuttakaan. Kun toisaalta velallisen intressi saneerauksen onnistumisesta on välittömin, velallisen valitusoikeutta voidaan jo tällä perusteella puoltaa. Toinen asia on, kuka on valittajan vastapuolena oikeutettu vastaamaan valitukseen (OK 25:17.1). Tällaisessa asemassa lienee ainakin velkoja, jonka vaatimus tietystä henkilöstä on hyväksytty.[99] Oikeuskäytännössä selvittäjällä on katsottu olevan puhevalta, mihin tulkintaan ei kuitenkaan voitane yhtyä.[100]

> Se, kenellä on oikeus valittaa menettelynsisäisessä asiassa annetusta päätöksestä, joudutaan ratkaisemaan tapauskohtaisesti. Esimerkiksi uuden luoton ottamista koskevaan päätökseen (YrSanL 34 §) saavat hakea muutosta ainakin ne velkojat, joiden asemaa määrätty etuoikeus heikentää.[101] Koska uusi luotto kasvattaa velallisen velkataakkaa, hänellekin on suotava valitusoikeus. Sillä, onko ko. menettelyosallista kuultu lupaa haettaessa, ei ole vaikutusta. Vielä tulkinnanvaraisempi on YrSanL 20 §:n nojalla haettu lupa vakuuden hyväksikäyttöön. Jos lupa myönnetään, valitusoikeus on selvittäjällä ja kaikilla velkojilla; heillä on ilmeinen intressi siihen, realisoidaanko vakuus vai ei. Velallisen valitusoikeus on rajatapaus. Kun toisaalta lupa on monasti sidottu velallisen olosuhteisiin (»... ei ole tarpeellista saneerausjärjestelyjen kannalta taikka velallisen tai hänen perheenjäsenensä kohtuullisten asunto-olojen tai elinkeinon turvaamiseksi...»), velallisenkin oikeutta hakea muutosta voidaan perustella.[102]

6.4.3. Valituksen vaikutus

Valitus aloittamispäätöksestä

YrSanL 28.1 § sääntelee muutoksenhakua saneeraustuomioistuimen päätökseen, jolla menettely on päätetty aloittaa. Lähtökohtana on, että saneerausmenettelyn

---

[99] Helsingin hovioikeus tuomio 17.9.1993 n:o 4049.

[100] Näin Helsingin hovioikeus 3.9.1993 n:o 3786. Yllättävä lopputulos saattaa selittyä sillä, että valituksessa vaadittiin myös saneeraushakemuksen hylkäämistä.

[101] Riidatonta on, että hakijana olleella selvittäjällä on oikeus valittaa, jos hänen hakemuksensa on hylätty.

[102] Luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupamenettelystä ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 183–185.

aloittamisen oikeusvaikutukset syntyvät muutoksenhausta huolimatta.[103] Muutoksenhaku ei siis lykkää oikeusvaikutusten alkamista. Tuomioistuin, jossa asia on muutoksenhaun nojalla vireillä, saa kuitenkin määrätä toisin. Hallituksen esityksen mukaan määräys, jonka mukaan oikeusvaikutukset kokonaan tai osaksi lakkaavat, tulee ajankohtaiseksi siinä tapauksessa, että muutoksenhakutuomioistuin pitää menettelyn edellytysten olemassaoloa epätodennäköisenä tai ainakin ilmeisen kyseenalaisena.[104] Lakkaamismääräyksen voi antaa sekä hovioikeus että korkein oikeus. Määräys voitaneen antaa sekä aloittamispäätöksestä valittaneen menettelyosallisen vaatimuksesta että viran puolesta.[105]

> Eri asia on, miten pitkälle saneerausmenettelyä on tarkoituksenmukaista jatkaa ilman, että aloittamispäätös on lainvoimainen. Periaatteessahan lainvoimaisuudella ei ole ratkaisevaa merkitystä; menettely on milloin tahansa keskeytettävissä YrSanL 7 §:n nojalla. Tosiasiallisesti muutoksenhaku aloittamispäätökseen kuitenkin kasvattaa keskeytystodennäköisyyttä. Järkevänä peukalosääntönä voitaisiin ehkä pitää sitä, että työläintä vaihetta, saneerausohjelman laatimista, ei aloiteta, ennen kuin aloittamispäätös on lainvoimainen.[106] Vireillä oleva valitus on samalla erityinen syy, joka oikeuttaa asettamaan ohjelmaehdotuksen jättämiselle varatun määräajan neljää kuukautta pitemmäksi (arg. YrSanL 40.1 §) ja pidentämään asetettua määräaikaa (72.2 §).

Toinen momenttiin sisältyvä sääntö on, että menettelyn aloittamisen oikeusvaikutukset jatkuvat, kunnes aloittamispäätös on lainvoimaisesti kumottu. Se, että ylioikeus kumoaa päätöksen saneerausmenettelyn aloittamisesta, ei vielä lakkauta aloittamiseen liittyviä kieltoja ja velallisen määräämisvallan rajoituksia. Tältä osin voidaan puhua menettelyn jatkumisen periaatteesta, jollainen on voimassa myös

---

[103] Jotta ajankohta voidaan helposti määritellä, menettelyn (ja oikeusvaikutusten) alkamisen kellonaika merkitään YrSanL 71 §:n määräyksestä aloittamispäätökseen.

[104] HE 1992:182 s. 81.

[105] Vrt. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 206, joka käsittelee pelkästään asianosaisen vaatimuksesta annettavaa määräystä. Lakkaamismääräyksen sitominen menettelyosallisen vaatimukseen on perusteltua määräämisperiaatteen kannalta; toisaalta on otettava huomioon saneerausasioissa vaikuttava vahva julkinen intressi, mikä ohentaa määräämisperiaatteen merkittävyyttä. Viran puolesta annettavista täytäntöönpanomääräyksistä ks. *Välimaa*, Lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta s. 98–102. Hallintolainkäytön osalta ks. myös OM 1994:2 s. 185 ja 384. – Eri asia on, että valitusta käsittelevän ylemmän tuomioistuimen on ainakin periaatteessa varattava menettelyosallisille tilaisuus lausua mielipiteensä suunnitellusta lakkaamismääräyksestä.

[106] Periaatteessa estettä ei ole sillekään, että saneerausohjelma vahvistetaan valituksen vireilläolosta huolimatta. Tätä kuitenkin tulisi välttää, sillä aloittamispäätöksen kumoaminen johtaa hyvin vaikeisiin ongelmiin arvioitaessa, mikä vaikutus rauenneen menettelyn ohjelmalla on.

konkurssimenettelyssä.[107] Aloittamispäätös on kumottu lainvoimaisesti vasta, kun OK 30:4:n määräaika valitusluvan hakemiselle on päättynyt, korkein oikeus on evännyt valitusluvan tai ratkaissut valituksen.

Epäselvää on, voiko ylioikeus, aloittamispäätöksen kumotessaan, samalla määrätä menettelyn oikeusvaikutusten välittömästä lakkaamisesta. Vaikka YrSanL 28.1 §:n *i.f.* sanamuoto ei luontevasti katakaan tilannetta, tällaista tulkintaa voidaan puoltaa. Määräyksen antaminen oikeusvaikutusten välittömästä päättymisestä tulee harkittavaksi silloin, kun menettelyn aloittamisedellytysten puuttuminen on ollut ilmeistä.

On huomattava, että YrSanL 28 §:stä johdettava saneerauksen jatkumisen periaate ei estä hakemasta velallisyritystä konkurssiin heti, kun hovioikeus on kumonnut alioikeuden päätöksen saneerausmenettelyn aloittamisesta. Tämä johtuu YrSanL 24.1 §:stä, joka saneerauksen ja konkurssin suhdetta ohjaavana erityissäännöksenä syrjäyttää YrSanL 28 §:än sisältyvän saneerauksen jatkuvuuden.

Väliaikaismääräysten pysyvyyden ongelma

Oman ongelmansa muodostavat saneerausasiassa YrSanL 22 §:n nojalla annetut väliaikaismääräykset. Jos saneeraushakemus hylätään alioikeudessa, annetut väliaikaismääräykset raukeavat. Raukeaminen johtuu suoraan laista, joten tuomioistuimen ei tarkkaan ottaen tarvitse mitään siitä määrätä.[108] Koska säännökset väliaikaismääräyksin luotujen oikeusvaikutusten pysyttämisestä puuttuvat, saneeraustuomioistuin ei voi pidentää kieltojen voimassaoloaikaa.[109] On huomattava, että YrSanL ei anna ylioikeudellekaan mahdollisuutta alioikeudessa määrättyjen kieltojen pysyttämiseen. Vakaviin seuraamuksiin lain aukollisuus ei johda; YrSanL 22 § antaa toimivallan myös ylioikeudelle.[110] Ylioikeus, jossa alioikeuden kielteisestä päätöksestä tehty valitus on vireillä, saa asianosaisen vaati-

[107] Konkurssimenettelyn osalta ks. lähemmin *Havansi*, Suomen konkurssioikeus s. 111. – Kanta perustuu sinänsä järkevään ajatukseen, että oikeusvaikutusten lakkaaminen hovioikeuden päätöksen myötä saattaisi aiheuttaa sen, että korkein oikeus ei tosiasiallisesti pystyisi enää pysyttämään aloittamispäätöstä. Jatkumisperiaate ei kuitenkaan ole saneerausmenettelyssä yhtä tärkeä kuin konkurssia.

[108] Selventävä lausuma määräysten raukeamisesta on toki suositeltava. – Jos saneeraushakemus hyväksytään (= menettely aloitetaan), väliaikaismääräykset muuttuvat ilman eri mainintaakin pysyviksi kielloiksi. Mitään määräaikaa, jossa väliaikaiskielto on muutettava lopulliseksi, ei siis tarvita.

[109] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 93.

[110] *Koskelo* mt. s. 93, joka pitää mahdollisena, että muutoksenhakutuomioistuin tutkii ja ratkaisee vaatimuksen (uudesta) väliaikaismääräyksestä jo ennen valitus- tai vastausajan päättymistä.

muksesta määrätä uuden väliaikaisen kiellon, kunnes valitusasia on ratkaistu. (Toinen, nopeampi tie on, että hakija tai muu vireillepanoon oikeutettu taho tekee välittömästi uuden saneeraushakemuksen ja pyytää sen yhteydessä uusia väliaikaismääräyksiä.[111])

Tästä syystä on tavallaan epäjohdonmukaista, että vanhoja kieltoja ei voida pysyttää voimassa. Tosin käytännön lopputulosta ajatellen voidaan kysyä, mikä ero on vanhojen väliaikaismääräysten pysyttämisessä ja uusien antamisessa. Teoriassa uusi määräys vaatii uutta intressipunnintaa ja menettelyosallisten kuulemista; vanhojen pysyttämiseen taas riittäisi, että tarpeen todetaan jatkuvan.

> Ongelmaksi jää, saako valitustuomioistuin käyttää yleistä, UL 3:12–13:istä johdettua täytäntöönpanon keskeyttämis- tai kieltämisvaltaansa. Myönteinen vastaus merkitsisi sitä, että tuomioistuin saisi kieltää alioikeuden antamien väliaikaiskieltojen peruuttamisen, kunnes saneeraushakemuksen hylkäävästä päätöksestä tehty valitus on ratkaistu. Tällainen tulkinta ulottaisi kuitenkin UL 3:12–13:n soveltamisalan kauas pykälien sanamuodon ulkopuolelle. Väliaikaismääräysten raukeaminen johtuu laista, joten kysymys ei ole UL 3 luvun sääntelemästä tilanteesta.[112] Toinen asia on, että säädettävän lain kannalta mahdollisuus väliaikaismääräysten pysyttämiseen, kunnes valitusaste on ratkaissut valituksen, olisi tarpeen.

Keskeytyspäätöksestä valitetaan

YrSanL 28.2 § asettaa pääsäännöksi sen, että menettelyn oikeusvaikutukset lakkaavat välittömästi keskeytyspäätöksen myötä. Keskeytystapauksissa menettelyn jatkuvuuden periaate ei – ehkä hiukan epäloogisesti – siis ole voimassa. Pykälän 2 momentti koskee sekä menettelyn keskeyttämistä viran puolesta että vaatimuksesta.[113] Toisin ilmaistuna lähtökohtana siis on, että muutoksenhaulla kes-

---

[111] Todettakoon, että kysymys hylkäävän päätöksen oikeusvoimasta on jossain määrin epäselvä. Edellä on kuitenkin päädytty siihen, että tällainen päätös ei saa negatiivista oikeusvoimaa. Ks. jakso 4.7.1. Oikeusvoimalla ja *lis pendens*-vaikutuksella on yleensä yhteys. Niinpä oikeusvoimavaikutuksen epäävä tulkintaa edellyttää, että saneerausasian vireilläololle ei anneta myöskään *lis pendens*-vaikutusta. Tämä johtaa siihen, että on mahdollista yhtä aikaa valittaa hylkäävästä päätöksestä ja tehdä uusi hakemus samalla tai eri perusteella.

[112] Voimassaolevankin oikeuden kannalta erityistapauksen muodostanee tilanne, jossa on haettu samanaikaisesti konkurssia ja saneerausta ja ensimmäinen hakemus on hyväksytty. Edellä on puollettu kantaa, jonka mukaan *konkurssiin*asettamispäätöksestä tehtyä valitusta käsittelevä tuomioistuin voi kieltää konkurssimenettelyn jatkamisen. Ks. jakso 4.7.1.

[113] Momentin sanamuoto (»... lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista...») ei ole yksiselitteinen, sillä se viittaa vain YrSanL 78 §:n sääntelemään erityistapaukseen. Pykälä säntelee menettelyn keskeyttämistä viran puolesta silloin, kun ohjelmaehdotusta ei jätetä määräajassa. YrSanL 28.2 §:n sanamuodon ulkopuolelle näyttäisi jäävän tavallisin keskeytystapaus

keytyspäätökseen ei ole lykkäävää vaikutusta.[114] Tämä merkitsee muun muassa sitä, että velallinen voidaan asettaa konkurssiin hakemuksesta, joka tehdään välittömästi keskeytyspäätöksen antamisen jälkeen.[115]

Saneeraustuomioistuin voi kuitenkin erityisestä syystä määrätä, että saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset pysyvät voimassa, kunnes keskeytyspäätös saa lainvoiman tai ylioikeus toisin määrää.[116] Tällainen määräys estää muun muassa velallisen hakemisen konkurssiin (arg. YrSanL 24.3 §) ja täytäntöönpanotoimet (YrSanL 21 §). Määräys oikeusvaikutusten jatkumisesta saadaan antaa viran puolesta; tietenkin myös saneerausmenettelyn jatkamista kannattavat menettelyosalliset voivat pyytää määräystä.[117] Vaikka YrSanL 28.2 § onkin kirjoitettu saneeraustuomioistuinta ajatellen, määräys menettelyn oikeusvaikutusten jatkumisesta on annettavissa myös valitusvaiheessa. Tuomioistuin (käytännössä yleensä hovioikeus), jossa asia on valituksen johdosta vireillä, saa antaa jatkumismääräyksen.[118]

> Jatkumismääräyksen rationa on mahdollistaa saneerausmenettelyn vireilläolon 'palauttaminen' menestyksellisen muutoksenhaun jälkeen. Ennen kaikkea määräys estää ns. väliintulevan konkurssin ennen valituksen ratkaisemista. Momentin ehdoksi asettamaa erityistä syytä voidaan tästä syystä pitää suhteellisen ankarana edellytyksenä jatkumismääräykselle etenkin, kun otetaan huomioon saneerausmenettelyn suosituimmuusasema muissa tilanteissa. Erityinen syy-kriteerin väljää tulkintaa voidaan puoltaa YrSanL:n tavoitteenasettelun nojalla.[119]

---

eli menettelyn keskeyttäminen tehdyn vaatimuksen perusteella (YrSanL 7.2 §). YrSanL 28.2 §:n esityöt kuitenkin tukevat laajentavaa tulkintaa. Tuomioistuimen valtaa jatkaa oikeusvaikutusten voimassaoloa perustellaan sillä, että »kysymys menettelyn lakkaamisen edellytyksistä on ollut siinä määrin riitainen ja epäselvä, että menettelyn oikeusvaikutusten pysyttämistä voidaan pitää perusteltuna.» Ks. HE 1992:182 s. 81. Tällainen tilanne syntyy lähinnä YrSanL 7.2 §:n tarkoittamissa keskeytystapauksissa. YrsanL 78 §:n kohdalla näin kvalifioitu epäselvyys lienee vain teoreettinen mahdollisuus.

[114] Näin HE 1992:182 s. 81.

[115] Mitä tulee konkurssihakemuksen jättämiseen, eri lähtökohdista huolimatta päädytään samaan tulokseen. Valitettiinpa kielteisestä aloittamispäätöksestä tai myönteisestä keskeytyspäätöksestä, estettä velallisyrityksen konkurssille ei ole.

[116] Oikeusvaikutusten jatkumisesta annetun määräyksen vaikutuksesta ns. massavelkasuojaan ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 153. Harkinnassa muutoin huomioonotettavista tekijöistä ks. esim. *Välimaa*, Lainvoimaa vailla olevan siviilituomion täytäntöönpanosta s. 96–98. Harkintasäännöt pätevät myös saneerausmenettelyssä.

[117] Hyvään prosessinjohtoon kuuluu, että tuomioistuin ennen keskeytyspäätöksen antamista/julistamista tiedustelee menettelyosallisten kantaa ja näin varaa heille tilaisuuden pyynnön esittämiseen.

[118] Kanta perustuu YrSanL 28.1 §:n laajentavaan tulkintaan.

[119] Tähän tulokseen vie intressivertailu. Ellei kysymyksessä ole selvästi jatkamiskelvoton

YrSanL 28.2 §:n säännös saneerausmenettelyn oikeusvaikutusten jatkumisesta koskee sananmukaisesti myös päätöstä, jolloin velallinen on asetettu konkurssiin. Tällöinkin tuomioistuin siis voisi erityisestä syystä määrätä, että saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset jatkuvat, kunnes päätös saa lainvoiman tai toisin määrätään. Hallituksen esityksestä ei ilmene, mitä jatkumismääräys tässä tapauksessa sisältäisi. Konkurssiinasettamispäätös saa heti aikaan konkurssin oikeusvaikutukset[120], joihin sisältyy paitsi velallisen vallintavallan menetys myös erillistäytäntöönpanon kielto. Velallisen konkurssitilalla on lisäksi erityinen, saneerausmenettelyä estävä vaikutus (YrSanL 24.2 §).

Tulkinta, että saneeraustuomioistuin voisi määräyksellään pysyttää saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset voimassa konkurssin radikaalimpien oikeusvaikutusten rinnalla, on vaikeasti perusteltavissa.[121] Rationaalinen tulkintavaihtoehto on, että tuomioistuin voisi määrätä konkurssin oikeusvaikutukset lykkääntymään, toisin sanoen alkavaksi vasta, kun konkurssiinasettamispäätös – joka siis samalla lakkauttaa saneerausmenettelyn – saa lainvoiman. YrSanL 28.2 §:n sanamuoto ei kylläkään ole sopusoinnussa tämän, sinänsä rationaalisen tulkinnan kanssa.

---

yritys, oikeusvaikutusten voimassaolon pidentämisestä aiheutuva haitta on vähäinen verrattuna siihen riskiin, jonka virheellinen keskeytyspäätös aiheuttaa. Kerran keskeytettyä menettelyä ei ole helppo aloittaa uudelleen.

[120] Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 207.

[121] Ainoa perustelu tällaiselle oikeusvaikutusten kaksikerroksellisuudelle olisi se, että jos konkurssi raukeaisi, saneerausmenettelyn oikeusvaikutukset 'elpyisivät'. *Koskelo* (mt. s. 207 alaviite 207) katsoo, että erityistä syytä saneerauksen oikeusvaikutuksen jatkamiseen konkurssin alettua ei käytännössä voine olla. Jatkumismääräyksen käyttöala rajoittuu hänen mukaansa tästä syystä muihin lakkaamisperusteisiin.

7. SANEERAUSORGANISAATION ASETTAMINEN

7.1. Selvittäjä määrätään

Selvittäjän asemasta saneerausmenettelyssä

Saneerauksen selvittäjällä ja konkurssin pesänhoitajalla on sekä yhtäläisyyksiä että eroavuuksia. Molemmat jäävät akselin tuomioistuin-velkojakollektiivi ulkopuolelle. Heidän asemansa selitetään kuitenkin eri tavoin. Pesänselvittäjä yhdistetään erillishallinnoitavaan konkurssivarallisuuteen; hänet määritellään vakiintuneesti konkurssivarallisuuden lakimääräiseksi edustajaksi.[1] Lähtökohta ohjaa tarkastelun lakimääräiselle edustukselle ominaisiin kysymyksiin. Kirjallisuudessa tarkastellaan esimerkiksi pesänselvittäjän kelpoisuusehtoja, pesänselvittäjän määräämistä, pesänselvittäjän toimivallan rajoja suhteessa velkojainkokouksen toimivaltaan, huolenpitovelvollisuutta ja vahingonkorvausvastuuta.

Sama ei käy päinsä saneerauksessa. Vaikkakin selvittäjällä on eräitä hallinnoimistehtäviä, selvittäjän toimivallan ytimenä on hänen asemansa virallisen saneerausohjelmaehdotuksen laatijana.[2] Tästä seuraa, että selvittäjän valta on ei-oikeudellista, suunnittelijan ja asiantuntijan, valtaa.[3] Erolla on ainakin kahdenlaisia seuraamuksia. Ensimmäinen on, että selvittäjän asemaa ei ole mahdollista selittää siten, että selvittäjä määritellään saneerausvarallisuuden lakimääräiseksi edustajaksi. Selvittäjä on moniroolinen; eräät selvittäjän tehtävät rinnastuvat konkurssihallinnon tehtäviin, eräissä suhteissa selvittäjä muistuttaa lähinnä ulkopuolista asiantuntijaa, jolta tuomioistuin OK 17 luvun säätelemin tavoin hankkii erityistietoa. Toiseksi: selvittäjän aseman oikeudellinen tutkiminen merkitsee alis-

---

[1] *Halila*, Konkurssipesän ja sen toimitsijain oikeudellisesta asemasta s. 106–197. VJL:n mukaisesta selvittäjästä ks. *Niemi*, Havaintoja omistusasunnon suojasta yksityishenkilön velkajärjestelyssä DL 1993 s. 739.

[2] *Lennander* TfR 1987 s. 587–588. Selvittäjän monipuolisesta toimenkuvasta ks. myös *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 123.

[3] Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että konkurssipesän pesänhoitajillakin on todellisuudessa huomattava asiantuntijavalta. Ks. *Koulu* DL 1990 s. 307.

tumista siihen, että tarkastelu joudutaan kohdistamaan vallankäytön kapeaan, näkyvään huippuun. Selvittäjän säädännäinen asema on heikko; selvittäjä on YrSanL:n järjestelmässä perimmältään *suunnittelija*, joskin hänen suostumuksensa vaaditaan tiettyihin velallisen toimiin.[4]

> YrSanL 8 § määrittelee hyvin yleisluonteisesti selvittäjän tehtävät, lain 9 § puolestaan säätää selvittäjän oikeuksista.[5] Konkreettisina tehtävinä mainitaan suostuminen eräisiin velallisen toimiin (29 §), oikeustoimien peräännyttäminen (31 §, 36–37 §) ja ohjelmaehdotuksen laatiminen (40 §). Oikeusvertailevasti voidaan todeta, että YrSanL:n tarkoittama selvittäjä on keskeisempi hahmo kuin virkaveljensä Yhdysvaltojen konkurssilain 11 luvun mukaisessa uudelleenjärjestelyssä. Englannin Insolvency Act'in toimitsijaan verrattuna suomalaisen selvittäjän vaikutusmahdollisuudet taas ovat mitättömät. Kokemukset englantilaisesta selvittäjäkeskeisestä uudelleenjärjestelystä viittaavat siihen, että selvittäjä saa yleensä ehdotuksensa hyväksytyksi silloinkin, kun lopullinen päätösvalta on muodollisesti velkojilla tai tuomioistuimella.[6]

Selvittäjän asema saattaa todellisuudessa muodostua vahvemmaksi kuin mitä laista on pääteltävissä. Tätä on tavallaan ennakoitu kirjallisuudessa luonnehtimalla YrSanL:n menettelyä erittäin selvittäjäkeskeiseksi.[7] Vaikka YrSanL:n rakenteen tarkastelu ei tue väitettä, se saattaa olla osuva kuvatessaan tosiasiallisia valtasuhteita. Tällöin kysymys saneerauskelpoisuudesta ja saneerauksen aloittamisesta muuttuu ainakin osaksi kysymykseksi selvittäjältä vaadittavista ominaisuuksista ja/tai selvittäjän valinnasta.[8]

On huomattava, että yhteisestä nimikkeestä huolimatta yksityishenkilön velkajärjestelyn selvittäjää ja saneerausmenettelyn selvittäjää ei kannata rinnastaa. VJL:n mukaiseen menettelyyn määrätty selvittäjä ratkaisee riitaisia oikeudellisia kysymyksiä; eri asia on, että seuraavassa vaiheessa riitainen kysymys siirtyy tuomioistuimen lopullisesti ratkaistavaksi.[9] VJL:n selvittäjää voidaan tässä

---

[4] Selvittäjän suostumus vaaditaan eräisiin velallisen toimiin (YrSanL 18.2 §, 26 §, 29 §, 30 §), selvittäjä ottaa säilytettäväkseen velalliselle palautuvan vakuuden (21.4 §), selvittäjä ilmoittaa vastapuolelle velallisen pysymisestä sopimuksessa (27.3 §), selvittäjä voi ryhtyä käyttämään velallisen puhevaltaa oikeudenkäynnissä (31 §), selvittäjä voi pyytää lupaa uuden luoton ottamiseen paremmin etuoikeuksin (34 §) sekä vaatia takaisinsaantia (36 §). – YrSanL:n mukainen menettely on edellä määritelty neuvottelu- ja suunnitteluprosessiksi. Ks. edellä jakso 1.3.

[5] Pykälien tulkinnasta ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 21–22 ja 216–222.

[6] Näin väittää SOU 1992:113 s. 509.

[7] Näin *Jakonen*, Saneeraus s. 19. Myös *Koskelo* (Yrityssaneeraus s. 231) huomauttaa, että saneerausmenettelyssä keskeisin toimielin on selvittäjä, jonka asema on sangen itsenäinen.

[8] Ks. esim. *Lennander* TfR 1987 s. 567.

[9] *Koskelo–Lehtimäki*, Yksityishenkilön velkajärjestely s. 297: »Maksuohjelmaehdotuksen laatimiseksi *selvittäjä joutuu ratkaisemaan riitaiset kysymykset harkintansa mukaan.*»

suhteessa verrata perintökaaren mukaiseen pesänjakajaan. YrSanL:n tarkoittamalta selvittäjältä muodollinen riidanratkaisukompetenssi puuttuu kokonaan. Menettelyosallisten mahdollinen erimielisyys siirtyy suoraan tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Selvittäjämääräyksen kaksoisrakenne

YrSanL 83 § lähtee siitä, että saneerausmenettelyssä määrätään selvittäjä. Suomen järjestelmässä selvittäjää ei periaatteessa tarvitse erikseen vaatia.[10] Selvittäjä on asetettava saneerausmenettelyn aloittamisesta päätettäessä.[11] Käytännössä määräys annetaan sisällyttämällä selvittäjämääräys osaksi menettelyn aloittamispäätöstä. Koska pykälä vaatii vain ajallista samanaikaisuutta, erillinen päätöskin selvittäjästä on luvallinen. Rakenteellisesti tuomioistuimen päätöksenteko jakaantuu kahteen osaan, toisaalta selvittäjien lukumäärästä ja toisaalta selvittäjän henkilöstä päättämiseen.[12]

On huomattava, että esimerkiksi riita selvittäjän henkilöstä voidaan käsitellä erillään menettelyn aloittamisharkinnasta, kunhan vain selvittäjämääräys annetaan samanaikaisesti menettelyn aloittamisen kanssa. Erillinen käsittely on tarkoituksenmukainen lähinnä silloin, kun riidalla selvittäjästä ei ole selvää yhteyttä aloittamisharkintaan (esim. velkojilla, jotka puoltavat hakemusta, on omat selvittäjäehdokkaansa). Tällöin selvittäjäriita voidaan 'siirtää' omaan suulliseen käsittelyynsä, OK 5 luvun analogiatuella osallisilta on mahdollista vaatia yksilöidyt kirjalliset lausumat selvittäjän määräämisestä jne. YrSanL 83 §:n tekemä kytkentä kuitenkin estää väli- ja osatuomiota koskevien OK 24 luvun säännösten soveltamisen. Teoriassa prosessiekonomisia etuja saavutettaisiin esimerkiksi sillä, että päätös saneerauksen aloittamisesta tehtäisiin ensin – kysymyksessä olisi siis

[10] Asia on toisin Yhdysvaltojen oikeudessa. Selvittäjän määrääminen edellyttää paitsi velkojan hakemusta myös joko hakijan erityistä intressiä tai velallisen konkreettisia väärinkäytöksiä. Ks. *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 331–336.

[11] Vaatimus koskee myös menettelyn aloittamista ylioikeuden päätöksellä. Näin *Liukkonen*, Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet DL 1994 s. 54. Tämä kuitenkin vaatii, että selvittäjän määräämistä on käsitelty alioikeudessa. Koska selvittäjältä edellytettävä asiantuntemus vaihtelee tapauksittain, tilanteita, joissa ylioikeus menettelyosallisia selvittäjän henkilöstä kuulematta määrää selvittäjän, tulisi välttää. Tästä syystä saneerausasian palautus selvittäjän määräämiseksi alioikeuteen on hyväksyttävä, vaikkakin menettely on YrSanL:n kirjaimen vastainen.

[12] Vastaavasta jäsentelystä konkurssimenettelyssä ks. *Koulu* DL 1990 s. 308. Konkurssissa pesänhoitajien määräämispäätöksen kaksoisrakenne (lukumäärä/henkilö) on välttämätön seuraus toimivallan jaosta velkojien ja tuomioistuimen välillä. Saneerauksessa määräyksen rakenteen erittely on pelkästään tarkoituksenmukainen apukeino sekä prosessinjohdon että päätösharkinnan jäsentämiseksi.

OK 24:17:n tarkoittama välituomio – ja yksittäistapauksessa hyvinkin riitaisa selvittäjäongelma ratkaistaisiin tämän jälkeen. Jos menettelyä ei aloiteta YrSanL 7.1 §:n esteen takia, selvittäjäkysymyksen käsittely on ollut prosessiekonomista tuhlausta.[13]

Selvittäjien lukumäärää koskevat säännöt sisältyvät YrSanL 8.2 ja 83.2–3 §:iin. Ensimmäinen lainkohta sääntelee tuomioistuimen toimivaltaa selvittäjäorganisaatiosta päätettäessä; momentin funktionaalinen vastine konkurssimenettelyssä on KS 51 §. KS:stä poiketen YrSanL 8.2 § antaa myös ohjeita tuomioistuimen harkinnalle. Momentin mukaan useampia selvittäjiä saadaan määrätä, jos se on tarpeen tehtävien laajuuden tai niiden vaatiman asiantuntemuksen vuoksi taikka eri velkojaryhmien asianmukaisen edustuksen turvaamiseksi.[14] Vaikka tuomioistuin ei olekaan sidottu menettelyosallisten mielipiteeseen, useampia selvittäjiä määrättäneen vain, kun tärkeimmät velkojat sitä esittävät. Useita selvittäjiä voidaan tosin periaatteessa määrätä, vaikka kukaan menettelyosallisista ei sitä vaadikaan. Useamman selvittäjän kustannusvaikutuksen takia tuomioistuimen tulee joka tapauksessa varata ainakin tärkeimmille velkojille tilaisuus käyttää puhevaltaa, jos useamman selvittäjän *ex officio* määräämistä harkitaan.

> Selvittäjien tehtävät voidaan jakaa asettamispäätöksessä. Vaikkakaan siitä ei ole nimenomaista säännöstä, jakaminen on mahdollista myöhemminkin. Sekä maantieteellinen että tehtäväkohtainen jakaminen käy päinsä. Koska selvittäjällä ei ole suoranaisia toimeenpanotehtäviä, jakamisella ei ole samaa merkitystä kuin konkurssipesän hoitajia määrättäessä. Tehtävien jakamisen tuomioistuimen päätöksellä voidaan näin olettaa jäävän poikkeukselliseksi menettelyksi. Selvittäjät voivat muutoinkin sopia tarkoituksenmukaisesta työnjaosta.[15]

---

[13] Välituomiota voitaneen käyttää aloittamisperusteiden ja esteperusteiden ratkaisemiseen erikseen; mainittavaa hyötyä tästä tuskin kuitenkaan on. Myös yhtäaikaa vireilläolevat hakemukset ovat ratkaistavissa välituomion avulla. Ks. lähemmin *Koulu* DL 1993 s. 710–712.

[14] Pääsääntönä on siis yhden selvittäjän määrääminen, mistä poikkeaminen vaatii periaatteessa erityisen syyn olemassaoloa (intressiristiriitaa, poikkeuksellisen suurta yrityskokoa, monipuolista asiantuntemusta vaativa selvittäjätehtävä). Näin *Jaatinen*, Yrityssaneeraus s. 5 ja *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 214. Selvittäjien lukumäärä on syytä pitää pienenä kustannusten minimoimiseksi. Niinpä kaikille velkojaryhmille tuskin voidaan milloinkaan määrätä selvittäjäedustajaa. Kohtuullinen kompromissi on, että suuressa saneerauksessa vakuusvelkojat ja muut velkojat saavat »edustajan». – Koska selvittäjä on lähtökohtaisesti suunnittelija ja selvittäjän velvollisuudesta neuvotella intressitahojen kanssa on erikseen säädetty (40.2 §), tasapuolinen edustus jäänee punnintatekijänä muita YrSanL 8 §:n mainitsemia seikkoja heikommaksi. Ks. *Koskelo ib.* Hallituksen esityksessä yhtä useamman selvittäjän nimeäminen mainitaan yhdeksi lisätakeeksi sille, että eri velkojaryhmät voivat tuntea luottamusta »tähän keskeiseen toimielimeen.» Ks. HE 1992:182 s. 35.

[15] *Koskelo* mt. s. 214.

Selvittäjän henkilön valinta

YrSanL 83 §:n pääsääntö on, että velkoja tekee esityksen selvittäjäksi määrättävästä henkilöstä. Velkoja-aloitteisessa menettelyssä hakija tekee oman esityksensä normaalisti jo hakemuksessa. Muut velkojat tekevät kilpailevat esityksensä joko suullisessa käsittelyssä tai – käytännössä useimmiten – kirjallisessa lausumassaan.[16] Velallisaloitteisessa menettelyssä esitykset tehdään lausumissa tai suullisessa käsittelyssä.

> Velallinen ei periaatteessa voi tehdä esitystä selvittäjästä edes velallisaloitteisessa menettelyssä. Esitysoikeus on yksin velkojilla. Velallinen voi kuitenkin mainita mielestään sopivan selvittäjän hakemuksessaan – käytännössä tällaiset pyynnöt tietyn henkilön määräämisestä selvittäjäksi ovatkin lähes sääntö. Jos joku velkojista »yhtyy» ehdotukseen, tuomioistuin voi määrätä hänet selvittäjäksi. Velallisen mainitsema henkilö voidaan määrätä virankin puolesta selvittäjäksi, jos hän täyttää kelpoisuusvaatimukset eikä kukaan velkojista tee muunlaista esitystä.

Yksi YrSanL 83 §:n tulkintaongelma on, mitä ilmaisulla »velkoja» tarkoitetaan. Kirjaimellinen tulkinta estää esimerkiksi todennäköisen velkojan esityksen. Tulkinta, jonka mukaan todennäköinen velkoja saa hakea menettelyä mutta hän ei saa esittää selvittäjää, ei ole rationaalinen. Pykälää on tältä osin tulkittava laajentavasti. Jos esityksiä selvittäjäksi ei lainkaan tehdä tai esitetyt henkilöt eivät täytä kelpoisuusvaatimuksia, tuomioistuin etsii ja määrää selvittäjäksi kelpaavan, siihen suostuvan henkilön.[17]

YrSanL lähtee siitä, että selvittäjän tulee olla luonnollinen henkilö. Oikeushenkilöä ei saa määrätä selvittäjäksi. Säädettävän lain näkökulmasta kanta vaatisi tarkistamista.[18] Selvittäjän lakimääräiset kelpoisuusvaatimukset ovat niukat,

---

[16] Myös velkoja, jolle ei *ex officio* varata tilaisuutta lausumaan, saa tehdä esityksen. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 215. YrSanL:n osittaisuudistuksessa (609/93) 70 ja 91 §:iä ei koordinoitu; jälkimmäinen edellyttää alkuperäistä YrSanL 70.1 §:ää seuraten, että kaikilta velallisen tunnetuilta velkojilta pyydetään kirjallinen vastaus. Mitään prekluusiota kirjallisen lausuman määräaikaan ei liity; menettelyosallisen myöhempikin esitys otetaan huomioon, kunhan se vain saapuu tuomioistuimeen ennen asian ratkaisemista (= selvittäjämääräyksen antamista).

[17] Käytännössä on siis myös velallisen sallittu tehdä ehdotuksia. On huomattava, että YrSanL 83 §:n sanamuoto estää paremmuusvertailun velkojan ehdokkaan ja velallisen ehdokkaan välillä. Velkojan ehdokas syrjäyttää aina velallisen ehdokkaan.

[18] Tätä esittää muun muassa *Jakonen*. Ks. Saneeraus s. 127. – Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 11 luvun mukaisessa menettelyssä selvittäjäksi – joka ei siis ole pakollinen – voidaan määrätä julkisoikeudellinen yhteisö, United States trustee. Trustee-yhteisö nimeää sisäisellä päätöksenteollaan virallisen tai yksityisen selvittäjän yksittäiseen menettelyyn. Selvittäjä ei kui-

ja tuomioistuimen harkintaa reaalisesti ohjaavia säännöksiä on vain selvittäjän riippumattomuudesta (8.3 § verr. 83.4 §).[19] YrSanL 8 § jättää avoimeksi, minkä alan pätevyyttä selvittäjältä vaaditaan. Pätevyysvaatimus näyttääkin vaihtelevan yksittäisestä saneerausasiasta riippuen, joskin saneerausjärjestelmän perusvalinnat määräävät pitkälti selvittäjän tehtävän luonteen.[20] Mitä enemmän selvittäjän tehtävät painottuvat saneerauksen liiketaloudelliseen suunnitteluun, sitä perustellumpaa on vaatia, että selvittäjä on yritysjohtaja. Vahva liikkeenjohtovalta yhtyneenä oikeudellisten ratkaisujen tekemispakkoon puoltaa oikeudellisen asiantuntemuksen huomioonottamista. YrSanL:n mukainen menettely näyttäisi periaatteessa sijoittuvan ensimmäiseen ryhmään.[21] Tosin käytännössä selvittäjiksi on yleensä määrätty kokeneita, konkurssipesien selvitykseen erikoistuneita asianajajia.[22]

Konkurssilainsäädännöstä poiketen selvittäjä ei pääsääntöisesti saa olla riippuvuussuhteessa velalliseen eikä velkojaan.[23] Jäävikin henkilö on kelpoinen selvittäjäksi, jos kahden kolmasosan enemmistö kuhunkin velkojaryhmään kuulu-

---

tenkaan saa 11 luvun menettelyssä olla (toisin kuin likvidaatiokonkurssissa) virallinen selvittäjä, vaan hänen on oltava yksityishenkilö. Selvittäjän ja trustee-yhteisön suhteesta ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 8.

[19] Selvittäjän tulee olla täysivaltainen ja rehelliseksi tunnettu. Hänellä on myös oltava tehtävän edellyttämä kyky, taito ja kokemus (YrSanL 8.3 §). Oma ongelmansa on, mitä selvitystä ko. ominaisuuksista on esitettävä. *Ovaska* (Yrityssaneerauskäsikirja s. 124) katsoo, että momentin kirjoitusasusta johtuen esimerkiksi selvittäjäkandidaatin rehelliseksi tunnettuisuudesta on esitettävä selvitys, ellei tuomioistuin ennestään tunne ehdotettua henkilöä.

[20] *Koskelo* mt. s. 211. Huomioon otetaan myös saneerauksen aikaisempi valmistelu. Esivalmistelu korostaa selvittäjän neuvottelutaidon ja oikeudellisen tiedon merkitystä.

[21] Ks. edellä jakso 1.3. Vrt. SOU 1992:113 s. 369, jossa konkurssipesän pesänhoitajia koskevien pätevyysvaatimusten katsotaan soveltuvan myös ehdotettuun uudelleenjärjestelymenettelyyn. Selvittäjän tulisi näin olla pääsääntöisesti juristi, jolla on käytettävissään riittävä konttoriorganisaatio. Selvittäjältä vaadittaisiin perehtyneisyyttä sekä liikejuridiikkaan että työoikeudellisiin kysymyksiin.

[22] Esimerkiksi *Ovaska* (mt. s. 124) toteaa, että on vaikea kuvitella, että ainoa selvittäjä voisi menestyksellä olla muu kuin lakimies. – Yhdysvaltojen oikeudessa taas kehitys on kulkenut toiseen suuntaan. Syynä on selvittäjätehtävän heikko palkkaus.

[23] Velkojaan voidaan rinnastaa tässäkin suhteessa todennäköinen velkoja. Riippuvuussuhteen luovista seikoista ks. HE 1992:182 s. 69–70. Kirjallisuudessa on pidetty silmällä erityisesti suhdetta velalliseen; on katsottu, että selvittäjällä ei »saa olla asenteellisia tai taloudellisia siteitä velalliseen.» Ks. *Koskelo* mt. s. 212. On huomattava, että YrSanL:ssä ei ole ehdottomia esteellisyysperusteita. Se, millaista suhdetta esteellisyys edellyttää, jää yksittäistapauksittain ratkaistavaksi. YrSanL 8.3 §:n sanamuoto kuitenkin viittaa siihen, että melko heikko suhde riittää tekemään ehdokkaasta esteellisen (»...voi olla omiaan vaarantamaan»). Aikaisempien avustustehtävien vaikutuksesta ks. *Ovaska* mt. s. 124–125.

vista velkojista kannattaa hänen määräämistään.[24] Kelpoisuusehdot tutkitaan viran puolesta.[25] Tästä seuraa, että esitettäessä jäävin henkilön määräämistä samalla on osoitettava, että vaadittu enemmistö kannattaa ehdokasta. Elleivät ko. velkojat ole paikalla suullisessa käsittelyssä, heiltä on saatava kirjallinen suostumus. Tällä ehdolla myös velallinen itse tai velallisyhtiön johtoon kuuluva henkilö ovat määrättävissä selvittäjäksi. Kelpoisuusvaatimukset (niistä tehtävä poikkeus mukaanluettuna) koskevat myös henkilöitä, jonka määräämistä alkuperäisen selvittäjän lisäksi tai sijaan velkojatoimikunta tai velkojaryhmien enemmistö myöhemmin vaatii.[26]

> Käytännössä lienee harvinaista, että esityksen tekijä onnistuu kokoamaan vaaditun enemmistön esteellisen henkilön määräämiseksi. Toisaalta henkilön saama huomattava (mutta alle enemmistön jäävä) kannatus on syytä ottaa huomioon arvioitaessa, onko ehdokas esteellinen suhteessa velalliseen. Sen sijaan on ilmeistä, että ehdokkaan jossain velkojaryhmässä saama vahva kannatus saattaa selittyä juuri sillä, että ehdokas on tuohon ryhmään riippuvuussuhteessa. Kannatus tukee siis tällöin esteellisyysolettamaa.

Koska esitysoikeus on velkojakohtainen, yksittäisessä saneerausasiassa tehdään usein kilpailevia esityksiä. Tuomioistuin joutuu tällöin arvioimaan ehdokkaiden paremmuutta.[27] Mikään ei estä ottamasta huomioon yhtenä seikkana esityksen tekijän saatavan merkittävyyttä.[28] Tueksi voidaan viitata saneerausmenettelyn velkoja-autonomiseen perustaan.[29] Ehdokkaiden ollessa pätevyydeltään tasaarvoisia on siis perusteltua, että useimpien velkojien kannattama ehdokas voit-

---

[24] Enemmistö lasketaan käyttäen perusteena velallisen antamaa luetteloa velkojistaan; selvittäjän määrämistä varten tuomioistuin joutuu alustavasti jakamaan velkojat ryhmiin. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 213–214. Kyseinen ryhmäjako ei sido tuomioistuinta. Ryhmäjakoa voidaan muuttaa uuden informaation perusteella esimerkiksi muutettaessa selvittäjämääräystä ja viimeistäänkin ohjelmaehdotuksesta äänestettäessä.

[25] Kirjallisuudessa on katsottu, että tuomioistuin voi ottaa huomioon myös seikat, joihin ei ole vedottu mutta jotka ovat tulleet tuomioistuimen tietoon esimerkiksi aikaisempien vastaavien tehtävien yhteydessä. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 215. Tulkinta voidaan riitauttaa sillä perusteella, että se sisältää tuomarin yksityisten tietojen käyttöä.

[26] Selvittäjän vaihtamista ja lisäselvittäjän määräämistä käsitellään jäljempänä.

[27] Konkurssimenettelyssä taas lähtökohtana on, että tuomioistuin on sidottu velkojien enemmistön valintaan. Tuomioistuin voi vain poikkeustapauksissa sivuuttaa valitun henkilön. Ks. lähemmin *Koulu* DL 1990 s. 309.

[28] *Koskelo* (mt. s. 215) viittaa siihen, että tuomioistuin joutuu harkinnassaan punnitsemaan kaikkia niitä seikkoja, joilla on merkitystä selvittäjän kelpoisuusehtojen valossa.

[29] Vrt. SOU 1992:113 s. 370. – YrSanL ei, kuten 83.1 §:stä ilmenee, anna valinnasssa merkitystä velallisen mielipiteelle. Tämän ratkaisun tarkoituksenmukaisuudesta voidaan olla eri mieltä, sillä toimenpiteiden toteuttaminen jää joka tapauksessa velalliselle.

taa.[30] Huomioon otetaan mielipiteet, jotka ilmaistaan joko kirjallisissa vastauksissa tai suullisessa käsittelyssä.

> Helsingin hovioikeuden tuomiossa 17.9.1993 n:o 4049 (S 93/2154) jouduttiin arvioimaan selvittäjää kannattaneen velkojan saatavan suuruuden ja velkojien lukumäärän keskinäistä vaikutusta. T:tä kannatti suurin velkoja (pankki), K:ta taas 10 pientä velkojaa. Raastuvanoikeus antoi etusijan velkojien lukumäärälle ja asetti selvittäjäksi K:n. T:ta kannattaneen velkojan valitus hylättiin lakonisin perusteluin. – Jos selvittäjiä määrätään edustuksen turvaamiseksi useampia, on johdonmukaista lähteä siitä, että määrätyksi tulee ehdokas, joka saa omassa ryhmässään eniten kannatusta.

Selvittäjä määrätään, vaikka sitä ei ole vaadittu

Tuomioistuin voi YrSanL 90.2 §:n 1 virkkeen nojalla määrätä selvittäjän, vaikka kukaan menettelyosallisista ei sitä vaatinut.[31] Virkkeen suhde YrSanL 83.1 §:ään on epäselvä. Jälkimmäinen säännös nimittäin antaa tuomioistuimelle oikeuden nimetä selvittäjän, kun hyväksymiskelpoista esitystä ei ole tehty. Tuomioistuimen toissijaista valintaoikeutta ei ole kytketty siihen, onko asiassa tehty vaatimus selvittäjän määräämisestä. Kun selvittäjän määrääminen on pääsääntö, tällainen kytkentä olisikin varsin epälooginen.

Pykälät saadaan sopusointuun katsomalla, että ensimmäinen koskee tapausta, jossa selvittäjää ei ole esitetty eikä vaadittu selvittäjän määräämistä henkilöä esittämättä, toinen pykälä taas rajoittuu tilanteisiin, joissa selvittäjää on vaadittu mutta henkilöä ei ole esitetty. Tulkinta merkitsee käytännössä sitä, että tuomioistuimen toimivalta ei riipu siitä, onko joku menettelyosallisista nimenomaisesti pyytänyt, että menettelyyn ei määrättäisi selvittäjää.[32] Selventäen: tuomioistuin saa jättää selvittäjän määräämättä, vaikka kukaan menettelyosallisista ei ota mitään kantaa selvittäjään.

Selvittäjän määrääminen ilman vaatimusta on tarkoitettu poikkeukselliseksi. Määräys edellyttää, että selvittäjää pidetään erityisestä syystä tarpeellisena. Esi-

---

[30] Tähän liittyvä erilliskysymys on, annetaanko etusija velkojien lukumäärälle vaiko heidän saataviensa suuruudelle. Koska ohjelmaehdotuksesta äänestäminen edellyttää enemmistöä molemmissa suhteissa (YrSanL 52 §), sama sääntö vaikuttaa luontevalta myös selvittäjän kannatusta laskettaessa.

[31] Virkkessä käytetään konditionaalia (»... olisi sitä vaatinut»), vaikka tosiseikasto selvästikin liittyy yksittäisen saneerausasian konkreettisiin tapahtumiin – tarkkaan sanottuna laiminlyöntiin vaatia selvittäjää.

[32] Vrt. *Koskelo* mt. s. 230 alaviite 17, jossa katsotaan, että YrSanL 83.1 §:n (pää)säännön mukaisesta selvittäjän määräämisestä viran puolesta voidaan »siis poiketa, jos hakemuksessa tai sen käsittelyn yhteydessä on vaadittu, ettei selvittäjää määrätä.»

merkkinä erityisestä syystä mainitaan tiedoksiantojen määrä.[33] Voidaan myös väittää, että epäily velallisen antamien tietojen paikkansapitävyydestä on peruste selvittäjän määräämiselle. Tällöin vaadittaneen tavanomaista vahvempaa epäilystä tietojen perättömyydestä. Tunnettua on, että velallisella on usein ylioptimistinen kuva yrityksensä tilasta.[34] Erityinen peruste selvittäjän määräämiselle syntyy vasta, kun on aihetta pelätä tietojen tarkoituksellisesta vääristelyä, jotta saneerausmenettely saadaan aloitettua.[35] Näissä tapauksissa selvittäjä on tarpeen siksi, että hän voi tehdä YrSanL 7.2 §:n tarkoittaman vaatimuksen turhan saneerausmenettelyn keskeyttämiseksi. Myös saneerausasian muuttuminen riitaiseksi konstituoi pääsääntöisesti erityisen syyn; sitäpaitsi tällaisessa asiassa tehtäneen usein muutoinkin vaatimus selvittäjästä.

Menettelyosallisten kuuleminen selvittäjää määrättäessä

Vaikkakaan YrSanL ei sääntele menettelyosallisten kuulemista nimenomaan selvittäjän määräämisestä, tuomioistuimen on varattava menettelyosallisille tilaisuus lausua mielipiteensä sekä selvittäjien lukumäärästä että selvittäjäesityksistä. Selvittäjän valinta on saneerauksen tärkeimpiä ratkaisuja. Velallistakin on kuultava, vaikka hänellä ei ole esitysoikeutta.[36] Kuulemisen tekninen järjestely tuottaa omat ongelmansa, ellei esitys selvittäjäksi sisälly jo hakemukseen. Tässä tapauksessa muut menettelyosalliset saavat tiedon esityksestä hakemuksen tiedoksiannon kautta (YrSanL 70.1 §).[37] Ongelmia ei myöskään liity suullisessa käsittelyssä tehtyyn ehdotukseen; suullinen käsittely tarjoaa tilaisuuden tulla kuulluksi, ja se, saapuvatko intressitahot paikalle, jää heidän vastuulleen.

Kuuleminen hankaloituu, mikäli esitys tehdään kirjallisessa lausumassa tai muussa tuomioistuimelle toimitetussa asiakirjassa. On selvää, että esityksen te-

---

[33] HE 1992:182 s. 109. Ks. myös *Koskelo* mt. s. 231. – Säännöksen ratio edellyttää, että tiedoksiantojen määrä on epätavallisen suuri.

[34] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 5.

[35] Tietojen epäluotettavuus vaikuttaa myös aloittamisharkintaan. Ensinnäkin se herättää velallisaloitteisessa menettelyssä kysymyksen menettelyn väärinkäyttämisestä (YrSanL 7.1 § 4-kohta), toiseksi se heikentää onnistumisennustetta, jolloin 5-kohta aktualisoituu. Tapaukset, joissa selvittäjän määräämistä joudutaan perustelemaan väärinkäytösepäilyksillä, jäänevät tästä syystä harvinaisiksi. Menettelyä ei yleensä tällöin aloiteta. On tietenkin mahdollista katsoa, että selvittäjän määräämiseen *ex officio* riittää heikompi todennäköisyys kuin mitä tarvitaan esteperusteen realisoitumiseen.

[36] Perustelen tätä kantaa sillä, että selvittäjän henkilöllä on merkitystä myös luonnollisesti velalliselle.

[37] Koska vastausta ei vaadita kaikilta menettelyosallisilta, osa velkojista ei saa tilaisuutta lausua esityksestäkään. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 215.

kemistapa ei poista kuulemisvelvollisuutta, vaan tuomioistuimen on – kuulemisvelvollisuutta ihmisoikeussopimusten valossa (= ankarasti) tulkiten – nähtävästi joko vaadittava kirjallista vastausta erikseen jokaisesta selvittäjäesityksestä (HakKäsL 20 § verr. OK 5:11.2) tai järjestettävä saneerausasiassa suullinen käsittely. Jälkimmäisellä menettelytavalla on ilmeisiä käytännön etuja.

> Kuulemisvaatimus johtaa omalaatuisiin ongelmiin silloin, kun tuomioistuin määrää selvittäjän viran puolesta (YrSanL 83.1 § ja 90.2 §). Kuuleminen ulottuu – ainakin periaatteessa – myös tähän tilanteeseen. Jos kuulemisvaatimuksesta pidetään kiinni tiukan johdonmukaisesti, se johtaa joko uusien kirjallisten lausumien pyytämiseen tai automaattiseen suulliseen käsittelyyn.

Selvittäjämääräyksen muuttaminen menettelyn aikana

Selvittäjämääräys poikkeaa pysyvyydeltään muista tuomioistuimen ratkaisuista. Selvittäjien lukumäärä ja selvittäjän henkilö voivat tulla useita kertoja uudelleenarvioitavaksi menettelyn aikana. YrSanL 83 §:n antaa eräille intressitahoille oikeuden vaatia alkuperäisen selvittäjämääräyksen muuttamista. Pykälän 2 momentti koskee velkojatoimikunnan, 3 momentti velkojaryhmän esitysoikeutta. Velkojatoimikunta saa vaatia sekä alkuperäisen selvittäjän vaihtamista että selvittäjien lukumäärän lisäämistä siten, että menettelyyn määrätään uusi selvittäjä entisten lisäksi. Mitään perustetta selvittäjän vaihtamiselle tai lisäselvittäjälle ei tarvitse esittää.[38] Ensimmäinen vaatimus on esitettävä kuukauden kuluessa velkojatoimikunnan asettamisesta, jälkimmäiselle ei ole määräaikaa.[39]

> Periaatteessa velkojatoimikunta voi heti kun se on tullut asetetuksi – mikä tapahtuu joko aloittamispäätöksessä tai myöhemmin – vaatia selvittäjäpäätöksen muuttamista. Vaatimus on siis esitettävissä esimerkiksi siinä suullisessa istunnossa, jossa aloittamispäätös julistetaan. Ko. oikeus pakottaa tuomioistuimen ottamaan huomioon velkojien mielipiteen. Lopputulos on siis käytännössä pitkälti sama kuin KS:n velkoja-autonomisessa pesänhoitajien valinnassa.

---

[38] *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 234. Koska erityissäännöstä toimikunnan edustamisesta ei ole, koko toimikunnan on käytettävä puhevaltaa. Velkojaintoimikunnan sisäisen päätöksenteon tulee lisäksi olla lain mukaista; vaatimukseen on liitettävä selvitys siitä, että päätös on tehty 84.3 §:n mukaisesti eli yksinkertaisella enemmistöllä asianmukaisesti kokoonkutsutussa kokouksessa.

[39] On huomattava, että velkojatoimikunta voi koko menettelyn ajan vaatia alkuperäisen selvittäjän vapauttamista toimestaan, jos selvittäjä olennaisesti laiminlyö velvollisuuksiaan tai erottamiseen on muu painava syy. Painava syy on muun muassa luottamuspula toimikunnan ja selvittäjän välillä. Näin ollen YrSanL 83.2 §:n aikarajoitukselle jää vain vähäinen merkitys. Sama koskee 3 momentin aikarajoitusta.

Jälkimmäisestä ks. HE 1992:182 s. 106.

Pykälän 3 momentin mukaan jokaisen velkojaryhmän enemmistö on oikeutettu vaatimaan joko selvittäjän vaihtamista tai uutta selvittäjää. Enemmistön on esiinnyttävä hakijana; lisäksi on osoitettava, että hakijat muodostavat velkojaryhmässä enemmistön.[40] Kuukauden määräaika vaatimukselle selvittäjän vaihtamisesta lasketaan saneerausmenettelyn aloittamisesta.

Käytännössä harvoin aktualisoituva kysymys on, onko tuomioistuin sidottu aikaisempaan kantaansa selvittäjien lukumäärästä.[41] Toisin sanoen: voiko tuomioistuin ilman velkojatoimikunnan tai velkojaryhmän vaatimusta muuttaa tekemäänsä päätöstä selvittäjien lukumäärästä, jos siihen on syytä.[42] Lähtökohtainen itseoikaisun kielto ei ulotu käsittelyratkaisuun, jollaisena selvittäjämääräystä lienee tältä osin pidettävä. Muuttaminen saattaa tulla ajankohtaiseksi silloin, kun tehtävät osoittautuvat oletettua laajemmiksi ja velkojatoimikuntaa ei joko ole tai se ei pysty päättämään esityksen tekemisestä. Koska uusi selvittäjä lisää kustannuksia, asianmukaista on, että tuomioistuin varaa menettelyosallisille tilaisuuden lausua mielipiteensä muutoksesta. Käytännöllinen tapa toteuttaa kuuleminen on järjestää suullinen käsittely.

Laissa ei ilmoita, onko velkojatoimikunnan ja velkojaryhmän enemmistön oikeus vaatia selvittäjän vaihtamista tai lisäselvittäjää ehdoton. Pykälä käyttää YrSanL:n tapaan tuomioistuimen laajaan harkintavaltaan viittaavaa ilmaisua »voidaan». Sanamuoto oikeuttaa päätelmään, että saneeraustuomioistuin käyttää tarkoituksenmukaisuusharkintaa.[43] Sanamuoto ja perustelut eivät täysin vastaa toisiaan. Hallituksen esityksen erityisperustelut tukevat pikemminkin tulkintaa, jonka mukaan toimikunnan tai velkojien esitys ainakin pääsääntöisesti sitoisi tuomioistuinta.[44] Vapaa harkinta vastaa heikosti käsitystä selvittäjästä velkojien luottamushenkilönä. Ilmeistä myös on, että jos alunperin määrätty selvittäjä on totaa-

---

[40] Tarvittavan enemmistön selvittämisestä ks. *Koskelo* mt. s. 213–214.

[41] Selvää on, että tuomioistuin voi muuttaa selvittäjämääräystä henkilön osalta vain lain nimenomaan osoittamissa tapauksissa, so. YrSanL 83 §:n ja 86 §:n säntelemissä tilanteissa.

[42] Aloite voi tulla joko menettelyosallisilta tai tuomioistuimelta (arg. YrSanL 8.2 §).

[43] Esimerkiksi lisäselvittäjän määrääminen tulisi kysymykseen vain, kun vaatimuksen tueksi esitettäisiin erityinen syy, jota ei aloittamispäätöksessä voitu ottaa huomioon. Näin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 216: »Velkojatoimikunnalla tai velkojaryhmillä ei ole ehdotonta oikeutta saada selvittäjää vaihdetuksi tai lisäselvittäjää määrätyksi. Jos tuomioistuin katsoo jo määrätyn selvittäjän täyttävän asetetut kelpoisuusehdot, vaatimus on mahdollista hylätä. Vastaavasti tuomioistuin voi jättää lisäselvittäjän määräämättä, jos siihen ei katsota olevan asiallista tarvetta.»

[44] HE 1992:182 s. 106 : »... on perusteltua, että velkojatoimikunta voisi halutessaan vaikuttaa selvittäjän valintaan.» – Myös momenteissa selvittäjän vaihtamisvaatimukselle asetettu preklusiivinen määräaika sopii varsin huonosti yhteen tuomioistuimen vapaan harkintavallan kanssa.

lisesti kadottanut velkojien luottamuksen, menettelyn onnistumisennuste on huono. Tästä syystä velkojatoimikunnan tekemään vaihtamisvaatimukseen tulisi suostua.[45] Sillä, täyttääkö alunperin määrätty selvittäjä kelpoisuusvaatimukset, ei mielestäni ole merkitystä. Tarveharkintaan jäisi näin mahdollisuus vain silloin, kun vaihtamista on vaatinut yksittäinen ryhmäenemmistö.[46]

Vaatimus lisäselvittäjästä on harkinnanvarainen. Lisäselvittäjän määräys edellyttää joko työmäärän odottamatonta lisäystä tai ennakoimatonta eturistiriitaa. Tästä seuraa, että vaatimuksen menestyminen edellyttää sen perustelemista. YrSanL 83 §:n sanamuoto viittaa siihen, että lisäselvittäjiä määrätään vain yksi.[47] Lisäselvittäjän määrääminen yhden intressitahon vaatimuksesta ei kuitenkaan voi riistää muilta tahoilta oikeutta "oman" lisäselvittäjän vaatimiseen. Kun toisaalta sekä toimikunnalla että kullakin ryhmäenemmistöllä on itsenäinen oikeus vaatia lisäselvittäjää, lisäselvittäjien enimmäismäärä on ryhmien lukumäärä lisättynä yhdellä (eli toimikunnan vaatimalla selvittäjällä). Eri asia on, että näin suurta selvittäjäjoukkoa tarvitaan äärimmäisen harvoin.

Vaatimus selvittäjän vaihtamisesta tai lisäselvittäjästä on saneerausmenettelyn sisäinen hakemusasia. Vaatimuksen käsittely tapahtuu HakKäsL:n säännöksiä noudattaen. YrSanL:ssa ei ole tältä varalta erityisiä menettelysäännöksiä.[48]

7.2. Velkojatoimikunta asetetaan

Velkojatoimikunnan asettamisesta ja kokoonpanosta päättäminen

Velkojatoimikunta asetetaan joko menettelyn aloittamisesta päätettäessä tai myöhemmin (YrSanL 84 §). Saneerausmenettelyn tapaan myös velkojatoimikunta kytkeytyy oikeussubjektiuteen. Konserniin kuuluvien yritysten saneerauksessa

---

[45] Erityistapaus on kysymyksessä silloin, kun vaaditaan useamman selvittäjän vaihtamista yhteen selvittäjään. Koska yksi selvittäjä on tavoite, vaatimus on hyväksyttävä, jos se tulee toimikunnalta tai kaikilta velkojaenemmistöiltä.

[46] Koska tällöinkin saneerauksen läpivienti vaikeutuu (käytännössä saneerausohjelman vahvistamisedellytykset kiristyvät), vaihtaminen lienee pääsääntö, elleivät muut ryhmät nimenomaan kannata selvittäjää. Velkojaryhmien ollessa erimielisiä tuomioistuin voi pitäytyä aikaisemmassa ratkaisussaan.

[47] Rajoituksen oikeuspoliittinen perusta jää kylläkin epäselväksi.

[48] Tästä seuraa esimerkiksi, että hakemus lisäselvittäjästä voi olla suullinen ja että se voidaan tehdä istunnossa, vaikka sama ei ole mahdollista saneerausmenettelyä haettaessa. Velallisen kuulemisen osalta ratkaisun KKO 1953 II 132 oikeusohje pätenee edelleen. Ratkaisu on otsikoitu: »Konkurssivelallisen kantelu siitä, ettei häntä kuultu määrättäessä lisätoimitsijamiestä konkurssipesää koskevaa oikeudenkäyntiä varten, hylättiin.»

kuhunkin yhtiöön on määrättävä erillinen velkojatoimikunta.[49] Toimikunnan asettaminen on harkinnanvaraista. Lain olettamuksena on, että toimikunta asetetaan, ellei siitä velkojien pienen lukumäärän vuoksi luovuta. Tuomioistuin päättää velkojatoimikunnan kokoonpanosta; toimikunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä[50], ja sen on edustettava tasapuolisesti eri velkojaryhmiä (YrSanL 10 §).[51] Velkojatoimikunnan jäseniä koskevia kelpoisuusvaatimuksia ei ole säädetty; näin velallisyhtiön johtoon kuuluvia henkilöitä voidaan periaatteessa nimittää velkojatoimikuntaan.[52]

> Päätös, miksi toimikuntaa ei yksittäisessä saneerausasiassa aseteta, pitäisi perustella. Oma kysymyksensä on, milloin velkojien lukumäärä on »riittävä». Esitöissä velkojatoimikunnan määräämistä pidetään perusteltuna, kun velkojia on useita kymmeniä.[53] Oma erillisongelmansa on, onko momentti pakottava, toisin sanoen voiko tuomioistuin määrätä toimikunnan, vaikka se katsookin velkojien lukumäärän liian alhaiseksi. (Käytännössä ongelma ei yleensä pääse hahmottumaan, vaan se sulautuu kysymykseen vaadittavasta velkojamäärästä). YrSanL 10.1 §:n sanamuodon nojalla pitäisin säännöstä tässä suhteessa pakottavana. Poikkeaminen tulee kysymykseen vain YrSanL 90.1 §:n tarkoittamissa tilanteissa, joihin palataan jäljempänä.

Velkojatoimikunnan tehtävät määritellään YrSanL 10.2 §:ssä. Toimikunta toisaalta »neuvoa-antavana elimenä» avustaa selvittäjää[54], toisaalta taas valvoo tämän toimintaa. Tässä tarkoituksessa velkojatoimikunta voi vaatia selvittäjän

---

[49] Eräissä saneeraustapauksissa velkojatoimikuntien lukumäärä on ollut jopa 11! Organisaation jäykkyyttä voitaisiin vähentää määräämällä samat henkilöt eri toimikuntiin. Ristiriitaisten intressien takia tähän ei kuitenkaan yleensä päästäne.

[50] Myös toimikunnan jäsenten on oltava luonnollisia henkilöitä.

[51] Tasapuolisuuteen luetaan myös velkojaryhmien taloudellisten painoarvojen huomioonottaminen. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 232.

[52] Yhdysvaltojen saneerausmenettelyssä on ongelmaksi muodostunut velallisyhtiön kilpailijoiden valitseminen velkojatoimikuntaan. Ongelma on ratkaistu sekä estämällä kilpailijoiden valinta (näin *In re Wilson Foods Corp.*) että perustamalla kilpailijoille oma toimikunta, jolla ei ole pääsyä velallisyrityksen sisäisiin tietoihin. Ongelmasta ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 25–26.

[53] Ks. HE 1992:182 s. 70. Ks. myös *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 233.

[54] Toimikunnan ja selvittäjän suhteesta ks. esim. *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 143–144. Velkojatoimikunnan neuvoa-antava funktio on siis toinen kuin yhdysvaltalaisessa saneerausmenettelyssä, jossa vastaava toimikunta neuvoo nimenomaan saneeraustuomioistuinta sen ratkaisuissa. Ks. *Cowans* mt. s. 339. Sinänsä ei ole estettä laajentaa toimikunnan tehtäviä tähän suuntaan YrSanL:nkaan mukaisessa menettelyssä. Velkojatoimikuntaa voitaisiin hyvin kuulla sisäisissä pienoisprosesseissa kuten uuden luoton ottamisessa (34 §), poikkeuksen myöntämisessä perimiskiellosta (20 §) tai selvittäjän vapauttamisessa (86 §).

vapauttamista (YrSanL 86.1 §). Yksittäisistä tehtävistä tärkein on selvittäjän palkkion ja kustannusten korvauksen vahvistaminen. Kumpikaan YrSanL 10 §:n rooliluonnehdinta ei vertailuaineiston valossa ole osuva. Toimikunnan päätehtäväksi nähdään toimia neuvotteluforumina, missä käydään »menettelynsisäiset» neuvottelut, joissa velkojien keskenään yhteismitattomat intressit sovitetaan yhteen mielekkään saneerausohjelman aikaansaamiseksi.[55] Jotta toimikunnasta olisi tässä suhteessa hyötyä, saneerattavan yrityksen on oltava suuri. Pienyrityksen saneerauksessa toimikunnasta ei saada vastaavaa hyötyä – olipa velkojien lukumäärä mikä tahansa.[56] Toimikunnan merkitystä neuvotteluforumina vähentää menettelyssä yleensä syntyvä varjo-organisaatio, joka koostuu suurimpien velkojien ja/tai selvittäjien 'epävirallisista' kokouksista.

Esitykset velkojatoimikunnan jäseniksi

Esitysoikeus eli oikeus velkojatoimikunnan jäsenen esittämiseen on velkojakohtainen. Jokaisella ryhmään kuuluvalla velkojalla on itsenäinen oikeus esittää tiettyä henkilöä ryhmänsä edustajaksi (84 §).[57] Esitys tehdään käytännössä useimmiten kirjallisissa lausumissa. Tuomioistuimen tehtäväksi jää päättää toimikunnassa edustetuista velkojaryhmistä ja määrätä ryhmän edustaja velkojien ehdottamista henkilöistä.[58] Tuomioistuin lienee sidottu ehdotuksiin sikäli, että se ei voi nimittää ulkopuolista henkilöä toimikuntaan.

> YrSanL 10 § antaa edustuksen velkojatoimikunnassa vain velkojaryhmille.[59] Jotta vakiintuneet liikesuhteet voitaisiin säilyttää, Yhdysvaltojen oi-

[55] Tätä kehitystä ennakoitiin lausunnoissa, joita hallituksen esityksestä annettiin. Suomen Pankkiyhdistys lausui: »Käytäntö kuitenkin on ulkomailla osoittanut, että velkojatoimikunta saa käytännössä varsin keskeisen aseman, koska sille keskitetään velkojien ja selvittäjän yhteisellä päätöksellä todellista päätösvaltaa.»

[56] Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 22: »... the committee retains some of the mystery of the institutions in Kafka novel. We know they are important but we do not see them at work.»

[57] Ks. *Koskelo* mt. s. 232. Ellei toimikuntaa aseteta jo menettelyä aloitettaessa, aloittamispäätöksessä onkin syytä mainita, mihin mennessä esitykset toimikunnan jäsenistä on tehtävä joko selvittäjälle tai tuomioistuimelle. Maininnalla ei ole preklusiivista vaikutusta.

[58] Henkilön ei tarvitse olla itse ryhmään kuuluva velkoja. Näin HE 1992:182 s. 107. Valintaperusteita ei määritellä, joskin suurimman velkojan ehdokkaalla lienee lähtökohtainen etusija. – Käytännössä toimikunnan jäsenistä pyritään sopimaan. Esimerkiksi *Jaatinen* (Yrityssaneeraus 1994 s. 6) suosittelee, että hakija jo hakemusvaiheessa yhteistyössä suurimpien velkojien kanssa pyrkii sopimukseen niistä henkilöistä, jotka nimetään velkojatoimikuntaan.

[59] Työvoimapiirin toimistolla on lisäksi oikeus määrätyissä tapauksissa valita äänivallaton edustaja (10.4 §).

keudessa pyritään siihen, että toimikuntaan määrätään myös ulkopuolisten tahojen kuten pääasiakkaiden edustajat. YrSanL:ia kirjaimellisesti tulkiten tämä ei ole mahdollista. Lain mukaan ulkopuolinen edustus voi olla vain työvoimahallinnolla (arg. YrSanL 10.4 §). Säädettävän lain kannalta edustusta olisi nähtävästi syytä laajentaa.

YrSanL:ssa on varauduttu velkojatoimikunnassa tapahtuviin muutoksiin. Toimikuntaa voidaan toisaalta täydentää, toisaalta taas velkojaryhmän edustaja voidaan vaihtaa. Täydentäminen on tarkoitettu tilanteisiin, joissa toimikunnassa edustettuna alun perinkin olleen velkojaryhmän edustajaa ei ole voitu aikanaan määrätä.[60] Periaatteessa estettä ei ole sillekään, että tuomioistuin »perustaa» toimikuntaan myöhemmin velkojaryhmän edustuksen ja määrää siihen henkilön.[61] Edustajan vaihtamisesta päättää velkojaryhmä; edustaja voidaan vaihtaa, kun vähintään puolet ryhmään kuuluvista tunnetuista velkojista sitä esittää.[62]

Sekä velkojatoimikunnan täydentäminen että sen jäsenen vaihtaminen ovat menettelynsisäisiä hakemusasioita. Täydentäminen tapahtuu joko ryhmään kuuluvan velkojan esityksestä tai viran puolesta. Vaihtamiseen vaaditaan ryhmäenemmistön esitys. Velkojaryhmän edustusta ei ole järjestetty; näin ollen kaikkien ryhmäenemmistön muodostavien velkojien on oltava hakijoina.[63] Koska YrSanL:ssa ei ole tältä osin erityisiä menettelysäännöksiä, täydentäminen ja vaihtaminen seuraa HakKäsL:n yleistä sääntelyä. Tuomioistuimen päätökseen, jolla velkojatoimikunta on asetettu tai sen kokoonpanoa muutettu tai sitä koskeva esitys hylätty, voidaan hakea erikseen muutosta.

Velkojatoimikunnalle on mahdollista antaa tehtäviä myös saneerauksen toteutumisen seurannassa. YrSanL 63.3 § sallii toimikauden jatkamisen saneerausohjelman vahvistamisen jälkeenkin; toimikunnan toiminnan jatkamisesta on määrättävä saneerausohjelmassa. Toimikunnan tehtävien muuttuminen yhteiselimestä valvontaorgaaniksi tekee toimikunnan supistamisen mielekkääksi. Ohjelmassa voitaneen määrätä uuden toimikunnan ko-

[60] Esimerkiksi edustajan henkilö on jäänyt avoimeksi. Ks. HE 1992:182 s. 107.

[61] Tämä täydentäminen on harkinnanvaraista. Pääsäännöksi voitaneen asettaa, että perusteltu esitys johtaa täydentämiseen.

[62] Vaihtamisesta ks. *Koskelo* mt. s. 232. Koska toimikunnan jäsen edustaa velkojaryhmäänsä, ryhmällä on mielestäni ehdoton oikeus saada edustajansa vaihdetuksi. Vrt. *Ovaska*, Yrityssaneerauskäsikirja s. 142, jonka mukaan tuomioistuin voi, harkintansa mukaan, joko vaihtaa edustajan tai pysyttää entisen.

[63] Velkojaryhmä tarkoittaa tässä yhteydessä toimikunnan asettamispäätöksen pohjana ollutta alustavaa ryhmäjakoa. Alustava ryhmäjako ei välttämättä vastaa lopullista ryhmäjakoa, josta tuomioistuin päättää ohjelmaehdotuksen käsittelyn yhteydessä (YrSanL 76.2 §). Jossain määrin paradoksaalista on, että alustava ryhmäjako on valituskelpoinen ratkaisu (tosin vain haettaessa muutosta velkojatoimikunnan kokoonpanoon); sen sijaan lopulliseen jakoon ei saa hakea erikseen muutosta.

koonpano jäsenineen. Tällöin tuomioistuimen tehtäväksi jää vahvistaa äänestyksessä hyväksytyn ohjelmaehdotuksen ohessa myös uuden toimikunnan jäsenet.[64]

7.3. Saneerausorganisaatio jätetään määräämättä

Selvittäjää ei määrätä saneerausta aloitettaessa

Perusmenettelyä eli täydellistä saneerausmenettelyä voidaan yksinkertaistaa. Yksinkertaistettuja menettelyjä on kolme: menettely ilman täydellistä saneerausorganisaatiota (YrSanL 90 §), menettely ilman kuuluttamista (91 §) ja nopeutettu saneerausohjelman vahvistaminen (92 §).[65] Yksinkertaistettuja menettelyjä saadaan vapaasti yhdistää. Nopeutettu ohjelman vahvistaminen ja organisaation määräämättä jättäminen lienee tavallisin yhdistelmä.[66] Koska yksinkertaistetut menettelyt ovat poikkeuksia pääsäännöstä, tuomioistuimen on perusteltava tällaisen menettelyn käyttö yksittäisessä saneerausasiassa.[67]

Selvittäjä voidaan jättää määräämättä, ellei kukaan velkojista tee esitystä selvittäjästä tai vaadi selvittäjän määräämistä viran puolesta (YrSanL 90.1 § verr. 83.1 §). Hallituksen esitys jätti tarkoituksellisesti harkintavaltaa tuomioistuimelle, ja esityksen valiokuntakäsittelyssä tuomioistuimen valtaa lisättiin. Valiokunnan ehdotuksesta pykälään liitettiin 2 momentti.[68] Tuomioistuin voi erityisestä syystä toisaalta määrätä selvittäjän, vaikka kukaan velkojista ei ole sitä vaatinut, toisaalta taas jättää selvittäjän määräämättä vaatimuksesta huolimatta.

Selvittäjän määräämättä jättäminen on perusteltua kahdessa tapauksessa. Tuomioistuimen liikkumavara on suurin, kun vaatimusta selvittäjästä ei ole tehty. Ratkaisun pohjana on viime kädessä hyöty/haitat-vertailu. Selvittäjän määräämättä jättämisessä on verrattava kustannusrasitusta, saneerausohjelman laatimiseen tarvittavaa selvittäjän työpanosta ja velkojien suojantarvetta.[69] Vertailussa kustannusrasitus on painavin punnintatekijä.[70] Pääsääntönä voitaneen pitää sel-

---

[64] Menettelyosallisille on annettava tilaisuus lausua käsityksensä uudesta toimikunnasta äänestyslausumiensa yhteydessä. Asiasta on syytä ottaa maininta YrSanL 72 §:n mukaiseen tiedoksiantoon.

[65] Lain 91 ja 92 §:ien yksinkertaistettuja menettelyjä ei tässä tarkastella.

[66] HE 1992:182 s. 56.

[67] Itsestään selvää on, että tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava yksinkertaistetun menettelyn erityiset menettelynedellytykset.

[68] Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 s. 7.

[69] Tämä tarkoittaa sitä, että mitä pitemmälle saneerausohjelmaa on esivalmistelu ennen menettelyn aloittamista, sitä vähemmän selvittäjää tarvitaan.

[70] YrSanL 90 §:n 2 momentin perusteluna oli juuri kustannusrasituksen välttäminen. Ks.

vittäjästä luopumista, jos saneerausta on etukäteen valmisteltu yhteisymmärryksessä velkojien ja velallisen kesken.[71] Selvittäjän määräämättä jättämistä on syytä harkita erityisesti velallisaloitteisessa menettelyssä, jos saneerattava yritys on pieni. Saneerausennuste on tällöin alun perinkin huono, eikä selvittäjän määrääminen sitä olennaisesti paranna. Päinvastoin selvittäjästä aiheutuva kustannusrasitus heikentää entisestään onnistumismahdollisuuksia. Jos selvittäjää on vaadittu, selvittäjän määräämättä jättäminen edellyttää erityisen syyn olemassaoloa. Jos vain yksittäinen velkoja on vaatinut selvittäjää eikä ole konkreettisia syitä epäillä velallisen antamia tietoja, yleensä päädyttäneen siihen, että selvittäjää ei määrätä. Huomioon on otettava vaatimuksen tehneen velkojan painoarvo ja velkojien oikeussuoja.[72]

> YrSanL:n lähtökohta on toinen kuin yhdysvaltalaisessa saneerausmenettelyssä. Jälkimmäisessä menettelyssä selvittäjä – joka myös syrjäyttää velallisen oikeuden liikevarallisuuden hallintaan – määrätään velkojan vaatimuksesta, jos velkoja osoittaa siihen olevan syytä ('cause'). Kiinteitä sääntöjä siitä, milloin on olemassa syy, ei ole oikeuskäytännössäkään syntynyt. Selvittäjän määräämistä on kirjallisuudessa pidetty aiheellisena silloin, kun intressitahojen vastakohtaisuus on kärjistymässä ja velallisyrityksen johto ei pysty niitä sovittelemaan.[73] Rajatapauksissa presumptiona on, että selvittäjää ei määrätä.[74]

Oma ongelmansa on, tuleeko tuomioistuimen varata menettelyosallisille tilaisuus lausumiin myös siitä, että yksittäiseen saneerausasiaan aiotaan jättää selvittäjä määräämättä. Kirjallisuudessa kysymykseen on vastattu myöntävästi, mihin voidaan periaatteessa yhtyä.[75] Käytännössä kuuleminen voidaan hoitaa siten, että

---

lakivaliokunnan mietintö s. 7. – Suuret menettelykustannukset ovat yleensäkin saneerausmenettelyn epäkohta. Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 28.

[71] Tähän viittaavat hallituksen esityksen yleisperustelut HE 1992:182 s. 56: »... on valmisteltu jo ennen menettelyn aloittamista yhteistyössä velallisen tai velkojien kesken ...» Samaa tarkoittanee *Koskelo* (mt. s. 230), jonka mukaan vaaditaan myös, että velallinen nauttii velkojien luottamusta. Asiaan vaikuttaa hänen mukaansa toisaalta se, missä määrin velkojien kesken vallitsee ristiriitoja. Ks. mt. s. 32.

[72] Lisäksi tuomioistuimen on katsottava, että saneerausohjelma saadaan aikaan ilman selvittäjää (= käytännössä saneerausta on valmisteltu) ja että velkojien oikeussuoja ei vaarannu. Näin *Koskelo* mt. s. 230.

[73] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 19.

[74] *Cowans*, Bankruptcy Law and Practice s. 334–335.

[75] Näin nähdäkseni *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 230 alaviite 17, jonka mukaan selvittäjän määräämisestä viran puolesta voidaan poiketa, jos hakemuksessa tai sen käsittelyssä on vaadittu että selvittäjää ei määrätä ja »velkojien saatua tilaisuuden lausua myös tästä kysymyksestä havaitaan, että edellytykset selvittäjän määräämättä jättämiselle ovat käsillä.»

tuomioistuin – pyytäessään YrSanL 70 §:n mukaisia kirjallisia lausumia – ilmoittaa menettelyosallisille myös tästä mahdollisuudesta ja kehottaa ottamaan kantaa siihen.[76] Riitaisessa saneerausasiassa kysymys voidaan ottaa esille suullisessa käsittelyssä.[77]

Selvittäjän määrääminen menettelyn aikana

Ellei selvittäjää ole määrätty, kukin velkoja voi missä menettelyn vaiheessa tahansa vaatia selvittäjän määräämistä (YrSanL 90.1 § *i.f.*). On huomattava, että aikaisempi päätös jättää selvittäjä määräämättä pykälän 2 momentin nojalla ei estä uutta vaatimusta; päätöksellä ei ole negatiivista oikeusvoimaa. Samassa saneerausasiassa voidaan myös esittää useita perättäisiä vaatimuksia selvittäjän myöhemmästä määräämisestä. Kukin vaatimus on itsenäinen, menettelynsisäinen hakemusasia.

Tuomioistuimen harkintavalta määräytyy tällöinkin pykälän 2 momentin mukaisesti. Toisin sanoen selvittäjä määrätään, ellei ole erityistä syytä katsoa, että selvittäjä ei ole saneerausohjelman valmistelemiseksi tai velkojien edun valvomiseksi tarpeen. Velkojan myöhempi vaatimus pohjautuu useimmiten saneerausasiassa syntyneeseen konkreettiseen eturistiriitaan; kynnys selvittäjän määräämiselle on näin matalampi kuin menettelyä aloitettaessa. Jälkikäteinen selvittäjävaatimus johtaa uuteen menettelyosallisten kuulemiseen, joka tapahtunee kirjallisesti YrSanL 70 §:ää analogisesti soveltaen tai suullisesti järjestämällä asian käsittely istunnossa. Vaikka erityinen syy otetaan periaatteessa huomioon viran puolesta, tosiasiallisesti selvittäjän määräämistä vastustavat menettelyosalliset joutunevat sekä 'vetoamaan' erityiseen syyhyn (esim. suureen kustannusrasitukseen ja todellisen eturistiriidan puuttumiseen) että esittämään siitä näyttöä.

Toinen asia on, voiko tuomioistuin, joka on jättänyt selvittäjän 2 momentin nojalla määräämättä, viran puolesta (= ilman velkojan vaatimusta) määrätä selvittäjän myöhemmin.[78] Koska tuomioistuimella ei säännönmukaisesti ole kosketusta saneerausmenettelyn 'sisällölliseen' etenemiseen, selvittäjän määrääminen viran puolesta aktualisoituu lähinnä velallisen aloitteesta. Velallisellahan ei ole esitysoikeutta. Johdonmukaisuus vaatii, että tuomioistuimen päätös ei tässä-

[76] Järjestely ei ole täysin tyydyttävä, sillä menettelyosalliset joutuvat ottamaan kantaa teoreettiseen mahdollisuuteen.

[77] Eri asia on, että tällaisessa asiassa selvittäjän määräämättä jättäminen lienee akateeminen kysymys. Selvittäjä on yleensä tarpeellinen.

[78] Kielteiseen vastaukseen viittaa se, että YrSanL 90.1 § *(i.f.)* puhuu selvittäjän määräämisestä, »jos joku velkojista sitä vaatii.»

kään tapauksessa ole lopullinen vaan tietyssä menettelyvaiheessa tarkoituksenmukainen käsittelyratkaisu, jota voidaan muuttaa tilannetta vastaavaksi. Toisin sanoen selvittäjä voidaan määrätä virankin puolesta, jos tuomioistuin havaitsee, että selvittäjän määräämättä jättämiseen ei ollutkaan riittävän painavaa erityistä syytä (arg. YrSanL 90.2 §).

Velkojatoimikuntaa ei määrätä

YrSanL 90.3 §:n viittaussäännöksen perusteella selvittäjästä 1 momentissa säädettyä sovelletaan myös velkojatoimikunnan asettamiseen. Viittaussäännös laajentaa tuomioistuimelle jo YrSanL 10 §:n mukaan kuuluvaa harkintavaltaa; pykälän nojalla toimikuntaa ei aseteta, jos se on velkojien lukumäärän takia tarpeetonta.[79] Jos velkojien määrä ylittää kriittisen rajan, tuomioistuimen harkintavalta riippuu siitä, vaatiiko kukaan velkojista toimikunnan asettamista. Kullakin velkojalla on ehdoton oikeus saada toimikunta asetettua. Velkojan vaatimus johtaa näin toimikunnan asettamiseen ja sen jäsenten määräämiseen. Ellei vaatimusta tehdä, tuomioistuimen harkintavalta on hyvin laaja, sillä harkintaa ohjaavia sääntöjä tai presumptiota ei laissa ole. Toimikunta saadaan jättää asettamatta ilman erityistä syytäkin.[80]

Velkojalla on oikeus vaatia toimikuntaa menettelyn kaikissa vaiheissa (YrSanL 90.3 § verr. 90.1 § i.f.). Tällöin herää kysymys, onko velkojan oikeus saada toimikunta asetettua ehdoton. Huomattakoon, että 1 momentti käyttää ilmaisua »voidaan». Ydinalueellaan eli selvittäjään sovellettuna ilmaisu jättää tuomioistuimelle laajan harkintavallan, koska 1 momenttia tulkitaan yhdessä 2 momentin kanssa. Toimikunnan kohdalla tulkinta ei käy päinsä; 2 momenttia ei nimittäin sovelleta toimikuntaan. Kun ei liene osoitettavissa rationaalista syytä erottaa toimikunnan jälkikäteistä määräämistä sen säännönmukaisesta asettamisesta, päädyn siihen, että velkojan oikeus on tässäkin tapauksessa ehdoton.

---

[79] Ks. edellä alaviite 53.

[80] Kirjallisuudessa syyksi on mainittu se, että saneerausohjelmaa on ennen menettelyn vireilletuloa valmisteltu niin pitkälle, että velkojatoimikunta ei ole tarpeellinen. Ks. *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 233.

8. LOPUKSI

8.1. Tutkimuksen tuloksista

Sääntösidonnainen aloittamisharkinta

Tutkimuksen tulokset ovat tiivistettävissä seuraavasti. YrSanL rakentuu legaliteettiperiaatteelle. Periaate on johtanut hyvin sääntösidonnaiseen aloittamisharkintaan. Aloittamisharkinta on lähtökohtaisesti sama sekä velallis- että velkoja-aloitteisessa menettelyssä. Menettely aloitetaan, kun laissa suhteellisen yksityiskohtaisesti säännellyt edellytykset täyttyvät. Paradoksaalista kylläkin, tuomioistuimelta vaaditaan laajinta ja perusteellisinta tutkintaa menettelyn alussa, jolloin päätöksenteon pohjan muodostava aineisto on kaikkein vähäisin. Kärjistäen: tärkeimmät ratkaisut tehdään niukimman aineiston nojalla. Toisaalta taloustieteellisesti virheellisinkin perustein aloitetun menettelyn inertia on vahva; menettelyn aloittamisedellytykset eivät tule välttämättä missään vaiheessa uudelleentutkittavaksi. Menettelyn keskeyttäminen edellyttää pääsääntöisesti ulkopuolelta tulevaa aloitetta.

Tuomioistuimella ei ole sitä säädännäistä harkintavaltaa, mikä on monille saneerausjärjestelmille ominaista. Harkintavallan puuttuminen ilmenee kahdella tavalla. Tuomioistuin ei voi kieltäytyä menettelyn aloittamisesta, jos sen edellytykset täyttyvät; toisaalta saneeraustuomioistuin ei saa aloittaa menettelyä, ellei edellytyksistä saada näyttökynnyksen ylittävää selvitystä. Tuomioistuimelle jää kuitenkin aloittamisperusteiden tulkinnanvaraisuuden takia laaja piilevä harkintavalta, joka kompensoi puutteen.

Kannattaa korostaa, että saneerausmenettelyn aloittaminen ei edellytä saneerausmenettelyn tavoitteiden määrittelyä yksittäisessä tapauksessa. Tämä on nähtävästi seuraus formaalisiin kriteereihin sidotusta aloittamisharkinnasta. Sidotussa aloittamisharkinnassa tuomioistuimelle ei voida antaa valtaa arvioida eri vaihtoehtojen taloudellista tarkoituksenmukaisuutta. Tällaista arviointia ei voida säännöksin sitoa riittävän yksityiskohtaisesti. Lähtökohta selittää edellä selvityssaneeraukseksi kutsutun saneerauksen muodon; tällöinhän – hiukan kärjistäen –

saneerausmenettelyä käytetään sen selvittämiseksi, ovatko saneerausmenettelyn aloittamisen edellytykset olemassa.

Tuomioistuimen päätöksenteko jäsentyy poikkeuksellisen pitkälle ja moniin tasoihin. Aloittamispresumptioilla ja alennettujen näyttökynnysten kautta tapahtuvalla näytön arvioinnin ohjailulla on suuri merkitys. Aloittamisperusteiden (YrSanL 6 §) ja aloittamisen esteperusteiden erottaminen (YrSanL 7 §) on sinänsä aloittamisharkinnan kannalta rationaalista. Erottelulla saadaan aikaan se, että epävarmuuden vallitessa saneerausmenettely aloitetaan. Keskeinen aloittamisen edellytys, yrityksen saneerauskelpoisuus (eli jatkamiskelpoisuus), on esteperuste, mistä seuraa, että sen vastakohta, jatkamiskelvottomuus, on osoitettava. Jatkamiskelpoisuuden määrittely käyttäytymisennusteen (tullaanko ohjelmaehdotus aikaansaamaan ja vahvistamaan) kautta hämärtää kuitenkin koko käsitteen.

Kärjistäen voidaan väittää, että YrSanL:ssa toteutettu aloittamisharkinnan tarkka sääntely on itse asiassa harhaa. Monet säännöt – ennen kaikkea YrSanL 7.1 §:n 5-kohta – ovat merkityssisällöltään niin heikkoja, että niiden tulkinta edellyttää periaatehakuista punnintaa. Tuomioistuimelle jää siis todellisuudessa huomattava vapaan harkinnan alue, kun se asettaa aloittamiskynnystä yksittäisessä saneerausasiassa. Jos tämä vapaan harkinnan alue halutaan oikeudellistaa, se on tehtävä lähtemällä saneerausmenettelyn oikeusperiaatteista. Aloittamisharkinnassa punnitaan velkavastuun toteuttamisen periaatetta ja jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämisen periaatetta. Lähtökohtainen preferenssi on jälkimmäisellä periaatteella, mikä merkitsee juuri sitä, että epävarmuuden vallitessa saneerausmenettely aloitetaan.

Pitkälti oikeuspoliittinen kysymys on, kannattaako saneerausjärjestelmä perustaa sääntösidonnaiseen aloittamisharkintaan. Tällainen harkinta ei välttämättä edistä yritysten rationaalista ohjautumista rinnakkaisiin maksukyvyttömyysmenettelyihin. Voidaan myös väittää, että YrSanL:ssa sovellettu aloittamisharkinta on suhteeton verrattuna saneerausmenettelyn oikeusvaikutuksiin. Lain menettely on lähinnä suunnittelu- ja neuvottelujärjestelmä, jossa työrauha varmistetaan lähtökohtaisesti suhteellisen lyhytaikaisilla perimiskielloilla. Sääntösidonnaisuutta ei myöskään voida perustella velallisen oikeussuojalla silloin, kun menettelyä hakee velallinen. Näyttää siltä, että YrSanL:ssa on ylivarauduttu saneerausmenettelyn väärinkäyttöön.

Vapaamuotoinen saneeraus ja saneerausmenettely

YrSanL:n säänneltyä menettelyä ei ole kytketty ulkoprosessuaalisiin saneerausjärjestelyihin, vaikka jälkimmäiset ovat käytännössä hyvin tavallisia. Tästä seuraa, että velallisen mahdolliset neuvottelut velkojien kanssa otetaan huomioon

vain arvioitaessa, saadaanko saneerausasiassa aikaan saneerausohjelma (YrSanL 7.1 § 5-kohta).

Laki sallii eräissä tilanteissa säädetyn perusmenettelyn yksinkertaistamisen. Sekä selvittäjän määräämättä jättäminen että nopea saneerausohjelman vahvistaminen tulevat kuitenkin vain harvoin kysymykseen. Erityisesti nopeasta saneerausohjelman vahvistamisesta voidaan sanoa, että se on sidottu lähes mahdottomaan edellytykseen, kaikkien velkojien suostumukseen. Tällöinhän koko saneerausmenettely on turha; menettelyllä pyritään vaikuttamaan juuri niihin velkojiin, jotka eivät suostu yhteistoimintaan.

Menettelyn sääntely

Yhtenä saneerausmenettelyn sääntelyn tehtävänä on tukea tuomioistuimen aloittamisharkintaa. Menettelyn alkuun ajoittuva, sääntösidonnainen päätöksenteko edellyttää mahdollisimman kattavan ja luotettavan aineiston keräämistä päätöksenteon pohjaksi. YrSanL:ssa ei ole tältä osin mitään uutta; laissa sovelletaan hakemuslainkäytölle ominaista vastakkaisten intressitahojen kuulemista. Kuulemisella pyritään provosoimaan riita-asiatyyppinen eli adversiaalinen vastakohtaisasetelma. Toinen asia on, että YrSanL painottaa kirjallista kuulemista ja sen mahdollistamaa menettelyn kansliakeskeisyyttä. Tältä osin lain menettelysäännöksiä voidaan voimakkaastikin arvostella. Kirjallinen menettely ei ole kovinkaan tehokas tapa aukollisen ja ristiriitaisen tiedon analysointiin. Hakemuslainkäyttö ja sen säädöspohjalle rakentuvat maksukyvyttömyysmenettelyt ovatkin erkaantumassa riita-asiain oikeudenkäynnistä, jossa on toteutettu välittömyysperiaate. Lainkäytön yleistä kehityssuuntausta ajatellen HakKäsL:n menettely on lain uutuudesta huolimatta auttamattoman vanhakantainen.

Ilmeistä on, että suullisen käsittelyn soveltamisala on esitöissä kaavailtu liian kapeaksi. Suullinen käsittely on pääsääntöisesti järjestettävä, jos joku menettelyosallisista sitä vaatii. Muutoinkin suullista käsittelyä on syytä suosia, vaikka se lisää tuomioistuimen tehtäviä. Kuulemisvelvollisuuden supistaminen osittaisuudistuksessa (609/93) oli harkitsematon periaateratkaisu, joka selittyy vain pyrkimyksellä tuomioistuimen työmäärän rajoittamiseen.

Lakiteknisestikään saneerausmenettely ei ole esikuvallinen. Kahden viittaussäännöksen käyttäminen vaikeuttaa yleiskuvan muodostamista; saneeraus*menettely* jää hahmottomaksi yksittäisten käsittelyvaiheiden jatkumoksi. Lain avoin menettelyjärjestelmä aiheuttaa myös lukuisia tulkintaongelmia, jotka joudutaan ratkaisemaan prosessioikeuden yleisten periaatteiden nojalla. Lainkäytön yhtenäisyys saavutetaan kaukaisessa tulevaisuudessa ennakkopäätösten ja vakiintuneiden rutiinien ohjailuvaikutuksen ansiosta.

Hakemuslainkäytön lainaamista lähes sellaisenaan saneerauksen menettelylliseksi perustaksi voidaan pitää epätarkoituksenmukaisena periaateratkaisuna. Saneerauksen erityispiirteet olisivat vaatineet itsenäisempää sääntelyä. Nimenomaan sääntösidonnainen aloittamisharkinta edellyttää aktiivista tuomioistuinta. On otettava huomioon, että tavoiteltua vastakohtaisasetelmaa velallinen-velkojat tai velkoja-muut velkojat/velallinen ei läheskään aina synny. Tällöin hakijan ja hänen vastapuolensa välistä jännitettä ei voida hyödyntää. Tuomioistuimen selvitysvelvollisuus on muutoinkin jätetty avoimeksi. Esimerkiksi: missä laajuudessa tuomioistuimen tulee viran puolesta tutkia esteperusteiden olemassaolo? Saneerauskäytännössä toiset tuomioistuimet soveltavat hyvin laaja-alaista, toiset taas konkretisoitunutta esteperustetta edellyttävää virallistutkintaa. Erityisesti tuomioistuimen velvollisuutta aineiston oma-aloitteiseen hankkimiseen ei tulisi jättää OK 17:8:n yleissäännöksen varaan.

YrSanL:ssa käytetään toistuvasti ilmauksia, jotka antavat kuvan, että tietty toimintatapa on tuomioistuimen harkinnassa. YrSanL 6 §:n saneerausmenettely voidaan määrätyin edellytyksin aloittaa. Samoin saneerausohjelma voidaan vahvistaa, jos kaikki tunnetut velkojat siihen suostuvat (50 §). Kun toisaalta taas eräät säännökset on kirjoitettu ehdottomaan muotoon (esim. 53 §), herää kysymys, onko tuomioistuimelle todella haluttu jossain kohdin antaa vapaata harkintavaltaa. On selvää, että useimmissa tapauksissa todellisesta harkintavallasta ei ole kysymys. Säädettävän lain kannalta onkin syytä vaatia, että tuomioistuimelle tietoisesti jätetty harkintavalta ja tuomioistuimen ehdoton toimimisvelvollisuus erotetaan selkeästi toisistaan.

Tavallaan luonnollista on, että menettelyn keskeyttäminen on jäänyt YrSanL:ssa taka-alalle. Sääntösidonnainen aloittamisharkinta, jossa tuomioistuimella on laaja-alainen tutkimisvelvollisuus, vähentää ymmärrettävästi tarvetta menettelyn keskeyttämiseen. Saneeraukseen valikoituu lähtökohtaisesti 'hyviä' yrityksiä, joiden kohdalla menettelyn keskeyttäminen vain harvoin aktualisoituu. Yritykset, joiden jatkamiskelpoisuus on heikko, eivät saa saneerausmenettelyn tuottamaa etua. Niiden kohdalla hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta hylätään, eikä kysymystä menettelyn keskeyttämisestä synny. Saneerausmenettelyn tavoitteiden kannalta korkea aloittamiskynnys ei ole perusteltu. Yksittäisistä lainsäädännöllisistä ratkaisuista kyseenalaisin on esteperusteiden käyttäminen keskeytysperusteina, mikä johtaa vaikeisiin tulkintaongelmiin. Epäkohta myös on, että tuomioistuin ei voi viran puolesta päättää saneerausmenettelyn keskeyttämisestä.

Menettely keskeytysvaatimusta käsiteltäessä on lähes sääntelemätön. Ainoa erityissäännös, YrSanL 78 §, säätää sitäpaitsi saman menettelyn keskeytysvaatimukselle ja hakemukselle velallisen asettamisesta konkurssiin, mistä seuraa,

että menettelynaikaisen konkurssin ja keskeytyksen suhde muodostuu epäselväksi. Hakemuslainkäyttöä ohjaavat yleissäännökset, käytännössä HakKäsL, soveltuvan huonosti keskeytysvaatimuksen käsittelyyn.

Saneeraus ja konkurssi

Sekä konkurssisaneerauksessa että saneerausmenettelyssä saavutetaan sama kansantaloudellinen tavoite. Jos ääritapaukset sivuutetaan, konkurssin epäkohtia kansantalouden kannalta liioitellaan. Vaikka likvidaatiokonkurssi periaatteessa hajoittaakin siihen ajautuneen yrityksen muodostaman taloudellisen kokonaisuuden, todellisuudessa näin ei juuri tapahdu. Oikeuspoliittiseen paremmuusjärjestykseen vaihtoehtoja ei voida asettaa. Organisoituneet taloudelliset yksiköt säilyvät. Ainoa eroavuus on, että ensimmäisessä yritysomaisuus vaihtaa omistajaa, jälkimmäisessä se säilyy lähtökohtaisesti entisellä omistajallaan. Kansantaloudellisesti ero on yhdentekevä, oikeudellisesti kyse on olennaisesta poikkeamasta.

YrSanL:ia säädettäessä perinteiseen konkurssimenettelyyn ei puututtu. Tästä syystä konkurssisaneeraus tapahtuu KS:n omaksumaa velkoja-autonomista päätöksentekoa noudattaen. Tällainen päätöksenteko mahdollistaa nopean ja tehokkaan uudelleenjärjestelyn, koska menettely on olennaisilta osiltaan sääntelemätön. Konkurssisaneerauksen näennäinen edullisuus avaa ainakin teoriassa vaaran, että sinänsä jatkamiskelpoiset yritykset ohjataan likvidaatiokonkurssiin pelkästään uudelleenjärjestelyn aikaansaamiseksi.

8.2. Ehdotuksia säädettäväksi laiksi

Kevyempi aloittamisharkinta

Säädettävässä laissa tulisi ennen kaikkea harkita saneerausmenettelyn käynnistämistä kevyemmän aloittamisharkinnan jälkeen. Velallisen hakemukselle ei tulisi asettaa materiaalisia aloittamisen edellytyksiä. Toisin sanoen velallinen saisi menettelyn aloitettua pelkällä hakemuksellaan; konkurssin ja saneerauksen välinen ero tällöin häviäisi. Jotta ilmeinen menettelyn väärinkäyttäminen voitaisiin estää, nykyistä YrSanL 7.1 §:n 5-kohtaa asiallisesti vastaava esteperuste tulisi säilyttää. Esteperusteen tulisi olla yleissäännöksen tyyppinen, ja sitä sovellettaisiin viran puolesta.

Velkojan oikeus hakea saneerausmenettelyä vastoin velallisen suostumusta vaatii uudelleenarviointia. Koska YrSanL ei tarjoa keinoja varsinaiseen pakkosaneeraukseen, velkoja-aloitteisuus menettelyssä voi perustua vain olettamukseen, että alun perin vastahakoinen velallinen suostuu yhteistoimintaa. Tällöin

oikeastaan ainoa järkevä menettely on sama kuin mitä Ruotsissa on ehdotettu. Menettely keskeytyy suhteellisen lyhyen ajan kuluttua automaattisesti, ellei hakija-velkoja osoita, että velallinen suostuu menettelyyn. Pulmaksi jää, saako velkoja menettelyn tilapäisesti vireille pelkällä hakemuksellaan[1] vai tuleeko velkojan hakemuksen täyttää laissa säädetyt aineelliset(kin) edellytykset. Edellytysten tulee olla käyttökelpoisia, toisin sanoen virallistutkinnassa vaivatta selvitettäviä eli suhteellisen täsmällisiä ja näytön kannalta 'helppoja'. Käytännössä tämä merkitsisi, että velkoja-aloitteisen saneerausmenettelyn ehtona edelleenkin olisi joko perinteinen maksukyvyttömyys tai sen esiaste, uhkaava maksukyvyttömyys.

Jotta suppeatutkintaisen (eli 'kevyen') aloittamisharkinnan periaate säilyisi, velkojan näyttövelvollisuutta olisi joka tapauksessa pakko keventää presumptiolla. Presumption voisi luoda KS:n säätämä konkurssiperuste; tällöin velkojan valittavaksi jäisi, turvautuuko hän likvidaatiokonkurssiin vaiko keskeytysriskin sisältävään saneerausmenettelyyn. Tosin presumptiosääntelynkin tarkoituksenmukaisuus on kyseenalaistettavissa. Ainakin jos velallinen pystyisi torjumaan esimerkiksi kirjallisella vastustuksella saneerausmenettelyn aloittamisen, aineelliset aloittamisperusteet vaikuttavat tarpeettomilta. Muut velkojat taas saisivat suojaa keskeytyssäännöstön välityksellä.

> Toinen tapa, jolla muita velkojia suojataan, on antaa saneeraustuomioistuimelle oikeus myöntää poikkeuksia saneerausmenettelyn oikeusvaikutuksista. Toisin sanoen velkoja voisi hakea tuomioistuimen suostumusta saatavansa perintään erillistäytäntöönpanon kiellosta huolimatta. YrSanL 20 § sisältää – tosin soveltamisalaltaan hyvin rajoitetun – säännöksen vakuusvelkojalle myönnettävästä poikkeuksesta. Tuomioistuin voi hakemuksesta ja selvittäjää kuultuaan antaa vakuusvelkojalle luvan lain 19 §:n mukaiseen perintään. Yhdysvaltojen Bankruptcy Code'n 362 § sisältää laaja-alaisen yleissäännöksen. Tuomioistuin voi, jos siihen on syy ('cause'), myöntää minkä tahansa poikkeuksen menettelyn kielloista. Lupahakemuksesta kuullaan yleensä kaikkia menettelyosallisia, vaikkakaan laki ei sitä vaadi. Todistustaakka jakautuu hakijan ja hakemusta vastustavien kesken.[2]

Sääntelytiheys saneerausjärjestelmässä

Oikeusvaltioteorioihin liittyy olettamus kunkin menettelylajin ideaalisääntelystä eli ihanteellisesta sääntelytiheydestä. Ideaalissa sääntelyssä onnistutaan yhdistämään ristiriitaiset tavoitteet, toisaalta menettelyn joustavuus (elastisuus) ja

---

[1] Velkoja-aseman eli velkojan saatavan kontrollointi on tässäkin vaihtoehdossa välttämätön. Eri asia on, että todennäköiseen saatavaan liityvästä vireillepano-oikeudesta kannattaisi ehkä luopua.

[2] Ks. *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 1 s. 266–295 verr. 337–340.

keveys, toisaalta taas oikeusturva.[3] Jos ideaalitiheys ylitetään, kasvava pykälämäärä ei paranna enää menettelyn laatua. Näyttää ilmeiseltä, että hakemuslainkäytössä ideaalisääntelyn taso mielletään matalammaksi kuin siviiliprosessissa ja huomattaavasti alemmaksi kuin oikeusvarmuutta korostavassa rikosprosessissa. Tämä käy ilmi verrattaessa OK:n ja HakKäsL:n säännösmääriä; ero on tosin myös luonnollinen seuraus siitä, että hakemuslainkäytössä käsiteltävät asiat ovat yleensä yksinkertaisia ja luonteeltaan ei-riitaisia.

Maksukyvyttömyysmenettelyn ideaalisääntely tuntuu asettuvan tiheäsääntöisen siviiliprosessin ja harvasääntöisen hakemuslainkäytön välimaastoon. Puhtaiden menettelysäännösten pykälillä mitaten sekä YrSanL että VJL sijoittuvat tälle ihannealueelle, vaikkakin ne kansainvälisessä vertailussa[4] ovat »tiheitä». Tiheys johtuu pääosin kummankin lain aineellisoikeudellisesta sääntelystä.

On huomattava, että käsitys sääntelymahdollisuuksien rajoista heijastuu sääntelyn tiheyteen, vaikkakaan asioilla ei ole käsitteellistä yhteyttä. Saneerauksen itseohjautuvuuden painotus johtaa helposti vaatimuksiin, että menettelyn on oltava joustavaa, toisin sanoen niukasti säänneltyä.[5] Sama vaikutus on myös harkintavallalla. Keski-eurooppalaisessa tutkimuksessa menettelyn joustavuus liitetään tuomioistuimen harkintavaltaan. Hakemusasioiden käsittelyjärjestys on nimenomaan keino laajentaa vapaan harkinnan aluetta.[6] Tässä suhteessa YrSanL:n järjestelmä, jossa sääntösidonnainen aloittamisharkinta liittyy harvaan menettelysääntelyyn, on tavallaan ristiriitainen.

Menettelyn keskeyttäminen

Rajoitettu aloittamisharkinta vaatii menettelyn keskeytyksen nykyistä intensiivisempää sääntelyä. Pitkään jatkuva saneeraustila on useammastakin syystä il-

---

[3] *Kollhoser*, Zur Problematik eines »Allgemeines Teils» in der Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit ZZP 1980 s. 270.

[4] Toisin sanoen vertailussa muiden maiden vastaaviin lakeihin.

[5] Yhteys havaitaan tarkasteltaessa Tanskan konkurssilain tuntemaa maksunkeskeytyssäännöstöä (betalingsstandsning), joka sisältyy Tanskan konkurssilain 2 lukuun. Säännöstö tarkoitettiin vuonna 1977 alunperin edistämään vapaaehtoisia uudelleenjärjestelyjä, ja se jätettiin tarkoituksella niukan sääntelyn varaan, vapaamuotoiseksi. Epäkohdat pakottivat vuonna 1984 kokonaisuudistukseen, jossa menettely formalisoitiin perinteisen maksukyvyttömyysoikeuden tapaan velkojien vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi. Ks. *Lindencrone–Ørgaard*, Betalingstandsingsret s. 13–19.

[6] Bericht der Kommission zur Vorbereitung einer Reform der Zivilgerichtsbarkeit s. 321: »Vor allem war aber die elastische Gestaltung des Verfahrens, die in allen Fällen notwendig ist, in denen der Gesetzgeber gezwungen war, dem Richter einen Ermessensspielraum einzuräumen.»

meinen epäkohta. Koska tuomioistuin päättää menettelyn etenemisestä, vuosia vireilläoleva menettely ei ole mahdollinen, missä suhteessa saneeraus poikkeaa edukseen konkurssista. Kuten tunnettua, konkurssi saattaa täytäntöönpanona jatkua vuosikymmeniäkin. Keskeytysperusteiden tulisi olla laaja-alaisia yleislausekkeita. Myös tuomioistuimen virallistoimintoisuutta tulisi lisätä. Tuomioistuimen olisi saatava viran puolesta puuttua saneerausmenettelyyn, jolla ei ole menestymisen edellytyksiä. Tämän voisi tapahtua esimerkiksi velvoittamalla menettelyn alkuperäinen hakija esittämään selvitystä siitä, että menettely on edelleenkin tarkoituksenmukainen. Uhkana olisi menettelyn keskeyttäminen. Selvittäjälle tulisi voida myös määrätä velvollisuus raportoida tietyin väliajoin (esim. kerran kuukaudessa) saneeraustuomioistuimelle.

Pääsääntönä kuitenkin olisi, että aloite menettelyn keskeyttämisestä tulisi menettelyosalliselta. Jotta keskeytyskynnys olisi riittävän matala, todistustaakka tulisi ainakin osaksi siirtää keskeytyksen vaatijalta menettelyn alkuperäiselle hakijalle. Menettelyn jatkamista vaativan menettelyosallisen, säännönmukaisesti siis hakijan, tehtäväksi jätettäisiin ainakin sen osoittaminen, että velallisyritys on saneerauskelpoinen. Tällä vältettäisiin nykyisen lain takaperoinen näyttötaakka, jossa menettelyä vastustava on velvollinen osoittamaan, että menettelyllä ei ole edellytyksiä. Yleisten prosessuaalisten periaatteiden mukaanhan menettelyä hakevan on osoitettava sen edellytysten olemassaolo.

> Riskin muodostaisi tosin se, että keskeytysvaatimus esitetään pian menettelyn aloittamisen jälkeen. Tällöin velallisyrityksestä koottu tieto ei välttämättä riitä perusteeksi ratkaisulle, onko yritys jatkamiskelpoinen. Tällaisessa tapauksessa voitaisiin ajatella, että saneeraustuomioistuin lykkäisi keskeytysvaatimuksen käsittelyä.

Saneerausmenettelyn sisäinen keskeytysvaatimus poikkeaa olennaisesti niistä hakemusasioista, joiden käsittelyyn HakKäsL on tarkoitettu. Keskeytysvaatimuksen käsittelystä tarvittaisiin erityissäännöksiä, koska osa nykyisestä aloittamisharkinnasta siirtyisi keskeytyksestä päättämiseen. Vaatimuksen käsittelyn ajaksi tuomioistuimen tulisi voida keskeyttää saneerausmenettely.

Valikoitumisen ongelma ja likvidaatiokonkurssin väärinkäyttäminen

Maksukyvyttömyysmenettelyjen eriyttäminen likvidaatiomenettelyihin ja rehabilitaatiomenettelyihin perustuu olettamukselle velkojien päätöksenteon rationaalisuudesta. Velkojien oletetaan pyrkivän maksimoimaan heille tuleva jako-osuus toisaalta menettelyn valinnassa, toisaalta velkoja-autonomisessa toiminnassaan menettelyn 'sisällä'. Tämä olettamus velkojien rationaalisuudesta ei aina pidä paikkaansa.

Klassisen likvidaatiokonkurssin heikkouksiin luetaan sattumanvarainen konkurssimenettelyyn ohjautuminen ja mahdollisuus menettelyn väärinkäyttämiseen. Ensimmäisellä tarkoitetaan sitä, että laskentatoimen käyttämin kriteerein elinkelpoinen ja kannattava yritys ohjautuu tilapäisten maksuvaikeuksien tai (yritysjohdon ja/tai velkojien) paniikkiratkaisujen seurauksena konkurssiin. Huomiota on kiinnitetty siihen, että konsernissa emo- tai tytäryhtiön konkurssi kaataa helposti konserniin kuuluvat terveetkin yhtiöt. Maksuvaikeuksissa oleva yhtiö velkaantuu muille konserniyhtiöille. Käytännön esimerkin tästä dominovaikutuksesta tarjoaa Novera-yhtymän konkurssi. Konserniyhtiöiden maksuvalmius (likviditeetti) heikkenee siitä, että konsernin käytettävissä oleva rahoituspääoma kanavoidaan konserniavustuksena vaikeuksissa olevalle yhtiölle.

Virheellinen ohjautuminen saattaa olla myös päinvastaista. Kannattamatonkin yritys saattaa välttyä konkurssilta, joka liiketalouden teorian mukaan on väistämätön.[7] Tunnettua on, että suuret yritykset välttävät pieniä useammin konkurssin. Osaksi tämä johtuu yhteiskunnan tukitoimista,[8] osaksi taas isojen yritysten säilymisen laki ('too big to fail'-oppi) suojaa jo sinänsä suuryrityksiä. Yrityskoon kasvaessa myös niiden sidosryhmien – käytännössä suurten institutionaalisten velkojien – kiinnostus yrityksen pelastamiseen konkurssilta lisääntyy.[9] Jatkuvasta tappiosta huolimatta sidosryhmä sijoittaa yritykseen koko ajan uutta pääomaa. Tappiollista liiketoimintaa pystytään riittävän ulkopuolisen tuen turvin jatkamaan hyvinkin pitkään.

Toinen likvidaatiokonkurssin epäkohta on mahdollisuus menettelyn väärinkäyttämiseen, jota konkurssilainsäädäntö ei yleensä pysty estämään. Ehkä tavallisin väärinkäyttämisen muoto on, että velkoja käyttää konkurssihakemuksen jättämistä perimiskeinona. Toisin sanoen konkurssihakemus jätetään, jotta velallinen on konkurssin torjumiseksi pakotettu maksamaan. Erityisesti pienvelkojien painostushakemuksia pidetään liian järeänä perimiskeinona. Tältä osin kysymys

[7] Keski-Euroopasta koottu empiirinen aineisto osoittaa huomattavia poikkeamia olettamuksessa rationaalisesta valikoitumisesta. Ks. lähemmin *Gerhardt*, Aspekte zur Wechselwirkung zwischen Konkursrecht und Wirtschaftsleben s. 181–185. Ks. myös Erster Bericht der Kommission für Insolvenzrecht s. 153, jossa lähtökohdaksi asetetaan, että kaavailtu uudelleenjärjestelymenettely ei syrjäytä konkurssia liiketaloudellisena valintamekanismina. Kotimaisessa tutkimuksessa samoin *Koskelo*, Yrityssaneeraus s. 8–9.

[8] Näiden kritiikistä ks. *Eliasson*, Affärsmisstag och konkurser s. 211–212.

[9] Ks. *Prihti*, Yrityksen saneeraus ja toiminnan uudelleensuuntaus s. 8 verr. 21 ja 55. Hänen mukaansa suurelle konkurssille pyritään aina löytämään vaihtoehto. »Yrityskoon saavuttaessa taseen loppusummalla mitattuna noin 10 mmk:n suuruusluokan rahoittajien intressi kasvaa niin suureksi, että saneeraus on realistinen vaihtoehto. Vain tapauksissa, joissa yritys on voimakkaasti 'yhden miehen yhtiö' ja lisäksi 'itsepäisen' miehen yhtiö, voidaan joutua turvautumaan konkurssiin.»

on ns. bagatellisaatavien perimisen ongelmasta.[10] Tällaista rakenteellista väärinkäyttöä mikään konkurssijärjestelmä ei ole kokonaan pystynyt estämään. Epäkohta on väistämätön, joskin oikeuspoliittisesti ei-toivottava. Ongelma ei ole uusi; myös sen ratkaisukeinot tunnetaan. Konkurssiin käyttöä painostuskeinona on pyritty rajoittamaan velkojien käyttäytymistä sääntelemällä, mikä on tapahtunut hyvää asianajo- ja perimistapaa koskevilla ohjeilla.[11] Erityisiä konkurssiinasettamisen esteitä ei ole pidetty tarpeellisina. Konkurssiinasettamisperusteiden oikeusvertailevasti hyvin tiukka tulkinta, jota on havaittavissa muun muassa ratkaisussa KKO 1987:31, saattaa tosin selittyä tällä tavoin.[12]

Vakavamman haasteen konkurssijärjestelmälle saa aikaan konkurssin käyttäminen kilpailukeinona tai elinkeinopoliittisessa tarkoituksessa. Ensimmäisessä tapauksessa hakijan motiivina on eliminoida kilpaileva yritys saman alan markkinoilta, toisessa taas valvontaviranomainen (esim. verottaja) hakee yrityksen konkurssiin estääkseen verojen ja maksujen rästiintymisen.[13] Kummassakin tapauksessa hakija-velkojan erityismotiivi vaikeuttaa velkoja-autonomista päätöksentekoa konkurssihallinnossa. Hakija-velkojan käyttäytyminen ei ole konkurssijärjestelmän kannalta oletettua eli rationaalista maksimaalisen jako-osuuden tavoittelua.[14] Säädettävässä laissa selvät väärinkäytökset ovat teoriassa torjuttavissa joko lisäämällä tuomioistuimen harkintavaltaa tai säätämällä nimenomainen konkurssieste eli yksittäistapauksessa sovellettavaksi tuleva konkurssiin asettamisen kielto. Käytännössä ongelmaksi jää, että oikeita (= järjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttäviä) ja vääriä (= tavoitteista poikkeavia) hakemismotivaatioita ei voida – ääritapauksia lukuunottamatta – riittävän luotettavasti erottaa.

Tavallaan päinvastaisen ongelman luo maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevan yrityksen toiminta markkinoilla. Konkurssipesien harjoittamaa liiketoimintaa on julkisuudessa paheksuttu. Toiminnan kannattavuuden kriteerit suosivat konkurssipesän liiketoimintaa.[15] Konkurssipesän edullisempi rahoitusrakenne

---

[10] Ks. *Lindblom*, En struntsak s. 253 ss.

[11] Näin *Heuman*, Specialprocess s. 158–159. Ks. edellä jakso 5.3.3.1.

[12] Ks. *Lappalainen*, Kommentti ratkaisuun KKO 1987:31 DL 1987 s. 83.

[13] Esimerkeistä ks. *Heuman*, Specialprocess s. 128–129. Haitallisen toiminnan lopettamiseen tähtäävistä velkojan hakemuksista ks. myös *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 76–77. Samasta ilmiöstä ulosotossa ks. *Koulu*, Liiallisen ulosoton kielto – periaate ilman käytännön sovellutuksia LM 1988 s. 286.

[14] *Heuman*, Specialprocess. s. 129 toteaa: »Den uppkomna förhandlingssituationen, där *konkurrent- och ieverantörsintresse spelar större roll än fordringsägarens intresse av utdelningsprocenten i en kommande konkurs, kan förrycka den grundläggande principen om likabehandling av oprioritera borgenärer* (kursivointi alkuperäistekstissä).»

[15] Konkurssi muuttaa yrityksen pääomarakennetta, mikä parantaa yleensä yrityksen kan-

vääristää kilpailua; pesän liiketoiminta on uhka normaaleja kannattavuuskriteerejä seuraavalle liiketoiminnalle, mitä muut alalla toimivat yritykset harjoittavat.[16] Säädettävän lain kannalta olisi siis tarkoituksenmukaista joko kieltää liiketoiminta (välittömästi realisointia helpottavaa toimintaa ehkä lukuunottamatta) tai säätää sille verotuksellisia rajoituksia.

Myös saneerattava yritys saattaa saavuttaa menettelyn vireilläollessa etuja muihin samalla alalla toimiviin yrityksiin nähden. Tältä osin ongelma ei niinkään paikallistu saneerauslainsäädäntöön; kohtuuttomien kilpailuetujen tavoitteluun pystytään puuttumaan lähinnä koordinoimalla kilpailulainsäädäntö ja maksukyvyttömyyslainsäädäntö. Lakiteknisesti tämä tapahtuisi esimerkiksi säätämällä erityinen saneerauksen este tai keskeytysperuste, jossa kilpailunäkökohdat otettaisiin huomioon.

> Tällainen keskeytyssäännös voisi kuulua esimerkiksi: »Tuomioistuin voi kilpailuviraston vaatimuksesta keskeyttää saneerausmenettelyn, jos menettely terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vaikuttaa hinnanmuodostukseen tai vähentää tehokkuutta elinkeinoelämän alueella.» Sääntelyn tehokkuus edellyttäisi vastaavaa säännöstä myös konkurssimenettelyssä; tällainen säännös ei kuitenkaan ole ajateltavissa.

Voidaan väittää, että kilpailun edistämisen ja maksukyvyttömyysmenettelyn välinen suhde on jäänyt oikeuspoliittista ratkaisua vaille. Selvää tietenkin on, että yrityksen saneerauskaan ei periaatteessa saa johtaa KilpRajL kieltämiin kilpailunrajoituksiin. Vaikeampi ongelma on, miten kilpailunäkökohdat otetaan huomioon saneerauksen sisällöstä päätettäessä. Saneerausta käsittelevässä kirjallisuudessa on huomattu erityisesti radikaalin velkajärjestelyn haitat. Myös toiminta-ajatuksen eettisyydelle on annettu merkitystä. Keinotteluluonteisen toiminnan ohjaamista konkurssiin on pidetty saneerausta suotavampana.[17]

YrSanL on kuitenkin laadittu saneerattavan yrityksen etuihin pitäytyen. Saneerausohjelmaa laadittaessa kilpailun vääristymiselle ei mielestäni voida antaa painoa; vielä vähemmän tuomioistuin voi jättää ohjelmaehdotuksen vahvistamatta

---

nattavuutta. Jos liiketoiminnan jatkamisella pyritään helpottamaan omaisuuden realisoimista, toiminnan ei tarvitse olla liiketaloudellisesti kannattavaa edes siinä mielessä, että tulot peittäisivät juoksevat menot. Ks. lähemmin *Ovaska*, Konkurssivelallisen liiketoiminnan jatkaminen s. 232–245.

[16] Jos ajatuskulku viedään päätökseen, todetaan, että kilpailutilanne korjautuu itsestään, kun kaikki alalla toimivat yritykset tai ainakin niiden pääosa toimii konkurssipesän lukuun. Toisaalta tässä vaiheessa normaaliyritykset eivät enää voi päästä markkinoille.

[17] *Jakonen*, Saneeraus s. 68 verr.132.

sillä perusteella, että saneerattava yritys saa kohtuuttomia kilpailuetuja. Pikemminkin se, että yrityksen asema suhteessa kilpailijayrityksiin vahvistuu, puhuu vahvistamisharkinnassa saneerausohjelman vahvistamisen puolesta.

Konkurssin ja saneerausmenettelyn yhdistäminen

Nykyaikainen maksukyvyttömyysmenettely on lähtökohtaisesti yhtenäismenettely. Suomen rinnakkaisjärjestelmässä saneerausmenettely ja konkurssi ovat itsenäisiä, toisensa poissulkevia menettelyjä. Tällaisessa järjestelmässä vaaditaan säännöksiä joustavasta siirtymisestä menettelystä toiseen.[18] Voimassaoleva oikeus sallii vain yksisuuntaisen siirtymän: saneerausmenettelyssä oleva velallisyritys voidaan asettaa konkurssiin. Sen sijaan konkurssiin asetettu yritys ei enää voi päästä saneerauksen piiriin.

> Konkurssissa pesänhallinnolla on suhteellisen vapaat kädet liiketoiminnan jatkamiseen ja yritysomaisuuden myymiseen. Saneerausmenettelyyn siirtymiseen olisi tarvetta silloin, kun konkurssihallinto toimii epärationaalisesti – esimerkiksi turvautuu erillisrealisointeihin, vaikka kokonaisrealisointi tuottaisi parhaan tuloksen. Kielto menettelylajin vaihtamisesta on perusteltavissa lähinnä sillä, että vaihdos merkitsisi puuttumista velkojien päätöksentekoon. Tarkemmin sanottuna KS:n rajoittamaton velkoja-autonomia vaihtuisi YrSanL:n kontrolloiduksi velkoja-autonomiaksi.

Menettelystä toiseen siirtymisen vaihtoehtona on likvidaatiokonkurssin ja saneerauksen piirteiden yhdistäminen. YrSanL 7.2 §:n viimeinen virke yhdistääkin likvidaatiokonkurssille ominaisen rahaksimuuttamisen saneerausmenettelyyn. Säännöksen soveltamisala on kuitenkin liian rajoitettu, ja se tulisikin ulottaa kaikkiin keskeytysperusteisiin. Ja jos saneerausmenettelylle annetaan realisointitavoitteita, johdonmukaista olisi, että saneerausmenettely muodostaisi ehdottoman konkurssin esteen.

Sinänsä on perusteltua kiinnittää huomiota saneerausmenettelyyn liittyvään yritysvarallisuuden luovutukseen. Varsinainen uudelleenjärjestely jäänee melko harvinaiseksi; saneerausohjelmat tullevat edellyttämään yritysvarallisuuden joko osittaista tai totaalista rahaksimuuttamista. Toisaalta saneerausmenettelyn muuttaminen realisointimenettelyksi sisältää omat vaaransa. Ensinnäkin rahaksimuuttaminen on vastoin YrSanL:n lähtökohtaa, jonka mukaan saneerausmenettely on perimmältään suunnittelu- ja neuvottelujärjestelmä. Toiseksi YrSanL ei sisällä

[18] Myös erillisten menettelyjen järjestelmä edellyttää jonkinasteista yhtenäisteoriaa maksukyvyttömyysmenettelyjen tavoitteista ja suhteista. Tällaisen teorian luominen on tulevan maksukyvyttömyystutkimuksen suurimpia haasteita.

lainkaan menettelysäännöksiä yritysomaisuuden rahaksimuuttamisesta. Ja vihdoin saneerauksen realisaatiopainotteisuus veisi väistämättä YrSanL:n ja KS:n mukaisen realisaation paremmuuden vertailuun. Saneerausmenettely tulisi voida keskeyttää sillä perusteella, että likvidaatiokonkurssissa saavutettaisiin todennäköisesti parempi realisointitulos.

> Realisaatiopainotteista saneerausmenettelyä voidaan perustella myös sillä, että siirtämällä rahaksimuuttaminen saneerausmenettelyssä tapahtuvaksi vältetään kahdentuvan menettelyn ongelma. Muutoin saman yrityksen maksukyvyttömyyttä käsitellään kahteen kertaan eri menettelyissä, ensin tuloksettomassa saneerausmenettelyssä ja sitten likvidaatiokonkurssissa. Kaksoiskäsittely lisää olennaisesti kustannuksia ja viivyttää välttämättömiä ratkaisuja.

Saneerausmenettelyn yksinkertaistaminen

Mahdollisuutta saneerausmenettelyn yksinkertaistamiseen tulisi helpottaa, sillä nykymuodossaan saneerausmenettely ei sovellu pienille yrityksille. YrSanL:n monipolvinen perusmenettely on selvästikin tarkoitettu suurille yrityksille, ja yksinkertaistettujen menettelyvaihtoehtojen soveltamisala on rajoitettu. Ongelmaksi on syytä kirjata sekin, että hakemusta edeltäneitä saneerausneuvotteluja ja niissä tapahtunutta saneerausohjelman valmistelua ei ole luontevasti integroitu menettelyyn.

Yksinkertaistettuja menettelyjä tarvittaisiin kaksi, joista ensimmäiseen voisivat turvautua pienyritykset. Menettely olisi huomattavasti kevyempi kuin nykyisessä laissa. Menettelyn keventäminen voisi tapahtua joko siirtymällä VJL:n kaltaiseen tuomioistuinkeskeiseen menettelyyn tai edellyttämällä hakijalta[19] saneerauksen esivalmistelua. Jos lähtökohtana oleva velkoja-autonominen päätöksenteko halutaan säilyttää, päädytään jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Käytännössä esivalmistelu toteutettaisiin esimerkiksi seuraavasti. Hakijalta vaadittaisiin hakemuksen liitteeksi ehdotus saneerausohjelmaksi. Menettelyä ei erikseen aloitettaisi, vaan oikeusvaikutukset tulisivat voimaan, ellei tuomioistuin toisin päätä. Selvittäjää ei menettelyyn määrättäisi, vaan tuomioistuin pyytäisi viran puolesta hakemuksessa ilmoitetuilta velkojilta kirjalliset lausumat ehdotuksesta. Jos velkojaryhmien enemmistö hyväksyisi ehdotuksen, se vahvistettaisiin saneerausohjelmaksi.

Nopean saneerausohjelman vahvistamisen soveltamisalaa tulisi laajentaa. Ulkomaiset kokemukset osoittavat, että ohjelman tehokas esivalmistelu lyhen-

[19] Hakijana olisi ilmeisesti käytännössä vain velallinen.

tää olennaisesti liiketoiminnan kannalta kriittistä aikaa.[20] Vaatimus täydellisestä yksimielisyydestä ei ole realistinen. Velkoja-autonomian kannalta ilmeisesti riittäisi, että velkojaryhmien enemmistö on hyväksynyt ohjelman ja että muut velkojat saavat tilaisuuden lausua mielipiteensä.

[20] *Epstein–Nickles–White*, Bankruptcy 3 s. 132.

SUMMARY

Commencement of a Business Reorganization Case

Legislation of 1993

In 1993 the Business Reorganization Act (47/93) and the Adjustment of the Debts of an Individual Act (57/93) entered into force, which introduced new proceedings in Finland: business reorganization and adjustment of debts. As both practices aim at restoring the payment ability of the debtor, they are classified as rehabilitation proceedings, as opposed to liquidation proceedings, which in current law are represented by bankruptcy and attachment. From the economic point of view, the distinction between the two types of proceedings is that in the rehabilitation proceedings the debtor's debts will be paid with his future assets, whereas in the liquidation proceedings his present assets are used to paid them.

The purpose of business reorganization is to save an economically viable business from bankruptcy. Partial or total pardoning of debt – in the terminology of law, adjustment of debt – is one albeit a very important means to achieve that goal. Article 1 of the Business Reorganization Act, carrying the heading "The purpose of the Act and its relation to other legislation" gives both the aim of the reorganization proceedings and the most important means for reaching that aim:

> For the purpose of rescuing the viable
> business of a debtor who is in ecomomic difficulty
> and of initiating the adjustment of debts,
> reorganization proceedigns in accordance with the
> present Act may be commenced.

Problem-setting

The problem is to examine the legal requirements for undertaking business reorganization. The primary goal of the study is to analyse the decision-making

process of courts which have to decide whether a specific application for commencing business reorganization can be granted. The study focuses both on the external and the internal structure of that decision-making process. The external structure is a series of phases which are clearly separate and follow in a logical order. The three discernable phases are: consideration of procedural grounds for granting the application (regulated by Article 5 of the Act and elsewhere), consideration of material grounds (taking a position on the criteria established in Article 6) and, finally, consideration of legal impediments to reorganization (defined in Article 7).

The consideration of grounds for initiating reorganization partly involves the application of rules, partly it is principle-oriented. Part of the latter is examination of the viability of the business; in accordance with Article 7.1 (5) viability needs to be taken into account when decision is made whether or not to commence a reorganization case. The content of this phase of consideration is largely determined by the rules of procedure governing and supporting it, the most important of which are those relating to the manner in which the court collects the material necessary for rational decision-making and those relating to the criteria used to weigh the material. The problem is therefore on two levels: on one hand, to analyse the content of decision-making regarding the commencement of reorganization; on the other hand, to examine the rules of procedure on decision-making.

It should be noticed that the requirements for the commencement of a reorganization case – including viability – may be subject to reassessment. Even when it is underway, reorganization may on certain conditions be discontinued. The decision-making by the court might here be called consideration regarding discontinuation. It is partly a problem of its own, partly one connected materially with decision-making on the commencement of a reorganization case. As the latter, it presents the dichotomy of material and procedural problem-setting.

The complexity of decision-making relating to the commencement of a business reorganization case

The study shows that the Business Reorganization Act is grounded on the principle of legality. In decision-making on the commencement of reorganization, this leads to a process which heavily depends on rules. The decision-making process in this phase is basically the same whether the proceedings are initiated by the creditor or by the debtor. A decision to commence the proceedings is made whenever the criteria, specified to a fairly exact detail in the Act, are fulfilled.

Paradoxically, the court is required to carry out more extensive and thorough investigation at the start of the reorganization than at any later stage, although there is less material available for decision-making. To put it bluntly: the most important decisions are made on the basis of the least material.

On the other hand, there is a lot of inertia built in the reorganization proceedings even in cases where they were started on grounds which were economically incorrect; the criteria for initiating a case are not necessarily reexamined at any stage. As a rule, the discontinuation of a case only takes place on an outside initiative.

The court does not possess the discretion typical of many other reorganization systems. This lack of discretion is manifested in a number of ways. On one hand the court cannot refuse an application to commence reorganization, if the criteria are fulfilled. On the other hand the court may not initiate the process for reorganization unless the evidence to meet the criteria exceed the specified threshold. However, because of the ambiguity of the criteria for commencement, the court retains extensive implied discretionary powers, which compensate for the lack of discretion proper.

It is worth emphasizing that the commencement of reorganization does not require that the goals of such proceedings are specified in an individual case. This seems to follow from decision-making bound by formal criteria. In this type of decision-making, the court cannot be allowed discretion to evaluate the economic viability of the various alternatives, because it is impossible through legal provisions to guarantee such evaluation adequate specificity. These premises explain the form of this type of reorganization, which is aimed at fact-finding: reorganization proceedings are here used to determine the existence of criteria for commencing a reorganization case.

Decision-making by the court can be analysed to a great length and at a number of levels. The presumptions used for the commencement of reorganization and the control of the evaluation of evidence through the imposition of threshold of proof play an important role. Separation between the criteria of commencement (Article 6) and those of legal impediments to commencement (Article 7) is rational from the point of view of decision-making regarding commencement. Separation ensures that, in case of uncertainty, reorganization is started. The key criterium for commencement, that is the viability of the business, is an impediment. It follows that its reverse, non-viability, must be proven. While the construction is logical in itself, the definition of viability on the basis of predicted behaviour (whether or not a proposal for a reorganisation plan can be produced and adopted) blurs the meaning of the concept.

Regulation of the procedure

One of the purposes of business reorganization proceedings is to provide support for the court in deciding whether to proceed with reorganization. The fact that this decision has to be taken at an early stage of the proceedings and is bound by rules requires that as extensive material as possible is collected to provide a basis for decision-making. The Act contains nothing new in this respect; it applies the practice, typical of non-contentious jurisdiction, of hearing the interested parties. The use of hearing is intented to provoke an adversarial setting as is the case in litigation.

The operation of the Act is based on the consideration of the views of the parties presented by them in writing (Article 70). The study however takes the view that the scope for the use of oral hearing is too restricted. In deviation from the text of the Act, the general rule is that oral hearing must be provided if a party to the procedeings so requires. Furthermore, oral hearing is to be recommended, even if it increases the work load of courts.

Technically, reorganization proceedings cannot be seen as a good example. This is because regulation which takes place using two rules of reference makes it difficult to get an overall picture of the proceedings. The fact that the Act leaves open the question of procedures to be followed means that a number of interpretation problems remain which need to be solved applying the general principles of procedural law. The principle adopted for the Act – borrowing the procedural basis of reorganization from non-contentious jurisdiction with few or no modifications – is not a good solution. The particular characteristics of business reorganization should have been addressed with regulation that provides greater flexibility. Decision-making at the initial stage which is bound by rules requires an active court. It is to be noticed that in many cases no adversarial setting with debtor versus creditors or creditor versus other creditors exists. Likewise, there is no between the petitioner and his adversary to be used in the proceedings.

The Act may be criticized for not giving any definition of the obligation of the court to investigate the facts. To cite an example: to what extent should the court examine, ex officio, the existence of legal impediments? Some courts prefer investigation on a fairly abstract level, while others examine concrete impediments whenever these come to their attention. In particular, the obligation of the court to spontaneous fact-finding should not be allowed to rest solely on the general provision of Chapter 17 Article 8 of the Code of Judicial Procedure.

LAINKOHTAHAKEMISTO

YrSanL

1 § 2, 69, 75, 79, 124, 215, 260, 267
2 § 122, 123, 124
3 § 115, 227, 239, 242, 245
5 § 22, 24, 115, 117, 118, 144, 149, 153, 157, 206, 225, 316
2-k 145, 152, 154, 154, 208, 343
3-k 151, 152, 153, 154, 208, 225, 247, 284, 343
6 § 22, 24, 79, 115, 117, 119, 131, 135, 155, 166, 168, 184, 224, 255, 275, 297, 305, 312, 316, 319, 337, 374, 376
1 mom.
1-k 118, 174, 215, 224, 226, 339
2-k 142, 155, 166, 211, 215, 216, 225, 236, 246, 247, 248, 249, 250, 254, 281, 284
3-k 142, 155, 214, 215, 225, 227, 228, 232, 236, 243, 251, 253, 281, 284
2 mom. 72, 143, 145, 154, 251, 252, 253, 254, 284
7 § 22, 24, 79, 81, 115, 116, 117, 119, 135, 155, 166, 168, 169, 174, 178, 211, 212, 215, 255, 285, 306, 312, 323, 327, 337, 339, 349, 357
1 mom.
1-k 119, 188, 211, 243, 244, 245, 267, 281, 307, 308, 318, 321, 345
2-k 213, 255, 256, 257, 296, 309, 313, 318, 344
3-k 213, 256, 257, 258, 267, 296, 309, 318, 323, 344, 345
4-k 103, 119, 141, 226, 262, 269, 271, 273, 274, 275, 277, 285, 309, 311, 318, 345, 362
5-k 22, 36, 75, 79, 120, 123, 131, 133, 175, 208, 210, 260, 261, 263, 264, 265, 268, 269, 271, 272, 278, 279, 296, 302, 305, 307, 309, 313, 318, 323, 337, 344, 345, 374, 375, 377
6-k 239, 276, 306, 308, 314, 318
2 mom. 17, 18, 24, 77, 78, 119, 125, 137, 211, 261, 265, 266, 281, 302, 303, 308, 315, 316, 317, 319, 320, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 333, 339, 341, 344, 352, 362, 384
8 § 4, 302, 317, 357, 359
9 § 7
10 § 198, 262, 366, 367, 372
11 § 303
13 § 281
17 § 186
18 § 258, 355
19 § 186, 378
20 § 6, 27, 348, 366, 378
21 § 186, 352, 359
22 § 183, 184, 185, 186, 338, 350
24 § 118, 163, 165, 179, 207, 211, 213, 320, 321, 324, 329, 347, 350, 352, 353
26 § 355
28 § 137, 317, 320, 328, 337, 350, 351, 352, 353
29 § 27, 147, 186, 187, 210, 259
30 § 27, 186, 187, 355

31 § 161, 355
32 § 74, 258
34 § 6, 21, 27, 259, 348, 366
36 § 355
37 § 355
39 § 53
40 § 53, 191, 195, 303, 330, 332, 349, 355, 357
41 § 5, 53, 331
42 § 5, 9, 10, 11, 53, 73, 80, 332
44 § 12
45 § 263
46 § 190
47 § 338
48 § 27, 285
50 § 81, 108, 120, 376
51 § 77
52 § 361
53 § 72, 73, 74, 79, 80, 81, 120, 270, 271, 280, 345, 376
54 § 120, 262
55 § 120
60 § 67
63 § 6, 368
64 § 6, 9, 12, 121, 322
65 § 6, 8, 121, 322
66 § 12
67 § 133, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 217, 330
68 § 5, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 190, 196, 202, 203
69 § 5, 165, 167, 170, 174, 206, 333
70 § 101, 102, 104, 105, 141, 173, 174, 176, 179, 182, 184, 185, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 204, 205, 206, 256, 282, 297, 316, 328, 338, 344, 346, 347, 358, 362, 370, 371
71 § 5
72 § 5, 104, 197, 330, 349, 369
73 § 104, 261, 330, 331, 332, 341
74 § 146
75 § 5, 6, 161, 195
76 § 120, 183, 338, 368
77 § 5, 8, 73, 74, 317, 320
78 § 104, 210, 212, 317, 326, 327, 328, 329, 337, 347, 351, 376
81 § 329
82 § 281, 282
83 § 6, 139, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 363, 365, 369
84 § 6, 367
85 § 332
86 § 75, 104, 332, 364, 367
87 § 256
90 § 342, 361, 366, 369, 371, 372
91 § 358, 369
92 § 205, 369
93 § 161, 275
94 § 162, 303
96 § 186, 208, 212, 304, 316, 338, 340, 341, 342, 343
100 § 197
102 § 123, 213

VJL

1 § 3, 66
2 § 124
4 § 51
9 § 139
10 § 124
25 § 52, 67
37 § 67, 68, 69
40 § 67
45 § 125
46 § 126
47 § 126, 127
52 § 151, 199
53 § 292
54 § 151
61 § 126
68 § 330
71 § 69

KS

1c § 164
1d § 83, 111, 329
5 § 110, 227
6 § 110, 111, 214, 227, 233, 240, 245, 321
15 § 213, 256

21 § 334
23 § 145, 346
33 § 214
45 § 62
51 § 357
52 § 128
59 § 54
64 § 54
67a § 55
71 § 64, 65
71a § 65
71b § 65
74 § 256
80 § 257
83 § 20
84 § 20
96 § 340
107 § 162

HakKäsL

1 § 84, 109
3 § 199, 203
5 § 193, 196, 202
6 § 84, 165
7 § 175, 176
8 § 84, 175
9 § 138, 166, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 301, 304, 331, 338
11 § 188, 198, 204, 327, 329, 332
12 § 109, 110, 111, 180, 181, 182, 282
14 § 330
20 § 28, 94, 104, 131, 363

OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO

Korkein oikeus

KKO 1952 I 14 106
KKO 1953 II 132 365
KKO 1976 II 64 106
KKO 1977 II 79 59
KKO 1981 II 145 189
KKO 1982 II 15 204
KKO 1984 II 107 102
KKO 1987:31 111, 274
KKO 1989:85 204
KKO 1989:128 111
KKO 1991:186 150
KKO 1992:76 171
KKO 1993:115 288

Hovioikeudet

Helsingin hovioikeus

p. 3.9.1993 n:o 3786 S 93/1931 342, 345, 348
t. 8.9.1993 n:o 3797 S 93/1852 271, 345
t. 17.9.1993 n:o 4049 S 93/2154 348, 361
p. 12.10.1993 n:o 4383 S 93/2047 340
p. 12.10.1993 n:o 4384 S 93/2153 340
t. 29.12.1993 n:o 5642 S 92/2191 150

Turun hovioikeus

t. 14.10.1993 n:o 3129 S 93/1029 342, 345
t. 4.11.1993 n:o 3392 S 93/1214 244
t. 8.11.1993 n:o 3416 S 93/799 244
t. 12.11.1993 n:o 3520 S 93/1430 271

Itä-Suomen hovioikeus

t. 24.6.1993 n:o 1398 S93/298 177
t. 14.9.1993 n:o 1767 S93/336 192
t. 1.10.1993 n:o 1964 S 93/365 262
t. 22.2.1994 n:o 411 S 94/47 345

Kouvolan hovioikeus

t. 28.7.1993 n:o 1058 S93/227 193, 262

Rovaniemen hovioikeus

t. 29.7.1993 n:o 0876 S 93/281 262
t. 19.10.1993 n:o 1160 S93/439 181
t. 19.11.1993 n:o 1347 S 93/497 338

ASIAHAKEMISTO

adheesioperiaate 6
ADR-menettely 48, 92
adversiaalimenettely 28, 29, 34, 90, 101
- edut 170, 187
- konkurssissa 145
- saneerauksessa 98, 112
- vaikutus osapuoliin 38, 98
aineellinen prosessinjohto 26, ks. myös prosessinjohto
akordi 1, 77, 139, 280
aktiivinen tuomioistuin 31, 32, 49
alkuperäistodennäköisyys (jatkamiskelpoisuuden) 263, 310
aloittamisharkinta 22, 48, 120
- liiketaloudellinen 223
- sääntösidonnainen 48, 373
aloittamiskynnys 54, 113
asiakirjan esittämisvelvollisuus 190
asiantuntijatodistelu 171, 173, 217, 300
- aloittamisperusteista 250
- luvallisuus 171
- oikeus vaatia 217
attraktioperiaate 6, 160
avioeroprosessi 38
coing concern-arvo 4, 43, 238, ks. myös jatkamisarvo
delegointiperiaate 47
Eastern Airlines-tapaus 31
ennakkolausuma 204
ennakkosuunnittelu 138, 139
ennustettavuus 48
esineittäisen pakkomyynnin periaate 14, 44
esteellisyys
- selvittäjän 359
- tilintarkastajan 169
- tuomarin 96
- velkojan 65
esteharkinta 21, 120
esteperuste 295, 313, 315, 318
- jatkamiskelpoisuus 260
- kirjanpidon tila 276
- konkretisoituminen 166, 193, 261, 263, 266
- näyttökynnys 308
- selvittäminen 295, 318
- vaikutus 306
- velallisen vastustus 278
- väärinkäyttö 226, 269, 285
- yhteishakemuksissa 226
forum shopping 158
hakemukseen yhtyminen 173
hakemuksen peruuttaminen 146, 210, 333
hakemus 165
- hakemuksen provosointi 206
- käsittelyn määräaika 176
- liitteet 167
- muotovaatimukset 165, 206
- perusteena piensaatava 274
- sisältö 166
- tutkimatta jättäminen 224
- yksilöinti 166
hakemuslainkäyttö 24, 28, 86, 89, 170, ks. myös hakemus
- alan laajentuminen 91
- oikeusperiaatteet
- OK:n analoginen soveltaminen 95
- riidaton hakemuslainkäyttö 86, 193
- riitainen hakemuslainkäyttö 89, 95, 172, 193
- sääntely 90, 98
- todistelu 172
- vastapuolen kuuleminen 187, 188
hakemusten yhdistäminen 131

hallintolainkäyttö 88, 180
– kuuleminen 192
– uudistaminen 105
huomattava etu 143, 145
hyvä tilintarkastustapa 168
ihmisoikeudet 173
indispositiivinen asia 106, 109
– saneerausmenettely indispositiivisena asiana 111
itseohjautuvuus (saneerausmenettelyn) 53, ks. velkoja-autonomia
jakokonflikti 39, ks. jatkamiskonflikti, velkoja-autonomia
jatkamisarvo 4, 15, 17, 37
– määrittäminen 40
jatkamiskelpoisuus 214, 236
– käsite 260
jatkamiskonflikti 40
julkisuus 30, 197
jälkiasia 6, 160
jälkihakemus 160
jälkimenettely 9
kansainvälinen toimivalta 132
kassavirta 241, 237, 239, 248, ks. myös taseanalyysi, tunnusluvut
keskeyttäminen (saneerausmenettelyn) 302
– keskeytysharkinta 23, 119
– keskeyttämisen este 323
– konkurssi keskeyttämisperusteena 320
– menettely 332
– perusteet 119, 316, 326, 327, 337
– säädettävässä laissa 379
– vaatimuksesta 261, 266, 317
– valittaminen 341, 351
– viran puolesta 317, 330
keskitys (menettelyn) 100
kilpaileva ohjelmaehdotus 75, ks. myös saneerausohjelma
kilpailun vääristyminen 383
kirjanpito 221, 239, 276, ks. myös esteperuste, tilinpäätöstiedot
kokemussääntö
– analoginen 217, 235
– etusijasäännöt 219
– fiktiivinen 217, 235
– huomioonottaminen 218, 234, 235
– taloustieteellinen 215, 222, 233
– sisältö 216
– vaikutus näytön arviointiin 171
konfiskaatioprosessi 87
konfliktinratkaisufunktio 34
konkretisoituminen (esteperusteen) 123, 166, 170, 193, 243, ks. myös esteperuste
konkurssi 140, 143, 144, 177, 256, ks. myös saatava, hakemus
– allokointi 14
– hakemus 165, 177, 200
– hakija 144
– hallintojärjestelmä 18
– kansainvälinen toimivalta 132
– konkurssiasia 99, 110, 200
– konkurssihakemuksen käsittely 102, 149, 163, 207
– konkurssikelpoisuus 123
– konkurssikustannukset 44, 256
– konkurssiperusteet 227, 233, 246, 277, 321
– presumptiot 234
– konkurssipesän saneerauskelpoisuus 123
– prosessinjohto 110
– saneerauksen keinona 37
– saneerausmenettelyn aikana 347
– velallisen poissaolon vaikutus 111, 200
– yhteisselvitys 128, 129
konkurssiprosessi (liiketaloudellinen) 219
– vaatima aika 220
konkurssisaneeraus 37, ks. myös konkurssi, realisaatiosaneeraus
konserni 128, 131
– konserniyhtiö hakijana 153
– käsite 162
– yhteissaneeraus 127, 130
konversio (hakemuksen) 125
kotipaikka
– kansainvälinen toimivalta 132, 133, 159
– kaupparekisterin osoittama 159
– valtion sisäinen 159, 206
käsittelymenetelmä 23, 88, 288
käsittelyvelvollisuus 87, ks. selvitysvelvollisuus, selvitysvastuu
lapsen huolto 85, 172, 300
legaliteettiperiaate 47, 82, ks. myös delegointiperiaate

– saneerausmenettelyssä 93, 205, 314
lievimmän keinon periaate 12, 52
liitännäisasia 5, 21, 161
likvidaatioarvo 4, 15, 17, ks. myös jatkamisarvo
– määrääminen 42, 43
– useita arvoja 43
– vaikutus velkojien päätöksentekoon 16, 37
likvidaatiokonkurssi 1, 14
maksu (hakijan saatavan) 126, 225
maksukielto 126, 147, ks. myös väliaikaismääräys
maksukyvyttömyys 118, 167, 211, 249, 257, 274
– ennustaminen 221
– näyttökynnys 305
– oikeusvoima (aloittamispäätöksen) 208
– osoittaminen 110, 228, 231, 240, 253, 275, 284, 305
– presumptiot 231
– tekninen/oikeudellinen 1
– tilapäisyys 211, 242, 245, 253, 281
– tosiseikkana 214, 226, 227, 229, 245
– tulkinta 235, 245
– uusiutuminen 244
– vastanäyttö 232, 240
maksuvalmius 227
menettelyharkinta (tuomarin) 91
menettelynedellytys 22, 117, 125, 261
menettelyosallinen 27, 28
menettelyvertailu 72, 311
myötävaikutusvelvollisuus (velallisen) 281
määräämisperiaate 106, 108
neuvottelut (saneerausmenettelyssä) 11, 98, ks. myös selvittäjä
ohjaamisfunktio 34
ohjeet
– tuomioistuimen antamat 30, 53
– velkojien antamat 54
oikeusvoima
– riitaisessa hakemuslainkäytössä 109
– negatiivinen 118, 208
– positiivinen 322
omistajanvaihdos (yrityksen) 11, 38
– saneeraus fiktiivisenä omistajanvaihdoksena 39, 71
optimointikäsky 85, 106
optimointiteoria 112
osakeanti 76
osoitus oikeudenkäyntiin 6, 161
osittainen uudelleenjärjestely 75, 138, ks. myös varsinainen uudelleenjärjestely, realisaatiosaneeraus
pakkoakordi 1, ks. akordi
pesänjakaja 86
piensaatava 274, 275, ks. myös saatava
prosessiekonomian periaate 97, 162
prosessinjohto 81, 88, 137, 327
puhevalta 161
rahavirta-analyysi 222, ks. tunnusluvut, taseanalyysi
raukeamisperuste 121
realisaatiosaneeraus 77, 138
– tavoitteena 78
– velallisen myötävaikutus 280
refleksiivinen oikeus 49
rehabilitaatiomenettely 2, 3, 263, 324, ks. myös likvidaatiokonkurssi
rutiinimainen saneerausasia 104, 169
saatava, ks. myös maksu
– ehdollinen 148, 150
– enimmäismääräinen 151
– lakkaaminen 147, 225
– muutokset 143
– osoittaminen 143, 155
– piensaatava 274
– riitaisuus 144, 145, 146, 149, 226
– tuleva 150, 153, 155
– vastuuvajaus 154
– vireillepano-oikeuden perustana 141
samastaminen 128
saneerausetu 44
saneerauskelpoisuus 22, 122, 124
saneerauskustannukset 44, 256
saneerausohjelma
– hylkääminen 261
– laatiminen 302
– määräaika ja pidentäminen 330
– raukeaminen 8
– salassapito 197
– sisältö 5
– sopimuksena 6, 7

- tavoitteena 3
- vahvistaminen 5, 204, 317
selitystaakka 273
selvityssaneeraus 141, 267
selvittäjä 4, 7
- asema 354
- esteellisyys 359
- määrääminen 139, 356, 357, 359
- neuvotteluvelvollisuus 75, 191
- palkkio 256, 357
- raportointivelvollisuus 303
- suunnittelijana 30
- tiedoksiannot 329
- vapauttaminen 75
selvittäjäkeskeinen saneerausjärjestelmä 29
selvityskynnys 287, 288, 291
selvitystaakka 287, 291
selvitystila 14, 122, 137, 332
- saneerauksen esteenä 17
selvitysvastuu 287
selvitysvelvollisuus (tuomioistuimen) 26, 88, 106, 287, 289, ks. selvityskynnys
- laajeneminen 170
sulautuminen 1
summaarinen menettely 56, 87
suullisuusperiaate 99
suunnitteleva saneerausjärjestelmä 21, 50. 93, 140
sähköinen viesti 175
sääntelyriitaisuus 85, 89, 93
sääntelytiheys
- hakemuslainkäytön 92
- YrSanL:n 46, 378
säätiö 122, 154
takaaja 142, 151, 152
taloudellisten kokonaisuuksien säilyttämisen periaate 19, 62, 79
taloudellisten kustannusten minimoimisen periaate 97, 104, 114, 127
taseanalyysi 238, 260, 300
tehokkaan rahaksimuuton periaate 67
territoriaaliperiaate 134
tilinpäätösanalyysi 221
tilinpäätöstiedot 221
- julkisuus 239
tilintarkastajan lausunto 167, 172, 179, 215, 219, 250, 301
todisteiden hankkiminen 107
toiminnan uudelleensuuntaus 4
toimitsijahallinto 32
toissijainen konkurssi 134
toteuttava saneerausmenettely 21, 280
tunnusluvut 222, 237
- laskeminen 300
- luotettavuus 228
- quick ratio/current ratio 227
- tunnuslukuanalyysi 222
tuomioistuinkeskeinen saneerausjärjestelmä 29, 45
turvaamistoimi
- asiana 101
- menettely 103
- oikeusvoima 118
- palauttaminen saneerausmenettelyssä 328
tutkintamenetelmä 23, 88, 108, 288
täydennyskehotus 182, 304, 338
- hakemuslainkäytössä 138, 141, 145, 328
- laiminlyönti 180
- määräaika 181
- saneerausmenettelyssä 177, 301, 328
uhkaava maksukyvyttömyys 50, 118, 166, 216, 249, 284
- arviointi 247
- huomattava etu 166, 251
- näyttökynnys 305
- osoittaminen 248, 254, 305
- tilintarkastajan lausunnossa 168
- tosiseikkana 215, 246, 254
ulosotto 55, 142, 148, 185, 335
urheiluseura 122
vaatimistaakka 107
vaiheittainen tutkinta (saneeraushakemuksen) 115
vaihtovelkakirja 76
vaikea saneerausasia 104, ks. myös rutiinimainen saneerausasia
vahingonkorvausvastuu
- konkurssipesän pesänhoitajan 18, 55, 64
- saneerauksen hakijan 156, 161, 275
- saneerausmenettelyn selvittäjän 161
- VJL:n selvittäjän 68
vahvistamisharkinta 112

vahvistuskanne 156
vakuus
– lupa käyttämiseen 6
– menettelyn esteenä
– vastuun järjestely 27, 285
vakuusvelka 259, 263
valitus 338
– aloittamispäätöksestä 186, 338
– valituskelpoisuus 338
valmistelu 103
varjomenettely 6
varjo-organisaatio 6, 279
varsinainen uudelleenjärjestely 74, 138, 264, 265
vastapuolen kuuleminen 187
– kanssavelkojien 195
– kirjallinen 196
– pakollinen/harkinnanvarainen 189
– todennäköisten velkojien 190
– suullinen 189, 199, 200
– uudelleenkuuleminen 192
– velallisen 194
– velkojien 189, 191
vastapuolen kuulemisen periaate 58
velasta vapauttamisen periaate 67
velkajärjestely
– saneeraustoimena 11, 322
– raukeaminen 8, 322
– sisältö 12
– velan ehdollisena anteeksiantona 13
velkoja-autonomia
– konkurssissa 20, 54
– likvidaatio/rehabilitaatiomenettelyssä 27, 42
– saneerausmenettelyssä 25, 26, 27, 29, 42, 54
velkojainkokous 31, 64
velkojakeskeinen saneerausjärjestelmä 29, 35, 36, 39, 45
velkojatoimikunta 6, 198, 364, 365
velkojien yhdenvertaisuus 62
viittaussäännökset
– hakemuslainkäytön sääntelyssä 94, 96, 99
– OK 7 luku 101
– saneerausmenettelyssä 95, 95
– tulkinta 94
virallisperiaate 25, 106, 112
virallistoimintoisuus 25
virallistutkinta 25
vähintään saman hyödyn periaate 72
väittämistaakka 106
– saneerausmenettelyssä 112
väliaikaismääräys 138
– antaminen 183
– erillinen ratkaiseminen 105
– kumoaminen 186
– osittainen 185
– pysyttäminen 350
välittömyysperiaate 100
väärinkäyttäminen (menettelyn) 21
– konkurssin 274, 275, 330, 382
– saneerausmenettelyn 39, 119, 141, 142, 226, 269, 285, 310
yhdistys 122
yhteisen käsittelyn periaate 127
yhteishakemus 173, 224, 270, 297, ks. myös hakemus
yhteissaneeraus 129, 130, ks. konserni
yhtiöittäminen 127
yksipuolinen tuomio 107
yksityishenkilön velkajärjestely 1, 139, 197
– kuuleminen 192, 199
– menettely 176, 330
– selvitysvelvollisuus (tuomioistuimen) 292
– suhde saneeraukseen 124
– väliaikaismääräys 185
yleiskonkurssi 132
yleistoimivalta, ks. kansainvälinen toimivalta
ympäristönsuojeluvelvoite 17
yrityskiinnitys 19, 41, 257
yritystutkimus 190, 221
yritysvaranto 13